

111

• A. 16 #

4

P R Æ F A T I O.

rent Homines, non solum qui infimum subsellium occupant, sed qui primum inter eruditos locum teneant, non possum non sperare hanc meam qualemcunque *farraginem* ipsis non omnino ingratam fore. *Doctrina* non sine summo studio & vigiliis paratur. Putre Homines *Divino Afflatu* doctos fieri, *Fanatcorum* est; etiam Poeta frustra nascitur, nisi ad praeclaram Indolem accesserit *Industria*. Atque hinc est quod pauci revera docti sint [quicquid crepent *Scoli*] quoniam laborem atque operam ferre nequeunt. Vt autem maximum, quantum fieri potest, fructum ex lectione perciperes, quendam tibi *Authorum* delectum, deque iis varia Doctissimorum Hominum judicia proposui; quæ si inter se diligenter contuleris, & tuum ipse iudicium acueres & confirmare poteris, & nunquam in nullius pretii Scriptoribus evolvendis oleum atque operam perdes. Quod enim ad ipsius Operis rationem spectat hoc se maxime nomine commendat, quod inde tibi *Bibliothecam* instruere possis; quam ad rem *Notitia Authorum* apprime utilis ac necessaria; quæ nisi adfuerit, sæpè evenit, ut Homines in libris comparandis & tempore simul & nummis fraudentur. Huic igitur incommodo ut occurrerem, hunc laborem exantlavi. Habes enim hic quandam quasi *Imaginem* cujusque *Autoris*: Vnde deprehendere possis

P R Æ F A T I O.

possis quando floruerit, & plerumque etiam quando obierit; quænam fuerint ab ipso scripta, vel saltem quæ primum obtinuerint locum; quâ valuerit Auctoritate in *Orbe literario*; num *Plagiarius* fuerit, & cujus *Scrinia* compilaverit; num prohibitus sit *Indice Expurgatorio*; Denique, quænam sit optima cujusque *Autoris* Editio. Omnia hæc uno intuitu videbis, si hunc librum evolvere digneris. Haud mihi est in animo de omnibus *Autoribus* universim dicere, nimis hoc prolixum foret; sed de iis solum, qui apud eruditos maximi æstimantur. Initium sumpsi ab *Hermete Trismegisto*; non illo quidem fictitio. qui vulgò circumfertur; sed vero illo, atque genuino, quem *Mosi* coævum fuisse putant; atque inde ad nostra usque tempora descendo. *Autores*, quos adduxi, sunt propè sexcenti. Horum quisque juxta seriem *Temporis* locum habet. Hæc mihi Methodus maximè placuit, quia tibi magis gratum fore putabam, *fluxus & refluxus Doctrinæ* observare, quàm *Ordinem Alphabeticum* percurrere; Quod magis *Dictionarii* quàm *Historiæ Literariæ* speciem præberet. Miraberis fortasse, Lector, quòd in tantâ præclarissimorum Scriptorum copiâ qui apud nos in Anglia floruerunt, tam paucos hîc attigerim. Si verò æquâ lance rem ponderaveris, me hac in re penitus excusatum habebis. Scriptores enim isti maximam par-

P R Æ F A T I O.

tem in vernaculâ linguâ scripserunt: indeque factum est, ut apud eruditos *Exteros*, qui linguam nostram non callent, haud satis noti sint, licet de Patriâ nostrâ optimè meruerint, maximamque famam sibi domi comparaverint. Hoc igitur in causa est, quòd de *Scriptoribus Anglicis* iudicia aliquot, censuras, sive *Observationes* inter literatos [*Exteros* præsertim] reperire haud facile fuerit. Hòc modò Methodum hujus operis tibi explicui. Si diligentiam nostram in conquirendis testimoniis tibi probari animadvertero, multum mihi gratulabor; sin aliter, pro hac vice: mihi veniam dabis, te iterum non interpellabo.

EDITOR

EDITOR.

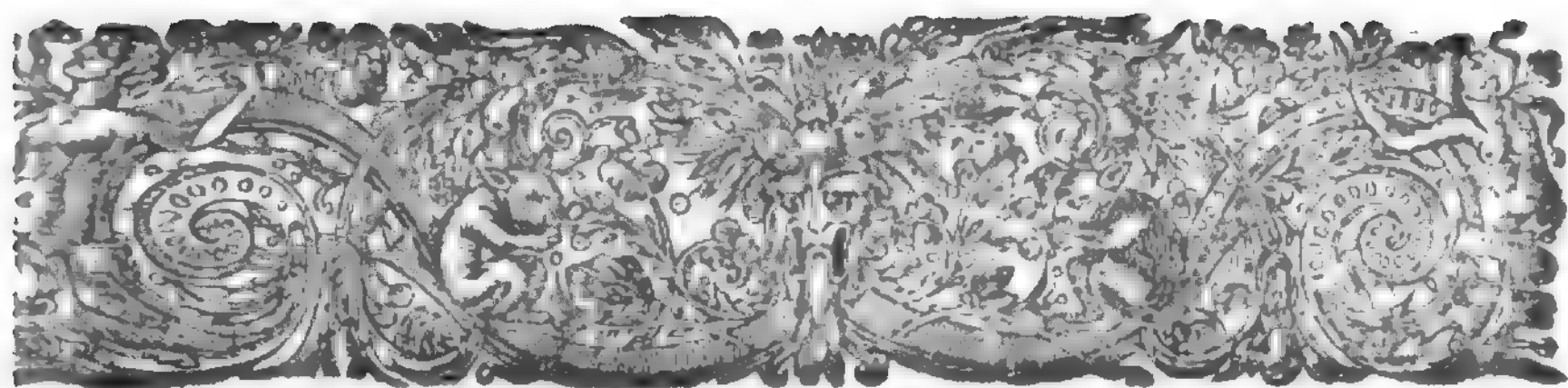

Isu *m* est mihi operæ pretium fore, si quam-
plurima de *A*uthoribus iudicia, quæ *N*obilissi-
mus *S*criptor *T*homas *P*ope *B*lovvunt, sive ut se
polyglottum proderet sive potius ne cuiuspiam
immutationis argueretur, *V*ernaculâ *E*rudito-
rum è quorum scriptis ea deprompserat linguâ,
hic passim exhibuerat, *L*atinitate donari curarem; quò toti
*L*iteratorum vulgo, non semper omnium quæ per *E*uropam ob-
inent *L*inguarum *C*allenti, eximium istud opus absque interpre-
is ope conduceret. *H*oc te *V*olebam, *C*andide *L*ector, *V*icere
& frui.

CENSURA

CENSURA CELEBRIORVM AUTHORVM.

HERMES TRISMEGISTUS.

OSIS æqualis fuisse memoratur. *Diodor. Sicul. lib. 1. Mercurium* apud *Osiridem* summo in honore fuisse, intimum ejus consiliarium, & sacrum scribam refert. Juxta *Eusebium* *Aegyptiis Thoyth* dictus erat. *Iamblicus de Myster. Aegypt.* literas ab eo repertas, & multa librorum millia conscripta esse memorat.

Aegyptius fuit *Mercurius*, Græcè *Hermes*, qui idcò *τρεῖς μῆγιστος* hoc est, ter maximus nuncupatus, quod maximus Philosophus, maximus Sacerdos, maximus Rex extiterit. Nam, ut *Plato* scribit, mos erat *Aegyptiis* ex Philosophis Sacerdotes, & ex Sacerdotibus Reges eligere. *Lil. Greg. Gyrald. in Dial. 11. de Poet. Hist.*

Suidas ait, eum floruisse ante *Pharaonem*, ac ter *Maximum* appellatum, quoniam de *Trinitate* oraculum edidisset: sed *Augustin. de Civit. Dei lib. 18. cap. 39.* evincit *Mercurium* hunc vixisse etiam post ipsum *Mosen*, *Deum Pharaonis*, ut illum ex hoc hausisse, quæ dixit, si quæ ad rem dixerit, credendum sit.

Euseb. de Præpar. Evang. 1. 7. citat ejus librum de *Origine Mundi*. Illud quoque ex *Antiquis* constat, eum doctrinam suam, ne inundatione *Nili* periret, columnis insculpsisse, quas suo tempore adhuc extitisse, *Procl. comment. in Platon.* refert.

A

Ariapanum

Artapanus apud *Enseb.* de *Præpar. Evang.* 9. 4. scribit, *Mosen Inventorem* literarum apud *Aegyptios* fuisse; ideoque ab illis divino Honore cultum, & *Mercurium* appellatum esse.

Plato literas ait invenisse *μνήμης καὶ σοφίας φάρμακον*, hoc est, memorie & sapientie remedium, in *Ibadr.* & *Phileb.*

Cicer. in lib. 3. de *Natur. Deorum* dicit, *Mercurium Aegypto* præfuisse, atque *Aegypti* leges & literas tradidisse.

Diod. Sicul. libr. 1. refert, *Mercurium* docuisse *Græcos* τὰ πρῶτα ἢ ἐρμηνείαν, rationem explicandi sensa animi, ac propterea ἐρμῆν, hoc est, *Interpretem* ab illis dictum *Iamblic.* auctor est, *Aegyptios* scriptores, putantes omnia inventa esse à *Mercurio*, suos libros *Mercurio* inscripsisse. *Iamblic.* l. 1. de *Myster.*

Qui tamen si homo, fuit tamen antiquissimus & instructissimus omni genere doctrinae: adeo ut ei multarum rerum, & Artium scientia, *Trismegisti* cognomen imponeret. Hic scripsit libros, & quidem multos, ad cognitionem divinarum rerum pertinentes, in quibus Majestatem summi ac singularis *Dei* asserit: iisdemque nominibus appellat, quibus nos, *Deum*, & *Patrem*; ac ne quis nomen ejus requireret ἀνώνυμος esse dixit; eo quod nominis proprietate non eget, ob ipsam scilicet unitatem. *Lactant.* lib. 1. cap. 6.

Mysteria in eo. [*Mercurio*] multa & Arcana nostræ legis; etsi *Aegyptium* fuisse traditum sit, nec imbutum veris sacris. *Lips.* *Epist.* cent. 1. *Miscell. Epist.* 99. Sed *Prophanos* ut omittam, *Sacri Scriptores* huc etiam eunt. Liceat *Ter- Maximum* inter eos recensere, cujus *Philosophia* valdè cum *Mosaicâ* (in multis quidem) consentit. *Lips.* *Physiol. Stoic.* lib. 1. *Dissertat.* 6.

Librum integrum, qui sub nomine *Trismegisti* circumferri ab aliquot seculis cepit, non veremur pronunciare, & omni asseveratione confirmare, esse *Ψευδοπρωτοφών*, utpote qui sit *Christiani* alicujus, vel ut dicam melius, *Semi-Christiani* meram figmentum.— Porro quis fuerit hic *Mercurius*, aut quando vixerit, omitto querere. Constat literarum & omnium scientiarum inventionem ad istum referri solitam. *Casaub.* *Exercit.* 1. ad *Apparat. Annal. Baron.* Sect. 10.

Quodam tempore *Hermes Trismegistus*, cum in *Aegypto* sacrum quoddam Animal, *Serapi* dicatum in totâ die duodecies urinam facere, pari semper temporis intervallo, observasset, per duodecim horas *Diem* dividi debere conjecit. Exinde hic horarum numerus longo tempore custoditus, postea in viginti quatuor horas divisus est *dies*. *Polyd. Verg.* de *Rer. Invent.* l. 2. cap. 5.

H E S I O D U S.

Claruit ante
Christum
Ann.

DCCCCXVII.

H *Omerus* antè Christum 907. *Hesiodus* 37. annis Artis suæ specimina publicè edidit ante *Homertum*. *Ioan. Seld.* *Marmor. Arundel.* De ætate verò, *Homeri & Hesiodi* non convenit inter veteres.

Natus fuit in *Astra Bæotii* vico unde & *Astraus* dictus. Hic missus à Patre, qui *Cronis* pulsus *Astram* concesserat, ad ovium custodiam, dormiens somnavit, se repente Poetam factum. Scripsit *Pœmata*, *Clypeum*, *Theogoniam* *Ἔργα καὶ Ἡμέρας*, *Opera & Dies*, librum *παιγνιωτικόν*, & *moralem*, item *χαρμυκῆν* nam qui illud

CELEBRIORUM AUTHORUM.

3

Idem unum & idem opus esse cum *Ἔργα* putant, valdè falluntur. *Hofm.* in Lexic.

Vir fuit perelegantis ingenii, & mollissimâ dulcedine carminum memorabilis, otii quietisque cupidissimus. Vell. *Paterc.* lib. 1. p. 29.

Scriptor purissimus, & qui optima virtutis continet praecepta. *Dan. Heinsius.*

Illud certum est, *Homerum* & *Hesiodum* parentes & magistros Græcæ Poë-
os meritò dici. *Ioan. Andr. Quenst.*

Major simplicitas & rudior antiquitas in *Hesiodo* comparer, quàm in *Homero*. *Lips.* in *Velleium Paterc.*

Rarè assurgit *Hesiodus*, magnaue pars eius in nominibus occupata est, tamen utiles circa praecepta sententiæ lenitasque verborum, & compositionis probabilis: datumque ei palma in illo medio genere dicendi. *Quintil.* l. 10. Cap. 14.

Ἔργα καὶ Ἡμέρας *Hesiodi* argutias & salem habent non spurcum. *Lud. Viv.* de tradend. Discip.

Genealogia Deorum *Hesiodi* ad intelligentiam Poetarum utilis, cætera futissima. *Id.* ibid.

Scribit *Pausanias*, ejus carmen adhuc suo tempore in plumbeis tabulis in Iusarum templo (cujus sacerdos *Hesiodus* fuit) servatum fuisse.

Tannaquil. Faber ait *Hesiodum*, libro suo qui inscribitur *Ἔργα καὶ Ἡμέρας* *Calandariorum* autores nostros imitatum esse, qui faustos & infaustos dies interm-
notant sed Opus illud, si attentius consideretur magni momenti non esse.
pit. vit. Poet. Gr. Gallici.

Reliqui scriptores qui *Morum* praecepta & leges tradidere, propter infantiam sermonis inopiam, vim virtutis, ac formam germanam non potuerunt nobis oculos ponere. At *Hesiodus* expressam quandam imaginem, vivis illustratam coloribus, nec adscititio viriatam fæco, planèque talem, qualem *Apellis* color in bulis, spectandam exhibet. *Phil. Melanctn.* Præfat. in *Hesiod.*

Genus dicendi medium & æquabile amat, nec humilitate nimia jacens, nec perbè tumidum, quod probè observatum *D. Halicarn.* ff. Opera ejus & *Dies* edè prudenter & doctè scripta sunt, ut hodieque ex lectione eorundem proficere valeant non *Ethnici* tantum & *olitici* sed & *Oeconomi*, *Naucleri*, *Agricolæ*. quod ad *Theogoniam*, in speciem quidem illa *Deorum* multitudinem insinuat, sed servant naturæ rerum studiosi, sub involucris istis *fabularum* sæpe *philosophicas* illectiones recondi, quod & jam olim *Plutar.* b. animadvertum. Unum prospiciendum juventuti *Christiana*, ne fidem illis nimium alliget, quæ de distinctione observatione superstitionis certorum dierum admittet. *Korrichi.* de Poetis, p. 10. *Hesiodus* multa ex *Musæis* deprompsit. *Clem. Alexand.* lib. 6. Strom.

Qui *Theogoniam* *Hesiodi* legerit, meminerit eorum, quæ *Epiphanius* contra *lentinianos* sive *Gnosticos* scripsit, qui, quod *Theogoniam* *Hesiodi*, trigintaque secula sunt imitati, in absurdissimas *Hæreses* inciderunt. Et h' horum (exclamat *Epiphanius*) nugacitatem & tantam vanitatem, qui conjugârunt poetis, gentilibus fabulamentis suam ipsorum nugacitatem. Ac paulo post idem *Epiphanius* ostendit ex *Hesiodo*, *Orpheo*, ac *Sesichoro* innumeros illos, qui apud *Græcos* *Dii* dominantur, fluxisse, id quod & *Irenæus* prædixerat ex *Apostolo*, re-

prehendens eos, qui sermonibus falsis, & Genealogiis vanis, atque interminatis futuri erant ut intenderent. At non ipsi tantum *Christiana Ecclesia Patres*, verum etiam alii habuere ubi *Hesiodum* carperent. Extat etiam *Luciani Dialogus*, qui *Hesiodus* inscribitur, in quo *Hesiodum* de se multa narrantem inducit, eumque ipse, ut solet, iridet; extantque idèd. *Epigrammata* in *Hesiodum* plura. Præterquam quod notum *Proverbiun* illud est de iis qui superse- nescunt, *Hesiodia Senectâ*, de quo & *Pindari* distichon habetur. Ant. Pollev. Bi- blioth. Select.

Editio *Hesiodica* laudatur *H. Stephani*, *Danielis Heinsii*, & *G. Pasoris*, cui *Lexicon Hesiodicum* adjunctum. Quas tamen omnes haud dubiè *Græviana* superaverit.

H O M E R U S.

NON minus obscura fuit *Homeri* ætas, quàm aut illius Patria aut Paren- tes; de quâ erat olim quæstio & vetustissima & celeberrima, & adhuc sub- judice lis esset, si non auctoritate nostri marmoris dijudicata fuisset. Floruit *Homerus* sub *Diogneto* Athenarum Rege, Anno *Attico* 676. *Per. Iuliana* 3807. annis post *Troia* cladem 302. antequàm *Olympia* ab *Iphero* & *Lycurgo* instau- rata sunt, annis 23. antequàm *Coræbus* stadium vicerit, annis 131. De eâ igitur re non est ampliùs ambigendum. *Joan. Marsham.* in *Chronologia*.

Apud *Grecos* nullum invenitur scriptum, de quo constet, quod sit *Homeri* carminibus antiquius. *Ioseph* contra *Appion*. lib. 1.

Homerus quidem primus doctrinarum & Antiquitatis patens. *Plin.* lib. 25. c. 2. *Homerus* divinarum omnium inventionum fons & origo. *Macrobius* in *somn. Scip.* lib. 2. c. 10.

Clarissimum deinde *Homeri* illuxit ingenium, sine exemplo maximum: qui magnitudine operum, & fulgore carminum solus appellari *Poeta* meruit. In quo hoc maximum est, quod neque ante illum, quem ille imitaretur, neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est. *Vell. Patere.* l. 1. c. 5.

Ut *Strabo* ab *Iove* incipiendum putat, ita nos ritè cepturi ab *Homero* vide- mur. Hic enim (quemadmodum ex *Oceano* dicit ipse amnium vim fontium- que cursus initium capere) omnibus eloquentiæ partibus exemplum & or- tum dedit. Hunc nemo in magnis sublimitate, in parvis proprietate supe- raverit. Idem lætus ac pressus, jucundus & gravis, tum copia tum brevitate mirabilis: nec poeticâ modò sed oratoriâ virtute eminentissimus. *Quintil.* l. 10. cap. 1.

Homerus ille noster diviniæ sapientiæ quidam *Oceanus*. *Angel. Politian.* præ- fat. in *Charmidem* *Platonis*.

Homerum omnium ætatum sapientes sunt demirati. *Isaac Casaub.* in *Epist.* Qui *Homerum* contemnunt, vix illis optari quidquam pejus potest, quàm ut fatuitate suâ fruantur, *Idem* in *Dissertat. de Homero*.

Nemo tam consueti judicio sapientum omnis ævi laudatus est: & id ab
iis,

CELEBRIORVM AVTHORVM

, qui ipsi laudatissimi. Abi igitur Imperiticia aut Livor: tu capere, tu carpere non potes immortalem hanc celestemque naturam, *Lips. Animadvers. in c. prædict. Vill. atere.*

Plutarchus lib. 2° de Homero, omnium artium, *Physicæ; Medicinæ, Politicæ, Juris, Eloquentiæ; rei militaris* semina *Homero* inesse affirmat.

Inter omnes præcipuè celebrata *Ilias & Odyssea*, in quibus totius Philosophiæ, & artis Oratoriæ, necnon Poeticæ lumina conspiciantur. *Lil. Gyrard. Poetis.*

Ælianus scribit *Agathonem* pictorem quendam *Homerum* pinxisse vomerem, reliquos vero Poetas, ea quæ ipse evomisset, exhaustientes.

Idem Auctor memorat *Homerum* ab *Indis* in ipsorum linguam conversum esse. Et etiam à quibusdam templum exstructum. *Ælian. in var. Histor.*

In illo verò culpandus maximè *Homerus* est, (ut & *Hesiodus, Ovidius*, ac quæ ferè omnis Poetarum Gentilium turba) quod eò dementiæ ac impietatis accesserit, ut non tantum auget mirum in modum Deorum numerum, sed & pia quævis de Diis comminisceretur, illisque supra, adulterias, incestus, contumelias, pugnas, cædes, homicidia, furtim tribuerit, hoc est, tales *Dios Deasque* geret, quales cives honesta Respublica nequaquam ferret. *Ioan. Quenst.*

Alexander Macedo, ille orbis Monarcha, tanti fecit *Homerum*, ut ejus *Iliad* Divinum Poema & rei militaris viaticum vocaret; imò Seriniolo, ex *Dariis* illis auro gemmisque pretiosissimo, adservaret, noctu cervicali una cum pueri subjiceret, cum eo vigilaret, cum eo dormiret.

Basilus Magnus universam *Homeri* poesin laudem dixit esse virtutis.

Duo sagaciores in *Homero* solent improbare, unum, quod otiosis *Epithetis*, aliquando ineptis, sæpè etiam digressionibus, & colloquiis frigidis non absteruerit; alterum quod impura quandoque & indigna tradiderit de *Diis*: primum excusabit ipsa tum artis nascentis infantia, aut certe adolescentia nondum confirmata; secundum etiam cordatioribus antiquorum *Ethnicorum* displicuit. ipse *Cicero* Philosophus apud *Diogenem Laertium* narrat, *Pythagoram* ad *Inferos* vidisse animam *Hesiodi* columnæ ætææ alligatam, stridentemque vidè; illam verò *Homeri* ab arbore suspensam, dirisque circumdatam serpentis, quod tam fœda uterque de naturâ divinâ prodidisset. *Borrich. de Poetis.*

Multa ex *Orphæo* deprompsit *Homerus*, *Clem. Alex. lib. 6. Strom.*

Homerus Iliadum librorum argumentum desumpsit ex libris *Corinni* Poetæ *æoli*, qui primus *Iliadem* scripsit tempore Belli Trojani. Vide *Suid. in voc. in.*

Homerus omnem Poesin suam ita sententiis fecit, ut singula ejus *Apophthegmata* vicem proverbiorum in civium ore fungantur. *Macrob. l. 5. Saturnal. 116.*

editiones *Homeri* plurimæ sunt, quas inter præstantiores habentur *Romana, Venetiana, Argenteratensis*. Nec damnanda ultima *Screvelii*, quicquid etiam adeo desideret *Merius Casaubonus* peculiari scripto.

C E N S U R A

O C E L L U S L U C A N U S.

Quando flo-
ruerit non li-
quet.

Antiquus Philosophus quo tempore floruerit, nondum constat inter er-
ditos. Libellum reliquit de *Universi naturâ* : quem Latine transtulit *Ludo-*
vicius Nogarola. Hunc vero emendatissime edidit vir doctissimus *Thomas Gale*
Cantabr. An Dom. 1670 in opusculis.

Ocellus Lucanus Pythagora ipsius auditor qui *Platoni* laudatur in Epistola ad
Archytam, nominatur *Philoni Iudæo*, & *Luciano* : & liber hodiè sanè doctus ex-
tat de *Universi naturâ*. *Iust. Lips.* manu duct. ad *Stoic. Philos.* lib. 1. Diss. 6.

Cæterum sunt qui tradunt opinionis hujus [de *Mundo non interituro*] non
Aristotelem primum auctorem, sed *Pythagoreos* quosdam fuisse. At mihi *Ocelli*
genere *Lucani* inscriptum de *Universi naturâ* commentarium oblatum est, in
quo quidem *mundum* esse *ingenitum*, & nunquam interiturum non solum pro-
tulit, verum etiam exquisitissimis rationibus comprobavit. *Phil. Iud.* in lib. de
mundo non interituro.

Diogenes Laertius quandam *Archyte Tarentini*, quæ est ad *Platonem*, Episto-
lam vitæ illius inseruit, in quâ hunc *Philosophum* non *Ocellum* sed *Vcellum* nun-
cupat, ac nonnullos ejusdem recenset libros.

Dubitant nonnulli de libelli ejus [de *Universi naturâ*] ingenuitate, non con-
sideratè satis, ut ego persuasus sum. Nam & brevitatis & gravitatis illi seculo res-
ponderet, ut de rebus & sermone nunc nihil dicam. *Casp. Barib.* *Adversar.* lib. 42.
cap. 1. pag. 1867.

Ocellus Lucanus Liber est admodum elegans. *Scaligerana* 2.

Plurima ex hoc libello de *Universi natura* sumptierunt *Aristoteles* *Plato* at-
que *Philo Iudæus*. Vid. *Nogar.* annotat. in *Ocell.*

Ocellus in rebus naturæ explicandis *Attico* sermone usus est. *Nogar.*

Omnia ferè Argumenta quibus *Ocellus* & *Aristoteles* *Mundi* productionem
oppugnant, hac suppositione nituntur, Quod necesse fuerit eum generari eo mo-
do quo res in *Mundo* generari videmus. Quis autem sanæ mentis hoc ita esse un-
quam asseruit? Verum an ullo Argumentorum suorum evincunt impossibile esse
ut *Deus*, cuius infinita potentia universum Orbem alio modo produxerit quàm
cætera in eodem produci observamus? Affirmamus enim infinitam datam eternam-
que Essentiam, quæ *Mundi* fuerit Efficiens causa, quæq; vi sua Omnipotente eum
ex nihilo produxerit, eique Existentiæ continet. *Julingf. Origin. Sacr.* l. 3. cap. 2.
Sect. 6. Anglicè.

T H E O G N I S.

Claruit ante
Chr. Anno
DCCCXVIII.

Poeta Græcus Olymp. 50. natus *Megaritis* non *Sicilia*, ut *Plato* putavit, sed *At-*
tica, ut ex ipso *Theognide* non obscure colligit *Valerius Harpocration*. *Cræsi*
temporibus fuit, sed diù supervixit nempe ad initium belli *Persici*. *Hofman.*

Theognis Megarensis Olympiade circiter septuagesimâ *Gnomis* suis & *Elegiis*
luculentam famam adeptus est, juventuti necessarius scriptor, & qui mores pra-

ut corrigat à crapulâ, à turpibus abstrahat, ad honores rectâ viâ grassandum noncat, & honestatis curam ubique inculcet. Hæc quidem de *Gnomologiâ* ejus, iam *Paranefes* ejusdem ut flagitiis hinc inde resperfas, monitore *Suidâ*, averantur boni omnes, & feliciter tenebræ occulant. Dictio ejus simplex, & nativa, satis tamen opportuna tum juventuri, tum rebus, quas docere instituit. Vid. *Borrich.* de Poet. pag. 10.

Plutarchus in libro de legendis Poetis judicat, *Empedoclem*, & *Parmenidem* in *Physicis*, *Nicandrum* in *Theriacis*, *Theognidem* in Sententiis moralibus, carmen, non poema condidisse; numeros autem pro vehiculo mutuos esse à Poetâ, quo pedestris effugerent *styli* humilitatem.

Si *Fabro* sit adhibenda fides, *Theognis* inter præclariores Græciæ Poetas non censetur. Nihil inquit, pathetici nec ingeniosi continent ejus opera. Omnia in iis admodum simplicia & ornamenti vacua. Non tamen diffitetur *Ethicam* ejus cum utilitate legi posse, eumque Authorem in Græcia pueros memoriter addiscere iussos fuisse. *Epit. Vir. Poet. Gr. p. 42.*

Ex *Suidâ* discimus, & alterum fuisse *Theognidem*, sed *Tragicum*, qui ob frigida dramata *Nix* diceretur.

Theognis Doricâ usus est *Dialecto*.

Theognis, *Gnomicus* princeps, moribus formandis unâ cum *Phocylide* aptissimus, & vel *Isocrate* iudice, admodum necessarius. *Bonif. ludicr. Hist. lib. 15. cap. 8.*

Theogniden *Suidas* ait in ejus præceptis, non utique purum esse. De inimicis vindictam sumendam docet à Christianâ pietate remotus: Sed quid mirum cum homo Ethnicus fuerit? Ex Ethnicis tamen non nulli, ut *Socrates*, nihil tale: consuluissent, ne præcepissent quidem. *Claud. Verder. cens. in Autores.*

Inter editiones *Theognidis* laudatur H. & *Frederici Sylburgii*.

ÆSCHYLUS.

Olymp. 71. ann. 2. claudit, ut ait *Eusebius* in *Chronicis*: eo Anno ipse in *Marathonis* pugnavit fortiter, ut est apud *Suidam*. Primus hic (inquit *Suidas*) reperit ut *Tragici* induerent personas terribiles & facibus inunctas, item ut *Cothurnis*, sive grandioribus calceis uterentur. Cum *Tragædias* fecerit 90. vicit vicies octies, imò, ut alii aiunt, solum decies ter. Ex ejus *Tragædiis* solæ supersunt septem, nec ex omnes integræ, *Prometheus vinculus*, *Septem Duces ad Thebas*, *Persæ*, *Agamemnon*, *Choephoris*, *Eumenides*, *Supplices*.

Æschylus sublimis, gravis & grandiloquus usque ad vitium: sed rudis in plerisque & incompotus. *Quintil. lib. 10. Institut. Orator. c. 1.* laudantur tamen frequentes ejus *Metaphoræ*, laudatiora futura, si in iis persisteret, nec ante expectatum eadem abrumperet. *Epitheta* ejus, ut militaris animi, plerumque audaciora, conceptus immodici. *Borrich. de Poet. pag. 29.*

Is primum in Scenam *Histriones* adhibuit duos, *Aristotele* teste; habitum convenientem Principibus induxit, *Pulpita* instravit, ex *Horatio*; cædes à Scenâ.

Claruit ante
Christ. Anno
cccc lxxxii.

Scenâ removît, docente *Philostrato*. Cùm versus suos componeret, *Ῥαψῶδων ὕμνον*, secundum *Aristophanem*, ut nempe feritatem cogitationum suarum vultu quoque exprimeret. Quin repræsentatio fabularum ejus adeo subinde visa est terribilis, ut memoret *Schleus* ejusdem, cùm primum ederet in publico *Eumenidas*, puerorum multos à parentibus ad spectandum admissos præ horrore & metu subito mortuos obriguisse; quin & gravidas nonnullas imagine fealium larvarum consternatas perisse in *Theatro* præter expectationem.

Ies. Rapinus, ait *Æschylum* nullo ferè principio fulcire mores & decorum quibus Actores suos ornat; *Fabulas* ejus nimis esse simplices; Harum *orationem* lugubrem esse; *hesin* obscuram & intricatam; *Agamemnonis*que *Tragediam* inter alias vix intelligibilem esse: Eum verò, quia totum *Theatri* arcanum in grandiloquentia latere putabat, in vocibus omnem suam artem posuisse, præclaris sententiis insuper habitis. Sed addit *Rapinus* Poetam hunc felicitatem esse ingenii sanique judicii, Dramatum in eo designationes magnificum quid spirare, eum in elocutionibus patheticum esse; eum denique cum *Sophocle* & *Euripide* *Tragædiarum* exemplar exhibere. *Rapin. Reflex. 22. in Poet. var. 2.*

Faber scribit Poetam hunc amplæ vastæque imaginationis fuisse, sed inordinatæ ac furiosæ: Prodigiorum-ferax erat, & veri-simile ut quid nimis vulgare fastidiebat. *Epit. Vir. Poet. Gr. pag. 54.*

Hic Poeta intellectu difficillimus est. *Salmasius* præclarus Criticus, quique difficultates apud intricatissimos autores occurrentes explanare delectabatur, earum se peritissimum profitebatur, quas apud *Æschylum* reperiebat, & in quodam librorum suorum ait Poetam hunc *S. Scripturâ* obscuriorem esse. Quædam in hujus Poetæ Scriptis lectissima sunt, & Veteribus *Tragicis* in Græcia famigeratissimis accenseri meretur. *Erudit. Ephemerid. Gallie. Mart. 1665.*

Primus verò *Æschylus* grandiloquentiam addidit *Tragediæ*; ac fecit, ut verè ambulet *Cothurnata*. *Voss. lib. 2. Institut. Poetic. cap. 14.*

Tanti verò *Æschylum* *Lycurgus* celeberrimus ille *Atheniensium* Orator fecisse dicitur ut *Statuam* illi *aheneam* poni curaret, & alteram *Sophocli*, amborumque *Tragedias* publicè custodiri mandaret: publicum quoque scribam constituit, qui eos *Histrionibus* lectitaret. *Lilius Giralda.*

Æschylus *Tragædus* ob quoddam Drama impietatis damnatus erat. Quumque *Athenienses* jam parati essent eum lapidibus obruere, *Amyntas* Junio: frater dejectâ veste, cubitum ostendit manu carentem. Fuerat autem *Amyntas* unus ex iis qui fortissimè pugnant in *Salamine* ubi manum amisit, & primum ex omnibus *Atheniensibus* fortitudinis præmium consequutus est. Ubi verò *Judices* hominis animam & miserationem intellexerunt, repetentes facinorum ejus memoriam, *Æschylum* abolverunt; *Ælian. var. Hist. lib. 5. cap. 19.*

Vino deditum fuisse inde colligas; quod *Callisthenes* apud *Lucianum* narret. *Æschylum* in vino solitum scribere *Tragedias*; unde sensus patet dicti illius; *Æschylus cum scriberet, cum invocasse magis Bacchum quam Apollinem.*

Ætate

CELEBRIORUM AUTHORUM.

9

Ætate gravis cum videret *Sophoclem* ut juniorem sibi præferri, indignatus in *Siciliam* ad *Hieronem Syracusanum Regem* concessit, & tandem *Gela* obiit, quila in calviam ejus testudinem ingentem demittente, de quo *Plutarch. Pausan. Suid.*

Inter editiones laudatur illa, quæ è manu *Henrici Stephani & Adriani Turnebi* exiit. Primum verò obtinet locum illa *Thome Stanlei* eruditis commentariis illustrata. Hanc editionem *Stanleianam Ephemerides Gallica* hisce verbis laudant. Omnes ejus editiones quas hæcenus habueramus imperfectissimæ fuerunt. Hæc verò summa cura & diligentia procurata fuit, & digna est quæ in Bibliothecis reponatur, in iis enim reliquæ ornamento esse nequeunt. *Erudit. Ephemer. Gallic. Tom. 1. pag. 115.*

P I N D A R U S.

Poeta *Thebanus* circa 76. Olympiadem claruit. Paterum à parentibus expositum apes aluerunt, teste *Ælian.* in var. Hist. l. 12. c. 45.

Claruit ante
Chr. Anno
cccc lxxvi.

De morte ejus tradit *Valerius* quod in gremio pueri adamatæ expiravit.

Scripsi lingua *Doricâ, Olympica, Pythia, Nemeæ & Isthmia*, quæ etiam hodiè extant: plurima alia scripsit, quæ deperierunt.

Novem verò *Lyricorum* longè *Pindarus* princeps, spiritûs magnificentia, sententiis, figuris, beatissimâ rerum verborumque copiâ, & velut quodam Eloquentiæ flumine: propter quæ *Horatius* eum meritò credidit nemini imitabilem. *Quintil. lib. 10. c. 1.*

Corinna ead. in quâ *Pindarus* tempestate floruit, quem etiam, ut fama est, in certamine quinquies vicit, quamobrem *Tanagrai* ejus imaginem in gymnasiis in loco illustri posuerunt, ut scribit *Pausanius*, caputque illi tæniâ revinctum victoriæ causâ. Quare autem *Pindarus* vicerit, duplicem idem autor causam affert, & quòd *Corinna* *Æolicâ* linguâ usa esset, non autem *Doricâ*, quâ *Pindarus*: & quòd cum formosa esset fœmina, facilè *Judicium* animos in se convertit. *Æl. Gyrard.*

Pindaro illud peculiare est, animos hominum inopinatò, sententiolâ aliquâ mirabili veluti virgâ divinâ, percutere. *Bacon. Augm. Scient. l. 8. c. 1.*

Pindarus nimis opimâ, pinguique esse facundiâ existimatus est. *Aul. Gell. lib. 17. Noct. Attic. c. 10.*

Pindarus est obscurus imprimis auctor, & reconditorum vocabulorum usurpator: quem tamen *Academicus Archesilanus* idoneum imprimis dicebat vocem implere, & verborum magnam præbere copiam. *Lud. Viv. de Tradend. Discip. p. 530.*

Lacedæmonii in reliquam Græciam sævientes *Thebis* in *Pindari* gratiam pepercerunt. Huic etiam tantum tribuit *Alexander M.* ut cum *Thebæ* everteret, ac in omnes sine discrimine sæviret, unius *Pindari* penatibus, familiæque parci jussit.

Pindarus Thebanus Octogésimum annum complevit: Poeta sublimis, cum
B quadam

quodam novitate ingenii, & multis in cultu Deorum. *Bacon. de vitâ & morte, ad artic. 6, 6, 7, 8, 9 & 11.*

Pindarus auctor ingeniosus, & eruditus sic satis, vocatur à *Barthio* in *Adversariis*. Nec judicium hoc summi viri displicet. *Voss. de Hist. Lat. pag. 819.*

Fatendum est *Horatii* judicium de *Pindaro* Poematibus, *Diithyrambicum* ejus opus, quod cum aliis pluribus nobis petiit, unice spectare. *Erudition. Ind. in Paris. 1686. per D. Baillet. Gallice.*

Faber Salmurienfis ait figuras à *Pindaro* usurpatas nobiles quidem & magnificas esse, sed *Diithyrambicum* stylum quandoque sapere, id est audaciam & temeritatem quandam iis minimè gratam cui castigatum loquendi genus aliis anteponunt. Addit eum cætera gravem esse, sed paulò nimium iis quæ *Apophtibematur* nomine veniunt delectari; extra suum argumentum ob digressionum suarum prolixitatem, longe nimis identidem evagari; postquam in nubes sese summovit subito iterum devolare cum minimum expectatur; insalutatis astantibus iterum ingredi, id est eorum quæ prius dixit connexionem cum sequentibus parum curare. *Tan. Fab. Epit. de Vir. Poet. Gr. v. 65.*

Et si nævis non careat *Pindarus*, aliquid tamen habet quo Lectorem magis capiat quàm *Horatius*, quodque Divinum quid magis spiret, juxta *D. Blondelli* sententiam, Comparatione *Pindari* cum *Horatio*.

Dictio ejus sublimis, gravis, sententiis & verborum copiâ frequens, Digressionibus quandoque nimia, nonnunquam & sine nexu abrupta, unde non rara obicuritas. Figuræ ejus, ut magnificæ, ita aliquando *Diithyrambicae*, & præcipientes. Hæc audacia nostris moribus inter vitia censetur. *Pindarico* ævo, & succedentibus illi seculis haud dubiè inter virtutes numerata fuit, ita Antiqui Scriptores de laudibus ejus dilentè perorant. *Borrich. de Poet. p. 25.*

Quantus fuerit *Platoni* *Pindarus*, vel ex eo colligas, quod alibi *εὐφρόνιστος* vocet, alibi *θεῖος*; *Athenæus* etiam *μεγαλοφρονότατος*.

Horatius lib. 4. Od. 2. *Pindarum* *cigno* comparat, volatili sublimia petenti.

Plinius lib. 2. cap. 12. Os *Pindari* sublime prædicat.

Quod ad Editiones *Pindari* attinet inter celeberrimas meritò æstimatur illa *Erasmii Schmidii* eruditis commentariis illustrata.

H I P P O C R A T E S.

Clasuit ante
Chr. Anno
MCCCL

C O V S decimus septimus ab *Æsculapio*, floruit tempore *Artaxerxis* sive *Darii Longimani*, an. Mund. 3490. æqualis *Democrito*, à quo multa didicit, quemque valdè est admiratus. *Alsted.*

Seneca Medicorum summum & scientiæ Medicinalis conditorem appellat.

Macrobius de eo splendide judicat, quando ait: *Hippocrates tam fallere quam falli nescit.*

Galenus lib. 1. de usu part. cap. 9. *Hippocratis* sententiâs, ut *Dei* vocem, habendas pronuntiat.

Hic vir divinâ scientiâ dicebat coitum esse morbum comitalem leviolem.

Ejus

Primus ille laceræ luxatæque membra artis, solidissimâ compage in unam elegantissimi corporis molem redegit, & mirabili artificio consummatam posteris reliquit. *Ioan. Westerburg. in Epist. ad Ioan. Beverovic.*

Quemadmodum *Hippocratis* summa semper apud *Medicorum* filios fuit auctoritas: ita inter *Opera*, quæ posteritati reliquit, *Aphorismi* maximè aurei sanè illi, rotundi, & ab omnibus *Medicæ Artis* cultoribus memoriæ meritò imprimendi, solent commendari. *Acta Erudit. Ann. 1684. pag. 429.*

In *divinis* ejus scriptis nullum est verbum, quod non ex penetralibus *naturæ* depromptum, & profundâ sapientiâ imbutum esse videatur. Populares suos *Græcos* tanto est amore prosecutus, ut ad *Artaxerxem Persarum Regem*, quamvis maximis donis ab *Alystanide Hellepontiorum* Præfecto evocatus, proficisci noluerit. *Gul. Revill. in promptuar. Icon. Illust. Vir.*

Hippocratis libellos legere si desideras, vacet oportet à negotiis, ut liber animus sentiat vim concili & abrupti sermonis. *Theod. Ianson. Invent. nov. Antiq. p. 141.*

Hippocratis opera omnia *Græcè & Latine*, curâ operâque *Ioh. Antonide Vander Linden* edita sunt in 8. 2. Vol. *Lugduni Batav. 1665.* quam editionem præ cæteris valdè laudant *Ephemer. Gallic. die lun. 22. Febr. 1666.*

E U R I P I D E S.

Floruit ante
Christ. Ann.
550 ex l. viii. **T**ragicus. *A. Gellius* lib. 15. cap. 20. refert *Euripidem*, cum in *Macedoniâ* apud *Archelaum* Regem esset, noctu à cenâ redeuntem à canibus per æmulum immissis, dilaceratum esse. Crudelitas fati tanto ingenio non debita, inquit *Val. Maximus*, lib. 9. cap. 12. Æmulum illum *Promerum* dictum fuisse, *Suidas* observat. *Μιρογυῖνος* nuncupatus, vel quia castus, & *Veneris* expertus, vel quia mulierum vitia detestatus in eas sæpe invehitur. Scripsit Fabulas 75. ex quibus 5. tantum victoriam reportarunt. Superfunt hodie 19. Mortuus est anno ætatis suæ 75.

Quanti versus ejus fecerit *Cicero*, non obscure testatus est sic ad *Tyronem* scribens lib. 16. *Am. Epist.* *“Euripidis, cui quantum tu credis, nescio, ego certè singuli ejus versus, singula testimonia puto.”*

Euripidem *Fabius Sophocli* præferens, uter, inquit, in dispari dicendi viâ sit Poëta melior, inter plurimos queritur: Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis, qui se ad agendum comparant, utiliorem longè *Euripidem* fore. Namque is & in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas, & cothurnus, & sonus *Sophoclis* videtur esse sublimior) magis accedit *Oratorio* generi: & sententiis densus, & in iis quæ à sapientibus tradita sunt, penè ipsa par, & in dicendo ac in respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro disertis, comparandus. In affectibus verò cum omnibus mirus, tum in iis qui miseratione constant, facile præcipuus. *Quintil. lib. 10. cap. 1.*

Sanè *Euripides* cum *Protagoræ* prologum ferè miscet eadem in multis filis: propter quod & à Criticis damnatus est. *Cas. Scaliger de re Poetica p. 45.*

Objece-
runt

respondit. Sed hoc interest, utriduo tantummodo, mea verò in omni tempore
sufficiens.

Edidit hunc *Tragicum* plures, quos inter laude suâ non est defraudandus
Paulus Stephanus.

SOPHOCLES.

Claruit ante
Christ. Anno
ccccxlv.

Poeta tragicus, patriâ Atheniensis, tantâ orationis suavitate, ut vulgè
μῦθος, hoc est, *Apis*, item *Sirens Attica*, cognominaretur, æqualis *Eu-
ripidis* & *Periclis*, cujus etiam collega aliquando fuit in *Preturâ*. Natus *Olym-
piade* 73. ante *Socratem* ann. 17. Primus 3. *Actoribus* usus est, adjecto eo
qui vocatur *Trisagônista*, hoc est, tertiarum & ultimarum partium *Histris*.
Primus etiam *Choros* ex juvenibus 15. introduxit, cum antea 12. tantum intro-
ducerentur. Primus quoque tragicas contentiones & compositiones instituit.
Scripsit etiam *Elégiam*, & *Pæanus* atque *Orationem presam*, cum de *Choro* ad-
versus *Theppin* & *Carilum* contenderet. Obiit autem 6. ann. post *Enripidis* mor-
tem, cui styli magnitudine præfertur, licet ejus sententiis inferior. *Carol. Ste-
phan.* in *Diction. Histor.*

Tragædiam ad perfectionem perduxit. Stylus ejus politicum sapit, & fictio-
nes admodum judiciose sunt. *Hofman.*

Tragædia princeps, cujus gravitas & *Cothurnus*, & sonus cæteris multò
sublimior. *Quintil.*

Sophocles tragicæ graves, acutæ, sublimes, Divinum Poetam vocat *Cicero*
lib. 2. de Divinatione. *Card. Ioan. Bona.*

Sophocles Atheniensis octogesimum annum complevit: Poeta grandiloquus,
totus in scribendo, & familiæ negligens. *Bac. de vit. & mort.*

Claruit stylo tragico *Sophocles*: Et quamvis *Æschylus* fuerit primus qui
magniloquentiam docuerit, ut testatur *Horatius* in *Arte Poeticâ* in proverbium
tamen abiit *Sophoclem Cothurnum*, quod *Sophocles* cæteros *Tragicos* dictionis gra-
vitate longè superaverit. *Laurent. Ramir.* not. in *lib. 3. Martialis. Epigr. 10.*

Quanti *Sophoclem* æstimavit *Virgilius* satis indicatur *Eclog. 8. v. 10.* 'Sola *So-
phocles* tua carmina digna *Cothurno*.'

Ejus tanta fuit industria, ut cum ipsâ naturâ certasse videatur. Nam cum esset
annorum ferme centum, *Oedipodem Tragædiam* composuit. *Oliver.* in *lib. 8. cap
7. Val. Maxim.*

Sophocles est autor admirabilis; primus Poeta *Græcus*, & fere *Virgilium* supe-
rat. *Philocleus* quàm divina *Tragædia*! Tam sterile argumentum adèd benè am-
plificatur! & *Oedipus Tyrannus* quàm paucas habet personas, quàm pulcherri-
mus! qui benè legerit, multum profecit in *Græcismo*; quàm multæ præclaræ
Sophocles tragicæ interierunt! *Scaligeran. 1.*

Unus ex filiis *Sophocle* jam grandævo, annos enim 85. attingisse dicitur, *Judi-
ces* adiit, rogatum, ut *Patri* curatorem constituerent: Sed hoc partem *Oedipi*,
quam

cia titulo ipso excusentur. Est hoc commentum eruditi *Hispani*, *Ludov. Vrots*, in quinto de *Tradend. Disciplinis*: sed tanto viro minimè dignum. *Voss. de Histor. Græc.*

Herodotus Græcus, ne quid omisisse videretur, omnia sine delectu congeffit, quorum pleraque non ab antiquis scriptis, sed à vulgi fabulis accepit. Qui, quamquam oratione concinnus sit, atque elegans, eorum tamen, qui sanè & incorruptè judicant, avertit ab illa tam coacervata & referta narrationum multitudine, fidem. Et quanquam à quibusdam, quod videtur affectasse, *Historie pater* dicatur, ab aliis tamen *Fabularum pater* meritò dictus est. *Parker. in Præfat. ad Antiquitat. Britann.*

Miror Hunc unum *Historie parentem* à *Cicerone* appellari, quem omnis antiquitas mendacii coarguit; nullum enim est *Mendacis Historici* majus argumentum, quàm ab omnibus scriptoribus apertè confutari: Neque tamen omninò rejiciendum puto. Est enim in eo, præter eloquentiam, & suavitatis *Ionice* lepores, plurima vetustatis imago: multa quoque in posterioribus libris verissimè ab eo scripta memorantur. *Bodin. in Method. Hist. pag. 55.*

Magnus sanè *Herodotus* scriptor, & sine controversia *Historia Pater*. sed qui ad *πομπὰς* & rerum antiquissimarum cognitionem plurimùm; ad eam verò, quam quærimus, prudentiam, non multùm sit collaturus. *Casaub. in Epist. ad Henr. 4. præf. tert. Volum. Polyb. p. 51.*

Historiam multi scribere prælatè, sed nemo dubitat duos longè cæteris præferendos, quorum diversa virtus laudem penè est parem consecuta. Densus, & brevis, & semper instans sibi *Thucydides*: dulcis, & candidus, & fusus *Herodotus*: ille concitatis, hic remissis affectibus melio; ille concionibus, hic sermonibus; ille vi, hic voluptate. *Quintil. lib. 10. cap. 1.*

Oratorum verò numero hanc eximi, non sinit *suadella*, & venustas optimæ poesi similis: quam Orationi ejus inesse locuples testis est *italica nasser. A.C. Plutarchus* quoque, etsi opusculo eo, quod de malignitate *Herodo* inscripsit, amore quodam Patriæ (ut magnis ingenii usu venire solet) longiùs abreptus, maligniorem se ipse erga *Herodotum* præbeat: tamen agnoscit in eo *ditionem simplicem*, & absque labore, rebusque facillè se applicantem. Ac lib. lli fine, sic de eo judicat: *homo scribendi gnarus, oratio jucunda, & gratia ei inest, & vis, & narrationi inest elegantia.* *Voss. de Rhetor. natur. pag. 67.*

Tullius in *Oratore* ait *Herodotum* sine ullis *calcebris*, quasi sedatum amnem ferri. *Fabius* similiter testatur, cum in eo omnia leniter fluant, tum ipsam *Alcibiadem* habere eam jucunditatem, ut latentes etiam numeros complexa videatur. Sanè *Ionice Dialecti* esse normam *Herodotum*, ut *Attica Thucydidem*, scribit *Dion. Halicarnas.* cumque secutus *hæti.*

Licet quasdam narrationes recitet *Herodotus* fabulis non absimiles, totum tamen *Historiæ corpus* singulari fide, & diligenti veritatis studio coagmentatum est. De aliis verò narrationibus plerunque præfatur ipse, *se eas, non quod veras esse existimet, sed ut ab aliis acceperit, recitare.* *Whæar method. legend. Histor.*

Nobilissimo

Nobilissimo huic scriptori *Persica* imprimis debemus. *Ioan. Ger. Voss. de*
rec. Hist. p. 14.

Absurdum est in *Persicis & Babylonici* uni credere Herodoto, ignaro lin-
x Persica, & nullis *Orientis gentium* instructo monumentis. *Isaac. Voss. de*
byll.

Vixit *Herodotus* dulcissima illa Ἡρόδοτος, annos 52. Verustissimus est
 oniam solutæ orationis scriptor, qui hodiè extant. Scrinium *Originum*
æcarum & Barbararum, Auctor à doctis nunquam deponendus, à semido-
 s, & pædagogis, & simiolis nunquam tractandus. *Scal. in animadv. in Euf.*
iron.

Debebit & nobis nonnihil *Herodotus*, mel illud *Musarum neclarinum*,
 jus quoddam fabulositatis arguantur *Camæna*, optimam mihi olim causam dixit-
 videtur *Ioan. Iovianus Pontanus*; scilicet summum & antiquissimum scripto-
 non idè opus istud *gemmeum* promulgasse, quod fidem omnium tradito-
 n sibi constare putaret, aut defendendam suscipere vellet: sed quod in *Ionica*
alelli Elegantiis regnum sibi pararet. Eo enim nomine & fine incriptis titu-
Musarum frontispiciis librorum, ut quasi per ludum nova tradere, historial-
 : jucundis fabulis condire cerneretur. — Quem scriptorem qui capere satagat,
 ortet sit subactarum *Idiotismo Ionico aurium*. Ludit fabulando *Herodotus*;
 endo docent *Fabula*, sapientiæ pulcherrimæ gemmæ, *Eusthat. Sevart. Ana-*
t. lib. c. 114.

Herodotus in secundo ex historicâ *Hecat. Milesii* narratione quamplurima
 bis totidem exscriptis dicitur, pauca quædam leviter ementitus, cujusmodi
 : quæ de *Phœnice* ave, deque *fluviali equo & Crocodilorum* venatione com-
 morat. *Euseb. 10. De Præp. Evang. 3. fol. 466.*

Suidas Harpocratonem Alium quendam nobis memorat, qui deditâ operâ
 um scripsit ad falsitatem *Herodoti* propalandam. Notum est quid libris suis di-
Plutarchus de *Herodoti* malignitate seu invidia, sed occasio non minùs patet,
 id videlicet *Herodotus* *Plutarchi* patriam parum officiosè descripsisset. *Strabo*
 liter *Herodotum* nimis nugacitatis, arguere videtur, & quod prodigiolas fa-
 is, historiæ suæ immiscuerit. Sed fateor, dum observo quibus de causis
Herodotum toties invehatur *Plutarchus*, me in hanc opinionem propendere,
 id plerorumque *Græcorum* Scriptorum in *Herodotum* acerbior irritatio in-
 rta sit; quod nimis multas fabellas ex Schola desumptas narraverit, *Græciæ*
 infantiam nimis detexerit, quantumq; ex *Ægyptiacis* superstitionibus *Græci*
 uari sint. Quamvis itaque *Herodotus* in iis quorum à *Græcis* insimulatur
 multum sit culpandus, qui tamen ipsi maximè favent ejus in quibusdam
 ifestas hallucinationes, in aliis verò ignorantiam excusare non possunt. *Io-*
an arbitratur eum ab *Ægyptiis Sacerdotibus* deceptum fuisse in iis quæ rerum
 ma statum spectant, cujus rationes plurimas affert *Iosephus Scaliger*: Aut
 it, illi qui hac *Herodoto* innuebant eorundem ipsi erant ignari; aut solertes,
 em satis, quales fuerunt veri *Ægyptii*, sed qui *Herodoto* ut peregrino & stro-
 um eorum in experio illuserunt; aut Interpretum suum non intellexit; aut ab
 C hoc

hoc deceptus fuit; aut denique Herodorus usque adeò Græcorum vitio laboravit: ut veram Historiam Fabulis quibusdam proprio marie confictis adulteraverit: Qua propter Manethoni potius quàm Herodoto, quoad Ægyptiacam Historiam adheret, Iosephus: Cùm tamen alibi (nescio autem quomodo hac in parte sibi constet) eum præclaro hoc Elogio dignetur, quòd sit Scrinium originum Græcarum & Barbararum, auctor à Doctis nunquam deponendus.

Negari non potest quin multùm utilissimæ Historiæ ex ipso hauriri liceat: Quis tamen ejus inscitiam excusare queat, qui nedum Oceani Continentem ambitus existentiam negat, sed & Geographos id asserentes damnat? *Stillingf. Orig. Sac. l. 1 c. 4. Sect. 10. 11.*

Herodoti variae editiones quas excudebat & recognovit Hen. Stephan. 1566. 1591. & 1608. cum Expurgationibus permittuntur in Indice Madrit. Edit. Anno 1667.

Herodoti Historiam Gr. Lat. edidit. Thom. Gale Lond. Fol. 1679. Accesserunt huic editioni Stephani Apologia pro Herodoto, item Chronologia, Tabula Geograph. nec non variae lectiones & notæ ex Mss. & Antiq. Script.

T H U C Y D I D E S.

Clatus ante
Christ. Anno
ccccxix.

Atheniensis, Historicus, tempore belli Peloponnesiaci floruit. Dicitur Bellum Thucydides octo libris complexus est. Multum verò fidei, si quis alius, scriptor hic meretur. Nam & egregium veritatis in eo studium elucet, & illa scripsit quibus interfuit. Thucydides in octavo libro plane tenui dictione utitur, cùm in prioribus longè magis assurgat. Ac propterea aliqui putarunt eum à filia Thucydidis scriptum esse, vel à Xenophonte, aut Theopompo, vel alio. Quorum sententiam in vita ejus rejicit Marcellinus: ac potius censet, fuisse scriptum à Thucydide jam ægotante. *Voss. de Hist. Græc.*

Thucydides omnes dicendi artificia meâ sententiâ facilè vicit, ut verborum propè numerum sententiarum numero consequatur: ita porro verbis aptus & pressus, ut nescias utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur. *Cic. lib. 2. de Orat.*

Densus, & brevis, & semper instans sibi Thucydides: dulcis, & candidus, & fusus Herodorus: ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate. *Quintil. l. 10. c. 1.*

In Thucydide, quem præ cæteris veracem existimavit antiquitas, plurima sunt valde digna Historico; quippe cui etiam tria prudentiæ genera tributa sunt: Civilis, Bellica, Historica.

Demosthenes eum tanti fecit, & ex illo se tantum proficere putavit, ut ideò illum describeret octies. quemadmodum tradidit Lucianus. Cicero tanquam prudentem rerum explicatorem commendat. *Possiv. Biblioth. Select. Tom. 2. l. 16. Cap. 7.*

Qui res nec multas nec magnas nimis scripsit, sed palmam fortasse præcipuit omnibus, qui multas & magnas. Elocutione totâ gravis & brevis, densus sententiis.

ententiis, sanus iudiciis: occultè ubique instruens, actiones vitamque dirigens, rationibus & excursibus penè divinus. Quem quo sæpius legas, plus auferas: nunquam tamen dimittit te sine Siti. *Lips. not. ad 1. l. Polit.*

Magnus est vir & scriptor *Thucydides*; qui à gerendis rebus, ad eandem stylo rosequendas quum sese contulisset; *Historia* ad usum *Politicorum* scriptæ modum, credo, primus exemplum post-futuris mirandum potius quàm imitandum dedit. Sed vir maximus par ingenio argumentum non habuit. *Isac Casaub. ref. ad Pol. b.*

Thucydides sanè fidus omninò scriptor, & quem principem senatus Historici; mei arbitrii res foret, legere non dubitem. Si in scriptis ejus veritatem habere dixerò, ipsam non dubito quin suffragantem sim habiturus. In exilium ejus à suis *Atheniensibus*, (quod maximis ferè quibusque viris contigisse doleus) ita tamen scripsit, ut ne exul quidem ullo malè erga *Athenienses* adfecti imi indicio sua scripta asperferit, imò adeò veritatis amans, ac moribus moratus, ut ne Brasidæ quidem (qui calamitatis autor ipsi fuerat) usquam in suâ historiâ præ irâ aut odio maledixerit. Et infestissimum sibi *Periclem*, non solum à calumniis vindicavit, sed prudentiæ aliarumque virtutum nomine sincere commendavit. *Joan. Bernart. de utilitat. legend. Hist. p. 43.*

Quod ad *Thucydidem* attinet, eum licet octies suâ manu descripserit *Demosthenes*, tamen gravis magis *Historicus* censeri debet, quàm orator bonus. Est enim mo ejus durus, & hyperbaticus implicatus: unde *Crausippus* orationes illius moras atque odiosas esse judicabat. Etiam *Cicero* ait, nec se imitari eum posse, si venecelle se possit. *Voss. de Rhetor. p. 68.*

Carolus V. Cesar potentissimus ille *Heros* in castris *Thucydidem*, in Gallicam quam à *Claudio Massiliensi* Episcopo conversum, semper secum habuit, & ne autorem assidue magnâ cum voluptate legit, cumque suis intimis consiliis, *Silvagio*, *Mercurino* & *Granvelo* commendavit, atque ex iis quærere solitus fuit, quid legissent, & quæ ipse observasset, cum illis contulit. *Camerar. holsubcisiv. Centur. 3. c. 67.*

Thucydides in suo scribendi genere accuratus est, fidelis in iis quæ dicit, sinas, & ad id quod sua intererat minimè respiciens. In ejus stylo splendet magnificentia, nobilitas atque Majestas; austerus ubique est, sed austeritate quæ il non magnificum spirat. Verum quidem est eum tractare argumentum in modis exiliis & limitariis *Herodoti* argumento. Mero partium suarum afflu *Herodotum* *Thucydidi*, anteponit *Dionysius Halicarnassensis*, quia scilicet *Herodotus* ejus popularis erat: Sed quod ad me spectat, hunc Græcos omnes otices superare cenſeo. *Rapin. Reflex. Gallic. in Histor. Sect. 28.*

Historiam Græcam *Thucydidis* & *Polybii*, Latinamque *Salustii*, & *Titi Livii* eris omnibus præferendam esse cenſeo; seu gravitatem in illis, ac majestatem rum spectes, seu puritatem styli judiciiue integritatem, seu denique omnia *Historiæ* rectè conscribendæ leges requiras. Quas ipsi adeò concinnè feliciterque observarunt ut, ne transverſum quidem unguem ab illis unquam deſſe, jure merito arbitrari possint. *Gr. Naud. Bibliograph. Politic.*

Historiarum libri 8. græcè cum versione *Laur. Valle* emendata & scholiis. græcis, apud *J. Stephanson*. 1588. in fol.

Hunc autorem in Anglicanum Sermonem accuratissimè transtulit *Thom. Hobbejus*.

L Y S I A S.

Clar. ante
Christ. Ann.
C C C C VI.

S *Tracusanus* genere, *Cephalii* filius, unus è decem oratoribus natus *Athenis* quò pater se transtulerat. Puer *Thurion* coloniam migravit, rediit annos natus 47. interque principes oratores habitus. De quo *Cicero* in *Bruto*, Tum fuit *Lysias* inquit, ipse quidem in causis forensibus non versatus, sed egregiè subtilis scriptor, atque elegans, quem jam propè andreas Oratorem perfectum dicere &c. Plurimæ ipsi orationes tribuuntur; *Apologia* item *Socrati*; *Præcepta dicendi*; & *Epistola*. Ferventibus *Olympicis* ludis, *Olymp.* 98. orationem contra *Dionysium Tyrannum*, toties veteribus laudatam, conscripsit. Obiit Ann. ætat. 81. *Olymp.* 100. *Hofman.*

Plutarchus 425. ejus orationes olim numeratas fuisse tradit, quarum 230. geminæ tantum fuerint judicio *Dionysi & Cæcili*. Ex quibus non nisi triginta quatuor supersunt.

Lysias subtilis atque elegans, & quo nihil, si oratori satis sit docere, quæras perfectius. Nihil enim est inane, nihil arcessitum, puro tamen fonti, quàm magno flumini, propior. *Quintil.* Institut. Orat. l. 10. c. 1.

Legi varias *Lysi* orationes, quæ dicuntur esse numero trecentæ & viginti quinque, quarum legitimæ sunt ducentæ & triginta tres. In quibus bis tantum solum dicendo victus dicitur, cum tamen sæpius cum Adversariis contenderit. Est in orationibus suis brevissimus, & ad persuadendum perappositus, & si quis alius graviter dicendi peritus, tamen non appareat. Etenim quanquam facilis videtur esse, nihilominus tamen imitatu est difficilis. Magnam puritatem & perspicuitatem in rebus & verbis etiam in principio orationis ostendit, ut in narrando sine ambagibus, & nihil externum aliunde adiciendo. Venustatem autem compositionis non quivis facile animadvertit. Nam simpliciter & casu ut res dat se dicere videtur, assurgit tamen ornata in immensum, estque oratio ejus & propter schemata digna admiratione, & propter sensum & verba, & concinnam hanc compositionem, & inventionem, & ordinem *enthymematum*, & *Epichorematum*. *Phot. in Biblioth. Andr. Schor.* interpret.

Lysias propriis & usitatis verbis utebatur; eoque hoc assecutus est, ut cum loqueretur more consueti, novâ tamen uteretur dicendi formâ, primisque induceret recentiorem *Atticismum*. Non verum esse censeo quod *Dionys. Halicarnass.* scribere non dubitavit, *Lysiam* videri res facere insignes, graves ac magnas. Nisi id ad unam alteramque orationem restringas: uti illam contra *Mnesipolemm*, quam solito grandiore fuisse *Photius* ait. Cæteras si spectes, subtilis potius orator est, quàm sublimis. Testatur autem *Cicero* non fuisse versatum in causis forensibus: sed aliis orationes scribere solere. Nempe quia ad
minutarum

mus habitus est, ingenioque maximè excellenti: in sententiis creber, inventionè varià & jucundà, arte summâ & præcipuâ, usque ad eò ut omnium judicio post se reliquos ejus generis Poëtas longo quidem intervallo reliquerit. Sunt qui illum stylo *Euripidem* imitarum fuisse velint, sed eò tenuior & exilior, quo ille Tragediam, hic Comædiam scripsit. *Idem.*

Diminutivis vocabulis, teste *Aristotele* in *Rhetoricis*, usus est, atque id quidem cum mordacitate, plerumque & venustate, & præcipuè in *Babylonis* fabulâ. Quales verò illius sunt sales & argutiæ, nullibi melius est legere quàm in libello *Plutarchi*, qui inscribitur *Epitome Comparationis Aristophanis & Menandri*, in quo de utriusque differentiâ multa. *Idem ibid.*

Ex Poëtis optimi, & quos operæ pretium sit legere, *Attici* sunt *Euripides*, *Sophocles*, *Aristophanes*, & quod *Menandri* est reliquum. *Aristophanes* elegans, & festivus. *Lud. Viv.* De tradend. Discipl. pag. 475, & 527.

Facetissimus quidem, sed & obscenissimus veteris comædiæ scriptor. *Dilber.* in *Disputat. Academ.*

Perpetuus *Euripidis* obrectator, Comicus purè impurus. *Herald.* Animadver. in *Salmas.* observat. ad *jus Attic.* & *Rom.* lib. 6. cap. 10.

Alcaus & *Aristophanes* comicus vino madidi pangendis invigilabant Poëmatibus. *Rhodigin.* lib. 28. lect. Antiq. cap. 6.

Homo qui per ebrietatem multa conscripsit. *Lud. Viv.* in *Augustin.* de Civ. Dei.

Aristophanes bonus auctor *Atticus* & primus legendus: nec se quisquam jactet *Atticismum* intelligere, qui hunc ad unguem non teneat. Certè nullus est, qui melius apud Græcos loquatur ipso *Aristophane*, ut nec apud *Latinos*, *Terentio*. *Scaliger* anâ 1. pag. 23.

Ita me Dii ament ut ego me plurimùm amo, ubi hæc *Scaligerum* dixisse video. Nam ego ipse quidem huic Auctori intelligendo plus quind. cim annos insumpsi, neque me tamen operæ pœnitet. *Tan Faber* in loc. prædict. *Scal.*

Singulare illi & plerumque dulce reprehendendi, jocandique genus, eloquentia *Attica*, quam nemo *Græcorum* superavit, *Latinorum* nemo. Legendus tamen cum delectu *Aristophanes*, ut ex eo, apum more, trahantur mella non convicia, non obscena. *Olaus Borrich.* in *disserat. de Poët.* p. 35.

Rapin. de *Aristophane* judicium est quòd in *Fabularum* suarum ordinatione nullam adhibuerit curam; quòd ejus *Fictiones* à vero simili procul nimis absint; quòd rusticè & apertè nimis homines ludificetur, quòd ejus *facetiæ* *helionum* mera imitatio plerumque essent; quòdque in quibusdam ejus *Dramatum* quædam apponantur condimenta quæ sæculi nostri *Palato* parum saperent. *Rapin.* *Reflex. particularib. in Poës.* par. 2. *Reflex.* 26.

Idiomate obscuro, intricato, infimi trivialisque styli quandoque utitur; Intersus est in frequentibus suis ad voces allusionibus, in suis verborum sibi invicem oppositorum contradictionibus; in suis *Tragici* cum *Comico*, *faceti* cum *serio*, *gravis* cum *familiari stylo* permissionibus; ejusque *joci* attentius consi-

considerantibus parum genuini non raro deprehenduntur. *Rapin. ibid.*

* *Emilii Porri in Aristophanem Epistolæ & notationes, Aurelia Allobrogum, nptibus Calderana Societatis 1507. permittuntur cum expurgationibus. In- x Madritiensis Ann. 1667.*

Inter Editiones ejus commendatur illa, quam excudit *Lugd. Batav. Jo. Maire* commendationibus *Josephi Scaligeri, & aliorum.*

ISOCRATES.

Itheniensis, orator, natus Archonte *Nausimache*, quinquennio ante *Pelopon- nesiacum* bellum, minor *Lyfiâ* annis 22. obiit Archonte *Cheronide*, pau- diebus post prælium ad *Charoneam*, A. M. 3514. Vixit annos nonaginta to *Calvis.* Quidam inediâ quattriduanâ extinctum aiunt, auditâ Athenien- m clade ad *Charoneam* acceptâ, cui superesse noluit. Vitam ejus *Plutarchus* ravit. Reliquit Orationes, quas uno volumine complexus est *Hieron.* *olf.*

Claruit ante
Christ. Ann.
cccxciv.

Isocrates (cujus domus cunctæ Graciæ, quasi ludus quidam, paruit atque cina dicendi) magnus orator, & perfectus Magister, quanquam forensi luce- nit, intraque parietes aluit eam gloriam, quam nemo quidem, meo judicio; postea consecutus: & cum cætera melius, quàm superiores, tum primus in- exit, etiam insolutâ oratione, dum versum effugeres, modum tamen, & nu- um quendam oportere servari. *Cic. de Bruto.*

Oratio verò *Isocratis* comula quidem est, sed cum dignitate quadam: restque- is accommodata cœtui populari, quàm foro: ornatum verò habet cum vî- dam. Pomparicæ est, sed cum efficacia atque utilitate; ad Forensia autem amina parum idonea. *Dionys. Halicarnass.*

Isocrates in diverso genere dicendi nitidus, & comtus, & palæstræ; quàm pu- , magis accommodatus: omnes dicendi vices sectatus est: nec immeri- auditoriis enim se, non judiciis, compararat: in inventione facilis, honesti- iolus, in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. *Quintil.* C. 1.

Oratio profectò elaboratus, & verborum diligentia, & splendor composi- o eo apparent, visque castigata in numeros, ex sententiâ sententiam æquali- periodis terminando. *Philostr.* Quanti habitus fuerit *Isocrates*, vel ex co- , quod orationem unam viginti talentis vendidit. *Plin. lib. 7. c. 30.*

Isocrates omnium Oratorum elaboratissimus. *Jul. Scal. orat. 1. cont.* in. Tardus erat accuratusque in elaborandis scriptiõibus usque, aded, ut- ère *Olympiadas* in unâ scribendâ Panegyricâ consumpserit. *Plutarch. in* *Isocrate.*

Isocrates umbratilis orator, affectatis structuræ numeris ac periodis oratio- erdidit illam nativæ dictionis gratiam. *Erasm. Epist. 1. 28. epist. 7.* Imò &- tes hac parte (viz. *elocutione*) erat nimis anxius. Itaque ut fucatam &- uistris inustam, meretrici similem dicebat *Cæsar, Scaliger:* qui *Platonicam* dictionem

ditionem matronæ gravi, ac decoræ : *Aristotelicam* virgini honestæ conferebat. *Voss. de Philog.* p. 47.

Quo simplicius ac purius cogitari nihil potest. *Lud. Viv.* de tradend. discipl. l. 3. Tam diligens est compositio *Isocratis*, ut nonnunquam in versum incidat. *Turneb.* not. in *Quintil.*

Quidam illum furti redarguunt, quod multa in oratione *Panegyricâ* ex *Epitaphiis*, sermonibus *Archini*, *Thucydidi*, & *Lysie* sit mutuatus.

Hunc [*Isocratem*] *Theon* sophista, cum eadem [quoad sensum] in ejus *Panegyrico* inveniri ait, quæ in *Epitaphio* atque *Olympico* *Lysie*, tantum abest, ut vituperet, ut inter exempla potius eloquentiæ studiosis imitanda posuisse censendus sit. Quamobrem deliberandum amplius, an ea, quæ sive *Isocrates* hic ab *Isæ*, sive *Isæus* ab *Isocrate* [res enim dubia] apud *Porphyrium* transtulisse narratur, furtis annumeranda veniant. *Thomasius* de Plag. num. 476.

Isocrates vir à summis vitis propter & virtutis & patriæ amorem (qui ex omnibus ejus scriptis elucet) consiliorumque gravitatem, & orationis splendorem & suavitatem, summè laudatus *Hieron.* *Wolph.* Præfat. secund. præfix. *Isoc.* operibus.

Isocratis editionem *Wolpbianam* longo intervallo post se reliquit illa *Pauli Stephani* edita 1604.

X E N O P H O N.

Clar. ante
Christ Ann.
CCCLXXXVII.

A Theniensis, Grylli filius, tempore *Artaxerxis Longimani* Persarum regis claruit. *Laertius* ait, eum obiisse An. 2. Olympiadis 105. Erat *hi'sophus*, *Historicus*, & bonus *Strategus*. Sub *Cyro Artaxerxis* fratre imperium in decem hominum millia obtinuit. Ab *Atheniensibus* pulsus, ad *Lacedamonios* se contulit, qui exuli agrum dedere & alia. Scripsit commentariolum de *Repub. Lacedam.* *Κύρου ἀναβάσεων, Ἑλληνικά, Κύρου παιδεία*, &c. Ubi benè notandum, quod *Cicero* monet, *Cyri Padiam* non ad *Historiæ* fidem, sed ad effigiem justî imperii scriptam esse. Errant itaque quotquot inde *Historiæ* veritatem petunt. Extat etiam *Xenophontis* nomine libellus de *Æquirocis*: verum ille ab *Ann. Viterbiensi* confectus est. Scriptor hic aded est dulcis, ut *Gratiæ* ejus sermonem finxisse videantur, quemadmodum *Fabius* l. 10. loquitur. *Cicero* in oratore ait, sermonem ei esse melle dulciorem, *Musæ*que ore ejus locutas videri. Et propter hanc suavitatem *Musa Attica* & *Apis Attica* dictus est. *König.*

Quid ego commemorem *Xenophontis* jucunditatem illam in affectatam, sed, quam nulla possit affectatio consequi? ut ipso finxisse sermonem *Gratiæ* videantur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Auctor ille (*Xenophon*) præ cæteris decori observantissimus, & quem non minus quam *Platonem* *Cicero* sequitur. *Naud.* de stud. Militar. p. 188.

Xenophon purus in delectu verborum, & clarus, ac perspicuus, & in compositione suavis, ac graciosus super *Herodotum*. In *Historiâ* tamen, splendor *Xenophontis*, ac majestas deest; & si aliquando elocutionem conetur attollere, confestim

confestim languescit, & subsidit. *Dionys. Halicarnass.*

Xenophontem prætereo? absit. Sed laudatissimus ille *Cyrus* ejus non habet hic locum, quem magis ad exemplum vitæ, quam ad fidem rerum scripsit. In reliquâ *Tristori* (*Græcicâ*, inquam, aut *Persicâ*) sanè suavis ille & fidus, certè circumspectus scriptor: è quo tamen haurias magis *prudentiâ* hanc *civilem*, quàm ut ultro cam propinet. Sententias quidem & dogmata rariò miscet. Sed juvat nos hic egregiè viâ aliâ. Cùm *Thucydidem* adhuc latentem, & in suâ manu ut opprimeret, (ô candidam, & ab omni æmulatione vacuum mentem!) primus ipse protulit & divulgavit. *Lips. Not. ad 1. lib. Polit. cap. 9.*

Luculentum *Xenophontis* elogium extat apud *Dion. Chrysostom.* in oratione de *Discendi* exercitio, ubi mirè ad ejus lectionem adhortatur: atque inter alia ait, *vel ejus solius lectionem sufficere posse homini politici.*

Sanè *Xenophon* non multum absimilis est *Julio Cæsari*; uterque enim purus est, & elegans ac cum lenitate quadam fluit: sed hoc differunt, quòd *Cæsar* gravior, aliquantò, *Xenophon* suavior est. Illa *Xenophontis* laus est, quòd cùm *Thucydidem* posset suppressere, primus ejus monumenta in lucem protraxerit, quemadmodum testatur *Laertius*: quo vel solo nomine, quantum illi debeant omnes nemo non intelligit. De occulta similitudine, quæ inter nobiles illos *Socratis* Discipulos, *Platonem* & *Xenophontem* fuit, nota res ex *Athenis* undecimo, *Laertio* in *Platonis* vitâ, & *Gellio* in decimo quarto. *Lossius De Hist. Græc.*

Xenophon in dictione sua tersus est; in sua descriptione minime fucatus & jucundus; ingenium ejus est facile, copiosum, multarum rerum cognitione plenum; imaginatio ejus nitida, aptus ei dicendi modus: sed nihil magnifici nec sublimis habet; decorum in moribus non semper admodum servat ejus *Historia*; in qua ignavos & barbaros *Philosophorum* instar loquentes introducit. *Cicero* refert *Cipionem* illum deponere non potuisse si semel ad illius lectionem animum appulisset. *Longinus* characterem ipsi tribuit, quo in rebus cogitandis felix est. Lectissimus denique *Historicus* est, & ejusdem *historiæ* lectione *Scipio* & *Lucullus* tanti Duces facti sunt. *Rapin. Reflex. in Hist. Sect. 28.*

Xenophon & *Polybius* in morum documenta frequenter nimis incumbunt; suisque reflexionibus *historiæ* filum sæpiùs abrumpunt. *Idem ibid. Sect. 5.*

Joannis Leunclavii in *Xenophontis* opera Græco-Latina annotationes, si expurgentur, permittuntur. *Vid. Indic. Madrit. Edit. Ann. 1667.*

Xenophontis Operum editio optima est *Parisiensis*, in quâ Græcis Latina respondent, *Leunclavii* ex translatione, *Notis* *Æmil. Porti* elucidata. fol. ann. 1615.

I S Æ U S.

A *Sisyrius*, *Rhetor*, *Lysia* discipulus, *Demosthenis* Præceptor, eodem tempore, quo *Isocrates*, floruit. Adolescentiam variis corporis voluptatibus tradidit; deinde vir factus, frugalissimus omnium fuit. Ex 64. orationibus, quas scripsit, Decem hodiè extant. *Isai* vitam descripsit *Plutarchus*. Ejus orationes

Claruit ante
Christ. Ann.
ccclxxx.

D

edidit

edidit *Alphonsus miniatus* cum orationibus *Antiphontis & Andocidi*.

Legimus varias orationes *Isai*: quarum numerus, ut semel dicam, sexaginta quatuor: quarum germanæ solùm quinquaginta. *Lysiam* autem potissimum imitatus, cujus & discipulus fuit. Imitatum verò illum fuisse arguit nominum concinnitas, & rerum gravitas. Sic enim orationes illius *Lysiam* imitantur, ut, nisi quis diligenter attendat, utriusque styli differentiam vix dignoscat, *Schemata* si excipias. Etenim primus *Isai* *Schemata* adhibuit, & animum ad civilem artem convertit, quod maximè *Demosthenes*, illius Discipulus, imitatus est. *Phot.* in Biblioth. *Andr. Schott.* interpret.:

Primus, *Plutarcho* auctore, *Schematis* uti cepit *Isai*, is à quo vim suam tanquàm à fonte hausit *Demosthenes*, quemque in *διανομία* tam feliciter secutus est, ut eum devorasse dictus est: quemadmodum locuples testis est *Dionys. Halicarnass.* Equidem mihi persuadere non possum, tam bardum fuisse magnum virum, ut ignoret, ante *Isai*um vulgè quoque in usu fuisse *Schemata*; verum id voluit, primum creditum *Isai*um animadvertisse in vulgari sermone certas loquendi formas, quas *Schemata* appellamus; easque illum frequentasse, quibus locis dicendi imperiti simplici oratione uti solent. *Voss. l. 5. Institut. orator. pagin. 263.*

Tribuit *Isai* *Dionysius Halicarnass.* Dictionem puram puram, accuratam, propriam, evidentem, ac concisam.

Eloquentiam ejus innuit *Juvonalis Satyr. 3. Vers. 74.*

*Ingenium velox, audacia perdita, Sermo.
Promptus, & Isai* torrennior.

*Isai*us Rhetor, quæ de *Questionibus* in oratione de *Cylonis* Hereditate disputat, eadem apud *Isocratem* in *Trapeziticâ* reperiri docemur à *Porphyrio*: imò, *Demosthenem* etiam in eâ quam adversus *Onetorem*, *Vnde 6.* habuit eadem propè sententiâ differere. Ubi illud annotare visum, quandoquidem *Isai*um constat, eodem tempore quo *Socratem* Scholas habuisse *Rhetoricas*, dubitari posse, in utrum ista conveniat, modò ipsa per se justa est accusatio? Nam de *Demosthene*, qui Discipulus & *Isai* fuit, & *Isocratis* esse potuit, ambigendi ratio cessat. *Thomas de Plag. Sect. 473.*

Demosthenes præceptore dicendi usus est *Isai*o quamquam *Isocrate* tùm docente, sive quòd propter orbitatem mercedem huic (decem enim à singulis discipulis, exigebat minas) persolvere non posset, sive quòd illius orationem ut vehementem, callidamque usûs causa præferret. *Plutarch. in Demosth.*

P L A T O.

Claruit ante
Chr. Anno
662xvi.

Philosophus insignis, *Sella Academica* princeps, *Aristonis & Pareclonia* filius, ex humerorum latitudine sic dictus, cum antea ex avi nomine *Aristoteles* vocaretur. Hic adhuc adolescens palæstrâ se exercuit, picturæ operam dedit, *Tragediasque*.

huiusque Philosophiam reliquis omnibus anteculisse. Scribit quoque *Augustinus* l. 7. *confessio.* libris ejus utiliter se ad intelligentiam variarum virtutum *Orthodoxarum* usum fuisse, ibique fermè totum *Evangelii Ioannis* initium se reperisse. Imò *Iustin. Martyr*, *Clement Alexandrinus*, *Eusebius*, alii, ipsum de *Trinitate* aliquam quoque notitiam habuisse crediderunt, & *Moses Atticus* à *Numenio Pythagorice*, dictus est. *Idem*.

In *Platone* multum est eruditionis sed reconditæ, ut cum ars occultatur in opere, eoque discantibus non satis congruens: doctis verò melior, et in natura arbitranli non est cum *Aristotele* comparandus, ut in præceptis morum excellat. *Lud. Viv.* de tradend. Discip. p. 598.

De *Republicâ* scripsit olim *Plato* primus: secundum ejus institutionem tum demum vivent homines, quum aliqua existeret civitas solis sapientibus habitata. Idem *Utopia* continget *Thom. Mori*. Legendam tamen est *Platonis Respub.* & ejusdem leges, atque hæc ipsa *Utopia*, ex quibus non pauca annotabuntur regimini civitatum perquam utilia. *Idem* ibid. 648.

Plato Philosophus furti ex eo insinuitur, quia ex libro sive *Timæi Locrensis* de mundi anima; sive alio quopiam *Philolai Pythagorici*, *Timeum* suum concinnaverit; quia multa subduxerit ex *Protagoræ* libro de *Ente*, ex *Aristippi* item, *Antisthenis* & *Brysonis Heracleotæ* dissertationibus; quia immortalitatem animæ traxerit à *Pythagorâ*; quia *Numenius* cum *Mose Atticissimum* appellaverit. De *Timæo* facile patiar haberi excusatum, cum non modò *Dialogo* suo nomen ab eo indat, sed & colloquentem introducat. Quod idem de *Protagorâ* dicerem quoque, si ostendi posset, quæ illi Philosopho *Plato* debet, ejusdem *Dialogo* nominis interfuisse. De *Philolao*, *Aristippo*, *Antisthene*, *Bryson* deliberandum amplius. *Pythagoræ* verò plagiarium idè facere *Platonem*, quia de immortalitate animæ idem quod ante ipsum *Pythagoras* docuerit, sanè quàm jejunum est. Cum *Mose* denique minimè tanta illi similitudo intercedit, quæ furti suspectum eum faciat; neque verisimile est, *Numenium*, qui *Pythagoricus* juxta & *Platonien* fuit, *Platonem* illo elogio suo deformare voluisse. *Thomas de Pelag.* num. 52, 523.

Nihil unquam inveni apud *Platonem*, quod deprehendere potuerim ex una *Mosis* Historia fuisse expressum: in multa verò incidi, ob quæ existimem, eam legisse nunquam. *Paul. Ber.* l. 10. in *Tim. Platon.* p. 679.

Nullos habemus *Platone* & *Aristotele* vetustiores excepto legistatore sanctissimo, *Mose*, aut qui copiosius & majori arte ac doctrinâ gubernandæ administrandæque *Reip.* formam nobis reliquerit librorum monumentis consignatam. Quare ab uno *Platone* statim incipiendum est, qui *Dialogis suis de Legibus* & *de Republicâ*, præclare omninò regnum, & *Reip.* instituit, adeoque moribus & institutis *Christiana* fidei convenienter, ut *Divus Thomas* in opusculo de *Regimine Principum*, *Platonis* suum in *Republicâ* desideret. Ab illo verò licet omnia fermè mutuatus fuerit *Aristoteles*; nescio tamen quomodo, sic ista sibi propria fecit, Magistri sui rationes præcipuas aut clariùs ac facilius proponendo, aut subtiliter & acutè refellendo: ut non minus in istis, quàm in cæteris operibus suis

Demosthenes quasi populi robur appellatus eam habuisse vim dicendi proditur, ut quicquid vellet id populo persuaderet: dissuaderetque quicquid noller. Nomine cujus commemorato (ut ait *Valerius*) eloquentiæ conluminatio audientis animo oboritur. *Franc. Sylv.* in not. in 14. *Epit. Polit.* l. 3.

Demosthenem autem inter *Græcos Rhetores* sic esse primum, ut vix invenias quem cum illo possis conferre, magnus eruditorum omnium consensus est patiar ut puer quidem degustet *Demosthenem*, sed ad eum seridè redeat, jam factus oculatior, quo percipiat illam verè *Atticam* Venerem, illud excussum iudicium, illa summo artificio contorta *Enthymemata*, postremò vim illam omnibus admirabilem, vix ulli imitabilem. *Erasm.* *Epist.* lib. 28. Ep. 26.

Non satis reprehendi potest insignis illorum error, qui pueris adolescentulis orationes tanti Viri legendas proponunt, cum tamen propter argumenti difficultatem à paucissimis viris eruditis intelligi queant; pleraque enim earum forenses sunt, ubi præter ipsam, ut dictum, materiæ difficultatem, multa ex veteri *Iure Attico* occurrunt, & sæpè orationis series interpellatur aliis verbis, quæ fortè protulit, ubi Testes interpellavere, Adversarius respondit, aut tumultus aliquis cœpit oriri, aut etiam iudex intumescere ostendit. Ne dicam de infinitis rebus aliis, quæ virorum eruditissimorum conjecturis suppleri vix possunt. Faciliores sunt orationes *Philippicæ*, quæ suasoriæ & argumenti Politici sunt, cum exordiis & Epistolis. Harum lectio facilius in *Gymnasiis* tolerari potest. *König.* in *Biblioth.*

Pytheas dicere solebat, *Demosthenis* lucubrationes nimio plus lucernam oleare; idemque censebat *Plutarchus*, viz. quod *Demosthenis* oratio videbatur immodicè laborata. Hinc igitur jactatum est illud dictum, *Plus olei quam vini Demosthenem* consumpsisse.

Demosthenes octies, imò decies (ut ait *Turneb.* lib. *Adversar.* 28. c. 22.) descripsit *Thucydidem*, ut illum in orationibus suis melius imitaretur.

Legi omnes penè Orationes *Demosthenis*. Eicuntur illius germanæ sexaginta quinque: quarum elegantiores quæ ad *Populum*, quàm quæ ad *Senatum* habitæ, à pluribus judicantur. *Phor* in cod. 263.

Dicere possumus nullum unquam *Oratorem* iras suas, odia, indignationes, omnes animi sui motus & affectus tantâ vehementiâ concitalse ac *Demosthenem*. Et hac de causa dubio procul ait *Demetrius Phaleræus* eum tanquam *Divino numine afflatus* concionari solitum esse; *Eratosthenes* verò apud *Plutarchum* asserit eum *instar energumeni loquutum esse*; inflammabatur enim loquendo cum suæ actionis æstu tum ferventissima & ardentissima, si quis unquam, imaginatione. Mira pariter facultate pollebat res accuratè cum omnibus circumstantiis exponendi; quod magni ponderis est apud *Populum* ut quis fidem ejus sibi demereatur, quippe cū res eò verisimilior censeatur, quod plura ejus adjuncta recensentur. Facultate quoque pollebat ad vivum quicquid liberet ita depingendi, ut minimæ quas narrabat *Fabulæ* multò magis quàm aliorum rationes persuaderent, simplici minimeque fucato modo quodam quem in iis eloquendis adhibebat. Ejusmodi autem picturæ vivis rerum coloribus expresse
mirum

miſum in modum ipſi ſuccedebant. *Rapin. Comparat. Praclaror. Viror. Antiquit. Tom. 1. c. 14.*

* Hieron. Wolphii in *Demosth. & Aeschin.* opera Græc. Lat. verſio & annotationes, cum expurgationibus permittuntur. *Index Madrit. Edit. ann. 1667.*

Ejus opera Græc. & Lat. cum Comment. Græcis *Ulpiani Rhetoris* in orationes quasdam, & *Hieronymi Wolphii* annotat. *Geneva.* prodierunt an. 1604, Fol. additæ ſunt *Aeschinis* Declamationes. -

ÆSCHINES.

Athenienſis orator, *Demosthenis* adverſarius. Hic à *Demosthene* victus in illo de coronâ certamine, *Rhodium* diſceſſit, ibique docuit. *Suidas* auctor eſt ipſum, cum in quadam cauſâ, *Judices* corrupiſſet, in carcerem conſectum, hauſtâ cicutâ obiſſe. *Scriptis orationes tres, & Epistolâs novem.* Orationes ejus nonnulli *Gratias*, cum ob *Sermonis* ſuavitatem, tum à numero *Charitum*; *Epistolâs* verò *Muſas* nominârunt. *Konig.*

Claruit ante
Chriſt. Anno
CCCLII.

Demosthene plenior *Aeschines* & magis ſuſus, & grandiori ſimilis, quo minus ſtrictus eſt: carnis tamen plus habet, lacertorum minus. *Quintil. l. 10. c. 1. Inſt. Orat.*

Aeschines Athenienſis, *Atrometi* filius, in adoleſcentiâ *Tragœdias* actitavit. Atque idem poſtea concionibus & orationibus tantum ſibi nomen comparavit, ut oratorium à *Demosthene* proximus haberetur. *Voff. inſtitut. Poët. l. 2 p. 41.*

Eſt ejus Oratio tanquam ſponte nata, & extemporanea; non tantam artis, quantam ingenii ipſius admirationem concitans. Etenim cum grandia omnia in ejus orationibus invenias, tum quæ maximè naturæ præſtantiam oſtendant. In vocibus enim ſimplex & candidus, clarius tamen, & in orationum compositione, neque valdè languidus, ut *Iſocrates*, neque contractus & aſtrictus, ut *Lysias*: ipſo inſuper ſpiritu ac contentione nihil *Demosthene* inferior. Schematibus prætereà cum ſententiarum, tum verborum ita uſus eſt, non tam ut ex arte, quàm pro ſubjectæ rei ac negotii neceſſitate, dicere videatur. Quamobrem & ſimplex atque inelaborata ejus apparet dictio, ac veluti populari orationi & privato Sermoni maximè conveniens. Non enim vel in ratiocinationibus, vel in enthymematis multus, nimiumque coactus. *Phot. in Biblioth. Cod. 61.*

Circumfertur & ejus alia oratio, *Delia Lex* inſcripta; quam tamen *Cecilius* non recipit; ſed ad alterum *Aeschinem Athenienſem* ejus æqualem, hanc orationem, ut partum, refert. *Phot. ibid.*

Fuiſſe omnino *Aeschines* dicitur omnium horarum: Vir namque præter ejus verſatile ingenium, admodum etiam comis fuit, & ad voluptates propenſior, vinique appetentior, & ut Græcè dicitur, φιλοπότνης: cum contra *Demosthenes* ſeverus eſſet, & gravioris ſupercilii vir, ac abſtemius: quæ morum diverſitas inter eos inimicitiarum cauſa fuiſſe exiſtimatur à *Philopſtr.* to. cum tamen plerique eos tandem inter ſe amicos fuiſſe prodiderint, donec ambo legati ab Athenienſi Republica de pace miſſi ſunt ad *Philippum* Regem: tum enim

primus

primum parva re dissentire cœperunt, cum Regi imperandi normam uterque præscribere vellet. *Lil. Greg. Gyrald. de Poet.*

Sunt qui scribant, ab aliquo nunquam magistro *Æschinem* didicisse, sed cum in iudiciis fortè scribæ officio fungeretur, nullo docente in tantam eloquentiæ æstimationem evasisse. *Gyrald. ibid.*

Hieron. Wolphius Æschini opera in Latinum Sermonem vertit, atque annotationibus illustravit, Basilea, An. 1572. Folio.

A R I S T O T E L E S.

Claruit ante
Chr. Anno
Cccxlii.

S Tagirita, Philosophus, Peripateticorum princeps, natus est Olymp. 99. A. M. 3670. U. C. 370. Ante Christ. Nat. 384. Vixit annos 63. De mortis genere incertæ circumferuntur quorundam narrationes. *Hofman.* Discipulus fuit *Platonis*, & præceptor *Alexandri*.

Magnus & admirabilis vir, quique ingenio diligentiaque vinceret plurimos, nemini esset secundus; variarum rerum cognitione *Platone* magistro superior, artificio verò omnes, qui ex omni memoria humanas tractaverunt artes, longo intervallo post se reliquit. Fuisse avidiorem gloriæ, avidiorem carpendi alios, adde etiam non omnino pecuniæ contemptorem, farendum est. At dexteritatem in tradendis artibus nondum est aliquis ab ævo condito assecutus. Utinam in refutandis alienis opinionibus induxisset in animum paulò candidius agere. *Aristoteles* semper amavit breviter rerum, & sententiarum, ne si extenderet singula, fusèque persequeretur & copiosè, res in infinitum traherentur, & artis præcepta teneri difficile possent. Itaque illud imprimis laboravit, ne sibi dictum ullum, ac ne verbum quidem esset supervacaneum; quod dum confectatur, assecutus est, ut nullus verbis, figurisque Græci Sermonis aptius magisque propriè sit usus. *Lud. Viv. in Augustin. l. 8. cap. 12.*

Aristotelis ea laus est, quod non *Philosophiâ* usus *Mythicâ*, ut Poetæ veteres; non *Symbolicâ*, ut *Pythagoras*, & sæpe etiam *Plato*; sed apertâ, ut quæ proprietate gaudeat verborum.

Altera *Aristotelis* laus est, quod cæteris *methodicior*, ut qui accuratius definiat, ac dividat, meliorique omnia ordine pertractet. Tertia ejus laus est, quod magis *Platone* excoluit scientiam naturalem; in quâ quantum præstiterit, monumenta ejus docent. Præsertim quæ de animalibus perscripsit. *Voss. de Philosoph. Sect. c. 17.*

Quid multis? si non partem aliquam virtutum, sed totum Philosophorum consideremus, unus ille ingenii acie, ac varietate doctrinæ, eorum, qui præcesserant, lumina tantum præstrinxerit, quantum Sol Lunæ, & Siderum minorum. *Idem ibid.* In quem penè videtur esse collatum quicquid est capax humanum genus. *Rhodig. l. 23. cap. 12. Lect. Antiq.*

Quid *Aristotelem*? quem dubito scientiâ rerum: an scriptorum copiâ, an eloquendi

eloquendi suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. *Quintil. lib. 10. cap. 1.*

Aristoteles vir ingenio præpotens, atque doctrinâ præcipuus. *Arnob. l. 3. advers. gent. Macrobin.* quoque non veritus dicere nihil tantum virum ignorare potuisse. Eundem quoque *finem* humani intellectûs appellat *B. Hieronym.* primo advers. *Jovinian.*

Aristoteles Philosophorum, ne *Platone* quidem juxta *M. Tullium*, excepto, citra controversiam omnium doctissimus — unus hic *Philosophiam*, à diversis per fragmenta sparsim mutilamque traditam, in ordinem redegit, ac velut in corpus compegit, ut qui à poëtis ac Rhetoribus ortus, ad Logicen deducit: — Aiunt illum scripsisse libros plures trecentis. *Diogenes* summam æstimat versibus supra quinquies mille, trecentis & triginta. Nam præci solent versuum numero signare voluminum magnitudinem, veluti nota certiori, quod libri frequenter sint inæquales pro materiæ copiâ. *Erasm. Epist. 28. Epist. 13.*

Inter Philosophos meritò principem obtinet locum *Aristotele*, sive tractandi ordinem, sive distinguendi acumen, sive rationum pōdera consideres. Utinam tantum principatus ille ab aliquot hinc seculis non in tyrannidem abiisset, ita ut veritas cui *Aristoteles* fidem præstitit operam, nullâ jam re magis opprimatur quam *Aristotelis* nomine. *Aug. Grot. in præfat. ad lib. de Jur. Bell. & Pac.*

Aristotelis *Natura* ille Germanus Alumnus. *Lips. l. 2. Elect. c. 2.* Tres sunt quos admirari unicè soleo, & qui in hominibus excessisse mihi humanum fastigium videntur. *Homerus, Hippocrates, Aristoteles*, idem in centur. 2. miscel. *Epist. 44.*

Tertullianus Minutiloquium ejus taxat: *Irenæus*, Minutiloquium & subtilitates circa quæstiones: *Hieronymus*, versutias ejus: Ideo *Sidonius*; *Explicat ut Plato*, implicat ut *Aristoteles*. At *Gregorius Nazianz.* (orat. 1. de Theol.) & hoc & graviora objicit. *Baſil. jun. &c.* Abjice mihi, inquit, *Aristotelis* minutiloquam sagacitatem & artificium, abjice mortuales illos super Animâ Sermones, & universe humana illa dogmata.

Aristoteles de Deo ipse locum dissidet, & repugnantia dicit & sentit. *Lactan. l. 1. c. 5.* *Aristoteles* Deum nec coluit nec curavit. Idem de Irâ Dei. cap. 19. *Aristoteles* nunquam piè aut sanctè doctus. *Phil. Jud. de mund. incor.*

Aristotelis confidentiam proinde subit mirari; qui imperu quodam percitus contradictionis, & bellum universæ antiquitati indicens, non solum novarum vocabula pro lubitu eudendi licentiam usurpavit; sed etiam præscam omnem sapientiam extinguere & delere annisus est. Adeo ut neque nominet uspiam Authores antiquos, neque dogmatum eorum mentionem ullam faciat, nisi quod aut homines perstringeret, aut placita redargueret. Sanè si famam nomini suo, ac sequacium turbam affectaverit, hoc rationibus suis imprimis accommodatum. Cæterum de viro tam eximio certè, & ob acumen ingenii mirabili, *Aristotele*, crediderim facile, hanc ambitionem eum à Discipulo suo accepisse, quem fortasse æmulatus est, ut si ille omnes nationes, hic omnes opiniones subigeret, & Monarchiam quandam in contemplationibus sibi conderet. *Bacon. de Aug. scient. l. 3. c. 4.*

E

Aristoteles

Aristoteles, more *Ottomanorum*, regnare se haud tuto posse putabat, nisi fratres suos omnes contrucidasset. *Ibid.*

Balanz cent. 14. p. 220. in Appendice ad *Ion. Majorem* tradit, *Colonienses* Theologos annuerasse *Divis Aristotelem*, & librum etiam typis evulgasse cui titulum fecerint, *De salute Aristotelis*. Alium etiam librum eisdem conscripsisse *De vitâ & morte Aristotelis*, in cujus calce concludunt, *Aristotelem sic fuisse Christi præcursores in naturalibus*, quemadmodum fuit *Ioan. Baptista in Græcistis*.

Ut *Plato* numeris suis obscuravit suam Philosophiam: sic *Aristoteles* multis Mathematicis collationibus reddidit obscuriora. Vid. *Erasm. Adag. Rudius, ac Planius*.

Stagirita mortuo altare cum monumento extruxerunt locumque *Ἀριστοτελείον* vocarunt, diemque festum ejus memorie statuerunt, idque suo adhuc tempore duravisse, testatur *Ioan. Mandevill.* in *Itiner.* c. 2. qui circa an. *Christi*. 1322. illas regiones visitavit. *Konigius*.

Composuit *Aristoteles* plura quàm ceteri, sed & plura compilavit. In quo improbitatem ejus licet cognoscas, quòd, quæ compilat, non illis refert accepta, à quibus sumpsit, sed sibi vendicat; & eosdem ubicunque peccasse opinatur, citius ardentem flammam ore continere posset, quàm non nominare. *Laur. Vall.* in *Præfat. in dialect.*

Hic est ille *Aristoteles*, qui de animâ malè sentiens, locum gaudii post mortem negavit, qui veterum dicta compilatus, malignèque interpretatus: ingenii laudem furto ac calumniâ quæsit. *Idem. Corn. Agripp.* c. 54. de vanitat. Scient.

**Theodori Zvingeri* Scholia in *Aristotelis Ethica*. *Isaac Casauboni* versiones *Aristotelis* operum in Lat. sermonem: & *Daniel. Heinsii* Paraphrasis in ejusdem libros *Politiorum* permittuntur, si adhibeantur notæ Auctorum damnatorum & operum permissorum. *Index Madri.* Edit. An. 1667.

Alexander Magnus quamdiu incorrupta & integra ejus mens ab adulatoribus & crapulâ mansit, munificus erga Doctos, & amator eorum fuit. Imprimis hoc ostendit in *Aristotele suo præceptore*, quem, quoad animum utilibus præceptis informandum, parenti suo *Philippo* Regi, præferre non erubuit, donatis illi ob Historiam *Animalium* talentis 800. qui faciunt coronatorum aureorum millia quadringenta octoginta. *Alexandro* enim inflammato cupidine *Animalium* naturas noscendi, delegataque commentatione *Aristoteli*, summo in omni scientia viro, aliquot millia hominum in totius *Asia*, *Græciaque* tractu parere jussit, omnium quos venatus, aucupia, pilcatique alebant, quibusque vivaria, armenta, alvearia in curâ erant, ne quid usquam gentium ignoraretur ab eo: quos percunctando quin-quaginta fermè volumina illa præclara de *Animalibus* condidit. *Phil. Camerar.* Oper. subcis. Pag. 237. Centur. 2.

Ferunt *Aristotelem* moribundum dixisse, *Ecce hunc mundum intravi: anxius vixi: perturbatus egredior, causa causarum miserere mei.* *Ibid.* Centur. 1.

Aristotelis opera omnia Græci & Latine in 4. Tomos digesta Gulielmus de Kallius

vel saltem *Alexandria* dederit operam *Mathesi*. *Voss. de Mathem. p. 33.*

Euclides indigestus est & incompositus, cum enim ab universalioribus processibus fieri debeat, ne vitiosa fiat repetitio, pessimè à *Geometria* auspicatus est initium, quam post *Arithmetica* tractare oportuit. *Oedipodem* esse necesse est, qui hunc velit intelligere: proponit enim sua *problema*, nec manum ad circinum admoveret: proponit quoque *Theorema*, nec ullum demonstrat. *Claud. Verder. in auct. censione.*

Euclides verò *Geometra* (qui à civitate *Tyro* ortum duxit) *Geometria* peritià excelluit. Liber ejus qui vocatur *στοιχεῖα* i. e. *Elementa*, liber est celebris, admodum utilis, non est *Græcis* hoc in genere liber alius generalis, neque secutus est: cum aliquis qui non vestigià ejus sectatus sit, idemque quod ille dixerit, nec inter homines, qui præstantiam ipsius non confessus sit, vel multiplici ejus doctrinæ testimonium perhibuerit: *Gregor. Abul. Phar. in Hist. Compend. Dynast. Arab. Edit. Interpret. Edvv. Porok.*

Plato consultus de constituendâ in *Arce Palladis* arâ, quis modus, quæve illi forma melior esse posset, quamvis *Geometri.* peritissimus esset, tamen ne alterius professionem sibi usurpare velle videretur, ad *Euclidem*, *Geometram* suo tempore clarum, consultores rejecit. *Oliver. not. in Val. Max. l. 8. c. 12.*

Hunc Autorem notis eruditissimis illustravit *Isaacus Barrovinus.*

T H E O P H R A S T U S.

Flavit ante-
Christ. Ann.
CCCIII. **E** *Resius*, *Aristotelis* discipulus, tempore *Alexandri Magni* claruit. Prius *Tyrannus* dictus erat, sed *Aristoteles* ob divinam eloquentiam eum *Θεόφρων* appellavit. *Hesychius* Illustr. circiter 1000. discipulos ludum ejus frequentasse asserit. *S. Hieronymus* in *Epist. ad Nepotianum* 107. annos vixisse tradit. Scripsit varia, quorum catalogum *Ioh. Meursius A. 1640.* collegit.

De *Theophrasti* stylo latius est tacere, quàm pauca dicere. Nam & elegantia ejus satis ex tam multis perspicitur, quæ ad nos pervenerunt: & nemo adeò insanit, ut non magnificè de eo sentiat, quem summus sapiendi, & dicendi magister, *Aristoteles*, ob divinam *Φρόνησιν* vocavit *Θεόφρων*, cum prius *Tyrannus* diceretur. *Voss. de Hist. Græc. l. 1. c. 9.*

Theophrastus, ita aut diffusus est, aut plenus, ut non modò mentis, quod est omnibus commune, sed orationis quoque suæ esse interpretes videatur. Verborum autem ità exquisitâ elegantia, ut cum aliquid industriæ & studii in illis & in ipsâ compositione agnoscas, pleraque esse tamen à naturâ libentissimè credas. Jam si argumentum videas (quanquam quid non persecutus olim fuit?) alia sunt popularia, quæ plurimum oblectant; ut cum *Scirpium* naturam legimus, ingenium & mores; quam *Historiam* dixere. Alia quæ positum in arce veri animi, cognitione causæ satiant atque explent: nec cujusquam tamen intellectum admodum excedunt. Quod ab eo in posterioribus sex libris (*De causis Plantarum*) copiosè factum est & luculenter. Quod si quis vulgaria hæc, & infra cogitationes suas posita existimet, neque *Horti* curam aut *Plantarum*, sed quid civitatem.

prodierunt *Amstelod.* 1644. fol. cum animadvers. *Ios. Scalig. Theophrasti* characteres extant cum notis in opusculis variis à *Thoma Gale* editis.

THEOCRITUS.

Claruit ante
Christ. Anno
447.

Syracusanus, Olymp. 123. sub *Ptolemaeo Lagide* & *Ptolemaeo Philadelpho* claruit. Poeta fuit suavissimus: jussu *Hieronis* Tyranni, ob maledicentiam, occisus. Scripsit Linguâ *Doricâ*, quæ extant, *Idyllia* 36. Quod scripti genus in *Bucolicis Virgilii* imitatus est. Unde *Eclog.* 6.

*Prima Syracusio dignata est ludere versu
Nostra, nec erubuit sylvas habitare Thalia.*

Hofman.

Admirabilis in suo genere *Theocritus*, sed *Musa* illa rustica, & pastoralis non forum modo, verum ipsam etiam urbem, formidat. *Quintil.* l. 10. c. 1. Institut. Oratoriar.

Theocritus Syracusanus, suavissimæ facilitatis Poëta, *Ptolemaeo Philadelpho* clarus atque familiaris, ut cujus laudes cultissimo etiam Poemate, quod adhuc superest, expresserit. Dictio ejus intelligentibus facilis, suavis, & in suo genere admirabilis; quam imitandam sibi hinc inde in *Bucolicis* proposuit *Maro*, sed summam ejus dulcedinem non potuit ubique exprimere. *Korrich.* de Poet. p. 12.

Jam lis est inter *Criticos* uter utri præferendus sit *Virgilio* & *Græcio*, an *Theocrito* *Latinus* vates? Plurima sunt *Theocriti* inaccessa *Maroni*, plurima meliora *Virgilio* *Theocritici*. Tamen *Græci* scriptor immensi intervallo *Latinum* relinquere videtur. Illud quoque monendum videri mihi longè pauciora scripsisse *Theocritum*, & quæ sub ejus nomine circumferuntur acervum esse congestorum ex plurimis *Bucolicorum* scriptorum carminibus. *Cass. Barb.* Advect. l. 41. c. 26. p. 1861.

Dom. Faber Salmuriensis scribit *Doricam* illam dialectum qua usus est *Theocritus* multò suaviorem esse veterum *Dorum* idiomate. Dicit, quando quis Poetæ hujus Characterem examinare vult, magnam in eo facilitatem observari; cumque Authorem quoad *Rusticam* & *Bucolicam* tantum *Virgilio* superiorem esse quantum *Lingua Græca Latinam* superat. *Tan. Fab.* Epit. Gallie. vit. Poet. Græc. p. 134.

Ios. Rapin. testatur *Theocritum* *Virgilio*, propter linguæ Græcæ genium, suaviorem, climatiorem & magis genuinum esse; in eo lepores illos omnes qui usitatum *Porsæ* venustatem constituunt frequentiores esse; Eum denique Exemplar imitandum esse, *Virgilium* vero Imitatorem tantum. *Ren. Rapin.* Reflex. particularib. in Poes. Reflex. 27.

Theocritus Bucolicorum princeps, cujus gratias & videres nemo satis capit. *Dan. Heins.*

Inter Editiones *Theocriti* præstantiores *Heinsiana* est, & *H. Stephani*.

ARATUS.

saeculis commendatissimum fuisse, quod minimum ampulsetur, & *Græcæ* vanitate fabulas inculcet, aut paratragedietur, *Barth. adversar. l. 1. Cap. 15.*

Edidit hunc Auctorem *H. Stephanus*, sed præ cæteris nitidè, adjuncto etiam commentario, *Hugo Grotius*.

B E R O S U S.

Claruit ante
Christ. Ann.
CCLVII.

DE ætate Berosi non convenit inter omnes. *Mosi* æqualem statui à nonnullis, ait *Cass. Barthius Adversar. l. 51. cap. 7.* Quam sententiam jure ut ineptissimam damnat. *Claud. Verderius* suà in *Annian. Berosum* censurà, vixisse inquit paulò ante principatum *Alexandri M.* *Conrad. Gesnerus* ipsà *Alexandri M.* ætate; adversus utrumque *Gerard. Ioan. Vossius de Historicis Græc. l. 1. c. 13.* ostendit floruisse *Berosum* sub *Ptolemaeo Philadelpho*, *Ægyptiorum* Rege, decessisse sua seu *Antiocho Syriæ*, *Syriæ* Regi, seu filio ejus *Antiocho* *Sev.*

Genere *Chaldeus* ac patria *Babyloniensis* fuit *Berosus*, *Beli* in *Babylone* sacerdos; Astrologus celeberrimus, & *Chaldaeorum* scriptor antiquissimus. Eum sequitur *Philo* in *Affricis*; item *Ægyptii*, *Perse*, *Medi*, *Chaldae* suspexerunt, supraque hominem admirari & venerari sunt. *Ioan. Andr. Quenst.*

Scriptit *Babylonica*, sive *Chaldaica* tribus libris; promiscuè enim his nominibus utuntur veteres. Ex eo opere præclara quædam fragmenta conservavit nobis *Flav. Iosephus* lib. primo contra *Apionem*. Quorum aliqua luculentis notis illustravit *Scaliger* in Appendice operis de emendatione *Temporum*. Habes & aliud fragmentum apud eundem *Iosephum* lib. 1. *Antiquitat. Judaic. c. 5.* Sed *Anni Berosi* ejusdem est ævæ, ac sunt ejus *Megasthenes*, & *Archilochus*; ut insanum sit, velle ex quisquiliis istis, ac nugis mendacibus, metiri magnum illum *Berosum*, cui ob divinas prædictiones *Sibenienses* publicè in gymnasio statuam inauratâ linguâ posuere, ut auctor est *Plinius*. *Annianus* ille *Berosus* multos comminiscitur reges, qui nusquam extant: quod satis docti viri ostenderunt. Ac vix quicquam eorum invenias apud hunc, quæ ex vero *Beroso* citat *Iosephus*. Imò interdum pugnantia habet, ut cum ait, *Babylonem à Semiramide conditam esse*: cum *Iosephus* dicat, à *Beroso* scriptum fuisse, non esse eam à *Semiramide* ædificatam. *Voss. de Histor. Græc. l. 1. c. 13.*

Libellus circumfertur, cui titulus *Berosi Babylonii Antiquitates*; sed commentum est, quod indoctis & otiosis hominibus mirè allubescit, cujusmodi sunt *Xenophontis* æquivoca, tum *Archilochi*, *Catonis*, *Semproni*, & *Fabii Pictoris* fragmenta, quæ eodem sunt libro ab *Annio Viterbiensi* conferruminata commentisque reddita magis ridicula: non quin insint quædam in illis vera, nam alioquin frontem non haberet narratio; sed ipsum historiae corpus commentitium est, nec illius, cujus titulum mentitur. *Lud. Viv. l. 5. de tradendi Discipuli.*

Sub ejus nomine circumfertur vulgò libellus, in quo autem vana sunt pleraque omnia & putida & in ipso Commentatore mendaciorum plaustra meræque *Viterbiensis* nugæ. *Rupert. in observat. ad Befold. cap. 2.*

Plurimi

Plurimi veterum *Berosi* meminerunt, viz. *Vitruvius* l. 9. c. 9. *Tertullianus* in *Apologetico*, c. 19. scriptor *Chronici Alexandrini*, p. 48. *Plin.* l. 7 c. 37. *Clemens Alexan.* l. 1. Strom.

Scaliger in *Eusebium*, pag. 248. in ejus nomen inquit, & *Berosum* quasi filium *Osee* dici existimat.

Iustinus Martyr affirmat *Berosum* fuisse Patrem *Sibylle Cumae*.

Si omnia *Berosi* Opera extarent; quam pulchra pro sacris *Bibliis* horumque antiquitate apud ipsum reperiremus! Eorum aliquid in lucem protuli, tanta tamen est hominum malignitas ut id agnoscere reculent. *Scaligerana poster. Gallie*.

Aliqui extant libri sub *Berosi Chaldaei*, *Manethonis Aegyptii*, & *Metasthenis* nomine; sed tantis illis *Viris* quorum nomine condecorantur indigni sunt; eorumque suppositio est manifesta. Omnes veri *Berosi* quos citat *Iosephus* contra *Appionem* loci, in illo Scripto quod ipsi tribuitur, non reperiuntur, imò res eis adversantes continet. In illo urbs *Lugdunum* memoratur, quæ post *Cæsarem* demum nomen hoc sortita est. Denique *Historia Berosi* ad ætatem *Nabuchodonosoris* & *Nabopolassar* tantum extendebatur, hæc verò infra illam descendit. *Ell. du. in. Nov. Biblioth. Auctor. Ecclesiastic. Tom. 1. Gall.*

Hic *Berosus* fuit, ut asserunt *Iosephus* & *Tatianus*, *Beli* Sacerdos & *Babylone* natus, sed qui postea floruit in *Insula Coe*, primusque *Astrologiæ Chaldaicæ* apud *Grecos* existimationem conciliavit; ejus nomini & memoriæ *Athenienses*, qui nunquam segnes erant in applaudendo his qui magnum quid novi afferrent, si præsertim cum eorum superstitionibus affinitatem haberet, statuam linguâ deaurata, crexerunt. Quod quidem emblemata genuinum ejus historiæ fuit, quæ speciosam modò pompam oculis ostentabat, sed talis intus non erat qualis prima intuitu videbatur: his præsertim locis ubi vetustissimorum temporum computum nobis dare præ se fert, duasque suas *Dynastias* ante *Beli* tempora recenset. Negari tamen non potest quin fragmenta quædam *Historiæ ipsius*, quæ *Iosephi*, *Tatiani*, *Eusebii* & aliorum curâ & industria ab interitu præservata sunt, utilissima fuerint, non modò ab probandum *Ethnicis*, *Historiæ Scripturarum Sacrarum* veritatem, sed etiam ad quorundam de *Imperio Babylonico* testimoniorum illustrationem; quippe quæ *Nabopolassarem* fuisse *Nabuchodonosoris* Patrem evincant. De quo *Scaliger* abundè *Notis suis* in ejus fragmenta loquutus est. *Stillingsf. Orig. Sacr. l. 1. c. 3. Sect. 4.*

A P O L L O N I U S P E R G Œ U S.

Claruit sub *Ptolemæo Evergetâ*. A suæ ætatis hominibus magnus *Geometra* dictus est. *Euclidis* discipulos, quod & ipsum ætatem indicat, *Alexandria* audiuit. A quibus cum multa accepisset; non difficile aded fuit quatuor *Conicorum Euclidis* libros commentario illustrare, ac totidem alios adjungere; ut in universum *Conicorum* essent libri 8. sicut auctor est *Pappus Alexandrinus* libro 7. *Mathematicæ collectionis*. Atque eodem libro alia quoque ejusdem *Apollonii* memorat.

Claruit ante
Christ. Ann.
CCXL.

F

Quatuor

Quatuor primos *Conicorum* libros transtulit Ioan. Baptista Memmius; sed infeliciter, eò quòd argumentum operis non intelligeret: unde non vidit manifestas *Græci* codicis mendas, ac sæpè pueriliter hallucinatur; sicut monitum à Francisco Maurolyco præfatione in *Cosmographiam* suam. Opere igitur pretium fecit Fridericus Commandinus, qui denuò *latine* vertit, Bononiæque edidit An. 1566. Tres verò alios *Conicorum* libros (quos ex oriente nactus est clarissimus Iacobus Golius) ex *Arabico* in *Latinum* sermonem transtulit idem Golius. Quærat aliquis quid factum sit de libro octavo? Cognoscimus de hoc ex codice *Goliano*: ubi ad calcem erat adscriptum, eò non fuisse *Arabice* translatum; quia etiã liber ille desideraretur in codicibus *Græcis*, unde *Arabes* cætera transtulissent. Sed doctissimus Mersennius præfatione in *Apollonii Conica*; quæ sunt in ejus *πρωτα Μαθηματικά*; *Arabice* & illum extare ait: imò omnes *Apollonii* libros eã linguã legi; sanè plures etiã, quam enumerarit Pappus. Atque horum testem citat *Aben Nedi*; qui librum contexuit de *Philosophis Arabicis*, omniumque eorum scripta memoravit, qui fuere à quadringentesimo post *Muhammedem* anno. Interim (ut idem Mersennius addit) *Claudii Mydorgii*, *Patricii Parisini*, ea est suspicio, tres illos *Conicorum* libros, qui ab *Arabibus Apollonii* creduntur, non esse *genuinos*; verùm ab aliquo *suppositos*, qui sub *Apollonii* nomine facere voluerit fucum. Atque hoc inde colligit, quòd libro quinto primâ propositione in 6. *Apollonii* non tantummodò in *Cono recto*, sed in *Scuteno*, etiã quolibet, & portionibus quibuscvis, demonstret *possibilia* quæque. *Voss. de Scient. Mathem.*

Meminit hujus Auctoris *Vitruvius* l. 1 c. 1.

Cardanus in 16. de subtilitate ei septimum inter subtilia orbis ingenia tribuit locum.

Fuere olim, qui *Conica* non esse *Apollonii Pergæi*, sed *Archimedis* putarent. Existimavit hoc *Heraclius* ille, qui *Archimedis* vitam retulit. Ejus verba inde adducit *Eutocius*, quibus ait, *Archimede* primùm omnium consignasse *elementa Conica*: *Apollonium* autem eùm ea sciret nec dum edita esse ab Auctore, involasse in illa, proque suis edidisse. Fortasse rudiores *Archimedis* Chartas nactus fuit *Apollonius*, atque eas perfecit. Utcunque est, ante hæc de *Conicis* edita ab *Apollonio*, imperfecta erat eorum notitia: ut tradit *Eutocius Ascalonita* initio commentarii sui in *Conica Apollonii*. Atque *Aristei* iudicio *Pappi* eadem mens fuit. *Voss. de Scient. Mathem.*

Professionem & disciplinam hanc ad supremum perfectionis perduxit gradum, *Conicorum* componendo librum, qui *Conicarum* sectionum complectitur proprietates quæ sublimiorem, eminentioremque Disciplinæ hujus sibi vendicant locum. Et, sane tot propositionibus, totque figuris illum ditavit, ut admirabiles illæ nuncupari meruerint, eò quòd contineant lineas curvas, seu medias inter rectas, ac circulares sese invicem secantes; adeoque miros quidem fundunt sensus, & proprietates. *Abalphat. Proem. ad Apollon. Perg. Conic. l. 5, 6, 7.*

Apollonius Pergæus, vir sanè in *Mathematicis* excellens. *Petr. Ram. Schol. Mathematic.*

Magnus

Fabula ejus ineptè conscripta est, & *Argonautarum* recensio in primo statim libro languescit: Nihil enim habet varietatis illius quæ ejusmodi argumento, usque adeo congrua fuisset. *Rapin. Refl. in Poes. par. 2. Refl. 15.*

Quam præclarus sit Poëta, (*Apollonius*) duo potissimum argumenta ostendunt: primum, quod sapius *Virgilius*, summo Poëtæ, ad imitationem placuit; deinde quod imitator ejus *Valerius Flaccus*, in eadem *παιγματεία* infra exempli, quod sibi proposuit, modulum valdè relinquitur. Politicus de cætero poëta, quales *Epicos* omnes esse decet. *Tobias Magirus in Eponymol. Crit.*

Vix aliunde est quod ex *Asclepiade* Myrleano citat *Scholias* *Apollonii* ad lib. 1. αζζορ. quod scilicet *Apollonius* Grammaticus omnia sua ex *Cleone* transtulerit. *Ionf. de script. Hist. Philos. l. 2. c. 17.*

Præter *Philologicum* studium coluit *Apollonius* & *Poeticum*, cuius hanc prædulcem posteritati frugem (*De Argonauticis*) admisit, nec tamen *Aristarchum* & *Aristophanem*, viri nobiliores, in ordinem poetarum venire permiserunt: quod neminem sui temporis, ut ait *Fabius*, in numerum redigèrent. Vel hinc scires posthnam esse *Gloriæ* possessionem nec comitari viros, sed sequi. At ne mortuus quidem multitudini magis placuit *Apollonius*, quàm sua quidem, honestissima tamen culpa jacuit. Nempe scripsit eruditè, at ferè abstemium est purioris nectaris vulgus, ac descriptionis subventaneæ magis fæce vappaque capitur. Quare & hæc *Argonautica* Poësis mentium duntaxat altiorum regale fuit peculiū: cætera hominum secta hinc quoque suum retinet ingenium. *Ierem. Hoelzlin. Proleg. in Apollon. Rhod. Argonaut.*

Argonauticôn libri 4. cum vetustis *Scholiis* *Græcis* impressi sunt *Florentiæ*, fol. 1496. Quæ editio si credendum sit *Boeclero* in suo libello de scriptoribus edito, inter ornamenta bibliothecarum custoditur meritò. Idem verò *Gr. & Lat.* cum antiquis *Scholiis* & observationibus *Ieremia Hoelzlini* prodierunt in 8°. *Leydæ* 1641. apud *Elzevirium*.

A R C H I M E D E S.

Christ. Ann.
CXXI.

Syracusanus Mathematicus celeberrimus, sub *Ptolemaeo Euergetâ* floruit. Captis verò à *M. Marcello Syracusis*, Olympiadis 142. anno primo, à Milite fuit interemptus; sed contra quàm interdixerat Imperator. Ejus scripta plusscula hodie supersunt, ut *πένταγωνοειδών*, *καὶ σφααιροειδών*, nec non *πέντε ἰσίων*, deque arcu numero, qui liber *ψαυίμης* inscribitur; præterea *Quadraturæ* parabola. Tum item tria hæc, in quæ etiam *Eutocii Ascalonita* habemus commentarios; de *Sphæra* & *Cylindro*, *Circuli dimens.* & *isorrhopica*. Cuncta hæc *Archimedis* & *Eutocii*, captâ *Constantinopoli*, pertraxerunt in *Italiam*; inde à summo Mathematico, *Joanne Regiomontano*, vecta sunt in *Germaniam*; ubi primò cura *Thome Venatorii* ab *Hervagio* fuere excusa An. 1544.

Cardano l. 16. de subtilit. dicitur, Mathematices non tam primus auctor, quàm inimitabilis. Hoc multis videtur ostēdisse. Patriæ enim muros diu adversus Romanos machinis bellicis tutatus fuit, classēque hostilem exussit, pice navium concipiente ignem & calore radiorum Solarium reflexo per specula: ut tradunt *Liv. Valer. Plutarch.* atque *Galenus*. Id.

Extant ejus opera *Mechanica*: circuli dimensio; de lineis spiraliibus: de Quadraturâ parabolis: de Conocidibus & *Spharoidibus*: de numero arenæ, *Græc. & Lat. cum comment. Dav. Rivalii à Flurantiâ*, fol. *Parisii* an. 1646.

P O L Y B I U S.

Claruit ante
Christ. Ann.
CCXX.

E *Megalopoli* civitate *Arcadia*, præceptor *Scipionis Africani* scripsit *Romanam* Historiam libris quadraginta; ex quibus quinque primi ad nos salvi atque incolumes pervenerunt: ex cæteris solum excerpta habemus.

Polybius in *Philosophiâ* doctrinam, in *Moribus* probitatem, in *Historiâ* prudentiam *Cicero*, *Strabo*, *Iosephus*, *Plutarchus*, (*Deus* bone, qui quantique viri!) & optimus quisque veterum, dilaudant. Cujus fidem *T. Livius*, ille *Romanæ* longè princeps *Historiæ*, tantoperè probavit, ut penè ad verbum libros illius integros verteret, atque iis pro suis uteretur. Quem *M. Brutus* severus ille morum scriptorumque censor, cui ne ipse quidem *M. Tullius* satisfacit, aded est admiratus, ut ejus lectioni propemodum immoreretur. Ultimis certè suis temporibus, iisque adfluctissimis, ad solatium doloris pariter & magisterium vitæ *Historiam* illius exciperet, atque in compendium redigeret. Quem denique *Constantinus* Imperator, *Corporis Historici* auctor, *Senatoribus*, *Ducibus*, & *Principibus* tam utilem judicavit, ut qui è *Diodoro Siculo*, *Dionysio Halicarnass.* *Iosepho*, *Dione Cocceio*, & aliis primæ notæ *Historicis*, pauca admodum seligeret, quæ in suum *Pandecten* transferret; *Polybium* propè totum describeret, atque operi illi suo infereret. *Casaub.* in *Dedicat. Henr. 4. Franc. & Navarr.* Reg. præfix. tert. volum. *Polyb.* p. 24.

Est utique proprium hoc eximio huic auctori, quod duo simul pari ferè curâ agit; ut narret ac moneat. Benè ac perspicuè narrandi laus, cum cæteris præstantibus *Historicis* illi communis; fideliter monendi cum paucis: aut, ut verius dicam, cum nemine. Nego enim ex universo numero *Græcorum* aut *Romanorum* generis hujus *Scriptorian*, vel unicum posse reperiri, qui pari fide ac curâ duo hæc conjunxerit. Quid miremur? personam *Historici* cum assumpsit *Polybius*, non in totum exiit *Philosophi*. *Philosophus* enim erat, sed vitæ, non linguæ: operibus, non sermonibus: rebus ipsis, non professione, & inani specie *Idem* *ibid.* p. 27.

Polybius non modò æqualis ubique ac sui similis; sed etiam intelligens, gravis, in laudibus parcus, in reprehensionibus acerbus, ac velut prudens legillator & bonus Imperator, multa de militari urbanæque disciplinâ, multa de *Historici* officio disputat. *Bodin.* in *Method. Histor.* p. 58.

Polybius judicio & prudentia *Thucydidi* haud dispar cura & stylo solutior; qui excedit, abrumpt, diffundit, & sæpè non tam narrat, quàm ex professo docet. Sed recta & salutaria ubique ejus monita: & quem ego, hoc magis *Principibus* commendatum velim, quod anxîâ in eum inquisitione non opus; sed suos sensus aperit & revelat ipse. *Iust. Lips.* in not. ad *l. 1. Polit.* c. 9.

Sanè jam olim in *Polybio* *Dionysius Halicarnass.* reprehendit dictionis incuriam

&

quod utatur comprehensione verborum minus accuratâ. *Polybio* interim ignosci debet, quia fieri vix potest, ut qui tantoperè, ac ab eo factum, de rebus sollicitus sit, is de verbis adèd labore, quàm fortasse rerum dignitas merebatur. Imò ea est humani animi imbecillitas, ut ingentem illam verborum curam rerum incuria plurimùm consequatur. Ita observatum est à viris doctis, *Dionem* multum rhetoricari in præliorum descriptione; sed eorum, quæ ad rem militarem requiruntur, exiguam ostendere peritiam, propè dixerim nullam. *Polybium* contra pigmenta illa oratoria aspernari; sed tantam in eo militaris discipline scientiam elucere, ut *Tallicos* ipsos possit provocare. *Voss. de Art. Histor. c. 29.*

Polybius, nec amore cuiusquam præterit, quod culpandum; nec odio omittit, quod laudandum. *Idem ibid. c. 10. p. 57.*

Qualis quantusque vir fuerit *Polybius*, ex eo promptum est conjicere, quod tot statuas ei crexerint *Græci*: ad *Palantium*, *Mantinaam*, *Tegæam*, *Megalopolim* & alias *Arcadiæ* urbes. *Pausan. l. 8. Arcad.* testatur, tantum cum fuisset *poliitum*, ut quæcunque monitu ejus gesserit *Romanus Imperator*, omnia bene ei evenissent; in quibus verò minùs se ejus viri dicto audientem præbuit, in iis offendisset.

Xenophon & *Polybius* in moralitatis documentis nimis frequenter excurrunt, suisque reflexionibus Historiæ filum abrumpunt. *Rapin. Reflex. in Hist. Sect. 5.*

Profectò quicquid dicant qui *Polybii* partes usquequaque tuentur, quod fecit *Casaubonus*; cum adèd diserta sint ejus verba, nunquam efficient ut ætatis suæ Religioni valde addictus censeatur. Meoque judicio melius cum ipso agerent, si de eo ut de ingenio *Cælitus* illuminato intra *Ethnismi* tenebras, loquerentur, quique Unicum Principium seu Unicum Deum admittens, eos omnes ridebat; quos *Idololatria* illius ævi adorationis objecta constituebat; æquè ac *Campos illos Elysios*, *Cerberos*, & *Khadamantos illos*, quos *Sectatoribus* suis ob oculos ponebat. *Fr. Mothaus le Vayer. Tom. 1. pag. 311. Gall.*

Polybius equo delapsus, cum ex suo prædio *Megalopolim* rediret, moritur ætate 82. annis ante *Ciceronem* natum 17. ante *Chr. nat.* 121.

* *Isaaci Casauboni Commentarius in Polybium*, cum expurgatione permittitur. vid. *Indic. Madrit. 1667.*

Extant libri *Histor. 5.* *Græcè* cum versione *Latina* & ex recensione *Isaac. Casauboni*, *Hanoviae* Typis *Wecheliani* an. 1609. fol. Prodicunt lidem ex recensione *Jacobi Gronovii* & cum *Casauboni* & *Palmerii* notis: addita sunt excerpta de legationibus & virtutibus ac vitiis per *Constantinum Porphyry. Græc. & Lat. omnia. Amstelodami* An. 1679. in 8°.

M. PORCIUS CATO CENSORIUS

P *Attiæ Tusculanus*, civitate *Romanus*, Tribunus Militum in *Siciliâ* & Consul *Romanus*, natus est An. U. C. 519. Mundi 3716. ante *Chr. nat.* 232.

In omnibus rebus singulari fuit prudentia & industria. Nam & agricola solers, & Reipublicæ peritus, & jurisconsultus, & magnus imperator, & probabilis.

Clariss. ante
Christ. Ann.
CXC.

probabilis orator, & cupidissimus literarum fuit. Quatum studium et si senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile reperire possis, neque de *Græcis*, neque de *Italicis* rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentiâ confecit *orationes*: senex *Historia* scribere instituit, quarum sunt libri septem. In quibus multa industria & diligentia comparet, multa doctrina. *Cornel. Nepos*.

Quis illo gravior in laudando? acerbior in vituperando? in Sententiis argutior? in docendo edisserendoque subtilior? Refertur sunt *orationes* amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc invenerim, & legerim, & verbis & rebus illustribus. Jam vero *Origines* ejus quem florem, aut quod lumen eloquentiæ non habent? amatores huic defunt, sicuti multis jam ante sæculis, & *Philisti*, *Syracussio*, & ipsi *Thucydidi*. Attico genere dicendi se gaudere dicunt. Sapienter id quidem, atque utinam imitarentur, nec olla solum, sed etiam sanguinem. Gratum est tamen quod volunt. *Cicer. in Brut.*

M. Censorius Cato, idem Orator, idem *Historie* conditor, idem *Juris*, idem rerum rusticarum peritissimus, inter tot operas militiae, tantas domi contentiones, rudi sæculo. *literas Græcas* ætate jam declinatâ didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi posse, quæ senes concupiscunt. *Quintil. l. 12. c. 11.*

M. Censorius Cato Historicus eximius, & aliis quoque nominibus laudatissimus. Siquidem, ut *Plinius* scribit. l. 7. c. 27. *Tres summas in homine res præstitisse existimatus est, Optimus Orator, Optimus Imperator, Optimus Senator.*

Istis *Originibus*, quas pro *Catonianis* obtudere nobis voluit *Annius Viterbiensis*, nihil profecto inficetius, *Catoneque* indignius, eam imposturam, non multò postquam in lucem prodierant, *Sabellicus* vidit *Enneadis* 10. lib. 2. item *Faber Stapulensis*, *Vives*, *B. Rhenanus*, atque alii. *Voss. de Histor. Latin.*

Illud de *M. Catone* adde, opus id, quod ejus nomine inscriptum circumfertur, ipsius *Catonis* genuinum non esse, quod his maximè argumentis demonstrari potest. Multorum enim auctoritate constat, *Marcum* illum *Catonem* plura, quàm nunc habeantur, *Originum* volumina conscripsisse. Item non pauca eorum *Originum* verba & à *Terentio Varrone* in libris de re rusticâ, & à *Cicerone* in oratione pro *Cn. Plancio*, & in quarto *Tusculanarum Questionum* volumine, aliisque pluribus in locis citari solent, quæ nihilominus in prævulgato isto *Catone* nusquam reperiri possunt. Quibus rationibus illud satis intelligitur eos omnes aut falsos, aut commentitios, aut certè vanos esse libellos, illos imperfectos, atque omnibus modis obruncatos, minimeque cum cæteris constantes. *Onufr. Panvin. l. 1. Antiquit. Veronens. c. 9.*

M. Catonem Censorium moribus & doctrina præstantem virum *orationes* multas scriptas reliquisse *Cicero* & *Grammatici* veteres testantur: in quibus quam insignem illum *Orationis* nitorem desideres, tamen hominem intelligentem & amantem antiquitatis, sermonis elegantia, sententiarum acumen, & ornatus quidem negligens mirificè delectet. *Lips. l. 1. variat. Lect. c. 13.*

Ea in *Catone* reperias quæ nusquam alibi. *Lud. Viv. de Trad. Discip. l. 3.*

Cato

Plus est exacti iudicii in unâ Comœdia Terentianâ, (absit Nemesis dicto) quam in Plautinis omnibus. *Erasm.* l. 28. *Epist.* 20.

Plautus quibusdam Comœdiarum inscriptionibus minùs satisfecit nobis. Nam neque *Rudens* explet indicationem argumenti ejus *Fabula*, cui id nomen fecit: neque in totâ *Trinummio*, verbum hoc est nisi semel: & *Truculentus* sonum potius dat, atque expectationem sustinet, quàm rem præstet. Longè commodius fecisset, si pro *Rudente*, *Tempestatem*; pro *Truculente*, *Rusticum*; pro *Trinummio*, *Thesaurum*, inscripisset. *Jul. Scalig.* de re Poet. l. 6. pag. 766.

Plautus in Dramatum suorum designationibus ingeniosus est, in suis imaginationibus feliciter audax, in inventione fertilis, Insulis tamen facetiis non caret, quæ saltem *Horatii* palato non sapiunt, ejusque jocos, qui plebi risum movebant, quandoque miserabantur emunctioris natis homines: Verum quidem est illorum quosdam festivissimos esse, sed quosdam sæpius admodum iustificetos: Id autem usu venire solet quando quis in jocis nimium frequens est, is scilicet audacioribus enunciationibus & Hyperbolis risum movere conatur, quando id rebus ipsis præstare non valet. *Plautus Terentio* non est omnino æquiparandus in Dramatum suorum eleganti ordinatione neque in Actuum suorum distributione; sed vicissim in argumentis suis simplicior est: Nodorum Dramaticorum solutiones apud *Terentium* naturæ magis conformes sunt: quàm apud *Plautum* sicut hac in parte *Aristophanem* vincit *Plautus*. *Rapin. Reflex.* particul. in Poet. par. 2. *Refl.* 26.

Hæc sanè parte videtur superior *Plautus*; uti & varietate tum argumentorum, tum dictionis. Nam *Plautus* semper studet esse novus, sui que dissimilis: seu rem spectes, seu verba. In *Terentio* verò magnoperè conveniunt argumenta fabularum: & quando de eadem re, aut simili, est sermo, plurimum nec absimilis est dictio. *Voss. inst. Poet.* l. 11. p. 128.

Ex editionibus *Plautinis Douzica & Gronoviana* laudantur. Sed præferenda: hæc *Paraana* cum Indice amplissimo; item *Taubmanniana & Gronoviana*.

P U B L I U S T E R E N T I U S.

Clar. 200.
Christ. Ann.
CLIV.

Poeta Comicus *Carthagine* natus, *Terentii Lucani* libertus, qui cum esset: egregiâ indole, à patrone eruditus, & libertate donatus, Comœdiæ egregiam rationem excogitavit, in Dramatibus suis inimitabilis: Regula puritatis & elegantiarum Latini sermonis à *Tullio* habitus. Sic venit in amicitiam nobilissimum, maximè *Lælii & Scipionis*; quorum operâ adjutus in scribendo fertur ob elegantiam sermonis, teste *Cicerone*, cui adstipulatur etiam *Varro*. Quid quòd tandem ipse famam augere videtur, non enim nisi leviter se tutari conatur *Prologo Adelphorum*. Sex ejus Comœdias habemus. Obiit in *Graciam* profectus, An. 595. U. C. 3. Olymp. 155. *Hofmann.*

In Comœdia maximè claudicamus; licet *Varro* dicat, Musas *Ælii Stolonis* *Plautino* sermone locuturas fuisse, si Latine loqui vellent: licet *Cæcilium* laudibus ferant: licet *Terentii* scripta ad *Scipionem Africanum* referantur: quæ tamen

suæ

Lucretius magnus & Physicus & Poeta, in explicandis rebus difficillimis mirus; tersus quoque & elegans, ubi paulum à *Philosophia* divertens, se vocat profert. *Balthass. Bonifac.*

Lucretius optimus latinitatis auctor. Voss. de Art. Grammat. Lucretius Poeta ingenio & facundiâ præcellens. Aul. Gell. Noct. Attic. l. 1. c. 21.

Neque mirari oportet si *Lucretius* versus duriores interdum videntur, & quasi orationi solutæ similes. Fuit hoc proprium illis temporibus, ut optimè testatur apud *Macrobiu* *Eur. Albinus*, cujus verba hæc sunt: *Nemo debet antiq̃iores Poetas cā ratione viliores putare, quòd eorum versus nobis scabri videntur. Ille enim stylus maximè tum placebat: diuque laboravit ætas secuta, ut magis huic molliori stylo acquiesceret. Itaque minimè defuerunt, Imperantibus etiam Vespasianis, qui Lucretium pro Virgilio, & Luciliu pro Horatio legerint. Petr. Crinit. De Poet. Latin.*

Nemini dubium esse potest, *Lucretium* inter eos qui carmine de rebus Naturalibus scripsere, subtilem, argutum, enucleatum, limatum, elegantissimum esse; licet antiquum obtineat in verbis, quibus magnâ ex parte exoleris, alia deinceps mitiora successerunt. *Possevin. in Biblioth. Select.*

Quanti *Ovidius* *Lucretium* æstimârit, his versibus ostendi potest:

*Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exiit terras cum dabit una dies.*

Et verò semel (ut cum *Lambino* dicam) sciat Lector, neminem in totâ linguâ latinâ *Lucretio* latinè melius esse locutum: non *M. Tulli*, non *C. Cesaris*, orationem esse puriorem. *Gass. Scopp. de Arte Critic. p. 93.*

Publius Virgilius non modò verba aliquot accepit ex poematis *Lucretii*, sed locos penè integros ab eo transtulit: quod & *Grammatici* veteres accuratè notant. *Crinit.*

Lucretius bonus liber est: nec melior alius auctor linguæ *Latinae*. *Virgilius* ab eo multa desumpsit. *Scaligerana 1. p. 104.*

In *Lucretii* versificatione tot ad eloquentiam dispositiones elucet, ut si *Augusti* tempore vixisset cum *Virgilio* de Palma certare potuisset. — Sunt tamen *Crispi* quidam qui *Lucretium* supra omnes Latinos Autores extulerunt. Nimum hoc est, sufficit illum inter bonos collocare. *Novell. Gall. de Literar. Republ. Jul. 1685. pag. 812.*

Dom. de Marolles ait *Lucretii* Poema quosdam admiratos esse, quosdam verò idem culpasse, sed ferè universim in existimatione fuisse apud omnes qui ipsum intelligunt. *Mich. Maroll. init. Observat. in suam Lucretii Vers. Gallicam.*

Lucretium vitum Divinum atque incomparabilem appellat *Jul. Cas. Scal.* *Comment. in Aristot. Histor. Animal.*

Nos certè dignum censemus *Lucretium* meliori fortunâ, quàm præcipiti ex amore infantiâ, & qui consecutus est, interitu, cum non modò plurimum con-

tulit

illum hoc egisse, quod docebat—Quid acciderat, nescio; me legentem sic afficere solet *M. Tullius*, præsertim ubi de benè vivendo disserit, ut dubitare non possim, quin illud pectus, unde ista prodierunt, aliqua divinitas occupavit. Atque hoc meum iudicium mihi magis blanditur, quoties animo reputo, quàm immensa sit, quamque inæstimabilis æterni numinis benignitas, quam quidem ex ingenio, opinor, suo nimis in angustum contrahere conantur. *Erasm. Epist. l. 18. Epist. 1.*

Ciceronem semper mihi fuisse in deliciis ingenuè profiteor. Itaque subiit sæpe mirari stultitiam nostrorum hominum qui unicum germanæ latinitatis auctorem scholis prope jam expulerunt. Quin eo infantiæ multos venisse vidimus, ut ille censeatur disertissimus, qui ab illo dicendi magistro absolutissimo abierit quàm longissimè. *Isaac. Gasaub. Epist. 589.*

Ex omnibus *Ciceronis* operibus *Orationes*, libri de *Officiis*, & *Tusculanarum Questionum* diligentissimam ac sæpius iteratam lectionem merentur; *Epistola* verò omnes, quis eas familiarissimas sibi reddiderit, hoc præstant, ut ne si velit quidem possit non eleganter scribere. *Gasp. Sciopp. consult. p. 38. l. Vol.*

Si quos Antiquorum libros ex iis, qui vel omnino amissi sunt vel certè non extant, vellem extare, sunt isti sex *Ciceronis* de *Republica*; neque enim dubito quin opus fuerit admirabile. *Lud. Viv. in Augustin. de Civ. Dei, lib. 2. cap. 9.*

Ciceronis scriptorum vix decimam partem reliquam habemus, eamque multis partibus manam & mutilam. Inter amissos libros refero libros de *Repub.* quos viri eruditi magnopere desiderant. *M. Anton. Muret. l. 15. Var. lect. c. 1.*

Liber de consolatione falsò (ita sentio & sensi) *Ciceroni* inscribitur. Quid in illo libello re aut dictione dignum *Tullio*? vulgare aut frigidum totum negotium nec excuset vir doctus, quoddam in dolore. Ille verò facies etiam admovent, & facit omnia magis excitata. *Lips. in Centur. Epist. ad Ital. & Hispan. Epist. 14.*

Nihil eruditius, utinam nec à mendis esset obscurius, est, *Epistolis ad Atticum M. Tullii*. Quibus legendis neminem quemquam cordatum fatigari posse arbitror. Aded nova semper insurgunt. *Casp. Barth. l. 39. Adversar. c. 4. Cicero- nis ad Atticum* *Epistolæ* maximè me capiunt cum ob prudentiam politicam, quæ in illis ubique spirat, tum quod statum *Reip.* qualis tum erat, describunt, ita ut, quemadmodum ait *Corn. Nepos*, qui eas legat, non multum eorum temporum historiam desideret. *Koland. Mares. l. 2. Epist. Epist. 1.*

Liberejus de *Officiis* omnium primus typis excusus fuit: de quo rectè *Mag. Grotius* *Epist. ad Gallos*, Liber non suo pretio habitus, idè quod omnium manibus teritur. Liber de *Oratore* plane dignus quem tyrunculi habeant, ut *Magni Homeri* libros *Alexander ille Magnus*. *Ioan. Bernart. de utilit. legend. Histor. p. 124.*

Cicero infelicitè *Musas* poeticas est aggressus: ut videre est apud *Martial.* qui *Gaurum* commune hoc ait habere cum *Cicerone*

Carmina quod scribat Musis & Apolline nullo. *Mart. Epigram. 89. l.*

Imò ridet etiam *Iuvenalis* illum *Ciceronis* versum.

O fortunatam natam me Consule Romam.

Henricus Stephanus carpsit *Ciceronem* quod *Convivii* genuinam significatio-
nem ignoraverit, credideritque hac voce hominum simul viventium sodalita-
tem denotari, cum potius significetur hominum lauto epulo se invicem exci-
pientium gaudiumq, simul agitantium. *Biblioth. Univers. &c. Histor.* Tom. 5. p.
13. Gall.

Opera *Ciceronis* omnia ex edit. *Iani Gulielmi & Iani Gruteri*, Tomis duobus,
Hamburgi, in majori folio, An. 1618. quæ optima Editio.

Hoc ejus *Epitaphium*, Auctore *Euphorbo Scholastico* :

Hic jacet Arpinas manibus tumulatus amicis.
Qui fuit orator summus & eximius,
Quem nece crudeli mactavit civis, & hostis.
Nil agis, Antoni, scripta diserta manent.
Vulnere nempe uno Ciceronem conficis: at Te
Tullius æternis vulneribus lacerat.

Philip. Labb. in *Thesaur. Epitaphi.*

MARCUS TERENTIUS VARRO.

Claruit ante
Christum
Ann.
1511.

Philosophus & Poëta. Nascitur An. r. Olymp. 166. ante C. N. 114. Obiit
An. 1. Olymp. 188. ante C. N. 26. *Enseb.* in *Chronic.*

Composuit 24. libros de linguâ Latinâ, quos *Ciceroni* dedicaverat: *Satyras Me-
nippeas*: *Antiquitates rerum humanarum divinarumque*: libros de vita *Populi
Romani*: *Opus Hebdomadum*, quod continebat imagines & elogia doctorum
vitorum: librum de *Poëtis & Scenicis originibus*: &c.

Varro Philosophus *Romanorum* plurimæ fuit in historiâ lectionis *Plutar.* in
Romul. Herman. Crusen. interpret.

Varro doctissimis *Romanorum*. *Senec.* de consol. ad *Helv.* c. 8. Vir accuratissi-
mè doctus atque eruditus. *Apul.* in *Apolog.*

Varro ille *Romanus* multiformibus eminens disciplinis, & in æternitatis indaga-
tione rimator. *Arnob.* advers. *Gent.* l. 5.

M. Varro, quo nemo unquam doctior, ne apud *Græcos* quidem, nedum
apud *Latinos* vixit. *Lactant.* l. 1. divin. Institut. c. 6.

Vir doctissimus apud eos (*Ethnicos*) *Varro*, & gravissimæ autoritatis. *An-
gust.* l. 4. de *Civit. D.* i. c. 1.

Quis *M. Varrone* curiosius ista (*de Diis Gentium*) quæsit? Quis invenit
doctius? Quis consideravit attentius? Quis distinxit acutius? Quis diligentius
pleniusque conscripsit? Qui tamen minus est suavis eloquio, doctrinâ tamen
arque sententiis ita refertus est, ut in omni eruditione, quam nos *secularem*, illi
autem *liberalem* vocant, studiosum rerum tantum is te doceat, quantum stu-
diosum verborum *Cicero* delectat. *Idem* *Ibid.* l. 6. c. 2.

Terentius Varro, vir *Romanorum* eruditissimus. Plurimos hic libros & do-
ctissimos.

Illimos composuit, peritissimus linguæ *Latinae*, & omnis *Antiquitatis*, & rerum *Græcarum*, nostrarumque; plus tamen scientiæ collaturus, quàm eloquentiæ. *Quintil.* l. 10. Institut. c. 1.

M. Terentius Varro, scriptor inter togatos sine controversiâ longè doctissimus. *Isaac. Casaub.* De Sæpt. *Græc.* Poet. & Rom. Sat. l. 2. c. 1.

Terentius quidem *Varro*, vir cum *Græcis* literis perfectus & *Latinis*, tum *Antiquitatis* cum primis imitator diligens. *Lips.* l. 3. Var. lect. c. 19.

Unicum *Varronem* inter *Latinos* habemus libris tribus *de Re Rusticâ*, qui verè ac methodicè Philosophatus sit, imò nullus est *Græcorum*, qui tam benè, inter eos saltem qui ad nos pervenerunt. O excellens opus ex quo, qualia ejus reliqua erant opera, conjectare quivis potest! Sed quod mirum, non minus in *Poesi* valuisse, fragmenta *Poematum* indicant. *Scaligerana* prima, pagin. 146, 147.

Varro octogesimum agens annum, scripsit libros *de Re Rusticâ* & ita scripsit, ut ex his videatur adhuc alacri animo fuisse, & tenuisse studiorum dulcedinem. *Erasm.* l. 23. Epist. 5. Rerum antiquarum *Varrone* doctiorem neminem fuisse constat. *Baron.* Vol. 1. *Annal.* p. 35.

Pleni *Varronis* (doctissimi alioquin viri) libri ineptissimarum *Etymologiarum*: quem eo nomine meritò *Quintilianus* etiam reprehendit. Nihil enim plerumque insulsius. *Mer. Casaub.* De quat. linguis p. 152. Vel *Varro* ipse quàm interdum in *Vocabulorum Veriloquiis* absurdus est? *Turneb.* Adversar. l. 3. c. 7.

Varro more suo anxie *Etymologias* comminiscitur. *Ios. Scal.* conject. in *Varron.* de ling. Lat. p. 90.

Varro in *Etymologiis* *Varro* non videtur: itaque à *Quintiliano* ridetur meritò. *Manut.* l. 3. Epist. 23.

Docti hand ignorant, quid de *Platonis Cratylô* sit statuendum; quemadmodum & de *Varronis Originibus*, qui sæpè insui de lingua *Latina* libris prudens sciens fallit, falliturque. *Gerard. Ioan. Voss.* de Arte Histor. p. 2.

Varronis de linguâ Latinâ libri tres, intricati, ex illo dicendi more ipsi peculiari. *Lud. Viv.* de Tradend. Discipl. p. 525.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id est, verbis loquendi que generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad transmarini *Græcæ* sermonis consuetudinem ineptiusculè conformatis passim infuscat. Quæ vitia unà cum *Archaisms* & novitatibus etiam apud *Varronem* inveniuntur, cui propterea elegantiam defuisse notavit *Petrus Lavinius*, in lib. *De verbis Sordidis*. *Gasp. Sciopp.* consultat. p. 41.

Magnam in *Varrone* *Antiquitatis* doctrinam; magnam *Veteris ritus*, *Sacrorum* & *Ceremoniarum* cognitionem; cumque in *Ennii* lectione assiduum fuisse observo. *Andr. Schot.* l. 2. c. 24. observ. Human.

In *Plauto* & *Lucretio* plura in *Varrone* & *Terentio* nonnulla occurrunt *Obscæta*, quæ hodiè verius pro metallo adoranda rubiginis, ut *Juvenal.* loqui amat, quàm puro putoque *Obryzo* habenda, utcunque fuerint id temporis satis elegantia, satis aurea. *Olaus Borrich.* in cogitat. de Variis Latin. Ling. atq. p. 4.

Ejus opera sive potius operum fragmenta, collectore *Aufonio Popmâ* Notis illustrata sunt, *Lugdun. Batav.* in officinâ *Christoph. Plantini* per *Christoph. Raphelengium* 1601. in 8.

D I O D O R U S S I C U L U S.

Clamit ante
Christ. Ann.
LX.

Historicus, tempore *Julii Cæsaris & Augusti Octaviani* vixit. Natale ei solum *Agyrium Siciliae*.

Scripsit *Βιβλιοθήκην ἰστορικὴν*, in quâ agit de rebus *Aegyptiis, Assyriis, Medicis, Persis, Græcis, Romanis, Punicis*, atque aliis. Constabat verò opus hoc libris quadraginta, quorum argumentum ipse in præfatione reconstituit. Sanè multa aded sunt *εφαυλατα* *Diodori* in *Olympiadum* annis, & *Romanis Magistratibus*, ut planè verisimile sit corruptis ac mutilis factis usum esse. Sanè hoc nomine non à *Bodino* modò vapulat; sed ab ipso etiam *Sigonio, Stephano*, item *Pighio*, & aliis *Chronographis* sæpius reprehenditur. Ceterâsi spectes, magna ejus industria fuit: ut qui triginta annorum operam in hanc se historiam impendisse scribat in præfatione sua. Ubi &, quanto veritatis studio laborarit, ostendit peregrinatione suâ in *Asiâ* atque *Europâ*. Nempe periculis vel ærumnis nullis territus fuit, quò minùs, loca ipsa lustraret, de quibus scripturus esset. Modò utinam nobile aded opus integrum ad nos pervenisset. Nunc ex 40. libris solum 15. extant, atque item pauca ex *horio*, & aliis excerpta. Equiori animo jacturam tantam feremus, si superessent *hierofus, Theodompus, Ephorus, Philistus, Callisthenes, Timæus*, atque alii, ex quibus sua assiduo labore congererat *Diodorus*. *Voss. de Histor. Græc.*

Sunt, qui *Diodorum* superioribus (*Dionii Cassio, Ammiano, Plutarcho, &c.*) conferendum, plerique anteferendum, putant: non video tamen, quid in eo tantoperè admirentur, sive dicendi genus quo nihil magis vulgare dici potest, sive rationem Historiarum spectent. Rectè quidem & ordine proponit ea, quæ initio cujusque libri dicturus est, seque ipsum breviter colligit; illustrium quoque Philosophorum, Historicorum, ac Poëtarum ætates solus è veteribus ad Historiam adjunxit. Cum verò Universitatis Historiam scribere propoluisset, totus est tamen in Historiâ Græcorum. Quinetiam prolixior est in unius *Gilippi Lacedæmonii* conciones (*Læconicæ brevitatis & tuz in Thucydidem* reprehensionis oblitus) quàm in Historiâ Bellorum, quæ per Italiâ gesta sunt annis ferè trecentis: cum tamen longâ digressionem de peste Atheniensium & ejus Causis disputet. Omitto, quàm absurda sit ejus Interpretatio de Anno Lunari, cum homines annos mille ducentos aliquando vixisse crederentur, quasi non his quoque temporibus hanc ætatem multi superarent. Sed cum annos 30 in Historiâ scribendâ & regionibus obeundis se consumpsisse fateatur, miror, quòd *Italiæ* finitissimæ Historias aded negligenter tractarit, præsertim cum flore Romanorum Imperio, id est, Cæsare Dictatore, claruerit. Nam si quis *Livium & Dionysium* cum *Diodoro* comparer, ubique ferè in Romanorum Antiquitate discrepantes judicabit, maximè in ratione Fastorum & Olympiadum.

Olympiadum, in quibus sæpiſſimè labitur. Idque fortassis imperitiâ lingue latinæ contigisse puto. Quod minùs Scripta Romanorum diligentius inquireret argumento est, quod ubique *Φέρον* pro *Furio* scribit, quasi Græca vox esset, &c. quod ut libratorum vitio tribuatur, sic enim opinor, non tamen potest in Consulibus, Decemviris, ac Tribunis Militum Consulari potestate eadem excusatio locum habere, in quibus ennumerandis modò tres, modò quatuor omittit, totamque *Fastorum Consularium* rationem confundit. *Bodin. meth. Hist. cap. 4.*

Quantum solis lumen inter stellas, tantum inter omnes, quorquor ad nostra tempora pervenerunt, Historicos (si utilitatis potius, quàm voluptatis aurium habenda sit ratio) noster hic *Diodorus* eminere dici potest. Ac quantò Univerſus Orbis civitate ac gente unâ est capacior & amplior, tantò major est Scriptorum *Diodori* (si eorum argumentum spectemus) quàm ullius eorum, qui extant, Historicorum amplitudo. *Menr. Stephanus* in Tractatu de *Diodoro*, ubi & *Ludovici* cavillis respondet.

Nescio cur *Plinius* dicat *Diodorum Siculum* deſuisse primum apud *Græcos* nugari, quum nihil sit eo nugacius. An defendit eum titulus quod libros suos non illecebrosâ aliquâ nuncupatione invidiosos fecerit, sed *Bibliotheca Historiam* inscripserit. *Lud. Viv. de caus. corrupt. Art. l. 2. p. 155.*

Sed videamus (inquit *Vossius*) quid moverit eruditum illum censorem, ut iniquum aded judicium ferret. Nempe unum hoc eum impulit, quod primis libris tradat *μυθῶν ἱστορίαν*, *Historiam fabularem*. Atqui ipsa hac appellatione satis se purgat *Diodorus*. Adde quod istæ heroicorum temporum narrationes pro meris fabulis haberi minimè debent. Nam verum iis argumentum subest, sed fabulosè quædam admiscetur.

Id sanè scriptori huic proprium est, ut sapiènter pleraque interſecat, quibus *Providentiam Dei, Iustitiamque* demonſtret, dum à cogitatione *Fortunæ* homines avocet: suumque esse dicit institutum, fortis alicujus viri morte narratâ laudes ejus attexere. Modum interim tam in laudationibus quàm in vituperationibus tenet: ac non pauca intermiscet *Divina Historia* nostræ vestigia; quam si novisset, clariora potuisset exprimere, *Possevin. Biblioth. Select.*

Iustinus Martyr *Diodorum* celeberrimum *Græcorum* Historicorum; *Eusebius Pamphilius* illustrem virum appellarunt.

Diodorus vir antiquæ eruditionis, in quo nihil culpes præter *Epigraphen*, & corrupta *Romanorum* nomina. *Dempster.*

Laudatissimus cum primis Author *Diodorus Siculus*; qui summa fide, labore immenso, curâ & solertiâ singulari, Historicas construxit *Bibliothecas*. *Montaen. in Præfat. ad Appar. sect. 4.*

Legimus *Diodori Siculi* Historiarum libros quadraginta; qui universam quandam mundi continent *Historiam*. Est *Cephaliæ* longè uberior, saltè eam eadem refert; ut & *Hesychio* illustri. Stylo utitur perspicuo, nec affectato, sed qui historiam maximè deceat. Neque etiam, ut sic dixerim, nimium *Atticissat*, aut *Antiquarius* est supra modum; neque contrâ, ad humile dicendi ge-

mus se demittit, sed mediocri forma sermonis delectatur, figuratam orationem, aliaque vitans; nisi quod de *Gentium Divis*, & *Heroibus*, poetarum more fabulatur. Phot. in cod. 70.

Stylus *Diodori* non adeo fluens, aut placidus atque *Herodoti*. Sed vicissim neque *Herodotus*, nec *Thucydides*, neque *Xenophon* universalem Historiam scripserunt. Fieri enim vix possit, ut ii, qui tantam moliuntur molem, cum in varios auctores incidunt, è quibus colligunt permulta, ne variationem aliquam concipiant; certè dum intexendis rebus incumbunt, non adeo tantam verborum curam habere possunt. *Possev. Biblioth.*

Diodorus Siculus in *Hieroglyphicis* indagandis non incuriosus fuit, tametsi nonnunquam sententiam ex vulgo mutuatur. *Ioan. Pier. Valerian. l. 32. Hieroglyph. c. 11.*

* *Henrici Stephani* Annotationes, cum Præfationibus, in *Diodorum Siculum*, permittuntur, si adhibeatur nota Auctoris damnati, & operis permissi. *Index Adri. edit. An. 1667.*

Extant libri 15. ex 40. reliqui, *Græcè*, cum Interpretatione *Laurentii Rhodmanni*: addita sunt Fragmenta eorum, qui non extant. *Hanovia Fol. 1604. Typis Wechelianiis, apud Aubrios.*

C. SALLUSTIUS CRISPUS.

Claruit ante
Chr. Anno
XLIX.

Natus erat *Amiterni Sabinorum* urbe Olympiadis 183. Anno 3. qui est Urbis 667. Mundi 3864. ante *Christi*. nat. 84. Ad plures abiit quarto ante *Æliacum* bellum Anno, qui est Urbis 719. Mundi 3916. ante *Christi*. nat. 32. *M. Antonio & I. Scribonio* Consulibus *Euseb.*

Sallustius, nobilitate veritatis *Historicus*. *Augustin. l. 1. de Civ. Dei, c. 5. Electissimus* verborum pensator. *Idem l. de vit. Beat.*

Sallustius novator verborum *Aul. Gell. l. 1. c. 15. Noct. Attic. Sallustius* vel subtilissimus brevitatís artifex. *Idem l. 11. c. 1.*

Sallustius proprietatum in verbis retinentissimus consuetudini concessit. *Idem l. 10. c. 20.*

Quod ad dictionem *Sallustii* attinet, omnes antiqui judicant brevem ac nervosam esse, & *Thucydidea* æmulam. Sanè scriptor est planè *Atticus*, quâ laude *Demostheni* propior est, quàm *Cicero* ipse, ut benè censet *Turnebus* in *Adversariis*. Sed ut *Thucydides* non omnes probarunt, ita nec *Sallustii* dictio omnibus probatur. *Voss. de Hist. Lat.*

Sallustius, rerum *Romanarum* florentissimus auctor, ut inquit *Tacitus*, frequens est in manibus puerorum, sed mihi aptior videtur provelioribus. Inimitabilis est in illius scriptis gratia: quæ quotiescunque repetita, nunquam tædium sui, aut satietatem lectori afferant. *Lud. Viv.*

Vix tandem habitura est quidquam egregium *Latina Lingua* quod non *Sallustianum* sit. *Stephan. de Lips. latinitat. Palæst. prim.*

Sî pauca excipias verba, quæ partim notavit ipse, partim ex alieno seculo, ac

et potissimum ex *Catonis Originibus*, invidiosè decerpit, genere dicendi brevissimo aptissimoque dominari omnium testificatione temporum dictus est. *Strad. Prolus l. 2. 3. Hist. part. secundà.*

Fuere quidam Barbari recentiores supercilio non ferendo, iudicio verò corruptissimo, qui *Sallustii* dictionem idcirco brevem censuere, quia rem personamque narret, *Consilia* atque *deliberationes* omittat: factum ipsum nudum illico ponat. Quasi verò *Commentarium* scripserit ille, non *Historiam* pleniorē, qui sit *Historie Pater* appellatus. Ego verò contra hōce *Circulatores* longè aliter sentio. Non solum quod negant, facere; verum etiam apparatus addere, spem, metum, modum, eventum atque alia pleraque ejusmodi adjungere, etiam excutere interdum. *Jul. Cas. Scalig. l. 4. Poetic. c. 24.*

Brevitas *Sallustiana* propterea vulgò jactata videtur mihi, quia tribus vocibus integras explet sententias: non circumducit, non interponit: *asyndetis* utitur, omittit verba, quemadmodum à viris doctis observatum est. *Idem Ibid.*

Brevis est, sed nihil non eā brevitate comprehendit. Sententiis gaudet, & antiquis verbis, acumine non inepto. *Car. Sigon. de Hist. Roman.*

Crispus Sallustius ob elegantiam inimitabilemque in scribendo breviter affectus est primas inter *Historicos* partes. Ita creber rerum frequentia est, ut verborum propè numerum, sententiarum numero sequatur; ita verbis, quorum *novator* dictus est, concinnus, ita elegans, ita pressus, ut nescias utrum res verbis, an verba rebus illustrentur. *Philip. Beroald. in oratione quam Sallust. explicat. habuit.*

Non mihi *Sallustius* videtur vitiis caruisse, & gratiæ & similitudinis. Certè cum de *Cicerone* scribit, multa silentio præterit, quæ libentissimè in aliorum gratiam retulisset. *Melch. Can. l. 11 libr. Theologic. c. 6.*

Obiectant aliqui, quòd pravo *lolicini* succo, pleraque ad *Ciceronis* laudem pertinentia, quæ apud alios legere sit, præterierit. Verum ea potius neglexisse ego arbitror, vel ut falsa, v. l. ut incerta planè, vel ut exigua & minuta. *Voss. de Hist. L.*

Sallustius homo nequam, sed gravissimus alienæ luxuriæ objurgator. *Lactant. l. 2. de Falsâ Rel.*

Fuit verò *Crispus*, ut etiam *Seneca*, exhortator ad virtutes, vitiorumque accusator acerrimus, vitiosissimus tamen ipse; eoque nomine ab *Appiano*, ac *Dione*, sigillatus, quòd aliter fecerit, aliter scripserit, homo, ut cum *Macedone* loquar, & *Pacuvio Galliano*, ignava opera, *Philosophi* sententiâ. *Bonifac. l. 15. c. 7. ludic. Histor.*

Græci ejus *Historiam* tanti fecere, ut eam Græcè transtulerit *Zenobius Sophista*, teste *Suidâ*.

Alter esto *C. Sallustius*, omnino primus, si libros modò ejus haberemus. Sed *Historiarum* corpus illud totum perit: & ex his pauculis, admirari eum magis libet quàm anxie judicare. Illud video *Thucydidi* simillimum esse: & idèd quæ de illo dixi, dixisse hic me puta. *Lips. not. in libr. 1. Politic.*

Sanè *Græcam* *Historiam* *Thucydidi* & *Polybii*, *Latinamque* *Sallustii* & *Titi*

Livii cæteris omnibus præferendam esse cenſeo; ſeu gravitatem in illis, ac majeſtatem operum ſpectes, ſeu puritatem ſtyli judiciique integritatem, ſeu denique omnes *ſiſteria* rectè conſcribendæ leges requiras. Quas ipſi adeo concinnè ſœliciterque obſervarunt, ut, ne tranſverſum quidem unguem ab illis unquam deſlexiſſe, jure merito arbitrari poſſint. *Gabr. Naud. Bibliograph. Politic.*

Extant Salluſtii opera cum notis variorum ex recenſione *Joan. Frederici Gronovii*, *Lugduni Batav.* in Officin. *Hackianâ.* An. 1665. in 8°.

C. J U L I U S C Æ S A R.

Claruit ante
Chriſt. Anno
XLV L.

Ante Chriſtum Annos 98 natus eſt. Varia admodum ſcripſit, ex quibus ſola ſuperſunt, quæ in re Hiſtoricâ reliquit: nempe ſeptem libri de *Bello Gallico*; quos *Græcè* tranſtulit ſive *Planudes* ſive alius. Ad hæc tres de *Bello Civili*.

Scriptor eſt purus & elegans, inque verborum ſtructurâ accuratus, atque omnino placidi intar fluminis procurrens: intereâ *παιπνός* ac gravis in ſententiis, quo *Xenophontem* exſuperat: cæteroquin ei non diſſimilis multum—Hæc edò dico, ne *Carionis*, aut *Floridi*, aut alterius cujuſquam judicium ab lectio-
ne *Commentariorum Caſaris* abſterreat juvenutem. Quæ pro pudor! Satis infrequens eſt in nobiliſſimo atque adeo divino hoc ſcriptore. Aut ſi quibus in manibus ſit, haud alio legunt ſine, quàm ob eximiam Romanæ linguæ puritatem, verborumque proprietatem ſummam; ſuper quo ante nos non ſemel ſummi viri ſunt conqueſti. Sanè ex eo haurire eſt maximarum & utiliſſimarum rerum copiam: quam qui verborum elegantiam contenti negligunt, minus etiam pueris ſapiunt, qui nunquam ita ſe arboris frondibus oblectabunt, ut egregios ejus fructus co-temnant. *Voff. de Hiſt. Lat.*

C. *Caſar* laudatur in primis. Si ut diſertus narrator, libens aſſentio. Eſt enim ejus viri pura oratio ſine fugo ac calamistris ornata, vel *Romanis* vel *Atticis* Muſis digniſſima. Sin ut perfectus Hiſtoricus; dubitare me dicam, cum & nonnulli fidem ejus in Hiſtoriâ civili requirant, & tertium illud *ἱστορὴν καὶ παιπνόν* totum ei deſit. Itaque ipſe *Caſar*, cæteroqui minimè ſui contemptor, *Commentarios* inſc. ipſiſ non *Hiſtorias*: & hoc ipſo laudem veram meruit, quodd falſam affectare contempſit. *Lipſ.* in *Epist. ad Maximil. II.* Imperat. quam ſuo in *Tacit. Comment.* præmiſit.

C. *Caſar* res ſuas ipſe digeſſit: compoſitè ſanè, ac pari modeſtiâ ac libertate. In ſtylo ſunt, quæ culpam, ſine ejus tamen culpâ. Nam malam aliquam & alienam manum acceſſiſſe ſatis mihi liquet. Prudentiam non è verbis ejus hauries, ſed è factis & maximè militarem. *Commentarii* enim ſunt, & nihil pollicentur præter nudam, ſimplicemque narrationem. *Lipſ.* in *Not. ad Politic. Libr. I. c. 9.*

C. *Caſar*. ſi foro tantum vacâſſet, non alius ex noſtris contra *Ciceronem* nominaretur. Tanta in eo vis eſt id acumen, ea contentio, ut illam eodem animo dixiſſe, quo bellavit appareat. Exornat tamen hæc omnia mira ſermonis, cujus propriè

proprie studiosus fuit, elegantia. *Quintil. l. 10. c. 1.*

Inter cetera divini ingenii monumenta reliquit *Commentarios* rerum suarum valde probandos, qui adeo munditer, pure, eleganter conscripti sunt, ut mundius, elegantius, tersius nihil quicquam reperiri possit. In quibus summa illa Oratoris virtus, quam *perspicuitatem* vocant, magno cum nitore conspicitur. Sunt enim, quod nemo non videt, lucidissimi planissimique, in quibus omnia fluunt elaborata, ac felicissimam facilitatem præ se ferentia, nec ullis reconditorum verborum, exoletarumque vocum fœtoribus deformata. *Philip. Beroald. in lit. ad Ernest. Schievin.* quas *Cæsari* præmisit.

Illud insuper addiderim, bonam partem eorum, quæ his *Commentariis* scripta sunt, haberi etiam in *Epistolis M. Tullii ad Atticum*, in quibus, cum quid novi gestum erat à *Cæsare*, statim *Atticum*, *Quintumve Ciceronem* fratrem aut *M. Brutum* certiores faciebat. Id quod maximo testimonio est, verissima esse, quæcunque his *Commentariis* scripta habentur. *Ald. Manut. in lit. ad L. Et.* quas *Cæsari* præmisit. An. 1513.

Scriptis *Cæsar* hos *Commentarios* in Castris, & successivis quidem horis, quibus herclè vel ob hoc major fides debetur, quod rebus gestis, ipse qui scripsit, interfuit. Quam verò reliquos autores in locis perscribendis diligentia ac cura vicerit, facile videre poterit, quicumque vel apud *Geographos* aliquid laboris insumpserit, vel qui *Galliam* ipsam viderit. *Henr. Glarean. in Annotat. ad Cæs. de Bello Gall. l. 1. c. 1.*

Pollio Asinius parum diligenter, parumque integrâ veritate, compositos (à *Cæsare* rerum suarum *Commentarios*) putavit: cum pleraque, & quæ per alios erant gesta, temerè crediderit: & quæ per se, vel consultò, vel etiam memoriâ lapsus, perperam ediderit: existimatque rescripturum, & correcturum fuisse. Et profecto (inquit *Vossius*) qui cum *Cæsaris* *Commentariis* contulerit ea, quæ ab aliis, cum *Latinis* tum *Græcis*, de rebus *Cæsaris* scripta fuere, negare non poterit, cum, si quid imprudentius, vel quomodocunque aliter fecisset, quam oporteret, hoc ferè vel planè præterire, vel ita referre, ut in alios potius conjiciat culpam. *Voss. de Arte Histor. cap. 12.*

Multi verò de Autore horum *Commentariorum* dubitarunt, & *Julio Cæso*, nescio cui, temerè inscripserunt. Certum quidem est in quibusdam antiquis libris in fine *Commentariorum* legitur *Julius Cæsus Constantinus* legi *Commentarios Cæsaris*. Ex hoc & aliis argumentis fatetur *Lipsius* *Julium* aliquem *Cæsum*, manus attulisse *Cæsari*, quædam recidisse, addidisse, interpolasse, sed non immutasse *Cæsarem*, ut *Iustinus Trogus*. *Arnold. Montan. in Not. ad Cæs. l. 1. c. 1.*

Præclarissima, si quis unquam, cogitata enunciandi facultate polluit *Cæsar*. Eruditi quibus sapit palatum eum non sine causa mirantur ob inimitabilem styli puritatem: sed illum magis adhuc miror ego ob exquisitum ejus judicium; nemo enim sapientius unquam scripsit. Solus ferè inter autores nullas ineptias dicit. De se non loquitur nisi ut de homine indifferenti, & quam semel induit sapientis personam egregiè semper sustinet. Verum est eum non esse prorsus *Historicum*, sed verum quoque est eum exemplar *Historiæ* scribendæ perfectum fore.

si stylo minùs contracto scripsisset. Valde gloriosum est Authori huic incomparabili quòd *Henricus IV. & Ludovicus XIV. Historia* illius de bello *Gallico* vertendæ operam navaverint. *Rapin. Reflex. in Hist. Sect. 28.*

Cæsar peculiariter dignus mihi videtur cujus studio quis vacet, non solum propter Historiæ noticiam, sed propter eum ipsum: usque adeo cæteros omnes perfectione ac excellentia superat, ne *Salustio* quidem excepto. Profectò Authorem paulò majori reverentia & veneratione lego quam humana Scripta legi solent: modò ipsummet suspiciens ob ejus gesta & magnitudinis ejus miraculum; modò ob sermonis puritatem & elegantiam inimitabilem, qua non solum omnibus Historicis palmam præripit, ut ait *Cicero*, sed fortassis ipsimet etiam *Ciceroni*. Tanta in judiciis suis sinceritate loquitur de hostibus suis, ut, exceptis coloribus falsis quibus iniquam suam causam, & ambitionis suæ pestilentis sordes incrustare conatur, hoc unicum in eo reprehendi posse putem, quòd parcè nimis de se ipso locutus sit; tot enim præclara facinora fecisse non potuit quin de suo ad ea multò plus contulerit quàm scribit. *Mich. de Mont. Experim. l. 2. c. 10. Gall.*

Cæsar in cujus stylo tot sunt blanditiæ, tantaque nativâ facilitas, quandoque tam obscurus est, ut si quid sibi velit intelligatur, id minùs à verborum vi procedat quàm à rei de qua agit consideratione. *Novell. de Rep. Litt. Sept. 1686. Gall.*

* Annotationes *Ioan. Rbellicani, Ioan. Glândorpii, Joach. Camerarii, & Franc. Hottomanni* in *C. Iulii Cæsaris Commentarios*, permittuntur, si expurgentur. *Index Madrit. edit. An. 1667.*

Iulii Cæsaris suspectam veritatem reddere conatus est *Asinius Pollio*, auctore *Suetonio*. Ego vero nescio an cum ratione; sed, ut dicam quod censeo, fieri vix potuisse videtur, ut bello tantisque occupationibus detentus (nihil otii superestis, quibus cum *Gallis* dimicandum est) religionem, ritus, ceremonias, & mores hominum tam diligenter perquisierit: verùm ab aliis accepta referre eum facile crediderim; habet enim absurda nonnulla, quale illud: *Gallis morem fuisse*, ait, *ut male habentes, immolaturis sese Diis immortalibus, recuperatâ quam primum prosperâ valetudine, voverent*. Probabile certè est eos ægrotare maluisse, quam sanos factos in Victimam enecari. *Claud. Verder. Censur. in Auctores.*

Extant *C. Iulii Cæsaris Commentarii cum Notis Variorum*, editore *Arnoldo Montano*. *Amstelodami ex officinâ Elzevirianâ An. 1670. in 8o.*

A U L U S H I R T I U S.

Claruit ante
Christ. Ann. 0
XLV.

Glândorpius *Anlium* hunc *Hirtium* amicum & familiarem *Cæsaris* fuisse ait; & Discipulum *Ciceronis*, Consulēque à *Cæsare* designatum, proximo post cædem ejus Anno. In quo honore contra *Antonium* pro libertate pugnavit.

Commentarii ab *Hirtio* additi vel *Oppio*, planè sunt alii quàm *Cæsarii*; minus & puritatis & majestatis habent: ut *Cæsarianos* à Principe scriptos appareat, alteros

mis *Nepotis* fontibus hausisse. *Ger. Ioan. Voss. de Hist. Lat. l. i. c. 14.*

Constantissimo civitatis nostræ testimonio *C. Cornelium Nepotem*, virum doctissimum, & *Antiquitatum* omnium peritissimum, *Veronensem* fuisse traditur.

Cui in summâ Curiâ cum reliquis *Veronensibus* illustribus etiam *Statua* posita est ex publicâ auctoritate. Hic in *Urbe*, *Ciceronis* & *Cæsaris* tempore, vixit, pervenitque usque ad *Augusti* principatum. Scripsit disertissimè *Illustrium virorum vitas*. Quarum tantum *Pomponii Attici* extat; quæ cæterarum facillè *Specimen* indicare potest. Scripsit accuratissimè rerum *Romanarum Chronicon*, vel de *Temporibus* librum, in quo brevi explicatione omnis ævi memorias complexus est. *Onuphr. Panvin. Catal. Illustr. Scriptor. Veronens.*

Cornelius Nepos quàm elegans sit scriptor ex vitâ *Pomponii Attici* cognoscere licet. Dictio certe venustissima & simplicissima: in disponendo nihil illo accuratius, in fide nihil sanctius. *Perr. Nann. de clar. Cornel.*

Limatissimus scriptor, cuius iudicium *Cicero* revereri solet. *Sciopp. de stylo pag. 153.*

Cupio purissimum illum Scriptorem aliquando castigatiorem edere, quem etiam docebimus esse *Cornelium Nepotem*, non verò *Emilium Probum*, ut vulgò putant. *Oberl. Gifan. Conject. in Lucret.*

In *Nepotis* vitas dubium non est nonnulla posterioribus sæculis irrepsisse ab ævi *Augusti* aut remota, *Emilii* credo *Probi* operâ cuius nomen multis sæculis libellus *Nepotis* præscriptum habuit. *Gass. Sciopp. consult p. 41.*

Nepos, castigatissimæ moderationis auctor, cum abstinere illâ orationum splendidiore curâ, descriptionumque productiore ambitu constituisset; quæcunque ad ingenium, disciplinam, privatam consuetudinem pertineant, breviter ac veluti unâ confectione, absolvit: Cætera actionibus publicis earumque rationibus informandis bonâ fide attemperat. *Ioan. Henr. Boecler. in comment. ad Sernneg.*

Neuter horum (de *Cæsare* & *Nepote* agit) satis nunquam laudari potest, præsertim ob sæculi nostri consuetudinem, quo plerisque alia omnia facilius placent, quàm id, quod in *Cæsare* & *Nepote* præcipuum iudicant eruditi. Sed *Nepotis* quidem magis exposita dulcedo & gratia est: omnis enim ejus scriptio in moribus explicandis, quæ laudi aut vitio dari merentur enarrandis sententiarum civilitate & similitudine, exemplorum quoque jucunda varietate & celebritate lectorem allicit: ipsaque dictio, quamvis simplicitati studere videatur, de lectu verborum, compositione sensu statim aliquid suæ suavitatis, etiam non æstimantibus aut intelligentibus, insinuat. Dabimus hunc auctorem locorum communium, ad quos respiciat *Civilis eloquentiæ studiosus*, quotiens mores *Hominum* publica & privata consuetudo vitæ quadam subtili elegantia, non citra gravitatem & auctoritatem utentis, notari desiderant. *Boecler. de eloquent. l. olit. n. 43.*

Habemus etiam egregiam de vitis excellentium *Imperatorum* libellum, quæ ut aliis esse credam, quàm *Cornelii Nepotis*, animum inducere non possum: quippè cætera congruunt, sed præcipuè *Inscriptio ad Atticum*, & tersum valdè, & elegans scribendi genus, quod non alii sæculo convenit, quàm, ut ita dicam,

eam, puro puro iuino, quale fuit *Nepotis*. *Roland. Maresius* Epist. lib. 2 Epist. 5.

Extant *Corn. Nepotis vite excellentium Imperatorum cum Notis Variorum*, *Lugduni Batav.* Ex officinâ *Luckianâ* An. 1675. in 8°. Accesserunt huic editioni præcipuorum *Græciæ Imperatorum Icones* ære incisæ, ut & Index Rerum & verborum præcedenti multo auctior & emendatior.

PUB. VIRGILIUS MARO.

IN Pago qui *Andes* dicitur, haud procul à *Mantuâ* nascitur, *Cn. Pompeio* Claruit ante *Magne*, & *M. Licinio Crasso* Coll. Olymp. 177 An. 111. *Jeronym.* in *Chron.* Chr. Anno *Exaravit Georgica, Eclogas, Aneidem, Epigrammata.* *Virgilius Brundisii* moritur XXXIX Olymp. 190. An. 2. *Voss.* de Poet. Latin.

Homericæ perfectionis per omniâ imitator Maro: nullius disciplinæ expertus, & quem nullius disciplinæ error involvit. *Macrobi.* in *somn. Scip.* l. 1. c. 7. l. 2. c. 8.

Hæc est *Maronis* Gloria, ut nullius laudibus crescat, nullius vituperatione minuatur. *Idem* in *Saturnal.* l. 1. c. 24.

Fuit *Virgilius* ut scrupulosè & anxie, ita dissimulanter & quasi clanculò doctus: ut multa transtulerit, quæ unde translata sint, difficile sit cognitu. *Idem* ibid. l. 5. c. 18.

Virgilius latinæ linguæ columen vocatur à *Servio*: & *Cicero*, cum jam senex in hujus Adolescentis opusculum incidisset, de illo sic fertur augurasse: *Magna spes altera Roma.* *Edm. Campian.* de *Imitat. Rhetor.* cap. 3. *I*lures hodiè reperies qui *Ciceronis* gloriam, quàm *Virgili* detrectent. *Tacit.* in *dial. de Orat.*

Virgilius, Vates suavissimus, Nitidissimus, Pulcherrimus, Splendidissimus, Dulcissimus, Politissimus——*Apollo* ipsius cum pastor esset, jucundioribus aut teretioribus non cecinit numeris.——Inest in eo *Phrasis Regia*, & ipsius *Apollinis* ore digna——Sic puto loqui *Deorum* proceres in *Conciliis Cælestibus*——Non si ipse *Jupiter* Poeta fiat, melius suoquatur. *Jul. Scaliger* in *Critico*, & passim.

Homerici versus in terrâ, *Virgiliani* inter *Musas* à *Phœbo* facti videntur: ille *Græculus Circulator*, is *Regiæ Orationis Auctor*. *Virgilius* Magister est, *Homerus* Discipulus. Hic *Verus Poëta*, ille *Foraneus Narrator*. *Homerus* moles quidem est, sed rudis & indigesta. *Virgilius* *Matrona honesta*. *Idem*.

Virgilius amplissimum ubique sui præconium facit, modò sano judicio & non corrupto legatur. Ubi que enim ille sibi constat, idem *Virgilius*, hoc est, ut planius uno verbo dicam, *Poëtarum Deus*. Sanè verò animo & ore verecundus adeò, ut ex moribus vulgò *Paribenis* cognomen invenerit, tanto etiam in honore habitus à *Senatu Populoque Romano*, ut auditis ejus versibus in *Theatro*, universus populus illi assurrexerit, ipsumque, ut scribit *Cornelius Tacitus*, fortè præsentem spectantemque veneratus est sic, quasi *Augustum Cæsarem*. *Alexander*

xander Imperator & Caesar cum Poetarum Platonem, ut scribit Lampridius, appellare solitus fuit, tametsi præposteri in hoc iudicii *Arrianus*, *Ennium* *Virgilio*, hoc est, stercus auro præponeret, & fatui iudicii *Caligula*, qui cum & damnaret & incelleret. *Lil. Gyraldus*.

Virgilii versus verè aureos jure appellare possis, quòd ab *Octavio* pro viginti versiculis quinque *aurorum* millia receperit. *Judaus de As. l. 3.*

Auctor est *Donatus*, *Virgilio* hunc morem fuisse, ut horis matutinis plurimos scriberet versus: horis verò pomeridianis, ubi calor ille deferbuisset, eosdem incudi redderet, ac limaret: ac sæpè ex centenis vix quaternos, aut senos reliquisse non aliquà ex parte immutatos: ac propterea dicere solere se, *Ursa in modum, jactus edere informes, quos denique lambendo informaret*. *Donat. in vit. Virgil.*

Virgilius solus Poeta nomine dignus est. *Jul. Scal. l. 3. Poetic. c. 2.*

De *Virgilio* nunquam loquendum, nam omnes omnium laudes superat. *Scaligerana l. p. 148.*

Virgilii *Georgica* sunt admirabilia; habet ex *Aristotele*. *Aeneis* *Virgilii* non est correctæ ut *Georgica*, & erat compositurus 24. libros ut *Homerus*. Omnes veteres hoc dicunt, propterea jussit comburi illos libros. Ergo ibit in ignes, carmen illud quod post *Virgilium* additur, non est aurium. *Scaligerana 2.*

Duo illi omnis doctrinæ apices *Homerus* & *Virgilius*. *Casaub. præf. in Pers.* Naturalis Philosophiæ non fuit *Virgilius* omninò imperitus, *Franc. Bacon. in Hist. Vent. ad Artic. 27.*

Instar omnium sit *Virgilius*, qui *Topographiam* Infernam accuratissimè depinxit. Inferorum regionem in septem Mansiones dividit. 1. Infantum. 2. Falsè damnatorum. 3. Eorum qui sibi manus intulerunt. 4. Amantium. 5. Bellatorum. 6. Tartari. 7. *Elysi*. Hæc si cum superioribus comparentur nihil ferè à *Virgilio*, quod non prius ab *Homero* aut *Platone* dictum reperies. *Joan. Marosh. in can. Chron.*

Virgilius inter Latinos princeps Poetarum; *Bucolica* sua annis septem, suam *Aeneida* annis undecim elaboravit: & primus ipse sui rigidissimus censor ac judex divinam scriptionem ad rogum damnavit. *Drexel. par. prim. Aurisod. cap. 7.*

Aeneis *virgilii* grande opus, & plenum gravitatis, ac rerum bonarum & quod *Iliadi* non concedat. *Jud. Viv. de tradend. Discip. l. 3.*

In *Bucolicis* Theoriturum Poetam est imitatus, in *Georgicis* *Hesiodum*, quem sine ullâ quidem controversiâ longè superavit. In ipsâ *Aeneide* sequutus est ex Auctoribus *Parthenium*, *Pisandrum*, *Apollonium Rhodium*; & imprimis *Homerum*; ex Latinis *Q. Ennium*, *Livium Andronicum*, *Nævium*, *Tuum Lucretium*, & alios complures. *Cæcili. de Poet. Lat.*

Apud eminentissimum Poetarum nostrorum *Virgilium* nihil ferè paulò ingeniosius, & eruditius dictum reperitur, quod non ad *Homeri* imitationem sit conscriptum, atque adeò plenè ex *Homero* descriptum. Quà de re cum ab æmulis aliquando *Virgilius* carperetur, dixisse fertur: Non minus esse difficile

carmen

pende: invenies non disputationes quidem subtiles, aut ratiocinationum acuminata: sed pleraque omnia quæ ad rectè, sanctè, tranquillè, beatèque vivendum à prophano homine proficisci possunt argutè ac graviter præcepta, exemplisque Poetarum Historiarumque & vitæ communis de copia depromptis explicata, confirmata, ac quasi condita. Hic enim mos, hæc ratio philosophandi unicè *Horatio* placuit: quo sensu etiam in aureâ illâ ad *Loellium* Epistolâ, *Ionicam* philosophiam *Chrysippeæ* & *Craniores* præfert. Mira est & in *Odis* & carminis & argumentorum varietas, summa copia & suavitas: sententiæ graves, argutæ & artificiosissimæ: Digressiones oppidò venustæ. *Corn. Schrevel.* Epist. ad lector. præfix. Edit. *Horat.*

Unus & unicus *Horatius* in *Odis* componendis regnat, & omnes infinito intervallo post se reliquit. *Band.* Epist. cent. 2. Epist. 28.

Venerum ille parens *Horatius* ei pro suâ elegantia & ingenii urbanitate haud dubiè placet. *Tanaquil. Fabr.* Epist. l. 1. Epist. 57.

Juvenalem *Iocum* à *Scaligero* Patre, in *Satyrâ* præpositum *Horatio*, vidi qui indignarentur. At ille, me iudice, inter multa certi & elegantis iudicii, nihil verius protulit. *Lios.* Epistolic. Quæst. l. 2. Epist. 9.

Horatium poetam alioqui nobilissimum, libidine aded præfervidâ fuisse ferunt ut cubiculo etiamnum uteretur speculato, quo se cocuntem i. tueretur. *Cæl. Rhodig.* Antiq. lect. l. 14. c. 4.

Qu. *Horatius Flaccus Venuſi* in *Apuliâ* natus, juvenis in bello meruit, tandemque *Tribunus Militum* constitutus, re non satis foeliciter gestâ, ad amicum illum *literarum* portum sese recepit, & primum quidem elegantia carminum *Mecenati* conciliatus, hinc per eum *Oct. Augusto*, ætatis reliquum suaviter contrivit. *Diclio* ejus castè *Latina*, ipse minimè castus. In *Lyris* à nemine *Latinorum* vincitur. *Heroica Flacci*, ut sapientiæ monitis abundant, ita numeris & rotunditate amabili plerumque destituuntur. *Borrich.* de Poet. p. 49, 50.

Carminum igitur libri vel jucundâ inventionem, vel puritate sermonis, vel figurarum tum novitate tum varietate, majores sunt omni non solum vituperatione, sed etiam laude: neque solum dicendi genere humili, quemadmodum scripsit *Quintilianus*, contenti, verum etiam sublimi maximè commendandi. *Jul. Scalig.* de re poetic. p. 879.

Horatius artem invenit combinandi omnes nervos omnemque sublimitatem *Pindari*, cum tota suavitate & elegantia *Anacreontis* ut novum prorsus characterem sibi efformaret duorum aliorum perfectiones coadunando. Nam præterquamquod ingenium naturâ jucundum habebat idem etiam vastum, solidum & elatum erat; imaginationibus ejus nobilitas inest, in cogitatis & sententiis suis argutus est: perici Artificis acumen semper produnt illæ *Ode* quas absolvere voluit; sed perspicacite non mediocri opus est ad totum ejus ingenium penetrandum; nam arcanæ quædam *Veneres*, & elegantiz quædam reconditæ paucissimis obviæ versibus ejus continentur. *Latinorum* etiam solus est inter *Veteres* qui in hoc scribendi genere excelluerit, *Rapin.* Reflex. particul. in Poet. Reflex. 30.

Cum

Manilii Astronomicon multa habet de *Chaldaicâ* superstitione & vanitate infecta: adeundum tamen non sine iudicio & duce qui, quæ devitanda sunt, admoneat. *Joan. Lud. Viv. de Tradend. Discipl. l. 4. p. 553.*

Imperfectum opus suum reliquisse *Manilium*, sunt, qui putent, cum de septem *Planetis* nonnihil meminisset, & de his mox planè non est executus. Latuit verò hoc ipsum *Manilii* opus per multa secula, primus enim *Poggius* cum aliis libris in Italiam attulit, *Martini 5. Pontificis Maximi* tempore. *Gyrald. de Poëtis.*

Quantus Poëta quamque eloquens scriptor fuerit, quantique ingenii *Manilius*, licet vel ex solâ descriptione *Andromedæ* perspicere. *Casp. Barth. Adversar. l. 8. c. 8.*

Opus *Manilii Astronomicon* est, & *Genethliacôn* l. 5. versu *Epico* expressum, & ab *Aegyptiorum* disciplinis magnam partem decerptum. Dictione tersa, genus dicendi mediocre, iudicium exquisitum, promptum & facile eloquium, in argumento latinis versibus antea intentato. Quin & Philosophatur identidem non sinistre. *Borrich. de poet. Lat. p. 54, 55.*

Manilius nullus fuit qui posset intelligere sicut ego; non enim describit *Astronomiam* hodiernam, sed veterem. Oportet benè legisse authores ut intelligatur. *Iunius* quàm deliravit, qui voluit illum corrigere! *Scaligerana 2.*

Præclare de hoc auctore meruit insigni editione & commentario *Jos. Scaliger*, nec malè *Franciscus Iunius Buxrix*.

M. VITRUVIUS POLLIO.

Claruit ante
Christ. Ann.
XXXI.

Tempore *Augusti Octaviani Imp.* floruit. Extant ejus libri decem de *Architecturâ* cum notis *Joan. de Læti, Amstelodami Fol. 1649.*

Qui de *Architecturâ*, nobilissimâ sanè, & in vitâ humanâ maximè necessariâ disciplinâ, inter *Antiquos* è professo scripserit, habemus neminem præter *Vitruvium*: qui methodo quadam peculiari & commodâ præcepta illius decem libris est complexus: quæ, ut apparet, maximam partem hauerat ex aliorum scriptorum monumentis, maximè *Græcorum*, (quare & Phrasis illius multis locis Græcizat) partim ex propriâ observatione & Praxi. Licet autem credendum sit hanc disciplinam eâ ætate, quâ scripsit, excultissimam fuisse, quod & reliquæ templorum, ædificiorum, Pontium, Arcuum, sepulchrorumque testantur, à quibus exemplaribus hodiè præcepta deducuntur; tamen ut in aliis *Artibus* atque *Scientiis*, multa superioribus seculis & nostro quoque iudicium & industria peritissimorum *Architectorum* adjecit, qui tamen hunc *Vitruvium* lubentissimè Magistrum suum agnoscunt. *Joan. de Laet, in Epist. ad lect. præfix Vitruv. de Architect. An. 1649. Fol.*

In *Basilicâ*, quam *Daniel Barbarus* posuit, desiderant *Architecti* eximii multa: quæ absolutiora fuissent, nisi, mordicus *Vitruvio* adhæsisset, quem si nullo fuisset minus in inveniendis perspicacem *Christiani* plerique omnes recentiores *Archi-*

Architecti agnoscunt: *Anton. Possev. Biblioth. Select. l. 15. c. 17.*

Architecti, qui veram *Architecturam* callent, non omnino à *Vitruvio*, sed ex ratione, ex attentâ observatione, optimoque *veterum* modo pendent. Nam et si *Vitruvius Architecturam* in unum corpus redigit, atque hujus leges, ac præcepta egregiè tradidit, quæ quidem omnia fatetur ab *antiquis* se accepisse, multa tamen putavit se docuisse, quæ cum ad rem venit, & usum, nequaquam succedunt ne quid dicam de incommodis, & futilibus mensuris *Capituli*, *corinthii*, & *basium* omnium, atque coronarum quas ille attulit. *Ioseph. Valerian. vid. Anton. Possev. ibid.*

Leo Baptista de Alberis, qui de *Architecturâ* scripsit, in pluribus locis *Vitruvium* reprehendit.

Vitruvius orationem peregrinitate & plebitate, id est, verbis loquendi quæ generibus infimæ plebi familiaribus, aut ad transmarini seu *Græcanici* sermonis consuetudinem ineptiusculè conformatis passim infuscat. *Gasp. Sciopp. consultat. pag. 41.*

Scioppius in *Vitruvio* optimi seculi autore, aliquam plebitatem ac peregrinitatem agnovit; multa enim in illo sunt singularia, non tantum quod ad *Voces singulas* spectat, tam illas, quarum in *Arte Architectonica* usus est, quam alias, sed & *Phrasas* forte quod familiarius ei loquendum fuit, ut *populus*, quæ scriberet satis intelligeret. Id ipse agnoscit cap. 1. lib. 1. *Peto*, inquit, *Cæsar & à te, & ab iis qui mea volumina sunt lecturi*, ut si quid parum ad artis *Grammaticæ* regulam fuerit explicatum, ignoscatis. Namque non *visum sum Philosophus*, nec *Rhetor disertus*, nec *Grammaticus summus*, sed ut *Architectus* his litteris imbutus, hac visus sum scribere.

In illo hoc notavit *Barthius* lib. 24. *Advers.* cap. 12. quod plurali delectetur, cum numero unitatis possit esse contentus, quod & fortè *Romanum* videri possit, cum *Idem* lib. 40. *Adv.* cap. 12. à *Romanorum* consuetudine provenire autumat, quod plurimum numero *numini* alloquamur. *Romanus* certè *Sermo numerosus* & plenam dictionem requirit. *Dan. Georg. Morhof. De Patavin. Liv. pag. 83 86.*

Is scriptor [*Vitruvius*] suæ licet artis, *Architectura* videlicet, intelligentissimus, multa è vulgo haurit, quæ elegantiores omnes refugerunt. inquit *Ger. Ioan. Vossius*. In eandem penè sententiam *Scioppius*: *Vitruvius*, inquit, orationem peregrinitate & plebitate infuscat. At peregrinitatem excusat, immò imperat argumenti novitas, quod ex *Græcis* pene omnia fontibus haurienda: *Plebitas* (ut cum *Catone* loquar) ipsi necessaria, & sine vicio, quod *Plebei* manibus & linguâ uti cogatur *Architectus*. Quid quod *Plebs* sæpe de rebus quotidiano opere sibi cognitis magis propriè pureque (præsertim optimo illo seculo) loquatur, quam in *Schola Philologus*. — Existimandum est cum sic scripsisse, non tam quod in *Latinis* vocibus sibi quicquam temerè excidisse arbitraretur, quam quia cum fluxu, & compositione *Græcorum* vocabulorum penè infinitorum luctandum sibi providebat, ut autem à *Græcis* haustam commodè explicaret; in eâ translatione ne irritaret *Grammaticorum* Obelos, metuebat. Nam ne *apertum* putemus

putemus *Virruvium*, ipse l. 6. disertè tradit, imbutum se à parentibus encyclo-
doctrinarum, omnium disciplinâ, & *Philologis* atque *Philotechnis* rebus delecta-
rum. *Ol. Borrich.* cogitat. de var. Lat. Ling. ætat. p. 5.

Magna *Virruvii* autoritas non modò Antiquitatis veneratione nititur, nec
rationibus cæteris quibus ad rerum existimationem ex anticipata opinione
movemur. Is quidem quo insigniebatur titulus, *Architecti* nimirum *Iulii Cæ-*
saris & Augusti, & celebritas sæculi quo vixit, ubi ad summum perfectionis
culmen omnia pervenisse putantur, magnam de operis ejus merito opinio-
nem animis ingenerare debent: sed fatendum est magnam peritiam qua præcla-
rus ille vir de innumeris diversis rebus agit, curaque quam cum judicio in ea-
rundem collectione adhibuit, & in earundem collectione è magno numero *Auto-*
rum quorum scripta perierunt, meritò efficiunt ut librum hunc considerent
Eruditi tanquam opus singulare & thesaurum inæstimabilem. *Dom. Perrault.*
Præf. in decem lib. Vitruv. fol. Paris. 1984. Gall.

Virruvii liber de *Hexagonis, Heptagonis, & id genus*, An. Dom. 1494. inven-
tus in Cænobio quodam ad *Bobium* oppidum. *Gesner. Biblioth.*

DIONYSIUS HALICARNASSÆUS.

Clariù ante
Christi Anno
XXVI.

Historicus, tempore *Augusti* floruit. Omnium confessione, scriptor gra-
vissimus, & in Romanis *Antiquitatibus* pervestigandis, describendisque
accuratissimus perhibetur. Eum igitur agmen ducere volo, quippe ut liquidò
liqueret unde genus suum hauserint *Romani* caprimùm, quæ de *Aberiginum* po-
pulo, & priscis *Italiae* gentibus, non ex fabulis tantum & vulgi rumoribus
inaudierat, sed ex libris etiam *Portii Catonis, Fabii Maximi, Valerii Antiatii,*
aliorumque plurium didicerat, refert: mox pertexit Historiam viginti libris,
usque ad primum bellum *Punicum*, quod cœpit Anno tertio vel quarto Olymp.
128. An. U. C. 488. Verum ex istis viginti libris, quos teste *Philostr.* reliquit, un-
decim tantum ad nos pervenerunt; in quibus annorum tercentum & duodecim
Historiam, multâ fide & curâ descriptam, habemus. *Whear* in *Method. leg.*
Hist. Sect. 16.

Dionysio huic laudem eam tribuit *Scaliger* in *Animadversionibus Eusebianis*,
quòd curatius eo tempora nemo observavit. Hæ quoque parte *Livio* præfer-
tur, quòd & plura & accuratius multa tradat, quæ ad *Romanæ Antiquitates* per-
tinent. Nec bonus tantum Historicus fuit, sed etiam *Rhetor*, ac *Criticus* nobilis:
quod ostendunt *Rhetorica & Critica* ejus opuscula, quæ supersunt: præter quæ
alia ejus generis scripsisse, cognoscimus inde, quod in istis multa è suis hujus
argumenti citet, quæ hodiè non habemus. *Voss. de Hist. Græc.*

Dionysius Halicarnassæus, homo *Græcus*, de Romanis multâ verius & melius
scripsit, quàm *Fabius, Sallustius* aut *Cato*, qui in suâ Republicâ opibus & hono-
ribus flourerunt. Ejus major fides est in Historiâ, quàm *Livii, Traquilli, Taciti,*
Arriani; quòd de alienâ non de suâ Rep. scripsit, & omnium commentarios
ac civitatis arcana ex actis publicis collegit, præter moderatum dicendi
genus.

Extant ejus libri undecim *Historia Romana* Græcè cum versione *Amilii Per-*
ni : addita est *Glareani Chronologia*, Lugduni apud *Franciscum Fabrum*
 1592. Fol.

SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS

Claruit ante
 Christ. Ann.
 XIX.

J *Talus*, ex *Mevania* oppido *Umbria* oriundus. Celebritatem nominis *Roma-*
 adeptus est, cum summa ingenii comitate, tum elegantia carminum *Meca-*
nati & Corn. Gallo maxime acceptus fuit. *Ovidium* quoque *Tibullum*, & *Bassium*
 inter principes amicos coluit, ad quos de suis caloribus & puellæ ingenio sapius
 scripsit. In puellam *Albiam* miro quidem affectu exarsit; quam, mutato nomi-
 ne (ut est auctor *L. Apuleius*) *Cynthia* appellare maluit. *Callimachum* præci-
 puè, *Cyreneum*, *Mimnermum*, & *Philetam* Græcos Poetas in carmine secutus
 est, quorum manibus comitem se proficitur. Nam ut illi apud Græcos in *Elegiâ*
 longè præstiterunt; ita *Propertius* apud *Latinos* eorum imitatione primas vide-
 tur quorundam judicio consecutus. Libros quatuor *Elegiarum* composuit. *Petr-*
Crinit. de Poet. Lat.

Ovidius certè cum sæpè de ipso *Propertio* agat, *blandum, tenerum, ac dulcem*
 appellat, multumque illius *Carmini* semper concessit.

Fabius Quintilianus cum *Tibullum* maxime commendaverit, non deesse ta-
 men, inquit qui *Propertium* maluit.

Propertius, *facili*, candidus, verè elegiacus: tersior tamen quam existima-
 tus est à criticis: nam & amat quædam quæ minimè sunt vulgaria. *Jul. Scal. de re*
Poetic. pag. 84.

Lepidissimus & nitidissimus poeta *Propertius*. *Turneb. Adv. l. 8: c. 2.* Tanta
 versuum *Propertii* jucunditas & amœnitas est, ut eos distantibus *Græcis* à poetâ
 exceptos censeas. Tantum optarem ad aliam potius, quam amatoriam materiam
 beatam illam & candidam ingenii venam contulisset: ut *juventuti* tutius legi
 posset. *Idem ibid. l. 11. c. 15.*

Dulciori eruditione, & eruditore dulcedine nemo Scriptor est tota *Anti-*
quitate ante *Propertium*, quem Scriptorum quo magis rimaberis, eò ma-
 gis amabis: quæ enim primo intuitu obscuriora videbuntur, ea si penetraveris,
 omnium videntur naturali quadam *Venere* gratiosissima. *Cassp. Barib. Adv. l.*
9. cap. x.

Ingeniosissimus & limatissimus, etiam eruditissimus scriptor est *Proper-*
tius. *Græcarum* elegantiarum sine pari gnarus & amator. *Idem ibidem. lib.*
32. cap. 9.

Varia est in *Propertio* & recondita eruditio, & præter sententiarum elegan-
 tiam & acumen, multa in verbis quoque ipsis, quæ notatione & laude dignen-
 tur. Illud quidem in eo valde novum, & haud scio an, facile apud alium scrip-
 torem inventum, ut verbis simplicibus, utamur enim *Grammaticorum* vocibus ut
 res possit intelligi, propria quadam & singulari ratione utatur pro compositis, eam-
 que significationem, quam verba juncta habere debebant, nescio quâ opinione,
 elegantiae

Elegantiae: verbis simplicibus non raro tribuat. Exemplis fiet res manifestior. *Settari pro insectari, Testari pro detestari*, præter cæterorum scriptorum morem, apud hunc Poetam invenies, aliaque quæ ipse afferre possum. *Lips. Var. lect. l. 3. cap. 7.*

Propertius Elegiacorum Poetarum omnium facile princeps, Hofman.

Propertius quatuor Elegiarum libros cultos & eruditos reliquit. Lil. Gyrard.

Propertium qui non amat, cum profecto Nil se non amat. Tanta ejus versuum suavitas est, ut quemadmodum *Cervi* n. ille ait, *Nil nisi mulsæ loqui videntur*: tanta eruditio, ut non nisi *Phæbe* dictante credamus exceptos. *Lips. lib. 2. Antiq. lect. c. 10.*

Durum mihi quidem est ab ætate judicii *Critico* [*Quintiliano*] discedere, qui *Tibullum* videtur præferre. Sed tamen in iis me esse fateor, qui *Propertium* malint. Quamvis enim *Tibullus* mire sit jucundus, & elegans, *Propertius* etiam proprietatis amantior, quam alter, qui sæpè *Græciss.* & in carmine exactior & rotundior: tamen *Propertius* illum eruditione, & ingenii suavitate videtur superare, blandus omnino, & lenis in affectibus, in quibus etiam exprimendis nonnunquam, tanquam calidus amator, & amore deperditus, vehementior fuit *Koland. Mares. l. 2. Epist. 6.*

Tibullum, ita ut erat, accepimus, excultum atque expolitum. Est *Propertius* in manibus, & oris blandi Poeta, & altioris spiritus, & fabulis creber, & imitatione *Græcorum* doctior. *Vauv. de ludic. dict. p. 187.*

Propertius castigatissimus Auctor, & facundissimus. Scaligerana 1. p. 47.

Qui omnium optimè inter *Latinos*: stylo *Elegiaco* scripserunt, sunt *Tibullus*, *Propertius*, *Ovidius*. *Tibullus*, elegans & politus est; *Propertius* nobilis & sublimis; sed utrique anteponendus est *Ovidius*, quia stylus ejus magis est natus, magis movet & affectus audientiores prodit, *Rapin. Reflex. particular. 2. part. Refl. 29.*

Impar autem *Tibullus* haberi potest *Propertius*, licet *Elegias* aliquot pulcher-
errimas nobilissimo stylo elaboraverit: cum in multis varius, & inconstans, languidior aliquando, ac humilis, aliquando inflator, & duriusculas *Ampul-
las*, & sesquipedalia verba projiciat frequentius, quàm in *Elegiis* tolerari debeat. *Jac. Gac. du. in Elog. omnig. p. 149.*

Imitatus est *Propertius* scriptores *Græcos Philetam, Mimnermum, Callimachum* [ut fateatur ipse] quos *Latini* carmine non infeliciter expressit: uno parum numerosus, quoddam *polyssylabo* frequentissimè claudat *Pentametrum*. Quoties hic scriptor ex *Amoribus* suis evigilat, non stultè sapit. *Borrich. de Poet. p. 52.*

Propertium edidit, & illustravit, qui *Catullum* & *Tibullum*; in quibus regnat editio *Scaligerana*, & recentior illa *Simonis Abbes Gabema*. Laudatur & *Index Tuscanella* & *Passeratii*.

ALBIUS TIBULLUS.

Albius Tibullus, Romanus Eques, natus eodem anno quo *Ovidius*, & *Mes-* Claruit ante
sala *Corvina*, *Horatioque* familiaris, à foro abstinuit, atque juventutem *XII* l. *Christ. Anno*
L. 1 fingendis

pingendis pingendisve *Amoribus* suis impendens, res domesticas paulatim attrivit: elegans alioquin, tersusque Poeta, & in exprimendis affectibus mirè felix, infelix argumenti vanitate. *Barth. de Poet. p. 52.*

Tibullus libros quatuor *Elegiarum* live *Amorum* composuit: in quibus facile probatur, quàm elegans & candidum sit ejus carmen: ut ejusmodi caloribus describendis *Latina* omnes videatur superasse, cum affectibus exprimendis, tum elegantia & suavitate ingenii. *Petr. Crini. de Poet.*

Elegia mihi tersus atque elegans maximè videtur auctor *Tibullus*. Sunt quæ *Propertium* malint. *Quintil. l. 10. c. 1.*

Tibullo in *Elegiis* unanimi ferè *Scriptorum* consensu palma defertur. *Lil. Gyrard.*

Durum mihi quidem est ab acris *Judicii Critico* discedere, qui *Tibullum* videtur præferre. Sed tamen in iis me esse fateor, qui *Propertium* malint. Quamvis enim *Tibullus* mirè sit jucundus & elegans, *Latina* etiam proprietatis amantior, quàm alter, qui sæpè *Gracissat*, & in carmine exactior, & rotundior: tamen *Propertius* illum eruditione & ingenii suavitate videtur superare, blandus omninò, & lenis in affectibus: in quibus etiam exprimendis nonnunquam tantum calidus amator, & amore deperditus, vehementior fuit. *Roland. Maref. l. 2. Epist. 6.*

Tibullus elegans cum primis Poeta, & in cujus purissimis scriptis nativa quædam & vernacula *Latina Lingua* mundicia relucet; de amoribus *Sulpitiae* & *Cerinthi* *Epigrammata* quædam composuit, valdè quidem & lepida & venusta. *Lips. var. lect. l. 1. cap. 21.*

Tibullus Elegia primus excelluit apud *Romanos*. *Voss. Instit. Poet. l. 3. c. 2.*

Tibullus, tersissimus ac nitidissimus Poeta fuit. *Scaligerana l. p. 47.*

Antonio Mureto *Tibullus* cultissimus & politissimus Poeta plurimum debet, cujus ille multa incurabilia propè vuhera *Pæonia Chironiaque* manu sanavit. *Turneb. adv. l. 29. c. 30.*

Uniformis ille penè totus est: vixque discedens ab seipso, eodem penè gyro concluditur: audis enim *casus*, *locos*, *rura*, *nemora*, *prata*, *spicas*, *sacra* tum sæpè, tum multum: omnium verò cultissimus, nec redundans in *Elegia*. In fine quarti *Epigr. munita* sunt & dura & languida & insuavia. *Elegiam* quoque in *Junonem* non optimo consilio confectam judices. Orat enim eam pro impudicitia suæ puellæ: quod esset *numen* matronalis castitatis. Laxior etiam est aliquando, quàm quantum ab eruditorum auribus ferri debeat. *Jul. Scalig. in Hypercrit.*

Veteres *Philologi* qui *Tibulli* vitam scripserunt, tres tantum ab eo libros conditos autumant; quorum nos ducatum secuti, quæ quartum hodiè faciunt partim tertio amectenda existimamus, partim verò ipsius non esse. *Barth. adversar. l. 3. c. 6.*

Albius Tibullus, *Eques Romanus*, in affectionibus exprimendis excellens, *Elegiacos* omnes antecedere videtur elegantia, candore, numerosaque dulcedine carminum, quæ delicata, venusta, culta in primis aures legentium animosque delectant canora jucunditate captos. Minimè redundans non parit satietatem.

ut

ipsum Musarum numen sit habitus. Quod ad linguam latinam attinet, eruditi omnes uno ore consentunt, si funditus illa esset amissa, unus autem Ovidii scripta existerent, ex illis commodissime posse restitui. *Gifan. Apolog. pro Poët. lat. pagin. 484.*

Opus ejus universum, ingenium potius refert, quam curam. *C. Barib. Adversar. lib. 58. 9.*

Lascivus quidem in *Heroleis* quoque Ovidius, & nimium amator ingenii sui: laudandus tamen in partibus. *Quintil. l. 10. c. 1. Instit. Orator.*

In carminibus non ignoravit vitia sua, sed amavit. *M. Ann. Senec. l. 1. declam. declamat 1. Idem* quinto libro *Controversiarum* Battologiam Ovidio objicit. Ovidius magnâ in verbis novandis licentiâ utitur, ac neque humilia & à plebe petita fastidit; eaque re nonnemi visus est *Argentea potius etati* accensendus. *Gasp. Sciopp. in libro cui tit. consultat. p. 41.*

Ovidius Pectarum ingeniosissimus egregiè illud pro magnitudine rei dixit: *Omnia pontus erant: deerant quoque litor. ponto; nisi tantum impetum ingeni & materiae ad pueriles ineptias reduxisset.* *Nat. lupus inter oves, fulvos ubi unda l ones; non est res satis sobria lascivire, devorato orbe terrarum.* Dixit ingentia, & tantæ confusionis imaginem cepit, cum dixit; *Expasata ruunt per apertos flumina campo:—Prestaque labant sub gurgite turres.* Magnificè hoc, si non curavit, quid *Oves & Lupi* faciant. *L. Ann. Senec. lib. 3. cap. 17. Natural. Quæst.*

Jam verò ad eum pervenimus locum, in quo & ingenii magnitudo, & acumen judicii exercenda sunt. Quis enim de Ovidio satis dignè dicere possit, nedum ut eum audeat reprehendere: *Fastorum* stylus facilis, candidus: eruditio prisca & multa: ac tametsi materia non semper admittat cultum, ingenium autem viri non sæpè; multis tamen in locis scripto limatior atque tersior est. Minus laborati libri *Tristes*; *De Tristibus* malè inscribuntur: quemadmodum & *de Pontis*, nihilo majore cura commendandi. *Epistolæ* omnium illius librorum politissimæ. Nam & sententiæ sunt illustres, & facilitas composita, & numeri poetici. *Jul. Cas. Sc. lig. in Hypercrit. p. 854. 855.*

Uno vincitur [*Manilius*] quod non potest *manum tollere de Tabulâ*, & (quod tam falsò quàm immeritò, Ovidio olim) nunquam scit desinere—Hoc ut non mediocriter vitium est in nitido scriptore, ita puri sunt ab hac labe (*nimia earundem vocum iteratione*) principes Poetæ, *Virgilius & Ovidius.* *Ios. Scalig. Proleg. Manil.*

Omnes Ovidius transcendit. Sive falsa probabiliter, sive obscura perspicue, sive utraque ornatè, sive omnia simpliciter sint exponenda. Falsa, ut in *Metamorphosi.* Obscura, ut *Mathematica*, & antiquitatis arcana in *Fastis.*

Quæ ad *Mores* pertinent, ubique. Etiam cum ludit aut lascivit. Idque verbis & oratione vulgari. Ut & dicat quæ velit, & doceat quæ quisque intelligat, tam admirabili felicitate, ut cum quivis idem posse videatur, nemo possit idem, nisi magni animi & excitati tentare idem aulit: Sapientes etiam disperteat. Ubique *sensentia*, ubique *loci communes*; de ignavia de disciplinis brevitate

brevitate formæ, opum contemptu. *Dan. Heins.* libr. de constitut. *Tragard.* secundum *Aristot.*

Ovidii facilitas est inimitabilis. *Scaligerana* 2. *Poetarum* *Ciceronem* vocat *Erasmus* in *Ciceroniano* p. 147.

Cum aded facilis ejus dictio videatur, subinde tamen occurrit, ubi objectionem verborum duriusculus videatur. *Voss.* de Poet. Lat. p. 30.

Ubique ingeniosus est *Ovidius*, quod nemo unquam, nisi qui ipse ingeniosus non esset, negavit: Ubique doctus est *Ovidius*, de quo non minus apud omnes constat: sed haud equidem scio an alibi doctior sit & ingeniosior, quam in secundo *Tristium*. Neque adeo mirum est: causam apud *Augustum* agebat, Principem doctum, Principem Poetam. *Tanaquil. Fabr.* lib. 1. *Epist. Epist.* 37.

Haud equidem scio, sitne aliquid in toto *Latio*, quod elegantius & ingeniosius scriptum ab ullo Poetâ fuerit, quam *Elegia octava* libri 2. *Ponticorum*; ita sunt ibi omnia tersa, ita omnia varia, & πολυμαθῆ, καὶ πάσας ἰδέας καὶ γλαφυρὰν ποίησιν. *Idem.* ibid. *Epist.* 71.

Jes. Rapinus *Ovidii Fastis* hanc gloriam tribuit, quod sit *Opus* omnium quæ edidit placidissimum, quodque solidum judicium maximè prodit. Dicit insuper Poetam hunc tum demum cum senesceret *Istosque* componeret attingere potuisse *Prudentiæ ac Moderationis* perfectionem quæ in hoc posita est ut quis ea tantum dicat quæ necessaria & convenientia sunt; Eum hoc tantum loco moderatum & circumspectum esse; Eumque alibi semper juvenilem animum exhibere. *Rapin. Comparat. Hom. & Virgil.* cap. 11.

Rapinus asserit *Ovidium Propertiumque Tibullum* in *Elegiis* anteponendum esse, quia magis natus est stylus ejus, magis movet, & ardentiores affectus prodit; & quia hoc pacto melius quam cæteri *Elegia* Characterem expressit. *Rapin. Reflex. in Poet. Refl.* 29.

Optandum erat, ut extaret *Ovidii Medea*. Nam cum ingenium ejus virile sit, ut penè modum humanæ conditionis excedat; si quo peccat, eo peccat, quod, magnorum fluminum instar, interdum redundet. Quod si in eo vitium est, tot suis virtutibus satis illud compenstat. *Voss.* Institut. Poetic. l. 11. p. 73.

Ex omni choro *Autorum*, quem unâ legeremus legiegavi *Ovidium*. Torvum enim illud & morosum *Virgilianæ* Majestatis reveriti; incertum & intricatum *Papiniani* tumoris abominati sumus. Et *Horatium* sæpè suaviter nequam; dictisque elegantibus & præceptis non rarè lasciviæ ac intemperantiæ virus admittentem respuimus. Quin & ipsum præterire ausi sumus *Ciceronem*, subinde dum largo flumine verborum exundat, rebus & sensibus parcum. Quidni igitur *Ovidium* in manus sumerem? *Ovidium* dixi, imò potius *Genium* quendam ingenii ac eloquentiæ in *Humanâ specie* ludentem. Cujus versiculos nec mortalis aliqua cura finxisse; nec studium expressisse; neque ars concinnasse; sed vel *natura* ipsa sponte effudisse, aut *divinior quædam Musa* dictasse videatur. *Ovidium*, lacteâ ubertate eloquii, facili proprietate verborum, sincerâ puritate sermonis, sententiarum appposito lepore, utilique acumine; æquali calore, & continuo *Styli* spiritu cuivis conferendum; cæterum inexhaustâ inventionis copia,

copiâ, candidâ sensuum perspicuitate, lautâ suppellectile *Historiarum*: varietatē ac divitiis omnigenæ doctrinæ; & mirificè suavi, facili, lævi, ac rotunda compositione *carminum* cuius longè præferendum *veterum Poetarum*. Cui nihil unquam aliud vitio datum est, quàm quod intemperantis ingenii fuerit, quòdque vir amoribus alioqui nimium deditus, sui quoque ingenii nimius amator extiterit. *Isaac Barrov.* Opusc. p. 120.

De *Ælio Vero* Imperatore tradunt *Historiæ Augustæ* scriptores, cum usque adeò deamâsse librum *Ovidii de Arte Amandi*, ut illum sæpius in lecto decubiturus legerit, & dormiturus pulvinari imposuerit.

Operum *Ovidii* emendatissima est editio, quam *Nic. Heinsius* ad *MSS.* codices plures emaculavit & in 3 Tomos divisam, notisque *Criticis* illustratam *Amstelodami* ex officina *Elzeviriana* Ann. 1661. edidit: quam secuta illa *Burchardi Chippingii* iidem Tomis 3. *Lugd. Batav.* ex Officinâ *Hackina* An. 1670. 8o. divulgata.

*In *Ovid. Metamorph.* libros commentaria, sive Enarrationes Allegoricæ, vel *Tropologica*, omnino prohibentur in *Indice Tridentino*; vid. *Appendicem* *serior. Auctorum*.

Hoc Ovidii Epitaphium:

*Hic situs est Vates, quem Divini Cæsaris ira
Augusti patriâ cedere jussu humo.
Sæpe miser volui patriis occumbere terris:
Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.*

G R A T I U S F A L I S C U S.

Clar. paulò
ante Chr.

Tnegeticorum scriptor *Ovidii* tempore vixit. Hunc auctorem primus *Ælius Sannazarus* à *Gallia* secum attulit, & typis mandavit. Notis doctissimis eum illustravit *Ianus Ulcius* An. 1645.

Ecce antiquum Poetam Latinum *Virgilio* & *Ovidio* Corævum qui celeberrimus fuit puro illo Seculo quo amplissima Ingenia floruerunt, & Poësis severissimorum iudicium censuræ obnoxia fuit, qui mediocribus esse Poëtis non concessere. Stylus ejus ubique concisus, castus & floridus est. Ejus comparationem melius instituere non possum, quam si *Virgilii Georgicæ* equiparari posse dixerò. Idem fere Argumentum tractat, & quantitate ipsum ferè adæquat quoad *Carminum* numerum. In hujusmodi comparatione nollem videri *Virgilium* deprimere cui meritam existimationem nequaquam denego: sed mens mihi tantum est *Latini* ad debitum celebritatis gradum exire apud eos quibus nondum innotuit quem Characterē tribuere debeant huic Poëtæ, qui hactenus parum citus fuit apud nos: Nostrum hoc judicium ni fallor ab iis probabitur si opus ipsum perlegere non graventur, cujus ea est brevitās ut diuturnum otium ad ejus lectionem non requiratur. Ipse *Ovidius* nobis hac in parte suffragaretur.

Iostrema

CELEBRIORUM AUTHORIZUM. 99

Postrema quarti ejuslibri *de Ponto* Elegia præclarum est Opus in quo singula sæculi sui solertia Ingenia recenset: Quorum nomen perennibus carminis ejus Monumentis durabilius evasit quàm si Annalibus in Capitolio asservandis insertum fuisset. In hac Elegia Poetam hunc eodem ordine cum *Virgilio* collocat.

*Tityrus, antiquus & erat qui pasceret herbas:
Apraque venanti Gratium arma daret.*

Et reverà ætate suppar videtur illi fuisse, ut & argumento & stylo ei parum dissimilem se præbet. Et ausim asserere neminem qui acri & studioso ingenio præditus sit, ejus Melodia seu arte non delectatum iri. Et perfecti illi homines qui quodam quasi connubio binas hujusmodi dotes, tam rarò in eodem pectore sociabiles conjunxerunt dictionum ejus Harmonià intimè afficientur.

C. brist. Vase Præf. ante Gratium de Venatione.

Duo elegantes Poetæ *venationis* præcepta poemate tractant, *Gratius* & *Nemesianus*. *Nemesiani* stylus candidus, nec vulgare sonans: *Gratius* verò castigatior. *Int. C. of. Scal. l. 6. Poetic. p. 850, 851.*

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Gracis Oppianus*: Magnus hic Poeta, sicuti sæpè à nobis dictum est; quicum *Græcorum* neminem ausim comparare. Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos: quippe cujus unius spiritu *Virgilianarum* divinitatem representatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus conferri possent. Atque eos quidem ambos cum plebeios judicem, *Gratii* puritatem atque rotunditatem, denique inventionem & ordinem antepono. Id quod sigillatim perpendenti omnia, satis patebit. *Idem ibid. l. 5. p. 578.*

Felicissimum Latinorum seculorum facillè in *Gratii* poemate agnoscas, nihil enim vulgare aut ineptum inest; omnia eodem filo gravitatem & elegantiam servant *Casp. Barib. Adversar. l. 1. c. 16. p. 37.*

Si à *Marone* rec. sters, quem *Gratio* nostro præferre possis Poetam toto *Latino* ne unquam quidem habebis. *Idem ibid. l. 6. c. 5. p. 265.*

Notamus in hoc scriptore eruditionem non poenitendam, judicium acre, selectam dictionem, sed humiliorem subinde charactere *Epico*, neque id injurià, cum argumentum operis id deposcat. *Berich de Poet. p. 54.*

Gratius aurei & latinissimi seculi Poeta. *Joan. Nieff. l. de ort. & occas. ling. lat.*

Gratium nostrum neque florentibus *Romani* adhuc *Imperii* rebus magnopere cognitum fuisse, testari nobis abundè cum damno nostro potest *Nemesianus*, qui aliquot post sæculis de *venatione* librum scripturus, jactat primum se *Romanorum* illud iter ingredi, non facturum si floruisse nominis Poetici glorià tum *Gratius*. *Casp. Barib. Adversar. l. 57. c. 17.*

Gratius, luculentus Poeta, & in quo meritò seculi felicitatem agnoscit *Incomparabilis* *Censor Scaliger*. Eruditissimum illius Poëmation, quod *Cynegeticon* inscribit, primus ex carcere squaloris & sitis vindicavit *C. Baribius*; cui

M passim

passim Poëta nullo post *Maronem* inferior, egregius & summo proximus Vates, audit: in quo castigata & erudita l'hrasis pressaque & semper sibi æqualis. *Tobias Magirus* in *L'ponymolog. Critic.*

Gratius Poëta cultus ac terius. *Dempster.*

De hoc Poëtâ optimè meruit *hristophorus Wase*, qui versibus Anglicanis elegantissimè expr. l'it, atque commentario illustravit.

C. J U L I U S H Y G I N U S.

Claruit Ann.
Rom. I.V.

TEmpore *Octaviani Augusti*, cujus erat libertus floruit. Scripsit librum de vitâ rebusque virorum illustrium: De familiis Trojanis: De situ Urbium *Italicarum*: commentarios in *Virgilium*. librum de Agricultura: librum de Penatibus. Hodie verò nihil *Hygini* habemus, præter *Poëticon Astronomico* ad *M. Fabium* & *Mythologiam*. *Thomas Muckerus* hæc edidit, commentariisque illustravit, Anno 1681. *Amstelodami*, in 8°.

Est hic auctor ut quidem non ita purus atque elegans, adeo ut in quibusdam parum etiam *Latinus* videri queat, ita vetus tamen, & à reliquis *Hygini* scriptis, quæ quidem ad nos pervenere, non omninò absimilis aut abhorrrens, præcipuè autem utilis iis, qui in *humanioribus* hisce studiis multum ac diligenter versantur. Ex hoc enim non pauca, quæ tum apud *(1)vidium*, tum apud alios plerisque Poetas minimè hætenus, aut certè perperam intellecta sunt, intelligi & explicari tandem posse videntur, multaque hîc plana jam atque expedita reperias, quæ dudum magnos atque eruditos quoque viros variè ac misere toderunt. *Jac. Micyl.* in *Epist. nuncupatoriâ*.

Et *Augusti* liberti, *Phedrus* & *Hyginus*, etsi in hunc posteriorem quemadmodum & in *Asconium Pedianum*, posterioribus seculis nonnulla minus *Latine* irrepsisse palam est. *Sciopp.* de *Styl. Historic* Apud *Hyginum* offerri non pauca parum *Latine* & fæces sequioris ævi redolentia satis est manifestum: tum frequenter illum in narratione *fabularum* dissentire à semetipso, ac variare. Unde convinci possit interpolatus non ab una manu, *scholiastas* Poetarum ac *Mythologos* præsertim *Græcorum* compilante. *Nic. Heinsius.*

Est similis sibi hic scriptor, licet minimè unius auctoris liber sit, sed *Epiroma* ex *Hygini* & aliis contracta. *Barth.* l. 5. *adversar.* c. 2.

Hygini nomine prostantem librum ego *hæpseudiam* ex omnibus hinc inde *Mythologorum* lib. is concinnatam esse arbitror. Nam apud *Fulgentium* integræ periodi sunt, quæ hîc extant, nisi tamen arrogans ille & invenustus, addo etiam semibarbarus & sesquiolæcus scriptor *Hyginum* potius exscripsit. *Barth.* *Adv.* l. 10 c. 12.

Quæ phrasis stylique facies in *Hygini* fabulis & multa in eo notanda sunt ab usu *Latinitatis* hodiernæ remota, quæ tamen *Barbaris* damnare non possis, multa ob elegantiam commendanda. *Barth.* l. 8. *Adversar.* c. 6. Sunt in isto fasciculo *Hygini* nonnulla, quæ vix infimâ *Latinitate* subsistant. *Reines.* l. III. *variar.* l. 372.

Judicium

*Prompto animo hic omnes composuere tui.
 Tu famam eternam Romæ, patriæque dedisti,
 Hinc oriens, illi fortia facta canens.
 At tibi dat patria hæc; & si majora liceret,
 Hoc totus staret Aureus ipse loco.*

Anno sæculi hujus decimo quinto *Bamberga, Hectore Corzavio*, Imperialis Ecclesiæ Decanus, Bibliothecam Publicam recognoscente ac transferente, inventa est à *Johanne Horrione Societatis Jesu* Theologo prior pars libri 37. *Titi Livii*, antea desiderata. Præterea membranam palmulæ, quâ pila luditur, à sphaeristerii Magistro injectam, deperditorum quippiam *Livii* continentem, se vidisse *Donjano* narravit *Johannes Capellanus*, vir celeberrimus. In Regis etiam *Hispaniarum Scythiæ* si Bibliothecâ nondum in vulgus editos quosdam *Livii* libros haberi vulgò fertur. *Constantinopoli* verò in *Turcarum* Imperatoris Regiâ integrum *Livium* extare, ex Imperatorum *Græcorum* Bibliothecis, quas instructissimas fuisse nemo ignorat, superstitem, jam olim *Petrus Vallius* (*Pietro della Vall*) Epistolarum exoticarum partis primæ septimâ narravit: adjiciens, cum Codicem quinque millibus *Dicatonis* Magnum *Leiruria* Ducem aliquando redimere voluisse; *Gallicarum* etiam Regis Legatam *Assum*, è gente *Arabe*, decem millibus eundem animose licitum esse, ac citra dubium grandi hac æris summâ istum obtinuisse à Bibliothecâ in Palatio Imperatoris *Turcici*, custode, si is invenire codicem istum potuisset, quem disjectum ferebat, cum exhibere sibi eundem Legatus cuperet. Quo ipso tamen vanitas narrationis hujus manifesta & fides subleita redditur. Ut adeo quæ nuper modo perccebuît fama de *Livio* integro, à *Rassa* quodam Regi *Gallia* pro immensâ vi auri quàm postulaverat oblato, eodem loco habenda sit. *Act. Erudit. An. 1683. Calend. Mart.*

S T R A B O.

Claruit Ant.
 Dom. XV.

Natus *Amasia* civitate *Pontii*, Philosophus fuit *Stoicus*, quanquam & Philosophiam *Peripateticam* attigit. *Geographus* præstantissimus fuit, cujus 17. *Geographiæ* libri quos *Tiberio Casare* rerum potente conscripsit, etiamnum hodie extant. Scripsit & alios, ac inter eos, commentarios historicos utiles ad moralem ac civilem Philosophiam, sed ad nos non pervenerunt. Obiit circa annum 12. Imperii *Tiberii*, extremæ senectutis. *Hom. in.*

Strabo vir profecto maximus. Extant ejus 17. *Geographiæ* libri; quos non unâ de causâ maximi tacere oportet. Fuit enim egregius Philosophus. Alterum etiam est, quod labores *Strabonis* maximopere nobis commendat: siquidem priorum *Geographorum* nemo plus terrarum lustravit *Geographiæ* suam scribebat An. U. C. 771. quarto anno Imperii *Tiberii Cesaris*. *Voss. de Hist. Græc. l. II. c. 6.*

Ex his apparet, quanto judicio usus sit *Strabo* in Historicis istis: longè aliter ac *Plinius*, qui multa ex *Megasthene*, & similibus, suis infartit libris, de rei veritate securus.

securus, dum bonâ referat fide, quæ apud *veteres* legisset. *Voss. de Hist. Græc. cap. 12. l. 1.*

Unus exiit *Strabo Philosophus*, *disertus* quidem *Stoicus*, cæterum doctus, *Deus* bone, & laboriosus, profusque ad unguem factus homo: qui omni doctrinâ eruditus, illique omnibus præfidiis abunde instructus, quæ ad rem Geographicam desiderari possunt, rem & magno animo suscepit, & tantâ felicitate confecit, ut persuasum habeam, si quis diligenter hujus scripta versare voluerit, cum antiquiorum *Geographorum* jacturam patienter ferre opus namque relictum nobis est, & summo scriptore, quod præter accuratissimam totius orbis tunc cogniti descriptionem, tantâ doctrinâ, tamque variâ omnium rerum scientiâ refertum est, eâ denique arte contextum, ut si unius aut alterius *Veneribus* scripta excipias, nihil planè in omni *vetustate* reperiam cum hoc opere comparandum. *Isaac Casaub. in Epist. ad m. Lect. Strab. l. 17. rer. Geographic. præfixâ.*

Strabo Geographorum princeps, Idem ad B... on. Ann. 31. num. 69.

Strabo scriptor apprimè serius. Idem ibid. Ann. 34. num. 116.

Nemo certè *Straboni* huic nostro est comparandus: tantâ curâ, tantâ animi perspicuitate illi universa quæ in hoc habitabili orbe contingunt, sub oculos ponit: tanto inde judicio lingulis sua affert ornamenta locis, ut unus ille verè totius orbis pictor *Apelles* videri queat. Magnam terræ habitabilis partem ipse peragravit ac vidit, eo quidem tempore, cum tranquillitatem Orbi fecisset *Augustus*, & utcunque adhuc retineret *Tiberius*. Porro quæ non vidit, quantâ diligentia inquisivit ab iis qui verè noverant. *Marc. H. pper. Præfat. in Strabon. Amstel. 1652.*

Strabo pleraque refert occultâ fide: egregius mehercules, & non ad vulgi gustum scriptor. *L. ps. comment. in l. 2. Annal. Tacit. figur. 177.*

Strabo Geographus, insignis judicii & prudentiæ vir. *Idem Manuduct. ad Stoic. Philosoph. l. 1. dissertat. 17.*

Strabo non *Stoicus* modò insignis, sed *Philosophus* quoque & *Mathematicus*, adde celebris & pervulgati nominis, ut cum *Thessalonicensis Eusebius* per quandam exochen *Geographi* nomine persæpè significet. *Rhodigin. l. 21. lect. Antiq. c. 25.* Cura ei non *τῶν* tantum, sed etiam *τῶν γεγραμμένων* fuit. *Coler. Epist. de stud. Politic. p. 212.*

Ipsam virum peritissimum, genere *Cappadocem*, eruditione *Græcum*, judicio *præfatum*, incolatu *Romanum*, terrarum multarum peragratorem vocat *Petr. Bert. descript. Græc. p. 203.*

Satis prædicari nequit doctrina & industria *Strabonis Amaseni*, scriptoris gravissimi; quem *Stratonem* vocari debere, perperam in *Peripateticis* suis *Discussionibus* contendit *Franciscus Patricius*. *Voss. de Philologia, p. 56.*

Strabo Geographia suæ adjunxit *Dissertationes* Historicas & Politicas, de singulis sui temporis Rebus publicis. Hujus judicio nihil est limatius in *Politico*, quâvis multi eum tanquam nudum *Geographum* rejiciant. In summa; est *Geographus Historico Politicus*. Differt à *Ptolomæo*, qui mathematicè, non verò Historicè *Geographiam* tradidit. Historia autem propriè non pertinet ad *Geographiam*, ad quam ea propriè

proprie spectant, quæ ad *Regionis* situm, longitudinem & latitudinem pertinent: peccat ergo *Strabo* in hoc casu. In descriptione *Germanie* multos errores commisit. *Heriman. Conring. in Thesaur. Rerump. Vol. 1. p. 27.*

Strabo Amasenus Princeps Geographorum, quem frustra conatur de sui operis possessione deicere *Franc. Patricius* l. in 3. *Peripatetic. Discussion.* ut cuiusdam *Stratoni* tribuat. Castigandus autem videtur *Strabo*, quod *Historias*, & *Philosophicas* *Disputationes Geographiæ* miscuerit. *Cardinal. Ioan. Bona.*

* *Isaaci Casanboni* in *Strabonem* *Commentarii*, permittuntur cum expurgationibus. *Vid. Indic. Madrit. edit. Ann. 1667.*

Extant *Geographiæ* libri 17. Græcè cum versione *Guil. Xylandri* & observationibus *Isac. Casanboni* & *Federici Morelli*. *Lutetiæ Parisiorum* An. 1620. *Typis Regiis* in fol.

P H A E D R U S.

Clar. Anno
Dom. XX.

T *Phrax Augusti* libertus, tempore *Tiberii* claruit. Reliquit 5. libros *Fabularum Æsopicarum* versibus Iambicis conscriptos.

De hoc libello idem ego tecum & cum politissimo viro *Iacobo Bongarsio* sentio, elegantem esse cum primis, & florentem etiam ac purâ linguâ *Latina* scriptum: (quæ paulò post multum à nativâ illâ simplicitate sua degeneravit) ac supparem esse iudico hunc *Phædrum* *Laberio*, ac *Publio Syro* *Minographis*: abundare quoque optimis & ad vitam utilissimis sententiis. Tantùm vellem in numeris ac legibus carminis Iambici paulò accuratior fuisset, in quibus palam est, cum satis negligentem esse, ne dicam dissolutum. Sed *Comicorum* ille fortasse hac in re licentiam imitari voluit, nihilque circa numeros pensi habuit, dum purè atque emendatè loqueretur: in quo studio nemini facile cedit. Hoc quoque non sine iudicio fecisse existimandus est; quod ad *Fabularum* descriptionem Iambos potissimum adhibere voluit. Hoc enim metri genus quàm minimè à quotidiano & naturali sermone recedit: adeoque ipsa *Natura* (si *Aristoteli* credimus) id invenit, ceu maxime accommodatum & proprium tñ λέγειν. *Conrad. Ritterstius* in *Epist. præliminari ad Ioa. bin. Camerar. præfix. Phæd. Fab. 1667.*

De dicendi genere si roges, quid sentiam, dicam equidem, & quasi me *Censor* rogaret, ex animi sententia; Neminem arbitror à felici illâ *Tere* tii simplicitate propius abesse—Nemo è veteribus ingenio fuisse videtur ad illam *Terentii* semper lenitatem magis facto, quàm *Phædrus*; quod & necesse fuerat, ea enim est *Apologorum*, atque adeò *Fabellarum* omnium natura, ut sermone non debeant, nisi facili placidoque tractari. *Tanaquill. Fab. in Not. ad Phædr.*

Phædrus suavissimus ille *Fabulator*, & urbaniorum hominum delictum. *Tanaquill. Fab. l. 1. Epist. Epist. 49.*

Phædrus *Scriptor* meo iudicio politissimus. *Casanb. in Epist. 99. ad Petr. Pitheum.*

De

De *Phedri* Fabulis ita judicant doctores plerique, esse ingenie *Latinitatis*, neque incitari ævum *Tiberii*. In quorum ego prorsus opinione sum, licet unam & alteram subditiā & insitiam esse jam olim notarim. *Gasp. Barth. Adversar. l. 36. c. 21.*

Ingenuas *Phedri* fabulas à primâ pueritiâ in deliciis habui, & immortalis amore prudentiam intam suavibus verbis & fabulis abditam, dignam esse quis neget? *Idem ibid. l. 30. c. 22.*

Phedrum & *Hyginum* velut elegantie minus studiosos plebeia plusculum usurpasse apparet. *Gasp. Sciopp. Consultat. p. 42.*

Scriptis has *fab. elias* stylo longè optimo ac latinissimo, ut plerique docti traderunt. Nam quod *Schoppin* in eo nescio quid *Barbari* ac *Thracici* subodoratur, id planè est ejusmodi, quale ejus, qui in *Tito Livio* deprehendit *Pataviniam*. Itaque hucusque nemini ex doctioribus quam approbare potuit sententiam, nec credo unquam approbabit. *Joan. Scheffer. in Vit. Phedri.*

Antiquitas nihil Fabulis ipsis elegantius habet. *Eruditor. Diar. Gallic. 1. Febr. 1665.*

Dictio ejus pura est, & emendata, nec indigna quam imitentur lingue *Latine* candidati. *Borrich. de Poet. p. 56.*

At verò *Phedrum* noster illis (*Plauto* & *Terentio*) castigatior est, & adstrictior, sed ita tamen, ut honestâ quadam interdum libertate utatur. Quod à nobis eâ gratiâ dicitur, ne quis omnia ejus Carmina ad molestam illius purioris *Iambici* diligentiam postulet revocari. Nam quod suspicatur *Schoppin* ignorasse *Phedrum* leges metricas, cui, quæso, persuaserit? Eadem operâ *P. Syrum*, eadem operâ *Plautum*, *Terentium*, veteresque alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Diu* placet. O pudor, πῶς ἐν αἰῶνι φῶ; sed solens suo more facit *Schoppin*, qui *Scaliger* ausus est, & *Casaubonus* insectari, καλοῖτο δὲ αἰτὸν. *Tanaquil. Faber Not. in Prolog. Phed. l. 1. Fabul.*

Phedrus Augusti vel *Tiberii* libertus gente *Thrax*, *Æsopi* fabulas *Latinis* Versiculis descripsit aded nitidis & limatis, ut nil *Romanus* dici scribique possit. *Dan. Georg. Merhof. de Patavin. Livian. p. 158.*

Vavassor de *Ludicrâ Dictione* p. 206. *Phedri* dictionem ab omni peregrinitate & insolentiâ remotam judicat, narratque accepisse se à *Iacobo Sirmundo*, cum *Petrius Pitheas* primùm misisset *Romam* hos libros *Latetia* editos, *Romanos* ut emunctæ naris homines novitate voluminis percussos non dubitasse, quin ætatem redoleret *Augusti*, ac summam illarum facilitatem styli & Scripturæ representaret. Id autem miratur *Vavassor*, quid factum; quod *Seneca* *Æsopios* logos intentatum *Romanis* ingeniis opus dixerit, cum *Phedrum* hunc haberet, quem opponere possit toti *Græciæ*.

Editiones multæ circumferuntur, laudatior *Rigaltii*, *Pithei*, *Schefferi*, *Tanaquilli Fabri*, *Holstii* cum notis *Freinsheimii*: laudatissimæ verò ac emendatissima est editio *Marguardi Gudii*.

M. ANNAEUS SENECA

Clar. Anno
Dom. XX.

Rhetor & Declamator, *Augusti & Tiberii* ætate floruit. Idem tres filios egregios reliquit, *Lucium Annaum Senecam Philosophum, M. Annaum Novatum*, alias *Iunium Gallionem* dictum, & *M. Annaum Melam*, *Lucani* poetæ patrem. Nobis ex sui ævi *Declamatoribus* excerpta dedit, idque stylo puro & eleganti, nec minori acumine iudicii, quo egregiè usus est in ingeniis, dictisque eorum, censendis; ex quibus laudabilia ista, sedulæ instar apis, delibavit. *Voss. de Rhetor. natur. p. 106, 107.*

Inter *Declamatores* *M. Seneca* Rhetor insignis familiam ducit, sive *Suasorias* ab optimis dicendi magistris tractatas, sive *controversias* memoriâ reconditas, depromat. De cuius scriptoris stylo ita iudicare non dubitem, nihil esse in *Lingua Latinâ*, cum à *Cicerone Fabioque* discesseris, scriptum purius aut elegantius. Iudicium verò, quod semper fuit, eritque per paucorum hominum, & acumen in aliorum ingeniis dictisque censendis, summum ac proprium illius. Dissentio igitur à viro docto, qui memoriâ nostrâ *Senecam* hunc *Rhetorem* leviter doctum, ac quasi proletarium appellat. *Andr. Schott. de M. Senec. & Declamand. rat. præfix. oper. M. Ann. Senec.*

Ex decem *controversiarum* libris, quos vulgârat *Ann. Seneca*, quinque vix supersunt: illic adeo mutili & corrupti, ut fragmentorum potius congeries, quàm alicujus integri corporis speciem referant. *Græca* enim omnia quæ notabilem operis partem efficiebant, penitus interciderunt. *Latina* verò manca, confusa, perturbata, & ubique tam malè habitata sunt, ut si ipse auctor rediret, sua esse ejuraret. *Nic. Fab. præfat. ad M. Ann. Senec. libr.*

Senecam Rhetorem licet brevolvere, à quo multum adjuvabitur verborum, & propriorum & translatorum vitum copiâ & veritate aut rem eandem crebrò & sine fastidio possint exponere: multumque alere potest *facundiam Latinam*, *Metaphoris* potissimum, præ cæteris *Scriptoribus*, dextrè accommodatis. *Lud. Viv. l. 3. de Tradend. Discipl.*

Lucius Ann. Seneca Philosophus patrem habuit nomine & cognomine eodem. Is domo *Corduba* fuit, professione *Rhetor*. Natus ante bellum civile *Cæsarianum*, supervixit ad *Claudii* circiter principatum: sine honoribus, & non aliud quam *Provincialis Eques*. Is jam senex non dubiè filiis suis scripsit, aut dictavit: potius, illos, qui supersunt, *controversiarum* & *suasiliarum* libros. Sed ut in *Plauti* fabula, inter duos *Menachmos*, sic inter duos *Senecas* confusione nominum ortus error. Tributa illi quæ hujus erant: & claritate nimia *Filii* obsecurus pater hodiè, imò ignotus. Memoriam boni senis fugitivam (impunè hoc dixim) primus retraham ego. Ejus, inquam, *Seneca* hi Libri. Doceo ex ætate, quæ patri convenit, disconvenit proli. Doceo ex inscriptione quæ in omnibus libris, etiam scriptis, concipitur: *L. Ann. Seneca ad Senecam Novatum, & Melam filios. vid. Inst. Lips. l. 1. c. 1. Elect.*

M. Annaus Seneca Rhetor seu Declamator, Pater Philosophi; extant non ipsius.

ipsius sed alienæ ab eo digestæ Declamationes : quas præloquis aut interlocuiis distinxit : & vel sic come atque amœnum ingenium suum satis ostendit. *Lipsius in vitâ Seneca.*

Utile illud ad eloquentiam scriptum est, & quod in uno velut corpore præfert, tot membra veterum oratorum. *Idem Epist. 4. Cent. 4. Miscel.*

Unicè me in *Filio* Sapiencia delectat : in *Patre* comitas , lepos & facundia quædam simplex. *Idem Epist. 45. Cent. 1. Miscel.*

Opera *M. Annai Seneca Rhetoris* prodierunt cum integris *Nicolai Fabri, Andr. Schotti, Ioh. Fred. Gronovii*, & selectis *Prætorum* Commentariis illustrata, & præterea Indice accuratissimo aucta. Accedunt *Iohannis Schælingii* in eundem notæ & emendationes, hætenus ineditæ. *Amstelodami, apud Dan. Elsevirian, An. 1672. in 8°.*

M. Annai Seneca Epitaphium :

Cura, labor, meritum, sumpti pro munere honores,

Ite, alias post hac sollicitate animas.

Me procul à vobis Deus evocat. Illicet ælis

Rebus terrenis hospita terra vale.

Corpus avara tamen sollennibus accipe Saxis,

Namque animam cælo reddimus, ossa tibi.

Phil. Labb. Thesaur. Epitaph.

VALERIUS MAXIMUS.

TEmpore *Tiberii* imperatoris claruit. *Diælorum Factorumque Memorabilium* libros novem reliquit. Quidam ei libellum de *Prænominiibus* quoque tribuunt : à quibus tamen *G. I. Vossius* dissentit. *Idem Vossius* nos non ipsum *Valerium*, sed *Epitomen* ejus quam *Iulius Paris* concinnaverat, habere existimat. Clar. Anno Dom. xxvii.

Stylus vix sapit tam bonum ævum : sententias quoque nimium affectat. *Voss. de Hist. Lat.*

Tam similis est *Ciceroni*, quàm inulus homini, adeo ut vix credas vel *Italum* fuisse, qui scripsit, vel hoc ætatis, quod præ se fert, vixisse : tam diversum est totum dictionis genus : Afrum quempiam esse dicas, nec ullum *carmen* elaboratius. *Erasm. in Ciceronian. p. 143.*

Valerius Maximus, rerum varietate, eloquentiæ spi. ita, ac nervis incomparabilis, solâ adulationis fœditate vilescens. *Bonifac. l. 15. ludic. Hist. c. 8.*

Valerius Maximus rerum varietate conspicuus, in plerisque acutus, & subtilis, in plerisque durus, & abjectus, labe quoque adulationis vilescens. *Ioan. Cardin. Bon.*

M. Valerius Maximus novem libros reliquit *exemplorum*, quæ ex plerisque *Historiis* contulit in proprios locos. Sed & ex omnibus elicit, qui sæpè inter sese

N 2 vari

C. VELLEIUS PATERCULUS.

Historicus Romanus, imperante Tiberio floruit, Gente Neapolitanus. Exar. Clar. A. D. vii duos Historia libros ad M. Vinicium consulem. Librorum Velleii bona pars deperit. XXVII.

Meo sanè iudicio, nulli secundus est Velleius inter Latinos: tam est castus ac nitidus in dicendo, mirà styli jucunditate ac clarissimo candore præditus. *Beati Rhenan. in prolegom. ad Vell.*

Velleii, Elegantissimi scriptoris, pauca admodum supersunt: atque eorum honorem scdà adulatione in sui ævi rebus non leviter obfuscavit. *Voss. de Art. Historic. c. 32.* Librorum Velleii bona pars deperit. *Dictio* ejus planè Romana atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haud alibi invenias. Sed in sui ævi rebus nimis domui Augustæ & ejane adulatur. *Idem de Histor. Lat.*

Ut dicendi genus, quo nihil purius ac suavius fluere potest, omittam; *Antiquitates Romanorum* ab ultimo principio tantà brevitate ac perspicuitate (siquidem integer extaret) comprehendit, ut nemini secundus esse videatur. Laudes etiam illustrium virorum egregiâ quadam oratione, & magno viro dignâ commendare solet, ut videre est in laudibus *Pompeii, Caesaris, Ciceronis.* *Ioan. Bodin. Method. Hist. c. 4.*

Extant libelli hî duo, nec toti, probi & fidi, donec ad *Cesarum* res venias, ubi haud usquequaque veri. Per adulationem enim multa celat, aut velat: imò & palam aliter narrat. Diserti tamen ubique & eloquentia quadam facili ac profluente. *Iust. Lips. in proleg. ad Vell.*

Risi nuper *Rhenanum*: qui cùm Velleium Paterculum (sive, ut aliis placet, *Vellium*) laudandum suscepisset; aut patrem eum *Casari*, aut certè proximo loco ponendum affirmat. Non pareo vero huic designatori. Et nã ille Velleius in Historicorum ordine tantum abest à *Secundo*, quantum *Cesar* à *primo*. Melius *Quintilianus*, qui in historiæ *Romane* Catalogo hunc ne nominat quidem. *Lips. L. 3. Epistolic. Quæst. Ep. 8.*

Est & Velleius Paterculus, qui sub Tiberio floruit, insignis & eloquens, cujus libellus & *Epiphonemata* habet præclara & ingeniosè prolata. Sed & hic *Consules* non semper enumerat, nec annos distinguit: certus igitur Dux hic nobis esse non potest *Historiæ* discendi. *Franc. Robertell. in liter. ad Ioan. Bapt. Campeg. Tom. I. de pop. Roman. vit. & vict. præmissis.*

Pleraque imò omnia placent, quod res ipsæ dignæ sint, neque à melioribus conscribantur. Tenuis alioquî verbis, neque satis accuratus. Adulationis, supra quam credi potest, vitio laboravit; præsertim cùm *Augusti & Tiberii Caesaris* gesta narravit. *Car. Sigon. de Hist. Roman.*

Velleius Paterculus tantum *Praeconem Romani nominis* agit, ut eo solo fine scripsisse videri possit. *Cass. Barth. in Adversar. p. 2878.*

Unum adhuc notatu dignissimum in ejus stylo reperio. Quodd scilicet in omnibus quibus utitur *Orationis* figuris; *Epiphomena* eum tanta venustate adhibeat, ut ipsi nemo fortassis hae in parte fuerit unquam æqualis—*Missio Criticorum*

N 3

incipi

incipiti iudicio, constanter tenendum est, circa genuinum Authoris hujus textum, quod exceptis erroribus iis qui potius à Scribis quam ab ipso, & ab *Apographis* quam ab *Autographo* fluxerunt, nihil in tota Latinitate purius nobis suppetat, nec dignius *Augusti Tiberique* temporibus. *Mothaule Vayer*. Gall.

C. Vell. Paterculus, explicator veteris Historiæ luculentus & pressus & efficax. *Ald. Manut. in Schottiis Grut. edit. a Jettis*.

Compendium *Vellejanum* laudabile fuit, sed potior pars perit; iudicio & ordine tamen scriptum: & quod exemplar pleniori Chronologiæ sit ad imitandum. *Lippius Cent. III. Miscell. Epist. 61.*

C. Velleius Paterculus, vi nobilis, quique sicuti & ejus Frater, primo anno Imperii *Tiberii* fuit destinatus *Prætor*, cum & alia munera in *Republica* obierit, jacebat ferme sepultus usque ad *Patrum* nostrorum memoriam, cum ex *Murbacensi* Bibliotheca est in lucem editus: quem denique *Iustus Lipsius* animadversionibus illustravit. Mutilus autem est libellus hic, sed in quo distincta antiquæ latinitatis lumina cernuntur, ac stylus pressus, fluens, idemque dilucidus: quamvis non desit, cui videatur esse tenuis alioqui verbis, & ordine non satis accuratus, vitio certe adulationis laborans dum *Augusti & Tiberii Cæsaris* gesta commemorat. *Ant. Possevin. Biblioth. Select.*

Extant *C. Velleii Paterculi* libri Historiarum Romanarum duo cum variorum notis ex recensione *Antonii Thysii* J. C. Lugd. Bat. ex officina *Hæliana* in 8. 1668.

P H I L O.

Clar. Anno
Dom XL.

O Rtu *Indeus*, Gente *Alexandrinus*, familiâ *Sacerdos*, Scholâ *Platonicus*, Anno *Chr. 40.* Princeps legationis *Judaica* *Roman* ad *Caligulam* missus est; cum secunda vice venisset ad *Cæsariam*, cum *Petro Apostolo* sermonem habuit, ejusque coluit amicitiam, teste tum *Hieronymo*, tum *Phoio*. Subdit *Photius*, quâ autoritate ductus non liquet, *Philonem Christianis* etiam sacris initiatum, ab iis tandem descivisse. *Gall. Cave in Chartoph. Ecclesiast.*

Philo vir à plurimis non modò nostrorum, verum etiam *Gentilium* in pretio habitus. In divinis verò & patriis disciplinis quantoperè elaboravit, res ipsa declarat. Adhæc in *Philosophiâ* & humanioribus literis quantus fuerit, nihil attinet dicere: quippè cum in *Platonica* & *Pythagorica* *Philosophia*, quam præcipuè sectatus est, omnes sui temporis superasse memoretur. *Euseb. l. 2. Hist. Eccles. c. 4. interpret. Henr. Vales.*

Philo verbis copiosus, sententiis locuples, & in divinis Scripturis explicandis altus inque sublime se tollens. *Euseb. II Hist. Eccles. c. 17.*

Acutissimus simul ac disertissimus scriptor. *Lambec. 1. prodrom. Hist. li. 6.*

Scriptit de *Vita Mosis*, vir secretioris *Philosophiæ* peritissimus, ex genere *Sacerdotum Judaicorum* & *Alexandri Alabarchæ* frater, inter primores *Alexandrinus* meritò numerandus: plurimum curæ & laboris posuit in divinis & patriis institutis percipiendis, itemque in *Philosophicis* & externæ literaturæ disciplinis,

disciplinis, secutus doctrinam præcipuè *Pythagora & Platonis*, ita ut inter cunctos suæ ætatis viros doctos præmineret.

Vide *Keckermann.* in Auctuar. ad Comm. de nat. & propriet. Histor. cap. 3. pag. 166.

Quid loquat de *Philone*, quem vel alterum, vel secundum *Platonem* Critici pronunciant? *Hieronymus* Epist. 84. ad magn. Orator. Roman.

Philo disertissimus *Iudeorum*. Idem descript. Eccles. De hoc vulgò apud *Græcos* dicitur, aut *Plato Philonem* sequitur, aut *Platonem Philo*: tanta est similitudo sensuum & eloquii. Idem ibid. c. 11.

Philo vir liberaliter eruditus, unus eorum, cujus eloquium *Græci Platonem* æquare non dubitant. *Augustin.* l. 12. contra *Faust. Manichæum*. c. 39. Tantam sibi apud *Græcos* artis dicendi peritiâ celebritatem peperit, ut vulgo etiam sermone illud usurparetur, aut *Plato Philonizat*, aut *Philo Platonizat*. *Phot.* in Biblioth. cod. 105.

Hic sanè vir fuit *Pythagorica, Platonica, & Aristotelica Philosophiæ* peritiâ omnibus suæ memoriæ hominibus longè superior: sed & *Græca* facundia inter omnes tam *Christianos*, quàm *Iudeos & Ethnicos* ætatis suæ facilè principem locum obtinuit. Non defuere tamen, qui ei propria, hoc est, *Hebræica* linguæ imperitiâ adscripserint. Hujus opera in tantum admirati sunt *Romani*, ut digna existimarent, quæ in ipsorum publica Bibliotheca, tanquam monumenta quædam, reponerentur. Fuit præterea, ultra quam dici queat, admirabilis in divinis Scripturis exponendis. *Sext. Seneca* l. 4. Biblioth.

Philo Hebræus vir omnium consensu doctissimus. Hic ponitur à *S. Hieronymo* inter Scriptores Ecclesiasticos, quia scripsit in laudem *Christianorum*, qui sub *S. Marco Evangelista* in *Aegypto* religiosissimè vivebant. Et præterea jure numeratur inter Scriptores Ecclesiasticos Testamenti Veteris, quoniam Scripturas divinas Testamenti Veteris, primus exposuit. Circumfertur nomine *Philonis Breviarium Temporum* sed ab omnibus rejicitur, ut etiam alii *Historici*, qui cum eo *Breviario* simul editi sunt. *Bellarmin* de Scriptor. Ecclesiast.

Philo natione & sapientiâ *Iudeus*, *Græcica* verò facundia leniter fluens amnis, aut in alveo scripturarum potius dulcè canens. *Ygenus. Gvid. Fabric.* in N. T. Syr. lib. Interpret. Præfat. *Philo Iudeus* vir disertissimus, qui res *Iudaicas* præ cæteris calluit. *Baron.* prim. volum.

Legitur *Philonis* liber, cui titulus *Cajus reprehensus*, aliusque *Flaccus reprehensus*. Quibus in libris magis, quàm in aliis dicendi vis ejus ac venustas apparet. Peccat tamen non raro in rebus transmutandis, cæterisque à *Iudaicâ* secta alienis describendis. *Phot.* in Biblioth. cod. 105.

Quod *Philonem* (*Nicolaus Serarius*) tantopore laudet, idem mecum facit, siquidem cum exceptione. Scripta enim ejus pigmentis *Platonis* condita, & multis luminibus *Hellenismi* lita esse nemo negaverit. *Ios. Scalig.* in Elench. Trihæref. c. 25.

Homo *Græcè* tantum loquens, *Hebraismi* autem adeò imperitus, ut dubitaret an etiam legere sciret *Hebræicè*. *Scalig.* Elench. Trihæref. Serar. c. 18.

De *Philone* tibi possum narrare, quod mirari fortasse possis. Fuit ille *Hebraismi* in peritissimus.

lationibus. Nam, uti animus, ita dictio nobilissimi juvenis, grandia tantum spirabat. *Ger. Ioan. Voss. l. 6. Instit. Orat. p. 454.*

Persius frustra intricatus. Dempster. Persius, miserrimus Autor, obscuritati studet; non pulchra habet, sed in eum pulcherrima possumus scribere. Scaligerana 2.

Magna vis est abstrusarum rerum etiam post *Commentationes* tot doctissimorum hominum apud *Persium*, ita ille farciendis multis in pauca insanivit. *Casp. Barib. l. 11. Adversar. c. 27.*

Longè salibus ab *Horatio* superatur, & à *Juvenale Persius*: quorum uterque feliciter est assecutus, quod voluit noster, nec potuit. *Isaac. Casaub. proleg. in Pers.*

Persium dignissimum legi antiquitas censuit, ut *Quintilianus, Martialis & D. Hieronymus* testantur.

Persius omnia quæ de moribus disserit, ex *Platone* excerptit, *Lud. Viv. in Augustin. de civ. Dei l. 2 c. 6.*

Persius acutus *Satyricus*, sed obscurus. Stylum enim magnificum affectans, crebrisque & audacibus translationibus utens, in obscuritatem frequenter labitur. Nascitur etiam obscuritas ex ignorantia. Scribit ille quæ suo tempore *servis & tabernariis* notissima erant, quæ quia nobis ignota nunc sunt, plena mysteriorum arbitramur. *Joan. Bona. Card.*

Cum Poeta noster sese Lectoribus intelligibilem præbere in animo non haberet, *Casaubonus* alique qui ipsum commentari voluerunt, contra mentem ejus ivisse videntur, eoque culpandi quod illum explicare tentarint; quandoquidem juxta *D. Godeau* indignus erat labore quo in hanc rem Eruditi illi sese fatigarunt. Dici tamen potest operam illorum non omnino inutilem fuisse: cum ad hoc solum ului fuerit, ut Authoris exiguum meritum propalaretur. *Jes. Vavassor* monet nos, *Jesuitam Petavium* illum dimidio minoris facere quam fecisset si absque interpretationibus, glossæmatis, & commentariis relictus esset; quia ejus obscuritas in hac saltem opinione nos tenuisset, quod mysteria quædam in ipso laterent. *Erudit. Judic. de Poetis. Paris. 1686. Gall.*

Aulus Persius Flaccus Volaterranus, eques, oppidò juvenis scribendæ *Satyræ* sese impendit, *Nerone* Principe, neque id infeliciter, felicius si institutum, quod magno animo aggreditur, mordaci sale perficans ævi sui vitia, paulò clariori dictione fuisset prosecutus. Nunc apud eos, qui minutiis *Grammaticorum* & *Antiquitatis* inputati non sunt, obscuritate nimia acumen sæpè perdit. Quid quod in tumorem nonnunquam attollatur, *Satyræ* utique non convenientem: Obscuritatem fortassis excusaverint tempora. quæ attingi ulcera sua non pari bantur, nisi rectius. *Olaus. Berriob. in Dissert. de Poët. pagina 59, 60.*

Miror equidem, quid isti (*Quintilianus & Martialis*) tale ac tantum sex in satyris deprehenderint, quod nos tam longo intervallo ne suspicione quidem assecuti simus. Atqui majora nobis omnia in illo videri debent, quam videri potuerint *Antiquis*: propterea quod, si plurima sui temporis nota habebant, ideoque

In agris excolendis, in Apibus, in Columbis, nec non Piscibus alendis inter ceteros *Columella* & *Emilianus* autores probabiles extiterunt. Sed *Columella* sedecim libris per diversas *Agricultura* species eloquens ac facundus illabitur, disertis potius, quàm imperitis accommodus, ut operis ejus studiosi non solum communi fructu, sed etiam gratissimis epulis expleantur. *Cassiod. de Div. Lect. cap. 28.*

Cum alios libros de cultura, *Agrorum* tum præcipue *Catonis*, *Varronis*, *Columella*, *Palladii*, sic semper studiosè legi, ut satiari delectatione non possem. Videbat enim illis legendis ruri esse, villas habitare, *M. Curii. L. Quinctii Cincinnati* felicem illam vitam degere; quorum alter, cum de *Samnibus* ac *Sabinis* triumphasset, & de *Pyrro*, in agris consumpsit extremum tempus ætatis: Ubi ad focum sedenti magnum auri pondus *Samnites* cum attulissent, spectro auro, magnificam illam vocem edidit, *Non aurum habere præclarum sibi videri; sed eis, qui haberent aurum, imperare.* Alter *Dictator* factus, à villa in *Senatum* accessus est. *Joan. Lucius. Veronen. præfat. in libr. De Re Rustica, ad Leon. 10. Pont. Max.*

Magnus, utilis, eruditus, eloquens auctor. *Dempster.* Micidissimi & amoenissimi versus apud *Columellam*, unum ex optimis Poëtis. Idem *Dempster. l. 20. cap. 19.*

Columella elegantior & tersior est *Varrone.* *Lud. Viv. de Trad. Discipl. lib. 3.*

Columella utilis, eloquens & politus auctor; qui de *Re Rustica* minime rusticè scripsit tempore *Claudii Imperatoris.* *Joan. Card. Bona.*

Claudii principatu inclauit *L. Jun. Moderatus Columella*, cujus non tantum ceteri *Agriculturae* libri prosa oratione scripti laudem mereantur, sed & liber 10. qui versum *Hortum* auctor ipse appellat. Dictio ejus satis munda & fluida, sed humilior, ut res tenues eò convenientius exprimat. Is de *Malis Persici*, quæ in *Perside* venenata sunt, sed translatione in *Europam* venenum omnes exiunt, ita:

—————Poma quæ *Barbara Persis*

Miser, t—————patriis armata venenis:

At nunc depositi parvo discrimine lethi,

Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

Borrich. de Poet. p. 368.

Libri ejus de *Re Rustica* impressi sunt *Lugduni* apud *Gryphum*, Anno 1537. eum *Catonis*, *Varronis*, & *Palladii* libris ejusdem Argumenti in 8°. item *Basilæ* apud *Hervagium*.

LUCIUS

LUCIUS ANNAEUS SENECA.

Cordubensis Philosophus, Praeceptor *Neronis*, iubente *Nerone*, periit venis incisis & veneno hausto, Anno Dom. 68. Scripsit plurima vulgò nota. Clar. Anno Dom. LX.
Sanctus Hieronymus in catalogo *Ecclesiasticorum Scriptorum* cum inter Sanctos referre non dubitat.

Henric. Bullingerus in cap. 1. ad *Romanos*, scribere ausus est unum *Senecam* plus sincerioris *Theologiae* posteritati reliquisse, quam omnes ferè omnium *Scholasticorum* libros.

De *Seneca* *Erasmus* acutissimè scripsit: si *Christianus*, scripsit *Paganicè*; si *Paganus*, *Christianè*.

Annaeus Seneca frequenter mihi in manibus est: ut ego sentio, non sine fructu. Sive enim doctrinam quero, multa invenio in ritibus priscis recondita: sive sapientiam. Deinde boues, quid ad mores & ad vitam, scriptum unquam praeclarius? Qualis ille, & quam *Romanus*, ubique animus? quæ tela adversum casus administrat, & ipsam mortem? Quomodo vitia eripit, inserit virtutes? Facendum est. In cacumine *Olympi Montis* constitutus videor cum illum legor: supra ventos & procellas, supra omnes res humanas. *Lips.* lib. 1. *Elect.* cap. 26.

Quanquam *Oratio* composita à *Seneca* multum cultus præferet, ut fuit illo viro ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatum. *Tacit.* l. 13. *Annal.*

Et cum *Tullio Senecam* pono, de quo *Plutarchus* magnus vir & *Græcus* ultro fatetur; Nullum in *Graciâ* fuisse, qui sibi in *Moralibus* possit comparari. *Franc. Petrarch.* in *Epist.* contra *Gall.*

Seneca & multæ & magnæ virtutes fuerunt; ingenium facile & copiosum, plurimum studiû, multarum rerum cognitio: in quâ tamen aliquando ab iis, quibus inquirenda quædam mandabat, deceptus est. Tractavit etiam omnem ferè studiorum materiam. Nam & *Orationes* ejus, & *Pœmata*, & *Epistolæ*, & *Dialogi* feruntur. In *Philosophiâ* parùm diligens, egregius tamen vitiatorum instructor fuit. Multæ in eo claræque sententiæ, multa etiam in eum gratiâ legenda: sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eò perniciosissima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles cum suo ingenio dixisse, alieno iudicio. Nam si aliqua contempsisset, si parum concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum pondera minutissimis sententiis non fregisset: consensu potius eruditorum, quam puerorum amore comprobaretur. *Quintil.* l. 10. c. 1.

Fuit *Seneca* vir excitati & audacis ingenii, morum vitiatorumque publicorum & descriptor vetustissimus & accusator acerrimus. *Hornius* lib. 4. *Histor. Philos.* cap. 6.

Foret optandum, patres, aut saltem proximos illi viro fieri. *Quintilian.*

Vir excellentis ingenii atque doctrinæ. *Columel.* lib. 3. de *Re Rusticâ* cap. 5.

Omnes sui ævi Romanos, multos verò & alios, sapientiâ antevivi. *Dis lib. 54.*

Seneca tantus utique, quem *Fronto*, secundum quosdam, nepos *Plutarchi* asserit, sic universos exterminare errores, ut aurea videatur *Secula* reformare, & Deos ab humano genere exsultantes, ejus operâ revocatos, hominibus contractâ Societate misceri. *Johann. Satisber. Policrat. lib. 8. cap. 13.*

Seneca Princeps eruditionis ac potentia, quæ postremo nimia ruit super ipsum. *Plin. lib. 14. cap. 4.*

Parem ingenio non habuit, & admirandus potius videtur, quàm laudandus. *Cassian. III. Eloq. cap. 14.*

Quin ubique videtur plurimus jocorum affectator, etiam in rebus maxime seriis, in quibus optatim illum aliquantò longius abesse ab ineptiâ, obscœnitate, vitioque scurrilitatis ac petulantia. Est omnino liberale quoddam jocandi genus, est & perpetua quædam *Orationis* jucunditas, quæ virum bonum non dedecet, si in lo. o adhibeatur: at in *Seneca* sæpè cachinnos sentias potius quàm risum. *Erasm. l. 28. Epist. 12.*

Ego *Senecam* universè, admiratione magis quàm laude prosequendum arbitror: in partibus aliquid esse quod censeas, aut cui succenseas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à se mutatur. Ut in jocos aut nullis, quàm ineptus alibi, sive affectatus est? in laudibus aut vituperiis sine modo? exoritur, aut transiens longinqua, aut comica? *Incuria* etiam in *Historiis*? Inquisitiones aut dissertationes in *Philosophiâ*, sed & *Philologia* tennes? Sunt enim ista, sed pauca: & meliorum statim interventu ita pensantur, ut momentum ad deprimendum non habeant in hac judicii lance. *Ips. Judicium super Senec. ejusque script. præfix. 1. Volum. Senec. Not. Varior.*

Semper ille mihi magnus vir apparuit: sed ut solent verè magna, magis magisque inspectus & tractatus se approbat, & credo post *Sacras Literas* nihil in ullo orbe, in ullâ linguâ, scriptum utilius meliusque. *Idem Cent. 1. ad Belgas. Epist. 42. Seneca Moralis Philosophia* primas tenet. Dignissimus qui semel atque iterum legatur, & fideli memoriæ commendetur. *Scaligerana. 1.*

Habet ille reverà multa eximia, utilia, fortia, sublimia, & arguta, subtiliaque complura; estque dignus admodum qui non ab *Humanioris Literatura* tantum, sed & *Theologia* etiam studiosis sedulò quidem, sed judicio atque examine justo adhibito, legatur. Verum non est unius ejusdemque ubique coloris, nec per omnia constat sibi. *Gataker. Præloq. Anton. Pium.*

In octis *Seneca* locum dedimus, non quasi omnium eam *Tragœdiarum* parentem putemus, quas tribui vulgò videmus: sed quia non dubium, quin in illis quædam sint genuini ejus fortis. Quàm spissus verò eorum error, qui propter *supposititias* illas *Seneca* & *Pauli Apostoli Epistolas* judicarunt, fuisse hominem *Christianum*. *V. ff. de Poet. Lat.*

Sed heus, *Epistolas* ad *Divum Paulum* non memoramus? quæ nunc sunt, non sunt tanti: imò certum est ejusdem *Auctoris*, & *Pauli* & *Seneca*, illas esse, & compositas à semidocto in ludibrium nostrum. Tentat latinè loqui, quisquis auctor

Zeno loquitur, gravesq; de eâ sententias ubiq; inculcat, quæ eo altius hominum mentibus insident, quod non sine aliquo acumine infiguntur. *Roland. Marcf. Epist. l. 1. Epist. 8.*

Si propius totum *Opus Lucani* putare volueris, non solum nullam *Astronomia* peritiam in eo homine reperies, sed & importunè semper interjectam rentem *Cælestium* mentionem, & levem, vanum, & ostentatorem illum juvenem fuisse deprehendes. *Ios. Scalig. l. 1. Epist. Epist. 3.*

Lucanus longus est & raddi pater. (*as. Scalig. l. 3. Poetic. p. 288.* *Lucanioratio* superba, & minax, auditorem invicem, atque alibi animo hærentem ubi vult tenere, aut trahere, abigit: *Tyranno* haud absimilis, qui mavult metui, quam amari. *Idem p. 294.*

Vxor Lucani Polla Argentaria post excessum mariti *Pharsaliam* ejus emendavit: imò & viventem in carmine dicitur adjutasse. *Voss. de Poet. Lat.*

Pharsalia Lucani (hoc est opus de bello civili, quod *Iulium Cæsarem* inter & *Pompeium* in campis potissimum *Pharsaliis* detonuit,) masculæ dictionis est, sententiis, monitisque politicis ad satietatem distincta, durius tamen subinde, & horridula. Neque forsan à tumore semper abest. Severior in eum *Scaliger*, qui clatrare *Lucanum* quandoque potius quam canere scribit. Limasset haud dubiè musteum opus si fata præcipitia otium indulgissent. *Doris h. de Poet. p. 58.*

Lucanus ampli & sublimis ingenii est; sed judicii non admodum subacti: Argutias suas ostentare tantum conatur. Et reverà nullum in sermonibus suis modum servat, in quibus Philosophum magis quam Poetam se præbere affectat. *Repin. Reffl. in oct. 2. par. Reffl. 15.*

De *Lucano* universè statuebant; ingenium ei esse oppidò magnum, sed contumacius, quam ut regi posset; dictionem ingenio parem, animosam, peracutam, eruditam: at inamœnam, tragiceque feralem, & quæ nescio quas turbas amet, famæque magnæ malit esse quam bonæ. Vno verbo *Lucanum* esse, qui primus inclinasse stylum ausus sit. *Fam. Strad. roluf. Acad.*

Lucanus multum debet vulgatoribus suis, *G. Versellano*, *Philippo Beroaldo*, *Iodoco Badio*, *Ant. Sabellico*, plus etiam *Thoma Farnabio*, *H. Grocio*, *Corn. Schrevelio*, ex quibus hic *Variorum* observationes addidit, ille *Notas & emendationes*, iste necessariam *Tyronibus* interpretationem. Quin *Theod. Pulmannus* indicem locupletem adjecit.

TITUS PETRONIUS ARBITER.

Poeta, tempore *Neronis* claruit; qui principis sui vitam sub exoletorum nominibus descripsit. *Elegantia Arbitri Tacito* dicitur 16. *Annal.* ac narrat ut se clar. Anno Dom. LXIV. erudito luxu perdiderit. Non minus nequi iæ *Arbitrum* appellaris: Scriptorem, ut jam alii dixeret, purissima impuritatis. *Voss. de Poet. Lat. p. 41.*

T. Petronius Arbitri Eques Romanus: inter paucos familiarium *Neroni* assumptus est, elegantiae *Arbitri*, dum nihil amœnum & molle affluentiam putat, nisi quod ei *Petronius* approbavisset. *Tacit. 16. Annal. cap. 18.*

P

Scriptor

Scriptor lepidissimus: immortalis Charitum pullus. *C. Barthius in Racemas-
Spurcus & Obscœnus*, sed ad pios etiam castosque illustrandos utilis Auctor.
C. Barth. lib. 11. Adversar. cap. 20.

Scriptor tersus & venustus, & nisi quidd in re illâ Voluptatum, nimis latinè
interdum loquatur; cætera laudatus. *Lipsius* lib. 1. Antiq. Lect. cap. 8.

Neronis & aliorum procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publi-
cavit. *Isaac Casaub.* lib. 11. de Satyrâ, cap. 2.

Hic *Satyricum* opus variû, & ut sic dicam, miscellû, composuit. Cu-
jus licet *fragmenta* ad nos tantû pervenerint, eademque parum castigata, multæ
tamen eruditionis hominem fuisse facillè cognoscimus, nam in taxandis moribus
cum acrem, tum festivum maximè, & jocis seria miscentem videmus. *Lil:
Gyrald.*

Conservatus est *elegantiorum nequitianum* curiosis *Petronius Arbitr.* Quod
enim ex ejus *Satyrico* habemus, mera excerpta sunt alicujus studiosi, qui quæ
ad gustum suum in illo auctore invenerat, eodem quo opus legebat ordine, ad-
versariis suis commendavit. Qui putant à *monachis* sic eviratum esse, vehemen-
ter errant. Qualis hæc castratio foret, quæ relictis à reliquo corpore mem-
bris, vel potius ipso corpore abjecto, solas pudendas partes reliquisse videatur.
Certè desiderantur, vix videri possunt salaciora ac nequiora fuisse his, quæ reli-
cta sunt. Imò, ista nullam procacitatis & protervitaris *εὐτεβολῆν* vel ipsis leno-
nibus usurpandam reliquam faciunt. *Cland. Salmas.* in Præfat. ad *Ampel.*

Petronius candidus, tersus, suavis, in omnibus, mirandus modo absit obscœ-
nitas *Thom. Dempst.*

Versus sanè quam amœni & elegantes extant *Petronii Arbitri de Ciconiâ.*
Adrian. Turneb. l. 8. Adversar. c. 18.

Elegans profectò & luculentus est *Scriptor Petronius*, quemque non abs re
tantopetè amant viri docti. *Gasp. Sciopp.* l. *Verisimil.* c. 16. *Phædrum & Hyginum*
velut *elegantia* minimis studiosos *plebeia* plusculum usurpassè apparet: quo ser-
monis vitio neq; *Petronius* abstinere se potuit, qui passim etiam habet *singularia*
præter omnium *veterum & æqualium* consuetudinem: quæ tamen vitia aliis vi-
tiis, sed dulcibus nec paucis acutè, falsè & eleganter dictis redimit. *Idem consul-
tat.* p. 42.

Ut in vitâ sic in studiis juvat severitati aspersa comitas. Eâ causâ frequenter
solco à gravioribus libris, animum quasi in ludum mittere ad scriptores amœ-
niores. Quo in numero *Petronium* repono: quidquid dicant isti *frontis severa*.
Et tuâ fide, *Pythæ*: vidistin' quidquam venustius, argutius, post natas *Musas*?
Non ego scabesset tantû nuda illa nequitia quâ tamen nihil offendor. *Ioci me
delectant, urbanitas* capit: cætera nec in moribus meis magis labem relinquunt,
quàm olim in flumine vestigiû *Cymba*. *Lips.* lib. 3. Epistolic. Quæst. Epist. 2.
Petr. Pythæo.

Petronius in brevi Poemate suo de *Romana Corruptione* in omnia quæ ab ipso
damnantur vitia labitur: Nemo unquam sanioris judicii præcepta circa *Poesin*
tradidit, nec eadè ullus unquam illo minù observavit. *Rapin, Reff.* in Poet. Sect. 15.

Plus

undique diffuere. *Alphen. Gars. Maramor. in libr. de Academi. Doctisque viris Hispan.*

Siliam equidem postremum bonorum Poetarum existimo: quia ne portam, quidem. Non nervos, non numeros, non spiritum habet. Aded verò ab omni venere alienus est, ut nullus invenustior sit. Totus haeret, trepidat, vacillat: ubi audet, cadit. *Jul. Cef. Scalig. in Hypercrit. p. 841.*

Licet omnium verè *Latinorum* Poetarum ingenio & acumine sit postremus, præter dictionis tamen puritatem non pauca etiam habet, non infeliciter, & eruditissime dicta. *Barth. l. 10. c. 24. Adversar.*

Silius Italicus non bonus Auctor, legendus tamen ut vetus *Scaligerana* r.

Extat *Epicum* illius carmen de *Bello Punico* secundo, 17-libris expressum, quod jam senior composuit, evulgatum demùm principatu Domitiani. In quo scripto ita versatus est, ut parè fingeret, veritati semper propior, non neglectis tamen coloribus, digressionibus, similitudinibus, & cæteris Poetarum flosculis. Ingeniosissimum non fuisse apparet, sed si quid ingenio defuit, illud sollicitudine, & advocato undique nitore rependit. Delituisse autem in tenebris per multa secula hunc scriptorẽ argumento fuerit irritus *Franciscus Petrarca* conatus, qui ignorato *Silio*, idem bellum carmine aggressus est, sub titulo *Africani*. Vide: *Horrich. c. de Poet. p. 60. 61.*

Meo quidem iudicio, ejus idcirco carmina talia sunt, ut sint cognoscenda: quidem, sed non ad imitationem, ea licet perpetuò victura *Martialis* vaticinetur, quem in *Silii* laudes omnino procliviorem fuisse videmus. Ut verò non sine infamiae notâ fuit, quod sponte quoddam sub *Nerone* accusasse creditur, ita commendatione dignus, quod *Virgilium* ante omnes coluisse dicitur, cujus etiam natalem religiosius quam suum celebrabat & *Neapoli* maxime, ubi monumentum ejus adire, ut templum solebat. Coluit & *Ciceronem*, ipsiusque *Ciceronis* manes. *Lil. Gyrard. de Poet.*

Jes. Rapinus eum quoad Poësin usque adeo contemnendum non censuit ac Critici cæteri. Dicit eum in Opere suo legum artis *Statio* fuisse observantiorẽ; iudiciũ & prudentiam in ejusdem operis designatione deprehendi: eum, si nativis dotibus parum instructus erat, magna saltem animi attentione laborasse, ejus verò elocutionem sublimitate ac nobilitate parum commendabilem esse. *Rapin. Reflex. in Poet. 2. part. Refl. 13.*

C. VALERIUS FLACCUS.

Star. Anno
Dpm.
LXXIII

E Setiâ fuit, *Campania* urbe: sed in *Veneriâ* regione sedem habuit: unde *Spem Antenorci Laris* vocat *Martialis* l. 1. Epigramm. 79. Reliquit octo *Argonauticorum* libros, sed imperfectos: unde *Quintilianus* conqueritur in ejus obitum multum fuisse amissum. Quam *Martialis* fuerit carus, liquet ex eo, quod ibidem vocet *curarium pretium non vile suarum*. Pauperem fuisse, ex eodem Epigrammate cognoscitur. Vid. *Voss. de Poet. Lat. p. 46.*

Hic

Hic est *Valerius Flaccus*, cuius *Argonauticon* opus extat, *Vespasiano* patri inscriptum, ut facile ex ejus carminis principio colligitur. Opus, inquam, quantum per juvenem præstari potuit, cultum, eruditum, & varium, sed in quo plus est virium, quam virtutis, ut in eo animos, & audaciam quandam juvenilem facile offenduris. *Gyrald. de Poet. Dialog. 4. p. 181.*

Est igitur *Valerius Flaccus* excusatione dignus. Cujus cum esset ingenium felix, judicium magnum, diligentia non vulgaris, immatura morte præventus, acerbum item poema suum nobis reliquit. Est autem omnino duriusculus: penitus verò nudus gratiarum comitate. *Int. Cas. Scalig. lib. 6. Poetic. pag. 839.*

Valerium Flaccum majoris pretii Poetam, quam quis præteriens censeat, esse, vel ignoratio ejus apud vulgum nobis persuadeat. Est enim omnium veterum minimè tritus manibus hominum scholasticorum aut litterionum, quod genus ab eo velut abhorrer qui duriusculus censeatur, & minus gratiarum amans. Sed nos generosum varem, & quidvis potius quam absurdum censemus. *Gasp. Barth. Adversar. l. 1. c. 17. p. 38.*

Pluris omnino faciendum ego reor in numero Latinorum Poetarum *Valerium Flaccum*, quam vulgò faciunt, imò non vulgò etiam eruditi. Sonus, spiritus, eruditio, gravitas, in eo sunt insignes, nec deest judicio; illud observavimus, quoties per se aliquid canit, longè faciliorem esse, quam cum *Apollonium* pede pressò imitatur. Nescio quomodo enim generosus ille animus flaccescit, cum seipsum ad securilejas leges alienarum inventionum componit & cogit, *Barth. ibid. l. 26. c. 3. p. 1259.*

Valerius Flaccus, scriptor unicè mihi carus ob in affectatam, genuinam, Romanam dictionis majestatem. Sane ego cum auctorem, *Argonautica* scribentem, legere malo quam vel *Ovidium* vel *Papiniam*; quorum ille tenuem materiam lascivia utique violasset aut depudicasset: hic magniloquentiâ contrivisset. Quorum cum neutrum *Valerius* objectari possit, non video, quid in compositione sermonis desiderent. Nam de *Gratis*, quod ait *Scaliger*, nequaquam illi suadeesse possunt, qui alienas non affectavit, neque sprevit *Romanas*, neque transmarinas non expressit. Vid. *Pompon. Sabin. Virgil. interpret, quem citat Konig. in Biblioth.*

Ies. Rapius scribit priore parte Reflexionum suarum, in languidum & frigidum stylum eum incidisse, quod grandiloquentiam ingenio ad hanc nato destitutus affectaverit: & parte posteriori ait Fabulam, ordinationem, Executionem ac reliquum Poematis ejus admodum exiguo caractere ornata esse.

Valerium Flaccum, ut *Apollonium Rhodium*, non video quid attineat legi, quasi nihil sit, in quod tempus consumatur potius: non tam illorum vel carmen, vel dictionem improbo, quam argumenti levitatem. *Joan. Lud. Viv. De Tradend. Disciplin. p. 541.*

C. *Valerius Flaccus*, Campanus, imperante Domitiano clarus, *Argonautica* libris 8. persecutus est, *Orpheos* & *Apollonii* exemplo. Dolet *Fabius*, quod immatura morte interceptus nequiescit affectum opus deducere ad usque umbilicos. Agnos-

cimus sanè felicem in illo, licet nondum exasciato, calorem, imperus Poeticos hinc inde generosos, iudicium plerumque subactum, dictionem sic satis floridam, sed aliquando inaequalem & duriusculam, quam emolliisset dubio procul, si productius ei contigisset ævum *Borrich.* De Poet. p. 61.

Publicavere hunc *C. Val. Flaccum* diversi, *Bapt. Pius, Andreas Schottus, Lud. Carion*, alii; sed palmam cæteris præcipiunt *Lamperi. Alardus & Ioannes Weizius.*

CAJUS PLINIUS SECUNDUS.

Clar. Anno
Dom. LXXV.

V *Eronensi*, dictus *Senior*, temporibus *Vespasiani & Titi* vixit, quorum negotia administrabat noctibus verò & successivis (ut ipse inquit) temporibus opus *Historia Naturalis* composuit. *Neronis* quoque historiam, vitam *Pomponii Secundi*, de *Bellis Germanorum*, aliaque scripsit. Perit in horrendo, montis *Vesuvii* incendio, An. Chr. 79 dum ejus causam indagare vellet. *Hofman.*

Plinii Naturalis Historia, opus diffusum, eruditum, & tam varium quam ipsa natura. *Plin. Min. l. 3. Epist. 5.*

Plinius omnium rerum memorabilium collector, iudex ingeniorum summus, æstimator acutus, admirator disertus. *Angel. Politian. in Epist. ad Leonic.*

Plinius veritatis Amicus, censorque liberrimus. *Budæus de Ass. l. 1. Perspicacissimus Natura Mystes, Plinius. Drexell. in Aurifodin. p. 6.*

Plinius ille doctissimus, de quo persuasissimum est, indoctos esse, quibus ille non sapit. *Rhodigin. l. 12. c. 3. lect. Antiquar.*

C. Plinius Secundus Natura Panegyristes nobilissimus ad prodigiosam profus eruditionem pervenit hoc uno tamite excerptorum. *Drexel. in Aurifod. p. 11. Naturæ Bibliothecarius audit apud Lansium orat. pro Italia.*

Plinii libros qui *Pandectas* appellaverit, me iudice, haud erraverit. Omnia ille vir legit, vidit, scivit: & in unum volumen *Graciam & Larium* conclusit, paulò meherclè felicius, quam *Thorax* ille Imperator veteres leges. *Lips. l. 2. Epistolic. Quæst. Epist. 13.*

Plinius ille diligens totius *Antiquitatis* perinvestigator: qui nullam *Bibliothecam* prætermisisse videtur, quam non excusserit, & perlustravit. *Edv. Leigh de viris illustr.*

Plinii Historiam Naturalem opus eximium ac nunquam satis laudatum vocat *Ger. Ioan. Voss. in l. de Histor. Lat.*

Cardanus solum habebat pro *Grammaticæ*. Quo non tam *Pliniano* detraxit nomini, quam suo. *Idem de Philosoph. c. 12. Sect. 11.*

Jam de *Cajo Plinio* quid dicam? Qui naturam Universam & utrumque mundum planè inusitatâ antè cæteris audaciâ, paucis voluminibus inclusit? Qui Imperio Romano, cui Universus terræ Orbis concessisset cælum quoque adiecit? Quod non armis aut vi bellicâ; non ariete aut balistâ, sed sublimi animo, & invictâ industriâ expugnandum fuit. *Heinsius in Orat. pro Biblioth. mun. III.*

Plinius classis Rom. Præfectus, naturalium rerum Scriptor diligentissimus, eloquentissimus, veracissimus, incomparabilis, unus omnium instar. *Dempster.*

Plinius non ubique sui similis: pleraque enim acutè scripsit, &c. nonnulla neglecta & inculta. *Plinium* desiderare videntur in *Plinio*. *Caussin.* lib. III de Eloq. cap. 14.

Plinium meritò nihil moramur, neque verbis ejus nisi ubi meliora nobis deficiunt, utendum putamus. *Sciopp. de Styl. Histor.* pag. 100.

Plinius fasciculariam facit, cuncta olfaciens, nihil degustans, omnia glutens, nihil decoquens, lerna mendaciorum, errorum *Oceanus*, in quem ingenti edito volumine invehctus est *Iconicenus*. *Verder.* in censur. Autor.

Scripta *Plinii*, *Cardani*, *Alberti*, & plurimorum ex *Arabibus*, commentitiis & fabulosis narrationibus passim scatent, iisque non solum incertis, & neutiquam probatis, sed perspicuè falsis, & manifestò convictis. *Fr. Bacon* de Augm. Sient. lib. 1.

Plinius Historiam Naturalem solus pro dignitate complexus est, sed completam, minimè, ut decuit, imò potius indignis modis tractavit. *Idem* ibid. l. 2. cap. 2.

Plinius tantus vir, ut non mirum sit, si vulgus illum improbet, cum minimè auctor vulgaris sit. *Jos. Scalig.* inter opulc.

Hoc tene, *Plinium* eruditissimum suæ ætatis hominem; Latine elegantiae observantissimum; non mirum aliquando in vertendis *Græcis* hallucinari. Hoc non solum illi, sed & *Ennio Attio*, *Cicroni* accidit. At quibus viris? qui sunt columnæ priscæ Latinitatis. *Jos. Scalig.* ibid.

Genus scribendis quod *Plinius* secutus est, mihi prorsus incomparabile videtur, medium inter *prosa*, & *carmen*, quod de *Platonis* sermone dixit *Aristoteles*: breve, & concisum, floridum & figuratum, ita ut sæpè res viles & humiles quales pleraque res naturales videntur, verbis grandioribus per translationem exornet & extollat. Miror tamen tam maturum, & gravem Scriptorum à quibusdam tamquam exigui judicii hominem sigillari, ut qui multa ipsis incredibilia, sibi non facis comperta fide aliorum referat: cum cum mentis, & judicii acumine multum excelluisse, ex omnibus locis in quibus sententiam suam de quacunque re interponere voluit, manifestissimè constet quod passim, sed maximè in præfationibus librorum quam breviter, tam acriter facit. *Roland. Mares.* l. II, Epist. 40.

Maxima *priscorum* negligentia. Dum rerum naturas profitentur, elenchis nominum tantum concervatis, nobis plus inquirendum, quam si nihil prodidissent, reliquerunt. Inter quos princeps *Plinius*, dum studet nihil intactum relinquere, importuna festinatione præceps, pro epulis exponit titulos convivis. *Jul. Scalig.* de subtilit. advers. *Cardan.* exercit. 207.

Plinium paucæ lectionis virum appellavit *Cas. Scalig.* adversus *Cardanum*, exercit. 218. Sect. 1. Ubi (inquit *Vossius*) nihil opus erat obtrectari *Plinio*; quando is nihil minus fuit, quam vir paucæ lectionis. *Voss.* de Idololatr. l. 4. c. 28. Historia.

Historia Plinii inter puererrimos libros censenda est. Hinc etiam pauperum Bibliotheca vocatur. Si ei addatur Aristoteles, numeris omnibus absoluta est illa Bibliotheca. Si ad illos accedant *Plutarchus* & *Seneca*, tota familia librorum bonorum aderit, pater, mater, primogenitus, natu minor. *Guido Patin* Epist. 6. Gall.

Posteritas Plinio multum debet, quod laboribus suis conservaverit quicquid in *Historiam* suam *Naturalem* congescit. Stylus ejus gravitate & elegancia multa commendabilis est. In Moralibus praesertim excellit, tam rite selecta sunt ejus exempla, ejusque bene vivendi Praecepta animos adeo movent, ut cor suum ad propriarum lectionum normam direxisse censei possit. Difficile est vitium acrius reprehendere & majoribus laudibus virtutem extollere. Sed artium ac Scientiarum de quibus locutus est tam parum gnarus erat ut singulis passibus caespitaverit, & tam graviter identidem lapsus sit, ut Dom. Salmassius aliis Veteribus illum accenscat, qui secure se invicem transcribentes, libros sapissime de rebus sibi minime notis componebant. Testis est *Aratus* qui Astrologiae prorsus ignarus, librum tamen de Caelorum motibus & Astro- rum cursu edidit. *Plinius* Operis sui proprie loquendo merus Architectus fuit, Ejus autem culpa est quod ex inepta materia illud contruxerit, quam absque sufficienti peritia & sagacitate corraserat. Vastum itaque aedificium excitavit, sed parum solidum, quodque opificem valde inexpertum fuisse plus satis comprobat. In eo Symmetria parum observatur, ejusque partes innumerae ornatu debito destituuntur. Omnes ejusmodi defectus tribuendi sunt praeproperae illius festinationi continuisque avocamentis quibus illum implicabant functiones munerum & favor quibus ab Imperatoribus *Tito* & *Vespasiano* cohonestatus fuit. *Plinius junior* ejus Nepos refert illum inter cenandum excerpta sua facere solitum esse. Vid. D. Beauval. Hist. Operum Eruditorum Febr. 1689. Gall.

Plinius quum multorum *Autorum* nomina recenscat, ex quibus libros suos confecit, nullibi tamen *Dioscoridis*, cujus omnia fere scripta suis intermiscuit, mentionem facit. *Bilibald. Pirckheim.* in respons. ad *Oecolampad.* de ver. Christ. carne, A. 4.

Ad Latinos transeo inter quos *Cornelius Celsus Hippocratem* fere transtulit, *Plinius* autem *Dioscoridem*, tametsi ipse dissimulaverit, & *Collennius* fortiter negat. *Georgius Agricola.* in Dial. de re Mallicâ, c. 19.

Plinium Medicis accensemus, quandoquidem naturalis ejus historia magnam partem ex *Medicorum* libris compilata: ejusdemque argumenti est. Hunc multa sine judicio collegisse oppidè patet, praesertim ex re *Herbaria*, cujus utique fuit imperitus unde etiam expe eandem *Herbam* diversâ ejus appellatione deceptus viribus diversam facit. vid. *Sebast. Scheffer.* Introd. in Art. Med. p. 56.

Opera C. *Plinii Secundi* edidit *Joann. Frid. Gronovius* cum notis *Variarum* 3. Vol. *Leida* in 8o. 1669. apud *Hackkios.*

QUINTUS

commendat. *Livius*, magnanimo quodam plenus candore, ex porrecta suavitate invitat simul & admittit lectorem: *Curtius* per quædam admissionis mysteria & gradus in familiaritatem adhibet erudita & decora ingenia, obviâ tamen sic quoque & expositâ humanitate statim idoneus amari, non enim abstrudit gratiarum suarum irritamenta, sed disponit & cum primo aspectu placeat, hoc pretio vult placere, ut æstimetur. Scorsum laudari meretur (*Curtius*) quod non minus utilem, quam subtilem observationem habet: rerum aulicarum elegantiam, ipsius Aulae genium, figuras, vultum nemo vel appositè magis, vel magis ex decore expressit. *Boecler* de Eloquentiâ Politici.

Non alia, quàm bellica, narrat; Politico tamen homini ipsomet Cæsare tanto commodior, quanto diffusior est, docens non vincere duntaxat, sed victa etiam retinere. *Lermann. Cœnring.* de Civ. prudent. cap. 14. pag. 330.

Cæsari comitem do *Q. Curtium*, quem adeo inter selectos recensere non dubito, ut inter optimos locum illi libenter tribuam. *Joan. Bernart.* de utilitat. legend. Hist. p. 50.

Q. Curtius rerum *Alexandri M.* Latinus super omnes *Græcos* diligens, verus, candidus & prorsus integerrimus scriptor, si integrum haberemus. *Val. Acidal.* in Præfat. ad libr. quart.

Curtius est argutus, elegans & nervosus scriptor. *Dav. Chytr.* in Chronol. *Herodot.* & *Thucyd.*

Historicus cæteris candidior est; sed Nihil aiunt, ad *Parmenonis* suum. Habet multas sermonis formulas à *Ciceronianis* diversas. *Erasm* in *Ciceronian.*

Iudicare mihi licet, quia totos 25. annos in omnibus probatis Authoribus Latinis, Græcis & Italis evolvendis infusi; Totos quindecim annos in perula *Ciceronis* Oratorem gestavi. Omnium abjectissimus, est *Taciti* stylus, omniumque Historiographorum minimus est. In quatuor aut quinque rebus versatur totus stylus ejus, in *Antithesibus* in *Aposiopesibus*. Unica *Quinti Curtii* pagina triginta *Tulli* paginis præstat. — *Quintus Curtius* in *Latinitate* coryphæus est, adeo limatus, adeo tersus, adeoque mirabilis ut etiam in argutiis suis planus, perspicuus & intelligibilis sit. *Florum* in supremo post ipsum ordine statuo, totus floridus est, quàm elegans est! Dom. *Tyronius* vir præclatus ad stylos dijudicandos *Quinto* Curtio primas dabat. *Perroniana* pag. 306. Gall.

Mirari subit quod primi ordinis Scriptor qualis fuit *Q. Curtius* Antiquitatis tam parum notus fuerit ut nemo reperiat qui ante medium seculi XVI. Historicis illum annumeraverit. *Ephemerid.* Eruditor. die lun. 18. April. 1678. Gall.

Quintus Curtius est bonus Author. Jam pridem interiit *Qu. Curtius*, quicquid illius nobis superest ex unico Exemplari exscriptum fuit, omniaque MSS. nova sunt.

In Bibliotheca Sancti Victoris primus liber *Q. Curtii* erat, sed deprehendi, esse compositum à *Petrarcha*. *Scaligerana.*

Voluptatis illius, quam ex Historicis capere est, illustre exemplum habemus in sapientissimo *Arragonia* Rege *Alphonso*. Qui cum gravissimo morbo labora-

nendus. Ille virtotus à se & à Deo, nihil à fortuna fuit. Origine vilis, & inter servos; corpore claudus ac debilis; mente nobilissimus, & inter omnis ævi lumina refulsit. Vita emendarissima fuit, & planè adscitum, quod in ore habebat; *Ἀνὴρ & Ἀνὴρ. Contine, & abstine.* Item hostis fucorum, qui *Philosophos* habitu & verbis præferrent, vitâ degenerarent: quos ille appellare solitus *Philosopho* sine factis, dictorum tenuis. *Lips. in Manulect. ad Stoic. Philosoph. l. n. Dissertat. 19.*

Scripta ejus pauca extant: *Enchiridion* sanè egregium, & *Stoicæ* moralis *Philosophiæ* velut anima: item *Dissertationes*, quas obiter in viâ, domo, Scholâ, habuit, ab *Arriano* collectæ & digestæ. Neque omnes etiâ extant: in *Agellio* & *Stobæo* reperies, quæ hîc requiras. Sed, *Deus* bone, acrem & altum in iis spiritum: accensum animum, & *honesti* amore ardentem! Nihil in *Grecis*, aut *salior*, tale extat: à duabus illis notis dico, *Acrimonia* & *ardore*. Tironem, aliquem & rudem veræ *Philosophiæ* vix afficiat aut tangat: proficientem aut pro- vectum in, redibile est quàm excitet, & cum pungat ubique, tamen etiam delectet. Genus styli concisum, fractum est, & quod indolem subitarii sermonis habet: Sed docta interveniunt sæpe, semper salutaria, & non est qui bonam Mentem magis aut trahat aut formet. Ego *Senecionem* illum nunquam lego, nisi cum interno animi motu: & quod *Homero* proprium, pluris facio cum re- lego, semper ut novum, & cum repetivi repetendum. *Lips. ibid.*

Sermo in eo omnino efficax est, atque energiae plenus, & in quo mira sit ad promovendum vis. Stylus autem, qualem res postularet, concisus est, dilucidus, quique omnem respuat ornatum. *Politian. in Epict. enchir.*

Epicteti singulæ voces *Proclo*, *Simplicio*, *Luciano* ipsi oraculorum instar sunt. *Mornæus de veritat. Rel. Christian. c. 3.*

Epictetum magni æstimabat *D. Augustinus*.

Epictetus *Philosophi* famam minus aucupatur, *Philosophatur* melius. *Morn. de veritat. Rel. Christi. c. 20.*

Epicteti scripta dum legimus in diversos imò contrarios affectus rapimur, etiam nonnunquam inviti. Nunc enim gaudemus, summâque perfundimur voluptate: dum infinitam *Dei* bonitatem miramur, quâ etiam *Gentilibus* ea de moribus nota esse voluit, quæ summam cum nostrâ doctrinâ convenientiam habere videntur; nunc rursus e contra istamur maximoque afficimur dolore: quando cernimus, quantò turpius in medio *Christianismo* vivatur, quàm olim est factum ab *Epicteto*, eique similibus aliis: qui gratiâ tamen speciali *Divini spiritus* (quæ, nisi nolentibus, nobis non deest) imbuti non fuere. *Hemr. Jul. Scheurl's Bibliogr. Morak. Impress. Helmstad, in 8°. 1686.*

Unum hoc *Enchiridion* plus moribus hominum formandis valet, quàm universa *Aristotelis Ethica*, imò & omnium post illum *Philosophorum*, qui *Moralem Philosophiam* magnâ verborum pompâ scriptis mandarunt. *Abraham Berkel. in Epist. Dedic. quæ Epictet. Enchir. præmittitur.*

Exiguum quidem est volumen (*Enchiridion*) verum non ex mole, sed pro- terum, quæ in eo tractantur, dignitate atque excellentiâ æstimandum. Neque hoc

Hoc latuit Antoninum Illustrissimum, & optimum Romanorum Imperatorem, qui in divinis prorsus. *De seipso ad seipsum tractatu*, Diis immortalibus gratias agit, magnique beneficii loco reputavit Epicteti *ὑπομνήματα* accepisse, atque ex tali scriptorum genere ad beatam in tanto imperio vitam multum fructus & utilitatis percepisse. *Idem ibid.*

Enchiridion illius sanè egregium & Stoica Moralis Philosophiæ velut Anima. *Lipsius*. Gravis herclè rerum magis pondere, quàm mole magnus liber & exculandus, nocturnâ diurnâque manu verlandus. *Remus ad Themist.*

Epictetici Enchiridion moribus utile, dissertationes graves, prudentiæ plenæ. *Dempster.*

Extat *Epicteti Enchiridion*, unâ cum *Cebetis Thèbani Tabulâ Gracæ & Latinæ*, ex recensione *Abrahami Berketii*, cum ejusdem animadversionibus & notis quibus accedunt notæ *Wolphi*, *Casauboni*, *Caseli* & aliorum, cum *Gracâ Paraphrasi*. *Lugd. Batav. Ann 1670. in 8°.*

M. VALERIUS MARTIALIS.

H *Ispanus*, *Bilbili* in *Celtiberia* natus tempore *Claudii* Imperatoris: sub *Clar. A. D.* *Nerone* annos natus 20. *Romam* venit, atque annos istuc egit 35. *Tito*, ac *LXXXII.* imprimis *Domitiano* carus fuit, à quibus & donatus jure trium liberorum. Etiam *Tribunus*, & *Equestris* dignitatis fuit. At non item in honore fuit mortuo *Domitiano*. Itaque sub *Trajano* in patriam rediit: atque ibi conscripto libro *Epigrammatum* duodecimo, partim rædio patriæ, quia non in honore esset, quanto fuerat *Roma*, partim etiam à civibus suis sugillaretur, rædio vitæ, ut verisimile est, decessit. *Voss. de Poet. Lat.*

Libros 12. *Epigrammatum* composuit miro ingenio, & singulari urbanitate, quibus adjecit *Xenia*, & *Apophoreta* libellis duobus absoluta. In his secutus est *Marsum* *Poetam*, *Pedonem*, atque *Getulicum*, quorum exemplo seipsum tueretur, ac lascivam verborum licentiam excusat. *Petr. Crinit.*

Erat homo ingeniosus, acutus, acer, & qui plurimum in scribendo & falsis haberet & fellis; nec candoris minus. *Plin. Epist. l. 3. Epist. 21.*

Aelius Verus Imperator solitus est singulari affectu prosequi *Lepores* atque jocos poetæ *Martialis*; suumque *Virgilium* vocare.

Valerius Martialis artificiosissimus *Epigrammatum* scriptor, ita in iis quidem jocatus est, ut frequentius carpat, quàm delectet: tamen è demerfione ipsâ delectatio quoque patitur. Ad hæc Dictis ejus partim scurrilissima quædam infunt spicula; partim verba quæ non solum à faceto sint aliena, verùm aut obscenâ ipsa admodum scurriliaque, aut maximè ampullosa, & acida. Quod quidem *Hispanicum* est. Sunt tamen dicta ejus in universum arguta, subtiliterque conquisita; abstrusæ sententiæ, cædemque rææ, falsæ, aculeatæ: inventiones verò maximè acutæ: verba præcipuè accommodata, quæquo non primâ tantum facie, atque in ipso explicatu, lectorem alliciant, atque auditorem: verùm quæ in ejus animo relinquunt tacitam quandam quasi subtilitatem. Nihil tamen

minus iis, non pauca quidem animadvertas, quæ digna prorsus sunt Facetis ac temperatis ingeniis: retineantque decorum illud, quod virtutis hujus, de qua præcipimus, maximè est proprium. *Ioan. Pontan.* l. 3. de *Sermone*, cap. 18.

Martialis unus *Epigrammatis* Genium videtur possedisse. *Dempst.*

Martialis ad *Nasonis* facilitatem plurimum accedit, & aliquid *Ciceronianæ* laudis illi poterit tribui, in libros aliquot *Epistolis* præfatus esset, Deum immortalẽ, quàm non *Ciceronianis*! *Erasm.* in *Ciceronian.* p. 147.

Martia is lepidissimus Poeta: nec enim illis assentior, qui *scurram* ineptum eum appellant, neque satis elegante *Musâ* libros *Epigrammatum* scripsisse autumant. *Adrian. Turneb.* *Adversar.* l. 13. c. 19.

Epigrammatis virtutes peculiare, brevitas & argutia; hanc *Catullus* non semper est assecutus; *Martialis* poeta argutissimus nusquam omisit. *Iul. Cas. Scalig.* *Poetic.* l. 3. c. 126. Multa sunt ejus *Epigrammata* divina, in quibus & sermonis castitas, & argumenti species luculenta est. Versus verò candidi, numerosi, pleni, denique optimi. Alia fœda ne legerim quidem, tantum abest ut ad censuram vocem. *Idem ibid.* l. 6. p. 838.

Quid censestu? non melius de *Martiale* *Scaliger* judicavit, qui versus ejus candidos, numerosos, plenos, *Epigrammata* multa divina dicit: quàm ille, qui *Scurram* de trivio appellat? Nollem excidisset viro magno hoc judicium judicii dissimile. Nihil ad *Catullum* *Martialis*, Scio: sed & hoc scio, *Epigrammata* illa nec in trivio nata, nec omnia in triclinio. Multa fœda, obscœna in *Martiale*: & meherculè in uno *Catulli* libello non pudiciora, sed pauciora. Ignorat secundum illud, qui hoc accusat. *I. Lips.* l. 1. *Epist.* Quæst. *Epist.* 5.

Reliquit *Epigrammatum* librum omnino rejiciendum, quippe qui neque elegantia latinæ neque moribus profit. *Raph. Volaterran.* *Comment.* *Urban.* lib. 17.

Faceret è re literariâ, si quis more veterum *Criticorum*, delectum *Epigrammatum* ejus haberet, & bonis affigeret laudis notam, aliis culpæ. Potuisset hoc *Donza* noster, qui Poetam istum non solum feliciter expressit, sed etiam correxit. *Iust. Lips.* ut supra.

Martialis iis, qui *Epigrammata* volunt scribere, & legendus & imitandus est: nihil enim in illo genere reperiri potest tersius argutiusque. Et multa sunt ejus non spurca, quale illud de *Santra*. vid. Vol. 4. *Gros. oper.* p. 740.

Epigrammata ejus arguta pleraque sunt, & acuta, sed & sæpè præ obscœnitate putida, indigna quæ oculis castis observentur: unde *Ingo. Studiensis* editio à *Lejus* procurata obscœna illa meritò amputavit. Duo priores libri, qui *spectaculorum* nomine circumferuntur, alterius scriptoris habentur fœtus, verùm *Xenia* & *Apophoreta*: communi consensu ejus sunt. *Borrich.* de *Poet.* p. 63, 64.

Martialem *Bilbilitanum* quàm iniquè tractant nonnulli! Hunc vilem è trivio *Scurram* præ *Catullo* vocat *Muretus*. Ejus *Epigrammata* *Asini* placere dicebat *Lil. Gyralk.* Eorum exempla, quot nancisci poterat, quotannis cum execratione *Vulcano* dicebat *Andreas Nangerius*.

Martialis *Bilbilitanus*, etsi ob peregrinitatem *Hispanicam* nonnullis, sed maledicis

mak dicis censoribus, vapulat: Laudetamen *Elegantiarum Latinarum* minimè privandus est. Dan. Georg. Morhof. De Patav. Livian. p. 160.

Latinum *Epigramma*, depravato iudicio, quod grillari cœpit cum pura *Latinitate* jam labasceret, animos argutia aliqua, quæ *acuminis* nomen sortita est, titillare tentavit. *Martialis* acuminum in vocibus author quodammodo fuit, terminando nimirum vulgarem sententiam aliqua voce inaudito modo usurpata. *Rapin. Reflex. particul. in Poes. Refl. 3. par. 2.*

M. Val. Martialis Epigrammata prodierunt cum notis *Variorum*, accurate: *Gorn. Schrevelio*, Lugd. Batav. ex officinâ *Hackianâ* 1670. in 8°.

MARCUS FABIVS QUINTILIANUS.

Retor, *Hispānus* ex civitate *Calaguritana*: Romam à *Galbâ* adolescens ad-Clar. A. D. modum perductus est. Primus *Romæ publicam Scholam* aperuit, & *Salarium* LXXXIII. *Æscot* tulit, eoque dives evasit. Incidit illius ætas in ea tempora, quibus inclinatio quædam *Sermonis Romani* ad barbariem fieri cœperat. *Carol. Stephan.*

Ciceronis & *Quintiliani* politissima sunt scripta, quæ nihil supervacui, nihil impediti, nihil non ad *Artem Rhetoricam* pertinentis complectuntur. Sanè per- vulgata quædam *Rhetorum* præcepta negligens prætermittit, aut breviter per- strinxit *Cicero*, viri consularis, & in eloquentiâ eminentissimi, servatâ dignitate: quid verò in *Quintiliano*, vivo quodam præceptionum omnis generis exundante *urgite*, quod vel ad mores, vel ad docentis dicentisque utilitatem pertineat, desiderare possis? Quo magis *Ciceronis* quibusdam similis, nihil ejus præter umbram & larvam habentibus, insensus sum, qui *Quintilianum* prolixum, & nullo certo docentem ordine clauitantes, de manibus *stucis* forum excutere meditantur. Cujus mentem, & susceptam à principio ad finem institutiendi rationem, si intentis oculis acrius intueantur, facile obstinatum in pravâ sententiâ animum mutaverint. Tantâ enim facundiâ, diligentia, dexteritate, industriâ ab- imis fundamentis ad summa fastigia partibus omnibus expressam hanc Eloquen- tiæ Architecturam comperient, ut pravis affectibus depositis, facile confessuri i- sint, nihil in eo genere ne mente quidem & cogitatione perfectius concipi posse. *Petr. Galand. in Epist. Petr. Castellan. Fab. institut. præfix.*

Nemo potest *Quintilianum* intelligere, nisi *Ciceronem* optimè teneat; neque *Ciceronem* probè sequi, nisi *Quintiliano* pareat; nec unquam fuit quispiam elo- quens post *Quintilianum*, nec esse potest; nisi qui se totum *artem* ejus formandum, imitationique tradiderit. *Laurent. Vall. l. 1. Antidot. in Pogg.*

Nos quidem *Quintilianum* magnæ eruditionis, & elegantis judicium fuisse agnoscimus; ac de quo serio illud dici possit, amasse eum bonam mentem: ve- rumenimverò dolendum planè, quod vir maximus toties re leviculâ deceptus recedat ab *Aristotele Rhetore* longè se perspicaciore, qui solus, non solum de arte, sed etiam ex arte, atque aded artificiosissimè scripsit; ac cui, ut omnium optimo, optimè optimam operam dari putamus. *Voss. de Rhetor. c. 6.*

Magnus ille Magister *Eloquentiæ Fabius*. *Isaac. Casanb. Comment. ad Pers. Satyr. 1.* *Eloquentissimæ*

Emunctissimæ naris & judicii vir *Quintilianus*. *Mer. Casaub.* De quæling. p. 30.

Fabius optimus instituendæ pueritiæ Artifex. *Foss. de Art. Hist.* p. 32. *Gloria Romana Togæ Quintilianus*. *Martial.* l. 2. Epigram. 90.

Qui omnibus omninò *Scriptoribus M. Fabium* prætulit, non ille quidem abs ratione audacter judicavit. Nulla enim virtus *Romani Styli* est, quam non expleat; cum quicunque ex cæteris summam attingere, habeant singuli tamen in quo vel abundant vel deficient. *Barth.* l. 31. c. 5. Adv.

Quintilianus omnium, qui unquam scripserunt, auctorum elegantissimus. *Barth.* præfat. ad *Gratum*.

Ciceroni Quintilianum adjunxit *Laurentius Valla*, tanquam comitem, aut verius socium, paremque, non omninò injuriâ, cum verborum munditie, tum translationum, & totius dictionis acumine. *Lud. Vives* de Tradend. Discip. l. 3.

Quintilianus affectavit *Ciceroni* dissimilis esse. Cujus utinam extarent *Declamationes*; nam quas habemus, minimum habent *Ciceronis*. *Erasm.* in *Ciceronian*.

Me puero magnâ cum curâ exponebantur in *Scholis Institutiones Oratorie M. Fabii Quintiliani*, accurati admodum & exquisiti *Rhetoris*, neque quicumque satis bonus dicendi *Magister* habeatur, qui non in illis vel præcipue *audiores* suos exercere solitus esset. *Marc. Ant. Mure.* l. 18. var. lect. c. 20.

Miro quidem candore veterum ingenia virtutesque omnium indicavit. *Senecam* tantum damnare, invisumque habere est creditus: quod accidisse sibi ipse scribit, dum corruptum, & omnibus vitiis depravatum dicendi genus revocare ad severiora judicia contendit. Nam cum solus ferè *Seneca* in manibus adolescentium foret, non quidem ipsum omninò conabatur excutere, sed potioribus præferri non sinebat. *Angel. Politian.* præfat. ad *Quintil. Instit.*

Quintiliano nemo attem oratoriam inter *Latinos* elegantius adornavit, annon *Hispanus*? & hunc tamen, si *Ciceronem* exceperis, omnibus præferre non dubitant nonnulli, etsi *Philephus* in illo *Hispanitatem* invenisse sibi vilis est. *Dan. Georg. Morhof.* de *Patavin.* Liv. p. 160

Extant *M. Fabii Quintiliani* Institutionum oratoriarum libri duodecim, cum notis *Variorum*, *Lugd. Batav.* ex officina *Hæckiana* 1665. 1782.

S E X T U S J U L I U S F R O N T I N U S.

VIR consularis, tempore *Nervæ & Trajani* floruit. Aquarum præfectus à *Nervæ* creatus, libellum de aqueductibus edidit. Et rei militaris peritus. *Traiano* libros Strategematicos dicavit. Moriens vetuit sibi sepulchrum construï. *Ioan. Maria Catan.* comment. in *Epist. Plin.* l. 4. *Epist.* 8.

Julius Frontinus maximus Geometra. *Hieron. Mag.* l. 4. *Miscell.* c. 2. Serius & minimè verbosus Autor. *Barth.* l. 2. *Adversar.* c. 11.

Julius Frontinus elegans & disertus scriptor. *Thom. Dempster.* in *Elench. Script.* l. 6.

Clæ A. D.
LXXXV.

Ipsa strategemata quibus Imperatores & milites in bello, vel in ipso praelio uti consuevere, & ad sui tutelam, & ad hostium perniciem, parum in operibus suis (ii, qui de re Militari scripserunt) attigisse videntur, præter unum Frontinum, virum consularem, qui satis commode, satisque abundè ipse descripsit Strategemata. Iacob. comes Purliliar. in proœm. libror. de Re Militar.

Iulius Frontinus strategemata, per Romanorum historiam dictata, dictione facili, atque ordinatissimâ temporum serie digesta — videtur aliquando Frontinus non satis elegans, & nonnunquam parum latinus fuisse, si delicatiorum quorundam aures consulamus. Dilectat etiam interdum ab aliis scriptoribus in rerum gestarum narratione, dubium, errore, an consilio, ex quibus (Frontini Strategematis) sanè plurimum frugis percipere possunt exercituum ductores, quos ille acuit, cum ad insidias parandas, tum ad eas evitandas. Huic etiam auctori debemus nonnullorum Militarum vocabulorum explicationes, quas absque illo eramus ignoraturi. Balgaff. Bonifac. in excerpt. Rom. Histor. Script.

Sextus Iulius Frontinus strategematum libros conscripsit in quibus ex omnibus Historicis exempla, in certos libros distincta, enumerat copiosè, & magnâ cum utilitate; licet pleraque, librariorum errore, ineptè sint repetita. Carol. Sigon. de Hist. Roman.

Iulius Frontinus de Aquæduclibus, & ad locorum urbis noticiam valet, & ad notationem Fastorum. Ind. Vir. de Trad. Discipl. l. 5.

Elogium urbis Rome quod in libro de Aquæduclibus legimus; (Regina & Domina orbis, qua Terrarum Dea Gentiumque consistit, cui par nihil, & nihil secundum) non Frontini esse sentit Lipsius Veteor (inquit ut allicum adscriptumve alienâ manu sit; & gravis atque eruditus reliquus Frontini stylus non probat aut amat laiciviam poetarum. Lips. De Magnitud. Roman. l. 1. c. 2.

Extant Sexti Iulii Frontini opera, cum notis & emendationibus Roberti Kenchenii. Amstelodami 1661. in 8°.

Vetuit sibi extrui monumentum his verbis: Impensa Monumenti supervacanea est: Memoria nostri durabit, si vitam meruimus. Erasmi lib. Apoph.

PUBLIUS PAPINIUS STATIUS.

N *Eapolitanus, sub Domitiano vixit & sed perperam confunditur cum Statio Clar. A. D. Poetâ, cognomine Surenlo, qui claruit sub Nerone, ac Tolosensis, in Galliis LXXXV. fuit. Reliquis quinque Sylvarum libros, 12. Thebaidos, 5. Achilleidos. Mirum verò Martialem, cum ad eum celebrat Stellam Poetam, non meminisse Statii, tanti amici Stella, ut ei miserit primum Sylvarum. Nempe ab invidiâ id profectum videtur. Non ferebat Martialis Papinium tantoperè in gratiâ esse apud Domitianam, idque ob extemporalem in carmine felicitatem, quâ Martialis longè vincebatur. Parum amicum fuisse Papinio Martialem ex eo colligitur, quod nunquam æqualis sui meminerit: cum aliis quæ legas apud Gevartium ad 1. Sylvarum. Voss. de Poet. Lat.*

R

Vell

Scaliger Prolegomenis ad opus de *Emendatione Temporum* censet, ubique glucere *Iosephi* & eruditionem, & fidem, in tantum, ut non solum in rebus *Iudaicis*, sed etiam externis, tutius ei credatur, quam omnibus *Græcis* ac *Latinis*. *Woff* de *Histor. Græc.*

Flavius Iosephus, autor omni laude dignus, & cui post *Sacrorum Voluminum* scriptores prima esse debet fides, — etsi gravitate supra cunctos *Iudeos* eminet, tamen haud ubique à deliramentis abhorret popularium suorum. *Petr. Cunani* de *Rep. Hebraeor.* l. 3. c. 1.

Cujus amor veri notissimus, fides constantissima; nisi quid illi fortasse humanitus errare contingat, quæ exceptio locum hic non habet: cui ad penitus cognoscenda illa de quibus scribebat, omnia præsidia abundè superebant. Nam aut ex *actis publicis* illa descripsit, aut ex oculatâ fide. *Casaub.* ad *Baron. Appar.* *Annal.*

Nullam occasionem prætermittit *Baronius*, sive justam, sive injustam, detrahendi *Iosepho*, historico nobilissimo, quicquid ingrati *Iosephomastiges* muginentur. — Si omnes *Iosephi* errores, hallucinationes, aut ablepsæ (de iis non loquor, in quibus discedit *Iosephus* à *Bibliis*: in quo excusari non potest, in unam summam contrahantur, vix centesima pars ea fuerit culparum ab uno *Ensebio* admittarum, sive, in *Chronico*, sive in aliis scriptis. Cur igitur tanta cura & tanta cum iniquitate *Iosepho* insultabimus? cujus libros nisi providentiâ *Dei* singularis ad nostra servasset tempora, in quantis rerum *Iudaicarum* tenebris hodie verissemur? quot fabulas, quot mendacia jubat *Historia Iosephi* discutiri? At errat *Iosephus* interdum manifestò. Sanè: homo enim erat. *Idem* ibid. *Exercit.* 12. *Ann.* 28. *Num.* 2.

Is in omni *Latinorum* & *Græcorum* Scriptorum genere versatus, omnem *Gentiliam* historiam & chronologiam excussit & perdidit: ideoque ab istorum *Hebræorum* ineptiis remotissimus fuit. *Possévin.* *Biblioth. Select.* l. 2. c. 15.

Miratur *Quint. Ieronymus* in homine *Iudeo* tantum *Græcæ Antiquitatis* fuisse.

Si quid mei iudicii est, *Iosephum* habeo prudentem probumque Scriptorem. *Lips.* *Poliorectic.* l. 5. *Dialogis.* 2.

Inter omnes verò, qui *Historiam Herodianam* attigerunt, palma debetur citra controversiam *Flavio Iosepho*, hominî quidem *Iudeo*, Historico tamen eximio, & tantum diligentiae, tum fidei, & cui major adhuc æstimatorio deberetur, siquidem temporum & librorum injuriis minus obnoxius fuisset, & purus ac integer ad manus nostras pervenisset. *Frideric. Spanhem.* par. 2. *Dubior. Evangelic.* Dubio 2.

Utinam diligentior fuisset *Iosephus* & religiosior in *Sacrâ Historiâ* scribenda! *Georg. Horn.* not. in *libr.* 2. *Sulpit. Sever.* c. 8.

Iosephus multa, invidiæ declinandæ ergò, ut gratiora essent auribus *Vespasiani* & *Romanorum*, præterit. Cætera ad pompam detorquet. Unde plurima habet quæ discrepant à *Scripturâ*, & ei contraria sunt. *Cornel. A. Lapide* not. in *libr.* 1. *Sulpit. Sever.* c. 42.

De stylo ejus ita censet *Photius*, esse eum candidum, purum, elegantem, ac jucundum: in concionibus etiam disertum.

Flavius

Flavii Iosephi Apologia, quæ extat adversus *Apionem*, usque ad miraculum est erudita. *Luna* de *Aep.* *Hebr.* p. 2.

Quod *Hebraei* dicunt, testimonium illud de *Christo* in suis libris non haberi, & ideo videri superadditum à *Christianis*; facile refelli potest. Nam *Hebraei* non habent *Iosephum* filium *Matathie*, qui *Græcè* scripsit libros *Antiquitatum*, de quo nos loquimur, sed *Iosephum* filium *Gorionis*, qui aliquid simile scripsit *Hebræicè*: proinde non est mirum, si *Iuda* in suo *Iosepho* hoc testimonium non habeant, cum in nostro habeatur, & non sit superadditum; sed verum & germanum *Iosephi* testimonium. Certè sanctus *Hieronymus* & *Eusebius* viri doctissimi fuerunt, & omnes penè libros veterum scriptorum legerunt, & nunquam hoc Testimonium de *Christo* *Iosepho* tribuissent, nisi scivissent verè ab illo auctore ita scriptum fuisse. *Bellarmin.* de *Scriptor. Ecclesiastic.*

De hoc *Iosephi* loco, genuinusne sit, an insertus, gravis nuper exorta est controversia. Hoc testimonium enervare nititur vir doctissimus *Tanquillus Faber* in epistola critica p. 126. Confirmat autem *Isaacus Vossius*, quem vide.

Iosephus in *Historia Judaica* supprimit miracula vera, ut *Ethnicorum*, qui illa non credidissent, animis sese attemperaret, & eventus minùs veros supponit quia hos illorum gustui & ingenio convenientiores arbitrabatur. *Rapin.* *Reflexion. Hist. Sect.* 27.

Mirabiles descriptiones *Historiam* ejus ornant, eloquentissimæ *Orationes*, & præclarissimæ *sententiæ*: *Narratio* ejus perspicua est atque fidelis; Non modo lectores suos delectat, sed etiam trahit in optatam partem: Cupidos affectus in eis concitat aut sedat: Denique *Historici* absoluti numeros omnes continere dici potest, meritoque *Græcorum Titus Livius* nuncupari. *Tractatus de Maccabæis*: ingenii ejus præclaras dotes & ejus eloquentiæ magnitudinem prodit: Ejusque libri adversus *Appionem* quam acris judicii, profundeque eruditionis fuerit manifestat. *Ell. du Pin.* in *Nova Biblioth. Author. Ecclesiast. Tom.* 1.

Iosephi testimonium de *Iesu Christo* refertur ab *Eusebio*, à *Divo Hieronymo* & ab aliis pluribus post illos tanquam monumentum quod *Religioni Iesu Christi* non mediocriter faver: Sed ætate nostra res exactiùs ponderata fuerunt, plurimijam fuerunt & adhuc sunt eruditi viri qui hunc locum verè *Iosephi* non esse asseverant: Et fatendum est horum conjecturas non esse prorsus contemnendas. *Idem* *ibid.* p. 67.

Laudatur inter varias *Iosephi* Editiones illa *Genevensis Græcè & Latine* in *Foli.* *Ann.* 1611. & deinde *Ann.* 1634. vulgata emendata olim à *Segism. Gelenio*.

S. POLYCARPUS.

S Myræ à *S. Ioanne Apostolo & Evangelistâ* Anno *Christi* (ut creditur) 82. *Chr. A.* *DC.*
Episcopus ordinatus, Apostolicus & Propheticus Doctor, totius *Asie* prin- *XCIV.*
 ceptus, nonnullos *Apostolorum*, & eorum, qui viderant *Dominum*, magistros ha-
 buit. *Romam* veniens sub *Imp. Antonino Pio*, *Ecclesiam* regente *Aniceto*, multos

R. 3

ab.

ab Hæretico errore correxit: ac tandem centenatio maior Smyrna igni traditus est, sedente Proconsule & universo populo adversus eum in Amphitheatro per-
sonante, die 26. Ianuarii ex Martyrologio Romano. A. C. 167. Labb. Descriptoz.
Ecclesiast.

Polycarpus Smyrnensis, circa extrema Neronis natus nonnullis esse videtur.
Vir (inquit Irenæus l. 3. c. 3.) qui non solum ab Apostolis eruditus, & cum multis
qui Dominum viderant, familiariter versatus, verum etiam in Asia Smyrnensis
Ecclesie ab ipsis Apostolis ordinatus est Episcopus. Iohannem Apostolum præci-
puè intelligit, cujus Discipulus Polycarpus fuit, atque ab eo Episcopus consti-
tutus, idque factum esse circa An. 94. vel 95. necesse est; si modò vera esset do-
ctissimi Osserii conjectura, cum esse Smyrnensis Ecclesie Angelum illum, cui
Epistolam scripsit D. Iohannes Apocal. 11. Omnia gravi de Die Paschalis contro-
versia, Romanis se contulit, ibique cum Aniceto Episcopo (qui juxta Pearsoni
& Dodovelli calculum, ex Eutychio haustum; pontificatum inivit An. 143.) fami-
liariter versatus est, plurimosque Marcionis & Valentinii errore deceptos ad fidem
reduxit. Demum sub M. Antonino, vel ut alii, Antonino Pio, incalcescente Perse-
cutione, Polycarpus Smyrna ad rogam damnatus, igni traditurat flammâ instar
veli Navalis ventorum flatu sinuatis corpus Martyris circumvolitante, neque
illud tangere ausâ, tandem gladio confossus est. Mortui corpus in cineres rede-
gerunt Ethnicis, ne abreptas ejus reliquias, divino honore Christiani prosequen-
tibus, veriti. Gul. Cave. Hist. Literar.

Scripsit ad Philippenses valde utilem Epistolam, quæ usque hodiè in Asia con-
ventu legitur. Hieronymus in catalog

Hanc Epistolam multum laudant Augustinus, Tertullianus, Irenæus, Bellarminus
atque Baronius.

Hic docuit semper quæ ab Apostolis didicerat, & Ecclesie tradidit, quæ sola
sunt vera. Irenæus.

Quo viro, post Apostolos, quorum familiaris fuit, vix ullus apud Christianos
unquam fuit Sanctior ac Divinior. Dall. de Pseudepig. Apost. l. 2.

Polycarpus discipulus Iohannis Evangelista, & eruditionis & sanctitatis nomi-
ne percelebris, floruit circa 140. annum Domini, aut paulò post. Illyric. Catal.
Test. Verit. l. 2.

Irenæus dicit, Epistolam Polycarpi ad Philippenses perfectissimè esse scriptam
ex quâ & characterem fidei ejus, & prædicationem veritatis, qui volunt, & cu-
ram habent suæ salutis, possint dicere.

Polycarpi Epistola ad Philippenses multis referta est admonitionibus, cum
perspicuitate, ac simplicitate, Ecclesiastici more Interpretis. Phot. cod. 126.

Hieronymus Polycarpi Epistolam valde utilem dicit, & Eusebius instructissi-
mam, ut ex eâ fidei characterem ac veritatis doctrinam cognoscere queant illi
qui salutis suæ rationem habent. Magnam autem istam utilitatem, in eâ quam
nunc habemus Epistolâ non video Christoph. Sand. de scriptor. Ecclesiast.
Impress. Cosmopoli 1669.

Polycarpo

Polycarpo venerationi singulari erat memoria *S. Iohannis* ; Delectabatur referre colloquia quæ cum ipso habuerat, & cum aliis qui *Iesum Christum* viderant : Narrabat quæ sibi de ejus doctrina & miraculis dixerant : Si verò quempiam audivisset, qui doctrinam *Apostolica* fidei contrariam attulisset, exclamasset, *O Deus*, ad quænam tempora me reservasti ! Ell. du Pin. Biblioth. Nova Authorum Ecclesiasticæ.

Hæc *Polycarpi* ad *Philippenses* Epistola, magnam cum *Bylo*, tum rebus ipsis cum Epistola *Clementis* ad *Corinthios* affinitatem habere videtur ; cum & identidem easdem regulas suggerat, iisdemque vocibus & phrasibus utatur : adeo ut nullum sit dubium quin ob oculos præstantissimam hanc Epistolam specialiter habuerit, dum illam exararet. Et reverà pia & verè Christiana est Epistola illa, brevibus & utilibus Vitæ Præceptis Regulisque referta, eaque modestia & simplicitate quæ temporibus *Apostolicis* conveniebat scripta, proximè post *Sacri Canonis* libros *Veteribus* in pretio habita. Cave in *Polycarpi* Vita.

Extat *Polycarpi* Epistola ad *Philippenses* Græcè & Latine ex editione *Petri Halloix* *Duaci* Ann. 1633. cum versione *Jacobi Usseri*, *Oxon.* Ann. 1644. in 4to.

DECIUS JUNIUS JUVENALIS.

Poeta Satyricus, ex *Aquino* oriundus ; Is ferè ad mediàm ætatem declamavit, postea vitis offensus, *Satyras* scripsit, sed cum schemate notasset *Parricidam Panonimum*, jam octogenarius, specie honoris, præfectus est cohortis in extremâ *Aegypto*, inde *Irati Histriionis* exul vocatur à *Sidonio Apollinari*. Creditur vixisse usque ad annum 12. *Adriani*. *Hofman*.

Juvenalis autem candidus, ac *Satyrarum* facilè princeps. Nam ejus versus longè meliores quàm *Horatiani* : Sententiæ accriores : Phrasis apertior : *Int.* *Q. f. Scalig. Poetic. 6. c. 6.*

Horatius est irritor, & ob id *Sermonum* titulo contentus fuit, qui modò sententiæ lacertos expressos ostendat *Sermone* vulgato, sed lecto tamen ; parum curat numeros ; & denique, modò purè diceret, nihil pensi habuit. In *Juvenale* omnia contra. Ille ardet, iustat, apertè jugulat. Stylus valdè aridet, in quo cum Romanâ puritate juncturas molles felicissimè consecutus est. Urbana & salia multò plura *Juvenali* attribuas, quàm excipias ab *Horatio*. Quibus sanè locis neque temerè, neque frustrà contendemus *Juvenalem* longè accuratioris *Satyræ* auctorem esse : & eum tantò antepone decet *Horatio*, quantò melior *Horatius* *Lucilio* judicatur. Cum neque argumentorum varietate par sit illi *Horatius*, neque dexteritate tractandi, neque ubertate inventionis, neque crebritate sententiarum, neque acrimoniâ reprehensionis, neque facetiis & urbanitate. Idem alio loco.

Juvenalem Poetam à *Scaligero* Patre, in *Satyrâ* præpositum *Horatio*, vidi qui indignarentur. At ille, me iudice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil

verius.

ab Hæretico errore correxit: ac tandem centenarius major Smyrne igni traditus est, sedente Proconsule & universo populo adversus eum in Amphitheatro perconante, die 16. Ianuarii ex Martyrologio Romano. A. C. 167. Labb. Descriptior. Ecclesiast.

Polycarpus Smyrnensis, circa extrema Neronis natus nonnullis esse videtur. Vir (inquit Irenæus l. 3. c. 3.) qui non solum ab Apostolis eruditus, & cum multis qui Dominum viderant, familiariter versatus, verum etiam in Asia Smyrnensis Ecclesie ab ipsis Apostolis ordinatus est Episcopus. Iohannem Apostolum præcipue intelligit, cuius Discipulus Polycarpus fuit, atque ab eo Episcopus constitutus, idque factum esse circa An. 94. vel 95. necesse est, si modo vera esset doctissimi Jsseri conjectura, cum esse Smyrnensis Ecclesie Angelum illum, cui Epistolam scripsit D. Iohannes Apocal. 11. Quæ gravi de Die Paschæ controversiâ, Romanis contulit, ibique cum Aniceto Episcopo (qui juxta Pearsoni & Dodwelli calculum, ex Eusebio haustum; pontificatum inivit An. 143.) familiariter versatus est, plurimosque Marcionis & Valentinii errore deceptos ad fidem reduxit. Demum sub M. Antonino, vel ut alii, Antonino Pio, incalcescente Persecutione, Polycarpus Smyrne ad rogam damnatus, igni traditur, ac flammâ instar veli Navalis ventorum flatu sinuatis corpus Martyris circumvolitante, neque illud tangere ausâ, tandem gladio contossus est. Mortui corpus incineres redegerunt Ethnicis, ne abreptas ejus reliquias, divino honore Christiani prosequerentur, veriti. Gul. Cave. Hist. Literar.

Scripsit ad Philippenses valde utilem Epistolam, quæ usque hodie in Asia conventu legitur. Hieronym. in catalog

Hanc Epistolam multum laudant Augustinus, Tertullianus, Irenæus, Bellarminus atque Baronius.

Hic docuit semper quæ ab Apostolis didicerat; & Ecclesie tradidit, quæ sola sunt vera. Irenæus.

Quo viro, post Apostolos, quorum familiaris fuit, vix ullus apud Christianos unquam fuit Sanctior ac Divinior. Dall. de Pseudepig. Apost. l. 2.

Polycarpus discipulus Iohannis Evangeliste, & eruditionis & sanctitatis nomine percelebris, floruit circa 140. annum Domini, aut paulo post. Illyr. catal. Test. Verit. l. 2.

Irenæus dicit, Epistolam Polycarpi ad Philippenses perfectissime esse scriptam: ex quâ & characterem fidei ejus, & prædicationem veritatis, qui volunt, & curam habent suæ salutis, possint discere.

Polycarpi Epistola ad Philippenses multis referta est admonitionibus, cum perspicuitate, ac simplicitate, Ecclesiastici more Interpretis. Phot. cod. 126.

Hieronymus Polycarpi Epistolam valde utilem dicit, & Eusebius instructissimam, ut ex eâ fidei characterem ac veritatis doctrinam cognoscere queant illi, qui salutis suæ rationem habent. Magnam autem istam utilitatem, in eâ quam nunc habemus Epistolâ non video Christoph. Sand. de scriptor. Ecclesiast. Impress. Cosmopoli 1669.

Polycarpo

& admirationem contra omnium mereri, qui venerationem & reverentiam erga Pietatis libros profitentur. Ell. du Pin. Nova Bibl. Authorum Ecclesiast. Tom. 1. p. 133.

Ignatii Epistolas publici juris fecit *Jacobus Vsserius* Oxonii in 4to. annis 1642. & 1644. demum *Londini* 1647. Felix hoc quidem inceptum, quo *Vsserius* senex, cum ingenii, judicii & doctrinae singulare specimen exhibuit, tum Ecclesiae utilissimum & hisce temporibus maxime salutarem operam praestitit. Denique *Isaacus Vossius*, aliquantò post *Vsserium*, edidit *Græci & Latine* septem puillimas easdem *S. Ignatii Antio. heri* Episcopi Epistolas, ex fide manuscripti codicis optima notæ in Bibliotheca Medicea Florentina reperti. Editum opus Ann. 1646. & 1648. *Amstelodami* in 4to. & postea recensum *Londini* in 4to. Ann. 1680. quorum diligentiae vix quicquam addi potest, iis quæ spectant ad *Ignatium*, ejusque Epistolas, *Casim. Oudin.* in supplement. De Scriptor. Ecclesiast.

C. CORNELIUS TACITUS.

Tempore *Traiani* Imp. floruit. Struxit *Historias & Annales*. *Annalibus* Claruit extremum *Neronis* biennium deest: at ex *Historiarum* libris pars longè non *Donat.* maxima perit. Præterea reliquit librum de situ, moribus ac *Populis Germaniae*: item de vitâ *Iul. Agricola*, socii sui.

Dictio *Taciti* floridior uberiorque in *historiarum* est libris, pressior sicciorque in *Annalibus*. Nimirum in *Historia* rem persequitur ordine, nec eam intercidit rebus aliis. In *Annalibus* stylum accommodat annis ac *Coss.* eaque causa est, cur in *Historia* causas accuratius tractet: in *Annalibus* eas brevius proponat: cur item in *Historia* uberior sit dictio, concisior in *Annalibus*. Interim gravis utrobique & diserta. *Voss. de Histor. Lat.*

Latini Historici sequuntur, quorum agmen *Cornelius Tacitus* mihi ducat. Ante *Livium*? inquires. Non eloquentia, aut aliis virtutibus: sed iis, quas nunc consideramus, prudentiæ & *Judicii* notis. Quis illo verius narrat, aut brevius? Quis narrando magis docet? In moribus quid est, quod non tangat? in affectibus, quod non revelet? Mirabilis omnino scriptor, & qui serio hoc ipsum agit, quod non agit. Nec enim *historia* solum est; sed velut *Hortus & Seminarium* præceptorum. Ut ii, qui vestes acu pingunt, ingeniosè gemmas inserunt, sine confusione aut noxâ formarum: Sic iste passim sententias serie narrationis nihil omisâ aut lasâ. Scaber tamen quibusdam & obscurus videtur: suone vitio, an ipsorum? Nam acutè argutèque scripsisse fateor: & tales esse debere qui cum legent. Ideo consiliariis magis *Principum*, quàm ipsis commendo: qui habeant hunc *Sapientia* simul & *Prudentia* verum ducem. *Lips. in Not. ad Politic. 1. 1. c. 9.*

Est oratio *Taciti* mirum in modum arguta & prudentiæ plena. Quid multa? nullus profecto *Historicus* magistratui ac *Judici* utilior videtur. *Rudens* acerbè *Tacitum* Scriptorem omnium sceleratissimum appellavit: quod nonnihil adversus *Christianos* scripsit. Quæ ratio fecit, opinor, ut cum *Tertullianus* mendacis-

Scio *Christianos* eum alibi perstringere, & deliria varia delirasse, cum de *Judeis*, eorumve ritibus ac ceremoniis scribit, quo respectu eum *Tertullianus* mendacissimum vocitat: verum ut vinum vinum non esse desinit, si guttulæ in eo aquæ, sic nec *Taciti* historia proba, si in ea hæ maculæ ex ethnicorum maculis expressæ. Errores fuere ignorantis, non mendacia fallentis. Quas si tollas, prudens ille certè, cæterum & suavis omnino scriptor. *Joan. Bernart.* de utilitat legend. Histor.

M. Claudius Tacitus Imp. tanti eum fecit, ut imaginem illius in omnibus collocaret bibliothecis; libros verò ejus decies quotannis describi, inque *Archivis* publicis collocari juberet, ne perirent.

Atque hoc est, quod *Tacito* dandum vitio videtur: quòd aliqua narrationibus crebrò inserat, non tam ad *Historia* cursum, quàm ad *Historici* acumen cognoscendum. *Fam. Strad. Prolus. Acad.*

Magnis mentibus maximè convenit hic autor, & præcipuè iis, qui ad *Reip.* clavum sedent: singulis siquidem penè lucis monitum aliquod *Politicum* continetur, quod eruere non cujusvis est: & quod de *Thucydide* dixit *Cicero*, ei omnino convenit, ita crebrum esse rerum frequentiam, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur. In judicando verò de iis rebus quas narrat, adè sagax est, ut ad prudentiam comparandam unus omnium instar auctorum esse possit; quique non obiter sit legendus, sed penè ad verbum addiscendus. *Roland. Mares.* in *Epist.* pag. 23.

Extant *C. Corn. Taciti Opera* cum *Notis Variorum*, accurate *John. Fred. Gronovio* 2. Vol. in 8° *Amstelodami* apud *Dan. Elzivir.* Ann. 1673.

CAJUS PLINIUS CÆCILIVS SECUNDVS.

N *Ovocomensis*, ex prioris sorore natus, & ab avunculo in nomen & cætera *Clar. Amy*
jura adoptatus; discipulus *Quintiliani*, eloquentiæ, virtute, & sanctitate *Dom. C.*
re vitæ ac morum, aut maximus ipse, aut inter maximos sui seculi viros fuit. Floruit sub *Trajano*, cujus & *Pane. yricum* opus insigne scripsit. Habemus ejus *Epistolarum* libros, verissimum *Atticæ* eloquentiæ exemplum; ex quibus vita ejus & mores disci possunt. Amplissimis muneribus defunctus, Præfecturam quoque *Bithyniæ* gessit, in quâ *Christianorum* moribus exploratis, non pepercit illis solum, sed & eos per *Epistolam* *Trajano* commendavit. *Hofman.*

Plinii Secundi *Epistolas* quòd sæpiùs lego, eò magis illas à plerisque tam raro legi miror: multo etiam magis, à nonnullis ne legi quidem omnino—Illæ non solum aliquid habent propter quod legi mereantur, sed habent omnia, quæ nos ad *Epistolarum* aut *Græcarum* aut *Latinarum* lectionem invitare & possint & debeant. Nam sive utilitatem, sive delectationem, sive etiam utrumque in istarum lectione sibi quis proponat, eum, quod abundè suo desiderio satisfaciat, inventurum esse dico. *Henr. Stephan.* præfat. in *Plin. Epist.*

Multæ in *Plinii* *Epistolis* latent observationes eruditæ antiquitatis, multæ præceptiones

præceptiones *Politicae*, his sanè, qui in *Republica* versantur, non modò utiles, sed summè necessariae. Sed de earum pretio supervacuum est dicere, quum neminem vel mediocriter doctum non earum elegancia devinciat. *Ioan. Veenhus* in *Dedicat. ad Plin. Epist. cum Notis*

Esse enim *Epistolicus Stylus* simplex debet ac velut negligentiusculus. Nam est etiam quædam negligentia diligens; exemplo sunt *Plinii Cæcili* Epistolæ acutæ, eleganter expressæ, in quibus nihil nisi domesticum, quotidianum, sed omnia tantùm latina, casta, ornataque leguntur. Cumque sit stylus ille multâ arte, atque ingenio, cultuque subactus & elaboratus, tamen penè subitis atque extemporaneus videtur. *Crassus* in brevissimâ Epistol. conficiend. formâ.

Accommodatior (*Seneca*) ad usum *Plinii Cæcili*, eorum præsertim, qui de negotiis privatis aut *Republica* non scribunt. Nam huiusmodi melior est *Cicero*: *Plinius* verd succinctus, & festivus, & facetus, & acutus, & frequens concinnis sententiis, doctis atque acutis ingeniis mirificè est aptus, qui *Scholasticas* inter se mittunt Epistolas, & *umbraticas*, ut idem ipse ait, quibus oportet plus ornatûs & condimenti adjungi, quando rebus non perinde nituntur. *Lud. Viv.* de conscribend. Epistol.

Macrobius l. 5. *Saturn.* c. 1. pingue & floridum ei dicendi genus tribuit.

Plinius tersus, candidus, in Epistolis alter *Cicero*, in *Panegyrico* gravis, ornatus, disertus. *Bonifac.* in *Iudict. Hist.* p. 600

Cujus *Panegyricus* & *Epistola* omnibus numeris absolutæ sunt, miscentes utile dulci. Sed in *Panegyrico* nimia quandoque prolixitate aggravat animum legentis. *Ioan. Bona. Cardinal.*

Quin ipsum *Plinium*, in secundâ hac classè jure colloco, tersum, acutum, nitidum: sed non sine deliciis molliculum interdum, & parùm virum. *Lips.* Instituit. *Epistolic.*

Panegyricus, quem *Plinius Trajano* dixit, divinus planè liber est, & novo *Principi, Dii Boni!* quàm aptus. *Lips.* *Centur.* 2: ad *Belg.* Epist. 31.

Plinii Epistolas quò magis legas, eò plus diligas. Sunt enim suavissimæ; & genium inusitatae alacritatis habent; singulis periodis amabili quodam acumine excitantis, *Barth.* l. 29. c. 15. *Adversar.*

Quo [*Panegyrico*] eo in genere Romana facundia nihil habet elegantius. *Voss.* de *Rhetoric.* p. 108.

Pliniani *Panegyrici* incomparabilis facundia aliquid suæ virtutis gratiarumque in omnium quidem animos immittere, paucorum tamen calamo attingi potest. *Boetler.* de *Eloquentiâ Politici* th. 76.

Malè hunc & alterum *Plinium* confundit *Hieronymus* in *Chronica Eusebiano*, Num. 2125. & ex duobus *Pliniis* unum nobis, quantum in se fuit, concinnavit. Id quod dignum animadversione suâ existimavit *Scaliger*, quem ibi si lubet, vide.

* *Conradi Rittershusii* commentarius in Epistolas *Plinii & Trajani*, cum expurgationibus permittitur. *Index Madrit.* 1667.

Extant *Caii Plinii Cæcili* secundi Epistolarum libri 10. cum Variorum Notis

ex.

ex recensione *Johan. Veenhuysen Bremensis*, Lugd. Batav. ex officina. *Hackianâ*. 1669 in 8.

Plinius Junior Anno Christi 100. scripsit librum de *Viris Illustribus*: dubitatur tamen, an istæ vitæ sint *Caii Plinii Cæcili 2. junioris*, qui floruit sub Trajano, Taciti Historici amicissimus. Quisquis tandem sit Auctor, sanè propter argumenti magnitudinem utilis est, etiamsi nec accuratus in elegantia Romanâ, & talis, qui non semel erret & pleraque dicendo omittat. *Keckerman. de nat. & propriet. Histor. in auctar. cap. 3.*

P L U T A R C H U S

Sub *Domitiano & Nervâ* vixit, sed imprimis floruit sub *Traiano*. Fuit natione *Clar. Anno* *ne Bæus*, patriâ *Cheroneusis*, sacerdos *Pythii Apollinis*: à *Traiano Consul. Dom. CIV.* *lari* dignitate ornatus est. Scripsit varia, *Ethica, Historica, Politica*, quæ duobus Tomis inclusa sunt.

Quis post *Plutarchum* extitit, qui veræ ac solidæ eruditionis copiâ & varietate ita cum eo comparari queat, ut non longissimo intervallo abfuturus ab eo sit, quemcunque illi proximum esse volueris? Quem ille Poetam veterem, quem Oratorem, quem *Historiæ* Scriptorem non ita triverat, ut edidicisse videretur? Quam *Philosophiæ* partem non ita tractaverat, ut nemo postea tantum in unâ eminuerit, quantum ille in omnibus? *Marc. Ant. Muret. Vol. 2. orat. 15.*

Inter Græcos medios *Plutarchus* est: qui non *Historiam* propriè, sed *particulam Historiæ* scripsit, & ablegit *illustrion* virorum vitas. Sed dignus tamen, si quis alius, *Principe* scriptor. Qui judicium mirificè format, & diffusâ ac planâ quadam scribendi viâ ad virtutem ubique & prudentiam ducit, sed ad illam magis: & ni fallor, melior omnino, quam acutior doctor. *Lips. in Not. ad libr. 1. Politic. c. 9.*

Quid *Plutarcho* excogitari potest eruditius? quid fuit unquam post homines natos sapientius? *Iacob. Pontan. annotat. ad Vol. 2. Progym. 44.*

Plutarchus Cheroneusis, *Traiani* Principis educator, *Philosophus Historicus, Politicus, Antiquarius* summi limatissimique judicii. *Dempster. in Elench. Scriptor.*

Plenus est autor ille rerum, plenus monitorum ad virtutem. *Lud. Viv. de tradend. discipl. l. 5.*

Sanè fuit *Plutarchus* vir undecunque doctissimus. idem *Philologus, Philosophus & Historicus* summus. Magnam enim horum trium scientiam undique ejus scripta spirant. Quin habitus etiam fuit orator bonus. Tamen dissimulare non possum; *dictionem* ejus gravem quidem esse, sed duriusculam videri. Verùm leviculum hunc defectum multijugâ adeo scientiâ abunde summus vir compensat. *Voss. de Histor. Græc.*

Cum *Plutarchi* oratio aspera morosaque sit, præcipuè in his libris, quos de *vitâ & moribus* scripsit, durior adhuc illa obscuriorque fit, quia multæ *vet-*

rum

rum sententia inserta in eam confusaque sunt. *Petrus Victor. l. 13. variar. lect. c. 22.*

Populorum verò maximè illustrium Historiam complectitur: tametsi non perpetuam, sed abruptam, & ad Principum similitudines accommodatam. Est autem quod in eo miremur liberum de re quaque iudicium, ut non tam Historicus, quàm *Principum censor* esse videatur: Sic tamen existimo si quis idoneus est earum rerum *Arbiter*, aut *Plutarchum* esse aut neminem; quid enim tantam sapientiam latere potuit? *Bodin. in Method. Histor. cap. 4. pagin. 62.*

Illud tamen animadversione dignum est, quod *Græcos* Principes cum *Græcis*, & *Romanos* inter se bonâ fide comparavit: *Græcos* verò cum *Romanis* non item. Idque facile intelligi potest in comparatione *Demosthenis* ac *Ciceronis*: *Catonis*, & *Aristidis*: *Syllæ* & *Lysandri*: *Marcelli* ac *Pelopida*: Quid denique aliud est *Agésilæum* *Pompeio*, quàm *muscam* *elephanto* conferre? Interdum etiam in *Romanorum Antiquitate* labitur; quod in homine *Græco*, qui se linguam *Latinam* non satis intellexisse in vitâ *Demosthenis* confitetur, mirum videri non debet. *Idem ibid.*

Plutarchus, scriptor alioqui verax, in rebus *Græcorum* illustrandis, & excuti-
tore, & fingere interdum etiam videtur. *Melch. Can. l. 11. loc. Theolog. c. 6.*

Plutarchus rerum *Romanarum* notitiâ sæpe labitur. *Paul. Manut. comment. in Ciceron. ad Q. Fratr. l. 2. Epist. 5.*

Φιλολογία & fuit *Plutarchus*, & patriæ suæ gloriæ semper velificatur. *Jacob. Palmer. in exercitat. ad Plutarch. Lysandr.*

Ego quidem cum *Theodoro Gazâ* sentio, qui interrogatus, si omnes libri perdendi essent, & ipsi optio daretur, quem servatum vellet, *Plutarchum* dixit. Est enim verè *Thesaurus* eorum, quæ præstantissima in omnibus aliis scriptoribus sparsim inveniuntur, siue *Philosophiam*, & alias disciplinas, siue *Historiam Græcam* & *Romanam* spectes. Tanto verò iudicio pollet, quod ubique, sed maximè in comparandis inter se *Græcis*, & *Latinis Imperatoribus*, & eorum censendis actis liquidò apparet, ut hominem minime *Bæotum* in crasso jurares aere natum. De moribus verò copiosissimè inculcat, quæ ignavissimos quosque ad virtutem amplectendam possint impellere. Denique omnia ejus opera quicquid evolverit, ut is se pro doctissimo venditare jure merito potest. *Roland. Marcf. l. 1. Epist. 24.*

Plutarchus totius sapientiæ ocellus. *Scaligerana prima. p. 124.* *Aulicis tantum scripsit, non doctis. Scaligerana prima, pag. 49.*

Lycurgi vitam ex Antiquis Auctoribus *Plutarchus* compilasse scribit *Jacob. Palmerius* in exercitat. in optimos Auctor. *Græc. p. 9.*

Tantus est amor *Patriæ*, ut nec antiquissimis quibuscumque, multisque ante seculis vitâ functis parcat. *Græcis* nimium favet *Plutarchus*, à reliquis ferè dissidens, ut maximè ex *Coriolano* videre est, si cum *Livio*, aliisque conferatur: in *Philosophicis* multorum opiniones adfert, nihil propemodum solvens. *Claud. Verder. cens. in Autores.*

Minus certè habet ipse *Plutarchus*, quod de temporis edacitate conqueratur: cum

petita rebus, aptissimè ad propositum argumentum accommodat. Libentissimè quoque *fabulosas narrationes* aliquas monitionibus intexit, ut eam etiam obrem simplex *licendi* genus consecutus videri possit. Rarius enim *Platonis* exemplo ejusmodi cum *fabulis* adferentem videas, quæ (ut in *Borysthenica*) elationem aliquam granditatemque orationi addant. Simplici igitur *Ideâ* plurimum est utius in *sensibus*, vocabulis item *familiaribus*, & passim obviis, nihilque compositio habet aut sublimitatis ostentandæ, aut captandæ jucunditatis gratiâ immovatum. *Phor.* in Biblioth.

Inter omnes ejus *Orationes* copiosissima est *Oratio de Ilio à Grecis non capto*.

Optima verò ac laudatissima est in *Dionis* orationibus affectuum temperatio: quoties enim impotentes, ac insolentes *Respublicæ* increpat, neque contumeliosus, neque importunus videtur, sed perinde earum, ac equorum ferociam freno potius, quam flagello compescere. Sin ab optimis legibus institutas civitates laudandas se confetat, non tam erigere, aut ad superbiam excitare, quam continere videtur, quasi citius interituras si alium in statum degeneraverint. Sed & reliquo quoque *Philosophandi* instituto fuit non omnibus exposito aut simulatorio, sed ejusmodi ut gravitate quadam instaret, non secus ac condimento insita sibi humanitate temperata. Quam porro *Historia* scribendæ aptus fuerit, argumento sunt ab eo scripta *Getica*. *Philost.* de vit. *Sophistar.*

Extant *Dionis Chrysostomi* orationes 8°. cum Interpretatione *Thoma Naegeorgi*, ex recensione *F. Morelli*, & Notis *Isaaci Casauboni*. Lutetiæ apud *Claudianum Morellum* in Fol. Anno 1604.

AULUS GELLIUS.

Clar. Anno
Dom. CXII.

Quem nonnulli *Agellium* vocant, Grammaticus, *Noctium Atticarum* scriptor, *Antonini Pii* temporibus vixit. Plerique hodie eruditi *Agellium* vocant, quamvis *Salmasius*, *Vossius*, alii promiscuè *Agellium* & *Gellium* intelligunt. Quod si ex *Gellia* gente sit oriundus, mirum est, cum aliquoties *Gellios* nominet, se non meminisse ex eadem familiâ prognatum. *Annæar.* in Prefat. *Aul. Gell.*

Ob titulum libri multi succensent Auctori, quoniam potius tempus quando scripsit quàm argumentum libri indicat. Hic verò titulus multum placet *Hadriano Iunio*: *Aulus*, inquit, *Gellius* scripta sua *Noctes Atticas* vocavit: gloriosa *nocturna lucubrationis* argumento. *Gesner.* in Biblioth.

Virum elegantissimi eloquii, & multæ ac facundæ scientiæ appellavit *D. Augustinus*, l. 9. c. 4. de *Civ. Dei*.

Huic judicio *Augustini*, maxima, seu omnis potius *Grammaticorum* manus suffragatur. *Lud. Viv.* in locum prædict.

Is maximi iudicii vir. *Gisar.* in Apolog. pro Poët. Latin. pag. 470.

Criticorum *Madulla* vocatur à *Paræo* in *Plaut*.

Aulum Gellium, cujus nomen *Critici* luxantes *Agellium* vocant, Grammaticorum utilissimus, subtilissimus, accuratissimus. *Bonifac.* *Ludicr. Hist.*

Agellium

Agellium Scriptorem ego habeo purissimæ latinitatis, & planè ad Comædianam antiquam *Lips. cent. 4. Miscell. Epist. 57.*

Aulus Gellius publicus penè literarum censor, soletissimus verborum investigator atque censor. *Valla præfat. l. 2. & l. 6. c. 23.*

Vetus illa puraque Latini Sermonis amabilitas mirum dictu est quàm paucos habeat nostro ævo amatores aut capaces suarum deliciarum. Habuit & olim vix plures paucissimis. Post primorum tempora vel solus est scriptor *Gellius*, qui eam dilexerit penitus, & secutus sit promptius. *Barth. advers. lib. 32. cap. 10.*

Ejus *Nobles* maximè candidæ. *Politian. Miscel. cap. 13.*

Agellius, Tertullianus, Arnobius, Minutius, & Apuleius propter eruditionis varietatem omnino legendi sunt, sed imitatione eorum stoliditatis opinionem conficit. *Gaspar. Sciopp. consultat. p. 43.*

Novator non magui pretii. *Sciopp. de stylo pag. 208.*

Aulus Gellius, homo rhapsodus planè, congestor potius, quàm digestor, & ostentator quam peritus: loquaculus sine eruditione: in verbis ac sententiis putidulus. Quæ de significato vocum disserit, sunt frivola & plerunque imperita, ac falsa. Legendus est quidem, sed ita, ut te rem levem scias inspicere. *Lud. Viv. l. 3. de Trad. Discipl. Gellius durissimarum elegantiarum affectator. Lud. Viv. ibid.*

De *Ciceronianis* cum dico, *Agellium* non excludo, cum nemo felicius expresserit Comicorum phrasin: ut de eo audiri non debeant doctissimi Hispani duo, *Ludovic. Vives, & Anton. Augustinus*. Nempè concoquere non poterant, quod vituperasset, vel saltem malignius laudasset. *L. Senecam* itidem hominem *Hispanum. Viss. l. 4. instit. Orat. p. 26.*

Agellius, scriptor purus castusque, quamvis vir clarissimus. *Ant. Augustinus l. 2. Emend. c. 2. cum appellat non bonum latinitatis auctorem. Idem ibid. l. 4. p. 219.*

Auctor est doctissimus, & excultissimæ eloquentiæ. *Rhodigin. l. 8. lect. Antiq. c. 13.*

A. Gellii candidissimam phrasin mirantur eruditi: sed nec argumentum convenit, nec phrasis, primum affectata, & verborum copiâ penè superfluens, rerum suppellectile frugalis. *Erasm. in Ciceronian.*

Scaliger stylum ejus Antiquum censet; cætera verò præstantissimum Authorem esse, cum innumera fragmenta continere; ejusque bonitatem ac pretium in hoc præsertim consistere; præclarum esse inter alia caput illud quo de *Duodecim Tabulis* agitur: dolendum esse quòd ejus liber tot barbaris vocibus scateat, quodque præterea integer non extet; totus enim intercidit octavus ejus liber. *Scaligerana 2.*

Nefas est præterire hoc loco *Aulum Gellium*, qui sexcenta Grammaticorum, Poetarum, Rhetorum, philosophorum, Medicorum, Jurisconsultorum dicta, facta, instituta usque eo non præteriit, ut unus scriptor instar plurium haberi possit. De se *Gellius* dicit ipse cum multa passim, tum vigesimo libro extremo, nequaquam, se in scribendo & commentando secutum copiam, sed habuisse

delectum, eaque sola mandasse literis, quæ aut hominum studia commoverent, ad discendum, adjuvarentque non sine delectatione & animorum lætitiâ, aut eos, aliis jam vitæ negotiis occupatos, à turpi certè, agrestique rerum & verborum imperitiâ vindicarent. Quod equidem verum puto, neque audiendum ullo modo *Gasparem Scioppium*, præsidem *Grammaticum*, qui ex quatuor *Latini Sermone* quasi ætatibus, quas arbitrati suo distinguit *aurea, argentea, ænea, ferrea*: *Gellium* in vilissimâ, maximeque ignobili reponat ætate, & ultimis scriptoribus annumeret. Judicium quantum existimare possum, omnis judicii & prudentiæ expers. Ut enim esse fatear hunc *Scriptorem* in frequentandis & continuandis verbis ac locutionibus *Comicorum* nimium, atque agere delicias isto in genere putidiusculas, neque ulli temerè *Scriptori* imitandas: nunquam tamen dubitaverim, quin multò ad summos, quàm ad infimos *Scriptores*, propius accedat. Ita diligens, & accuratus, & elegans, & varius, & amœnus ubique, & curiosus mihi quidem videtur. *Franc. Vauass.* de ludicr. dict. pagin. 268, 269, 270.

Prodierunt *Auli Gellii Noctes Atticæ* cum selectis *Commentariis Ant. Thysii & Jacobi Oisclii. Lugd. Batav. ex officinâ Petri Lessen. 8°. 1666.*

Prodierunt itidem *Auli Gellii Noctes Atticæ*, quas notis & emendationibus illustravit *Jac. Pronst. loc. Jesu*, jussu *Christ. Regis* in usum *Delphini*, in 4°. *Paris. apud Simon. Benard. An. 1681.*

CAJUS SUETONIUS TRANQUILLUS

Clas. Anno
Rom. CXII.

TEmpore *Trajani & Hadriani* floruit. Sub *Hadriano* *Epistolarum* magister fuit. Texuit duodecim *Cesarum* vitas. Extat præterea ejus fragmentum de *Grammaticis & Rhetoribus*. Eidem nonnulli vitas *Terentii, Horatii, Persii, Lucani* tribuunt.

Atque hæc singula ita *Suetonius* hic noster persecutus in suâ historiâ est, ut præter explicandæ scientiæ, quâ mirificè est usus, etiam diligentiam nobis fideinque & libertatem suam planè probaverit. Nulla in his libris suspicio est gratiæ, nulla simultatis; nihil studio dictum, nihil suppressum metu, rebus ipsis data omnia, veritati inprimis servitum est. *Angel. Politian.* in præfat. in *Sueton.*

Suetonius Tranquillus emendatissimus & candidissimus scriptor; cui familiare fuit amare breviter. *Flav. Vopisc.* in *Firm.* c. 1.

Illud opinor apud eruditos omnes in consensu esse, quod ad narrationis fidem attinet, primas deberi *Suetonio*: qui, ut quidam non infestiviter dixit, præfatus est: *libertate scripsit Cesarum vitas, qua vixerint ipsi.* *Erasm.* l. 28. *Epist.* 16.

Sceleratus quoque *Tranquillus*, ubi agit de *Christianis*: cujus tamen historia tantopere laudatur, ut qui æqui rerum æstimatores, nihil unquam accuratius ab ullo *Historico* scriptum fateantur. Non placet quibusdam, quod levissima quæque persequitur: sed in *Principum* dictis & factis, nihil leve, nihil parvum videri debet; propterea quod in vulgus manant, & principis exemplo mores *Populi*.

Populi semper reguntur. Hoc fortassis improbari potest, quod foedissimas qual- que Principum libidines nimis studiosè consecratur, quas Cornelius Tacitus omi- sit. Bodin. c. 4. Method. Historiar.

Suetonium Tranquillum non injuriâ commendo sæpe Inuentum. Verba vides? pura, tersa: propria: Filum totum orationis? breve, nervosum. Rem ipsam? utilis pariter & jucunda Historia est: &, quod mihi caput, plena moris & do- ctrina in igne. Quis obsecro, ritus publicus olim privatusque fuit, quem ve- lut de industriâ non tangat? Quod munus, quis magistratus, quem non libet? Tangat, & libet, dico. Non enim explicet: quod institutum ejus vetuit, & ratio scribendi. At viam tamen latam sternit ad indagandum: & aures atque animum imbuat auditione aliquâ, imò cognitione. Ips. l. 2. Elector. c. 17.

C. Suetonius Tranquillus Historicus prudens ac verax: antiquitatis autem Ro- manorum & Græcorum petens admodum. Possevin. l. 16. Biblioth. Select. c. 7.

Suetonius Tranquillus, scriptor (Deus bone) doctus & accuratus. Isaac Cas- sanb. in lit. Thuan. dat. Genev. 13. Kal. Decemb. 1594.

Suetonius vitas aliquot descripsit Augustorum. Fidem si spectes, nihil certius. Acumen scribentis si consideres, & prudentiam, nihil acutius, nihil pruden- tius. Verborum, quantum satis est, adhibet, copiam autem rejicit. Formulas Fori & Curia omnes servat in loquendo. Mirificus plane vir, & dignus qui ab omnibus ametur & legatur. Franc. Robertell. in lit. ad Ioan. Baptist. Campeg. Tom. 1. de Pop. Roman. vitâ & victu præmiss.

In Suetonio mirabilis dicendi proprietas, astricta illâ, & quæ plus habet ner- vorum, quàm corporis. Lud. Viv. de rat. stud. pueril. Epist. 2.

Stylus ejus tenuis, & qui Grammaticum magis, quàm Historicum sonat. Ca- rolus Sigon. de Histor. Roman. c. 14.

Aded tranquille & æqualiter fuit, rebusque unice addictus, orationis orna- menta non negligens sed securus præterit, & tamen hunc ipsum ornatum ve- lut umbram (non id agens), trahit. Famian. Strad. prolus. lib. 2, 3. Hist. part 2.

Sed in Suetonio, quem hic sequitur Hieronymus, non pauci ejusmodi repro- bationes deprehendimus, eximio aliqui & utilissimo scriptore, cujus omnes li- bros extate pluris interesset Reip. Literaria, quàm multos quibus æquo animo careremus, si illis potiremur. Jos. Scalig. Animadv. in Hieronym. Eusebian. Chronic. ad Ann. Abr. 1960.

Ludovico Vrovi l. 5. de tradend. Discipl. dicitur esse Græcorum & Latinorum Scripturam diligentissimus atque incorruptissimus. Verè quidem, si de vitarum scriptoribus loquamur. Nam qui iecit eum Livio, Sallustio, Tacito præponere velit, ingratum, meo iudicio, injuriâ adficiat tantos Scriptores. Voss. de Histor. Lat.

Suetonius sic scripsit vitas Romanorum Imperatorum, ut nullam sibi præscrip- serit servandi temporis ordinem. Baron. vol. 1. Annal.

* Isaac Casauboni animadversiones in Suetonium, permittuntur cum expur- gationibus. Vide Indic. Madrit. 1667.

Prodierunt C. Suetonii Tranquilli vitæ 12. primorum Imperatorum Romanorum, cum Notis Variorum, accurate Joanne Schildio. Lugd. Batav. ex officinâ Hackinâ. 8°. 1667.

Prodierunt itidem cum paraphrasi Sabellici, ac Commentariis & notis Berroaldi, Glareani, Egnatii, Pulmanni, Torrentii, Casauboni, Ursini, Marculii, ac Lipsii. Parisiis sumptibus Hadriani Beys An. 1610. in Folio.

A P P I A N U S

Clar. Anno
D. CXXIII.

Patria fuit Alexandrinus, Romæ causarum Patronus. Floruit Trajani & Adriani temporibus. Historiam Romanam complexus est libris 24. Orsus ab *Aenâ*, & *Ilio* capto, percurrit illa tempora usque ad *Romulum*. Inde accuratius persequitur omnia usque ad *Augustum*: quædam etiam carptim atq; obiter usque ad *Trajanum*. Ex vasto opere supersunt hodie *Punica*, *Syriaca*, *Parthica*, *Mithridatica*, *Iberica*, *Annibalica*, *Illyrica*, de bellis civilibus libri quinque, & *Celticorum* fragmentum, vel compendium.

Stylus illi tenuis ac minime redundans; sed Historiam, quoad ejus fieri potest, veram texit, & militaris disciplinæ, si quis alius, enarrator est. Oratione dejectos militum animos erigere, & ardentiores mitigare, affectusque exprimere, ac si quid aliud imitari dicendo licet, optimè novit. *Phor.* in Biblioth.

Scaliger in Animadversionibus *Eusebianis* judicium est, *Appianum* vel admodum in *Historia* esse infantem, vel multa ejus *Syriacis* esse adfuta. Atque idem alibi eodem in opere vocat alienorum laborum fucum. Sanè multum *Polybi* debere, ac *Plutarchum* ad verbum exscribere solitum, viri docti jamdiu observarunt. *Voss.* de Histór. Græc. l. 2. c. 13.

Baldvinus aliquot *Plutarchi* in *Crasso* paginas de *Bello Parthico*, in libris quoque *Appiani* repetitas legi facetur. Verum id esse factum suspicatur, non ab ipso *Appiano*, qui *Plutarcho* fuit æqualis; sed à librariis, ut supplerent aliquam in *Appiani* commentariis lacunam. *Lib. 1. De institut. Histor. p. 87.*

Nec prætereundus nobis *Appianus Alexandrinus*, alienorum quidem ille laborum fucus, ut merito à magno viro appellatur: sed scriptor utilis tamen, præsertim post deperditos non paucos eorum, quos exscribere solet. *Voss.* de Art. Histór. c. 20.

Historicus eximius vocatur *Dempstero*.

Prudens sanè Scriptor. *Corring.* de Civ. prud. cap. 7.

Quæ *Appianus* (de *Pythagorâ* ejusque Discipulis, aut de *Septem Græciâ Sapien- tibus*) refert, putidæ sunt calumniæ in viros optimos à *Causidico* contra fidem veterum omnium monumentorum, exemplo in *Historiarum* Scriptore sanè non ferendo, jactæ. *Corring.* ibid.

Historia ejus utilior est viro Militari, quàm Civili.

Appianus Alexandrinus Græcus licet Autor, sed quoniam externa & civilia *Romana* bella memoriæ mandavit, in alienis rebus mendax non fuit, futurus in suis, si *Græcorum* morem & ingenium sequeretur. *Melch. Can. l. 11. Loc. Th. c. 6.*

Multis

Multis in rebus levis, multa etiam omittit: sed diligenter legendus, quod pleraque ex Historiis his acceperit, quæ perierunt. *Sigon. de Hist. Roman. cap. 15.*

Non *Appiano de Romanis* scribenti ubique assentior, cum in eorum antiquitate sæpissimè offendat. *Iohan. Rodin. Meth. Hist. c. 4. p. 63.*

Et si in Romanorum Antiquitate sæpe lapsus esse deprehenditur, unus ex omnibus Historicis est, qui Romanorum provincias, opes, exercitus, totiusque Imperii descriptionem proponit. *Ant. Possevin. Biblioth. Select.*

Et subit mirari, clam *Appiano* bellum *Rheticum* fuisse, cujus tot ante illum scriptores meminertint. *Livius* copiosè descripsit, ex Epitome enim cognoscimus huic uni librum 136. prope solidum impendit. *Marc. Velsir. V. C. l. 2. Ret. Augustanar.*

Appianus vir *Ægyptius* Hellenismi sinceri non optimis *Auctor*. Pessimus *Geographus* in rebus *Hispania*. *Appianus*, qui *Saguntum* inter *Pyreneos* & *Iberum* fluvium locat, quæ omnium *Geographorum* consensu fuit inter *Iberum* & *Suconem*, non longè à loco, ubi nunc *Valentia*. *Iac. Pamel. Exercit. ad Appian.*

* *Henrici Stephani* in *Appianum Alexandrinum* Annotationes permittuntur, adhibita notâ Auctoris damnati, & Operis permitti. *Index Madrit. Edit. Anno 1667.*

Quæ *Appiani* supersunt *Historica* ex emendatione *Henrici Stephani* & *Alexandri Tollii*, prodierunt in 8°. 2. Vol. *Amstelod. Anno 1670.*

AQUILA

Claruit sub *Adriano Augusto*, Anno Dom. 128. *Rabbi Akiba* discipulus, *Clar. A. D. CXXVIII* secundus divinorum voluminum *Græci* Interpret, curiosus & diligens, Natione *Ponticus*, patriâ *Synopæus*, vir utriusque mathematicos peritissimus, & ob id *Hadriano Augusto* charus: à quo etiam constitutus est præfectus operum ad extruendam urbem *Hierosolymam* à *Tito* dirutam; Hic, inquam, cum urbe instauratâ, discipuli Apostolorum in eâ Evangelium prædicarent, in *Christum* credidit, & baptizatus est. Sed cum nimium *Genethliacis* intentus, quotidie geniturarum positiones, inspecto nascentium horoscopo, designaret, atque ob id à Patribus increpatus non desisteret, sed potius sese illis contumeliosè opponeret, ab ipsis de Ecclesiâ pulsus est. Quam ille ignominiam ultra quàm dici potest graviter molesteque ferens, abnegato *Christianismo*, Proselytus efficitur, & apud *Judeos* circumciditur, brevique edoctus *Hebraeorum* linguam, interpretatus est *Græcè* divinas Scripturas de verbo ad verbum, irruens in 72. interpretum translationem, ut nonnulla testimonia de *Christo* in Scripturis prolata, & ab eis translata aliter ederet, sicque acceptam confusionem ulcisceretur. *Sixt. Senen. in Biblioth. lib. 4.*

Ea quæ de *Christo* in scripturis prædicta fuerant, ut à *Judeis* gratiam iniret *Aquila*, aliter, quàm septuaginta vertendo, subdolâ obscuritate involvit. *Possev. l. 2. Biblioth. Select. p. 173.*

Aquila.

Aquila Profelytus, & contentiosus interpres, qui non solum verba sed etymologias quoque verborum transferre conatus est, jure projicitur à nobis. D. Hieronymus in Epist. ad Pammach. de opt. gen. interpr.

Valde accuratus interpres vocatur *Bochario* in Geographia Sacra. *Aquila* illius *Hebraicis* summè eruditus ad interpretandum accessit. Vid. *Epiphanius* l. de Mensur. & Ponderibus. Miratur proinde *Nic. Fullerus* (Miscellan. Theolog. l. 4. c. 18.) *Ioannis Curterii* maledicendi pariter atque mentiendi libidinem, qui sed insolentiae procellerit, ut palam affirmare non erubuerit (præfat. in *Procopii* comment. in *Isaiam*) *Aquilam Sinopitam*, quum ipsa vix *Hebræorum* elementa didicisset. Interpretationem novam sacrorum Bibliorum *Adriano* Imperante molitum.

Altera versio *Græca* cuius fragmenta tantum nobis supersunt, est illa *Aquila*, qui *Adriano* imperante vixit. Interpretes, ille *Christianam* Religionem deseruit ut *Judaismus* amplecteretur: Cumque *Hebraice* Linguae studio sese addixisset, novam totius *Scripturae* translationem molitus est, quam opponeret *Versioni* LXX. Interpretum, qua fructuosissime adversus *Judeos* tunc utebantur *Christiani*. Sed cum sibi in hac *Versione* non omnino satisfacisset, ad eundem hanc postea revocavit, alteramque priori magis ad literam adornavit. Hinc fit ut *Aquila Versio*, in eundem locum diversimodè citata quandoque occurrat. Fragmenta nobis residua manifestè arguunt Interpretis hujus præcipuum studium fuisse ut *Hebraicum Bibliorum contextum* verbatim redderet, & Vocum *Hebraicarum* Lexicon potius quam *versionem* pangeret. Quapropter etiam adeo barbara est *Versio* illa ut pluribus locis ferè intelligi non possit: & hæc de causa *Divus Epiphanius* eam contempsit & opus admodum inutile censuit. S. *Hieronymus* *Aquilam* tamen in quibusdam laudat ut accuratum & fideliem interpretem, sed in aliis eum respuit ridiculumque ac absurdum appellat, quia voces interpretari non contentus harum etiam etymologiam & proprietatem notaverat. Causa verò cur tam diversa locutus sit D. *Hieronymus* de *Aquila Interpretatione* hæc fuit, quòd scilicet cum se urgeri videret exprobratione quòd satis accuratè *Scripturam Sacram* non transtulisset, in sui *Apolo*gia respondit hanc adeò literalem & ex Grammaticali rigore vertendi rationem rejiciendam esse, & in ejusmodi *Versionum* exemplum *Aquila Versionem* adduxit, cujus nimiam scrupulositatem damnat. E contra verò idem *Hieronymus* dum agitur de propria & genuina vocum *Hebraicarum* significatione exprimenda, hanc ut omnium præstantissimam commendat, Authoremque ut accuratum & fidum Interpretem laudat. *Origines* de *Aquila Versione* loquens *Judeos* hanc ceteris omnibus anteposuisse testatur, eandemque hac de causa usurpare solitos esse in omnibus suis adversus *Christianos* disputationibus. *Christiani* vice versa illam ob easdem rationes, infamant adeo ut quadantenus tenerentur illam ut falsam & ab Ecclesie Christiane infensissimo adversario concinnatam considerare. Interea *Patres* sanum de illa judicium ferre non poterant; quia cum plerique *Hebraice Lingua* omnino essent ignari, cum *Hebræo Autographo* illam conferre nequibant. Jure tamen merito huic *Interpretationi* diffidebant, & credebant

Aquilam

In libris de *Animalibus* præ scriptoribus aliis laudem eo meretur, quod ex multis animantibus vitæ exemplum capere homines docet. — Liber de *Historia variâ* minus elegans est, quàm libri de *Animalibus*. Sed planè mihi persuadeo, non esse extremam operi manum additam ab Auctore, sed quod fato præveniretur. Namque absque dubio aliter concinnaturus erat ista capita, quæ ab òrdo orditur. Siquidem sic solent scribere, qui alieni operis excerpta solum nobis dant: ut ostendunt *Serabonis Epitome*, *Photii Bibliotheca*, & alia hujus monete. *Koss. de Hist. Græc.*

Ælianus, elegantissimus ille scriptor, quique veteres *Græcie* heroes tam studiosè legerat. *Tan. Faber. Epist. l. i. Epist. 8.*

Ælianus, venustus ille & amabilis scriptor. *Idem l. i. Epist. 75.*

In quo nihil non tersum, elegans, politum, plane ut *Romanus Græcâ* eloquentiâ multos *Athenienses* videatur excellere. *Balth. Bonifac. l. 15. ludic. Hist. c. 3.*

In dicendo *apheliam* maximè affectavit, quam nos simplicitatem dicimus, quæque (uti prodit *Fabius*) simplex & in affectata habet quendam purum, qualis etiam in fœminis amatur, ornatum. *Cal. Rhodigi. l. 21 c. 32. Lect. Antiq.*

Porro illud de *Æliano* velut superpondium addamus, quod in eo viro non parum admirationis habet. Quippe prædicare solitum ferunt, nunquam se extra *Italiam* pervagatum, navem nunquam inscendisse, mare nec novisse quidem, quo nomine in magnâ erat auctoritate, veluti patrii moris studiosus imprimis. *Idem. ibid.*

Ælianus de *Historiâ naturali*, dum alius ab *Aristotele* videri vult, à rei veritate recedit. *Claud. Verder. cension. in Auctor.*

Utinam scripta *Æliani* omnia ad nos illibata & integra pervenissem! certè quicquid stylus sophisticus habet verbis nitidum, sententiis acutum, figuris jucundum, translationibus floridum, inventionem præclarum, compositione elaboratum, id omne noster (*Ælianus*) velut quidam *Eloquentiæ Institor* nobis intucundum & penè contrectandum daret. Sed hæc *Æliani* opera vi temporum & concursu calamitatum partim labefactata & convulsa, partim planè deleta extinctaque meritò dolemus. *Joachim. Kunius Præfat. ad Ælian. Var. Hist.*

In ejus narrationibus quid non egregium, non præstans, non idoneum vel ad cognoscendum, vel ad imitandum fugiendumve? quid non in eo tersum, elegans, politum & Atticum? *Iustus Vult. jus in Præfat. Hist. multifaria.*

In *Æliani* de *Animalibus* libris temperamentum quoddam & Harmonia utriusque *Philosophiæ*, *Moralis*, inquam, & *Naturalis*. *Gesner. de Ælian. Hist. Animal.*

Extant *Claudii Æliani* variaz *Historiæ* libri 14. *Græcè & Latine* ex emendatione *Tanaquilli Fabri Salmurii* 8. 1668.

Tactica Græcè & Latine cum *Notis Sixti Arcerii & Tabulis æri incis.* *Augd. Bat 4°. apud Ludovicum Elzevirium Anno 1613.*

PAUSANIAS.

PAUSANIAS.

Tempore Antonini Philosophi Imp. vixit, Discipulus fuit Herodis Attici; Clar. A. D. qui sub Hadriano & Antonino Pio, magnum aded nomen habuit inter Sophistas. Patria ei fuit Casarea Cappadocia. Inde erat, quod in Declamando, Cappadocum more, corripicndas Syllabas produceret, producendas corripere: ac propterea Cogo comparabatur, cibos bonos malè condienti. Sed & Stylus per se languidior erat. Declamavit non solum Athenis, sed etiam Romæ; ubi senex decessit. Extat hujus Scriptoris minùs quidem facundum, sed eruditum opus de Graciâ, libris decem constans: iis & situm urbium ac locorum, & Antiquitates Græcicas, & quicquid penè memorabile Græcia habuit, magno Philologiæ & Historiæ studiolorum bono complexus fuit. Quod olim dicebat Domitius Piso, thesauros scribi debere, non libros, id à Pausaniâ verè factum dixeris. Quare non satis concoquere possum, quod excidit Casari Scaligero commentario in priorem librorum De Plantis, Aristoteli falsò inscriptorum; ubi dicitur, Græculorum omnium mendacissimus. Non sum ignarus, quàm multa narret fabulosa. Sed hoc Grammaticum decebat. Nec sine fabularum istiusmodi notitiâ satis intelliguntur veteres Scriptores. Utinam tantum extarent ejus Asiatica, sæpiùs memorata Stephano in Ethnicis. Voss. de Hist. Græc. l. 2. c. 14.

Autor ob variarum rerum copiam, & Historiarum jucundam diversitatem utilissimus, cum exquisitam totius Græciæ descriptionem instituisse, non solum locorum situs, & intervalla diligenter exploravit, & accuratè annotavit, verum etiam præcipua Regionum ornamenta studiosè est complexus: Rerump. status, Imperiorum successus, Regum familias, & res præclare gestas, splendida Civitatum & sumptuosa ædificia; Bellorum dehinc causas & ambiguos exitus, Ducum Consilia, Militum fortitudinem. Pacis item artes & alia complura, quæ ad instituendas & conservandas Resp. multum habent adjumenti. Post hæc exhilarandi lectoris, aut ornandi operis causâ addit earum rerum descriptionem quæ multis de causis aut voluptati omnibus sint, aut admirationi. Abraham Loescher. præf. in Paus.

Habuit sanè nihil olim Græcia, quod spectaretur dignum, vel ex ære, auro, argento, vel ex ebore, ligno, marmore factum & elaboratum, quod hic noster (Pausanias) non eleganter atque intelligenter explicaverit. In pervolutandis certè Pausaniæ libris, è Græci hominis facundiâ & eruditione, non mediocrem tum fructum, tum voluptatem capies. Romul. Amasæus in Epist. ad Alex. Farnes. Cardinal. Pausan. Descript. Græc. præfix.

Opus (De Graciâ) antiquæ raræque eruditionis thesauros continens. Multa hîc invenies, Lector candidissime, recondita; multa scitu pulchra; nonnulla, quæ alicubi nondum legisti. Admiraberis Auctoris accuratam & exquisitam diligentiam, sive narrationem rerum præclare gestarum in fronte voluminum collocet; sive Genealogias persequatur; vel ab ovo (ut dicitur) ordiens, vel ad caput, &que generis seriem peritexens: sive Statuorum tum Artifices commemoret;

V 4 rum

tum eos concelebrat, quorum in honorem erectæ sunt. *Ald. Mut. præfat. in Pausan.*

Pausanias minùs quidem facundus scriptor, sed ob rerum copiam, & Historiarum varietatem utilissimus. *Ioan. Cardin. Bona.*

Auctor auro omni Antiquitatis Græcæ cupidis pretiosior. *Barth. ad Nemesiani Lyncei. pag. 234.*

Univerſæ Græciæ provincias Rerumque publicarum status & conversiones, populos, Urbes, castra, fluvios, montes, vertices, fontes, fana, statuas tam curiosè describit, ut in eo genere omnium superârit Opinionem. *Bodin. cap. 4. Method. Histor.*

Pausanias Græcus Author bonus est. *Scaligerana posterior.*

Extant *Pausania* Antiquitatum Græcarum libri 10. Græcè cum versione *Romuli Amasei*, & ex recensione *Erid. Sylburgii. Francofurti*, Anno 1583; apud hæredes *Wecheli* in Fol.

C L A U D I U S P T O L O M Æ U S.

Chr. A. D.
CXL.

Natione fuit *Ægyptius*, patriâ *Pelusiensis*, floruit sub *Marco Antonino* Imperatore Romano, clarissimus artium liberalium, & Græcarum literarum Audiis *Alexandria*. Primus omnium apud Græcos Cæli rationem accuratius diligentiùsque explicuit. Instrumenta quæ ab *Hipparcho* inventa erant, demonstravit clariùs. Princeps itaque doctrinæ *Mathematicæ* jure fuit habitus, in *Astrologia* enim scientiâ nulli secundus erat. Is monumentis ingenii & doctrinæ relictis, penè divinis, mortuus etiamnum inter mortales vivit, æternâ gloriæ laude victurus perpetuò. *Boissarie. in Icon.*

Variis monumentis immortale sibi nominis decus peperit *Claudius Ptolomæus*. De ætate testis *Suidas*. At nimium quantum errant, qui *Ptolomæum* hunc arbitrantur fuisse unum ex Regibus *Ægyptii*. Ut, qui edidit eum, *Simon Grynaus*, & ante hunc alii, *Albumazarem* in eo secuti. Hic *Ptolomæus* in doctrinâ *Siderum* primas tenet. Unde *Θαυμάσιος* sive admirandus, dici à Græcis solet: nempe ut *Plato* à Sectatoribus vocatus *Θεός*, sive divinus; *Aristoteles* *δαιμόνιος*, sive *Dæmonian* similis; qui quasi dii minorum gentium sortem excedere humanam, diisquo majorum gentium vicini existimabantur. *Voss. de scient. Mathematic. pag. 162.*

Ptolomæus *Astrologorum* princeps, & in *Mathematicis* vir ingenii eminentissimi. *Rhodign. l. 1. lect. Antiq. c. 16.*

Ptolomæus in *Arabi* vir sane fide dignus: quippe qui sedulo hoc egerit, ut accuratè *Arabica* traderet. *Henr. Stephan. in Periplo.*

Ptolomæum in geographicis diviniſsimum, ac sapientissimum virum appellat *Hæraclæota* in *Peripl.*

Ptolomæus, vir ingenio, industriâ, eruditione, admirandus, qui *Hipparchum* ubique ferè *ἑπὶ πᾶσι* insequitur. *Steph. Ward. præfat. ad Astronom. Geometriæ.*

Ptolomæus omnium primus hanc (*Geographicam*) disciplinam ad certiorē rationem

rationem redegit, commentus dimensionem *Latitudinis* universi *Orbis* à polo ad polum, *Longitudinis* ab exortu ad occasum, adhibita collatione terra habitabilis ad cælum, ut jam non facile quis, toto (quemadmodum aiunt) cælo possit aberrare. *Erasm.* L. 28. Epist. 19.

Licet *Hipparchus* primus omnium ex collatione suarum, & *Timocharis* observationum deprehenderit *Stellas fixas* locum mutare, & sic in *Ægyptia* progredi; hoc tamen vix receptum serò tandem *Ptolomæus* in usum revocavit, & solidis rationibus illustravit. *I. f. Scalig.* l. 1. Epist. 3. *Mamerio Patissoni.*

Ptolomæo proximæ post *Archimede*m debentur ingenii laudes; quia tam claras *Stellarum* rationes ut in æternum sufficerent, excogitavit; solusque divini opificii modum, & subtilitatem exprimere ausus est; ut invenisse non dicam. *Cardan.* l. 16. de subtilit.

Sed utcumque nihil, vel tantummodo minutum quid, desideres in iis quæ propria sunt *Mathematici*: in illis tamen, quæ *Historia* suppeditat *Geographo*, sæpe aberrat *Ptolomæus*, culpâ non suâ, sed eorum, unde *Historiam* accepisset. *Voss.* de scienti. Mathem. p. 247.

Ptolomæum frequenter adibam; sed fastidium movebant non parca. Animadvertēbam plurima magno auctori scripta esse ab auditu, & ex aliorum (qui sæpe fallunt, quorumque, cum, quæ visa narrant, verba nonnunquam non benè capiuntur) fide: eamque ob causam ipsius *Geographia*, ex alieno concinnata, relatu, maleque & inemendatè scripta, innumeris deformata esse erroribus; multa item, quæ aliis nominatissima, negligenter in iis esse omissa; multa sequiorem nacta esse stationem, & extra verum locata situm; multa dubiam adepta nomenclaturam; infinita non suis tributa populis, vel regionibus, plurima denique cum ab aliis, tum ab seipso, & alibi dictis, dissentientia. *Paul. Merul.* suâ in *Geograph.* præfat.

Ptolomæi errores circa *Stellarum* motum, ipsarumque & *Solis* declinationem, taceo: taceo quòd *Solem* tardiorē quàm sit effecerit. Sed absque ratione profectò ait *Quadrupartit.* 1. *Planetas* humidiores, siccioresque esse, prout amplius, minusve ab ascendētib; è terrâ vaporibus humiditate afficiuntur: & *Lunam*, propterea humidiorē esse quòd propior terræ sit: *Saturnum* contra sicciorē quòd à terrâ sit remotior. *Claud. Verder.* in Autor. censione.

Quin igitur quod res est, *Ptolomæi* peccatum agnoscimus liberè. Volsens libens taceo nihil à quoquam de *Ptolomæo* tam magnificè & splendide dictum, quin ejus excellens ingenium, & solers industria omnia exuperet: perspectum tamen habeo, multa hoc tantum ingenium latuisse, multa industriam subterfuisse. Neque mirabitur, qui conditionem rerum quas explicandas sumpsit, *Universi Orbis*, tum universam, tum privatas descriptiones, posuerit ob oculos. Si ipse redivivus detur, censuram ultro agiturum, atque inconsideratam eorum levitatem, si qui sunt, qui aliter fieri potuisse persuasum habent, risurum existimo. Quot liceat illius errores manifestos colligere, ab iis qui *Germanica*, *Gallica*, *Hispanica*, *Britannica*, scribere observatos? Quoties hominem *Alexandrinum* in *Italica* descriptione, quâ unâ propter *Imperii* sedem nihil illustrius,

sugillant? *Marc. Velfer. l. 1. Rerum Augustanar.*

Extant *Claudii Ptolomæi Geographiæ libri 8. cum Tabulis Geographiis re-*
stitutis per *Gerardum Mercatorem* recogniti & castigati à *Petro Moniano, Amste-*
lodami sumptibus *Cornelii Nicolai & Iodoci Hondii, 1605. Fol.*

Iidem Græcè & Latine curâ Petri Bertii Tomo Primo Theatri Geographici
veteris Amstelodami, Anno 1618. in Fol. editi.

DI O G E N E S L A E R T I U S sive D I O G E N I A N U S .

Clas. A. D.
CXL.

C illix fuit, & à *Laerte Ciliciæ oppido Laertius sive Laertiensis*, appellatus, tempore *Antonini Pii* claruit. Habemus ejus decem libros de *Vitis Philo-*
sophorum—Librum *Epigrammatum* omni Metrorum genere scripsit, quem id-
circo *πᾶμμετρον* vocavit—*Timonis* quoque *Sillos* commentario illustravit.

Parum idoneè de hoc Autore judicat vir cæteroquin eruditus, sed novello-
rum scriptorum, quàm Antiquitatis studiosior, *Bartholomeus Keckermannus*.
Ait ille libro suo de *Historiâ*, scripsisse *Laertium* *languidè & frigide*, *sepè tamen*
non inutiliter. Quæ profectò frigida laus est operis utilissimi, & auro contrà
non cari. Quippè ex quo discere sit, cùm alia tam multa ad historiam temporum
pertinentia: tum præclara tot veterum *Apophegmata*, quorum *Keckermannus*,
malo sanè exemplo, *Erasmum* laudare mavult autorem, quàm *Plutarchum*,
Laertium, & similes. Quin, quod caput est, discrepantes ex eodem *Laertio Se-*
clarum sententias discimus. *Voss. de Histor. Græc.*

Extat magno commodo omnium literarum *Diogenes Laertius*: cujus *Rhap-*
sodiæ, licet diligentissimæ exactissimæque non sint, summâ tamen utilitate &
voluptate leguntur, ut multis ve grandibus carere pro isto velle sapientia sit.
Barth. ad Claudian. pag. 102.

Casaubonus in vitâ *Diogenis* cum Antiquitatis indagatorem sedulum vocat,
sed cui aut memoria firma, aut otium, judiciumve in digerendo defuerit. *Dioge-*
nes Laertius unicum ferè *Philosophicæ Historiæ* columnen est: absque eo esset,
rudera superessent, atque cæmenta difficulter in plerisque conjungenda. *Joan. Ions.*
de scriptor. Histor. Philosophicæ. p. 271.

Diogenes Laertius *Philosophorum* vitas ad fœminam quandam composuit.
Magna est in eo opere rerum cognitio, multoque est legi dignissimum.—
Magnâ fide ac diligentia *Philosophorum* vitas composuit. *Lud. Viv. De tradende.*
Discipl. l. 5.

Omnes illas *Epistolas*, quæ illis *Philosophis* (*Democrito, Soloni, Thaleti, Pit-*
taco, Mitylenæo) à *Laertio* attribuuntur, multis argumentis confectas à *Græcis*,
quibus nunquam mentiendi voluntas aut facultas defuit, probare possum. *Ios.*
Scalio. Epist. 306.

Ille mihi multis nominibus carissimus auctor. *Isaac. Casaub. Epist. 18. ad*
Jac. Bongars.

Ipse non indignus est ut inter *Poetas* connumeretur eos qui *Epigrammatum* lu-
serunt. *Lil. Gyrard.*

Diogenes

Diogenes Laertius sedulus indagator antiquitatis : ex cujus libro de *Vitis Philosophorum* multum proficere possunt studiosi. Sunt qui dicant eum plus studii in legendo, quàm diligentia in scribendo adhibuisse. *Joan. Card. Bona.*

Nullum ad nos librum Veterestranstulerunt qui uberiores nobis doctrinam subministraret quam *Vita Philosophorum* à Diogene Laertio ; si modò scribendi peritiam Argumenti quod sibi proposuerat ex æquo respondentem habuisset : si enim de ipsis tam eruditè Orbi literato scripsisset ac *Gassendus de Peiresko*, quantis scientiæ divitiis frueremur, quantum jacturam ob ejus imperitiam magna ex parte passi sumus ! Cum ab illo uno pendere cogamur, quia nullus alius aut saltem nullus melior Author nobis superest qui de illo Argumento scripserit. *Doct. Burnet. Præfat. in Vir. Dom. Mart. Hale. Angl.*

In ejus Scriptis nusquam *Secta* cujusvis rigidus Affectator, neque Fautorprehenditur. Si tamen de illa ex conjectura nobis opinari liceat, non absque ratione putamus illum fuisse sectatorem *Potamonis Alexandrini*, authoris *Sectæ* illorum quibus *Ecclesiæ* nomen inditum est, & *Veritatis Amantium* titulo præterea insigniti fuerunt ; quia optionem faciebant è quacunque *Secta* eorum quibus sibi potissimum adhærendum esse arbitrabantur. Ejus doctrina ex ejus Scriptis patet, si enim ejus *stylum* observemus, concisum & efficaciæ plenum ipsum deprehendemus, voces ejus selectas, sermonem ejus facundum. Nec tamen omni culpâ vacat, quod ad dispositionem, superfluitatem aut defectum materiæ spectat ; quod quidam id memoriæ ejus labilitati imputantes excusant ; alii multiplicibus ejus occupationibus id tribuunt, quibus ab eorum quæ scripserat recognitione inhibebatur. illis tamen accensetur qui in omni doctrinæ genere præstantissimi fuerunt existimati ; Ita ut si quod sentio dicere ausim nec *Platonis Vita*, nec *Zenonis Dogmatum Epitome*, nec tres *Epicuri Epistolæ*, ejus textura videantur. *Diogenis Laertii vita, Versioni Anglicæ præmissa in 8°. Excusa Londi. i. An. 1688.*

Multa ex hoc *Laertii* opere (de *vitis Philosophorum*) suis doctrinæ variae eclogis inseruerat *Sopater* : teste *Photio Cod. 161.*

Diogenis Laertii libri 10. de *vitis Philosophorum* prodierunt *Græcè* cum interp. *Aldobrandini*, cujus item notæ ad vitam *Leucippi* usque, nec non utriusque *Casauboni Isaaci & Merici*, denique amplissimi commentarii *Agidii Menagii* accedunt, curâ *Joann. Pearsonij. Londini apud Octavianum Pulleyn, Typis Thomæ Ratcliffe in Fol. Anno. 1664.*

JUSTINUS MARTYR.

Natus est *Neapoli Palestine*, patre *Prisco Bacchio* : educatus est in studiis *Clar. A. M. Philosophiæ Platonice* : ad Christum conversus est, cum fidelium in persecutandis Martyriis constantiam vidisset : prædicavit Christum habitu Philosophico (teste *Eusebio*) pro cujus etiam gloriâ mortem, quam sibi ipse Apologiâ ad *Antonium* prædixit, gloriosissimam perpeffus est, Martyrii coronâ redimivus. *Ann. Dom. 164, Circa an. Dom. 140 pro Christianis Apologiam obtulit.*

Opera

Opera genuina sunt: Parænesis ad Græcos — Elenchus, seu Oratio ad Græcos — Apologia pro Christianis prima — Apologia pro Christianis secunda — Liber de Monarchia Dei, forsitan in fine mutilus. — Dialogus cum Tryphone Iudæo — Epistola ad Diognetum.

Opera non extantia: Liber de animâ — liber Psalter dictus — contra omnes Hæreses — Contra Marcionem — Commentarius in Hexameron — De Resurrectione carnis, teste Damasceno.

Opera dubia: Aristotelicorum quorundam dogmatum everſio — Epistola ad Zenam & Serenum.

Opera supposititia sunt: Quæstiones & Responsiones ad Græcos — Quæstiones Græcicæ, de incorporeo &c. & ad easdem Christianæ responsiones — Quæstionum 146. Responsio ad Orthodoxos — Dubitationum adversus Religionem summariz solutiones — Expositio fidei de S. Trinitate. Gul. Cave.

Scripta Iustini magnum in Ecclesiâ nomen consecuta sunt. Abraham. Scultet. in Medull. Patrum, p. 1.

Reliquit nobis Iustinus plurima eruditi animi monumenta, ac omnis generis utilitatis plena. Euseb.

Iustinus Martyr vicinus Apostolorum temporibus fuit: quem tanquam Apostolicum virum citant Eusebius, Basilus, Epiphanius, & alii Patres. Possevin. Biblioth. Iustino benè perspecta erat Apostolica doctrina & consuetudo. Zanch. 3. Volum.

Est vir ille ad Philosophiæ tum nostræ, tum potissimum profanæ summum erectus fastigium, multiplicisque eruditionis, & historiarum copiâ circumfluens. Sed Rhetorico artificio, nativam Philosophiæ suæ pulchritudinem colorare haud studio habuit. Quamobrem etiam oratio ejus, pollens aliòquin ac valida, scientificumque servans stylum, Rhetoricæ illa condimenta non spirat, nec illecebris & blandimentis vulgus auditorum attrahit. Phot. in Biblioth.

Libros eruditissimos Iustinus scripsit adversus Valentianum & Marcionem, præterea de Hæresibus & Hæreticorum præscriptis, quos si quis legere non gravabitur rectius intelliget Irenæi libros. Erasmi. Epist. 28 Epist. 5.

In rebus Historicis graviter interdum hallucinatus est Iustinus: Ut cum in Apologiâ secundâ regnasse ait Herodem in Iudæâ, quando Ptolemæus Philadelphus libros legis vertendos curavit: quî tantus est sive prochronismus sive metachronismus ut oculis meis cum illa lego vix credam. Casaub. exercitat. 1. ad Apparat. Annal. Baron. num. 69.

Omniû patrum antiquissimus est Iustinus, magni apud veterum Historias nominis, non solum propter insignem rerum divinarum & Philosophiæ cognitionem, sed etiam propter zelum illum quem luculentissime & magnâ cum laude exeruit, cum mortem pro Christo fortiter oppetiit. In hujus tamen viri operibus, quàm multa occurrunt vel levia vanaque, vel etiam periculosa? Manifestè apparet ipsum cum Chiliasis sentire, antequam Resurrectio penitus perficiatur, Hierosolymis fideles annos mille regnuros. Alibi videtur sensisse essentiam Dei esse finitam; probat enim adversus Iudæum, de Patre non fuisse dictum.

dictum, Dominus pluit super Sodomam ignem & sulphur, alias (inquit) in cœlis non fuerit. Quæ habet de Angelis, tametsi istis leviora sunt, tamen & ipsa quoque absurdissima; Deus (inquit) hominum ipsorum, atque eorum, quæ sub cœlo sunt, providentiam Angelis adhuc dispositis attribuit: Angeli autem ordinationem sive dispositionem eam transgressi, cum mulierum concubitus causa, amoribus sunt victi, tum filios procreant, eos qui Dæmones sunt dicti. Dallan. de usu Patr. p. 255.

Justinus Martyr simplex est, juvat tamen quid dicat inspicere. Scaligerana posterior.

Perfectæ Philosophiæ Ethnica cognitioni miram Scripturæ Prophetiarumque intelligentiam sociaverat, atque Religionis nostræ noticiam exquisitam; adeo ut Veterum ferè nemo de omnibus Mysteriis nostris accuratius diserneret. Verum quidem est cum circa Trinitatem à nobis dissentire videri, quod Platoniorum Principiis insisteret: Sed qui ejus ac Veterum Doctrinam ad amussim examinaverint, eos nobiscum in rebus consentaneos, & in suis sensus enunciandi modis à nobis tantum discrepantes animadvertent. Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Auctorum Ecclesiasticæ. Tom. I. p. 160. 161. Gall.

Tatianus Justinum maximâ appellat dignum admiratione.

Epiphanius Sanctum, & Dei amicum vocat.

Philosophum Divinum Justinum vocat Anastasius, Bibliothec. in Hist. Ecclesiasticâ.

Vir maximâ dignus admiratione. Henr. Ernst. de verâ Philos. n. 47.

Vir veræ Philosophiæ studio & martyrio claro notatus Ibid. n. 54.

Gravis & pius scriptor, quantâvis auctoritate venerandus. Boëcler. de Scriptor. pag. 64.

Dionys. Petavius Justinum refert inter eos, qui idem quod Arius ante tradiderunt, ideoque rejicit Expositionem Fidei, quæ sub nomine Iustini circumfertur.

Literarum Hebraicarum rudem penitus & imperitum fuisse, Iustino vicio verti non debet, 1°, quia quamvis patriâ fuerit Samaritanus, Græcis tamen parentibus natus sit; deinde quod magnam vitæ partem in religione Gentilium traduxerit; deinde quod Philosophiæ Græcæque disciplinis se totum dederit, quæ à literarum Hebraicarum studio immane quantum abhorrent. Hinc factum est, ut in Hebræis adeo pueriliter lapsus sit. Gui. Cave. Hist. Literar.

Opera Iustini omnia prodierunt Græci & Latine cum notis Sylburgii, Perizonii, Billii & Petri Laussetii. Fol. Parisiis An. 1636.

JUSTINUS

Historicus tempore Antonini Pii imperatoris claruit. Sunt qui post Imperium Constantinopolin translatus, cum vixisse existiment: quos Ger. Ioan. CXLII. Vossius redarguit. Pompeii Tragi Historiam in compendium redegit.

Studiosam verò juventutem, quæ cognoscendæ historiæ cupida est, horret etiam.

X

etiam.

etiam, atque etiam, ut auctorem hunc, qui multis nominibus cognitu jucundissimus pariter est ac utilissimus, nè postremo loco doceant, sed assidue diligenterque evolvant ad exemplum *Augustini*, *Orosii*, *Isidori*, aliorumque magni nominis virorum, qui frequenti cum lectione familiarem sibi reddiderunt adeò, ut multa ex illo, præsertim *Orosius*, ad verbum transcribere, suisque ipsorum scriptis inserere non dubitarent. *Theoph. Cangiser. Præfat. præfix Justin.*

Est *Justinus* scriptor tertius & elegans: ut de eo scribit *R. imundus Lullus* l. 7. de orat. cap. 4. Quàm turpiter autem in rebus *Judaicis* aberrarit, ostendit *Benedictus Pererius* in *Daniel* c. 40. *Voss. de Histor. Lat.*

Justinus Trogi Pompeii, Præceptoris sui abbreviator, quantum styli genus patitur, disertus. *Dempster.*

Voco ego cum delicias Historicas, omniumque quotquot *Epitomas* conscripserunt longè principem facio. *Bonifr. ludic. Hist. cap. 5.*

Trogi certè Historiam *Justinus* non solum admiravit, sed non uno etiam loco verbis ferreà demum ætate usurpari cæptis inquinavit. *Gass. Sciopp. consultat. p. 41.*

Trogi Pompeii compendium fecit *Justinus* quidam. Res ea, ut fieri amat, dispendio fuit *Trogo*. Nam ipse quidem præ illo breviatio seponi ac negligi cæpit atque interire tandem. *Quenstedt.*

Justinus Historicus *Trogi Pompeii* brevior stylo nitidissimus, cujus *Epitome* ipsi *Trogo* exitio fuit. *Ioan. Card. Bon.*

Justinus qui *Compiler* evadit dum Historici titulum affectat, levia tantum excerpta *Maternarum* tradit. Multa novit; res prudenter dicit; non pauca & ita corrasit, quorum notitia aliàs intercidisset. *Rapin. Reff. in Hist. Sect. 28.*

Nullum ex vetustis scriptoribus, qui ex fœdâ barbarici tempestate, tristisque rei literaria naufragio quasi eluctari ad nos pervenerunt, tyrocinii studii Historiarum eo (*Justinus*) accommodatiorem esse, viri doctissimi censent. Tam tersè sanè, tam emendatè scripsit, ut sæculi sui captum superare, nec solarum rerum, sed & verborum flosculos ex *Trogo*, optimi ævi *Scriptore*, delibasse videatur. Nec præter eum quisquam amplius extat eorum, qui secundum seriem temporum res plerarumque Gentium digesserunt, in iisque ordine pertexendis elaborarunt: omnibus, sive totis sive maximam partem absorptis, & longâ superioris memoria nocte, optimarumque Artium fatali silentio deletis. *Acta erudit. Calend. Maii, Anno 1683. p. 179.*

Non perinde nitidus est *Justinus*, ac *Q. Curtius*. *Lud. Vives* Lib. 3. de Tradend. Discipl.

Quid de *Iustino* dicemus qui *Trogi* Epitomen fecit? qui eloquentiam penitus scrutantur, haurire possunt inde aliquid è melioris sæculi literaturâ. Fortasse enim in plurimis non minùs *Trogium* exscribit, quàm *Xiphilinus* *Dionem*. Si candidè & citra morosam censuram agendum est, non video, quid repudiare in eo possit nostri sæculi Politicus, vel in verbis, vel in sententiis, quatenus expositioni rerum serviendum est. Nam elegantiam contexendæ orationis aut orandi Argumenti aliundè rectius petiveris. *Boetius. de eloquent. Polit. n. 65.*

Augustinus

Augustinus Iustinum tanti fecit, ut ex eo non pauca in libros *De Civitate Dei* ad verbum transtulerit. *König.*

Sunt qui historiam *Trogi* vidisse se in *Italia* affirmant: per quietem puto. *Lud. Viv.* in l. 4. *Augustin. De C. D. c. 6.*

Quamvis *Iustinus* scribendi genere adeo præclarus sit, ut *Augusti* potius quam *Antoninorum* sæculo dignus habitus fuerit, in aliis tamen stylo ejus multò gravioribus censuram vitare non potest. Errorum plurimorum in rebus *Luæos* spectantibus cum convicit *Pererius*, *Commentarius* suis in *Danielem* cap. 4°. *Vopiscus* cum *Historicis* illis annumerat qui mendacium vitare non potuerunt; sed levissima inde fit accusatio illa, quòd illum *Tito Livio*, *Sallustio* & *Tacito* consociaverit. Id in quo excusari nequit *Chronologiam* spectat, in qua tam crasse hallucinatus est, ut quisque sedulo cavere debeat ne illum semper sequatur. Eò autem graviores censentur illius lapsus, quòd *Trogi Pompeii* fama, ejusque apud *Veteres* omnes existimatio, hanc opinionem inducant quòd hujusmodi errores circa temporum seriem *Apographo* non autem *Autographo*, seu *Epitomatori* potius quam *Authori* primitivo sint ascribendi. *Franc. Mothaus le Vayer. Gall.*

Extat *Iustini* Epitome Historica ex *Trogi Pompeii* libris, cum observationibus *Matthia Berneggeri*, sæpius Typis excusa, novissime Anno 1666. in 8°. *Argentorati* impressa.

Prodiit itidem cum Notis variorum accurante *Schrevelio* in 8°. *Amstelod.* 1669.

CLAUDIUS GALENUS.

Medicus Excellentissimus, ex *Pergamo Asia* urbe; Floruit *Traiani* ævo, usque ad *Antoninum Pium*, *Athenis* & *Roma*. Clar. A. D. CXLIII.

Hic cunctis Philosophis & Philologis utilis, loquitur ubique puro, eleganti, simplici, & nunquam affectato sermone, non sine magnâ vocum & sententiarum suppellectile: adeo ut nullâ satiæta lectorem offendar: sed ubique progrediendi cupidum, rhetorico artificio demulceat, homo ad eloquentiam factus. In hoc præcepta quædam Philosophica rara & eximia, magisque illustria quam apud ullum alium scriptorem invenias. Nihil obtrudit lectori quod non firmis rationibus demonstret, ac ejus contrarium refutet; qui moralia habet perpulchra affectibus moderandis. Ambitionem & avaritiam præcipue insectatur, & de qualibet re doctè atque eleganter disserit. Nullis non ad ingenii cultum ejus lectio utilis. *Heurn.* in *Dissertat. de stud. Medic.*

Claudius Galenus, alterum ab ipso *Hippocrate* Medicorum decus, & quasi lumen aliquod Artis Medicæ, qui universam Medicinam veterem *Hippocrati* à brevitate obscuram & Demonstrationum firmamentis orbam, mirâ ingenii solertiâ, arduâ scribendi libertate, ingenuo ac venusto in capita certa ordine disposuit atque digessit, & adèò purè, eleganter, copiosè & doctè omnia proposuit, rationibus stabilivit, eadem expolivit, locupletavit, atque perfecit, ut cum artem hanc primò instituisse ac genuisse sit dicendum. *Ioan. Andr. Quenst. de viris Doctrinâ Illustr.*

Alexand. Trallianus Galenum non nisi cum Epitheto & cognomine Divinissimum vocat, teste Zacuto Lusitano.

Francisc. Valeriola l. 1. Loc. Comm. c. 1. ipsum Heron potius ac Damonem, quam hominem appellandum censet.

Hoc nemo plura, ac majori undique doctrinâ scripsit: ut de eo satius sit tacere, quam plura addere. *Voss de Philosoph. c. 12. Sect. 19.*

Galenus Criticorum non minus, quam Medicorum princeps. Casaub. in Athenæum ad Lectorem.

Medicorum ex primo primus. *Dempster.*

Pontifex Maximus Medicorum. *Scalig. ex. 61.*

Mare eruditionis, Oceanus disciplinarum, omnium ingenuarum Artium promus condus, & quasi Bibliotheca quædam est *Galenus*, e quo Medici cum omnia hauserunt, nihilo tamen minus Criticorum industriæ relinquunt. *Heins. Orat. 111. pro biblioth. mun. grat. act. pag. 31.*

Philosophus & Medicus singularis, cujus scientissima & plurima extant ingenii Monumenta, quæ genuinam sapiunt eruditionem: memoria proditur a nonnullis, cibi & potus abinentiâ centum & quadraginta annos vitam protulisse, & odorificum semper apheletum spirasse. Unde adagium, ut *Galenus* valetudinem dicamus pro eâ, quæ ultra humanum captum nimis sit prospera, nihilque inoffensa. *Cæsar. Rhodigin. lib. 6. cap. 12.*

Ejus libros de *Usu Partium* auro incubendos ait *Cornel. Martini in Compend. Theol. pag. 224.*

Galenus inter duodecim subtilissima orbis ingenia meruit locum, testante *Hieronymo Cardano*, qui de eo judicat hisce verbis: Undecimus subtilitate, sed clarissimus arte *Galenus*, Methodis, pulsibus, atque dissectionibus: sed adeo verborum, & studio contradicendi tædulus, ut alterum vix ferre queas; in reliquo gravis jactura Artium posita est, quam nostræ ætatis viri restituere conati sunt. *Cardan. de subtilitat. l. 16.*

Qui *Hippocrati Galenum* parem esse putant, neutrum eorum se intelligere eâ confusione fatentur. Multo enim plus *Hippocrates* à *Galenus* distat, quam *Galenus* à puerulo quovis. *Idem ibid.*

Fusus est *Galenus*, & plenus verborum, nempe *Asianus*, sed honorum atque elegantium. *Lud. Vro de Tradend. Discipuli.*

Galenus liber de sectis Medicorum aliis omnibus ejus libris anteponendus, testante *Photio*: Illud clarum, inquit, opus hoc inter cætera artis Medicæ scripta, omnibus præferri oportere. Siquidem discere convenit, quæ secta inter omnes optima sit, ut eam deinde secteris. Videtur autem non propriè Medicus habendus liber hic, sed proœmii vicem præbere, atque ad Philosophiam potius pertinere. Certum item illud ad dictionem quod attinet, atque compositionem, purum cum esse ac venustum. Harum enim ubique formarum studiosius imprimis *Galenus* extitit, tamen in plerisque scriptis intempestivis suis sermonibus ac digressionibus, prælongisque periodis non sine molestiâ libros commisceat, dictorum sensum obscuret, & orationis seriem quodammodo abrumpat, lectorem:

Clar. A. D.
CXLVII

Nicomediensis, Epicteti discipulus, Hadriani & Antonini Pii ac Marci Antonini Imperatorum temporibus vivens, ad Consularem tandem dignitatem, postquam alios in Republicâ magistratus gessisset, erectus, excellentissimi Philolophi, insignis Historici, præstantissimi (ut quidam arbitrantur) Iuriconsulti, & fortissimi Ducis Militaris laudem sustinuit. Quam non immerito ipsi fuisse tributam, operum ejus ostendunt fragmenta, elegantia non magis rerum quàm dulcedine sermonis (ob quam alter, & novus fuit dictus *Xenophon*, memorante *Photio*.) quæ se commendant. Major autem longè ipsum manebat gloria, si ad nos pervenissent à *Photio* indicati *Parthiorum* libri septendecim, in quibus bella à *Parthis* & *Romanis* ductu & auspiciis *Traiani* Imp. gesta descripsit: *Libynicorum* item, in quibus patriæ suæ historiam pertexit; & *Alanicorum* commentarii, quos citat *Photius*: tum vita *Tillibori* Latronis, à *Luciano* in *Pseudom.* seu *Alexandro* p. 474. indicata; nec non de rebus *ionyii* Syracularum Tyranni; & alius de *Timoleontis* *Corinthii* in *Siciliâ* gestis, liber *Photio* citatus; & decem de rebus post *Alexandrum* gestis libri. *Acta Erudit.* Anno 1684. p. 122.

Arriani nihil hodie habemus præter libros quatuor de *Dissertationibus* *Epicteti*. Item *Periplum*, sive lustrationem cum *Ponti Euxini*, tum *Ponti Erythrii*: quod *Hadriano* *Cæsari* dicavit. Adhuc septem libros De expeditione *Alexandri*: eos scripsit exemplo *Xenophonis*, cujus totidem habemus libros de expeditione *Cyri*. In his maximè secutum se ait *Ptolomeum Lagi*, & *Aristobalum Aristobuli* filium, quorum uterque sub *Alexandro* militarat. Superiunt quoque *Indica* *Arriani*. At planè ratio fugit doctissimum *Guil. Stuckium*, cum opus hoc ait temporum injurijs intercidisse. Nam *Indica* nihil aliud sunt, quàm qui vulgo creditur liber *Octavius* de expeditione *Alexandri*. Quem secus à prioribus septem scriptum esse, cum ex *Photio* constat, tum ex fine septimi de *Alexandro*: ac vel maximè ex *Indicorum*, sive ut vulgò vocant, libri octavi fine. *Pos.* de *Hist. Græc.*

Huic auctori adiunt divina sermonis lumina, puritas, perspicuitas, & cum ornatu decorum; omnia feliciter, ac velut sine cura & arte, licet plurimum artis emineat, representata. Nam & proprietatis *Græcæ* linguæ retinens est, & in brevitate apertus nusquam ordo vocum perturbatus, aut invita alieni copia. Jam affectuum morumque imitatio, & illud in apparatu admirandum; quin elegantia, narratio nec extans nec hians; figuræ non affectatæ, non molestæ; sermo cujusque fortunæ, ætatis, aut ingenio mirè conveniens enitet undique. Aded, ut cum virtutes omnes *Xenophonis*, quem dulcedine orationis, & quadam vitæ similitudine expressit, lectori suo præstat; putes hunc unum à naturâ factum, & velut fato destinatum, qui *Græci* nobis *Alexandrum* exhiberet. *Nic. Blancard.* in *Dedicat. præfixâ Arriano.*

Est sanè scriptor hic nemini eorum, qui historiam optime contexuerunt, postponendus: Nam & narrationum brevitate præstat, & importunis digressionibus, aut

non penitus illa intercidisse, an dolendum, quod sic affecta ad nos sint transmissa. *Isaac. Casaub. Proleg. in Athen.*

Qui factum sit nescio, quod factum tamen scio, ut locis propè infinitis verba *Aristotelis & Theophrasti* describens *Athenaeus* erraverit. Equidem verum censeo, hominem eruditissimum non ex ipsis Auctoribus, sed ex suis *Adversariis & Eclogis* plerisque auctorum quos laudat locos descripsisse. *Idem Animad. in Athen. l. 2. c. 20.*

Sæpè scriptorem hunc peccare graviter, dum suorum excerptorum fidem sequitur, neque ad fontes ipsos abit. multis locis probatum nobis satis superque. *Idem ibid. l. 5. c. 15.*

Maximos ingenii doctrinaeque suae fructus percipit à posteritate quindecim libris *Δειπνοσοφιστῶν*: quorum & excerpta supersunt, sive, ut mutilator ipse appellavit, *παρεμβολαί*. *Voss. de Hist. Græc. l. 2.*

Quindecim *Athenaei Deipnosophistarum* libri innumeris indagationibus curiosis & jucundis referri sunt, silicentiores illæ 13. libri excipiantur. *Erudit. Ephemerid. Gall. 20. Maii 1680.*

Apud Athenæum interesse licet præclaro cuidam non multorum dierum, sed multorum librorum convivio, in quo *Philosophi* convivantur, vel potius philosophantur *conviva*. Quos quidem convivas sive hospites, multi joci, multæque curiositatis, non multi cibi reperias, omnia jucundè, plurima absconditè differentes. Acutæ interrogationes, festiva responsa, disputationes eruditæ. Fercula ipsa materiam præbent Colloquiis mutuis. Utrumque scriptoris narratio complectitur: adeoque res propè tota geritur Sermone. Qui sermo non bellaria, ut fieri solet, aut condimentum solummodo videri debet, sed caput omnino, aut fundus & fundamentum Cœnæ. Verùm quid facias? deest huic convivio extru-ctisque mensis, lepidorum nostratium pulpamentum, *Ludicra dictio*. *Franc. Vass. de Ludicr. dist. p. 267, 268.*

Athenaeus, Naucratis Grammaticus, tempore *M. Aurelii*, librum *Deipnosophistarum* composuit. varium opus, & eruditum, ut *Plinius* alter *Græcus* ferè dici possit: quod ad nos sanè haud integrum pervenit, ejus Epitome ab *Hermolao Byzantino* tantum relicta. *Hofmann.*

Athenaei Deipnosophisticon sive Sermorum Convivialium Libri 15. prodierunt *Græcè & Latine* ex recensione & emendatione *Isaaci Casauboni*: versio est *Jacobi Dalechampii*, cujus quoque notæ accedunt, apud *Commelinum* 1611. Fol. Commentarius verò ejusdem *Casauboni* in *Athenaeum* prodit *Lugduni* apud *Viduum Antonii de Harsy & Petrum Ravand.* Fol. An. 1621.

H E R M O G E N E S.

Clar. A. D.
CLVI.

T Arensis, sophista, sub *Antonino Pio* Imp. inclarescere cepit Eum 16. annos natum *Marcus* Imperator docentem audivit. *Ætate* provecior artis suæ oblitus est: unde *Antiochus* sophista dicebat: *Hermogenes inter pueros senex, inter senes verò puer.* Reliquit libros 2. de *Idæis*, doctos & tanto *Rhetore* dignos. *Konig. Biblioth.*

Nunc

l. 51. p. 2412. Pulcherrimè *Marcus Antoninus* Imp. l. 12. de vitâ suâ; qui libelli reverâ omnis humanæ sapientiæ sunt apex & summa. *Idem* ibid. l. 60. cap. 2. pag. 2899.

Quem facilius est tacitè admirari, quàm laudare, quòd oratio nulla hujus viri virtutibus exæquari possit. Cùm enim à primâ ætate constantem, & quietam vitam sibi sequendam proposuisset, neque propter metum, neque propter voluptatem aut lætitiâ, vultu mutato unquam est conspectus Philosophorum autem Stoicos laudat. Fuit autem illorum imitator non solum vitæ instituto, sed etiam disciplinarum studio. *Suid.*

Ejus certè librum Græce scriptum legi, cujus titulus, *Μακρὰ Ἀντωνίνου ἐν τῷ κατ' ἐαυτὸν*, ex quo variam & multiplicem illius sapientiâ faciliè colligere possumus. Fuit hic unus inter *Cæsares* omnes æquissimus ac optimus. *Lil. Gyrald. De Poet. dial. 5. p. 203.*

Antoninus tantum enituit in *Philosophia*, ut icurus ad bellum *Marcomanicum*, timentibus cunctis ne quid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione sed sermone, ut præcepta *Philosophiæ* ederet. *Vulcat. Gallican. in Avidio Cassio.*

Opus hoc erutum è Palatinâ Bibliothecâ primus in lucem emisit *Conradus Gesnerus*. Latine vertit *Gul. Xylander*: ejus postea translationem ad incudem vocavit vir clarissimus *Mericus Casaubonus*, *Isaaci* filius, eruditas præterea notas, & emendationes addidit. Postea verò recensuit, ac perpetuo commentario illustravit *Thomas Gatakerus*, viri *Christiani*, *Cambrig.* Anno *Dom. 1657.*

Vita illi *M. Aurelii Antonini*, quæ ab *Antonino Guevarâ*, *Mendonensi* Episcopo, & *Asari Carolo* 5. à consiliis, *Hispanicè* edita est, cùmque è linguâ in alias permultas translata fuit, nihil *Antonini* habet; sed tota est suppositicia, ac genuinus *Guevaræ* ipsius fortis; qui turpiter os oblevit lectori, planè contra officium hominis candidi, maxime Episcopi. Habet interim plurima lectu nec injucunda: imprimis viro Principi: unde & *Horologium Principum* inscribitur. *Voss. de Hist. Græc.*

LUCIUS APULEIUS

Clar. Anno
D. CLXLI.

M *Adaurensis* Platonicus Philosophus, sub *Antoninis* Impp. *Marco & Philosophi* floruit. Scripsit 11. libros *Milesiarum*, sive de *Asino Aureo*: quod opus ex *Luciano* expressit—*Quæstiones convivales*—librum de *Proverbiis*—*Epitomen Historiarum*—Libros *Ludicrorum*: aliæque quæ partim à *Servio*, *Nonio*, ac *Fulgentio* commemorantur.

Barbini in *Notis* majoribus ad *Claudii* p. 1259. *Apuleium* vocat scriptorem unum omnium maxime proprietatis amantem, & veteris Latinitatis, supra quàm vulgò credatur, conservatorem.

In utraque linguâ, Græcâ scilicet & Latînâ, nobilis extat *Apuleius Afer*, vir Magnus imprimis & qui venustate morum & dicendi copiâ *Socraticum* fontem & torren-

coratum faceret illum *Milesiarum* scriptorem etiamnum rudere? Sed quoniam neque quam inveteratum & jam olim radices agentem errorem hunc ex animis vulgi expectoratum imus, feramus sanè, quæ mutare nefas: illud interim professi, malle nos illum *rudentem* sæpe, quàm hos *loquentes* sive *larrantes* audire. *Gass. Sciopp. l. 1. suspect. Lætion. Epist. 4.*

Id opus de *Aureo Asino* sic latinum fecit *Apuleius*, ut ad verbum expresserit plurima, additis plerisque quo jucundior esset Lectio iis, qui *Milesiæ* fabulis delectantur, & condidit suâ illâ partim antiquariâ, partim nimis audaciter novatâ dictione rem alioqui futuram subinsulam, atque substatuam. At nunc juvat legere, quia Thrafi illâ complura dixit, quæ nec appositius dici nec majore cum gratiâ poterant: quem nonnulli quum imitari conentur, in ridiculas ineptias incidunt. Puto enim gratiam illam esse propè inimitabilem. *Lud. Viv. in Augustin. de Civit. Dei, l. 18. c. 18*

Apuleius de Magicis artibus accusatus est apud *Claudium Maximum*, *Africæ* Præfectum, non *Christianum*. Extant *Apologia* duæ *Apuleii* de Magiâ, in quibus exuit nimiam illam sermonis lasciviam, & antiquariâ & audaciter innovata verba: accommodavitque se forensi dicendi generi, sed ita tamen, ut, nescio quo pacto, *Apuleium* internoscas temporariâ personâ contextum. *Lud. Viv. ibid. l. 8. c. 19.*

Cassiodorus autor est, cum primùm *Aritbmericam* Latinis literis illustrasse. Professus est *Carthagine*, ubi publicè ei statua posita.

* *Castigationes Isaci Casauboni in Apuleii Apologiam*, inter libros expurgandos locum habent; in Indice Madrit. Edit. An. 1667.

Apuleius librum suum de *Salutaribus Remediis* ex *Plinio* totum compilavit. *Ioan. Budæus à Stap. in libr. 1. c. 9. Theophrast. de Plant.*

Quem locum [in libro De *Mundo* ab *Apuleio* verso, qui *Aristoteli* falso tribuitur] valdè indiligenter atque imperitè vertit *Apuleius*, æquè ac totum librum; cui se, fædo ac miserabili plagio, non *Interpretem* sed *Autorem* inscripsit, atque multis etiam doctissimis viis, quanquam in re manifestissimâ, impoluit. *Arnold. Boor. in l. 2. c. 5. Animadvers. sacrar. ad Text. Hebraic. vet. Testam.*

Apuleii Apologia prodit seorsim cum observ. *Ioann. Meursii, Lugduni Bat.* 1607. Eadem cum Notis *Ioan. Pricei Parisiis* 4°. Anno 1635. Eadem cum Notis *Isaci Casauboni* 4°. 1594.

Prodierunt de *Aureo Asino* libri cum animadvers. *Ioan. Pricei* 8°. 1650. *Goudæ.*

L U C I A N U S

Clas. An. D.
CL. XX.

S *Amosatenfis*, genere humilî. Cùm ad artificium quoddam mechanicum adhibendus, nil proficeret, studia amplexus est. somnio monitus: & quidem forenses rixas sibi ingratis deprehendens, ad *Philosophiam* se applicuit, *Declamator*.

personata? Hinc illi *Blesphemi*; hoc est, maledici vocabulum addidere, sed hi nimirum, quorum ulcera tetigerat *Erasmi*. Epist. lib. 29. Epist. 5. in *Luciani* Somn.

Tantum obtinet in dicendo gratiæ, tantum in inveniendō felicitatis, tantum in jocando lepōris, in mordendo aceti, sic titillat allusionibus, sic seria nugis, nugæ seriis miscet: sic ridens vera dicit, vera dicendo ridet; sic hominum mores, affectus, studia, quasi penicillo depingit: neque legenda, sed plane spectanda oculis exponit, ut nulla comœdia, nulla satyra cum hujus *Dialogis* conferri debeat seu voluptatem spectes seu spectes utilitatem. *Idem* ibid.

Multa eloquentia & varia eruditio ei inest. *Boetius*. de scriptor. p. 62.

Lucianus festivissimus & politissimus scriptor. *Turneb.* Advers. p. 542.

Luciani verba sunt tersa, & *brevis* dilucida. *Lud. Viv.* de Trad. Discip.

Ad stylum quod attinet, longè optimus: dictione usus significante ac propria, quæ efficax dicendi genus decet. Distinctionis adhuc, atque puritatis, æquè ut perspicuitatis, & aptæ magnitudinis, si quis alius perstudiosus est. Compositionem quoque admodum commodè concinnat, ut lector credat, non se orationes legere, sed jucundum aliquod carmen, sine manifesto cantu, audientium auribus instillari. *Phet.* cod. 128.

Lucianus homo scdissimus, loquentiæ multæ, at sapientiæ minimè. *Cel. Rhodig.* l. 9. lec. Antiq. c. 19.

Quid venustius dici, aut fingi potest? sed solens more suo facit *Lucianus*. Neque enim temerè quenquam reperias tersiorem elegantiorēque. *Tanaquil. Fab.* in Not. in l. 4. *Hadri.* Fab. 7.

Lucianum à Menippo non pauca esse mutuarum, & in multis æmulatum fuisse, non dubito: sed faciēs orationis tota diversa. Quin ipse gloriatur novum scribendi genus se invenisse: ac sub comicâ jocositatē gravitatem Philosophicam occuluisse. *Isaac. Casaub.* de Rom. Satyr. l. 2. p. 268.

* *Luciani Samosatensis* Dialogi, viz. mors *ellegrii*, & *Philopatri*, prohibentur in Indice Romæ impresso Anno 1664. jussu *Alexand. 7. Pont. Max.*

Opera *Luciani* omnia prodierunt cum Notis *Theod. Marcilii*, *Gilb. Cognati*, & *Joan. Bourdelotii*, Paris. apud *Ludovic.* *Græc. Lat.* 1615. in Fol.

I R E N Æ U S.

Claruit A.D. **L**ugdunensis Episcopus, S. Polycarpi discipulus, Anno Christi. 202. martyrio coronatus est. Scripsit multa; sed ad nos non pervenerunt, nisi quinque libri adversus *Valentinum*, qui pleni sunt doctrinâ & pietate. Ambigunt nonnulli *Græcè* an *Latine* scripserit; quoniam non inveniuntur ejus lib. i. nisi *Latine* conscripti, & tamen ipse natione *Græcus* erat, & Phrasis ejus *Græcissima* redollet. S. Hieronymus eum inter *Græcos scriptores* numerat. *Bellarmin.* de Script. Ecclesiastic.

Erasmus verò *Irenæum* *Latine* scripsisse putat, quo nomine vapulat à Beato *Rhenano*, *Iosepho Scaligero*, aliisque.

Opera

Opera Irenaei quae non extant:

Libellus de scientiâ adversus Gentes—Demonstratio Apostolicæ Prædicationis, ad *Murrianum* Fratrem—Lib. de Ogdoadæ—Epistola ad *Blasium* de schismate—Ad *Florianum* de Monarchiâ, seu, Quod *Deus* non sit conditor mali, Epistola—Ad *Victorem* Episcopum Romanum de Paschate, Epistola—Ad varios Episcopos de eadem Re—Variorum Tractatum liber. *Gal. Cave.*

Apostolicorum temporum vir. *Hieronym.*

Doctrinarum omnium accuratissimus explorator. *Tertullian.* adversus *Valentin.* c. 5.

Irenaeus in modici temporis spatio prædicatione suâ maximè, in integrum Civitatem reddidit *Christianam*, inconcussamque annis circiter triginta Ecclesiastici regiminis clavum tenuit. *Blondel.* Apolog. de Episcop. & Presbyr.

Ephiphanius eum Apostolorum successorem, præsumque Theologum nominat.

Magnus ille Ecclesie progugnator, ac pro sui nominis augurio *pacis Ecclesiasticae Vindex Irenaeus.* Nam *Ephra* *Gracis pacem* sonat. Spirans illius Scripta præsum illum Evangelii vigorem, & Phrasis arguit pectus. *Martyrio* paratum. Habent enim *Martyres* suam quandam dictionem seriam, fortem, ac masculam. Eloquentiæ nec stadiolum nec peritum sese fatetur ipse præfatus in primum librum. Ejus sermo fuit dilucidus, digestus, ac sibi cohærens. *Erasm.* Epist. I. 28. Epist. 5.

Irenaei varia scripta, & Epistolæ circumferuntur; etsi in aliquibus Ecclesiasticorum dogmatum certa veritas spuris rationibus fucari videtur, quæ observasse convenit. *ibid.* in Bibliothec.

Eruditissimum opus scripsit *Irenaeus* in quinque libros digestum, contra *Valentinum*, in quibus mire reteggit & confutat veterum *Hereseon* impias ac portentosas opiniones. *Ges. er.* in Bibliothec.

Quæ apud *Ephiphanium* extant, Fragmenta, rerum præterea ipsius *Irenaei* gestarum apud *Eusebium* Historia, satis convincunt, & hominem *Graciam* fuisse, & Gracè scripsisse. Neque dubitandum. *Ioseph. Scalig.* in Epist. 239.

In ea sententia videtur fuisse *Irenaeus* æquè ac *Iustinus* quod animæ ex *Gratiâ* immortales deum sint, & quod illæ impiorum existere sint cessaturæ postquam diu cruciatæ fuerint. Aliam adhuc sibi propriam opinionem habet, quod animæ Corporum suorum figuram accipiant; sed *figur.* Vox de qualitate quadam peculiari animæ intelligi potest. Circa animarum à corpore separatatum statum, sensu illas in visibili quodam loco statui ubi corporum resurrectionem præstolabantur; *Iusto* autem postquam mille annos cum *Iesu Christo* in terris regnaverint sensuumque Voluptatibus indulserint, Cælum ingressuros ad æternam felicitatem possidendam. Credidit etiam *Iesum Christum* ad *Inferos* descendisse ut ibi *Fi lem Patriarchis* & veteribus *Iustis* cum *Iudeis* & *Gentilibus* predicaret, eosque qui ejus prædicationi crediderant de *Sancto* non numero futuros esse. Quasdam præterea singulares alias opiniones fovet.

Opinatur

CLEMENS ALEXANDRINUS.

Clar. Anno
D. CXCII.

Alexandrini cognomen ei datum est, quod *Alexandria* diutissime docuerit. & usque ad finem vitæ commoratus sit; cum verò patriâ *Atheniensis* esset, hinc nonnunquam etiam *Atheniensis* dictus est, ut scribit *Epiphanius* Hæres. 32.

Alexandrina Ecclesie fuit Presbyter, *Panteni* discipulus, & *Origenis* Præceptor, claruit sub *Severo*, Anno Dom. 204. *Bellarmin.* De scriptor Ecclesiast.

Opera genuina & extantia sunt: *Protrepticon* ad Gentes—*Pædagog*, libri III.—*Stromateon*, libri 8.—Oratio quædam dives ille sit, qui salvetur—*Epitome* doctrinæ orientalis *Theodoti*, &c.

Opera non extantia: *Hypotyposicon*, seu *Institutionum*, libri 8.—*Canon Ecclesiasticus*—*Adversus Judaizantes*—*De Paschate*—*De obsecratione*—*Disputationes* de *Jejunio*—*Exhortatio* ad patientiam, ad *Neophytos*. *Supposititia* sunt commentariola in *Prim. Canonicam S. Petri*, in *Epistolam Judæ*, & tres *Epistolas S. Iohannis Apostoli*. *Gul. Cave.*

Feruntur ejus insignia volumina, plenaque eruditionis & eloquentiæ, tam de scripturis divinis, quàm de secularis literaturæ instrumento. *Hieronym.* de script. Ecclesiast.

Hæc autem mirabilis ille *Clemens* in *exhortatio* ad Gentes apertè revelat, vir omnium rerum experientiâ scientiâque præditus & usu plurimorum negotiorum prudentissimus, qui patrias nugas, à salutari & Evangelicâ Doctrinâ monitus, citò contempsit. *Ensch.* ad *Præpar. Evangel.* l. 1. 2.

Clemens vir disertus, & plurimarum rerum cognitione præditus—Hujus historiæ separatim meminit *Clemens* in *Stromatibus*, vir & in primis studiosus, & qui eorum quæ apud *Grecos* leguntur altitudinem curâ ac studio perscrutatus est, quò pauci utique exiis, qui eum præcessere. *Cyrl.* *Alexandr.* l. 10. in *inianum*.

Cujus tot ugam doctrinam *Ecclesia* etiam nunc admiratur & fruitur, in libris qui extant. Qui ipse quàm sæpè *Stoicus* est, & dogmata eorum sacris nostris aptat? *Lips.* l. 1. *Manuduct. ad Stoic. Philos. Dissert.* 17.

Inexhaustæ doctrinæ virum vocat *Casaubonius* exercit. 1. ad *Baron. Appar. p. 2.*

Clemens Alexandrinus, eruditione multiplici, etiam ad miraculum, instruebatur. *Montcent.* *Apparat.* l. Sect. 62.

Clementis Alexandrini & summa & consummata fuit eruditio. Erat acer, vehementisque & sensu sententiisque pollens. *Idem* *Antidiatrib.*

Is cum omni sacrâ & exoticâ eruditione ad miraculum abundaret, præclara illa ingenii sui monumenta, quæ sanè reliquit non pauca, solet multis divinorum Christianorum, philosophorum, etiam hæreticorum scriptorum literis, ac testimoniis variegare. *Dallaus* de *Pseudepigraph.* l. 2. c. 5.

Clemens Alexandrinus vir sanctitate & omnimodâ eruditione præstans. *Blondell.* in *Apolog.* pro sententiâ *Hieronym.* De *Episcop. & Presbyt.* p. 36.

Clemens

Scis quàm durus sit & asper sermo *Tertulliani*. Certè stridet magis, quàm loquitur. *Calvin.* in Epist. 339.

Tertullianus perturbatissimè loquitur ut *Afer*. *Lud. Viv.* de Tradend. Discip. lib. 3.

Inter *Latinos Theologos* multò omnium doctissimus *Tertullianus*, quanquam & ipse *Philosophiæ* cum primis callens. *Erasm.* l. 28. Epist. 8. p. 1634.

Tertullianus habet hoc vitii quod in *Origene* damnat *Hieronymus*. Nonnunquam vim facit *Scripturis*, idque impudentius etiam quàm *Origenes*. Nam hic plerumque disputat & inquit, *Tertullianus* asseverat ac pugnat. *Erasm.* lib. 17. Epist. 22.

Præterquàm quod pietatem spirant *Orthodoxa* ejus *Scripta*, utriusque linguæ, *Græcæ & Latinæ*, fuit peritissimus; plurimum valuit in docendo: disputandi, dicendi, scribendi copiâ & gravitate maximâ fuit præditus: quod plerique ejus libri, ac doctissimi illi quinque, quos contra *Marcionem* scripsit, & *Apologeticus*, testantur. Beatus *Cyprianus* tanti eum fecit, ut singulis diebus solitus sit eum lætare, & *Magistrum* seu *Præceptorem* appellare. *Illyric.* l. 3. Catal. Test. Verit.

Tertullianus diligentissimus omnis *Antiquitatis* scrutator. *Montacm.* Appar. 11. Sect. 37.

Tertullianus vir in *Romanis* legibus exercitatus, & præterea celebris etiam inter eos, qui *Roma* illustres fuerunt. *Enseb.* l. 2. Hist. Eccles. c. 2.

Tertullianus vir insignis, accuratâque legum & *Astorum Romanorum* peritiâ clarus. *Niceph.* l. 2. Hist. Eccles. c. 8.

Audio Te, *Clarissime Pameli*, in emendando *Tertulliano* esse. Major, attentior à Te res suscepta, nescio. Scriptorem plenum antiquæ & reconditæ doctrinæ, corrigere arduum: eundem correctum dari, non solum vestra *Theologorum* interest, sed nostra omnium qui *litteras Græcas Romanasque* tractamus. Tanta in eo vi & tam varia eruditio fuit. Ita in efficiendo labor: in effecto, laus ingens tibi proponitur. *Lips.* Epistol. Quæst. l. 5. Epist. 9.

Scriptorum quantum ad nos venit, eruditior nemo est, exque quo plura condiscere possis, quàm *Tertullianus*. Nullus in eo Apex est non cum curâ positus, ut quo pacto alii inopiâ, hic abundantia literarum peccare nonnunquam videatur. *Barth.* l. 19. Adversar. c. 1.

Tertullianus semper in manibus habendus, accuratèque legendus est, tum propter linguæ *Romanæ* proprietatem, tum propter disciplinarum ac literarum omnium cognitionem: fuit enim doctor omniscius & argutus, qui illoris manibus tractandus non est, nec obiter legendus; ubique enim remoratur lectorem. *Tertullianus* certè excellentissimus auctor est in omnibus. *Scaligerana* prima.

Tertullianus prudens & sciens obscuravit malis verbis bonas sententias, vel ipso durior *Apuleio*. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 152.

Septimius Florens erat ille quidem omni liberali eruditione imbutus, verùm de industria orationem asperat, & horridum quiddam affectat, & confectatur: proinde quasi parum virilem eam eloquentiam putaret, quæ concinnior

Lucius Florus brevitatem suam se implicat potius quam e plerit : cuius opera *Livii* multi libri perire. Scelus laqueus dignum. *Clau. Verder.* in *Auctor. Censur.*

Lucii Ann. Flori *Rerum Romanarum* libri 4. prodierunt cum *Notis Ioan. Camertis*, editore *Iacobo Bedroto Pludentino* : additi sunt *Sextus Rufus* & *Messala Corvinus*. *Basilea* 1532. in fol. apud *Hervagium*.

Prodierunt itidem cum *Notis Ioannis Freinsheimii Argentorati* 1669. in 8. apud *Dolhopfium*.

FLAVIUS PHILOSTRATUS.

Chr. A. D.
CCIV.

L *Emmianus*, temporibus *Severus Imp.* ejusque uxoris *Julia*, *Epistolarum* *Magister*. Reliquit de vita *Apollonii Tyanei* libros octo. In iis *Damidem Assyrium*, *Maximum* & *Maragenem*, ut ipse fatetur, secutus est. Scripsit jussu *Julia Auguste*. Extant ejusdem *Epistolae*, & liber *Iconum*, atque de *Vitis Sophistarum* libri duo.

Philostratus in *Historicis* magna *Homeri* mendacia majoribus mendaciis corrigit. *Lud. Viv. de Tradend. Discipl.* p. 625.

Liber *Philostrati* de *Apollonio* penè totus figmentum est rabiosum, ac blasphemum hominis in fingendo non inexercitati, quique historias comminisceretur de iis, quae nemo unquam vel vidisset, vel audisset. *Lud. Viv. l. 5. ibid.* p. 630.

Philostratus omnium, qui unquam historiam conscripserint, mendacissimus. *Cael. Rhodigi. l. 17. Lect. Antiq. c. 13.*

Philostratum nugatorem ac mendacem saepius appellat *Lipsius*.

Sunt qui nihil aliud agunt quam ludunt, & aures animosque otiosos demulcent adductis tantum ad hoc narratiunculis : quales sunt *Heliodorus* & *Philostratus*, & his vetustiores, nihilo tamen graviores, *Herodotus* & *Ctesias*, ob nimiam mendaciorum licentiam oblitterati dudum, in quibus vix quicquam praeter facundiam laudes. *Ioan. Wier. lib. Apologetic. advers. Leon. Suarii calumn. Sect. 19*

Vix quisquam satis dignè valeat unquam exprimere, quantum humano generi obfuerit *Philostratus*, scribendo res gestas *Apollonii Tyanei*, easdem amplificando mendaciis : ut videatur planè inventum fuisse *Diaboli*. Quod enim non valuit perficere in *Simone Mago* nuper extincto, id in *Apollonio* implere conatus est : quippe qui æmulus *Christi* gloriae ; sicut scripto jam *Evangelio*, longè lateque per orbem innotescabant *Christi* res gestae ; suum ipse statuens *Antichristum*, pseudoevangelium quoque actorum ipsius per mendacissimum hominem scribendum curavit ; cui fidem præstantes homines, nihilo *Christo* minorem fuisse *Apollonium* existimarent, vel sicut istum ea perfecisse *Magiâ* complures compertum haberent, eadem quoque *Arte Christum* usum esse falsò ac absurdè effurirent. *Commentario* namque edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Arcopagi* *Judicibus*, nihil magis monstrare conatus est, quam *Apollonium* æqualem fuisse *Christo*. Porro ejus *insaniam* *Ensebinus* adversus eum scribens egregie

Suid. Hinc *Oppiani* carmina à plurimis aurea appellata sunt.

Oppianus quidem inter *Græcos* aded sublimis est, aded numerosus, ut eorum unus ad *Virgilianam* diligentiam aspirasse videatur. *Iul. Cas. Scalig. l. 5. c. 9. Poetic. pag. 664.*

Oppianus Musarum alumnus audit. *Idem* exercit. 218. Sect. 1.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Græcis* *Oppianus*. Magnus hic *Poeta*, sicuti sæpè à nobis dictum est: quicum *Græcorum* neminem ausim comparare. Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos; quippe ejus unius spiritu *Virgilianam* divinitatem representatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus confecti posse rear. *Idem l. 5. Poetic. p. 758.*

Oppianus suavis, generosus incomparabilis *Poeta*, *Dempster.*

Omnium cruditorum puncta hic unus abstulit, quod certè omni ævo paucissimis contigit. *Conrad. Ritterf. in præm. Oppian.*

Dictio *Oppiani* copiosa, luculenta, & sententiis hinc inde resplendens, nonnunquam etiam obscurior, sed ubique docta. Præfationes ejus ita *Asiæ* quodam dicendi genere climata, profusaque, ut totidem *Panegyrica* orationes videri queant. *Borrich. De Poet. p. 16.*

Dom. Crassus ait *Oppianum* in *Sententiis* & *Parabolis* præsertim excellere. Addit *Oppianum* rem admodum arduam præstitisse, quod scilicet uniformitatem ubique servaverit, quam etiam sermonis facundia & rerum de quibus agit maturitati tam feliciter attemperare noverit. *Crass. de Poet. Græc. Italicè.*

Habet stylum floridum & planum cum facundiâ & maturitate, & in sententiis ac *Parabolis* præcipuè excellit. *Iac. Frisius Biblioth. Philos.*

Oppianus Cilix, admirabilis ille, & nunquam satis laudatus *Poeta*. *Tan. Fab. lib. Epist. Epist. 63.*

Oppianum tuum sic expecto, ut dies noctesque de eo cogitem: amo enim illum *Poetam*, ut si quis alius. *J. Casaub. in Epist. ad Conrad. Ritterf. Mompi. a. d. 7. Idus. Sept. 1597.*

Jes. Rapinus non dubitavit tamen judicare *Oppiani* stylum exsuccum esse. *Refl. in Poet. 2. part. Reflex. 15.*

Oppianus de *Piscibus* soluta oratione scribens, sæpè pro aliis alios *pisces* accipit. *Claud. Verder in Autor. cention.*

Oppianus in descriptione *Equi Generosi* pleraque è *Iobi c. 39.* mutuatus est. *Arnold. Boon l. 3. c. 11. Animadver. Sacra. ad Text. Hebraic. Vet. Testam.*

Anno ætatis suæ tricesimo (quo etiam *Persius* Satyræ scriptor acerrimus vivere desuit) pestilentia, quæ tum *Anazarbi* grassabatur, extinctus est, vir & poeta optimus, gratus omnibus gravis nemini. Magnum igitur moriens luctum & ingens sui desiderium omnibus bonis tam inter cives, quàm apud exteros, quibuscunque nominis ejus fama innotuerat, reliquit. Nam à civibus: quidem ejus & Sepulchri Monumentum ipsi exadificatum & statua collocata est. — Sunt profectò *Oppiani* poemata singularia ac divina, neminique *Græ-*

CORINTH:

corum Poetarum postponenda; plurimis verò etiam anteponenda, ut non temerè factum esse videatur, quod singuli ejus versus singulis aureis, seu *Stateribus* æstimati fuerunt. Neque mihi soli ita videtur, sed judicii mei approbatores & *μνοψιδες* habeo eruditos & intelligentes audeo dicere Universos *Conrad. Ritters.* in *Proœm. de vit & Oper. Oppian.*

Prodierunt Opera ejus de Venatione & Piscatu, Græcè & Latine, curâ *Conradi Rittershusii*, cujus Notæ, item vetus Scholiastes Græcus, accedunt. *Leyda* in 8°. Anno 1597.

M. MINUTIUS FELIX.

M *Minutius Felix*, Gente, ut verisimile est, *Afer*, non ignobilem inter *Clar. A. D.* *Romanos Causidicos* locum tenuit, doctrinâ tamen ac pietate *Christianâ* *CCXX.* ipse longè nobilior. De ætate ejus quâ vixit, nihil habeo, quod pro certo affirmare aulam: si tamen in re obscurâ, dubiâque hariolari liceat, conjiciam illum, utpote *Tertulliano* supparem, *Cypriano* antiquiorem, circa Ann. 220. claruisse. Scripsit *Roma* libellum, pro octavo *Arnobii* libro aliquot retrò seculis falsò habitum, *Dialogum*, inquam, illum insignem, *Octavius* dictum, inter *Cacilius Natalis*, Gentilem acerrimum, & *Octavius Iannarium*, acutum *Christianorum* vindicem ac Patronum: quos inter medius sedet bonus *Arbiter*, *Minutius Felix*. In quo sanè libello totum *Gentilium* cultum, *Deorumque* profaniam non minus crudite quàm venustè & ingeniosè convellit, & *Christianos* eorumque *Sacra* ab omnibus *Cacilii* calumniis atque objectionibus eleganter & nervosè vindicat. Tandem manus dans *Cacilius* gloriatur se quidem ab *Octavio* victum, de errore tamen triumphasse. *Gul. Cave. Hist. Literar.*

Minutius Felix, *Romæ* insignis *causidicus*, scripsit *Dialogum Christiani & Ethnici* disputantium, qui *Octavius* inscribitur, sed & alius sub nomine ejus fertur de *Fato*, vel contra *Mathematicos*, qui cum sit & ipse disertus hominis; non mihi videtur cum superioris libri stylo convenire. *B. Hieronym.* de viris illustr.

Minutius Felix causidicus Romani fori, in libro cui titulus *Octavius* est, & in altero contra *Mathematicos*; si tamen *Inscriptio* non mentitur auctorem, quid *Gentilium Scripturarum* dimisit intactum? *Idem* in *Epist. ad Magnum*.

Minutiani hujus libelli *inscriptio*, & *Dialogi* forma, antiquum, eruditumque scribendi morem refert. Genus dicendi est argutum, acre, vehemens: Est pressum, densum, nervosum, crebris sententiis compactum, omniumque Antiquitatum atque Historiarum memoriâ refertum: & in quo plures sententias, quàm periodos numerare possis. Nam neque verbosi olim fuerunt *Christiani*, qui verba dare nòndum didicerant: & eorum patrum erant homines docti, ac ut uno verbo dicam polyhistores. *Franc. Balduin. Præfat. præmill. Octav. M. Minut. Fel.*

Dialogum ejus elegantissimum vocat *G. Calixt.* de verit. Relig. Christ. n. 16.

Minutius Felix, *Romanus Orator*, rei *Christiane* magnus Propugnator. *Hier. Brevet. c. 3. Sect. 30. Prodrom. Eternitat.*

Anno 1652. apud Ioan. Maire. quæ editio ibidem pulcherrimè repetita Anno 1672. in 8. ex officinâ Hackianâ prodiit.

JULIUS AFRICANUS.

Scriptor Ecclesiasticus, Clauit Anno 220. vixit Nicopoli, in Palaestina, erat- Clar. A. D. que Episcopus Emaus (si fides sit habenda Hebed-jesu Metropolitæ Sobensi) C CXX. obiit circiter annum 332. Chartoph. Gul. Cave.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii inscripti de Cæsis—Epistola ad Origenem, de Historiâ Susanna—Annalium seu de Temporibus volumina quinque—Epistola ad Aristidem de discrepantiâ Genealogiæ Christi à Matthæo & Lucâ descriptæ.

Julius Africanus, accuratissimus temporum observator, Christianorum primus Chronologiæ fontes reclusit, ac πινταβιβλον χρονολογικὴν scripsit, ex quâ integras etiam paginas in suum Chronicon transcripsit Eusebius. Primus eas Græcè publicavit Josephus Scaliger, qui nec dubitat Eusebii Chronicon vocare Africanum Chronicon recoctum. Atque hinc detegitur spissus error Joannis Bodini, qui in Methodo Historiæ suæ Eusebio juniorem facit, atque addit, deduxisse tempora usque ad annum 320. Scribere debuit 220 ut ex Eusebio scimus, qui Africanum exscripsit. Voss. de Hist. Græc.

Vix undecunque doctissimus, Philosophus, Historiographus, & Theologus insignis. Suis studiis & sumptibus apud Casaream Palestina insignem Bibliothecam condidit. Scripsit præterea magnæ utilitatis plura opuscula. Trithem. de Scriptor. Ecclesiast.

Julius Africanus, vir ingentis, varizque doctrinæ. Voss. de Mathematic. pag. 293.

Doctum imprimis, & antiquum Scriptorem, nuncupat Isaac. Casaub. initio Not. in Tactic. Anea.

In multis rebus non tam diligentia, quàm judicio & linguarum cognitione destitutum labi probatu declive est. Grot.

Africanus sedulus potius scriptor, quàm exacti per omnia judicii. Idem ibid.

Per idem tempus (viz. Ann. Christ. 222.) Africanus librorum scriptor qui Kisoî appellantur, magnâ commendatione ad hominum famam profluxit. Baron. ad Ann. 222. Eiusdem Africani quinque alii libri de Temporibus & Annalium serie, accuratâ quadam industriâ elaborati, ad nos pervenerunt. Idem ibid.

Julius Africanus Christianorum, meâ quidem sententiâ, doctissimus. Paul. Golomes. in Paralipom. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 3.

Legimus Africani illius Historiam, qui Cæsos, ut nominant, libris quatuordecim composuit. Concisus quidem est, nihil tamen cognitu necessarium omittit. Phot. Cod. 34.

Africanus

Africanum nostrum librum ^ῥ *αἰσῶν* auctorem fuisse cum *Eusebio*, *Phorio*, *Suida* statuimus, ut de *Vossio*, *Lambeccio*, *Westenio* nihil dicam, quicquid dicant *Scaliger* & *Valesius*, qui *Africano* cuidam Gentili, *Sexto* dicto, tribuunt. *Gal. Cave* in *Chartophyl. Eccles.*

Eidem Authori ascribitur præterea Dissertatio quæ inscribitur de *Cæstis*, quæque sub ejus nomine citatur, non tantum à *Suida*, & à *Sinello*; sed etiam à *Phorio*; imò & ab *Eusebio* *Historiæ* suæ lib. 6. cap. 31 si modò affectus non sit hic locus, qui nec in *Versione Ruffini*, nec apud D. Hieronymum legitur. Sed verisimilius est id alterius cujusdam *Africani* opus esse. *Ed. du Pin. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 318.*

Notandum à *Suida* 24. numerari *Cæstorum* libros, *Phorio* 14. aliis verò duntaxat novem. *Labbe* de *Script. Eccles.*

Julius Africanus quædam præclarissima habebat, sed lapsibus non carebat, id nobis constat ex iis quæ ex eodem transcripsit *Eusebius*. Quàm eximia ejus fragmenta traditurus sum! *Scaligerana* 2.

Accuratissima ejus, quæ contexit scripta, cum aliis genuinæ antiquitatis, intercederunt, præter frustula quædam, in *Eusebiano Chronico*, & inter *Basilii*, *Origenis*que opera conspicua.

* *Julii Africani Opera* pro *Apocryphis* habet *Gelasius*.

Epistolam ad Origenem de *Historiâ Susannæ* Græcè edidit *David Hoefschelinus*. Ann. 1602. Græcè & Latine unâ cum quibusdam *Origenis* Opusculis *Ioh. Rod. Westenius* Basil. 1674.

Extant *Commentarii de Cæstis* MSS. tum alibi, tum in *Bibliothecâ Clarissimi Viri Isaaci Vossii*.

Chronicon Africani apud *Chaldaeos* etiamnum extare scribit *Hebediesus*, penes quem fides esto.

HERODIANUS.

Chr. A. D. CCXXIV. **H**istoricus, tempore *Maximini* Imp. claruit. Reliquit *Historiarum* libros octo. Incipit à morte *Aurelii Antonini*, & desinit in morte *Balbini* & *Maximi*. Eum in *Latinum* sermonem *Angelus Politianus* transtulit. Quâ de re ita *Whear*. "Haud scio, uter majorem laudem mereatur *Herodianus*, quem in linguâ suâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, qui *Herodiani* scripta tantâ felicitate interpretatus est, ut non transtulisse, sed ipse composuisse videri possit.

Artium minutissimus sciscitator vocatur *Ammiano Marcellino* lib. 22. cap. 42.

Ad fidem pleraque dixit. *Inl. Capitolin.*

Scriptoris hujus dictio clara est, atque perspicua, quin & jucunda: vocibus autem utitur temperatis, neque supra modum *Asiæ*, quibus nativa illa communis sermonis gratia quodammodo violetur, nec rursus in humilitatem quandam ita demissis, ut artem omnem illæ fugisse videantur. Adhuc nec supervacaneis tumet, neque

neque necessarium quid omittit: Sed, ut uno verbo absolvam, omnibus Historiarum virtutibus paucis sanè cedit. *Phor.* in Biblioth. cod. 99.

Circumspicere cœpi quem potissimum ex omni *Græcorum* copiâ interpretandum susciperem. Occurrit autem in primis *Herodianus* hic, excellens rerum scriptor, & quidem in *Palatinâ* versatus aulâ, affectuque jam ætatis Historiam de suis temporibus componere aggressus, neque eloquentiæ caruit laudibus, & fidem in primis libertatemque retinuit---Copiosam quandam ad instruendos mores suppellectilem in hoc auctore inveniet lector, & tanquam speculum humanitatis agnosceret, in quod inspicere omnis vita poterit, unde ea capere atque haurire documenta queat, per quæ vel publicis vel privatis rationibus consulatur. *Angel. Politian.* in lit. ad *Janocent.* 8. l. M. quas *Herodian.* præmisit.

Herodianus persimilis *Thucydidi*. Nam eleganter Imperatorum res gestas ab *Antonino* & *Commodo* ordiens, usque ad *Gordianum* nepotem describere conatus est, & conciones aptè suis locis effinxit. Sed poterat, quâ in re culpâ non caret, historiam suam *Consulatibus* distinguere; quod in Historia est necessarium. *Franc. Robertel.* in lit. ad *Joan. Baptist.*, *Campeg.* tom. 1. de pop. Rom. vita & victu præmiss.

Imperatorum singulorum actiones & gesta diligenter & certo ordine enumerat. Concionibus gaudet, sed brevibus. Acumine, brevitate, & sententiarum gravitate *Valustius* comparandus. Si meliorum temporum res tanto ordine & câ copiâ scripsisset, inter *Græcos* Historicos, qui *Latina* memoriæ mandarunt, principem locum proculdubio obtinisset. *Carol. Sigon.*

Quod si quis *Dionem* & *Herodianum* velit comparare, *Dio* sanè amplitudine argumenti, copiâ expositionis, frequentia pragmaticæ informationis præcellere videbitur, sed styli terribilissima & temperatissima venustas, *ἱστορικῆς* historica concinnitas, sententiarum opportunitas & elegantia, judicii civilis gravitas & æquabilitas, compositionis universæ competentia in *Herodiano* longè lateque eminebit---Quod nonnulli in *Rebus Alexandri* & *Maximini* fidem ejus suspicant, non magnis id videntur de causis facere, sicut in notis ostendimus. *Joan. Henric. Boeckl.* in *Herodian.* præfat. ad lector

Non idem fuit in *Herodiano* studium veritatis inquirendæ: nec ferè potest ejusdem Principis virtutes ac vitia recensere. *Bodin.* Method. Hist. cap. 4. de *Sueton.* locutus.

Veritati etiam studuit: nisi quod fides ejus nutet in *Alexandro* & *Maximino*. Quod etiam observatum politissimo hujus Scriptoris Interpreti, *Angelo Politiano*. Et ante eum *Julio Capitolino* in *Maximinis* duobus, ubi ait: *Herodianus Græcus Scriptor, si quantum videmus in odium Alexandri plurimum facit.* Similiter *Trebellius Pollio* in 30. tyrannis: ac *Lampridius* in *Alexandro Severo*, & in *Antonino Diadumeno*. *Voss.* l. 2. de Hist. Græc. c. 15.

Quamvis *Herodianus* hic tantum spectemus quatenus Historicum se proficitur; cum tamen acceperimus à *Juida* eum plurima scripsisse. conjectare possumus, præter octo ejus Historiarum libros nobis superstites, eosque admodum breves, cum alia plura opera concinnavisse, quæ ad nos minimè pervenerint.

Bb

Quam

Quam in rem observandum est eum primitus *Alexandrinum Grammaticum* fuisse; æquè ac Pater ejus Apollonius cognomine Dyscolus seu Morosus. Quapropter fortassis etiam *Artium minutissimum sciscitatore* eum nuncupat *Ammianus Marcellinus*. Ut ut res sit, meliorem ætatis suæ partem *Romæ* in *Aula Imperatorum* traduxit, ubi ei facultas fuit, ea curiositate quam in ejus libris cer- nere licet, innumera præclara indagandi, quæ alibi non docemur. *Franc. Me- thaus le Vayer*.

Historicus elegans, copiosius vocatur *Dempstero*

Absolutissimi styli & judicii Historicus, & sine causâ ab Interpretibus inter- vitarum Scriptores repositus. *Bosius* de compar. prud. Civ. n. 29.

Herodiani libri Historiarum 8. ab excessu *M. Aurelii Antonini* Philosophi, usque ad mortem *Balbini* & *Maximi*, prodierunt Græcè & Latine cum Notis & animadversionibus *Joan. H. Boscleri* Argentorati apud *Iosiam Stedeli* m. m. 8. Anno 1661.

DIO CASSIUS:

Clar. A. D.
CCXXX.

Qui & *Coccinus*, sive *Cocceianus* vocatur. *Nicea* hic, *Bithynia* urbe, natus fuit, ac sub *Commodo*, & proximis Imperatoribus, Senatoriâ gravissus est dignitate: à *Perinace* etiam ornatus; ab *Alexandro*, *Mammea* filio, ad Consula- tum fuit evectus, quem cum ipso Imperatore gessit. Extremâ ætate, cum bonæ ejusce Imperatoris veniâ, *Niceam* abiit, ut reliquum vitæ tempus in urbe pa- tria viveret. Historiam ad hunc usque *Alexandrum* libris 80. perduxit. Ac or- sus quidem fuit ab Urbe Condita. Sed primi 14. libri perierunt. Exant verò sequentes 15, qui incipiunt à *Luculli* gestis, ac desinunt in morte *Claudii Cæsa- ris*. Qui inde sequebantur, iidem interciderunt. Attamen bene est, inquit *Vossius*, quod horum excerpta saltem habemus.

Unius interim, sed lætæ admodum culpæ absolvere *Dionem* non possum; quod quadam seu judicii, seu morum pravitate, virtutes suo pretio æstimare nescit; sed virus suum ejaculatur in optimos, & præstantissimos viros ut *Cice- ronem*, *Brutum*, *Cassiumque* & *L. Senecam*. Omnino hæc aut insignem judicii de- fectum, aut malam mentem, arguunt. Transtulit *Dionem Cassium* *Xylander*: idemque à se, sed liberiore stylo, factum ait *Robertus Constantinus* in suo scripto- rum nomenclatore. Præter istos 130. libros, qui in decadas distribuebantur, etiam prodidit *Persica*, *Seneca*, *Evodia* sive potius, ut *Hieronymus*. *VVolphius* emen- dat, *diodoræ* itineraria; ad hæc res à *Trajanæ* gestas, & *Arriani* Philosophi vitam; auctore *Suidâ*. *Voss.* de Hist. Græc. c. 15. l. 2.

Cum *Dio* totum vitæ suæ tempus in *Rep.* gerendâ consumpserit, ac per om- nes honorum gradus his ad Consulatam evectus, deinde *Proconsul* factus, *Provin- cias* summâ cum laude gubernavit, magnam denique bonarum *Artium* scientiam, cum usu conjunxerit, Quis dubitet eum inter optimos Scriptores censere? Pro- fectò Comitiorum ac Magistratuum Romanorum totiusque publici *Juris* dis- ciplinam accuratè collegit: *Principum* verò consecrationes & *ædificiorum* unus tradidit;

tradidit; & ea, quæ *Tacitus Imperii Arcana vocat*, penè solus evulgavit. Fuit enim publici consilii diligens indagator. Videtur tamen ubique partes *Cæsaris* adversus *Pompeium*, & *Antonii* adversus *Ciceronem*, datâ operâ tueri voluisse: illa verò portenta, quæ in *Acie Marcomanorum* contigerunt, *Arnulpho Aegypcio*, non *Christianis* tribuit, contra quam *Tertullianus*, *Ensebius*, *Orosius*, *Iustinus*, *Paulus Diaconus*, ac *Marcus ipse Aurelius* in suis ad *Senatum* literis testantur. *Bodin.* in *Method. legend. Hist.* p. 64.

Historicus diligentissimus vocatur. *Dempstero.*

Maximæ fidei & auctoritatis Historicus. *Rupert.* ad lib. 2. ff. de O. I. cap. 1.

Prudentissimus profectò gravissimusque Scriptor, nemineque utilitate & disciplina Historica inferior. *Bossius* de *Compar. prud. Civ.* n. 29.

Ipse autem *ἱστορικὸς καὶ ἀντιγραφεύς*, quæ suam ætatem attinuerunt, omnia penitissimè Inquisivit, præteritorum memoriam ex publicis Monumentis recollegit, & quia in clarissima luce Romanæ Reip. multos annos vixit, solus arcana Reip. intellexit, notisque conservavit, veteres leges ac solennes formulas diligentius expressit, ut in illo nihil possit desiderari, *Tilem. discipl. Philol.* papin. 202.

Inferior hòc (*Dionysio Halicarnassensi*) *Dio Cassius* est, ut tamen & ipse Politicum sese probet aptumque docendis τοῖς πολιτικοῖς fortassis & in Aristocraticis & Democraticis Institutis parem laudem à nobis referens, nisi amplissimæ Historiæ totos 34. priores libros, quibus res ab Urbe Condita ad *Lucillum* usque tradidit, ævi infelicitas detraxisset. Insignes certè sunt superstites 25. libri, quamvis in morte *Claudii* desinant: & nihil vulgare sapiunt ipsa reliqui Operis *Xiphilini*ana Excerpta. (*omring.* de *Civ. Prud.* Cap. 14.

Judicii, quo præditus eximio fuit, & prudentiæ civilis, cum alia licet opere toto spatia colligere argumenta, sanè quàm illustria, tum ex illis, quæ initio libri 42. de admissis à *Pompeio* post cladem *Pharsalicam* variis erroribus; quæ libri hunc sequentis initio, de populari civitatis Romanæ statu in unum imperium mutato; quæ denique libro 47. de dominatione unius, ex comparatione *Triumviratus*, præ quo *C. Cæsaris* Imperium fuit aureum, sapientissimè disternit. Ex his enim, quæ pauca producimus è multis, velut ex ungue *Leonem*, quod aiunt: ita, quanto *Cassius* noster usu rerum valuerit, facile quivis agnosceret. *Ioan. Lemnclav.* prolegom. ad *Dion.*

De *Dione* aliud est; quem legendum cum iudicio aio, nec fidei ejus usquequaque fidendum. Sæpè adulatur, sæpè hallucinatur: utrumque ideo, quia *Græcus*, & ingenii minimè constantis. Quædam audaciùs in moribus externis, quædam vaniùs affirmat. *Lips.* l. 4. *Epist. Quæst. Epist.* 3.

Summa eadem divitiarum *Seneca* expressa à *Dione*: qui omnes res relictas habet prout culpet virum inculpatum. Ita adulterium ei objicit cum *Agrippinâ*; pullarium eum fuisse ait, idemque vitium ab illo insitum *Neroni*: causam autoremque interfectæ *Matris*; aliaque, quæ homo vanus, præter fidem, præterque omnium mentem conviciatur velut è plauastro. Quibus odii causis? aut

Lucius Florus brevitare suâ se implicat potius quàm e plicat : cujus operâ *Ivii* multi libri periere. Scelus laqueo dignum. *Clau. Verder.* in Auctor. Censur.

Lucii Ann. Flori Rerum Romanarum libri 4. prodierunt cum Notis *Ioan. Camertis*, editore *Iacobo Bedroto Pludentino* : additi sunt *Sextus Rufus* & *Messala Corvinus*. *Basilea* 1532. in fol. apud *Hervagium*.

Prodierunt itidem cum Notis *Ioannis Freinshemii* *Argentorati* 1669. in 8o. apud *Dolhopfium*.

FLAVIUS PHILOSTRATUS.

Chr. A. D.
CCIV.

L *Emmianus*, temporibus *Severî* Imp. ejusque uxoris *Julia*, Epistolarum *Magister*. Reliquit de vitâ *Apollonii Tyanei* libros octo. In iis *Damidem Assyrium*, *Maximum* & *Marugenem*, ut ipse fatetur, secutus est. Scripsit jussu *Julia Augusta*. Extant ejusdem Epistolæ, & liber *Iconum*, atque de *Vitis Sophistarum* libri duo.

Philostratus in Historicis magna *Homeri* mendacia majoribus mendaciis corrigit. *Lud. Viv. de Tradend. Discipl.* p. 625.

Liber *Philostrati de Apollonio* penè totus figmentum est rabiosum, ac blasphemum hominis in fingendo non inexercitati, quique historias comminisceretur de iis, quæ nemo unquam vel vidisset, vel audisset. *Lud. Viv. l. 5. ibid.* p. 630.

Philostratus omnium, qui unquam historiam conscripserint, mendacissimus. *Cael. Rhodigi. l. 17. Lect. Antiq. c. 13.*

Philostratum nugatorem ac mendacem sæpiùs appellat *Lipsius*.

Sunt qui nihil aliud agunt quàm ludunt, & aures animosque otiosos demulcent adductis tantùm ad hoc narratiunculis: quales sunt *Heliodorus* & *Philostratus*, & his vetustiores, nihilo tamen graviores, *Herodotus* & *Ctesias*, ob nimiam mendaciorum licentiam oblitterati dudum, in quibus vix quicquam præter facundiam laudes. *Ioan. Wier. lib. Apologetic. advers. Leon. Suarii calumn. Sect. 19*

Vix quisquam satis dignè valeat unquam exprimere, quantum humano generi obfuerit *Philostratus*, scribendo res gestas *Apollonii Tyanei*, eadem amplificando mendaciis: ut videatur planè inventum fuisse *Diaboli*. Quod enim non valuit perficere in *Simone Mago* nuper extincto, id in *Apollonio* implere conatus est: quippe qui æmulus *Christi* gloriæ; sicut scripto jam *Evangelio*, longè latèque per orbem innotescabant *Christi* res gestæ; suum ipse statuens *Antichristum*, pseudoevangelium quoque actorum ipsius per mendacissimum hominem scribendum curavit; cui fidem præstantes homines, nihilo *Christo* minorem fuisse *Apollonium* existimarent, vel sicut istum eaperfecisse *Magiâ* complures compertum haberent, eadem quoque Arte *Christum* ulum esse falsò ac absurdè effutirent. *Commentario* namque edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Arcopagi* *Judicibus*, nihil magis monstrare conatus est, quàm *Apollonium* æqualem fuisse *Christo*. Porro ejus insaniæ *Ensebinus* adversus eum scribens egregiè

egregiè confutavit. *Baron. ad An. Chr. 68.*

Philostratus Lemnius in vitâ *Apollonii Tyanei* fabulator & mendax, sed sermo ejus melle dulcior fuit. *Ioan. Bona. Cardin.*

Stylo usus est aperto, gratioſo, concito, pleno etiam dulcedine, ac cum expressis loquendi formis, tum ex recentioribus elegantius laudem quaerit. *Phot.*

Eunapius ait, *Philostratum* opus suum non debuisse inscribere *Vitam Apollonii*, sed *Accessum Dei ad Homines*.

Philostratus de *Aquâ*, circa oppidum *Tyana*, *Jovi* sacrâ, quam vocant *Asbameam*, ea prodit, quæ, nisi falsò tribuantur *Aristoteli* Græca, quæ post librum *Σαυμασιον ἀπομνηστικον* leguntur fragmenta, verbo ad verbum inde depromptit. Vide *Aristotelem* inquit *Mausiacus*, vide *Philostratum*, & apparebit facile furtum. *Thomas. de Plagiorum. 518.*

Philostratus autem nullius est apud ullum cordatum auctoritatis, ita ut mirer doctissimum *Bochartum* tantâ cum fiduciâ ex hoc mendacissimo scriptore quamcunque conclusionem probare velle. In *Philostrato* *Baronius*, & ex eo *Possevinus* errores varios notat, sed multò plura crassissima mendacia attentus quilibet Lector observaverit. *Robert. Bail. in Op. suo Hist. & Chronol. Impress. Amstelod. 1668 pag. 285.*

Philostratus hic immortalem est nactus memoriam, libris octonis de *Apollonii* vitâ. In eâ se profitetur sequi, tum *Damidem Asivrium*, tum alios duos, qui & ipsi *Philostrati* vitam scripserint; nempe *Maximum* & *Mærogenem*. Sed, seu vanos sequitur duces, seu ipse multa comminiscitur, magna *Homeri* mendacia majoribus mendaciis corrigit; ut de eo refert *Vives. l. 3. de Trad. Discipl.* Et tamen hujusmodi commentis deceptus *Caracalla* *Apollonio* Heroicum erigere monumentum non dubitavit; ut est apud *Xiphilinum* in vitâ *Caracallæ*. Quin fuere Gentiles, quos etiam *Christo* comparare *Apollonium* non puderet. Uti *Macrocles* ille, adversus quem *Eusebius* dillicet. *Voss. de Hist. Græc.*

Extant libri 2. De *Viris Sophistarum* ad *Antoninum* Consulem Græcè cum Interpretatione *Antonii Bonfinii*. Ejusdem libri 8. de vitâ *Apollonii Tyanei* celeberrimi Magi, nec non aliorum *Philostratorum* reliqua edita fuere curâ *Frederici Morelli*, *Lutetia Parisiorum* Anno 1608. apud *Jand. Morellum*.

Prodierunt *Epistolæ Philostrati* Græcè, editore *Ioanne Meursio*, *Lugd. Bæ.* Anno 1616. in 4. unâ cum *Meursii* Dissertatione de *Philostratis*.

O P P I A N U S.

C illix, ex urbe *Coryco*, Grammaticus, & Poëta, vixit sub *Antonino Caracallâ*. *Clar. A. D. CCXVII.*
Scripsit *Halienuca*, id est, *Piscatoria*, libris quinque: *Cynegetica*, l. 4. de *Am-
cupio*, libris duobus. Circa finem Imperii *Caracallæ* lucè excessit, Anno ætatis
tricesimo.

Antonino Caracallæ *Ἀνδριανῶ* sua inscripsit, & *ἑξήκοντα*, donatus ab eodem ob singulos versus statere aureo, hoc est, viginti millibus nummorum aureorum.

A. A.

Suid.

Suid. Hinc *Oppiani* carmina à plurimis *aurea* appellata sunt.

Oppianus quidem inter *Græcos* aded sublimis est, aded numerosus, ut eorum unus ad *Virgilianam* diligentiam aspirasse videatur. *Iul. Cas. Scalig. l. 5. c. 9. Poetic. pag. 664.*

Oppianus Musarum alumnus audit. *Idem* exercit. 218. Sect. 1.

Idem tractat argumentum *Gratius*, & *Nemesianus* apud nos: *Græcis Oppianus*: Magnus hic Poeta, sicuti sæpè à nobis dictum est: quicum *Græcorum* neminem ausim comparare. Quamobrem nostros quoque duos hosce ab illo puto longè superatos; quippe ejus unius spiritu *Virgilianam* divinitatem representatam semper judicavi: tantum abest ut cum hujus numeris illorum versus conferri posse rear. *Idem l. 5. Poetic. p. 758.*

Oppianus suavis, generosus incomparabilis Poeta. *Dempster.*

Omnium eruditorum puncta hic unus abstulit, quod certè omni ævo paucissimis contigit. *Conrad. Rittersf. in proem. Oppian.*

Dictio *Oppiani* copiosa, luculenta, & sententiis hinc inde resplendens, nonnunquam etiam obscurior, sed ubique docta. Præfationes ejus ita *Asiatico* quodam dicendi genere climata, profusaque, ut totidem *Panegyrica* orationes videri queant. *Borrich. De Poet. p. 16.*

Dom. Crassus ait *Oppianum* in *Sententiis* & *Parabolis* præsertim excellere. Addit *Oppianum* rem admodum arduam præstitisse, quod scilicet uniformitatem ubique servaverit, quam etiam sermonis facundia & rerum de quibus agit maturitati tam feliciter attemperare noverit. *Crass. de Poet. Græc. Italice.*

Habet stylum floridum & planum cum facundiâ & maturitate, & in *Sententiis* ac *Parabolis* præcipuè excellit. *Jac. Frisius Biblioth. Philos.*

Oppianus Cilix, admirabilis ille, & nunquam satis laudatus Poeta. *Tan. Fab. l. 11. Epist. Epist. 63.*

Oppianum tuum sic expecto, ut dies noctesque de eo cogitem: amo enim illum Poetam, ut si quis alius. *J. Casaub. in Epist. ad Conrad. Rittersf. Mompt. a. d. 7. Idus. Sept. 1597.*

Jes. Rapinus non dubitavit tamen judicare *Oppiani* stylum exsuccum esse. *Refl. in Poet. 2. part. Reflex. 15.*

Oppianus de *Piscibus* soluta oratione scribens, sæpè pro aliis alios *pisces* accipit. *Claud. Verder in Autor. cention.*

Oppianus in descriptione *Equi Generosi* pleraque è *Iobi c. 39.* mutuatus est. *Arnold. Boon l. 3. c. 11. Animadver. Sac. ad Text. Hebraic. Vet. Testam.*

Anno ætatis suæ tricesimo (quo etiam *Persius* Satyræ scriptor acerrimus vivere desiit) pestilentia, quantum *Anazarbi* grassabatur, extinctus est, vir & poeta optimus, gratus omnibus gravis nemini. Magnum igitur moriens luctum & ingens sui desiderium omnibus bonis tam inter cives, quam apud externos, quibuscunque nominis ejus fama innotuerat, reliquit. Nam à civibus: quidem ejus & Sepulchri Monumentum ipsi exadificatum & statua collocata est. — Sunt profectò *Oppiani* poemata singularia ac divina, neminique *Gre-*

corum:

eorum Poetarum postponenda; plurimis verò etiam anteponeunda, ut non temerè factum esse videatur; quod singuli ejus versus singulis aureis, seu *Stateribus* æstimati fuerunt. Neque mihi soli ita videtur, sed judicii mei approbatores & ἐμολύβους habeo eruditos & intelligentes audeo dicere Universos *Conrad. Ritters.* in *Proœm. de vit & Oper. Oppian.*

Prodierunt Opera ejus de Venatione & Piscatu, Græcè & Latine, curâ *Conradi Aitterhusii*, cujus Notæ, item vetus Scholiastes Græcus, accedunt. *Leyda in 8º. Anno 1597.*

M. MINUTIUS FELIX.

Minutius Felix, Gente, ut verisimile est, *Afer*, non ignobilem inter *Clar. A. Di. Romanos Causidicos* locum tenuit, doctrinâ tamen ac pietate *Christianâ* *CCXX.* ipse longè nobilior. De ætate ejus quâ vixit, nihil habeo, quod pro certo affirmare aulam: si tamen in re obscurâ, dubiâque hariolari liceat, conjiciam illum, utpote *Tersuliano* supparem, *Cypriano* antiquiorem, circa Ann. 220. claruisse. Scripsit *Roma* libellum, pro octavo *Arnobii* libro aliquot retrò seculis falso habitum, *Dialogum*, inquam, illum insignem, *Octaviu* dictum, inter *Caciliu Natal'em*, Gentilem acerrimum, & *Octaviu Iannarium*, acutum *Christianorum* vindicem ac Patronum: quos inter medius sedet bonus *Arbiter*, *Minutius Felix*. In quo sanè libello totum *Gentiliu* cultum, *Deorumque* prosapiam non minus eruditè quàm venustè & ingeniosè convellit, & *Christianos* eorumque *Sacra* ab omnibus *Cacilii* calumniis atque objectionibus eleganter & nervosè vindicat. Tandem manus dans *Cacilius* gloriatur se quidem ab *Octavio* victum, de errore tamen triumphasse. *Gul. Cave. Hist. Literar.*

Minutius Felix, *Romæ* insignis *causidicus*, scripsit *Dialogum Christiani & Ethnici* disputantium, qui *Octavius* inscribitur, sed & alius sub nomine ejus fertur de *Fato*, vel contra *Mathematicos*, qui cum sit & ipse disertus hominis; non mihi videtur cum superioris libri stylo convenire. *R. Hieronym. de viris Illustr.*

Minutius Felix causidicus Romani fori, in libro cui titulus *Octavius* est, & in altero contra *Mathematicos*, si tamen *Inscriptio* non meminit auctorem, quid *Gentiliu* *Scripturarum* dimisit intactum? *Idem* in *Epist. ad Magnum*.

Minutiani hujus libelli *inscriptio*, & *Dialogi* forma, antiquum, eruditumque scribendi morem refert. Genus dicendi est argutum, acre, vehemens: Est pressum, densum, nervosum, crebris sententiis compactum, omniumque Antiquitatum æque *Historiarum* memoriâ refertum: & in quo plures sententias, quàm periodos numerare possis. Nam neque verbosi olim fuerunt *Christiani*, qui *verba dare* nondum didicerant: & eorum *patroni* erant homines docti, ac ut uno verbo dicam polyhistores. *Franc. Balduin. Præfat. præmiss. Octav. M. Minut. Fel.*

Dialogum ejus elegantissimum vocat *G. Calixt. de verit. Relig. Christ. n. 16.*

Minutius Felix, *Romanus Orator*, rei *Christiane* magnus Propugnator. *Hier. Drexel. c. 3. Sect. 30. Prodrom. Eternitat.*

Anno 1652. apud Ioan. Maire. quæ editio ibidem pulcherrimè repetita Anno 1672. in 8. ex officinâ Hackianâ prodiit.

JULIUS AFRICANUS.

Scriptor Ecclesiasticus, Clamit Anno 220. vixit Nicopoli, in Palaestina, erat Clar. A. D. que Episcopus Emaus (si fides sit habenda Hebed-jesu Metropolitæ Sobensi) C C X X. obiit circiter annum 232. Chartoph. Gul. Cave.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii inscripti de *Cestis*—Epistola ad Origenem, de Historia *Susanna*—Annalium seu de *Temporibus* volumina quinque—Epistola ad *Aristidem* de discrepantiâ Genealogiæ Christi à *Matthæo* & *Lucâ* descriptæ.

Julius Africanus, accuratissimus temporum observator, Christianorum primus *Chronologiæ* fontes reclusit, ac *πενταβιβλον χρονολογικὴν* scripsit, ex quâ integras etiâ paginas in suum *Chronicon* transcripsit *Eusebius*. Primus eas *Græcè* publicavit *Iosephus Scaliger*, qui nec dubitat *Eusebii Chronicon* vocare *Africani Chronicon* recoctum. Atque hinc detegitur spissus error *Ioannis Bodini*, qui in *Methodo Historia* suæ *Eusebio* juniorem facit, atque addit, deduxisse tempora usque ad annum 320. Scribere debuit 220 ut ex *Eusebio* scimus, qui *Africanum* exscripsit. *Voss. de Hist. Græc.*

Vir undecunque doctissimus, Philosophus, Historiographus, & Theologus insignis. Suis studiis & sumptibus apud *Cæsaream Palestina* insignem Bibliothecam condidit. Scripsit præterea magnæ utilitatis plura opuscula *Tribem. de Scriptor. Ecclesiast.*

Julius Africanus, vir ingentis, variæque doctrinæ. *Voss. de Mathematic. pag. 293.*

Doctum imprimis, & antiquum Scriptorem, nunguat *Isaac. Casaub. initio. Not. in Tactic. Aneæ.*

In multis rebus non tam diligentia, quàm judicio & linguarum cognitione destitutum labi probatu declive est. *Grot.*

Africanus sedulus potius scriptor, quàm exacti per omnia judicii. *Idem. ibid.*

Per idem tempus (viz. Ann. *Christi*. 222.) *Africanus* librorum scriptor qui *Κεσοί* appellantur, magnâ commendatione ad hominum famam profluxit. *Baron. ad Ann. 222.* Ejusdem *Africani* quinque alii libri de *Temporum* & *Annalium* serie, accuratâ quadam industriâ elaborati, ad nos pervenerunt. *Idem ibid.*

Julius Africanus Christianorum, meâ quidem sententiâ, doctissimus. *Paul. Golomes. in Paralipom. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 3.*

Legimus *Africani* illius Historiam, qui *Cestros*, ut nominant, libris quatuordecim composuit. Concisus quidem est, nihil tamen cognitu necessarium omittit. *Phot. Cod. 34.*

Africanus

Africanum nostrum librum τ $\alpha\iota\sigma\omega$ auctorem fuisse cum *Eusebio*, *Photio*, *Suida* statuimus, ut de *Vossio*, *Lambecio*, *Westenio* nihil dicam, quicquid dicant *Scaliger* & *Valesius*, qui *Africano* cuidam Gentili, *Sexto* dicto, tribuunt. *Opt. Cave* in *Chartophyl. Eccles.*

Eidem Authori ascribitur præterea Dissertatio quæ inscribitur de *Cæstis*, quæque sub ejus nomine citatur, non tantum à *Suida*, & à *Sinello*; sed etiam à *Photio*; imò & ab *Eusebio* *Historiæ* suæ lib. 6. cap. 31 si modò affectus non sit hic locus, qui nec in *Versione Ruffini*, nec apud *D. Hieronymum* legitur. Sed verisimilius est id alterius cujusdam *Africani* opus esse. *Ed. du Pin. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 318.*

Notandum à *Suida* 24. numerari *Cæstorum* libros, *Photio* 14. aliis verò duntaxat novem. *Labbe de Script. Eccles.*

Julius Africanus quædam præclarissima habebat, sed lapsibus non carebat, id nobis constat ex iis quæ ex eodem transcripsit *Eusebius*. Quam eximia ejus fragmenta traditurus sum! *Scaligerana* 2.

Accuratissima ejus, quæ confecit scripta, cum aliis genuinæ antiquitatis, intercederunt, præter frustula quædam, in *Eusebiano Chronico*, & inter *Basilii*, *Origenis*que opera conspicua.

* *Julii Africani* Opera pro *Apocryphis* habet *Gelasius*.

Epistolam ad *Origenem* de *Historiâ Susannæ* Græcè edidit *David Hoeschelius*. Ann. 1602. Græcè & Latine una cum quibusdam *Origenis* Opusculis *Ioh. Rod. Westenius* Basil. 1674.

Extant *Commentarii de Cæstis* MSS. tum alibi, tum in *Bibliothecâ Clarissimi Viri Isaaci Vossii*.

Chronicon Africani apud *Chaldaeos* etiamnum extare scribit *Hebediesus*, penes quem fides esto.

HERODIANUS.

Chr. A. D.
CCXXIV.

Historicus, tempore *Maximini* Imp. claruit. Reliquit *Historiarum* libros octo. Incipit à morte *Aurelii Antonini*, & desinit in morte *Balbini* & *Maximi*. Eum in *Latinum* sermonem *Angelus Politianus* transtulit. Quæ de re ita *Whear*. "Haud scio, uter majorem laudem mereatur *Herodianus*ne, quem in linguâ suâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, qui *Herodiani* scripta tantâ felicitate interpretatus est, ut non transtulisse, sed ipse composuisse videri possit.

Artium minutissimus sciscitator vocatur *Ammiano Marcellino* lib. 22. cap. 42.

Ad fidem pleraque dixit. *Int. Capitolin.*

Scriptoris hujus dictio clara est, atque perspicua, quin & jucunda: vocibus autem utitur temperatis, neque supra modum *Asiæ*, quibus nativa illa communis sermonis gratia quodammodo violetur, nec rursus in humilitatem quandam ita demissis, ut artem omnem illæ fugisse videantur. Adhuc nec supervacaneis tumet, neque

tradidit; & ea, quæ *Tacitus Imperii Arcana vocat*, penè solus evulgavit. Fuit enim publici consilii diligens indagator. Videtur tamen ubique partes *Cæsaris* adversus *Pompeium*, & *Antonii* adversus *Ciceronem*, datâ operâ tueri voluisse: illa verò portenta, quæ in *Acie Marcomanorum* contigerunt, *Arnulpho Ægyptio*, non *Christianis* tribuit, contra quam *Tertullianus*, *Ensebius*, *Orosius*, *Iustinus*, *Paulus Diaconus*, ac *Marcus ipse Aurelius* in suis ad *Senatum* literis testantur. *Bodin.* in *Method. legend. Hist.* p. 64.

Historicus diligentissimus vocatur. *Dempstero.*

Maximæ fidei & auctoritatis Historicus. *Rupert.* ad lib. 2. ff. de O. I.

cap. 1.

Prudentissimus profectò gravissimusque Scriptor, nemineque utilitate & disciplina Historica inferior. *Bossius* de *Compar. prud. Civ.* n. 29.

Ipsæ αὐτόπτης καὶ αὐτίκας, quæ suam ætatem attinuerunt, omnia penitissimè Inquisivit, prætorum memoriam ex publicis Monumentis recollegit, & quia in clarissima luce Romanæ Reip. multos annos vixit, solus arcana Reip. intellexit, notisque conservavit, veteres leges ac solennes formulas diligentius expressit, ut in illo nihil possit desiderari, *Tilem. discipl. Philol.* papin. 202.

Inferior hòc (*Dionysio Halicarnassensi*) *Dio Cassius* est, ut tamen & ipse *Policum* sese probet aptumque docendis τοῖς πολιτικοῖς fortassis & in Aristocraticis & Democraticis Institutis parem laudem à nobis referens, nisi amplissimæ Historiæ totos 34. priores libros, quibus res ab Urbe Condita ad *Lucillum* usque tradidit, ævi infelicitas detraxisset. Insignes certè sunt superstites 25. libri, quamvis in morte *Claudii* desinant: & nihil vulgare sapiunt ipsa reliqui Operis *Xiphiliana* Excerpta. *Conring.* de *Civ. Prud.* Cap. 14.

Judicii, quo præditus eximio fuit, & prudentiæ civilis, cum alia licet opere toto spacia colligere argumenta, sanè quàm illustria, tum ex illis, quæ initio libri 42. de admissis à *Pompeio* post cladem *Pharsalicam* variis erroribus; quæ libri hunc sequentis initio, de populari civitatis Romanæ statu in unius imperium murato; quæ denique libro 47. de dominatione unius, ex comparatione *Triumviratus*, præ quo *C. Cæsaris* Imperium fuit aureum, sapientissimè disceruit. Ex his enim, quæ pauca producimus è multis, velut ex ungue *Leonem*, quod aiunt: ita, quanto *Cassius* noster usu rerum valuerit, facile quivis agnosceret. *Ioan. Leunclav.* prolegom. ad *Dion.*

De *Dione* aliud est; quem legendum cum iudicio aio, nec fidei ejus usquequaque fidendum. Sæpè adulatur, sæpè hallucinatur: utrumque ideo, quia *Græcus*, & ingenii minimè constantis. Quædam audaciùs in moribus externis, quædam vaniùs affirmat. *Lips.* l. 4. *Epist. Quæst. Epist.* 3.

Summa eadem divitiarum *Seneca* expressa à *Dione*: qui omnes res relictas habet præut culpet virum inculparum. Ita adulterium ei objicit cum *Agrippinâ*; pullarium cum fuisse ait, idemque vitium ab illo insitum *Neroni*: causam autoremque interfectæ *Matri*; aliaque, quæ homo vanus, præter fidem, præterque omnium mentem convictatur velut è plauastro. Quibus odii causis? aut

Bb 2

quo

ORIGENES

A Damantius dictus, ob indefatigabile studium, *Alexandria* natus, an. 186. Clar. Anno ibique Presbyter & choro *Catechetica* Magister, Claruit ann. 230. à *De-* D.CCXXX. metrio ann. 233. *Alexandria* pulvis, obiit *Tyri* ann. 254. Gul. Cave.

Opera genuina ferè infinita sunt.

Opera supposita sunt: *Libri Iob* Tract. iii. & comment. in eundem — *Commentarius in Evangel. S. Marci* — *Homiliae in diversos* — *De Sectis Philosophorum*, & *Dogmatibus* — *Lamentum Origeni* — *Scholia in orationem Dominicam*, & in cantica B. Virginis. Zachariae & Simeonis.

Opus Dubium est *Dialogus contra Marcionitas*, de recta in Deum fide. Extat *Græc. Lat. Gul. Cave.*

Negari non potest *Origenem* sæpius accusasse *Judeos* quod *Scripturam Sacram* adulteraverint, nec idem iis à *S. Hieronymo* crimen quandoque objectum fuisse. Sed si duorum illorum *Patrum* scribendi modum attentè perpendamus, illos, ut ad aliorum opinionem sese accommodarent, contra sui ipsorum sententiam sæpe locutos esse fat. bimus. Ric. Simon, *Hist. Critic. V. T. lib. i. cap. 19. Gall.*

Origenes primus inter *Patres* ad *Librorum Sacrorum* studium animum maxime intendit. Hinc est quod *Methodo* ab aliis *Patribus* qui ipsum præcesserunt longè differat: Ac de illo dici potest quod neminis opera exscripserit, quamvis eorum legisset *Commentaria* qui ante se in *Biblia* scripserant, cum contra plerique eorum qui post illum vixerunt, ferè tantum libros ipsius exscripserint. Hac de causa *D. Hieronymus* primum post *Apostolos Ecclesiarum Magistrum* illum nuncupavit. Quia valde eruditus erat, suis in *Scripturam Commentariis* se in *Librorum Sacrorum & profanorum* *Authorum* studio æquè exercitatum ostendit. *Allegorias* præsertim in deliciis habebat, non modò quia *Platoniorum* *Philosophorum* *Scripta* legerat, sed etiam quia *Scriptura* hac ratione sublimitatis famam conciliare putavit, quæ *Ethnicis* simplicior videbatur. Plurimi tamen faciebat *Literalem Bibliorum sensum*; sed *Allegoriam* utiliore censuit ad *Eruditos* sæculi sui ad *Religionem Christianam* alliciendos. Usque ad sexies mille *Volumina* seu chartæ spiras numerant, quas in *Scripturam* conscripserat. Ut res sit, hoc saltem constat, neminem unquam æque ac ipsum in *Biblia* laborasse, sive ad *Textus* emendationem, sive ad ejusdem explanationem. Si ejus *Scholia* seu *literales Notulæ* in *Scriptura Textum & versiones* haberemus, de profunda ejus eruditione & magna animi ad *Criticam Librorum Sacrorum* attentione melius judicare possemus. Satis etiam in *Hebraicis* versatus erat, ut à *Judeis* quos interdum consulebat facile non deciperetur; ejusque ingenii vastitas efficiebat ut multa detegeret ad *Scripturarum* elucidationem utilia. Ejus Ingenii vis, Judicii que soliditas agnoscitur in ejus *Homiliis* seu sermonibus quos ex tempore dictabat aut pronuntiabat. Licet enim singularibus sententiis creberrimus sit, tot tamen inutilitates & digressiones in illis non deprehenduntur ac in

docet Christianæ Philosophiæ unica Origenis pagina, quam decem *Augustini*. *Erasmi*. Epist. l. 2. Epist. 26.

Erat in omni disciplinarum genere versatissimus adeò, ut ipsis Christiani nominis hostibus admirationi fuerit. *Porphyrus* arcem totius eruditionis tenuisse dicit. *Konig*.

Est certè hic *Scriptor* adeò omnibus modis impurus, sive ita ipse scripsit, sive depravata postea fuerant ejus *Scripta*, ut nullam in *Ecclesiâ* auctoritatem in rebus controversis mereatur. *Theod. Beza* in Epist. 28.

Quamvis doctissimus fuerit, deceptus tamen ex *Platonis* Philosophiâ in multos errores incidit; *S. Basilius* in libro de *Spiritu Sancto* c. 20. dicit *Origenem* non habuisse sanas de spiritu sancto opiniones: *S. Epiphanius* in libris de *Hæresibus* ponit *Origenem* in numero aliorum *Hæreticorum*: *S. Hieronymus* vertit in *Latinum* idioma libros *Origenis Periarcho*, ut ostenderet errores plurimos, quibus libri illi scatent. Denique in quinto *Synodo generali*, collatione 8. canon. 2. dicitur *Anathema* *Origeni*, & *Scriptis* ejus. *Bellarmin.* de *Script. Eccles.*

Quantum attinet ad *Cyprianum* æqualem *Origenem*, ex quo uno si salvus perduisset, plus lucis nobis accederet quàm ex reliquis aliis, & à quo forsan potius quàm à cæteris omnibus haberemus in quo acquiesceremus, pauca sunt, & maximam partem, foedè lacerata, & miserè immutata quæ sub illius nomine feruntur. Magni enim & mirandi istius viri monumenta, neque temporum, neque hominum injuriam superare potuerunt. Atque haud scio annon horum invidia gravius eum afflixerit, quàm ipsa tot seculorum vetustas quæ ab ipsius morte ad nos fluxerunt. *Dall.* de usu *Parr.* l. 1. c. 1.

Epiphanius & *Rufinus* cum sex millia voluminum in *sacras Scripturas* elaborasse referunt. *Vincentius Lirinensis* addit, neminem mortalium plura scripsisse, quàm *Origenem*; cujus *Opera* non solum non perlegi, sed ne inveniri quidem possibile est.

Quidam inter summos *Ecclesiæ* Proceres dicere non dubitabant, *Malle se cum Origene errare, quàm cum aliis verum statuere.*

Celebre de eo vetustatis judicium est, *Origenes ubi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejor.*

Origenes optimè scripsit contra *Celsum*, sed reliqua nihil valent. *Scaligerana* 2.

Inter *Origenis* opera hoc opus contra *Celsum* est, meo judicio, longè pulcherrimum atque amplissimum. *Tan. Fab.* Epist. l. 1. Ep. 43. p. 140.

Hic amore castitatis se castravit: Novum & vetus Testamentum memoriter novit: jam senex *Hebraicam* didicit *Linguam*. *Joann. Volf.* centur. 3. lection. Memorab.

Origenis libri contra *Celsum* præstantissimum opus sunt & profunda eruditione refertum—Liber hic politissimè, magna animi attentione exquisitaque methodo scriptus est. Non modò optimum *Origenis* opus est sed etiam *Apologia* pro *Christianis* absolutissima & elaboratissima omnium earum quas nobis transmissit *Antiquitas*. *Ell. du Pin.* Nov. *Biblioth. Aushor. Ecclesiastic.* Tom. 1. p. 388, 389. Gall.

Libri

Libri *Principiorum* magna cura scripti erant, & utilissimi fuissent si satis habuisset *Religionis* Principia ex *Scriptura* & *Traditione* explicare, imaginationes suas Philosophicas iis non admiscendo. Politioris styli sunt *Homiliæ* ejus *commemorative* in *scripturam* magnaue eruditione plena, sed accuratatione debita carent, plurimæque inutilia, obscura & intricata continent. Sæpè post explicationem aliquam inchoatam ad aliam se confert præcedente nondum absoluta. Ejus *Homiliæ* simplices & intellectu faciliores sunt, sed harum stylus minus elegans est. Idem ibid.

Extant *Origenis* opera omnia Græco-Latina Tomis 2. in fol. an. 1679. per *Danielem Huetium*. Parisiis apud *Andr. Pralard*.

DIONYSIUS LONGINUS

Clar. An. D.
CCXLVIII.

Sophista, tempore *Severi* Imp. *Athenis* docuit. Erat *Porphirii* Philosophi præceptor, & *Zenobia*, *Palmyrenorum* Reginae à Consiliis. Occisus est ab *Aureliano* Imp. eo quod *Zenobia* author fuisset, ut *Romanis* sese opponeret, & superbiorum ei *Epistolam* dictasset.

Multa admodum scripsit, quorum pleraque apud *Suidam* legi possunt. Hodie nihil ejus extat, præter opusculum illud elegantissimum *Ἐὶ ὑψὺς*, De sublimi Characterè, & Fragmenta quædam apud *Porphyrinum* in vita *Plotini*, & apud *Euseb.* l. 15. *Evangel.* præparat.

Suidas *Longinum* Philosophum vocat; sed *Plotinus* eum dicebat *Φιλόλογον μὲν, Φιλόσοφον δὲ ὑδαμῶς*, Politioris quidem *Literaturæ* peritum, Philosophum vero minime.

Eunapius eum vocat *Βιβλιοθήκην ἐμψυχον, καὶ θεωρατὴν μεσσην*, Bibliothecam vivam; & ambulans Musæum.

Dionysius Longinus Cassius, mordax Criticus, & Rhetor præstantissimus, atque egregius Philosophus, Magister *Porphirii*, quem *Eunapius* in vita *Porphirii*, & ipse *Porphyrinus* in vita *Plotini* valdè commendant. *Joan. Card. Bona.*

Denique *Dionysio Longino*, Rethori *κατακωτάτω*, qui sub *Aureliano* *Cæsare* de hoc characterè [de sublimi stylo] ablectum & planè aureolum reliquit libellum, appellatur *ὑψὺς*. *Voss.* Institut. Oratoriar. l. 6. p. 433.

Aristoteles, *Cicero*, *Quintilianus* & *Longinus* *Rhetoricæ* *Tractatus* *Antiquitatis* absolutissimos nobis reliquerunt. *R. pin.* Reflex. in Eloquent. Refl. 1.

Longinus magnus Magister dicendi; nec minor existimator scriptorum alienorum. *Petr. Victor.* l. 3. Var. Lect. c. 11.

Certè *Moser*, quod de Deo magnificè sit oratione usus, laudat *Paganismo* creditus *Longinus*, impij illius *Porphirii* præceptor, ut *Eunapius* & *Suidas* tradunt, ac *Porphyrinus* ipse agnoscit. Idcirco (inquit *Longinus*) *Judeorum* legislator, vir haud vulgari, quandoquidem divini *Numinis* virtutem pro dignitate cognovit ac divulgavit; statim in ingressu atque initio legum scribens: Dixit Deus; quid inquit? Fiat Lux, & facta est; Fiat terra; & facta est. *Voss.* Institut. Orat. l. 6. p. 446.

In *Longini* Libellum *Ἐὶ ὑψὺς* notas eruditas scripsit *Gerh. Langbainius*, Anno 1636.

PORPHYRIUS

Claruit A.D.
CCLXX.

Philosophus *Tyrinus*, clarâ ortus prosapiâ, priûs *Malchus* vocabatur, deinde ob vestem regiam purpuream, quâ ob nobilitatem utebatur, *Porphyrus* à Sophistâ *Longino*, qui ejus in *Rhetoricis* Præceptor erat, dictus est. *Plotini* fuit discipulus, magister verò *Iamblici*. Natus *Aureliani* temporibus obiit sub finem *Diocletiani*.

Scripta ejus hæc sunt: De divinis nominibus, l. 1. — De Principiis lib. 1. — de Materiâ, lib. 6. — De animâ; lib. 5. — De animalium abstinentiâ, lib. 4. — De cognoscendo seipsum, lib. 4. — Quod una fuerit *Platonis Aristotelisque* secta, lib. 7. — In historiam *Juliani Chaldaei Philosophi*, lib. 4. — Contra Christianos, lib. 15. — De Homericâ Philosophiâ — Ad *Aristotelem* quod anima sit *entelechia* — Philologiz Historiz, lib. 5. — De Genere, Specie, Differentia, Proprio & Accidente — De *Nili* fontibus, secundum *Pitolarum* — De utilitate quam Reges ex *Homero* percipere possunt, lib. 10. — Miscellaneorum Questionum, lib. 7. — In *Thucydidi* proœmium — Ad *Aristidem*, lib. 7. — In *Minuciani* artem. Item alia plurima, præcipuè verò *Astronomica*.

Hic est ille *Porphyrus*, qui contumeliosam, ac atrocium injuriarum plenam linguam in Christianos movit, & quâ suum pestiferum venenum in eos effudit, ac ejaculatus est. *Quid.*

Porphyrus, vir, si quis alius fuit, Religioni Christianæ & ejus cultoribus infestissimus. *Tanaquil. Fab. Epist. l. 1. p. 145.*

Rabidus adversus Christum canis audit *Porphyrus Hieronym.* in proœm. catalog. Scriptor. Eccles.

Porphyrus contra veritatem rabidâ debacchatus est insaniâ. *Theodoret. Serm. 1. de Græc. affect. curatione.*

Porphyrus à posteriore gentilitate maximè cultus, & inter *Platonicos*, ob excellentiam, *Philosophus* cognominatus; sed hostis ille Christi *asophos* vel *misophos* potius appellandus. Hic habitus omnium *Platonis* mysteriorum consuetissimus. *Vier. de Mag. Infam. c. 3.*

Ejus adeo exosum & execrabile nomen, ut in *Edictis Imperatorum* profligatissimi quique *Hæretici*, *Porphyriani* dicerentur. *Crakanthorp. de Provid. Dei.*

Porphyrus Scripta adversus Christianos olim combusta fuisse *Theodosii M. jul.* ann. 448. patet ex *Actis Concil. Ephesini.*

Lactantius duorum meminit *Philosophorum*, qui contra Christianos scripserint, quorum prior sine dubio hic *Porphyrus* fuit. Describit eum velut sub velo *Philosophi* omnibus vitiis coopertum, avarum simul ac luxuriosum, quique opibus suis ipsos *Judices* corruptos habuerit in potestate. *Holman.*

Magnam hujus inter *Philosophos*, ac *sophistas*, nomen fuit — *Porphyrum* primitus fuisse Christianum, sed postea à Religione hac resiliisse, *Augustinus* inuicere videtur, l. 10. de civ. Dei. c. 28. Id ob auctoritatem tanti viri inficias ire non asum: Sed hætenus tamen nihil invenio, quo id verisimile fiat, præterquam quod junior

Cantabrigia in 8° Impensis Guil. Morden. annos 1655.

Libri quatuor de Abitinentiâ prodierunt Græcè cum Scholiis *Michaelis Ephesi* anno 1547. Florentiæ in fol.

Scholia ejus optima ad *Iliada Homeri* se habere, aliquando in lucem proditura, ait *H.etus Vossius* ad *Met.* lib. 1. c. 9. quæ cum aliis commentatoribus Poetæ ejus è Bibliothecâ *Petrescianâ* acceperit.

ÆLIUS SPARTIANUS

D. Elar. An.
CCXCIII.

Diocletiani Imperatoris temporibus floruit. Vitas *Adriani, Ælii veri Didii Iuliani, Severi & rescripti Nigri, Caracallæ & Geta*, literis consignavit.

Ælius Spartianus profundissimâ scaret eruditione, non sine sui temporis eloquentiâ. *Ioan. Bapt. Pins*, c. 57. annot. poster.

E *Spartiano, Lampridio, Capitolino, Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum & morum veterum immensam copiam est haurire. *Lips.* l. 5. Epist. Quæst. Epist. 21.

De *Stylo* res nota, uti & aliorum, qui cum *Spartiano* conjungi solent. Ut sunt *Gallicanus, Trebellius Pollio, Iulius Capitolinus*, & alii. De quibus sic *Erasmus* in *Ciceroniano*: *In his vix est quod probes, præter Historia fidem. Nam agnoscuntur Sermonis Latini castimoniam.* *Voss.* de Hist. Lat.

Rarissimos superesse, qui veritatem viderentur exquisitè sectari, & sibi comperta scripsisse, in cæterotum tamen copiâ non spernendos, voluit divina benignitas. In his ponere soleo *Polybium, Suetonium, & Vitarum Augustarum* in primis plerumque confarcinatores, nisi si ita interpolatos; *Tacitum, Ammianum Marcellinum*. Quibus etsi diversissimis *Scripturis*, maxime omnium *veritatis* studium cordi fuisse scimus. *Barth.* l. 60. advers. in *Augustin.* de C. D. l. c. 6.

In *Spartiano* multa plurius in locis deprehenditur earundem rerum repetitio, & plurima ubique confusio. Nam quoties *Serviani* eadem legas in *Adriano*? in cujus vitâ contexendâ poterat sanè, debuerat certè *Spartianus* vel temporum servare seriem, vel per partes sic dicenda distinguere. ut de publicè gestis, de peregrinationibus, deque privatâ ceterâ ejus vitâ separatim tractaret. Qui quidem ordo in aliis quoque *Spartiani* scriptis desideratur. *Bonifac. Roman. Hist. Scriptor.*

Ælius Spartianus Historicus non magni ponderis. *Dempster.* in *Elench. Scriptor.*

Certum est quod *Spartianus*, *Lampridius* cæterique qui quod *Historia Augusta* nomen obtinere solet composuerunt, tempora de quibus scribunt mirum in modum illustraverint, quodque eorum librorum lectio, quandoquidem melioribus hac in parte destituti sumus, absque insigni dispendio negligi nequeat. Sed totum illud ingens volumen quod ab illis habemus, frigidum & exanime cadaver est, potius quam *Historicum* corpus debitè animatum. Omnes Erudici judicio conformes sunt Authori qui in sua *Prefatione, Historiæ de honestatibus* eos nominat. Dicique potest nihil in eorum lectione profici posse, quod attinet ad

ad Historiæ regulas, nisi in contrarium sensum trahantur, quemadmodum in illorum imperitorum *Fidicinium* cantu, quem Discipulos suos audire volebat *Ismerias*, ut errores vitarent quos in illo animadvertissent. *Francisc. Mothaus le Vayer*. Præfat. sua. Gall.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt Vitas quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum scriptis apparet: quamobrem cum scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagitare, & ipsi eadem in eos invidia, quæ de *Christianis* scripta memoriâ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Aded ut acerbissimæ in eos per imperatores *M. Antoninum* & *Lucium Verum* excitata persecutionis ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab iis obvoluta silentio relicta habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. Chr. 163.

Historia Augusta Scriptores, licet exili quidem ac levidensi testimonio prosequatur *Casspar Bartheus* alicubi, & ipso ævo *Theodosiano*, vel etiam *Iustiniano* latinitatem in plerisque deformiorem pronunciet: Nolim quisquam utilitatis partem ex eorum lectione comparari posse putet. *Whear.* Meth. leg. Hist. Civil. Sect. 22.

Historia Augusta scriptorum lectio cum omnibus & Historiæ & Morum antiquorum studiosis necessaria, nedum utilis; tum vel maxime iis, qui cognitione *Iuris Civilis* Romanorum delectantur. Quàm multa enim toto sparsim opere invenias, quæ ad *Iurisprudentiæ* studia propriè pertineant? quàm multis locis, aut novum Jus aliquod introductum, aut vetus antiquatum observatur? ut taceam, quod absque his scriptoribus fuisset, plurimos prudentes, quorum extant in *Pandectis* & nomina & Fragmenta, ignoraremus: Taceam item dictionis genus, in multis commune cum antiquis *Jurisperitis*. Quid? tot Principum pulcherrimas Epistolas, tot gravissima Senatûs consulta, tot alia publica monumenta, è crinibus Augustorum, Actis Senatûs & populi, aut nescio unde ex abdito eruta, quanti censemus facienda? aut quem mihi dabis ex omni veterum Auctorum numero, cui propter similem vel fidem, vel diligentiam tantum debeamus. Nec prætermiserim eruditas illas neque longè petitas, sed è renatas digressiones, quibus hi Libri, tanquam segmentis purpureæ veri luminis, variis locis sunt ornati. *Isaac. Casaub.* In Prolegom. ad *Histor. August.*

Ælius Spartianus, *Ælius Lampridius*, *Julius Capitolinus*, alique *Historia Augusta* Scriptores, in lucem emissi sunt cum integris Notis *Isaaci Casauboni*, *Claudianii Salmasii* & *Jani Gruteri*, duobus Tomis in 8°. *Lugd. Bat.* ex officinâ *Hackiana*, anno 1671.

ÆLIUS LAMPRIIDIUS.

Imperatorum *Diocletiani* & *Constantini Magni* temporibus vixit. Nam ad illum quidem *Antonini Commodi*, ad hunc verò *Antonini Heliogabali* & *Alexandri*

Clar. A. D.
CCXCVL

Dd

JULIUS CAPITOLINUS.

Tempore *Diocletiani* vixit. E *Spartiano*, *Lampridio*, *Capitolino*, *Vulcatio*, & illis quasi partium secundarum *Historicis*, eloquentiæ non multum; rerum Clar. A. D. CCXCVIII. & morum veterum immensam copiam est haurire. *Lips.* l. 5. *Epist. Quæst. Epist. 21.*

In his (viz. *Ælio Lampridio*, *Julio Capitolino*, *Ælio Spartiano*, *Vulcatio Gallicano*, *Trebellio Pollione*, *Flavio Vopisco*, *Aurelio Victore*) vix est quod probes, præter *Historiæ* fidem; tantum abest, ut eos *Ciceroniani* cognominis honore digner. Nam ægrè tuentur *Sermonis Latini* castimoniam. *Erasm.* in *Ciceroniano*.

Ex his tamen, quæ extant, facile colligere possumus, eos (viz. *Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Vopiscum*, *Spartianum*, *Gallicanum*) pro temporum conditione, satis diligentes in *historia* conscribenda fuisse. Sed rerum dispositio, quæ hi usi sunt, minus apta, stylusque tenuis. Pleraque etiam dicenda omittunt; multis ineptè, quæ ad rem nihil, vel parum faciunt, additis. Et cum brevitati studere conantur, in nimiam verbositatem incidunt, minuta quæque prosequentes. Nobis tamen chari esse debent, cum eorum temporum meliores *Scriptores* non habeamus. *Car. Sigon.* de *Hist. Roman.* c. 20.

Reprehendit *Sigonius* *Capitolini* otiosam verbositatem, dum minuta quæque prosequitur. Sed profectò nimis ille est iniquus, qui pro gratia, quam *Scriptori* de nobis optimè merito debemus, reddit objurcationem. Nam vel minimarum rerum cognitio magnam interdum affert utilitatem, præsertim si de magnis agitur viris, quorum nullum est tam leve, tamque domesticum dictum aut factum quin observatione dignum videatur. *Balthass. Bonifac.* de *Roman. Hist.* *Scriptor.* cap. 21.

Julius Capitolinus, & huic æqualis *Ælius Spartianus*, claruerunt ambo temporibus *Diocletiani*, & in gratiam ipsius & ad ipsum scripserunt *Vitas* quorundam Imperatorum, ut ex suis ipsorum *Scriptis* apparet: quamobrem cum scirent ipsum *Diocletianum* immenso odio in *Christianos* flagrare, & ipsi eadem in eos invidia, quæ de *Christianis* scripta memoriæ digna reperissent, ex composito prætermiserunt: Adeo ut acerbissimæ in eos per *Imp. M. Antoninum & Lucium Verum* excitatæ persecutionis ne verbum quidem fecerint: Sicut & multa alia ab his obvoluta silentio relictæ habentur, quæ toto *Romano* orbi perspicua, publicis etiam testata monumentis habentur. *Baron.* ad ann. *Chr.* 163.

Vitæ nonnullæ sunt inter hos (viz. *Capitolinum*, *Lampridium*, *Pollionem*, *Spartianum*, *Gallicanum*) quas jure dicas, cætonum instar, è diversi coloris pannis fuisse confutas. *Scriptorum* alibi desideres judicium limatius, alibi diligentiam exquisitiorem; omnium maximè in *Capitolino*, & in quatuor aliis. *Balthass. Bonifac.* & *Roman. Hist.* *Scriptor.* c. 26.

Julius Capitolinus Historici nominè indignus. *Dempster* in *Elench. Script.*

In *Vopisco*, præter eruditionem, illud etiam laudamus, quod omnia ordine

Dd 1 narrat

narrat meliori, quàm factum fuit à *Spartiano*, *Caetolano*, atque alijs *Historiae Augustae* Scriptoribus, in quibus pleraque valde turbara. *Voss. L. 2. de Hist. Lat. 6. 7.*

Omnium verò maximè incuriam suam prodidit *Iulius Capitolinus*: Cui congerendi tantum, non digerendi voluntas fuisse videtur. *Idem de Art. Hist. 6. 24. pag. 128.*

Iulius Capitolinus eorum iudicio qui illum evolvere dignari sunt, omnium *Historiae Augustae* Scriptorum vilissimus habetur. *Fr. Moib. le Vayer. Tom. 1. pag. 412.*

* *Isaaci Casauboni* Emendationes ac Notae in *Iulium Capitolinum*, inter libros expurgandos locum habent in *Indice Madris. edit. ann. 1667.*

Si de *Elia Lampridio*, atque *Iulio Capitolino* plura scire desideres, vide in *Elia Spartiano* iudicia de hisce, aliisque *Historiae Augustae* Scriptoribus.

H I E R O C L E S.

Clar. A. D.
CCCCII.

Philosophus, an solum homo politicus non liquet. Claruit ineunte hoc Seculo circa ann. 302. Persecutionis sub *Diocletiano* ferventis Auctor & *εργασίας* maximus: *Bythynia* primum ex Vicario Praeses, deinde *Alexandria* Praefectus. Utrobique in *Christianos* mirè deserviit. Nec hoc contentus, Scriptis in eos duobus virulentis libellis, quos *λόγος φιλαληθείας* nominavit, ulterius adhuc insecutus est. Quo in opere inter alia *Apollonium Tyanenum*, magum famolissimum *Christo Domino* comparavit, & vel paria, vel etiam majora fecisse contendit. Alius à nostro, & aetate junior *Hierocles* ille, qui scripsit de *Fato* apud *Photium. Guil. Cave. Chartophyl. eccles.*

Commentario edito in *Christianos*, *Hierocles* Philosophus, unus ex *Arcepagi* Judicibus, nihil magis monstrare conatus est, quàm *Apollonium* aequalem fuisse *Christo*. Porro ejus insanias *Eusebius* adversus eum scribens egregiè confutavit: Quem consulat, qui haec plenius scire cupit. *Baron. ad ann. Dom. 68.*

De hoc Autore, tacito ejus nomīe, *Lactantius* haec tradit: Alius eandem materiam mordacius scripsit, qui erat è numero *Judicum*, qui auctor imprimis persecutionis faciendae fuit. Quo scelere non contentus, etiam Scriptis eos, quos afflixerat, insecutus est. Composuit enim libellos duos, non contra *Christianos*, ne inimicè insectari videretur; sed ad *Christianos*, ut humanè, ac benignè consuleretur putaretur. In quibus, ita falsitatem *Scripturae Sacrae* arguere conatus est, tanquam sibi esset tota contraria: Nam quaedam capita, quae repugnare sibi videbantur, exposuit, adeò multa adeò intima enumerans, ut aliquando ex eadem disciplina fuisse videatur. *Lactant. de Iustitia, l. 5. c. 2.*

Hieroclem, Philosophum *Alexandrinum*, *Raynaudus* plagiaris accenset, quoniam ipsi *Eusebio*, libro contra eum, perinde ut *Philopono* & *hocius*, usurpationem alienorum librorum vitio verterat. *Thomas. de Plagio, sect. 463.*

Inter opera verò Philosophica, sive *Iudex*, sive alius fuerit, primum jure merito

metire locum sibi vendicat *ἡρώδης ἐν τῇ χροῖᾳ Πυθαγόρου* *ἔργῳ*, Commentarius in Aurea Pythagoræ Carmina, opus nunquam satis laudatum. Neque enim carmina ita tantum interpretari, aut Grammaticorum instar *scholia* conficere in animo habuit, sed omnia Pythagorica disciplinæ lineamenta brevi quasi tabulâ depingere. *Ioan. & earson. in Prolegom. ad Hierocl.*

Sciendum quod *Hierocles*, qui scholam *Alexandrinam* sublimitate & magnitudine animi ornavit, præter magnificentiam venerandam, & constantiam, etiam ingenii ubertate admodum affluerebat; & cum linguæ præstantiâ, pulcherrimorumque nominum & verborum facilitate ac copiâ excelleret, omnes ubique auditores in sui admirationem rapiebat, tam orationis venustate, quàm scientiarum varietate, cum *Platone* semper contendens. *Damascius apud Phot.*

Est autem *Phrasis Hierocii* aperta atque pura, & rebus Philosophicis apta, at non super vacuis pulcherrisque coloribus, & *Rhetorices* variis pigmentis decorata. *Phot.*

Extant ejus Commentarii in Aurea Pythagoræ carmina, de Providentiâ & Fato, &c. Græcè & Latine. *Londini in 8°. an. 1654.*

ARNOBIIUS.

A Fer, sub Diocletiano in urbe Africa Sicca florentissimè Rhetoricam docuit. *Clar. A. D. CCCIII.* Floruit circa ann. Chr. 304. *Laetantii* Præceptor fuit. Septem Libros adversus Gentes edidit. Hâc occasione hos libros scripsit: Cum adhuc Ethnicus ad Eudem Christi occultis inspirationibus vocaretur, & ad crudelitatem quodammodò compelleretur, ab Episcopis Africa Sacramentum regenerationis efflagitavit: Quem cum illi rejicerent, veriti, ne vir seculari eloquentiâ tumens, Religioni Christiana, quam semper oppugnaverat, illudere vellet, obtulit ei in argumentum suæ ritariis suæ præstantissima adversus pristinam Religionem disputationum volumina, tanquam fidei suæ obsides. *Sixt. Senens.*

Arnobius Afer, abtrusæ eruditionis, summique ingenii Autor, adversus Gentes libros septem scripsit. Reconditæ hoc sapientiæ promptuarium, quo facta Gentilium Religio exploditur, vera confirmatur, omni laude majus est. Quis enim eloquentiæ nervos, rationum pondera, exquisitas sententias eum pervolvit, non abripitur in amorem & desiderium tanti auctoris: ubique triumphat florentissima ejus dictio, atque ipsi adeo Gentiles suo jugulantur gladio. Calamus ille simul omnes meentes Gentilium Deos perfodit, confecit. Ipsi Dii, si tales dii essent, erubescerent, ubi audirent hinc sua crimina, atque insulas de se confictas fabulas. Libro quidem secundo *Arnobius Gnosticorum* sequitur opinionem de Immortalitate Animarum, & aliis in Locis à veritate Christianâ non nihil recedit. Sed hoc condonandum illi, qui ex *Erb. & ismi* tenebris recens ad veritatem Christianam pervenerat. Idem huic auctori evenit, quod iis solet, qui ex carcere tenebrioso in lucem perducti visum adhuc dubium habent, in cæteris subtilis, disertus, ingenio & facundiâ pollens, Ethnicismi debellator fortissimus. *Ioan.*

De 35 Maire.

operis partitione confusos; aliàs tamen luculentissimos & à florentissimo Rhetore feliciter elaboratos fatetur.

A *Clemente Alexandrino* multa *Arnobius* ad verbum penè mutuatus est. *Theod. Canter. ad Lect. Not. ad Arnob.*

Septem *Arnobii* libri eo dicendi genere scripti sunt quod *Rhetorices* Professore dignum sit. Modus quo sua sensa enunciat *Oraioris* est, stylus tamen ejus utcumque Africanus est; idest verba ejus sunt dura, perperam disposita, parum polita, & quandoque parum *Latina*. Liquet etiam eum *Religionis* nostræ *Mysteriorum* perfectam notitiam nondum fuisse adeptum. Multò majori solertia *Ethnicorum* Religionem oppugnat quàm *Christianam* propugnat. *Ethnicismi* stultitiam feliciter propalat, quàm solide *Christianismi* veritatem probat. Sed minus id videri non debet; hoc enim omnibus recens *Conversis* solemne est, qui *Religionis* suæ adhuc pleni ejus vitia & debilitatem melius norunt, quàm argumenta & præstantiam ejus quam nuper amplexi sunt. *Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1. p. 557.*

In suis cum *Ethnicis* altercationibus armis oppugnantibus solertiores quàm oppugnantibus *Athletam* se præbet. Eò potissimum tendit ejus eruditio ut his auxiliis *Gentilium* Causæ miserabilia fundamenta convellat. Non liquet eum, quo tempore scribebat, multum adhuc à Bibliis legisse, præter loca *Evangelicæ Historiæ* magis obvia; aut eum *Doctrinas* & *Principia* *Christianismi* accuratè perpendisse. Nedum igitur æquè ac *Catechumenus* primis fidei Rudimentis initiatus erat; Et id eo ejus memoria tamquam erroribus maculata traduci non debet; etiamsi quædam in ejus Scriptis occurrant *Catholicæ Doctrinæ* haud ita strictè conformia; potius enim mirari subit quàm in plures & graviores *Errores* non inciderit. *Sæculari* Eruditione abundè instructus erat, & præclaris naturæ dotibus ad illam ornandam præditus erat. Stylus ejus quamvis jam olim à *D. Hieronymo* perstrictus ut laxus & inæqualis, sufficienter tamen elegans est. Sapit quidem aliquando rancorem quendam *Africana* Dialecti, medium tamen calcitramitem inter asperitatem *Tertulliani* & lenitatem ac dulcedinem *Cypriani*: Nec ejus Opus adeo confusum methodique expers est ac pater ille videtur innuere, ut evidens erit cuilibet id attentè legere dignanti, & observanti quomodo institutum suum designaverit, Argumentum suum prosecutus sit, ejusdem singulæ partes ex natura sua convenienter satis ab invicem dependeant. Liberè nemini que partium studio ductus scripsit, & ut plerique *Scriptorum* ejus conterraneorum cum insolito animi ardore ac fervore, *Laconicis* periodis nervosæque ratiocinationis acumine, multisque facetissimis salibus, cujus occasionem sufficientem ei subministrabat Argumentum quod præmanibus habebat. Præter septem ejus adversus *Gentes* libros diù sub ejusdem nomine *Commentarii* quidam in *Psalmos* circumlati fuerunt, quos ut illius esse probet, ac styli discrimen ac inæqualitatem conciliet multum laborat *Erasmus*.

Sed si eruditus ille vir paulò attentius rem considerasset, aut satis diù vixisset ut *Libros* adversus *Gentes* (quos interiisse concludit) in lucem egressos vidisset, huic labori pepercisset: Siquidem in hoc dudum omnes consentiunt, quod hujusmodi

hujusmodi *Commentaria* scetus sunt junioris *Arnobii* qui eadem *Leonio Arelatensi* Episcopo & *Rufico Narbonensi*, ambobus *Augustino*, vergente jam ejus ætate, contemporaneis, nuncupavit: ut mittam quod loca quædam in iis occurrant *Photianas* & *Pelagianas* Controversias spectantia, quæ diu post *Arnobii* ætatem excitatæ fuerunt. Quid de *Arnobio* post ejus conversionem factum fuerit, & an Sacris Ecclesiæ Ordinibus fuerit inauguratus, nobis non constat. Si *D. Hieronymus* genuinum temporis ordinem designaverit, quando cum collocat in Fronte Continuationis suæ *Chronici Eusebiani*, vivebat *Ann. Chr.* 327 biennio post Concilium *Nicænum*: sed an tunc temporis tantum, an verò multum diutius, me latet. Doctor. *Wilhelmus Cave* in *Arnobii Vita. Angl.*

Castigatissima septem illorum adversus *Ethnicos* librorum editio anno 1651. prodijt *Lugduni Batavorum* in 4°. unâ cum *Theodori Caneeri* Notis, *Godschalci Steyveebii*, Electis *Gebharti Elmenshorstii* observationibus, & collectaneis variarum lectionum ac duplici Indice, nec non *Desiderii Heraldi* animadversionibus & castigationibus: *Salmasiani* autem illi *Commentarii* tam diu expectati, tam sæpè ejus amicorumque literis promissi atque jactari in fenum tandem ventosque evanuerunt. *Labbe.*

* Opera *Arnobii* *Gelasius* Papa Apocrypha declaravit.

LUCIUS CÆLIUS LACTANTIUS FIRMIANUS.

Clar. A. D.
CCCLIII.

Arnobii Rhetoris quondam auditor atque discipulus, vir in secularibus literis abundanter doctus & in divinis scripturis nobiliter institutus, ita ut in arte *Dicendi* post *Ciceronem* facile obrinuerit principatum: Rhetoricam primum *Nicomedia*, deinde *Roma* sub *Diocletiano* ab eo vocatus gloriose docuit. Ubi cum penuriâ Discipulorum ad paupertatem devenisset, ad extremum *Cæsaris Crispi* filii *Constantini* Præceptor jam senex in *Galliâ* factus est. Clauit sub *Constantino* Principe, cui amicissimus fuit, Anno *Dom.* 320. *Trithem.*

Opera *Genuina* sunt: Institutionum libri septem --- Institutionum Epitome --- De irâ Dei --- De opificio Dei --- De mortibus Persecutorum --- Fragmentum parvum de extremo Judicio.

Opera non extantia: Symposium --- Grammaticus --- *Ὀδοιπορεύων* --- Ad *Asclepiadem* l. 2. --- Ad *Probum* Epistol. libri 4. --- Ad *Severum* Epist. libri 2. --- Ad *Demetrianum*, Epist. lib. 2.

Opera *Supposititia*: Carmen de *Phœnice* --- Carmen de *Paschâ* --- Carmen de *Passione Domini*. *Gul. Cave.*

Lactantius Firmianus secutus *Arnobii* præceptoris sui exemplum, contra *Gentes* septem volumina conscripsit elegantissima & acutissima, nec est ullus inter *Christianos* Scriptores tam vicinus dictioni *Tullianæ*. *Lud. Viv. comment.* in *August. de Civ. Dei*, l. 18. c. 24.

Plus elocutioni, quàm eruditioni, studuisse *Lactantium*, judicium est *Ant. Galat.* libro de *Aspigiæ* situ.

Eusebius.

Purus, æqualis & natus est stylus ejus; denique *Ciceroniano* prorsus simili, jureque optimo *Ciceronis Christiani* nomen meretur, nedum ob vocabulorum puritatem, sed etiam ob phrasæ elegantiam & scribendi modum, *Ciceroniano* usque adeo conformem ut vel emunctioris naris eruditi discrimen aliquod vix animadvertere possent; Imò quidam sunt, qui referente *Pico Mirandulano* stylum ejus *Ciceroniano* præferre non dubitarunt.

Utut res sit, certum est *Lactantium Ciceroni* longè superiorem esse quoad sententias, quia Religionis materiæ de quibus agit Philosophorum Axiomata infinito intervallo superant, Gentium Religionem nervosissime refutat; *Christianam* solidè stabilis; de Deo sublimiter loquitur; modo maxime orthodoxo *Verbi* divinitatem & *Incarnationis* mysterium explicat; Vividissimo modo & creationem Mundi & diem Judicii describit: Jis tamen falsa, incerta & fabulosa quædam admiscet. Moralibus exquisitis præceptis refertus est, virtutes perspicuè docet, homines ad earum exercitium potenter hortatur, justitiæ viam ipsis monstrat, eosque ab iniquitatis deviis abducit, Deum vero cultu honorandi modum ipsis tradit, & delictorum suorum poenitendi. Fatendum tamen est cum nimis Philosophicè Theologiam tractare, omnia nostra Mystra non penetrasse, imò in pluribus erroribus versatum esse. *Ell. du Pin* Nov. Biblioth. Author. Ecclesiastic. Tom. 1.

Vir fuit temperamenti ad gravitatem compositi, vitæ severæ, Zelo honoris suæ Religionis affectus, & in hac contra omnes adversarios vindicanda indefessus. Strenuè *Judaïs* & *Gentilibus* obstitit, & cum id ferebat occasio, iis quoque qui intra Ecclesiam Fidem corrumpebant, ipsique mens fuit adversus omnes *Sectas* & *Hereses* ubertim scribere. Præditus erat docibus promtis & vividis, judicioque sagaci: Quodcumque præ manibus haberet Argumentum id eo vigore eaque perspicuitate tractabat ut victoriam faciliè semper reportaret. Ejus in peregrinis & exoticis literis, in quibus præsertim versatus erat, eruditio exquisita fuit, quo fiebat ut tam felici successu *Gentiles* propriæ eorum armis profligaret, & *B. Hieronymus* de eo diceret, *Eum majori dexteritate illorum causam destruere, quam propriam confirmare & astringere.* Si quædam in ejus Scriptis obscura & minimè *Catholica* occurrant *Digmata*, quis usquam fuit hortus in quo nullæ succrescant herbæ noxiæ? Si præsertim qui illum colit & saltibus & dumetis recens prorepserit & in sylvis ac desertis enutritus fuerit. Præterquam quod pleraque nobis pateant quæ apud Veteres in obscuro latebant, nedum sufficienter discussa erant; plurimæ Quæstiones intricatæ ac problematicæ manebant, utpote circa quas Ecclesia nihildum præcisè neque dogmaticè determinaverat. Dantur Errores qui *Sæculi* sunt nævus potius quam *Personæ*; plurimæque Humanæ infirmitati & sufficientis lucis defectui condonari debent. Notiones ejus *Chilistica* ipsi cum plurimis Doctrinæ & Pietate clarissimis in Ecclesia Viris communes erant. Cave in vita *Lactantii*. Angl.

Lactantius omnia ordine Temporis accuratissimo disposuit. *Henr. Dodwell.* *dissert. Cyprian.* p 305. in 8º.

Lactantius

Lactantius quidam suppresso nomine descripsit ex *Mercurii* libro. *Conring.*
de Hermeticâ Medicinâ. c. 5.

* Quemadmodum omnia ejus opera ad eloquentiam *Tullianam* proximè accedunt, ita erroribus variis sic deformata sunt, ut non sine causâ *Gelasius* Papa in Concilio Romano apocrypha censi voluerit. *Bellarmin.* de Scriptor Ecclasiast.

Prodierunt *Lactantii* opera cum variorum Notis curâ *Servatii Gallai*, *Leida* an. 1660. in 8. quæ pulchra est editio.

Lactantii librum ad *Donatum* Confessorem de *Mortibus Persecutorum*, per annos plus mille in obscuro latentem, doctissimus *Baluzius* ex codice Manuscript. Bibliothecæ *Colbertina* primùm in *Galliâ* edidit, 1679. *Parisiis*. Hunc Librum vir admodum Reverendus *Gilbertus Burnet* in Anglicanum Sermonem elegantissimè transtulit.

EUSEBIUS.

Vulgò *Pamphili* cognomentum sortitus ob initam cum *Pamphilo* Martyre Clar. Anno D.ECCXV.
contubernale suo singularem amicitiam, *Cæsarea* in *Palaestina* Metropoli-
tanus Episcopus post *Agricolam*, ab anno *Christi* circiter 315. ad annum 340. quo
obiisse perhibetur, *Ariane* Factionis signifer, librorum omnis generis diligentis-
simus peruestigator πολυμαθὴς καὶ πολυγλωσσός. *Philipp. Labbe.* De
Scriptor Ecclasiast.

Scriptit *Eusebius* Chronica à Mundi fabricâ usque ad *Constantini Magni* vi-
cennalia, qui est annus *Chr.* CCCXXVI. Horum priorem partem *πρωτοδαπὴν*
ιστορίας ipse *Eusebius* vocat: Alteram, *χρονικὴν κανόνα*. *Georgius Syncellus* *χρονικὸν*,
ac frequentius *κανόνα* appellat. Opere hoc propositum *Eusebio* fuit, monstrare,
Mosaicas origines tum initiis omnium dynastiatarum, regnorum, ac Rerump.
tum natalibus fabulosoium *Deorum*, longè esse antiquiores. Atque ut hoc ope-
re vetustatem Doctrinæ *Mosaicæ*; ita ejusdem, ac *Christiana* item religionis,
veritatem adversus *Philosophos* tueretur aureis commentariis de *Preparatione*
Evangelicâ. Idem quoque elaboravit viginti libros demonstrationis *Evangelicæ*.
Quot olim fuisse, auctores sunt *B. Hieronymus* in Scriptor. Eccles. & *Photius*
in Biblioth. Sed hodiè decem tantum supersunt. *Arianum* fuisse, vel saltem ex-
cidisse illi *Ario* magis, quàm *Nicena* Synodo, convenientia, etsi veteres non di-
cerent, satis ex hoc opere pateret: quemadmodum ostendit doctissimus *Bil-
linus*, lib. 1. observationum sacrarum cap. 27. Ex Scriptis nominatis *Chronica*
(quorum & *Epiphanius* meminist in *λόγῳ ἀκριβοῦσι*) cum vet. libb. contulit do-
ctissimus *Arnoldus Pontacu*. Atque idem opus *Iosephus Scaliger* castigavit, no-
tisque illustravit, quibus nihil hic sol videt eruditius: Ut omnino tacere de iis
sarius videatur, quàm pauca dicere. Utinam aliquis tandem exsurgat, qui in il-
lo, quod dixi, *πρωτοδαπὴν* opere, parem præstet industriam: Nam eo *Euse-
bius* satis docet, omnes se referasse areas librarias *Philosoph.* *Historic.* *Theo-
logorum*,
Ec 2

pe eruditi, quod acri non tantum polluerit ingenio, sed & scribendi methodo
usus sit tam accuratâ, ut ne quidem ullum obscuritatis vestigium in Scriptis
ejus, quorum genuinus autor erat, appareret. Et certe Persuadendi singularis vis
dictionis Scriptionisque facilitari inest. — Monachi varia *Athanasio* supposue-
runt Opuscula, ut vino suo vel potius vappæ, hoc est, *ritibus* suis gratiæ & no-
minis aliquid conciliarent. Atque hæc de causâ celebri nobilissimi illius Patris
Scripto (saltem adscribi ipsi solito) *Synagmæ Fidei* dicto, *Hederam* impi-
mis suspendunt. *Gyl. Salden* de Usu & Abusu Librorum.

Adcò post tot tantaque ejus pro rectâ fide certamina, *Athanasii* nomen po-
steris doctrinæ, & sanctitatis fulgoribus clarum effulsit; ut quæque ipsius
scripta non modò avidè legerentur; sed singulari quadam reverentiâ colerentur.
Baron.

Præclarum est illud elogium *Cosmæ*, Abbatis *Hierosolymitani*; quod apud *So-
phronium*, Patriarcham *Hierosolymitanum*, habemus in *Prælo Spirituali*, cap. 40.
Cum inveneris aliquid ex Opusculis S. Athanasii; nec habueris Chartas ad scri-
bendum; in vestimentis tuis scribe illud.

Athanasii non esse id *Symbolum*, quod ejus dicitur, probatur (inquit *Vossius*)
primum eo, quod abhoruerit Ecclesia Catholica à novo Symbolo post *Ni-
cenum* condendo — Deinde quia in veteribus *Athanasii* Codd. desideretur —
Tum quia nec *Athanasius* ipse ejus meminerit; nec ejus vel proximi ævi
quisquam: Imò nec illis memorari, qui vitam *Athanasii* aliquot sæculis po-
stèa exarant — Circa annum millesimum videtur hoc *Symbolum* jam in Ec-
clesiis aliquibus obtinuisse; & ita obtinuisse, ut aliqui *Athanasii* id esse arbitra-
rentur. Interim nihil solidi ac certi pro hac Sententia adfertur. Post annum
verò millesimum ducentesimum crevit hæc opinio *Athanasii* esse; aliqui inte-
rim putabant *Anastasium* fuisse, ac ex similitudine eâ nominum hunc errorem
provenisse — *Orientales* neque olim agnovisse, neque hodie agnoscere *Atha-
nasii* *Symbolum*, certum est — Aliqui auctorem hujus Symboli existimant *Euse-
bium Vercellensem*, seu martyrem, seu confessorem potius, *Athanasii* ipsius
æqualem. Cujus sententiæ etiam meminit *Luellus* in Responsione ad *Hardin-
gum* pro confessione Ecclesiæ Anglicanæ parte secundâ, cap. 1. divisione 1. *Sym-
bolum* illud, cui nomen est *Quicumque vult*, ab *Athanasio*, ut nonnulli arbitran-
tur, conscriptum; ut alii, ab *Eusebio Vercellensi*. Alii verò credunt esse hominis
Galli. Uti *P. Pithæus* libro de Process. Spirit. Sanct. *Magni Athanasii* *Symbo-
lum*, quamvis *Treveris*, ut plerique tradiderunt, id est, in *Galliâ*, à Theologo ta-
men inter illos doctissimo, acutissimoque, scriptum. In *Pithæanæ* hanc sententiam
(inquit *Vossius*) maxime inclinat animus: Nempè ut sit Theologi *Galli*: faci-
lèque mihi persuaserim, conditum fuisse *Pipini*, vel *Karoli M.* temporibus oc-
casionem inter cætera præbente controversiâ de Processione Spiritus Sancti: super
quâ in *Gallicistum* Synodis agebatur. In mentem tamen venit, videri etiam pos-
se hominis *Hispani*; quando circa eadem tempora quæstio in *Hispaniis* agitaba-
tur. Vide hæc fusiùs in *Vossio* de tribus Symbolis.

Symbolum quod *Athanasii* nomine insignitur diu, nemine contradicente.
Opus

Phoriniani Athanasio adeo infesti sunt, ut cum *Sathanasum* vocare non vereantur. *Konig.* in *Biblioth.*

Opera D. *Athanasii* in magnâ perturbatione sunt, quàm multis et aliorum Auctorum inscriptis. Hic primus est, cui doctissimi hujus sæculi Critici debuerant apponere medicam manum, ut S. Patris *Scriptiones* redderent purissimas ab extraneis omnibus: sed heu stupendam pariuntur confusionem! *Oudin.* in *Supplem. de Script. Ecclesiast.* à *Bellarmin.* omisiss.

Prodierunt Opera *Athanasii* omnia Græcè & Latine ex emendatione *Petri Nannii* Tomis 2. *Paris.* Fol. 1627.

AURELIUS THEODOSIUS MACROBIUS.

Glar. A. D.
CCCXLIV.

Tempore *Theodosii* Imp. floruit. In *Somnium Scipionis* commentatus est. Edidit etiam libros *Saturnaliorum*.

Macrobius Scriptor præstantissimus; qui *veterum* Philosophiam, non vanam illam, & quæ ad solam ostentationem pertinet, sed cordatam, & masculam, altissimè penetravit. *Marc. Zuer. Boxhorn.* in *Epist.* p. 17.

Curiosissimus in loquendo, & reconditissimæ Scientiæ *Macrobius.* *Laurent. Valla.*

Autor excellentissimus, & vir reconditissimæ scientiæ. *Cal. Rhodigin.* l. 1. c. 12, & 15.

Macrobius, vir memoriarum *veterum* exsequentiissimus non citra dicendi mundicias. *Idem* l. 6. c. 14.

Mihi quidem in *Platoniorum* mysteriis, in Mathematicis Disciplinis, in re Poeticâ satis eruditus, neque suo seculo infacundus videtur. *Bonifac.* *Ludicra Hist.*

Macrobi *Saturnalia* multum habent bonarum, ac variarum rerum. *Lud. Voss.* de *Trad. Disc.* l. 3.

Macrobius melior est his (*Gellio* ac *Apuleio*) atque explanator, habet quæ non tam vulgari sermone sunt utilia, quàm Philosophiæ explicandæ. *Idem* *ibid.* —

Macrobius dapibus partim emendicatis, partim suffuratis suas cenas intruxit. *Politian.* *Epist.* l. 12. *Epist.* 24.

Æsopicam Corniculam *Macrobius* appellat *Erasmus*: ex aliorum pannis suos contexit Centones. Itaque suâ linguâ non loquitur, etsi quando loquitur, *Græculam* Latine balbutire credas. Quod genus est illud ex *Commentario* in *Somnium Scipionis* secundo. *Erasm.* in *Ciceron.* p. 148.

Ejus *Saturnalia* omnigena tractant argumenta. *Critica & Antiquitatum* perfructuosa & eruditionis plena miscella censetur ab Episcopo *Godeau.* *Gall.*

Christophorus de Mile Authorem hunc singulari *Platonis* studio teneri observavit, cumque iis colligendis quæ Authores in *Virgilium* notaverant maximè incubuisse; ejus *Saturnalia* erudita esse sed styli non laudabilis, quod sæculo scripserit quo linguæ Latine puritas jam alterata vel deperdita erat, ut ipse *Macrobius*

Macrobii fatetur. Denique *Ies. Vavasser* deprehendit illum eodem verbis *Plutarchum* innumeris in locis transcripsisse, ab *Anlo Gellio* plurima mutuatum esse, de suo tamen addidisse multa singularia & jucunda quæ ejus eruditionem & *Antiquitatis* notitiam manifestant. *Eruditorum Iudicia*. Tom. 2. Paris. 1689. Gallicè.

Macrobium Philosophus eximius, & Criticus acutissimus. Cardin. Bona Notit. Autor.

De *Macrobio*, quoniam *Xylander* adeo sprevit vitum, cujus tamen nihil cognitum habuisse videtur, hoc etiam dicam: fuisse inter ætatis suæ doctissimos sine controversâ eximium quendam. *Reines.* in Epist. ad *Rupert.* p. 462.

Macrobium, vir eruditissimus, etiam si & aliud in totâ non egisset vitâ, in quâ reverâ pro virili suâ *Literariæ Reip.* benè laboravit: Sed si aliud præterea non egisset, quàm servare nobis hunc omnis eruditionis thesaurum (*Somnium Scipionis*) optimè de studiis omnibus fuisset meritis. *Lud. Viv.* Præfat. *Vigilie in Somn. Scip.*

Cælius Rhodiginus optimorum Authorum fucum conviciantur quidam; nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobium* cum tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach.* Præfat. ad Lect. librorum de *Re Rustica*.

Quod etiam *Macrobium* (ut alia complura) è penâ *Gellianæ* eruditionis in suas cœnas deprompsit: homo satis quidem eruditus, sed ingenio maximè ingrato, ac propè impudenti, ut qui tantò æris alieni cumulò nulquam creditoris nomen profiteatur. *Petr. Crinit.* de Honestâ Discipul. p. 534.

Totam hanc disputationem de *Servis*, num dominis beneficia tribuere possint, partim ex hoc *Seneca* loco, partim ex Epist. 47. partim ex *Valerio* confarcinaram *Macrobium* 1. *Saturn.* c. 2. pro suâ venditavit. Sed & ex *Agellio* & *Plutarchi* *Symposiacis* tam multa nullo pudore in septimum librum *Saturnaliorum* suorum transtulit, ut appareat, cum factitasse eandem artem, quam plerique hoc sæculo factitant, qui ita humani nihil à se alienum putant, ut alienis æquè utantur ac suis. *M. Anton. Muret* ad *Senec.* 111. de Benefic. 18.

Macrobium transcripsit *Alexandrum Aphrodisæum*, & penè verbatim expressit. *Ulysses Aldrovand.* de Quadruped. p. 394.

A *Gellio* ad *Macrobium* transeo, ad cujus propositum quantum faciat *Virgilii* versus quidam quem citat, omnes viderint. Laudanti enim *Septenarium* numerum quid authoritatis adferre potest hic versus? *Talia voce refert, ô terque quaterque beati.* O pulchrum commentum! non videt *Virgilium* ternario numero unitatem addidisse, quasi diceret ter imò quater laudandi. Non autem quatuor ut *Septenarium* efficeret: ut enim rectè *Servius* numerum finitum pro infinito posuit, de *Septenario*, opinor, potius quàm de alio numero nequaquam cogitans. In aliis linguam *Latīnam* pervertit idem *Macrobium*. Sed quid mirum hominem *Græcum* non loqui *Latīne*, cui passim occurrunt *ἑκατόν*? Quamprimùm os reterat *Græcis*. *Gland. Verder.* in Autor. Censura.

Prodierunt *Macrobii Opera*, ex emendat. *Ioan. Rivii Venedi. Parisiis apud Ascertum* in Fol. 1519.

Prodierunt itidem cum observationibus *Ioan. Isaaci Pontani. Lugd. Bat. 1597. in 8o*

Itidem cum Notis variorum *Pontani, Meursii, & Ioan. Fried. Gronovii, cura Jacobi Gronovii. Lugd. Bat. ex Officina Arnoldi Doude, 1670. 8o.*

J A M B L I C H U S.

Clar. A. D.
CCCXLV.

P Orphyrri Discipulus, tempore *Constantii & Iuliani* Imperator. floruit. Natus erat *Chalcide Syria*. Vitam ejus *Eunapius* exaravit. Reliquit duas orationes protrepticas ad Philosophiam quas primus *Græcè* edidit *Ioh. Arcerius*: item vitam *Pythagora*, nec non libellum de *Mysteriis Chaldaorum & Aegyptiorum*, quod postremum opus primus *Marsilius Ficinus* edidit, postea *Nic. Scutellius*. Anno 1556. hisce verò duobus palmam præripuit vir ille doctriinâ celeberrimus, *Thomas Gale*, qui hoc opus, An. Dom. 1678. in Latinum Sermonem elegantissimè transtulit, atque notis eruditissimis illustravit, in Fol.

His successit *Iamblichus*, ut clarissimi nominis Philosophus, ita & illustris genere, natus familiâ amplissimâ & locuplete. Patria illi *Chalcis, Syria*, quam *Calen* nominant, civitas. Hic cum *Anatolio*, qui à *Porphyrio* secundum locum obtinuit, consuetudinem aluit, sed multis eum modis superavit, & ad summum Philosophiæ gradum ascendit. Ab eo conjunxit se *Porphyrio*, quo nullâ in re fuit inferior, præterquam in concinnâ orationis structurâ, dicendique facultate: Neque enim pari venire & gratiâ ab eo dicta instructa fuere: Neque candorem habebant, & perspicuitatem: Neque puritate Sermonis exornare. Scripta laborabat, quanquam non omninò obscuritate involuta sit, aut vitium habeat oratio: sed (quod de *Xenocrate* dictitabat *Plato*) non sacrificavit *Mercurialibus Gratiis*. Itaque lectorem non detinet, non obtegit illecebris quibusdam, & ad lectionem invitat, qui potius avertere & obrundere aures videtur. *Eunap. in vit. Iambli. Hadrian. jun. Interpr.*

Quanti verò habitus fuerit *Iamblichus*, docet *Iuliani Imp. epistola prima* ad eum scripta: *καὶ ἐν τῷ Ζεῦ σωτῆρι, &c. utinam o Servator Iupiter, & Sancte Mercuri, contingat Iamblichem optimum, commune orbis terrarum commodum, longissimâ vitâ frui.*

Iulianus Apostata Oratione 4. observat *Iamblichem* nonnullâ scripsisse: *ἄχαις προδίδωκεν* hoc est, non quòd ita sentiret, sed ut argumento serviret. *Archangelorum doctrinam*, & materiæ *πνεύματι* in hoc tractatu amplectitur, alibi citè Philosophatur. *Tho. Gale* in Not. in Testimon. *Anonym. Annotat. in Iambli. de Myst. Chaldaeor.*

Οὐδὲν ἰσχυρὸν, Divinus *Iamblichus* dicitur *Proclo* in *Plat. Theol. l. l. c. 2.*

Iamblichus, magnæ vir apud *Græcos* authoritatis. *Pier. Valer. Hieroglyph. l.*

33 C. 41.

Tractant hoc argumentum (de vitâ *Pythagora*) antea Præceptor ejus *Malchus*.

Malchus, sive Porphyrius: ex cuius libro multa, vel iisdem, vel leviter immutatis verbis scripsit *Iamblichus*. Voss. de Hist. Græc. l. 2. c. 18.

In vita *Pythagoræ* multa surripuit ex eâ, quam scripserat *Porphyrius* ejus Præceptor. De vitâ *Pythagoræ* libros 7. composuit, quorum quatuor duntaxat ad nos pervenerunt: Duo priores editi sunt, duo posteriores habentur MS. in Bibliothecâ *Vaticanâ*. Ioan. Card. Bona.

Alios duos libros de ejusdem vitâ MS. habuit *Lucas Holstenius*, & editionem promittit, cap. 1. p. 4, vitæ *Porphyrii*.

THEMISTIUS.

Philosophus & Orator, tempore *Constantis, Ioviani, Valentis & Valentini* Clar. A. D. Imperatorum vixit. Præfecturâ Prætorii *Constantinop.* defunctus est. A *fa- CCCLII* cundia *Euphrades* cognominatus est, *Augustinus* libro de *Categoriis* præceptorem suum vocat. Scripsit *Paraphrasin* in *Aristotelis* *Physicam* libris 8. &c. Præterea edidit sua, viz. de *Interpretatione & Inscriptione Prædicamentorum*; *Disputationes* etiam quasdam *Orationes* ad *Principes*, sub quibus vivebat.

Doctissimus is fuit *Aristotelis* *Paraphrastes*, atque etiamnum magnæ *Autoritatis*. *Quenstedt*.

Themistius elegans & nitidus Scriptor, non tantum doctus Philosophus. *Turneb.* advers. l. 12. c. 11.

Lectæ sunt *civiles orationes Themistii* sex & triginta. Harum aliæ ad *Constantinum Imp.* habitæ: In *Valentem* quoque, & *Valentinianum* minorem, sed & in *Theodosium August.* Laudibus eos encomiisque celebrantes. Sermo illi apertus, supervacaneis carens, ac floridus. Verbis quidem usus est vulgaribus, sed in gravitate aliquantum flexis. Hujus *Themistii* in omnia ferè *Aristotelis* scripta feruntur, non solum commentaria, sed etiam *Metaphrases*, utiliter & compendiose scriptæ. *Analyticorum*, ut librorum de *Animâ & Physica Auscultationis*, similibusque operum. *Platonis* etiam quædam exposuit: Cætera *Philosophia* amans imprimis, ac perstudiosus. *Phot.* in *Biblioth. And. Schotto* *Interp.*

Hic licet *Gentilis Valentem* Imperatorem quotidie sævientem in orthodoxos, authoritate suâ & epistolis reddidit miriorem. Vide *Sozomen. & Suid.*

Themistius ob summam in *Philosophiâ* scientiam; *Præture* dignitate & insignibus decoravit *Constantius* Imperator. *Crakenhorp.* de *Provid.*

Themistii Orationes, quas doctissimus *Mitæus* attulit, vidi, & summâ cum voluptate legi. Benè meretur de *Rep. Literariâ*, qui earum editionem parat. Sunt enim pulcherrimæ, elegantissimæ, lectu dignissimæ, καὶ ἐν λόγῳ, *Themistio* dignissima. *Cesaub.* epist. ad *And. Schot.* Lut. Paris. 7. Kal. Dec. 1609.

Philosophis acutissimis suo merito jam olim adscriptus est *Themistius*, ilque ex familiâ *Aristotelis*, si *Hermolao Barbaro* credas, oriundus. Egregium sua memoriâ *Philosophum* vocat *Augustinus*, & *Cassiodorus* diligentissimum. Scriptorum ac lucidum & omnia ad facultatem intelligentiæ reducens. *Antonio Zimarra*, qui *Tabulas* super *Aristotelem* edidit, creditus est *Alexandri Aphrodisæi*

Abbreviator; sed falsò, siquidem ab eo dissentit haud timidè, observante eodè *Hermolao*, cum collibuit, ordinemque ac seriem ejus variavit; vestigiis tamen ejus insistent *Aristotelis Posteriora & Physica*, item librum de *Animi, Memoria & Reminiscentiâ, Somno, & Vigiliâ, Insomniis & Divinatione per Somnum* eleganter & perspicuè explanavit, sequè ipsum *Paraphrasten Aristotelis* non obscurè est professus. Hos libros *Themistii Paraphrasticos Hermolani Barbarus Latinos reddidit, & Venetiis Ann. 1570. in fol. edidit.* Sed si *Vossium* de *Philosophiâ* audire velis (viz. p. 8. *Themistius ab Hermolao, dum nimium studeat elegantiâ, tantâ conversum est libertate, ut sapissimè longè aliud dicat, quàm senserit Themistius; optandumque adeo sit, edi translationem veterem, quam apud Carpetanos alicubi delitescere aiunt.* Fuit autem *Themistius*, non insignis tantum Philosophus, seu lucidissimus *Peripateticus*, uti in titulo libri jam dicti salutatur, sed & Orator sine pari; unde & *Εὐφράδης*, hoc est, *Eloquens* fuit cognominatus. *Themistii Orationes* dum lego (inquit *Muretus*, orator ipse disertissimus, 11. orat. 18.) nullum ei *Sophistram*, qui hoc unum agebant, ut compite ac polite dicerent, antepono. Nec mirum, cum, cum excellentis fuerit indolis, tam celsum sapientiâ atque eloquentiâ culmen attigisse. Patrem enim habuit *Eugenium*, Philosophiâ in *Paphlagoniâ* Professore sapientissimum, cumque sub disciplinâ ejus plurimum profecisset, in *Ponto Asiæ* præclaris artibus fuit institutus. His prædiis instructus *Commentarios* scripsit in *Aristotelem*, qui tanti *Sicyonio* quodam Philosopho fuerunt æstimari, ut *Scholâ* suâ derelictâ rectâ *Constantinopolim* advolârit, futurque & ipse non minus quàm *Socrates* ab Oraculo, à Discipulis dubitantibus consulto sapientissimus omnium judicatus. In ipsâ autem celebritatis æquâ constitutus peregrinari cœpit & *Philosophiam* hinc inde, *Antiochiæ* imprimis, *Nicomediæ*, & in *Galatiâ*, & *Constantinopoli*, & *Romæ* profiteri. *Acta Erudit. Mensis Octob. 1685.*

Christianus nonnullis vîsus fuit. Verùm discernendus omnino est hîc *Themistius à Themistio* alio, qui sectam *Agnoëtarum* condidit, proque *Gentili* habendus, cum in *Orationibus* non alio, quàm perpetuò *Gentilium* more consuetudineque loquatur. Tamen si enim in *orationibus* illud in *Sacro Codice* obvium: *Cor Regis in manu Dei est*, aliquoties afferat, affert tamen tanquam ex libris peregrinis, atque *Affyriis*, ut vocat, accessitum. Fuit interim cum *Gregorio Nazianzeno* familiariter conjunctus, testibus *Gregorii* ad eum scriptis literis. *Ibid.*

Themistius Paphlagonia Philosophus fuit, adeo eloquens ut *Euphradis* cognomine insignitus fuerit. In prima juventute *Commentaria* in *Aristotelem* divulgavit quæ tanti fuerunt æstimata, ut quidam ex optimis *Græciæ* Philosophis *Scholam* suam ad eum invadendum reliquerit. Tanta celebritate docuit *Antiochiæ*, *Nicomediæ*, *Romæ* aliisque locis ut omnium Philosophorum sibi coævorum famam obscuraret. *Romani* usque adeo ipsum demirati sunt, ut ad *Imperatorem* viros delegaverint qui procurarent ut illum apud se remanere adigeret, sed hanc prærogativam adepti non sunt. *Constantinopolim* repetere maluit *Themistius* ubi majorem vitæ partem traduxit. Sex *Imperatoribus* charus fuit. *Constantius Prætoris* dignitatem ipsi contulit cumque ærea statua decoravit. *Valens* tantam ei reverentiam detulit ut in ejus gratiam falso zelo quo ad

Orthodoxorum

THE

nem! ð aditus! ð verba! ð numerum! ð compositionem! ð mentem! ð prudentiam! *Julianus* Imp. in Epist. 14. ad *Liban.*

Prodierunt *Libani* Orationes, Declamationes, Dissertationes, &c. *Græc.* cum Versione & Notis *Fed. Morelli* 2. Tomis, *Parisus* 1606, & 1617.

Extant Orationes 5. Constitutionum Imperatoriarum quales in Cod. *Theodosiano* & *Iustiniano* occurrunt, *Græc.* cum Versione & Notis *Goibofredi*. *Geneva* 1631. Fol.

Extant ejus Descriptiones *Græc. Lat.* per *L. Allacium*, *Rome* 1641. in 8.

JULIANUS.

A Postata, Imperator, inter viros doctrinâ claros refertur. Elaboravit Orationes & Epistolas: Librum de *Cæsaribus*: *Misopogonem* adversus *Antiochenos*: Hymnum in Solem, &c. Opera *Juliani* omnia *Dionysius Petavius*, *Parisus* 1630. edidit, in 4.

Claruit A.D. CCCLXI.

Per omnia Philosophiæ membra prudenter disputando, currebat *Julianus*. Sed tamen cum hæc effecit, plenèque colligeret, nec humiliora despexit: *Poeticam* mediocriter, & *Rhetoricam*, (ut ostendit *Orationum*, *Epistolarumque* ejus cum gravitate comitas incorrupta) & *Nostrarum* *Externarumque* rerum *Historiam* multiformem. Super his aderat *Latine* quoque disserendi sufficiens *Sermo*. *Amnian. Marcellin.* l. XVI.

Per universa hæc studia animum suum diffuderat *Julianus Cæsar*: Magnus omninò Vir; sed major futurus, nisi *Libanium* nimis æstimasset. *Græci* sermonis ea est illi elegantia, is nitor, ea facundia, ut omnes rapiat in admirationem sui. *Voss. de Philolog.* c. 1. sect. 6.

Et genere nobilissimo, & formâ liberali, & ingenio ad literas & ad arma accommodato celebris statim à pueritiâ fuit. *Christianos* non tam violentis Persecutionibus, quàm dolis & persuasionibus à veritate fidei abducere conatus est: Cum oblata essent ei aliquando *Scripta Christianorum*, quibus defendebatur doctrina *Evangelii*, deridens eam, subscripsit hæc verba *Ἀνέγνω, ἔγνων, κατέγνω, Legi, Intellexi, Damnavi*; sed respondit, nomine aliorum Episcoporum *Basilii*, *Ἀνέγνω, ἀλλ' ἐκ ἔγνων, ἐκ ἔγνων, ἐκ αὐ κατέγνω, Legisti, sed non intellexisti; si enim intellexisses, non damnavesses*. *Pezell. Mellific. Histor. part. 2. pagin. 273.*

Quò [*Juliano*] tetrius magisque Deo simul & Hominibus exosum animal orbis vix vidit. *Crakan: corp. de Provid. Dei.*

Julianus, maximis ille quidem præstans ingenti dotibus, & cā statione dignissimus; verum edo miser atque infelix, quòd in tantorum munerum largitorem Deum, ingratus exiit, ac mox ab agnita veritate scelestissimè defecit. *Isaac. Casaub. Dedicat. præfix. Polybio*, p. 13.

Julianus cætera vir egregius & laudabilis, nisi quòd ob scelus desertæ Fidei *Christiana* scædum *Apostata* nomen ad Posterum transmisit. *Bandii Orat. præfix. Plin. Panegy.*

Quis *Iulianus* esset, Omni tamen doctrinæ genere excelluit, vitæque suæ & morum acerrimus censor, bellorum etiam in *Germanos* & *Persas* magnâ cum celeritate nec minori felicitate confectorum gloriâ inclytus, eam laudem apud posteros meruit, ut, quod paucis contigit, & armis strenuus, & vitâ integer, & literarum studiis excellens noscatur: cum quæ singuli Imperatores partitim præclara habuerant, ea unus hic animo & factis sit complexus universa. Igitur cum virtutibus maximis animum parem gereret, & laudes cæterorum Imperatorum, ipsius etiam *Constantini Magni*, superaret, (quod adversus Patres ipsi iniquiores asseruit *Petrus Cumanus*, ringente *Petavio*) iniquè tulit eorum vitia, nec cohibuit calamum, quin istum in perversos mores & temeraria facta priorum Imperatorum stringeret. Hinc natus liber, quem *Cæsarum* nomine insignivit, quod eorum, qui ante se Romanis imperitaverant, vitia insectaretur. Hic cum elegantia dictionis, & argutâ dicacitate, rerumque varietate insignis, reliqua vel Græcorum vel ipsius etiam *Iuliani* scripta superaret, è Græco sermone in Latinum à *Carolo Cantoclaro Gallo*, & *Petro Cuman* Belgâ olim translatus est. *Acta Eruditorum*, Vol. 2. p. 341.

GAIUS.

Sive, ut alii malunt, Fabius.

MARIUS VICTORINUS.

Clar. An. D.
CCCLXII.

Marius Victorinus per ea tempora floruit, quibus *Constantius Constantini* filius Romani Imperii habenas est moderatus, Afer quidem, & ut plerique existimant *Carthaginensis*. Qui verò *Massiliensem* faciunt valde falluntur, & fallunt legentes. *Roma Victorinus*, ut *Hieronymus* prodit, Rhetoricam docuit, ubi & statuam meruit in Foro *Traiani*, quo in loco & plerisque aliis positas legimus. *Victorino* operam dedisse in Rhetoricâ *Hieronymus* accepimus; & juvenem ipsum fuisse *Genilium Deorum* cultorem, quos demum maturiore ætate abjuravit, ut *Hieronymus* & *Augustinus* prodiderunt; quorum hic in libro *Confessionum*, de eodem illud commemorat: quod cum aliquando *Victorinus* cum *Simpliciano* viro sanctissimo colloqueretur, seque Christianum assereret, & id se minus credere *Simplicianus* respondisset, quoniam cum cæteris Christianis illum in sacris ædibus concionibus interesse non conspiceret: tum viro sancto per jocum *Victorinus* respondit: An, inquit, *Simpliciane* Pater putas parietes Christianum hominem facere? Tandem verò cum *Victorinus* ad templâ devenisset, & ei velut homini verecundo, oculi *Symboli* liber oblatus fuisset, ut legeret; ille pulpitem, quem *Umbonem* & *Ambonem* Ecclesiastici vocant ascendit & publice clarâ & altâ voce *Symbolum* pronunciavit; Quâ ex re cunctis palam innouit illum Christianum esse. Sed enim præter Rhetoricam & Dialecticam, quas disciplinas in primis excoluit, (nam & in utraque doctissime scripsit) in Poeticâ etiam illum floruisse videmus: Nam & veru Heroico septem *Maccabeorum*

fratrum acerbam cum matre necem sub *Antiocho* Rege descripsit: Quod non multò antè Poema legi, parum licèt castigatum: Præter enim fenestras, quæ in eo patentes pleræque existunt, vacillantes quoque Syllabas & pedes offendimus. Leguntur & *Hymni* quidam ejus nomine editi *De Sanctissimâ Trinitate*. Extant & ejus in Poetica commentarii exquisitæ frugis, si integri & non mutili à studio-
sis haberentur. Sunt præterea in manu ejusdem commentarii in duos *M. Tullii* de Inventione Libellos. Sunt & quæ ex *Porphirii* Ilagogo in Latinum transtulit *Lil. Greg. Gwald.* de Poet. Hist. Dial. 5.

Victorini libros 4. adversus *Arianos* *S. Hieronymus* tradit *dialectico more* scriptos valdè esse obsecuros, & non nisi ab eruditis intelligi, ac cum judicio legendos, cum nonnulla contineant duriuscula, & ab usu loquendi *Theologorum* aliena.

Non quia ignorem *Caicum Marium Victorinum*, qui *Roma* pueros Rhetoricam docuit, edidisse commentarios in *Apostolum*; sed quod occupatus ille eruditione sæcularium literarum, *Scripturas* omninò *Sanctas* ignoraverit: Et nemo possit quamvis eloquens, de eo bene disputare, qui nescit. *Hieronym.* in Proem. comment in *Epist. Pauli ad Galatas*, Tom. 9.

Marius Victorinus Afer, sensu profundus, dictione obscurus, durus in sententiis, & sæpè *Platonizans*. *Ioan. Card. Bona.*

In *Victorini* libris contra *Arium* pleraque obscura & involuta sunt nexibus plicarum circumducta, quæ hominem doctum potius quàm disertum arguant & capiant. *Cass. Barth.* l. 42. advers. c. 9.

Poema *Maccabeorum* est descriptio versibus *Hexametris* Martyrii septem Fratrum. Nihil non vulgare continetur in hoc Poemate. Nihil Poeticum habet præter *Virgilii* humilia quædam imitamina, & pleraque ejus carmina Vilia sunt & abjecta.

Commentaria *Victorini* in *Apostolum Paulum* nondum edita sunt. *Jes. Sirmondus* eorum Fragmenta quædam in nescio quo Manuscripto invenerat.

Sed dubio procul illa censuit indigna quæ in publicam lucem venirent, quamvis in Admonitione sua dicat horum Commentariorum stylum planiorem & tersiorem esse quam *Scriptorum* ejus Dogmaticorum. *Ell. du Pin.* Nov. Biblioth. Author. Eccles. Tom. 2. p. 296.

Quæ scripsit *Victorinus* cautè legenda monent *Critici Sacri*, quia magis *Arti Rhetoricæ* quàm *Sacris Literis* & *Theologiæ* operam dederat. Quo anno obiit, non constat, hoc certum obisse ante annum 378. quo *S. Augustinus* repudiato *Manicheorum* dogmate ad partes Catholicorum transiit. Ejus opuscula nemo in unum volumen collegit. *Philipp. Labb.*

Stylus *Victorino* parùm fœlix, præsertim in Dogmaticis perplexus & ingratus, & qui vix ulla aded decantatæ eloquentiæ vestigia retinet. In Commentariis verò stylum planiorem & apertorem esse testatur, qui legit, *Doctissimus Sirmondus*. Denique opuscula ejus attentum & ocularem lectorem postulant. Cum in Gentilium enim literarum studio longè majorem vitæ partem transegerit nec nisi provecctâ jam ætate Christianismum amplexus sit, non videtur ubique Fidei dogmata

dogmata satis accuratè percepisse, saltem non satis feliciter expressisse. *Gul. Cave* in Hist. literar.

Ejus *Hymni* tres de *Homonio* recipiendo *Fabricius* ametros notat & anarhythmos.

Libri quatuor adversus *Arium* cum aliis quibusdam, extant Tom. 4. Bibl. PP. *Parisi*, fol.

Librum adversus *Manicheos*, & alterum de *Principio Dies*, edidit *Sirmondus* in opusc. dogmat. p. 133. *Parisi*. 1630. 8°.

EPIPHANIUS.

E *Leutheropoli* *Palestine* oppido oriundus, *Constantie* scilicet *Salaminis* in *Cypro* *Clar. An. D. CCCLXX.* insulâ Episcopus, floruit sub *Juliano*, *Valente*, *Gratiano*, *Theodosio*, atque *Arcadio* Imp. ab anno 361. ad 403. quo obiit die 12. Maii, valdè senex; *πρωτάγλας* & ob quinque linguarum peritiâ meritiò appellatus, & à Sanctis Patribus sæpè multumque commendatus. *Phil. Labbe*. de Script. Eccles.

Sanctus *Hieronymus* in Literis ad *Pammach.* vocat summum Antistitem, quò nec ætate, nec scientiâ, nec vitæ merito, nec totius orbis testimonio major exierit—Multa scripsit *Epiphanius*, quæ ab eruditis propter res, à simplicioribus propter verba quoque lætitantur. *Hieronym.* de Script. Eccles.

Opera *Gemina* sunt: *Panarium* sive adversus Hæreses 80. — *Anconatus*, seu de fide sermo — *Anacephalæosis*, seu *Panarii* Epitome — De Ponderibus & Mensuris liber — Epistola ad *Ioannem Hierosolymitanum*. Lat. — Ad *Hieronymum* Epistola brevis. Latine.

Opera supposititia sunt: *Physiologus* — De vitâ & interitû *Prophetarum* — De duodocim Gemmis in veste *Aaronis* — Eiusdem libri Epitome — Orationes octo, viz. In Festum *Palmarum*: In *Christi* Sepulturam: In *Christi* Resurrectionem: In *Christi* Assumptionem: De Laudibus *B. Mariae Virginis*: In Festo *Palmarum* — De numerorum Mysteriis — De *Christi* Resurrectione.

Opera non extantia: De lapidibus — *S. Hilarionis* Encomium — Epistolæ plures. *Gul. Cave*.

Multa cum delectu & iudicio legenda apud *Epiphanium*. Cujus *Panarium* nos solemus vocare *Christiana Antiquitatis Scrinium*: Et sanè præstantissimum est opus, & non omnium hominum. *Scalig.* Elench. Trihæres. Serar. c. 15.

Cum delectu ille Author tractandus, optimè alioqui de literis divinis deque Ecclesiâ meritis. *Idem* ibid. c. 21.

Fuit quidem *Epiphanius* vir sanctus, sed Grammaticæ ac Rhetoricæ admodum rudis, ut satis apparet ex Operibus, in quibus, non solam orationis nitorem, sed etiam seriem & syntaxin, periodorumque structuram, orationis omnis lucem unicam, plerumque desideres; quæ quidem vitia variis multisque in locis necessariò obscuritatem pariunt, quod & queruntur ejus Interpretes. *Joan. Dallæus* de vero usu *Patrium* c. 3. p. 138.

Epiphanius verò ut ingenio erat simplici & aperto, & si dicere licet, incauto, & nimis

Basilii præstantissimus est in libris omnibus. Purâ enim dictione, significante, propriâ, & omnino civili ac Panegyricâ, si quis alius, uti novit: sensumque ordinis ac puritate primus, & nemini secundus, apparet. *Phor.* in Biblioth. Cod. CXLI.

Vir fuit claræ ac perspicacis Apprehensionis, prompti & acris ingenii, acutè solertis ratiocinii, profundi solidique judicii: Acquisitæ ipsius dotes oppido adaugebant naturas ejus perfectiones, illique splendorem & ornatum incomparabilem addebant. Sicut educatio felix ei non defuerat, sic nec industria nec sedulitas ad ejusdem usum in eo desiderabatur: Horum ope Doctor eximius brevi evasit & ad summum omnis politici: utilisque eruditionis fastigium brevi erectus est, in qua nihil sibi impervium reliquit: & tamen in singulis ita versatus erat Scientiis ut quispiam alius in harum unica, cum in qualibet Arte non minus accuratus esset quàm si ei soli operam navasset. Eminebat in Grammaticis, Rhetoricis, Philologicis, Astronomicis, Geometricis, Arithmeticis, Physicis, & quibus non? Omnes Gentilium Thesauros expilaverat, secretioresque Philosophicæ secularisque Doctrinæ recessus rimatus erat; Cujus respectu *Philostorgius* ait, & forsitan verè, *Athanasius* præ illo merum infantem fuisse. Ejus stylus & scribendi modus mirificus est ac ferè inimitabilis; proprius est, perspicuus, emphaticus, dulcis, lenis & facilis, & tamen energeticus & ad persuadendum efficax, & ab ipso fluens cum nativâ & inaffectata venustate ac suavitate. Ejus in Philologicis *ἀρετή* styli ejus nitorem & lenitatem minime vitiabat; nec suavitas ac elegantia Orationis ejus nervosum robur & evidentiam Argumentorum infirmabat. *Cave* in Vit. S. Basilii p. 161.

Basilii Opera omnia prodierunt Græcè & Latine, Tom. 3. Parisiis, Fol. ann. 1658.

Ad commodiorem Operum S. Basilii intelligentiam non parum conferet *Fr. Combefis Basilii restitutus*, in quo ex optimis MSS. textum castigavit, auxit, illustravit, & Versiones recensuit. Edidit hoc Opus Paris. 1679 Vol. 2. in 8.

S. GREGORIUS NAZIANZENUS.

Chr. An. D.
ECC LXX.

- C**ognomento *Theologus*, Nazianzi in Cappadocia natus, Athenis operam dedit sub *Libanio* aliisque sophistis, cum Sancto *Basilio*, circa ann. 354. Post aliquot annos reversus ex solitudine in Patriam, Sasimorum factus est à S. *Basilio* tum *Cæsariensi* Archiepiscopo Episcopus, quibus relictis vivo adhuc patrie administravit *Nazianzenam* Ecclesiam, unde *Nazianzeni* cognomen ei adhaesit. Inde *Valente Augusto Arianorum* fautore mortuo, *Constantinopolim* venit ann. 379. Ubi pastoralis per aliquod tempus functus officio, occasione excitatorum à *Timotheo Alexandrino* Patriarchâ aliisque præsulibus tumultuum in Concilio Generali sponte secessit *Nazianzum* an. 382 ibique plerumque ruri vixit usq. ad annum Christi 389. *Theodosii* Imp. undecimum, quo obiit, vel die Maii 9. ex Martyrologio Romano, vel die Januarii 25. ex Græcorum Menologiis. *Phil. Labbe.*
Opera.

Opera Genuina plurima sunt.

Opera Dubia sunt: Oratio seu Epistola ad Evagrium Monachum de Divinizare---significatio in Ezechielem.

Opera Suppositiva sunt: Metaphrasis seu Translatio in Ecclesiastem, quam Gregorii Thaumaturgi opus esse constat. Christus Patiens, Tragedia: quam ab Apollinare Laodicensi scriptam esse verisimile est. Gul. Cave.

Vir fuit omnino divinis humanisque literis solidissime imbutus, atque si unquam apud homines talis existere debuit, effigies quædam atque omnibus virtutibus constans columna. *Sim. Metaphrastes.*

Gregorius os Christi & vas Electionis vocatur Basilio.

Vir per omnia incomparabilis, verbo & operibus clarus. *Ruffin.*

Columna aurea & totius Ecclesie fundamentum. *Euseb.*

Ab omnibus Græcis ob singularem autoritatis suæ excellentiam, primus post D. Ioannem Evangelistam, Theologi ac Magni cognomentis illustratus est. Vir fuit tam Philosophiæ, quam Theologiæ opibus affluens & omnium sui temporis soluta atque pedestri oratione eloquentissimus: quippe qui Polemonis Laodicensi, Sophistæ celebratissimi, sublinem dicendi Cothurnum esset affecutus. Hic Basilio Magnæ arctissima fuit necessitudine conjunctus & D. Hieronymum in Scripturarum studiis auditorem ac Discipulum habuit. Obtinuit etiam in Ecclesiâ Græcâ, tantum autoritatis pondus, ut quicumque testimonio ejus refragari auderet, statim vel Hæreticus haberetur, vel Hæreseos suspitione notaretur. *Sixt. Senens. l. 4. Biblioth. Sanctæ, p. 29.*

Tanto autem tum vivens, tum etiam post mortem nominis splendore effulsit & gloriâ, ut tam Græcorum quam Latinorum præconiis celebretur: quem & reveriti sunt & laudaverunt etiam Ecclesie hostes, ut inter alios Eustorgius, qui Basilio atque Apollinari Gregorium præfert. *Baron. ad ann. 389.*

In Gregorio Nazianzeno pietas propemodum ex æquo certat cum facundiâ. Sed amat significantes argutias quas eò difficilius est Latine reddere, quod præque sunt in verbis sitæ. Tota verò Phrasis nonnihil accedit ad lustraturam Isocratianam. Adde quòd de rebus divinis, quæ vix ullis verbis humanis explicari possunt, libenter ac frequenter philosophatur. *Erasm. l. 26. Epist. 33.*

Gregorius multa scripsit in quibus sapientiam cum Eloquentiâ mirifice copulavit. *Bellarmin. de Script. Ecclesiast.*

Gregorius Nazianzenus dictus Theologus, humanæ & divinæ Sapientiæ The-saurus. *Ioan. Card. Bona.*

Philostorgius ait. Apollinari Sermonem Commentationibus esse aptiorem, Basilio in genere Panegyrico splendidissimum; At Gregorii cum utroque comparati oratio, sublimiorem in descriptione locum obtinuit. Etenim Appollinario erat uberior in dicendo; Basilio verò gravior.

Ex Erasmo, Billio, Baronio, aliisque retundas impurum os Martini Chemnitii Lutherani, qui cap. 11. Theol. Jesuit. doblaterat Nazianzenum Apostrophis suis floridis magis & Rhetoricis, quam Theologicis, occasionem dedisse multis superstitionibus. *Labbe de Script. Ecclesiast.*

Hh . 1

De

De Facundiae præmio cum Authore illo disceptare nemo potest. *Palmam* dubio procul omnibus sibi coævis præripit, vocabulorum puritate, elocutionis nobilitate, sermonum ornamentis, similitudinum concinnitate, ratiociniorum præstantia & sententiarum sublimitate. Sanctus *Hieronymus* & *Suidas* Veterum quendam nomine Polemonem illum fuisse imitatum tradunt; Sed asserere possumus stylum ejus *Isocratico* proximum esse. Quantumvis sublimis, nativus tamen est, lenis & jucundus. Plenæ sunt ejus periodi & ad finem usque sibi similes. Verborum mira est ei copia, nec in elocutionis facilitate, modoque jucundo parum ullum agnoscit. Ejus *Orationes* arte ac methodo exquisitæ composita sunt; Character earum tum Argumento tum Auditoribus ejus conveniens est. Denique censei potest perfectissimis *Græcæ Oratoribus* annumerandus. Nimiùm tamen affectat *Antitheses*, allusiones, similitudines, comparationes aliæque id generis sermonis blandimenta quæ ipsum effœminatum reddere videntur. Imo falsum ejus sententiis & ratiociniis quandoque subesse deprehenditur, sed quod elocutionum ejus pompa velatur, copiaque verborum ejus obvoluitur. Admodum prolixus est & pauca *Periodis* pluribus effatur. *Ell du Pin, Nov. Biblioth. Author. Tom. 2. p. 655.*

Concionibus ejus plures Philosophicæ sententiæ admiscuntur, & *Historie Fabuleque* locis refertæ sunt. *Moralem doctrinam* eo modo tradit qui *Philosophum* magis quam *Populi captui* accommodatus est; verùm in *Mysteriorum* explicatione sublimissimus & exactissimus est, quæ facultate *Theologi* καὶ ἱερογλωσσίου dicti nomen meritis est. Pietate clarus erat, sed consilio, prudentiaque civili ad res gerendas parum valebat. *Idem ibid.*

Fuit (ne plura dicamus quàm de ipso dicit *Basilius* Epist. 141. pag. 165.) *ἐκείνῳ ἐκλογῆς, καὶ φέρει βαδὺν, σίμα χρεῖς. Vos electum, Thesaurus profundus & Os Christi*; jureque meritis est Characterem quæ *Ruffinus* ipsum insignit, Quod in omnibus *Vir incomparabilis* fuerit, tum *Doctrinâ* tum *vita eminens*, maximum *Ecclesie Lumen*, qui quod docebat faciebat, faciebatque quod docebat. Divinæ hujusmodi ac præstantes qualitates *Naturalibus* *Donibus* sublimis Ingenii, subtilis Apprehensionis, sani Judicii, facilis expeditæque Elocutionis: Utræque tandem ornabant totum ingens illud peculium totaque præclara illa supellex *Eruditionis humanæ* quæ in *Orientalibus Scholis*, cujusmodi erant *Alexandrina*, ipsaque *Atheniensis* comparari poterant — Omnes ejus *Sermones* mirificè suavem quendam *Gravitationis* & *Pietatis* odorem spirant: Vixque dici potest an ejus *Eloquentiam*, an verò ejus *Sanctimoniam* magis mirari quis debeat. Stupendum in modum argutæ atque *Laconicæ* sunt ejus periodi; *Succinctæ* ac expeditæ sunt ejus sententiæ, licet abundantem *Sensûs* incomparabilis copiam paucis verbis in se contineant; Nec tamen aut *Periodorum* ejus brevitas Argumenti ejus præstantiæ nocet, aut ejus Argumenti sublimitas Sermonem ejus obsecrum & intellectu difficilem reddit. Quodcumque *Thema* edisserendum assumeret sive in *Persuasorio*, sive *Encomiastico*, sive *Forenfi* genere, unumquodque perfectissimè semper in suo genere tractabat, raro aut nunquam infra solitam *Sermonis* sui maiestatem & sublimitatem descendendo. Hinc est quod in
alias

alias linguas vix ac ne vix quidem verti possint ejus Tractatus, accurarione aliqua quæ cum Autographo ullam proportionem servet; Adeo ut Erasmus qui Occidentalem Ecclesiam infinito sibi demeritis est suis Veterum Patrum Emdationibus & Versionibus, ingenuè confessus sit se ab aggredienda *Nazianzeni Translatione* simul deterri & animum despondere ob styli ejus acumen, Argumenti magnificenciam & sublimitatem, easque subobscuras allusiones quibus Scripta ejus frequenter interspersa sunt. *Cave in Vita Greg. Nazanz. pag. 334. 335. Angl.*

Prodiēunt *Gregorii* opera omnia Græcè & Latine cum Commentariis Græcorum Nicetæ Serronii, Pselli, Nonni & Eliæ Cretensis, ex Interp. Jacobi Bill. Tom. 2. *Parisiis* apud Claudium Morellium fol. an. 1609.

Prodierunt verò eadem Græc. Lat. Vol. 2. *Par.* 1630.

A M B R O S I U S.

Natus fuit *Ambrosius* seu *Rome*, seu *Treveris*, aut *Arelate* ad *Rhodanum*, ut *Clar. An. D.* quidam viri docti existimant, anno *Christi* 333. patre *Ambrosio* præfecto præ- *ccc lxxiv* torio *Galliarum*, missus ab *Anicio Probo* *Mediolanum* anno 369. ad gubernandas *Insubriam*, *Liguriam*, atque *Emiliam*, post mortem *Auxentii Hæretici Ariani* creatus consensu omnium *Mediolanensis* Archiepiscopus & consecratus die 7. Decembris anni 374. omnem ad fidem rectam convertit *Italiam*, ut ad annum *Christi* 375. Olympiadis 288. tertium, inquit in *Chronico* *Sanctus Hieronimus*. Ad *Maximum* tyrannum bis in *Gallias* legatus profectus est annis 383. & 387. Dein, ne pluribus in percurrentis ejus præclare gestis immorer, gloriosis pro Ecclesiâ Catholicâ perfunctus laboribus, sanctissime obiit die 4. Aprilis, Sabbato sancto sub ididulculum, seu, quod idem est, pridie Pascharis, quod in Nonas Aprilis incidit anno *Christi* 397. *Cæsario & Attico* Coss. ætatis 64. Episcopatus 22 cum quatuor circiter mensibus. *Phil. Labbe.*

Opera Genuina plurima sunt.

Opera hæc recensentur inter *Dabilia*: De Virginis formâ vivendi—De Virginis lapsu—Hymni aliquot—De Viduis, liber.

Opera hæc supposititia sunt: Sermones de Tempore, & de Sanctis—Conciones breves—Sermo de Purificatione B. Virginis—Precationes ad Missam 2.—De Vocatione omnium Gentium, lib. 2.—De Filii divinitate, & consubstantialitate adversus *Arianos*—In Epistolas D. *Pauli* commentaria—In Apocalypsim. B. *Ioannis* Commentaria—De vitorum virtutumque conflictu—Expositio Fidei secundum Symbolum *Nicænum*—De Spiritu Sancto libelli Fragmentum—De concordia *Matthæi & Luca* in Genealogiâ *Christi*—De Pœnitentia, liber—De Origine & moribus *Brachmanorum*—Expositio in Cantica Cantorum—Epistolæ ad Demetriadem.

Opera quæ non extant: In *Esaiam* Commentarii—Commentarii adversus nonnullos *Platonicos*—Elucidationes & Homiliæ in Sapientiam—Expositio in omnes D. *Pauli* Epistolas—Sermo de Judicio *Salomonis*—Catechismus Episcopalis.

Stolaris ad *Frigildem* — De puerilis ætatis institutione ad *Panlophiam*. *Gál. Cave.*

Ambrosius Liguria & Insubria primum *Præses*, deinde verò *Mediolanensis* Ecclesiæ Pontificatum divinitus adeptus, cā inter sui temporis *Episcopos* Fidei stabilitate, morum integritate, & eruditionis admiratione excelluit, ut Imperator *Theodosius*, virtutum illius celsitudine commotus, publicè in summo templo *Constantinopolitana* Urbis exclamaverit, *Ambrosium* novi unum qui solus digne vocetur *Episcopus*. *Sixtus Senesf. l. 4°. Biblioth. Sanctæ.*

Ambrosii tantam fuisse Christianæ Doctrinæ auctoritatem scribit *Augustinus*, ut nec ab Inimicis quidem in ejus Scriptis, quod reprehenderetur, potuerit inveniri.

Fuit velut *Malleus Hæreticorum*, constantissimus impugnator, cujus Linguae in Fide *Christi* loquenti, nulla potuit unquam auctoritas humana indicere silentium. *Trithem.*

Adhuc audi alium excellentem *Dei* Dispensatorem, quem veneror ut Patrem: in *Christo* enim *Iesu* per Evangelium ipse me genuit, & eo *Christi* ministro lavacrum regenerationis accepi: Beatum loquor *Ambrosium*; cujus pro Catholicæ Fide Gratiam, constantiam, labores, pericula, sive operibus, sive Sermonibus, & ipse sum expertus, & mecum non dubitat obis prædicare *Romanus*. *Augustin lib. 1. 9. contra Julian. Pelag.*

Inter præscos Ecclesiæ Doctores *Latinos*, vix alium arbitror esse digniorem, cujus extent integræ Lucubrationes quàm *D. Ambrosium*. Hoc & ex animo dictum videri velim, & citra cujusquam contumeliam. Sit Linguarum ac scripturarum peritior *Hieronymus*, sit elaborationis phræcos *ilarius*, sit in quæstionum nodis explicandis argutior *Augustinus*, aliis item dotibus excellue. int alii; sed quem mihi dabis, qui pavi sinceritate tractet sacras literas, qui cautiùs vitaret suspecta dogmata, qui sic ubique gerat *Christianum* Episcopum, qui sic spiret paterna viscera, qui summam præsulis Auctoritatem cum summâ mansuetudine conjunxerit? Ubique sentias hōc illum affici quod loquitur, & adest dictioni modesta quædam ac pia jucunditas, grataque civilitas. Est quem omnino sine causâ Doctorem *Mellifluum* vocant. At hic, juxta nomen suum, verè cœlesti manat *Ambrosiâ*, dignus qui sit, quod dicitur *Ambrosius*; hoc est Immortalis, non solum apud *Christum*, verum etiam apud homines. *Erasm. Epist. l. 28. Epist. 3.*

Illud confitendum, ac non improbandum, quod pleraque quæ scripsit *Ambrosius*, hausit è Græcorum Commentariis præsertim *Origenis*; sed ita, ut quod sanum esset exciperet, quod à sinceritate doctrinæ Catholicæ alienum aut contentiosum, dissimularet, nec errorem proferens, nec auctorem prodens, quorum alterum non erat tutum, alterum invidiosum *Idem ibid.*

Dicendi character nec flaccidus est, nec humilis, quo nomine taxare videtur libellos de *Spiritu Sancto* *Hieronymus*, excusante *Augustino*, quod rem licet grandem tamen subtilem docenti non laudanti conveniret oratio demissior: Sed habet interim suos aculeos, ubi res postulat, propius tamen accedens ad argutam jucunditatem, quàm ad *divinam* illam & affectus penè magicos, in quos inter-

Interdum exardescunt *Hieronymus* & *Hilarius*. Ac plerunque totus ferè sermo ex variis sententiarum generibus, velut ex tessellis, contextus est, quo dicendi genere supra modum delectatus videtur *Seneca*. *Idem* ibid.

Videtur nectare & *Ambrosia* innutritus. Tam suaves habet, tam argutas plerunque orationis delicias, ut apes, quæ infantuli cunas & os circumfuderunt, credas adhuc in ejus labellis lesitare. *Nic. Caussin.*

Ambrosius firmissimum Ecclesiæ sui temporis columen, ne ipse quidem omni planè errore caruit. Cum *Hilario* consentit omnes in universum ignis examen subituros, justos inde liberatum iri, infideles in eo æternum manuros——Resurrectionem verò mortuorum non simul & semel futuram arbitrantur, sed paulatim longo & statuto ordine, ità ut qui crediderunt primi resurgant, pro meritum ratione. *Dallæus* de vero usu Patrum c. 4. p. 270, 271.

Ambrosium *Hieronymus* multa passim ex *Origene*, *Hypolito*, *Basilio*, forsan & ex *Didymo*, *Raymundus* etiam ex *Philono* descripsisse produnt. Imò *Sixtus Senensis* *Ambrosii* *Hexaëmeron* nihil aliud esse ait, quam ipsum *Basilii* *Hexaëmeron* Latine versum, iisdem ubique sententiis ac verbis, transpositio tamen linearum ac sententiarum quarundam ordine, atque additis vel ex *Hypolito* & *Origene*, vel ex alio quopiam, vel de suo fortasse nonnullis digressiunculis. *Thomas.* de Plag. sect. 355.

Ejus Eruditio plus elegantiae quam profunditatis habebat; quoniam aliqualem *Platonica Philosophia* peritiam juvenilibus annis ab ipso comparatam haud mediocriter ornabat *Græcicae Linguae* & Eruditionis notitia. Cum Episcopatum adeptus est, in Theologicis speculationibus parum versatus erat, in quarum prosecutione tam celerem progressum fecit ut numine cœlitus afflatus videretur. Concionator apud alios evasit dum merus discipulus in se adhuc erat; Docere & capi quod ipse non didici, hæc ejus confessio fuit. Eodem tempore docebat & discibat: Se ipsum informabat, dum alios instruebat. Quamvis cum *Græcorum* Patrum scriptis magnum haberet commercium, eorumque qui audacissime & fidentissime locuti sunt, omnia tamen suspecta minimeque orthodoxa dogmata sedulò vitavit. Noxias præteribat herbas, floresque solos colligebat, pretiosum à vili separans, Theologicasque doctrinas cum maxima mentis scrupulositate & sincerissima reverentia erga notam & receptam Ecclesiæ doctrinam tractando.

Variis est stylus ejus pro Argumentorum de quibus agit varietate, generatim tamen concisus & argutus, *Seneca* stylo valde similis, sed paulò mirior & lenior. Sermones ejus conflati sunt ex rotundis sententiis, argutis dictis, concinnis Transitionibus, & Argumentum suum acriuscula quaquam clausula terminare solet. Verum est quod stylus ejus comptulus sit potius quam elegans. Periodorum ejus brevitās & acumen voluptatem afferunt, & aliquid pungentis ac delicatisaporis in Lectoris animo relinquunt, imo semper aliquid intelligendum; quod aut verbis non expressum, aut obscure tantum insinuatum fuit. Opera ejus (ferè omnia manu propria exarata nisi superveniente invaletudine ipsi subducerentur) sunt vel *Tractatus* seu libri in peculiaribus quædam Themata conscripti;

conscripti; vel Homiliae, vel Epistolae; vel Commentarii. Inter ejus *Tractatus* quidam sunt de quibus ei exprobratur quod nihil ferme sint quam meræ Translationes à Grecis. Sic B. Hieronymus dudum observaverat circa Librum ejus *De Spiritu S.* quod fere omnia ex *Didymi* libro in idem Argumentum mutatus esset & in iis vertendis deteriora fecisset; quod frequenter *Græcos* Patres transcribat, præsertim *Origenem*. Non est diffitendum quin *Græcorum* Patrum Scriptis crebrè utatur. Nec mirum est quod vir qui ad studia Theologica serò se accinxit, aliquantò magis solito in subsidium advocet illos qui ipsam antecesserunt, & quod hic qui *Idiomatis* Græci callentissimus erat *Orientales* Thesauros in *Plagas Occidentales* conveleret, non semper facta mentione peculiari. Porro unde eos transvexisset. Nemo, quod in hanc rem optimè observat *Erasmus*, *Ciceronem* culpat quod in *Platonis* Libris adèd versatus fuerit, & in propria Scripta bonam Philosophiæ suæ partem hinc derivaverit. *Notiones* sunt *Platonice* & *Tullianæ* ornamentis comptæ. Imò nec indecorum hoc est plagium, sed defensione non indiga imitatio. Monendi etiam sumus quod *Hieronymus* non mediocri similitate in *Ambrosium* affectus fuerit, de quo etiam haud frequenter officiosè loquitur. *Hieronymus* impotentis animi vir fuit, qui multum sibi arrogabat & qui raro gloriosum Characterem tribuebat iis à quibus se vinci putabat. Quamvis alibi honorificam ejus mentionem faciat, dicens quod cum *Mediolanensis* Episcopus factus fuisset, universa *Italia* mox ad Catholicam fidem adducta fuerit. Cave in *Vita S. Ambrosii* p. 419, 420.

Ambrosius----- Vir summâ pietate, omnique virtutis genere venerabilis; invicti animi Præsul; qui Judæis, Gentilibus, & cujuscunque generis Hæreticis animosè resistit; literarum Græcarum æquè ac Latinarum peritissimus; unde è Scriptis Patrum Græcorum, *Origenis* puta, *Didymi*, &c. hortulos suos largiter irrigavit: in hoc laudandus, quod suppressis loliis flores decerpserit. Stilo usus est conciso, arguto, tessellato; & qui *Senecæ* facundiam, molliori tamen venâ, imitatur. *Gul. Cave* in *Histor. Literar. Script. Eccles.*

Extant *Ambrosii* Opera, 1. om. 5. *Basil.* 1567. *Rom.* 1581. *Par.* 1632. fol. Nonnullis etiam videtur *Ambrosius* esse auctor librorum *De Excidio Iudæorum*, qui sub *Hegeſippi junioris* nomine circumferuntur, saltem scriptor iste erat *Ambrosio* *ὁ ὑπερβολικὸς*. Extant hi Libri cum Scholiis *Gualteri*, *Col.* 1575. in 8°.

S. GREGORIUS NYSSENUS.

Clar. A. D. CCCLXXV. **N**ysse in primâ *Cappadociâ* Episcopus, S. *Basilii Cæsareæ* Archiepiscopi i frater natu minor, vir eloquentissimus, ut qui ex Rhetorices Professore ad ad curam pastorem traductus fuisset sub *Valente* Imp. antequam S. *Gregorius* Theologus *Sasimorum* fieret Antistes, ut ex ejus orationibus constat. Interfuit Concilio *Constantinopol.* Generali anno 381. vivebatque adhuc anno 392. *Theodosii* Imp. 14. obiisse tradunt alii anno *Christi* 395. alii sequenti, vel die 9. Martii, ut *Latinum Martyrologium*, vel 9. Januarii, ut *Fastis Græcorum* adscriptum legitur. *Labbe* de *Script. Ecclesiast.*

Opera

rationibus validioribus cum *Eunomio* manus conferens cum vi expugnat, omnia impietatis firmamenta labefactans. Venustas verò Orationis, & splendor jucunditate mixtus, etiam in hoc opere decenter se ostendit. *Phot. ibid. Cod. VII.*

Quamvis *S. Gregorius Nyssenus Rhetor* iam publicè professus sit, & *Photius* asseveret stylum ejus sublimem & jucundum esse; dici tamen potest cum à *S. Gregorii Nazianzeni* eloquentia longè abesse. Affectata est ejus scriptio, ejusque stylus minimè natus. *Declamatorium* potius quam *Orationis* more loquitur. *Allegoribus* aut abstractis *raiocinationibus* semper immersus est, *Philosophiam Theologicam* commiscet, *Philosophorumque* principiis utitur tum in *Mysteriorum* explicatione, tum in *Moralibus* suis sermonibus. Quapropter ejus Opera *Tractatibus Aristotelis & Platonis* quam aliorum *Christianorum* similiora sunt. *Origenem* in allegoria secutus & imitatus est; imò aliqui ejusdem *Auctoris* errores in ejus Operibus occurrunt, circa naturam *Animarum* & circa terminationem *Pœnæ* damnatorum; sed illos aliis locis disertè reijcit & refellit. Valdè igitur verisimile est locos in quibus *Origeni* uni errores illi leguntur, additos fuisse. *Ed. du Pin. Nov. Bibl. Auctor. Ecclesiasticor. Tom. 2. p. 682, 683.*

Gregorius Nyssenus Episcopus, *Basilii* naturâ quidem frater, disciplinâ verò filius: qui unâ cum *Basilio* videtur ab *Origenis* de *Purgatorio* ipsius gehennæ igne dogmate non admodum abhorruisse; idque fatetur *Nilus Thessalonicensis Archiepiscopus*. *Germanus* Episcopus *Constantinopolitanus*, qui Anno Dom. 680. florebat, tres *Nyssini* libros hoc errore inspersos concedebat; sed eos ab *Hæresicu* vitiatos fuisse hariolabatur, non ab ipso auctore ita scriptos; quod ultimum est eorum effugium, qui stulta & absurda pertinacia sibi persuadent, nihil à veteribus scriptum esse à præsentis ipsorum fide alienum. Cæterum tam multa sunt, & totis *Nysseni* orationibus ita penitus infixâ hujus delirii venena, ut parum sit verisimile ea ab aliâ esse quàm ab *Auctoris* mente & manu. In aliis *Origenem* sequitur. *Ioan. Dallsus de usu PP. p. 269, 270.*

Vir fuit cum ob styli perspicuitatem & elegantiam, tum ob eximias suas dotes vitæque pietatem æquè venerandus. Haud parum idoneo fuit loco in *Constantinopolitana Synodo*, cum in maximi momenti Casibus ejus suffragium plurimi fecerint Collegæ. Quapropter cum necessaria putabatur expositoriæ Confessionis fidei perscriptio, præsertim in Articulo de Spiritu sancto, ejus adornandæ cura ei demandabatur. Hoc autem est *Constantinopolitanum*, seu, ut vulgò inter nos vocatur *Nicenum Symbolum*. Cave in vita *Gregorii Nysseni* Episcopi.

Extant Opera ejus omnia, *Græc. Lat. Vol. 3. 1^{ar} ann. 1615, 1618, 1638. Fol.*

S. HIERONYMUS.

Clar. A. D.
392. LXXXVIII.

D *Almata*, urbe *Stridonensis*, natus circa ann. 329. inclarescere cœpit ab ann. 378. quo *Presbyter* à *Paulino Antiocheno* ordinatus, eremi *Bethlemensis* incolâ factus ann. 383. scripsit catalogum 392. obiit *Bethlemi* 410. ætat. 91. *Guil. Cave*, *Chartophyl. Eccles.*

Vig

Vir fuit in omni doctrinarum genere absolutissimus. Quippe qui splendore sermonis & eloquentiæ viribus, in quibus sub *Donato* Grammatico, & *Ville-
rino* Rhetore, clarissimis viris, profecit, omnes Latinæ Ecclesiæ scriptores multo post se intervallo reliquit. *Linguarum* quoque tantam habuit peritiam, ut *Græcam*, *Hebræam*, *Syræam*, *Chaldeam*, & *Latinam* omnes æquæ ac *Dalmaticam* sibi maternam linguam teneret. Sed & in Scholis Philosophorum nihil de *Aristotelis*, *Platonis* ac *Zenonis*, hoc est, de *Peripateticis*, *Academicis*, *Stoicis*, reliquit intactum. Quibus instructus apparatus, contulit se ad sacrarum literarum studia, ut in his *Apollinari* *Laodicensi*, *Didymo* *Alexandrino*, & *Gregorio* *Nazianzeno* præceptoribus. Sub quibus tantam sibi divinarum rerum eruditionem, & eruditionis nomen comparavit, ut in obscuris sanctorum voluminum difficultatibus *Romanus* Pontifex *Dam. s. i.*, doctissimus *Augustinus*, *Paulinus*, *Chromatius*, *Heliodorus*, multiq; alii passim per *Italiam*, *Galliam*, *Hispaniam*, *Africam*, *Palestinam* & *Græciam*, eruditissimi Episcopi, ad hunc unum confugerent, tanquam ad eum, qui multiplici linguarum varietate adjutus, omnes legisset divinæ Scripturæ interpretes, *Græcos*, *Hebræos* & *Latinos*. *Sixt. Senens. Biblioth. Sanct. l. 4.*

Nec *S. Hieronymus*, quia *Presbyter* fuit, contemnendum arbitreris; qui *Græc.* & *Latino*, insuper & *Hebræo* eruditus eloquio, ex *Occidentali* ad *Orientalem* transiens Ecclesiam, in locis sacris atque in literis sacris usque ad decrepitam vixit ætatem: cujus nobis eloquium ab Oriente usque ad Occidentem, instar lampadis, resplenduit. *S. Augustin. contra Julian. l. 1. c. 7.*

Hieronymus Catholicorum Magister, cujus scripta per universum mundum, quasi divinæ lampades rutilant. *Ioan. Cassian. contra Nestor. de Verb. incar. l. 7.*

Vir enim præter fidei meritum, doctoremque virtutum, non solum *Latinis* atque *Græcis*, sed & *Hebræis* etiam ita literis institutus est, ut se illi in omni Scientiâ nemo audeat comparare. --- Concivit odia perditorum. Oderunt cum *Heretici*, quia eos impugnare non desinit; oderunt *Clerici*, quia vitam eorum insectatur, & crimina. Sed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt; nam qui cum *Hereticam* esse arbitrantur, insaniunt. Verè dixerim, catholica hominis Scientia, sana doctrina est. Totus semper in lectione, totus in libris est; non die, non nocte requiescit; aut legit aliquid semper, aut scribit. *Sulpic. Sever. in Dialog. 1. de Vir-
tutibus Monachorum Orientalium.*

Magnus mihi Auctor est *Hieronymus*, vir in omnium temporum Historiis versatissimus *Græc. Vol. 4.º. Impress. Lond. apud Mosem Pitt, in Fol. p. 488.*

Chrysostomum, & *Hieronymum* legere volui, idè quod eos videbam in textu sacræ Scripturæ exponendo feliciores cæteris haberi. *Idem ibid. p. 653.*

Quantum in illo antiquitatis, quantum Græcarum literarum, quantum historiarum? tum quæ Phrasis, quod dicendi artificium quo non *Christianos* modò omnes longo post se intervallo reliquit, verum etiam cum ipso *Cicerone* certare videtur. *Erasm. l. 5. Epist. 19.*

Hieronymus unum habet Ecclesiasticus orbis, utrâque doctrinâ. *Sacrâ & Gen-
tili*, ut vocant, juxta absolutum. *Idem l. 9. Epist. 15.*

Hieronymus, ut ubique vehemens ita in *Eristico* contradicendi genere parum interdum attendendus. *Montacni. Apparat. 9. sect. 29.*

Omniū traditionum curiosissimus explorator. *Idem.*

Hic mos apud Patres frequens est, maximè apud *Tertullianum*, *Ambrosium* & *Hieronymum*, qui cum ingenio sint fervido ac concitato, quam in partem propendent eo tanto impetu feruntur, ut quos quidem laudant eos inter Angelos, quos verò vituperant, inter Diabolos collocare videantur. Ita quæ credenda putant non aliter commendant, quàm si rotidem essent *Christianismi* fundamenta; quæ rejiciunt ac refutant, non aliter explodunt quàm si merum *Atheismum* spirarent. *Dallaus de usu PP. p. 177.*

Quicquid habemus in *Danielem*, illud *Hieronymo*, debemus, hic verò *Porphyrio* Christianorum hosti jurato. *Hieronymus* non adeo doctus erat ac perhibetur; admodum ignarus erat; ad supersticiosas mulierculas scribebat. Per debiliam tantum *Hebræa* novit; quantum edoctus à præceptore, nam *Grammaticam* nunquam habuit, usu didicit; *Hieronymus* quamvis *Græcam* & *Hebraicam* linguam bene calluerit, *Biblia* tamen sæpius perperam interpretatur & intelligit. Ileraque illorum quæ scribebat non intelligebat, ut *Serarius*, sed bonus est quoad illa quæ ejus ævo gerebantur. — Melior est in iis quæ ad *Ethnicos* spectant quam in *Theologicis*. Nimis vehemens fuit, præsertim adversus *Jovinianum* & *Vigilantium*, quamvis immerito, ut ipse *Erasmus* id agnoscit. — Quicquid dicat *Hieronymus*, est *Origenista*. Miserimè est commentatus in *Prophetas*. *Hieronymus* in *Vetus Testamentum* multum laboravit & non contemnenda dixit. Erat bonus *Hebræus*. *Scaligerana* posterior.

Patrum post *Origenem* doctissimus est dubio procul *S. Hieronymus*, qui *Latinorum Origenes* quodammodo dici potest; quia reverà eadem in *Biblia*. Opera *Ecclesiæ Latinæ* tradere affectavit, quæ *Ecclesiæ Græcæ* tradiderat *Origenes*. Imò in hoc *Origenem* vincebat quòd *Hebraicæ Lingue* illo valde peritior erat, frequentiusque cum *Judeis* sui temporis quàm ille commercium habuerat. *S. Hieronymus* tamen adeo subtilis & perspicacis ingenii non erat ac *Origenes*. Unde etiam in allegorias & in spirituales sensus tam frequenter non excurrit; & præterea ejus Allegoriæ meræ interdum *Etymologiæ* meraque animi ex allusione ad voces oblectamenta. Sed dici potest cum supra cæteros omnes Patres ornatum fuisse dotibus necessariis ad *Scripturam Sacram* vitè interpretandam; quia *Hebraicam*, *Chaldaicam*, *Græcam* & *Latinam* linguam callebat. Non modò legerat & examinaverat *Græcas* Versiones quæ in *Origenianis Hexaplis* erant, sed insuper cum doctissimis sui temporis *Judeis* sermones contulerat, nihilque ferè in *Scripturam* ipsis inconsultis faciebat. His addi potest eum omnes Authores cum *Græcos* tum *Latinos* legisse qui in *Biblia* ante se scripserant. Denique in profanorum Authorum libris versatus erat; Adeo, ut dici possit eum præ quocunque alio Patre instructum fuisse iis omnibus quæ ad Sacrorum Librorum Interpretem efformandum conducere valent. Non est tamen semper accuratus, quia non satis medita-

barur,

Tom. 12. 1684. cum omnium notis & Commentariis. Præfatio libri, qui *Cæsar* appellatur ap. *Dacher. Spicileg.* Tom. 13.

Vide Opera *Genuina, Dubia, Spuria, & Deperdita* apud *Gulielmum Cave* in *Hist. literar. Script. Eccles.*

AMMIANUS MARCELLINUS.

Natione *Græcus*, patriâ *Antiochenus*, floruit sub *Gratiano* ac *Valentiniano*. Clar. An. D. ccc lxxx.
Libros scripsit 31. ex quibus tredecim primi deperierunt.

Est hic scriptor veritatis studiosissimus, & prudens, gravis planè ac serius, & dignus, qui ab omnibus, ac *Germanis* præcipuè ametur. Mirificè enim illustrat *Veteris Germania* situm. Eoque majorem hac in parte fidem meretur, quia in hac stipendia ipse meruerit adversus *Germanos*. *Dictio* horridior est. Sed virtutes hujus Scriptoris sunt tantæ, ut hoc in rationem venire non debeat. Et quid mirum, si duri militis phrasis quoque duriuscula sit, homoque *Græcus Græcæ* sapiat loquendi formas. *Voss. de Hist. Lat.*

Mihi quidem *Marcellinus* summis quibusque *Historia* Scriptoribus comparandus videtur. Nam cum duo maximè in *Historico* spectanda sint, Res & Verba; elocutio quidem haudquaquam rerum gestarum Scriptori negligenda est, rerum tamen prima ac potissima cura esse debet. Et *Marcellinus* quidem tum argumento *Opæ*, tum delectu ac dispositione, tum judicio ac fide nemini cedit: In præliorum verò obsidionumque narrationibus multos longo intervallo superat. Verba autem ipsa sunt ea quidem *Latina* ferè omnia: Sed constructio & collocatio verborum est, ut ita dicam, ferè militaris. Nolim tamen omninò negare in *Historiis Marcellini* quadam occurrere reprehendenda. Nam & interdum verbosior est, quàm ut par sit, & doctrinæ famam nimis affectat: Quod vitium est plerumque eorum, qui provectâ jam ætate ad studia se contulerunt. Hinc excessus illi intempestivi atque pueriles de terræ motuum causis de Cometis, de Iride. Præterea numerum & tonum *Historicum* rarò servat: Sed ferè *Cæthurnatus* incedit, cum *Historici* conveniat tracta & leniter fluens Oratio. *Henr. Vales.* ad lector. *Epist.* quam *Marcellino* præmisit.

Ammiani Marcellini candorem ac studium inquirendæ veritatis imitari debuisse. Is enim *Principum* virtutes ac vitia, ut optimus quique Scriptor, summâ fide notavit — *Tacitus* unum ex omnibus ad intueudum & ad imitandum sibi proposuisse videtur. Hòc tamen ab eo differt, quòd *Tacitus Romanis* Sermonis dignitatem, ut tempora ferebant assecutus est; *Ammianus* verò *Latinis* verbis, ac sæpius ne *Latinis* quidem *Græcè* scripsit, & à re propositâ longius ac sæpius digreditur. *Bodin. Method. Hist. c. 4. p. 77. 78.*

Ubi ad temporum suorum *Historiam*, quæ libris, qui extant, continetur, devenit, diligenter scripsit; sed ea, quæ pertinent ad *Christianos*; traducens ac detorquens: Adeo autem duro ac aspero inepto & planè turbato sermone, ut vix, quod dicat, consequi possis; liberiorum quoque errore mutilus est & depravatus.

pravatus ; nilis tamen est, ubi intellexeris. Nam ea scribit, quæ meliores auctores non habent. *Ant. Possevin.* in Apparatu, Sect. 3. c. 15.

Ammianus Marcellinus, homo quidem militaris, sed tam literatus miles, tamque veterum literarum studiosus, ut nihil non peruestiget. Uno verbo dicam, Diligentissimus Scriptor est. Est quidem scabra ejus, hominis nempe *Constantinopolitani*, Oratio Latina: Sed rebus est doctis referta, & variam, multiplicem, reconditamque lectionem includit, & verò historiam, quam alius non exposuerit, copiosè explicat. *Franc. Balduin.* de Historiâ l. 1.

De hoc Scriptor hoc dicam; nullum neque apud Latinos, neque apud Græcos Historicum extare, qui paucis plura dicat, ubi res publicas & vitæ munia tangit, nec ullum me unquam prudentiorem legisse. *Barth.* l. 45. Adversar. c. 2.

Utilitate monitorum, & veritate Historicâ nescio an quicumque autor ullibi sit supra *Ammianum Marcellinum*. *Barth.* ibid. l. 47. c. 1.

Ammianus Marcellinus fidei & judicii satis clarus est, modò Styli. *Just. Lips.* in Not. ad Polihicorum l. 1. c. 9.

Ammiani Marcellini dictio sicut à purâ Latinitate non parùm recessit, ita suo quodam genere loquendi rerum abdita & negotiorum naturas diligenter consequitur. Non potest quidem, quod prudenter intelligit, civiliter & venustè eloqui; sed ostendit tamen eximie, sibi inesse talis doctrinæ elementa, si vel seculi facundioris exemplo vel maturiore disciplinâ licuisset uti viro plerumque in militiâ & negotiorum actu versanti. Certè compositioris eloquentiæ studioso sæpè potest suggerere cogitationes & sententias orationi civili profuturas; & simul admonere de iis, quæ magis ad iriduciv & scenam recitatorum, quàm ad civilem habitum pertinent. Placuisse eum valde suo ævo vel *Libanii* Epistola de eo & ad eum docere potest. *Joh. Henr. Boecler.* de eloquent. Polit. n. 70.

Ammianus Marcellinus, Miles Græcus, tantos habet plerumque Spiritus, ut quæ hircosâ (si ita liceat appellare) latinitate scripsit, placere possint inter urgentiores; quod de *Ennio* non inurbanè *Seneca* fertur dixisse. *Cassius.* in Parall. El. lib. 3. cap. 14.

Ætate & stylo omnibus hæc (*Tacitò, Suetoniò, Trogò Pompeiò, Juliò Cesare, Q. Curtiò*) inferior, neutiquam tamen prudentiâ *Ammianus* est *Marcellinus*, pacis bellicque negotiorum, eorum præsertim, quæ in regnis solent venire usu, præstans Narrator. *Hermann.* *Conring.* de Civ. Prud. cap. 14.

Tredecim priores libri *Ammiani Marcellini* quibus triginta ferè Imperatorum gesta continebantur, & quæcunque notari digniora totis 259. annis factæ fuerant, à *Nerv.* scilicet usque ad *Constantium* & *Magnentii* obitum, ad nos usque non pervenerunt; Sed Octodecim libri nobis superstites, quorum quinque postremos Accursio debemus, ante quem detecti non fuerant, nos circa jacturam illam abundè consolantur, eum præclarissima, nobilissima & maxima pars Historiæ illius sint. In illis *Ammianus* omnes ingenii & eloquentiæ suæ vires adhibuit ut nobis ad vivum depingeret tum pace tum bello, singula gesta *Constantii, Juliani, Joviani, Valentiniani, Valentis, Gratiani* omniumq; quor-
quor

quot in *Reipublica* regimine partem aliquam obiverunt. Nihil neq; accuratius, neque sincerius, eo quod de iis scribit, legere est. Nihil ferè de sex illorum Imperatorum Regno absque *Amniani* libris nobis constaret. Unicus inter omnes Historicos qui ad nos pervenerunt, plenè pertractavit quæ alii obiter tantum perstrinxerunt aut prorsus omiserunt. Nam ut taceamus de *Aurelio Victore*, *Eutropio*, *Orosio ipso*, qui Historias potius abbreviarunt quam contexuerunt, *Zozimus* & *Zonaras*, qui tribus illis aliis prolixiores fuerunt, ad *Ammianum* non accedunt, ejusque meram ferè *Epitomen* elaborarunt. *Eruditorum Ephemerides* Gall. dici Lunæ 28. Julii 1681.

Eo in numero [inter Scriptores præstantes] jure meritoque collocandum censeo *Ammianum Marcellinum*, Auctorem serium & ingenii elegantis: Quem non magis in manibus hominum versari miror, immo indignor. Cujus si integra historia extaret, quam à *Nerva* principatu ad *Valentiniani* & *Valensis* Imp. obitum perduxit, esset profecto quæ aliorum jacturam æquiore animo ferremus. De rebus sanè Majorum nostrorum à *Taciti* ævo natum Scriptorem habemus neminem, qui memoriæ aut plura, aut exactiora tradiderit. Quippe non audita narrat, sed vîta; nec ab aliis saltem acta, sed quibus ipsemet sæpè interfuit, laborum particeps periculorumque: Qui & stipendia adversus *Germanos* meruit, & plerasque *Germaniarum* partes lustravit: Quo nomine ut *Germanus* meritò illum amo. Præter omnifarium doctrinarum Genus quo deliciatur, sententiis creber est & aptus; consiliorum diligens observator: Nec publica tantum & cuivis in oculos incurrentia, sed arcana quoque & quæ intra aulam, ut dicitur, notat, judicio minime vanus nisi quod in multiplicibus illis *Regionum* descriptionibus, rerumque *Naturalium* disquisitionibus penè intempestivis in leges historicas nonnihil videtur peccare: quorum alterum *Philosophi* proprium; alterum *Periegetici* est, & orbis situm narrantis. De stylo ejus, quem nescio qui *Scholastici* vituperant, sic sentio. Durus ille quidem & asper, si cum *Augusti* ævo conferatur: At verò ornatus & suas habens Veneres, si posteriora tempora & sæculum Auctoris, originemque ejus & Sectam spectes. Qui cum *Græcus* natione esset & *Castra* sequeretur, *Castrensi* immò *Aulicâ* quoque dictione usus est. Nam & ipsi Imperatores, & qui in comitatu eorum elegantiores videri volebant, ita tum loquebantur. Tamen ut in senticeto rosæ nonnunquam & lilia succrescunt, ita in ejus styli aspritie velut flosculi quidam elegantiarum urbanarum apparent, qui cum *Livianis* de jure *Latinitatis* oppidò certare possint: Unde neque *Priscianus* Grammaticus veritus est auctoritate ejus uti. Itaque si minus interdum placet, & obscurus esse videtur, obscuritates non adsignemus culpa scribentis, sed inscitia non assèquentis, ut apud *A. Gellium* *Sextus Cæcilius* inquit. *Frid. Lindenbrog.* in Præfat. ad observat. in *Ammi. n. Marcell.* fol. 1681.

Prodiit *Ammianus Marcellinus* cum *Notis Valesii*, *Lindembrogii* & aliorum, in fol. *Parisiis* apud *Antonium Dezallier.* ann. 1681. Dissertationem de *Vitâ* & scriptis *Amniani* præmisit *Claudius Chiffletius*, in quâ spem nobis facit deperditos *Marcellini* libros alicubi hodie delitescere.

Clar. A. D.
ccc lxxx.

S *Ardianus*, Sophista, Medicus & Historicus, tempore *Valentiniani*, *Valentis*, & *Gratiani* floruit. Reliquit de viris sophistarum opus elegans ac venustum, in quo passim odium suum (erat enim *Gentilis*) erga *Christianos* prodit. Idem *Cesarum* res gestas, orsus, ubi *Herodianus* desierat, ad sua tempora usque perduxit. Extare dicitur in *Bibliotheca Venetâ*. *Konig*.

Quod *Gentium* dogmata sequeretur, non parum impius fuit. Qui ergo pietate singulari imperium ornarunt, eos omnino largiter vellicat atque traducit, maximèque omnium *Constantinum* Magnum; impios contra extollit, ac præceteris *Julianum* Apostatam, ut ferè ad hunc laudandum, historicum hocce opus elaborasse videatur. Pulchra ejus dictio, si quis ista exceperit: Ἀλετριονῶδες, καὶ ἐλαφῶδες, καὶ συῶδες, καὶ δὴ, καὶ τῆς ἰσχυκῶδης, καὶ πορρικῶδης, καὶ πιθηκῶδης, καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον, id est, Gallinacolum, magis cervinum, magisque suillum, accipitrosi, corvosi, simiosi, & lacryma fluminosa, & id genus alia. His enim aliisque vocibus generosum dicendi genus corrumpit, atque adeo adulterat. Tropos adhuc præter modum adhibet, quod *Historia* lex vetat. Eximit autem molestiam ut plurimum dicendi vis, atque urbanitas. Compositione verò & perspicuitate ac periodis ad historiam accommodatè ac propriè utitur, nisi quod interdum *juridice* magis, quàm *Historicè* implet, texitque orationem. Innovat non pauca in construendo, verùm id non ingratè, neque ut periodis reprehendendis aniam præbeat. *Phor.* in *Biblioth. cod.* 77. *Andr. Schott.* interpret.

Eunapium Græcum Scriptorem è tenebris erutum, per otium vertendum suscepi primus, tametsi mutilum locis plerisque & maculosum, & quò nihil obscurius sit, ob conciliam dicendi & sæculi illius genio peculiarem phrasin; eodem tamen pellacius nihil, quando altiore quondam doctrinæ Sirenem mentibus instillat, & rerum aliis scriptoribus omissarum, aut etiam ignoratarum, cognitionem tradit. *Hadrian Junius* in literis ad Lect. quas *Eunap.* vir. præmisit.

Dicendi genus non *Asiaticum*, quod redundante verborum copiâ luxuriat, sed nitidum & picturatum, *Sophistarum* genti tunc peculiare, videtur secutus, quod res non adumbrat, sed vivis potius coloribus exprimit, atque ita ob oculos exponit, ut coram cernere videaris, concilius tamen: Adde, quod & flosculos eruditos undecunque è Poetis & Philosophis delibat, orationique, ceu stellas, aspergit. *Idem* in vitâ *Eunap.*

Eo ex opere [*de Rebus Cæsarum*] solum de *Legationibus* fragmentum, beneficio Viri Clarissimi *Andrea Schotti*, lucem vidit: reliqua extare dicuntur in *Bibliotheca Venetâ*. Eò autem æquiori animo istis caremus, quod *Zosimum* habemus, Nam easdem res *Eunapius*, & *Zosimus*, tractarunt, & ita tractarunt, ut *Zosimus* *Eunapium* propè descripsisse visus sit: ut à quo solum differat, quod non, ut *Eunapius* fecerat, *Stelichontem* conviciis proscindat: item quod brevior, & planior

solum, sed propter sententias politicas tales atque eâ copiam, ut vel indeprudens aliquis *Reipublica*, cum gloriâ & emolumento administrandæ, usum discere possit. Nulla ex iis est, quæ non spirer *Genium* quempiam, viri in rebus egregiè publicis procurandis excitari: nulla *Epistola* est, quæ non integrum dogma *Politici* alicujus *Syntagmatis* propagare queat. *Caspar. Barth. Ableg. lib. 11. capite 8.*

In *Epistolis* eloquens, in relatione vehemens. *Dempster.*

Symmachus in *Epistolis* quoties suo, quàm *Theodosianæ* sæculi more ac modo loqui mavult, non multum optimis concedit. *Sciopp. Consultat. p. 43.*

Reinesius in *Epist. 35. ad Hefm p. 244. Epistolas*, quas habemus, non unius *Symmachi*, unius tamen *Sæculi* esse judicat.

In *Symmachi Epistolis*, quæ ferè breves sunt, & publicas res attingunt, haud scio quam *Sidonius* rotunditatem repererit: delectant tamen ob crebras argutas, & concisas sententias, quod fortasse *rotunditatem* appellat; compositio verò minime *rotunda* esse videtur; & ejus *sermo*, qualis illo sæculo erat, multum à Germanâ ac purâ *Latinitate* desciscit ac degenerat. *Roland. Mares. l. 2. Epist. 1.*

Symmacum admirentur quibus studio est *molestè* potius, quàm benè dicere. *Erasm. in Ciceroniano, p. 148.*

Symmachus amat *Plautina* & *vetera* inspergere. *Lips. in Analect. ad Milit. Roman.*

Symmachus nihil valet nisi pro *Jure Theodosiano*; Bonum est illum semel, non amplius legere. *Scaligerana 2.*

Prudentius libro 1. eorum, quos adversus *Symmachum* scripsit: sic adversarium compellat.

O linguam miro verborum fonte fluentem;
Romani decus eloquii, cui cedat & ipse
Tullius; has fundit dives facundia gemmas!
Os dignum, æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare *Deum*.

Quattuor sunt genera dicendi; Copiosum in quo *Cicero* dominatur: breve, in quo *Sallustius* regnat: siccum, quod *Frontoni* adscribitur: pingue & floridum, in quo *Plinius Secundus* quondam, & nullo *veterum* minor noster *Symmachus* luxuriatur. *Macrobi. l. 5. Saturnal. c. 1.*

Haud quisquam ita nitet, ut comparatus tibi non sordeat; Quis ita *Æsopi* venustatem, quis *Sophisticas Socratis* conclusiones, quis *enthymemata Demosthenis*, aut opulentiam *Tullianam*, aut proprietatem nostri *Maronis* accedat? quis ita affectet singula, ut tu imples omnia? Quid enim aliud es, quàm ex omni bonarum *Artium* ingenio collecta perfectio. *Buson. in Epist. ad Symmach.*

Illud pretiosissimum generis humani decus, vir totus ex sapientiâ, virtutibusque factus. *Boet. lib. 11. prof. 4.*

De *Symmacho* MS. qui nunc *Ingolstadii* vinctus asservatur, literis *Longobardicis*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Claudianus elegantissimus Poeta, quàm præclara habet in quarto Consulatū *Honorii* ! etiam *Prudentius*. *Scaligeranus* posterior, p. 51.

Claudianus in sexto *Honorii* Consulatū ostendit, se non ingenii solum viribus excitatum, sed optimorum quoque Poëtarum lectione assiduâ, ad poëticum decus & gloriam pervenisse. *Joseph. Castalio* var. lect. c. 37.

Claudius Claudianus Ægyptius, omnibus Latinis rerum ubertate p.ior, soli *Homero*, inventionis gloriâ, inter Græcos celsurus, poëtarum prægloriosissimus. *Tbon. Dempster*. in *Elench. Script.*

Testem insuper dabimus non paulò auctoritate potentiorē : is erit laudatissimus Poëta; *Claudianus Claudianus*, cujus ingenium & eloquentia licet ævo inciderint jam procliviori in vitium; nemini tamen ab ipso *Augusteo* ævo puritate, candore & magnificentia sermonis celsurus est : quarum virtutum licet vulgo non sint satis æstimantes in summo scriptore; nos tamen ei debitum præconium non invidemus. *Enstas. Suvar.* l. 1. *Analeclor.* c. 13.

Claudianus Poëta est, qui non fabularum obscuris ambagibus aures potius titillet, quàm animum instruat. Nulla in eo nugarum scitè cogmentatarum series, quæ blando errore à gravioribus studiis ad virenum cantus mentes deducat. Gravissimus & compositæ ad Politicam doctrinam nervositatis Stylus. *Boxhorn.* in Monument

Legimus hodiè versūs ejus non sine veneratione tantī ingenii; notamus dictionem castam, gravem, sublimem, & nihilominus, quod mirere, facilem, moralis & Politicæ sapientiæ monitis intertextam; sed ne quid dissimuletur, subinde tumidiorem, penè juveniliter exultantem, quod in *Marone* nemo justè culpaverit. *Borrich.* de Poet. p. 73.

Jes. *Rapinus* cum nobis depingit tanquam *Auctorem* qui in suis Poëmatibus multum judicii non ostendit. Juvenilis indoles in omnibus *Claudianus* *Panegyris* regnare conspicitur, quæ nihil habet solidi, quamvis ingenium felix in iis rutillet. Insipidas absque ordine & coherencia laudes congerit. Ille Poëta, pergit alibi, ingenio felicique imaginatione gaudet, sed ei palatum est ineruditum quoad numeri delicias illas, carminumque modum illum quem in *Virgilio* admirantur Docti. versūs & verba ejus similiter continuo cadunt; quo fit ut vix absque tædio legatur; nec in omni sua dictione ullatenus unquam assurgit. *Rapin.* Reflex. partic. in Poetic. part. 2. *Refl.* 14. 15.

Claudianum verò cum *Tibullo* si conferrem in *Elegiis*, carperet à nonnullis; tamen is maximam meo judicio laudem promeretur in *Elegiâ* numeris omnibus absolutâ, quâ labores *Herculi*, orbisque cantu *Orphen* viduati calamitatem pulcherrimâ varietate, floridoque Stylo, velut erudito penicillo exprimens ob oculos ponit legentium. *Jacob. Gadd.* in *Elog.* p. 150.

Claudianus non Latina solum, verum etiam Græca scripsit Poëmata. Unde in veteri Epigrammate quod in basi ejus statue erat inscriptum, *Virgilii* simul & *Homeri* animam in se transfusam habuisse dicitur. Latinum quidem carmen primum scribere aggressus est Anno Christi 395. quo Coss. fuerunt *Olybrius* & *Probinus*. De quorum Consulatū elegans carmen conscripsit, quod etiamnum extat.

Hic

ανων ἀμτεία τ' ἀνθολαῖς Hieronymum nimis transversum egerit; an meruit *Rufinus* omnia, quæ pleno ore in ipsum evomuntur, convitia, perpendent æqui rerum æstimatores. Interim illud negari non potest, *Rufinum* in vertendis à Græco Sermone aliorum Scriptis pessimâ fide ut plurimum egisse, mutando, truncando, addendo; ut nova potius quàm aliena videri possent; nec divinando quis assequi valeret quænam *Rufini*, quænam ipsius Auctoris partes fuerint. *Gul. Cave* in Hist. Literar. Script. Eccles.

Prodierunt opera *Rufini* 2. Tom. Paris. 1580. fol.

DECIUS MAGNUS AUSONIUS.

Clar. A. D.
CCCCX.

G Estere Gallus, patriâ *Burdigalensis* fuit. *Valentiniano*, *Gratiano* & *Theodosio* Imperantibus, claruit. A *Gratiano* Discipulo ad consulatum evectus est. *Bellarminus* aliique eum inter *Christianos* collocant, dissentiente *G. I. Vossio*, qui *Gentilem* fuisse asserit. Condidit varia carmina.

Ausonii ingenium magnum, acutum: Stylus duriusculus: Multa scripsit, non solum varia, sed etiam variè. Quare quid facere potuerit, non quid fecerit, potius judicandum. Utinam *Epigrammata* ne scripsisset. Nam & inculta sunt penè omnia, & omnia dura: Quædam etiam inepta, aut frigida aut frivola, ut è *Græcis* satis habuit quæ exprimeret. Nonnulla verò adeo fœda atque detestanda, ut neque Scriptore, neque Auditore digna, non in spongiam incumbere merita sint, sed solis flammis expiari posse videantur. Sanè sibi multum placuisse constat ex incuriâ descriptionum futurorum sæculorum securum, cum sibi videretur sui esse Princeps. Eum verò piguisse Castigationis videmus in ipsis *Lambis*, quos cum puriores inchoasset, lutulentos fluere permisit. *Jul. Cas. Scalig. l. 6. Poetic. c. 5.*

Inter cætera verò ejus poemata sunt, quæ ipse partim *αἰνῶδες*, ut *Gryphum de numero ternario*, partim vocat *Eclogas*; sic enim inscribitur ea, quæ vitæ nostræ misérias describit; valde sunt bona, & quovis magno Poëtâ digna. Sed longè illustrior illa, in qua *Cupido* cruciatur. Est enim docta, candida, neque carens numeris. *Mosellam* verò adeo excoluit, ut ea sola magni Poëtæ nomen sibi comparare potuerit. Est enim in eâ multa ars, tum dispositionis tum eloquutionis. Multa lumina figurarum, multum ingenii deprehendas. *Idem ibid.*

Multa in illo viro (*Ausonio*), verè Magno, tecum unâ miror, multa suspicio & veneror. Ut pauca de multis, Illud imprimis apud me monstrum instar habet, hominem *Christianum*, & ut apparet, non nomino tantum; sed & pectore & moribus, adeo sæpè lasciva atque improba scribere potuisse, ut nisi nomen *Ausonii* esset adscriptum, *Bilbilitanum* Poëtam te legere putēs. Suspicio in hoc viro acumen, leporem, ac rotunditatem, imprimis *Epigrammatum*, quibus (*expleri mentem nequeo, ardescoque legendo*) veneror & eruditionem multiplicem de veterum fontibus haustam. Quid enim apud illos, sive *Græcos*, sive *Latinos*, memorabile, quæ verborum, quæ rerum, quod

queremur. *Ios. Scalig. lib. 2. Ausonianarum lect. cap. ult.*

Mosellam ipsius ita prædicat Symmachus, ut libris Maronis adjungendam judicet.

Martialem Ausonius renovare visus est ac referre scribendis Epigrammatis, longo intervallo ut temporis, ita dignitatis ac præstantiæ. Huic ego Poeta favco libenter, cum homini Gallo, tum doctrinâ singulari, & summâ ingenii suavitate prædito. Sed minus ei tempus profectò, quo vixit, faver. Quo quidem tempore infici jamdudum cœperat Latinus Sermo, verbis & parum Latinis, & parum Latine junctis. Poëtica facta durior multò, quàm olim. Savass. de Epigrammate, c. 15.

Elegans & acutum *Ausonii* Poëmation *Gryphus* est; in quo propter reconditam doctrinam & occultos quosdam respectus, ingenium poeta declaravit suum. *Andr. Schott. l. 2. c. 33. observ. Human.*

D. Magnus Ausonius Burdigalensis, Imperatoris Graciani Præceptor, ejusque beneficio Consul tandem Romanus, paulò ante initium Seculi 5. obiit, Religione Ethnicus, eoque à Paulino amico, sed Christianis sacris dedito identidem objurgatus, varia scripsit, quæ in luce publicâ versantur, omnia culta, selecta, ingeniosa, sed à sæcibus temporum, quibus vivebat, non semper libera. Ad eum quoque referuntur à Doctis illa, quæ Dionysii Catonis nomen præferunt. Disticha; sed quia Vindiciam in Epist. ad Imperat. Valentinianum hujus Catonis meminit, alium cum esse ab Ausonio credibile est. Vivacitatem ingenii ejus ut ex aliis deprehendunt eruditi ira præcipuè ex Centone illius Nuptiali, quo Maronæ castitatem in ruborem dedit, atque utinam non lectorum hodièque tentet pudicitiam. Borrich. de Poetis, p. 73.

Ausonius editus est Amstelod. ex recensione Jacobi Tollæ cum Notis Variorum, in 8°. Anno 1671. In Gryphum ejus De Numero ternario commentatus est Claudius Minos Divionensis: In eundem de Urbibus Elias Vinetus: In Mosellam Marquardus Freherus.

S. AURELIUS AUGUSTINUS.

Clar. A. D.
CCCXCVL

Patre Patricio, Matre S. Monica, Tagasta in Numidia natus, Arbetione & Loliano Coss. Anno Christi 355. Idibus Novembris, Romam ex Africâ venit ann. 383. deinde Mediolanum ann. 384. ubi à S. Ambrosio Mediolanensi Præsule ad fidem Catholicam à Manichæorum hæresi conversus, & baptizatus est Paschali tempore ann. 388. ætatis 34. Post sanctæ matris obitum, ad Ostia Tiberina die 4. Maii ann. 389. reversus in Africam, à Valerio Hipponensi Episcopo ann. 391. Presbyter ordinatus, deinde Episcopus ann. 396. jubente eodem Valerio à Megalio Calamensi Episcopo Numidie Primare consecratus novo more, ut non succederet in Cathedrâ Episcopali, sed accederet, commissam sibi Ecclesiam rexit per ann. 35. usque ad diem 28. Augusti ann. 430. quo Vandali Hipponem Regium jam tertium mensam arctâ obsidione vallantibus, ad cœlestem patriam evolavit, cum libris Iuliani Pelagiani responderet, annos natus 76. Philip. Labbe.

Vir

quasi voluerit in unâ tabulâ vividum quoddam exemplar *Episcopi* representare — linguam habebat intantum ab omni petulantia puram, ut etiam cum procacissimis *Hæreticis*, vel scripto vel sermone disputans, mirè temperet à convitiis; sed *Scripturarum* modò testimoniis & argumentis veritatem asserit, impietatem refellit, adeò ut ne laceratus quidem regeat maledicta. *Erasm.* Epist. l. 28. Epist. 1.

Augustinus accuratissimus in Fidei dogmatibus discernendis, & in disputandis solertissimus. *Montacut.* Appar. l. sect. 70.

Magnus sanè vir fuit *Augustinus*, pietate & doctrinâ admirabilis *Casaub.* Epist. 710. ad *Perronium* Card.

Unus *Aurelius Augustinus*, vir tantus, *Retractionum* libros reliquit, simpliciter ac bonâ fide, quem nullus est ad hoc tempus imitatus: videlicet mansueto vir ingenio, & modicè de seipso sentiens. *Lud. Viv. de Caus. Corrupt. Art.* l. 1.

Hic nobis toties occurrunt *Augustini Retractiones*. Atqui *Retractatio* nihil aliud est quàm *recognitio*. Neque enim eo titulo prohetur se castigationem errorum suorum, sed catalogum & recensionem operum suorum texere, ac singulorum velut argumenta, cò spectans, ne quid lucubrationum ipsius intereideret, aut alteri tribueretur quod ipsius esset, aut ipsi tribueretur quod esset alterius. Verùm obiter quædam sua reprehendit, fateor, sed levicula: veluti quòd alicubi sit usus vocabulo *fortuna*, quòd lapsus sit in nomine *Medici*. At plura defendit, interdum non sine tergiversatione. *Erasm.* l. 25. Epist. 14.

Nec *Hebraicè* sciebat *Augustinus*, & *Græcè* minus quàm mediocriter. *Lud. Viv. in Augustin.* de C. D. l. 15. c. 13.

Nunquam infeliciùs in *Scripturis Sanctis* versatus, quàm in *Psalmoreum* enarratione — *Hieronymus* in Epistolis ad *Augustinum* taxare videtur hos *Commentarios* tanquam nimis obscuros & in nonnullis etiam à rectâ lineâ, & à suâ *Græcorumque omnium tractatorum* mente discrepantes. Suspicio *Hieronymum* desiderasse in his *Enarrationibus* explicationem *Psalmoreum* juxta *Hebraicæ* veritatis puritatem, & *Græcorum* Expositorum sententiam: sed, cum *Augustinus* *Hebraici sermonis* esset ignarus, & in *Græcis literis* non sic esset instructus, ut *Græca Commentaria* liberâ manu posset evolvere, necesse fuit illum sæpè ex inopiâ literalis intelligentiæ à vero, ac proprio literæ sensu ad extortas *Allegorias* deflectere. *Sixtus Senens.* in *Biblioth. Sanct.*

S. *Augustinus* ingenio admodum vasto, polito & acuto pollebat. Ejus ratiocinia validè urgebant. Usitata ejus Methodus est præclara Principia ponere, ex quibus innumeras elicit consequentias, adeo ut omnia Doctrinæ illius capita arctissimam inter se connexionem habeant. In pleraque *Mysteria* magis ratiocinatus est quàm ullus Author ante illum: plures Quæstiones priùs non motas agit, harumque plures sola acuminis sui vi diremit. Longè sæpius abivit ab eorum sententia qui ipsum præcesserunt, ut novam prorsus viam insisteret, sive in *Scripturarum* explicatione, sive in Theologicis opinionibus. Circa res Theologicas de eo dici potest quod de seipso dicebat *Cicero* circa Philosophiam, quod fuerit *Magnus Opinator*, id est quòd plurimas opiniones quæ metam habebant

Questionibus tamen suis in septem priores *Bibliorum Libros*, ostendit se *Criticis* inscium non fuisse, multoque felicius optatum exitum se assecuturum, si *Græci Hebræique* idiomatis notitiam habuisset; præterquam quod totum tempus ad meditandum in tanti momenti materiam necessarium ei non suppetebat. Unde etiam fateatur se Opus istud *Questiones* inscripsisse, quoniam Dubia potius proposuit quàm horum solutiones attulerit, quamvis tamen plurima enodaverit. Ejus in *Psalmos Commentarii* seu potius *Conciones* nihil præter moralem & allegoricum sensum continent, prætereaque innumeris digressionibus & supervacaneis subtilitatibus scatent. *Ies. Richard. Simon. Hist. Criticâ V. Testamenti lib. 3. c. 9. pag. 397, 398. Gall.*

Augustinus est magnus disputator, sed non est *ἐκφυρτικός*, non interpretatur bene *Scripturam*, est ineptus sæpe. Sanctus Augustinus in Sanctum Hieronymum stomachabatur, quod *Biblia* verrisset, qui optimè ipsi respondit, adeo ut Augustinus lenissimum responsum reposuerit. Magnus Theologus fuit Sanctus Augustinus sed major adhuc fuisset si *Græcam Hebræicamque* linguam intellexisset. Sæpe fateatur se neque *Græce* neque *Hebræicè* quicquam scire. *Rhetorica, Dialectica Grammaticaque* Professor fuerat. Veterum præstantissimus est Sanctus Augustinus. Quàm miscellus Liber sunt Sancti Augustini *Confessiones* ! Scaligerana posterior.

Augustinus fuit utilis ad monita danda piæ vitæ, ad Interpretandas *Scripturas* satis infelix, certè *Græcis* multis inferior. *Grotius in Discuss. Rivet. Apolog.*

Augustinum suos passum esse manes nemo jure inficiabitur. Ejusmodi est quod adversus pueros ante baptismum morientes, adeo immisericorditer pronunciat, non solum visione *Dei* privandos, quæ sententiâ vulgo nunc obtinet, sed etiam inferorum igne in æternum cruciandos, quæ fuit etiam sententiâ *Gregorii Ariminensis*, doctoris Scholastici non ignobilis, qui ob id *Parvulorum tormentum* dictus est. Statuit etiam Augustinus *Eucharistiam* pueris necessariam. Huic subjicienda est alia *Opinio* in quam evidenter propendet; *Animam esse ex traduce*, & de patre in filium transire, & ex ejus substantiâ non minùs quàm corpus progigni, minimè verò à *Deo* immediate creari & immitti; quæ hodiè nostra omnium fides est. Nemo nescit ipsum passim *Angelis* naturam corpoream tribuere: temere item affirmare universum orbem momento creatum, & sex dierum intervallum in creatione ad varios gradus cognitionis *Angelice* referre. Censuit item cum veterum plerisque, Tempus quod inter hominis mortem & ultimam resurrectionem interpositum est, *Animas* additis receptaculis contineri. Sed & cum illdem omniud videtur sentire supremo olim die, omnium etiam sanctissimorum hominum corpora, post resurrectionem, igne lustratum iri. Illud sanè mirificum est quod vir, alioqui cautus & à temeritate alienus, disertissimè affirmat, *LXX. Interpretes* Prophetas fuisse, & à Spiritu Sancto immediate afflatos in *Scripturis* vertendis; ita ut quæcunque apud hos aliter sunt quàm in *Hebræis* fontibus, ea non ab *Interpretum* errore, sed à *Dei* ipsius numine ac voluntate esse velit; in quam ille opinionem eo indu-

ctus

Ingenium & dictio *Victoris Aurelii* videntur speciem quandam referre *Corn. Taciti*, cui tamen nihilo propior est, quam itannum argento. Laudandus tamen conatus, & habenda gratia *Victoris* industriz, quæ cum multa undique delibaverit, cavet nobis, ne plurimarum rerum ignari essemus quantum memoria cum vetustioribus libris, unde erant excerpta, penitus interivisset. *Balib. Bonar. de Rom. Hist. script.*

Is ut elegantia *Romana* haud mirabilis est, ita propter magnitudinem materie valde nobis utilis, licet non semel erret, & pleraque dicendo omittat. *Car. Sigon. de Histor. Roman.*

Durum hoc mihi ipsi videretur, nisi *Victorem* cogitarem, & reliquam ejus adfectatæ novitatis Phrasim. *Lips. l. de Amphitheatro, c. 6.*

In his (viz. *Ælio Spartiano, Julio Capitolino, Ælio Lampridio, Vulcatio Gallicano, Trebellio Pollione, Flavio Vopisco, Aurelio Victore*) vix est quod probe præter Historiæ fidem; tantum abest, ut eos *Ciceroniani* cognominis honore digner. Nam ægrè tueritur *Sermo is Latini* castimoniam. *Erasm. in Ciceroni. 170.*

Aurelius Victor, Auctor neque indifertus, nec inargutus: quem virum sobrietatis gratiam multilaudum, dicit *Ammianus Marcellinus*: & *Cosaubonus* Opusculum ejus de *Vitis Augustorum*, elegantissimum appellat. *Whear. Method. Leg. Hist. Civ. sect. 22.*

Aurelius Victor, summæ auctoritatis *Historicus*, qui Scripta sua ex *Suetonio, Eutropio*, & aliis antiquioribus contexuit. *Joan. Card. Bona.*

Sextus Aurelius Victor, vir *Consularis*, breviter ab *Augusto* ad *Theodosii* senioris mortem sub quo vixit, *Imperatorum* vitas mandavit memoriæ: Nonnulla aliâ præterita persecutus est. Corrigendus est autem dum tempore *Conventus Mediolanensis* ambos *Constantini* filios creatos fuisse *Cæsare* tradit, cum aliter constet ex *Eusebio* l. 4. c. 40. *Vitæ Constantini*. Cæterum longè à *Victore* differat *Zosimus*, & ipse errore lapsus, dum *Licinianum* *Lucii* filium à *Patre* creatum *Cæsarem* dicit non cum viginti mensium esset infans, sed annos viginti natum. *Ant. Possen. Biblioth. Select.*

S. Aurelii Victoris Historia Romana compendium Interpretatione & Notis illustravit *Anna Tanaquilli Fabri filii* jussu *Christianissimi* Reges in usum *Serenissimi Delphini* in 4°. A. Paris. chez Denu Thierry 1681.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

Chr. An. D.
346. 11.

Propter admirabilem in dicendo eloquentiam dictus à *Græcis* *Χρυσοστόμος* & *Χρυσόπρουν*, Antiochie anno 355. aut præcedenti natus cum aliquot annos in foro versatus fuisset, ad severioris vitæ genus, ac *Christianam* pietatem sedulo conversus, adversus *Gentiles* & *Judeos* anno 382 scripsit, tum anno 386. à *Mecetio* Patriarchâ *Antiochæno* Presbyter ordinatus, cum *Marconis* non semel disputavit. Anno *Christi* 398. *Arcadii* Imp. ab obitu patris quarto, post *Nectarium*

contra *Severianum* ibid. p. 238. Cave Chartophyl. Ecclesiast.

Vide ibid. Fragmentum Græc. prædict. Epistolæ ex Biblioth. *Arundel. antiq. MSS. desumptum.*

S. Chrysostomi Epistolæ ad *Casarium* apographum habuit ex Bibliothecâ Florentinâ *Laurentius Panciatichi*, Cardinalis Medicæi Bibliothecarius, cujus copiam ab eo impetrare non potuit *Christ. Sandius*, ut ipse testatur in Appendice Historiæ *Arianorum*; cumque eum interrogaret quid Epistola contineret, respondit *Panciatichi* se non audere id propalare. *Chrysostom.* Homillis in totum Psalterium (quarum partem tantum habemus) usus est *Wilhelmus Lindanus*, ex Cardinalis *Granvelli* Bibliothecâ. Has in Latinum Sermonem vertit *Martinus Duncanus*, eodem Lindano teste, Præfatione in Psalterium vetus ab eo castigatum. Verum tractatio ista nunquam prodiit. Veteris Testamenti Synopsis, auctore *Chrysostomo*. MS. occurrit apud Cl. *Is. Vossium*. His adde *Ieremie* explanationem, quæ Græcè integra extat in catena *Chislerianâ* in hunc Prophetam. *Paul. Colomes.* Paralipom. ad Chartophyl. Eccles. Gul. Cave.

SULPICIUS SEVERUS,

Vel potius,

SEVERUS SULPICIUS.

Clar. A. D.
CCCC.

A *Quitanus, Primuliacensis* in Galliâ Presbyter, tersissimi Sermonis Scriptor, claruit & scripsit anno 400. obiit circa annum 422. Gul. Cave.

Scripsit duos libros de *Sacrâ Historiâ* — Vitam *B. Martii* — Tres Epistolas — Tres Dialogos. In quibus sequitur errorem *Milleniorum*.

Severus Presbyter, vir genere, & literis nobilis. *Gennad.* in catal.

Severus, vir doctrinâ & sapientiâ pollens. *Augustin.* epist. 205.

Dictione utitur tersâ, & eleganti, addo ut *Ecclesiasticorum* putissimus Scriptor à *Iosepho Scaligero* vocetur. *Voss.* de Hist. Lat.

Elegantia *Romani Sermonis* vix quisquam *Christianus Auctor* extat præferendus *Severo Sulpicio*; ut eum legens videatur stantis *Reipublice Senatorem* aliquem de diuinis rebus disserentem audire. *Barth.* l. 12. adv. c. 18.

Christi num Sallustium vocat *Barth.* l. 49. adv. c. 4.

Quò opusculo (*sacrâ Historiâ*) non sanè magno, aliud an ullo unquam seculo *Reip. Christianæ* utilius ac præstabilius editum sit, iis, quorum illud est iudicium, judicandum relinquo. De elegantia verò præstare ausim, & affirmare me posse confido, nulli idem omnium *Scriptorum Ecclesiasticorum* quicquam concedere; alia verò omnia, quæ in eodem genere versantur, tanto intervallo omnimodis superare, ut ne sint quidem ad hoc comparanda. Magnum est quod dico, & fortasse plurimis incredibile: Sed ejusmodi tamen, quòd non radicenti mihi, quàm testificanti pro me veritati creditum iri confidam, si quibus operæ pretium erit *Drosium, Florum, Eusebium*, aliosque *Epitomarum* auctores cum hoc nostro omnibus

Clas. A. D.
CCCCX.

G Enere *Pentapolitanus*, ex Philosopho *Platonico*, *Ptolemaidis* in *Thebaide* Episc. vivebat annum circ. 412. *Cal. Cave.*

Opera Synesii edidit *Dionysius Petavius*, Ann. 1612. & 1637. cum Notis. Inter quæ liber de *Regno*: De *Providentiâ* libri duo: *Epistola* 155. *Dio*, vel, de vitæ ipsius instituto: *Calvini* encomium: *Catastasis* in *Barbarorum* excursionem: *Catastasis* in laudem *Anysii*: De dono *Astrolabii*: *Homilia*: *Hymni*: De *Insomniis*.

Hic igitur *Synesius*, tum reliquis disciplinis excultus fuit, tum in Philosophiâ adedò excelluit, ut admirationi esset etiam *Christianis*, his scilicet qui neque odio, neque gratiâ adducti, de rebus judicare solent. Persuadent igitur illi, ut salutis regenerationis lavacrum perciperet, & *Sacerdotii* jugum subiret, tametsi & *surrectionis* doctrinam nondum suscepisset, neque ita sentire vellet: rectè omninò conjicientes, ad reliquas ejus viri virtutes ita esse accessura, cum *Divina Oratio*, nihil imperfectum habere sustineat. Nec spes eos fefellit. Qualis enim & quantus extiterit, abunde testantur, tum *Epistola* post susceptam *Sacerdotii* dignitatem eleganter & doctè ab eo conscriptæ; tum *Oratio* quam dixit eidem *Imperatori Theodosio*; tum quicumque ejus libri admodum utiles circumferuntur, *Evagr. l. 1. Eccles. Hist. c. 15. Henr. Vales.* Interprete.

Lectæ sunt *Episcopii Cyrenes*, cui *Synesius* nomen, de *Providentiâ*, & de *Regno*, aliisque nonnullis *Orationes*. Stylus illi sublimis quidem & grandis, sed qui ad popularem simul dictionem aliquantum inclinet. Lectæ sunt & ejusdem *Epistola* variae, venustate ac dulcedine fluentes, cum sententiarum robore ac densitate. *Phot. in Biblioth. l. 2. c. 26.*

Synesii stylus, *Phorici* quidem judicio, grandis & sublimis est, sed Poësin aliquatenus redolent. In narrationibus præsertim & in descriptionibus excellit. Prolixis præfationibus crebriusque digressionibus variat argumenta quæ pertractat. Delectabilia reddit eadem, præclaris *Historiæ* fabulæque locis, insignioribusque *Profanorum* Poetarum dictis. Nihil asperi nec tardiosi habet ejus Philosophia; ea est ejus industria ut hanc gratam & jucundam reddat; ad solam delectationem attendere videtur, cum præcipua sapientiæ capita tradit. Ad summarum veritatum notitiam lectorem sensim deducit, dum festivas tantum narrationes se legere putat. In prima ejus *Epistola* duorum generum Opera illum scripsisse observat; alia esse circa sublimissimam Philosophiam; alia verò *Rhetoricas* dissertationes esse: sed facile cognosci posse utraque ejusdem ingenii fetus esse, modò res scias, modò facetias meditantis. Et sane idem character ubique conspicitur. Opera ejus Philosophica *Rhetoricis* & Poëticis figuris sunt exornata; eloquentiæ verò diatribæ sententiis Philosophicis roborantur. In *Platoniceis* scriptis versatissimus erat, & ex illo fonte hauserat quicquid maximi & cellissimi habet antiqua Philosophia circa summi Entis & Moralium Principiorum cognitionem. Pauca de Religione nostra scripsit, & multum abest quin

in

demum 415. à populo primùm testis obruta est, tum membratim discerpta, fuitque inter sophistas sui temporis nominatissimus, uxorem duxit, quatuorque ex ea filios suscepit, Legatione pro patriâ suâ per triennium functus est *Constantinopol.* apud *Arcadium* Imperator. circa annum 400. ad quem habuit orationem de Regno: dein anno 410. Episcopatum *Cyrenes* seu *Prolemaide* patriæ suæ invitatus capessere coactus est, ordinatus à *Theophilo Alexandrino* Patriarchâ sub *Theodosio* juniore *Arcadii* filio. Quamdiu in sacra illâ ministrâione vixerit, quove anno obierit, à nemine proditum est *Phil. Labbe* de Scriptoribus Eccles.

ISIDORUS PELUSIOTES.

Clar. A. D.
CCCEXII.

Presbyter *Aegyptii* sanctissimus & magnæ in Ecclesiâ Christi gloriæ, vulgò *Pelusiota* dictus, quòd juxta Urbem *Aegypti Pelusium*, quibusdam modò *Celbeis* vel *Damiati* appellatam, monasticam vitam exercuerit (sunt & qui Abbatem vocent *Pelusiaci* montis in *Aegypto*.) Fuisse *S. Ioannis Chrysostomi* discipulum, & floruisse sub *Arcadio* ejusque filio *Theodosio* minore constat. Obiit die 4. Februarii post annum 431. neque enim certus mortis ejus annus cognosci potest. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Angelicam in carne degens vitam, multa scripsit variæ utilitatis plena, potissimum autem *Epistolarum* omnis generis divinâ simul & humanâ gratiâ refertarum propè Chiliades decem, sive decem millia, in quibus omnes divinas utriusque Testamenti Scripturas exposuit, & omnes omnium hominum mores instituit, usus in eis dicendi genere maximè ad docendum accommodato. Vidimus in Bibliothecâ *Marcianâ Venetiis* Volumen manu scriptum, complectens hujus sancti viti 1148. Epistolas. *Sixtus Senens.* Biblioth. 4.

Pelusiaci in *Aegypto* montis Monachis præfuit Abbas, *Isidorus Pelusiota* inde dictus, eximius *Iohannis Chrysostomi* discipulus, vir doctissimus, & in Prophanis etiam Scriptoribus (*Platone* & *Plutarcho*) versatus; qui propter insignem vitam, morumque sanctitatem Θεοφιλες peculiariter est appellatus, quemque *Angelicam* in carne vitam degisse, atque Monastici Instituti vivum ac animarum exemplar fuisse veteres affirmant. Placuit ipsi scripturam, & alia quæ occurrebant Dubia, *Epistolice* scribendi genere explanare. Scripsisse autem *Isidorum* ad decem millia *Epistolarum*, atque in his ter mille *Scripturam Sacram* exposuisse, auctor est *Suidas*, vel quem *Suidas* exscripsit. Hactenus verò triplici editione non plures in lucem prodierunt, quàm bis mille tredecim. *Ioan. Andr. Quenst.*

Isidorum Pelusiotem Θεόφιλον appellat *Damascius* apud *Suidam*, quòd unâ cum simplicitate veritatem amaret, probaret, & sine omni dissimulatione loqueretur.

Quòd scribis de repertis B. Patris *Isidori Pelusiotæ* Epistolis, & tuâ curâ descriptis atque ad edendum paratis, beasti me, *Mi Rittershusi*, hoc Evangelio. Maeste hoc studio atque *Hermæo* isto. Multum quidem tibi jam Resp. Literaria debet, propter egregia ingenii tui monumenta, quibus illam auxisti, ornasti: sed magnum cumulum

factum esse negari nequit: Cyrillo autem satagente id evenisse spectata illius probitas credere nequaquam sinit. *Gul. Cave* in *Hist. literat. Script. Eccles.*

* Hæ variz Editiones *Cyrilli Operum*, viz. *Basilea* 1524, 1528, 1546, 1566, 1576. *Parisis* 1573, 1605. inter libros *Expurgandos* numerantur in *Indice Madriensi* Edit. ann. 1667.

Cyrillus est censurâ notatus, quia multa habet contra *Monachos*. *Scaligerana*.

Prodierunt Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa Græcè & Latine, editore *Joanne Auberto Landunensi* Canonico. *Paris.* in Fol. ann. 1638.

Prodierunt itidem *Homilia XIX.* in *Ieremiam* è MS. *Bibl. Scorialensis* Græcè cum interpretatione *Balthasari Corderii Antverpia* 1548. apud *Plantinum*, 8.

PAULUS OROSIUS.

Claruit A.D.
ccccxvi.

Hispanus *Tarracone* ortus, tempore *Arcadii & Honorii* Imp. claruit. Scripsit *Apologiam de Libertate Arbitrii*, cui septem integra *Augustini* folia cum parte octavi inserta sunt, quæ ex illo opusculo planè debent furcillari. Quæ de re *G. I. Vossius*, lib. 2. de *Hist. Lat.* cap. 113. & l. 1. *Hist. Pelag.* cap. 17. legi poterit.

idem *Orosius*, iussu *S. Augustini*, septem libros *Historiarum* composuit, quibus ostendit, ab Orbe condito usque ad suam ætatem maximas semper atque atrocissimas calamitates passum contigisse. Hoc opus à quibusdam *Ormeistes* inscribitur. *Vossius* putat, *ὀρμεστὴν* vel *ὀρμαστὸν* vocari: *Barthius* statuit, epigraphen hanc ex verbis tituli, *Oros. de miser. hom. natam esse*. *Steph. Vignandus Pighius* in *Hercule Prodicio*, p. 112. verum & genuinum titulum, *Orchestra mundi*, fuisse existimat, *Pighii* sententiam ut rationabilem *Reinesius* in *Var. lect.* 3.3. pag. 386. amplectitur. Manuscriptum ejus exemplar cum inscriptione *Ormeiste* extare etiam *Oxonis* in *Bibliothecâ Balleolensi*, ut ait *Thomas Iamesius*. Qui & auctor est, *Cantabrigia* in *Bibliothecâ Collegii S. Benedicti* Manuscriptum esse exemplar *Orosii de Viris Illustribus*. Quale opus (inquit *Vossius*) videre nondum contigit. Sed sanè metuo ne non *Orosii*, verum *Honorii* illud sit. Quæ nomina in Manuscriptis quandoque confunduntur.

Adversus *Paganos* *Orosius* iussu *Augustini* septem libros *Historiarum* confect. ipsit. De quibus *Gelasius* primus cum *LXX.* Episcopis sententiam tulit, ejusque decreti verba sunt hæc: *Orosium virum eruditissimum collaudamus quia valde necessaria adversus Paganorum calumnias ordinavit, miræque brevitate contexuit.*

Augustini Consilio, ut ipse ad *Enodium* scribit, *Orosius Bethleemum* ad *D. Hieronymum* profectus est cum hac ejus commendatione, *Eccæ venit ad me Religiosus Juvenis, Catholicæ pace frater, ætate filius, honore Compresbyter, noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans studio, utile vas in domo Domini esse*

Opus cui titulus *Hormesta* Historia quaedam universalis est in septem libros distributa, quae utilis quodammodo esse potest. Non malè scripta est, sed parum accurata. Plures contra Historiam & Chronologiam crassi errores in illa occurrunt. Græcos Historiographos non evolvit Author; & iis quæ in rem suam facere poterant temerè admodum fidem adhibet, an firmo nitantur fundamento minimè perpendens. *Ell. du Pin. Nov. Biblioth. Ant. Eccles. Tom. 3.*

Paulus Orosius Hispanus nonnulla ex *Eutropio*, & ex *Floro* excerpta collegit. Primæ illi partes in Religione Christianâ meritò laudantur, uti & in veterum superstitione explodendâ. Vixit sub *Honorio* Principe, *Augustini*, cujus discipulus fuit, temporibus, ut hoc nomine, atque adeò brevitatis cuiusdam facundæ dignissimus sit, qui legatur. *Anton. Possev. Biblioth. select.*

Paulus Orosius vir in divinis Scripturis eruditus, & in secularibus literis peritissimus, vitâ & conversatione clarissimus fuit. *Biblioth. Hispan.*

Fuit disertus, ac multarum rerum peritiâ clarus. *Ibid.*

Optima ejus Editio est, quæ cum *Latini & Andrea Schotti* observationibus ac aliorum annotationibus anno 1615. *Moguntia* excusæst.

THEODORETUS. sive. THEODORITUS.

Clac. An. D.
cccxlii.

Antiochenus, *Theodori Mopsuesteni* discipulus, ab anno 423. *Cyri* Provincie *Euphratesia* in *Syriâ* urbis Episcopus, ob nimiam cum *Nestorio* amicitiam depositus, in Synodo *Chalcedonensi* anno 451. restitutus, vixit usque ad annum 460, seu ut alii, 466. Extra controversiam sui sæculi doctissimus erat. *Gul. Cave.*

Atticâ vitæ eloquentiâ celebris, & sanctorum voluminum explanatione clarissimus, *Hereticorum* quoque impugnator acerrimus. *Sixt. Senens.*

Vir in divinis Scripturis valdè doctus, & in secularium literarum disciplinis sufficienter eruditus. *Trithem.*

Theodoreus Episcopus *Cyri*, vitæ eruditione & judicio inter primos. Patriâ *Antiochia* genere nobilis, discipulus *Chrysostomi* fuit; domi parcus, urbem magnificè exornavit, à *Pacheria* quoque impetravit, ne tributa in *Diacesi* suâ intenderentur: Quæ cum 800. contineret *Parochias*, quarum plurimæ *heresibus* variis infectæ, omnes magnâ industriâ & felicitate purgavit. Ob eloquentiam, doctrinam & pietatem *Antiochia* Præsulibus tantoperè gratus, ut illum diu secum retinerent, concionibus frequentibus ibi defunctum. In opere, cui Titulus, *Medela Passionum Græcarum*, tota veterum *Philosophia* & *Theologia* latet. *Hofman.*

Fuit autem *Theoderetus* in omni literaturâ Gracâ eruditissimus, sectator Magni *Ioannis Chrysostomi*, illam enim sibi, quasi primatium exemplar, stylo conformando propositum habuit; idè fluidus admodum est & copiosus, in elocutione facilis, & *Atticam* gratiam redolens. *Possevin. in Appar. Sacr.*

Sanctissimum & Sacrarum Literarum intelligentiâ præcellentissimum Theologum.

Tom. 3. Historiæ Rom. Scriptorum ab eodem Sylburgio Franc. 1590. in Föl. editæ.
Prodiit idem Oxonii 1680. in 8 .

VINCENTIUS.

Clar. A. D.
600XXXIV.

Gallus, Tulli Leucorum natus, ex Milite seculari Monachus & Presbyter Lerinensis, scribebat ann. 434. Obiit circiter ann. 440. aut paulò post. Gul. Cave.

Primò militiam secularem sectatus, militiæ *Lirinensis* excubias, ut verbo *Sidonii* utamur, postea desudavit ubi factus monachus & Presbyter, elegantissimum illud *Commonitorium* scripsit adversus *Hereses*, quod toties bono publico edicatum est. At Vir modestissimus, utilitatem potius Christianorum spectans, quàm terrestris gloriæ vanitatem, quemadmodum de se dicebat *Salvianum*, nomen huic operi suum subtraxit, quod sub *Peregrini* nomine vulgavit. *Steph. Baluz. Notis ad Vincent. Lirin.*

Vir in *Scripturis Sanctis* doctus, & *Notitiâ Ecclesiasticorum Dogmatum* sufficienter instructus composuit ad evitanda *Hæreticorum* collegia nitido sermone & aperto sermone validissimam disputatiqum, quam absconso nomine suo titulavit: *Peregrini* adversus *Hæreticos*. Cujus Operis, quia secundi libri maximam in schedulis partem à quibusdam furatam perdidit, recapitulato ejus paucis sermonibus sensu pristino compegit, & uno in libro edidit. *Gennad. de Script. Eccles.*

Vincentii liber contra prophanas *Hæreses* novitates, Opus est eruditum & acutum, quodque veritatis adversariorum fraudes detegat, atque impugnet. *Pontificii Doctores* de hoc *Vincentii* libro multum gloriantur, & Catholicum illud suum superbè jactant. *Illyric. Catal. Test. Verit.*

Vincentius Monasterii *Lirinensis* Presbyter æqualis *Cassiani* fuit, quippe qui paulò post *Concilium Ephesinum* se scripsisse testatur, id est, tribus annis post *Concilium* celebratum. Scripsit opusculum parvum mole, sed virtute maximum, de *prophanis vocum novitatibus*. Libellus extat, & utilissimè legitur. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Hunc *Vincentii* libellum planè aureum vocat *Baronius* *Notis* in *Martyrol.*

Idemque *Baronius* Tom. 5. ann. 444. ait, vix sit reperire, qui paucioribus Chartis majora concluderet.

Commonitorium Vincentii Lirinensis nunquam homini Christiano deponendum manibus putem; imò instat quotidiani *Enchiridii* circumferendum, ut solidum Beatitudinis nostræ documentum eleganter & nerve literis ab eruditissimo homine signatum; utinam non paulò copiosius. *Barth. J. 18. adv. c. 7.*

Vincentius Monachus & Presbyter Monasterii *Lirinensis* insulæ. Natione Gallus, vir in divinis *Scripturis* eruditissimus, & secularium literarum non ignarus, vitâ & moribus clarus. Extat ejus insigne opus, quod sub *Peregrini* nomine composuit, à veteribus doctoribus percelebrè laudatum, de erroribus & Collegiis *Hæreticorum* fugiendis. *Trithem.*

Si quis diligentius pensabit, dicet scriptum esse eruditum & acutum, quodque

cit ediditque, unde *tripartitam Historiam* appellatam ex ipso constat. *Whear.* Sect. 34.

Socratem in re Chronologica aliquandò hallucinari, videtur *Baronio.*

Franciscus Turrianus ipsum mendacii accusat non uno in loco.

HERMIAS SOZOMENUS.

ORTUS, ut videtur, *Palæstinus*, Advocatus *Constantinopolitanus*, claruit anno Clar. A. D. 440. Extat *Græc. Lat. Historia Ecclesiastica*, in quâ sæpè à *Socrate* dissentit, *CCCCXL. Par.* 1668 fol. cum *Notis Valesii*. Hanc editionem ut & *Socratis* expresserunt *Moguntini* anno 1677. fol. verum longe infra *Parisiensem* subsidet ista editio. *Gul. Cave* in *Chartophyl.*

Hermias Sozomenus, dictus *Scholasticus Salaminus*. Scripsit *Historiam Ecclesiasticam* libris 9. à tertio Consulari *Crispi & Constantini jun.* seu An. Chr. 324. usque ad 17. Consularium *Theodosii jun.* id est, usque ad ann. 439. Inscriptam illam Imperatori; sed partem ejus, continentem res gestas Annorum 20. ab anno nempe 400. amisimus. Nimirum *Theodoro Mopsuesteno* tribuere videtur *Gregorius M.* nisi hic se fefellit, *Socratem* intelligens fortè. *Pœnitentiæ publicæ* gradus exactè describit. *Novatianis* quibusdam paulò æquior fuisse dicitur. Obiit anno 450 *Hefman.* in *lexic. suo.*

Apud *Gregorium M.* l. 6. Epist. 95. hujusmodi de eo judicium est: Sed ipsam quoque *Sozomeni Historiam* sedes *Apostolica* recipere recusat, quoniam multa menitur: & *Theodorum Mopsuestia* nimium laudat; usque ad diem usque obitus sui magnum doctorem *Ecclesiæ* fuisse perhibet. Quod de *Theodoro Mopsuestia* ait, id hodiè in *Socrate* non legas; sed in *Theodore*. Quare videri possit in *Gregorio* memoriæ error. Sed verisimilius est, scripsisse huc *Sozomenum* in iis, quæ deperierunt. Nam ipse *Sozomenus* refert in præfatione, se *Historiam suam* produxisse usque ad Consularium *Theodosii junioris* septimum decimum: ut penè viginti annorum *Historia* desideretur. *Voss. de Hist. Græc.* l. 2. c. 20.

Cardinalis Baronius *Tom.* 4. ad annum 439. hōc modo interpretatus est verba prædicta *Gregorii M.* dicendo, nimirum, ab *Ecclesiâ R. Sozomenum Theodori Mopsuestia* laudatorem non recipi; in reliquis quæ vera dixit, quomodo potuit ab *Ecclesiâ* non recipi? Præterea à *Gelasio Papâ* (cui nemo ob auctoritatem atque doctrinam refragari potest juxta ipsum *Cardinalem*) constat, *Sozomenum* non rejici, sed majoris fidei haberi quàm *Eusebium Cæsariensem*; ejusque *Historiam* majoris æstimationis apud *Photium* quàm *Socratis* fuisse. Denique *Melchior Canus* ait, in *Concilio Florentino*, cui interfuit Imperator *Paleologus*, testimonium *Sozomeni*, non solum usurparum, sed etiam probatum. *Whear* in *Meth. legendi Hist. Civ.* Sect. 35.

In scribendâ autem *Historiâ* usus est *Sozomenus* stylo, nec depresso nimis nec turgido, sed qui inter utrumque medius incedit. Qui, quidem stylus *Ecclesiasticarum* rerum scriptori optimè convenit. Et *Photius* quidem in *Bibliothecâ*, dictionem *Sozomeni* præfert dictioni *Socratis*. Cui nos libenter accedimus. Sed

P p. 3 quantum

& doctrinæ meritoque omnibus legendus. *Quenstedt.*

Eximius scriptor *Salvianus*, sanctæ diligenti lectione dignus est. *Barth. l. 43. cap. 16.*

Iosephus Scaliger Scriptorem *Christianissimum* appellat.

Gallicæ Gentis Episcoporum magistrum vocat *Taubmannus* Notis in *Plantum*.

Salviani Opera *Conradus Rittershusius* erudito Commentario illustravit. Quo nomine gratias illi egit *Casaubonus* hisce verbis: *Salvianum* verò qui pluris faciat quàm ipse facio, non facilè invenias. Itaque pro eâ Operâ, quæ illi optimo Scriptori à te est impensa, ago tibi pro meâ viridi grates gratissimas. *Casaub. in Litter. ad Rittersh. Londini prid. Kal. Jan. 1611.*

Salvianus & Vincentius Lirinensis, viri, quantum ferebat mala seculi illius fortuna, & eloquentissimi & veræ pietatis ac sinceræ religionis amantissimi. Scripserunt enim illi ad purâ ac tersâ *Latinitate* ut desiderari præterea nihil possit in scriptoribus ad remota à seculo *Divi Augusti & Titi Livii*. Res verò Religionis ac Morum eo veri amore, ac caritate erga miserrimos ætatis suæ mortales, eâ in *Deum* pietate prosequuti sunt, ut planè appareat nihil aliud efficere eos lubricationibus suis voluisse nisi ut *Humanum Genus* ad sanam mentem & ad Divinorum beneficiorum agnitionem retraherent. *Steph. Baluz. in Epist. ad Abbat. Iac. Nic. Colbert. dat. Lut. Paris. 4. Kal. Jul. 1669, Oper. Salvian. & Vincent. Lirin. præfixâ.*

Salvianus quam pulcher est hic liber, & quâ pulchra simplicitas *Scaligerana* 2.

Salvianus Massiliensis Ecclesiæ Presbyter, humanâ & divinâ literaturâ instructus, & ut absque invidiâ loquar, Episcoporum Sanctorum *Salonii & Verani* magister, scripsit scholastico & aperto Sermone multa. *Gennad. de Script. Eccles.*

Salvianus, magni nominis Episcopus sui temporis fuit, laudatusque ab *Encherio* Episcopo *Lugdunensi* simul cum *Vincentio*, quos sanctos viros eloquentiâ & doctrinâ eminentes fuisse tradit in præfatione ad libros de *Questionibus Veteris ac Novi Testamenti*, quos ad *Salonium* inscripsit, ad quem etiam *Salvianus* eisdem suos commentarios dedit. *Baron. ad ann. 428.*

Salvianus Treveris oriundus, quem *Massiliensem Episcopum* *Possavinus*, *Sixtus Senensis*, *Bellarminus*, & cum iis aliis recentioribus multi faciunt, cum tamen Presbyterum tantum *Massil.* fuisse, ex incorruptis Codicibus *Gennadii Massiliensis*, coactanei, liquido conitet, imò ipsa Episcoporum *Massil.* successio & Chronologia id doceat: Vivente enim *Salviano*, *Venerius* anno 428. fuit Episcopus, cui, *Gennadio* teste, successit *Enstachius*, & huic, *Græcus*, auctore *Sidonio Apoll. tunc Cannarus*, &c. referentibus *Sanmarthanis*, Tom. 3. *Gall. Christ. f. 642.* Major adhuc est audacia *Philippi Elsi*, Ord. August. qui eremitam *Salvianum*, & *Augustinianum* facere contendit, castigati propterea à *Labbeo* p. 322. de *Script. Eccles. Olearius* in *Abacō Patrum*.

* *Conradi Rittershusii* Commentarius in *Salviani Massiliensis* Opera, inter Libros expurgandos numeratur in *Indice Madrit.* impresso Anno 1667.

T I R O

Sidonius Apollinaris Arvernorum Episcopus, vir acris ingenii, & Cothurnate eloquentiæ, sed stylo duro & obscuro ob corruptum à Gothis seculum. Ip. Card. Bona.

Notamus hodieque non proleptiam in *Sidonii* scriptis eruditionem, & locuples sanè ingenium. Non inficiandum tamen, dictionem ejus duriores subesse, & horridulam, immò quandoque tumidam. Ut taceam lapsus *Profodicos*, & verborum quandoque novitates. *Horrich. de Poëtis p. 77.*

In Epistolis ac Carminibus supra modum literatus. *Rosin. Antiq. Rom.*

Unicè autem laudo & ampl. ètor *Sidonii* modestiam, qui se immeritò *Arverna Ecclesiæ* præpositum esse conqueritur. Gener. is fuit *Aviti Imp.* Vir summâ morum sanctitate, Rhetoricis & Poëticis literis excultus. *Greg. Turonens. l. 2. c. 21.*

Sidonius Apollinaris, sive *Apollinaris Sidonius*, ita enim malumus cum doctissimis viris; ingenium magnum fuit; eloquentia in versu non vulgaris eo tempore; nam de cæterâ melius silei existimo, cum infiniti alii eo tempore longè facilius scripserint. *C. Barth. l. 49. c. 18.*

Sidonius accuratus, aliquando etiam anxius; plenus electorum verborum & sententiarum, quas acutas brevi concludit gyro. *Jul. Cas. Scalig. De Re Poët. pag. 821.*

Id. Rapius ait illum in improprietatem incidisse, dum affectat grandiloquentiam nec tamen Poëscos genium habet. Imò nec dubitavit alibi præterea dicere, *Sidonium stylo* admodum arido minimèque sapido scripsisse.

Apollinaris Sidonius à vitâ moribusque *Modesti* nomen apud Librarios accepit. *Barth. advers. l. 6. c. 1.*

Claudius Mamertus Sidonium vocat eruditorum sui ævi peritissimum ac disertissimum, eique libros tres de *Animâ adversus Faustum* dedicavit. *Labbe. de Scriptor. Ecclesi.*

Editio illa Operum ejus non fastidienda, quæ *Parisiis* cum Commentariis & castigationibus *Jo. Savaronis* prodiit, item *Vovverii*, sed præfertur *Hanoviensis Elmenhorstii*, probatissima omnium *Libbei* cum notis *Jacobi Sirmondi*.

Plura si quis velit, consulat is *Joannem Savaronem* & *Jacobum Sirmondum*, qui *Sidonii* nostri res gestas studiosè & accuratè co'legerunt.

MARTIANUS MINEUS FELIX CAPELLA

Atatis dubiæ Auctor. Vir Proconsularis, & domo *Carthagenensis* in vet. Clat. An. D. libris vocatur. Extant libri 7. De *Nuptiis Philologiae*, primum editi *Vicentia* anno 1499. curâ *Francisci Vitalis Badiani*; cum scholiis & observ. *Bonar. Vulcanii*, unâ cum *Isidori Originibus*. fol. ann. 1577. emendati ab *Angelo Grotio Lugduni Bat.* anno 1599. in 8°. quæ editio reliquis præstantior.

Ut *Petronius*, sic & *Martianus Capella* *Satyræ* nomine opus suum inscripsit, quod illius instar hoc opus & versibus & Prosâ scripserit, & utile dulci miscuit.

curta sunt, & abstrusa; ut penè mutilum proflus esset, & vix Operæ pretium, tyronum ului ea exhibere vestiganda. *Gul. Robertson. in Præf. ad Schrev. Lexic.*

Ex omnibus quorum ad nos scripta pervenerunt, nullus ferè est, qui à *Vesustate* pejus fuerit acceptus, quàm hic noster Scriptor, verè πολυμαθὴς αὐτῷ, verè undecunque doctissimus, & omnis *Antiquitatis* peritissimus; cujus *Lexicon* nihil aliud est, quàm perpetuæ *Auctorum* Glossæ & Interpretationes & antiquæ eruditionis penu; & in qua non *Græciæ* totius modò, sed ex parte & *Oriens*, ut *Dan. Heinsius* in *Aristarcho* suo ait, eruditio conclusa jacet. *Cornel. Schrevel. in Præf. ad Hesych. Lexic. 4°. Impres. Lugd. Batav. 1668.*

Julius Scaliger ait *Hesychium* esse Authorem frivolum, absque eruditione ac minimè idoneum ad aliquid boni continendum, pertusoque canistio similem. Sed eum in hac sententia solum esse arbitror. —

Lexici hujus editio omnium absolutissima est *Hollandica* anni 1668, tota *Græca* cum *Notis Variorum* in 4°. accurante *Schrevelio*. Sed quoniam hic Compilerator mediocriter celebris sit, potior, à *Dom. J. Cassaro Suvicero* expectatur, quam etiam brevi extitutam spes est. *Eruditorum Iudicium Parisiis 1685. per Dom. Baillet.*

P R O C L U S.

Clar. Ann.
Dom. D.

Lycius, Philosophus, floruit Anno *Christi*. 500. *Syriani* discipulus fuit: *Marinum* verò discipulum & successorem habuit. *Stoefernus* atque *Schreckenfuchsius* malè in tempora *Traiani* collocant. Extant sex ejus libri de *Theologiâ Platonicâ*, qui *Hamburgi* primùm prodire an. 1618. Item supersunt ejusdem *Commentarii in Timæum* & libros de *Repub.* scripsit quoque de *Orphei*, *Pythagore* & *Platonis* consensu in *Oraculis* libros decem, aliaque quæ *Suidas* commemorat. *Konig.*

Hic est ille *Proclus* (inquit *Suidas*) secundus à *Porphyrio*, qui impuram suam & contumeliosam linguam adversus *Christianos* exacuit. Sed adversus hunc calamum sceleriter stinxit *Ioan. Philoponus*. *Gul. Cave* in *Chartophyl.*

Circa Ann. *Christi*. quingentesimum memoriam sui nominis consecrabit nobilis & *Grammaticus*, Philosophus, *Proclus Lycius*: cujus, inter alia multa, *Sphæram* habemus, imprimis agentem de *Circulis Cælestibus*. Sed monumentis aliis plus laudis meruit: quia hoc opus exscripsit ex *Isagoge Gemini*, *Geometræ* & *Astrologi*; qui *Ciceronis* ætate vixit. Vixit *Procli Sphæram* *Thomas Livacer*. Scholiis illustravit *Erasmus Osualdus Schreckenfuchsius*. *Voss. de Mathematic. p. 165.*

Mirari satis non possum malignitatem *Procli*, quando Scholiis in *Cratylum* *Platonis*, *Aristoteli* exprobrat, quodd *Analyticæ* ejus à quovis non planè hebetæ, ac stupido intelligi possit. Nam nec ipse, qui hoc culpat, quoties *Commentarii in Enclidem* aliquid in Scriptorum improbat, ad *Platonicas Methodos* recurrit,

Calendis Januarii, ætatis suæ 65. *Gul. Cave.*

Omnibus quidem *Patrum* scriptis ea dos inest, ut non solò mentes *Veritatis* fulgore perstringant, sed simul intimum quemdam pietatis sensum cordibus legentium inferant: Haud scio tamen an ullius propria magis laus illa fuerit quàm *Fulgentii*, cujus ex scriptis is *Charitatis* spirat ardor, ea *pius* ubertas exidat ut pectus *Deo* plenum non intelligas modo, sed sentias. *Augustini* discipulum scias, non magis ex consensione dogmatum, quàm ex similitudine virtutum, variisque ingenii ac morum ornamentis, quibus ille totum *Augustinum* expressit. Est quidem *Augustini* stylus aliquanto cultior, & à seculi sui vitiis intactior, cum *Fulgentio* nunquam cura fuerit abstergere seculi sui sium, at idem in utrisque mentis vigor, idem acumen, idem sententiarum pondus, eadem ingenii felicitas, eadem in tractandis Scripturis diligentia, dexteritas, affluentia: eadem morum æquitas, suavitas, mansuetudo; idem *Charitatis* ardor ex *Scriptis* emicans, idem pro *Veritate* zelus. Nec dispares utrique hostes. Nam & *Augustino* frequens cum *Arianis* luctatio fuit, & *Fulgentium* hæc *Hæresis* per totam vitam exercuit: cum *Semipelagianis* orientibus conflictus *Augustino* fuit, cum illdem adultis *Fulgentio*: pari utrobique successu. A neutro enim hic error in totum compressus est, sic tamen ab utroque revictus & depressus est, ut utrique tota se *Latinorum Theologorum* cohors semper adjunxerit. *Gul. Desprez.* Præfat. in *Fulgent. Opera.*

Fulgentius Afer, Ecclesiæ *Ruspensis* Episcopus, in confessione *Fidei* clarus in Scripturis Divinis copiosè eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac dissendo subtilis, *Isidor. Hispalens.*

Fulgentius Ruspensis Episcopus, in Græcâ & Latinâ linguâ clarus, geminâ scientia scripsit multa. Clauit in *Homilico* dicendi genere. *Sigebert. Gemblac. de Script. Eccles.*

Vir erat & eximiâ doctrinâ & insigni pietate inter ætatis suæ Episcopos facile princeps. *Gul. Cave* in *Hist. literat. Script. Eccles.*

Pontif. x *Ruspensis* doctrinâ & vitæ sanctimoniam conspicuus, summum ac penè ultimum Ecclesiæ *Africana* sidus. *Drexel. cap. 2. Prodr. æternit. sect. 46.*

Fulgentius Ruspensis Episcopus, incomparabilis vir, cujus ego admirator sum. *Casp. Barib. Adversar. l. 16. c. 8.*

Quem ego Scriptorem [*Fulgentium*] inter *Patres Latinos* summoperè amo, ob nervos quibus præditus est in persuadendo, & vivam vim dictionis rebus maximis ubique patem. *Idem ibid. l. 46. c. 13.*

Fulgentius Ruspensis Episcopus, Fulgentissimum Ecclesiæ sidus. *Voss. Hist. Pelag. lib. 1. cap. 21.*

Hoc eodem anno, ipsis Calendis Januarii summum illud ac penè ultimum *Africana* Ecclesiæ decus, *Fulgentius Ruspensis* Episcopus doctrinâ & sanctitate mirabilis, optatum diu, ante præcognitum, præsentis vitæ finem lætus imposuit. *Henr. Spondan. ad ann. 529.*

In Antiquitatis noticia hospitem admodum esse oportet eum qui ignorat quantum

Fulgentii Planciadi Grammatici *Mythologiarum* libri tres, utiles quidem, sed dictionis admodum tumidae, & verbis abstrusis, atque Poëticis abundantes. Hoc opus editum olim sub nomine *Fulgentii* Episcopi *Carthagenensis*. *Bollandus* die 14. Januarii censet esse S. *Fulgentii* Episcopi *Astigitani* in *Hispaniâ*, Fratris SS. *Landri*, & *Isidori*, qui primò fuit Episcopus *Carthagena*, unde fortassis factum est, ut *Fulgentio Carthagenensi* tribueretur, Sed hæc est conjectura *Rivarii* in *Comment. ad Chronicon Supposititium* M. *Maximi*, nam Auctor *Mythologiarum* est proculdubio *Fulgentius Planciades* Grammaticus *Africanus*. *Joan. Card. Bona*.

Fulgentius omnium Scriptorum audacissimus, corruptus sermone, confusus intellectu, & omninò quidvis potius quàm sapientiæ consultus. *Casp. Barib.* in 1. *Sylv. Papini*, p. 81.

Hæc *Fulgentius*: quem Scriptorem legendo miseratione temporum afficimur; tanta enim jam ruditas à Græcâ literaturâ erat, ut sibi arrogantia summæ homo omnia scribere licere crederet, modò vel auctores Græcos vel voces ejusdem linguæ per caput pedisque attrahere posset in medium, & inde suum negotium curare. *C. Barib. Comm. ad Stat. Tom. 3. p. 449.*

Fulgentius Planciades, scriptor *Mythologicus*, utilior quàm eloquentior: Semipoetans: Afer Affectator. *Barib. l. 17. c. 7. Advers.*

Quòd autem *Fulgentius Planciades* etiam *Taciti Facetias* citat, hoc inficere, adedò *Grammatico* planè dignum est, qui etiam *Plauti Euciston*, & similes laudet: nugas. *Vass. de Hist. Lat. l. 1. c. 30.*

Quòd signifer *Jovis* sit *Ganymedes*, docet doctissimus *Mythologus Fulgentius*. *l. 1. l. 10. Scallig. Comment. in El. de Ob. Mac.*

Auctor non contemnendus *Fulgentius*. *Turneb. Adversar. l. 16. c. 3.*

Fulgentius non contemnendus Grammaticus. *Angel. Politian.*

Expiscati commodum ex penario literatario, cujus tu fuisti Condus, *Mythologicon Placiadem*, fratrem, ut fertur, *Cassiodori*, hunc *Chalcitypis* Officinatoribus tradendum curavimus, nuncupatim tibi dicantes sine provocatione electo judici aureum librum; quid librum? thesaurum potius: quem *Sidonius* l. 3, eruditissimum, & ob ingenii merita *Questorium* vocat, tanquam *Questurâ* rejecta Episcopatum *Africa* sumpsit. *Joh. Bapt. Pius* in *Epist. Dedicat. ad Anton. Mariam Bentivoleam*.

Fulgentii verò paucos libros vidi; in quibus de *Christianâ* Religione benè sentit: sed duriusculus in primis, & affectatior stylo est, adedò ut in scriptis suis spinas, & verborum asperitates, si non aculeos potius pro verbis inseruisse videatur: & in primis in *Mythologico*: nam alia quidem piè, & *Christianè* scripta, non tam horrida sunt. *Lil. Greg. Gyrard.*

Ineptè ludit ille [*Fulgentius*] in *Etymologiis* ex *Græcis* fontibus derivandis, ut contra *M. Varro* nimio sæpè linguæ *Latine* studio. *Andr. Schott. Observ. Human. l. 1. c. 17.*

Fulgentii Mythologiâ quid ineptius? *Brod. Annot. in Q. Calabrum. p. 238.*

Semeles ineptissimum etymon est apud *Fulgentium* l. 2. *Mythol.* & tamen doctissimi:

Sine difficultate profundus est in sententiis, in verbis sine levitate conspicuus, orator vehemens, efficax demonstrator. Ad id quod sequendum est, nunc probabitur suadens, nunc quasi stimulo necessitatis impellens. *Ioannis Sarisberienfis Episc. Carnot. Policratici lib. 7. cap. 15.*

Fuit *Boëthius* in omni disciplinâ egregiè doctus, quod liquidò ex ejus monumentis constare potest. In pangendis versibus mirâ usus est facilitate. *Lilius Gyraldus de Poëtis.*

Vir *Latini & Græcè* doctissimus, in omni disciplinarum genere excellens, quòque *Roma à Varonis* temporibus non habuerit undecunque doctiorem. Quantum idem earmine valuerit, ostendunt libri 5. *de Consolatione Philosophiæ*, quos exul *Ticin* scripsit. Omnino nihil in poësi venustius habuit, vel illud ævum, vel etiam quod proximè antecessit. *Vossius de Poëtis Latinis.*

Severini Boëthii ingenium neque ante se multos, neque post se aliquem toto *Romani Imperii* tempore habuit similem. *Barthius adversar. lib. 17. c. 13.*

Quis *Boëthio*, vel in dialecticis acutior, vel subtilior in Mathematicis, vel in Philosophia locupletior, vel in Theologia sublimior? *Politianus in Miscellaneis.*

Boëthius egregius Philosophus, Poëta non pessimus, à *Ciceronis* dictione longè comotus. *Erasm. in Ciceronis. ino.*

Boëthius totus legendus est, magnus quippe Philosophus, & Poëta eximius, phrasin *Neroniani* temporis imitans. *Scaligerana prima, p. 30.*

Boëthius parvulas quasdam *Odas* composuit, quas *Operi suo de Consolationibus Philosophicis* immiscuit. Sed quantavis ingenii pollicis ornatu esset, prævum scribendi modum qui tunc vigeat superare nequivit: Quod in illo pulcherrimum niter, nihil est nisi adulterina pulchritudo, genio seculi quo scribebat conformis. *Rapin. Reflexionib. in Poeticam in particulari. Reflex. 30.*

Exat *Lugd. Bat. ex off. Hackiana 1671. 8º.*

M. AURELIUS CASSIODORUS.

Clar. An. D. **S**enator, V. C. & illustris, Exquestor Palatii, Exconsul Ordinarius, Offici-
DXIV. rumque Exmagister, Præf. Præt. Præpositus atque Patricius *Romanus*. Consulatum quidem ann. 514. solus gessit, *Theodorico Ostrogothorum Regi* carissimus etique à secretis & Epistolis, ann. 570. Adhuc vixit nonagenario major, anno vero 575. obiit, sicut refert *Joan. Henr. Vrsinus*, l. 4. de Stat. Anim. p. 544.

Quasi sidus quoddam inter *Gothi* seculi barbariem eluxit, tandem Monachus factus & *Ravennatensis Cœnobii Abbas*. *Olear. Abac. Patrum.*

Scripsit plurima, hæc verò primum obtinent locum: Comment. in Psalmos, & in Cantica Canticorum — Epistolarum libri 12. — Institutionum Divinarum libri duo — De Orthographiâ ex Veteribus Grammaticis excerptâ — *Chronicon*, desinens in annum 519. — *Historia Ecclesiastica*, quæ *Triparsita* nominatur,

Sine difficultate profundus est in sententiis, in verbis sine levitate conspicuus, orator vehemens, efficax demonstrator. Ad id quod sequendum est, nunc probabitur suadens, nunc quasi stimulo necessitatis impellens. *Ioannis Sarisberienfis Episc. Carnot. Policratici lib. 7. cap. 15.*

Fuit *Boëthius* in omni disciplinâ egregiè doctus, quod liquiddò ex ejus monumentis constare potest. In pangendis versibus mirâ usus est facilitate. *Lilius Gyraldus de Poëtis.*

Vir *Latine & Græcè* doctissimus, in omni disciplinarum genere excellens, quòque *Roma à Varonis* temporibus non habuerit undecunque doctiorem. Quantum idem carmine valuerit, ostendunt libri 5. *de Consolatione Philosophiæ*, quos exul *Ticini* scripsit. Omnino nihil in poësi venustius habuit, vel illud ævum, vel etiam quod proximè antecessit. *Vossius de Poëtis Latinis.*

Severini Boëthii ingenium neque ante se multos, neque post se aliquem toto *Romani Imperii* tempore habuit similem. *Barthius adversar. lib. 17. c. 13.*

Quis *Boëthio*, vel in dialecticis acutior, vel subtilior in Mathematicis, vel in Philosophia locupletior, vel in Theologia sublimior? *Politianus in Miscellaneis.*

Boëthius egregius Philosophus, Poëta non pessimus, à *Ciceronis* dictione longè remotus. *Erasm. in Ciceroniano.*

Boëthius totus legendus est, magnus quippe Philosophus, & Poëta eximius, phrasin *Neroniani* temporis imitans. *Scaligerana prima, p. 30.*

Boetius parvulas quasdam Odas composuit, quas Operi suo de *Consolationibus Philosophicis* immiscuit. Sed quantavis ingenii pollicis ornatus esset, prævum scribendi modum qui tunc vigebar superare nequivit: Quod in illo pulcherrimum nitet, nihil est nisi adulterina pulchritudo, genio seculi quo scribebat conformis. *Rapin. Reflexionib. in Poeticam in particulari. Reflex. 30.*

Extat *Lugd. Bat. ex off. Hackiana 1671. 8º.*

M. AURELIUS CASSIODORUS.

Clar. An. D. DXIV. Senator, V. C. & illustris, Exquestor Palatii, Exconsul Ordinarius, Officiorumque Exmagister, Præf. Præt. Præpositus atque Patricius *Romanus*. Consulatum quidem ann. 514. solus gessit, *Theodorico Ostrogothorum* Regi carissimus eique à secretis & Epistolis, ann. 570. Adhuc vixit nonagenario major, anno verò 575. obiit, sicut refert *Joan. Henr. Vrsinus*, l. 4. de *Stat. Anim.* p. 544.

Quasi sidus quoddam inter *Gothici* seculi barbariem eluxit, tandem Monachus factus & *Ravennatensis* Cœnobii Abbas. *Olear. Abac. Patrum.*

Scripsit plurima, hæc verò primum obtinent locum: Comment. in Psalmos, & in Cantica Canticorum -- Epistolarum libri 12. -- Institutionum Divinarum libri duo -- De Orthographiâ ex Veteribus Grammaticis excerptâ -- *Chronicon*, desinens in annum 519. -- Historia Ecclesiastica, quæ *Triparsita* nominatur.

Longéque florentioris ævi: adhuc non *Consules* modò, sed etiam *Censores*, & *Dictatores* nominant, cum suis *Equitum Magistris*: præterea prænomina exactè magis ponunt, quorum ignorantia facit, ut personæ confundantur, magnaue in Historiis oriatur obscuritas. Utinam tantùm *Fassi*. illi non ad nos mutili pervenissent. *Voss. de Hist. Lat.*

Inutile etiam esset heic examinare *Cassiodori Commentarios in Psalmos*, cum nihil penè aliud egerit quàm *Divi Augustini Commentarios* in eisdem libros, contrahere, ut id statim initio Præfationis suæ testatur. Præter ejus *Commentarios*, hujus Authoris præclarum habemus *Tractatum*, cui titulus *De Institutione Divinarum Scripturarum*, quo se exercitatum in *Scriptura Critica* demonstrat, seque observasse quæ optima in hoc Argumentum apud *Veteres Ecclesie Doctores* occurrebant — Præcipui ejus Authores sunt *Divus Hieronymus* & *Divus Augustinus*; quibus acceptas ferre tenetur pleraque regulas quas in Opere suo universo proposuit ad *Scripturarum* interpretationem. Plures memorat libros qui nunc desiderantur, & inter cæteros *Observationes* quasdam à *Divo Hieronymo* conscriptas, admodum concisè, in *Prophetas*, ut junioribus *Scripturae* studia faciliora fierent. Novam *Beati Hieronymi* Versionem ex *Hebræo* casti æstimat, ut aperte dicat vix in posterum opus esse ad *Hebraicos* fontes confugere, cum tam accurata *Bibliorum Translatio* extet. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. cap. 10.*

Omnia *M. Aurelii Cassiodori* opera impressa sunt duobus Tomis in Fol. *Rothomagi* anno 1679. impensis *Antonii Dezallier Bibliopolæ Parisiensis*, & collata fuerunt cum MSS. Codd. curis *Johannis Garatii Monachi Benedictini Congregationis sancti Mauri*, præmissà dicti *Cassiodori* vitâ, cum dissertatione de ejus *Monachismo*.

JUSTINIANUS I

Claruit A.D.
DXXVII.

Romanorum Imperator, ex sorore nepos *Iustini* sen. à quo Nobilissimus primò, dein *Cæsar* & *Augustus* pronuntiatus, an. Chr. 527. paulo post ei successit. Leges hic statim in hæreticos severas promulgavit, templa destructa reparavit, Ecclesiæ protectorem se fore professus, dignum se imperio ostendit. Hinc per *Belisarium* contra *Persas Van talosque*, capto *Gilimeri*, victor, *Africam* recuperavit, *Gothos* in *Italia* subegit, *Vitige R.* in potestatem reducto, *Muros* superavit, *Samaritanisque* subjugatis, pristinum Romano Imp. splendorem reddidit: postquam *Hypatium*, *Pompeium* & *robun Anastasii* Imper. nepotes, ingenti seditione à *Viride Venetaque* Circi factione excitatâ, rebellantes, ab Imperatrice corroboratus, & à *Belisario Mundoque* fortiter defensus oppressisset. Sic quiete Imperio pattâ, *Ius Civile* in eum ordinem redigendum curavit, quo nunc utimur, electis ad id negotii decem viris præstantissimis, qui *Codices Gregorianum, Theodosianum & Iermogeneum* in unum contraherent, legesque per 2000. Libb. dispersas in quinquaginta saltem compingerent, unde *Codex Digestorum*

vel

B E D A

IN *Britannia* ex *Anglo-Saxonum* genere oriundus, in *Girvuenſi* territorio non longè à *Tina* fluminis oſtiis natus eſt anno 673. à puero Monasticam vitam amplexus, in ea per multos annos perſeveravit ſub *Benedicto & Geolfredo* Abbatibus Monasterii BB. *Petri & Pauli* ad *Tinam*, in Diœceſi *Dunelmēſi*, vulgò appellatus *Presbyter Anglus ac Venerabilis*, obiit anno 735. die 26. Maii, ſive 7. Kal. Junii, quo *Aſcenſionis Domini* memoria celebrabatur. *Phil. Labbe* de ſcript. Eccleſ. Scriptis penè infinita.

Clar. A.D.
CDCXIII.

Omnigenà ſcientiarum eruditione inſtructus, Grammaticus *Græcè* non minùs, quàm *Latinè* peritus, Poëta, Rhetor, Historicus, Aſtronomus, Arithmeticus, Chronographus, Coſinographus, Philoſophus & Theologus evaſit in tantum illis temporibus admirandus, ut apud ejus ſeculi doctiores proverbium de eo diceretur, Hominem, in extremo o. bis angulo natum, univerſum orbem ſuo ingenio perſtrinxille—Opera ejus, adhuc eo vivente, & ſemper nova ſcribente, tanto npretio habita ſunt, ut ex ordinat one Epilcoporum *Britannia* in Eccleſiis publicè legerentur. *Sixt. Senenſ.*

Fuit in *Gentiliū* libris tam planè exercitatus, ut eo ſeculo vix parem habuerit. *Phyſicæ & Matheſin*, non à rivulis ſordidis, ſed ex puriſſimis fontibus, hoc eſt, ex *Græcis & Latinis* authoribus primis hauſit. Fidei verò *Chriſtiane* Myſteria tam ſolidè, quantum ejus temporis dabat iniquitas, novit; ut ob exactam utriuſque linguæ, *Latinæ & Græcæ* peritiā, magno illo *Gregorio* à multis præclarior haberetur. Styl enim ſuavitate ac Dicendi copiā, illum in pletique exuperabat: atque utinam *Spiritualium* ſentium puritate magis. Nihil ferè lectione dignum in omni reperitur vetuſtate, quod ſuis locis non legatur in *Beda*: tamenſi *Britannia* limites nunquam fuerit egreſſus. Si *Auguſtini*, *Hieronymi* aut *Chryſoſtomi* temporibus clariſſet, non dubito quin potuiſſet de paritate cum iſtis contendere: quòd inter tot ſuperſtitionum præſtigia, tam caſtos ediderit ſectus. *Ioan. Baleus.*

Et ſanè noſter *Beda* vir omni eruditionis genere tam inſigniter inſtructus, ut eo vix quemquam in omnibus ſcientiis doct. orem unquam *Europa* protulerit. *Piſſen* de ſcript. Britann.

Quò mortuò, ſepulta eſt cum eo rerum geſtarum omnis penè notitia uſque ad noſtra tempora. Cùm enim pigro ſemper ſuccederet pigrior, multo tempore in totà inſula ſtudiorum detepuit fervor. *Gul. Malmesbur.*

Beda enim præter *Græcæ* atque *Latinæ* linguæ doctrinam, quam non mediocriter tenebat, ob religionem etiam, atque modèſtiam, *Venerabilis* cognomen adeptus eſt. Scriptis enim multa in *Actus Apoſtolorum*, in *Lucam*. Edidit & librum de temporibus, & homilias pleraque, quibus multum *Galliæ* ſacerdotes utuntur. *Platina* de Vir. Pontific.

Obſervandum eſt, ſexto, ſeptimo atque octavo ſeculo neminem ferè per *Italiā*, *Galliā*, *Britanniā*, *Hiſpaniā* (uno verbo) in *Occidentalis Eccleſiæ*

Sibenas petiit, de mirâ in linguis *Orientalibus* peritiâ scripsit; nullam apud me fidem impetrant. Editor *Joan. Scot. Erigen.* lib. 5. de *Divis. Naturæ*, fol. *Oxon.* 1681.

PHOTIUS.

S Ancti *Tharasi P. CP.* ex sorore nepos, vir doctissimus, Imperatori primum à Secretis, Protospatharius, atque urbis Senator, Eunuchus & Laicus, sedem *CP.* ejecto per *Bardam Casarem S. Ignatio* viro sanctissimo invasit die 15. Decembris 858. vel ut alii numerare malunt, omisâ duntaxat dierum ogdoade ut plenior computatio videatur; sive ex familiari aliâs plerisque *Romanis* more, anno 859. tenuitque per summum nefas usque ad annum 869. quo in Synodo VII. Oecumenicâ *CP.* celebrata restituto *S. Ignatio* expulsus est, deinde post ejusdem *Ignatii* mortem restitutus à *Basilio Macedone* anno 878. perseveravit thronum illum sanctissimum sedare usque ad annum 885. quo à *Leone Sapiente Basilii* filio iterum ejectus in secellu Monasterii *Acœmetarum* periisse dicitur: Sed quo anno, quave die ignoratur. *Phil. Labb. de Script. Eccles.*

Clar. A. D.
DCCCLVIII.

Scripta ejus hæc sunt: Bibliotheca—Epistolæ—Nomocanon Titulis XIV. comprehensus, hoc est, Canones Apostolorum Conciliorumque veterum cum legibus Imp. Romanorum collati, & in unum digesti volumen—Acta Conciliorum septem Generalium in Epitomen redacta—Sermo in Natalem B. *Mariæ*—De voluntatibus in *Christo*—Epistola ad *Michaelem Principem Bulgarorum*.

Tandem *Photium* Protospatharium & primum à Secretis, Patriarcham urbis Regiæ designant, hominem sanè minimè obscurum & ignobilem, sed claris & illustribus oriundum natalibus, rerumque civilium & politicarum usu prudentiaque & scientiâ clarissimum. Grammaticæ enim literaturæ, & carminis pangendi, dicendique laude, quin & Philosophiæ & Medicinæ, & omnium propè liberalium disciplinarum externarum studio cognitioneque tantoperè florebat, ut ævi sui facile princeps haberetur, imò & cum Veteribus certare posset. Omnia quippe in illo concurrebant, aptitudo quædam & naturæ vis ac felicitas, studium, opes, quibus librorum omnium copiam sibi comparabat, & quod præ cunctis, gloriæ laudisque cupido, quâ incensus totas noctes ut lectioni assidue vacaret, ducebat insomnes. *Nicet. Paphlago*, in *Ignatii Patriarch. CP. vitâ Mart. Raderi* Interpr.

Photii Pseudopatriarchæ Constantinopolitani Bibliotheca, infinitam ejus lectionem, & acerrimum judicium demonstrat: Sed hic homo perditus fuit, & primus auctor *Schismatis Græcorum*: Ingenii vasti, versipellis, & ambitiosi. *Joan. Card. Roma.*

Photius eruditissimus & incredibili lectione auctor, in eo præsertim opere quod

Prodierunt Opera omnia: Commentarius in Epistolas Pauli: Libellus de S. Cœnâ. Notæ in aliquot Cassiani Collationes: Decreta pro Ordine S. Benedicti. Epistolæ. Editore Lucâ Dacherio Monacho Bened. Paris. in fol. 1648.

THEOPHYLACTUS

Elar. A. D.
MLXXI.

A Crida in Bulgariâ Archiepiscopus in lectione operum S. Ioannis Chrysostomi versatissimus, quem Erasmus alicubi *Vulgarium* pro Bulgare seu Bulgarorum Præsule appellat, non anno 860. ut Possévinus, Perronius Card. & plerique alii, sed circiter annum 1071. vivebat tempore summi Pontificis Alexandri II. & Romani Diogenis Græcorum Imperatoris, ut ex ejus Epistolis constat. Pervenisse quoque usque ad Pontificatum Gregorii VII. & Imperium Nicephori Boloniæ mihi exploratum. Quo autem obierit anno, prorsus ignoro. Phil. Labbe de Script. Eccles.

Theophylactus, Bulgaria Archiepiscopus, in D. Chrysostomi lectione diuturnumque versatus ac detritus, redegit in breve & apertum compendium juxta historicam intelligentiam, quicquid admirabilis ille pater ex aureo suo ore, veluti ex abundantissimo fonte, in exponendis Scripturis Sanctis effunderat, prætermisissis locis communibus, in quibus ille plenis eloquentiæ velis excurrere consuevit. Allegorias quoque cum aut nullas, aut raras apud Chrysostomum invenisset, ex aliorum Commentariis supplevit, & suis locis aptissime accommodavit. Theophylacti in Oseam liber unus, acephalus & atelestus, hoc est temporis injuriâ, initio & fine carens. Sixt. Senens. Bibl. Sancti. l. 4.

Theophylactus in Commentariis suis in quatuor Evangelia, & in omnes Epistolas S. Pauli, ita Chrysostomum secutus est, ut Chrysostomi Abbreviator dici possit. Porro Schismaticum fuisse Theophylactum intelligi potest ex Commentario in cap. 3. Ioannis, ubi Latinos reprehendit quod credant Spiritum Sanctum à Filio etiam procedere. Bellarm. de Script. Eccles.

Ubivis Theophylactum legeris, senties S. Ioannis Chrysostomi semper eructare sententias. Baron. ad Ann. Chr. 1073.

Scripturarum Interpretem, haudquaquam malum, censebat Erasmus in cap. 1. Luc.

Hoc tempore florabat Theophylactus Bulgarorum Archiepiscopus, solus ferè hoc sæculo Theologiæ nomine celebris, qui sane in his verbis, *super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam*, Episcopi Romani nullam rationem habuit. Phil. Morneau in Myst. Iniq.

Cautionem Theophylacto hanc adscripsit Possévinus, errasse nimirum enarratione in caput 3. Evangelii S. Ioannis circa processionem Spiritus Sancti ex Patre ac Filio, quam Catholici veteresque Patres colligunt ex iis verbis Ioannis 20. *Insufflavit ac dixit: Accipite Spiritum Sanctum*. Idem monuit ab interpretibus ejus Hæreticis Ioanne Oecolampadio ac Joanne Lonicero falsatos fuisse locos, qui ad potestatem summi Pontificis spectant.

Prodierunt Commentar. Theophylacti in Epistolas Pauli Græcè & Latine à Ioan.

Ioann. Loniceri translatione & recognitione Philip. Montani, curâ Augustini in fol. 1636.

Prodiit ejus Commentar. in 4. Evangelia Grec. & Latin. *Paris. fol. ann. 1635.*

Prodiit ejus Institutio Regia curâ *Petri Possini 4°. Paris. 1651. è Typographiâ Regiâ.*

Integra *Theophylacti Bulgariae Episcopi Enarratio* in duodecim Prophetas minores, Græcè MS. extat in folio in Bibliothecâ *Augustanâ* Codice 48.

Ejusdem quoque colloquium cum quodam de *Accusationibus Latinorum*, & *Oratio in Alexium Comnenum Imp. MSS. Græcè* in Bibliothecâ *Serenissimi Bavariae Ducis* Codice 116. *Oudin. in Supplem. de Script. Eccles.*

JOANNES XIPHILINUS

Constantinopolitanus, tempore *Constantini Duca* Imperatoris claruit, & *Dionis Cassii* Historiam in compendium redegit. Male nonnulli eum Patriarcham faciunt. Sic enim *Gul. Cave* in *Tab. Chronolog. ad Secl. 11.* Qui *Dionis* Historiam in Epitomen redegit, non fuit hic Patriarcha *Constantinopolitanus* (quod ad unum ferè omnes Scriptores volunt; & in his *Andreas Schottus, I. G. Kossius, Lud. La-Cerda, &c.*) sed ejusdem nepos. En ipsius verba, à nemine, quod sciam, hactenus animadversa, in vitâ *Augusti*: λέγω ὅτι τὸν ἐκτίω ὡς ὁ Δίων, &c. Verum hoc non dico *Dionis Pruxensis* nomine, sed ut *Joannes Xiphilinus, Joannis Patriarchæ fratris filius, qui tempore Michaelis Imperatoris, filii Duca, hanc Epitomen composui. Gul. Cave Chartophyl. Eccl.*

Clar. A. Di
MLXXII.

Sub *Constantino XII.* cognomento *Ducâ*, (cujus uxori *Eudoxia* tribuitur *Cento Homericus de Christo*) claruit *Ioannes*, cognomento *Xiphilinus*, VII. ejus nominis, Patriarcha *Constantinopolitanus*, ordine in iis LXXVIII. quâ dignitate functus est annos XI. mentes VII. Antea fuit Monachus montis *Olympi*. Patriarcha erat *Trapezuntius*. De eo sic *Glycas* Annalibus parte IV. *Constantino Patriarchâ mortuo*, *Joannes Xiphilinus* in ejus locum successit; vir omnino propter eloquentiam, doctrinam, prudentiam, virtutem admirandus. *Trapezunte oriundus*, vitam in *Olympo* religiosis exercitiis deditam agebat: unde vir pertractus est ad hanc dignitatem, tanquam inter alios eximius. *Xiphilinus* hic *Dionis* Historiam in Compendium redegit: nisi cum nonnullis, nepotem ejus fuisse, malis. Sed priorem sententiam magis probo: uti & *Andr. Schottum*. facere video *Prolegomenis in Phosii mytiobiblum. Voss. de Hist. Græc.*

Xiphilinus, vir valde doctus vocatur *Possivino*.

Xiphilinus, Epitomastes *Dionis*, adeò fidelis, & prudens, ut ea quidem, quæ nimia esse videbantur, resecaret, in cæteris verò à verbis, quibus *Dion.* usus fuerat, non discesserit. Scripsit quingentis annis post *Dionem*, *Michaelis Imperatoris* temporibus. *Baliff. Bonifac. Ludic. Hist. p. 606.*

Præclare nobiscum actum est, quod *Ioannis Xiphilini Constantinopolitani Monachi* Epitome, ex quadraginta quatuor posterioribus *Dionis* libris confecta sit.

perlit, quæ vitas *Imperatorum* omnium continens non modicum auxilium rebus cognoscendis præstat. *Car. Sigon.*

Xiphilinus Dionem Cassium in compendium redegit, magno Reipublicæ *Maio*: *Dionis* enim *Commentarius* ita excidit, & *Compendium* retentum est. *Catvif.* ad ann. *Chr.* 1066.

Multorum *Dionis* *Scriptorum* amissionem præpostero *Xiphilini* consilio, vel ausui potius temerario debemus, qui dum suas obtrusit imperitis *Eclogas*, occasionem præbuit, ut integri *Dionis* libri negligerentur. *Jo. Leunclav. Præfat. in Dion.*

Xiphilinus multas pulchras & utiles partes in *Dione* recidit, testante *Lipfio*, qui in descriptione *Trajani* pontis in *Danubio*, hisce verbis utitur: Describit graphicè *Dio Cassius*, & gratia *Sætori* ejus *Xiphilino* esto, quod hanc partem non recidit. O quàm pulchras valentesque ille alias! *Lipf. de Magnitud Roman.* l. 5. c. 1.

Xiphilinus scripsit *Commentarium* in *Matthæum* Græcè MS. apud *Isaacum Vossium*, teste *Colomesio* opuscul. c. 16.

Scripsit *Sermones* in *Evangelia* MS. in *Scorialensi* Bibl. *Barvoëtius* p. 33.

Scripsit *Homiliæ* in *Evangelia Dominicalia totius Anni*, quæ MSS. Græcè exstant sub ejus nomine in *Bibliotheca Serenissimi Bavariæ Ducis* cod. 97. & in *Varicanâ* ex MS. *Codice Heidelbergensi Palatino*, num. 221. dignissimæ (inquit *Oudinus*) quæ in publicum prodeant.

LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS.

Clar. A. D.
MLXXVII

N On ut quidam *Aschaffenburgensis*, & cœnobii *Hirsfeldensis* in *Diœcesi Moguntinâ* ab anno 1058. alumnus, quo vellem *Monasticam* ex *Meglinens* *Abbatis* manibus, ut ipse met. narrat, accepit, & presbyter ordinatus, *Hierosolymitanum* iter in scio *Abbate* aggressus anno sequenti medio mense *Septembri* ad *Monasterium* suum rediit. Is culto ac veraci stylo scripsit *Historiam ab arbe condita* ad annum 1077. quæ habetur in *Collectione Rerum Germanicarum*. Continuatio *Monachi Erfordensis* usque ad annum 1471. non accedit ad præcedentis *Historiæ* dignitatem, sed hominem sapit parum accuratum atque elegantem *Phil. Labbe* de script. Ecclesiast.

Lambertus Schafnaburgensis, sive *Aschaffenburgensis* (ut est apud *Serrarium* in *Annal. Moguntinis*) monachus *Hirsfeldensis* in *diœcesi Moguntinâ*. Hunc *Trihemius* in *Chronicis* ait conscripsisse *Chronicon cœnobii sui Hirsfeldensis*; breve illud, sed non inutile. Id videre nondum licuit: Imprimis autem nomen sibi peperit *Historiâ Germaniâ*, quam perducit usque ad annum *Christi* 1077. quo vivebat. Eum verò continuavit *Monachus* quidam *Erphordensis* usque ad an. 1471. *Dictio* ejus elegans est — Vix tamen pro rare possum, quod *Historiæ* quædam admisceat privata, posteritatis memoriâ minùs digna. In rebus etiam pertinentibus ad controversiam inter *Henricum IV.* & *Gregorium VII.* fidem ejus claudicare, multorum judicium est. *Voss. de Hist. Lat.*

Lamberto

lò post *Constantinum*, *Leonis* filium, vixisse autumat. Rationem addit Nam, quantum memini, hic est Imperatorum postremus, quem in libro suo nominat. *Constantinus* autem ille A. C. 912. regnare cœpit. *Cluverius* in Epitome Hist. p. 448. sub *Theophilo*, qui anno 829. imperabat, collocat. *Vossius* in tract. de Philol. p. 37. aut temporibus *Alexii Comneni* (is autem Imperio præfuit ann. 1080.) aut *Iustiniani* claruisse judicat. Ego aliquando existinabam, cum tempore *Basilii I I.* & *Constantini VIII.* vel A. C. 976. & deinceps vixisse, motus hac ratione, quòd in vocibus *Κωνσταντίνου* & *Αδάμ* tempora mundi usque ad tempora *Zimisæ*, *Basilii* & *Constantini* supputet. Supputavit autem sine dubio usque ad sua tempora, *König.* in Bibl.

Suidas Lexicographus, Monachus *Byzantinus*, admirabilis, incomparabilis; unus instar omnium Grammaticorum. *Io. Rosin.* in *Antiq. Roman.*

Carolus Philippi in *Gustu Philologico* vocat eum pecus cum aureo vellere.

Sed admoneo, utcunque pecus *Suidas* est, aureum tamen esse, & è meliore metallo vellus ferre. Carpsit & sumpsit ex optimis, qui fuerunt, & plerique non sunt; urinam iudicio & curâ, addo & fide, meliori! Nam & nomina ferè suppressit, & intendere oportet quid ejus sit, quid alienum. Cæterum essi ille *Arcadicum* & *Midinum* sapientialis tamen lectores suos facit, qui curiosi quidem sunt & intenti. *Lips.* de *Milit. Romanâ* l. 4. Dialog. 6.

Suidas Grammaticus nullius iudicii, doctrinæ autem mediocris, qui *Laciniis* undique collatis & contrasis purpuræ interdum, non rarò tamen panni levidentis crallo filo & depexi farraginem illam congmentavit. *Montacut.* in exercitat. p. 235.

Suidas in *Græcis* non contemnendus Author, eudem se prædit & planè infantem in *Latinis*. *Montacut.* Appar. 3. Sect. 1.

Suidas (ut est diversorum librorum è *Cenonibus* confusus liber) sibi ipsi sepius minus constat. *Jul. Cas. Scalig.* in Epist. quadam.

Suidas autem more suo, id est trivialiter (ut aiunt) interpretatur vocem *Παροδία*. *Idem* de re *Poetic.* p. 114.

In hoc Auctore emendando multus est *Possevinus* in *Apparat. Sacro*, ubi inquit; In opere sive Scriptis, quæ *Suida* nomen præferunt complura sunt quæ ad *Philologiam*, ad *Historiam* humanam, ad *Poesin*, ad *Philosophiam*, sed & ad *divinæ Scripture*, *Patrumque* & *Historicorum Ecclesiasticorum* noticiam spectant. Veruntamen etiam pleraque iidem fuerunt intertexta, quæ aut *Evangelicæ* veritati adversantur, aut procul absunt ab *Historicâ* integritate. Hæc *Possevin.* in *Apparat. Sacr.*

Suidas, homo ineptus, fateor, sed, interdum, non malus compilator. *Tan. Faber.* Not. in *Prima Scaligerana*, p. 2.

E Scholiis *Aristophanis*, ut ex aliis *Grammaticorum* promptuariis in acervum suum infinita congestit. *Desider. Herald.* Animadv. ad *Arnob.* l. 3.

Suida tribuitur *Lexicon*, quod tamen multis auctariis à variis posterioribus est cumulatum, felicitate *Lexicographis* perpetua. Nam etiam *Ambrosii Calepini*

Anselmus dicere solebat, *se malle esse sine peccato in inferno, quam in Cælo cum peccato.*

Sixtus Senensis in suâ Bibliothecâ tribuit *S. Anselmo* explicationem in *Genesim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium, Iosue, & Iudices* 1. Sed unde hoc habeat, divinare non possum cum tanta opera *Edinæ* latuerint. *Bellarmin.* de Scriptor. Eccles.

Prodierunt opera ejus omnia in 4. Tomos distributa, studio *Theophili Raynandi Cessitellensis* è Soc. Jesu. Lugd. fol. 1630 apud *Durantium*.

Opera verò ejus accuratissimè impressa sunt in fol. *Paris.* apud *Ludovicum Billaine* ann. 1675. curâ & studio doctissimi viri *Gabrielis Gerberon* Monachi *Benedictini* Congregationis *S. Mauri*.

SIGEBERTUS.

Gemblacensis in *Brabantia Gallicanâ* cœnobii Monachus, (errat enim *Melchior Goldastus* qui *Gemblacensem* Abbatem eundemque *Sanctum* appellare non est veritus) cum ætate florens pueros in *Metensi S. Vincentii* Monasterio diu docuisset, *Gemblacum* reversus, reliquum vitæ tempus ibidem egit, *Henricianis* partibus adversus *Romanos Pontifices Gregorium VII. Urbanum II. & Paschalem II.* ad procacissimam usque infrunitæ mentis audaciam; atque ut *Catholici* quidam scripserunt, insaniam deliriumque addictus. Obiit die 5. Octobris non anni 1112. ut *Miræus* aliique plurimi scripsere, sed anni 1113. proximè consequentis. Suum ipse sibi texuit elogium c. 171. libri *de viris illustribus* post alia omnia opera compositi; quem cum aliis sex, qui de Scriptoribus Ecclesiasticis ex professo tractarunt, recudendum curavit *Aubertus Miræus* *Anversipia* anno 1639. *Labbe* de Scriptor. Eccles.

Clar. A. D.
MC.

Præ cæteris ejus Scriptis æstimantur libri *de Viris Illustribus, & Chronicon* ab ab an. 381 ad an. 1112.

Vir in divinis Scripturis à juventute suâ studiosissimus & multum eruditus, atque in secularibus literis nulli suo tempore in *Leodiensium* territorio secundus, carmine exercitatus & Prosâ. *Trithem.*

Poëta sui temporis celebratissimus, & in divinis Scripturis à juventute detritus *Sixt. Senens.*

Cum annos religiosèpièque ætate grandis apud suos exegisset, animam creatori suo reddidit. Utinam ea ætas tales multos tulisset: certè non tam mutilam haberemus illorum temporum Historiam. *Franc. Siveert. Athen. Belgic.*

Sigebertus, venerabilis Monachus *Gemblacensis Cœnobii*, vir in omni scientiâ literarum incomparabilis ingenii. *Monach. Augustinian. Nussiens.* in *Chron. Belg.*

Sigebertus vir nemini suo tempore eruditione inferior. *Centuriator. Magdeburg. Cent. XII. c. 10.*

Felicia certe hæc tempora fuere, quæ & *Sigebertum* Monachum *Gemblacensem* virum spectatæ doctrinæ, & *Bernardum* ex *Castilione Burgundia* nobili genere ortum, protulere. *Platin.* in *Vit. Paschal. II.*

Aaa 2

Sigebertus

suspiciantur. *Degor. Whear.* in Method. leg. Hist. Civil. Sect. 38.

Multa verò de parente suo longè aliter narrat, quàm *Latini* solent: qui omnes propè, si unum excipias *Albertum*, Canonicum *Aquensem*, *Casarem* cum describunt, tanquam hominem fraudulentum, ac perfidum. Sed satis verisimile est, tum *Latinos* suo erga *Græcum imperatorem* odio, tum filiam *Comnenam* amoris erga patrem suo, aliquanto amplius indulgisse, quàm per leges *Historiæ* liceret. *Voss. de Hist. Græc.* l. 2. c. 27.

Comnena Alexiade suâ, sive quindecim libris de gestis *Alexii Comneni* patris sui, doctrinam & facundiam pariter comprobavit. *Voss. de Philolog.*

Quos quidem (*Alexiados* libros) *Anna Comnena* acriter profectò supra sexum judicio ac singulari elegantia conscripsit. *Car. Dufresn.* in liter ad Lect. quas hist. libr. 10. n. *Cinnami* præmisit.

Anna ea est *Comnena* d. cima *Musarum*, & *Pallas* quædam *Byzantine Græcæ*, cujus *Porphyrogenita* licet ac primogenitæ moderantis orbem Principis, si quis ingenii opes æstimet, *Augusto* natales, atque illam *Cunarum* purpuram in minimis ornamentis numerabit. *Petr. Possin.* in lit. ad *Petr. Segvium*, quas *Anna Comnena* præmisit.

Concinnitas qua libris quindecim Paternæ vitæ Gesta describit *Anna Comnena*, & eloquium quo eadem extollit, muliebri ingenium usque adeo superare visæ sunt, ut an ipsa historiam suam contexuerit dubitatum sit. Verum est ibi non posse legi descriptiones regionum, fluviorum, montium, urbium, obsidionum, præliorum; ejus in eventus quo dam animadversiones, judicium quod de humanis actionibus ab ipsa fertur, ejus in plura argumenta digressiones, quin fateamur illam fuisse peritissimam *Grammaticæ*, *Rhetoricæ*, *Philosophiæ*, *Scientiarum Mathematicarum*; imo nec *Medicinæ*, nec *Jurisprudentiæ*, nec *Theologiæ Sacrarumque Scripturarum* prorsus ignaram: Quod ejus Sexui non est valde usitatum. *Ephemerides Eruditorum* diei *Lunæ* 26. *Augusti* 1675. Gall.

J O A N N E S Z O N A R A S.

Clar. A. D.
MCXVIII.

EX Magno *Drungario* Biglæ, & *Protosecretis*, Monachus ord. S. *Basilii* sunt qui *C.P.* fuisse velint, floruit sæculo *Christi* XII. circa annum 1120, quo autem anno obierit, non liquet. *Phil. Labbe.*

Scriptit *Annales* ab Orbe condito ad Ann. 1118. — *Commentarios* in *Canones SS. Apostolorum* & *sacrorum Conciliorum*, tam *Occumenicorum*, quàm *Provincialium* — *Expositionem* *Epistolarum* *Canonicarum SS. Patrum*, *Dionysii Alexandrini*, *Petri Alexandrini*, *Gregorii Thaumaturgi*, *Athanasii Alexandrini*, & *Basilii Casariensis*. — *Epistolas*. — *Vitam Alexandri Magni*. — *Orationem* de immunditie ob gonorrhœam. — *De nuptiis consobrinorum*. — *Pœma* adversus omnes propemodum *Hæreses*. —

De stylo quo in condendis *Annalibus* usus est, ipse ita pronunciat, vel potius

ut vocat, Historiam anno 1142. terminavit: An ultra vivendo progressus sit, propius ignoro. Sunt qui hoc ipso anno 1142. mortuum memorent. *Phil. Labbe.*

Scripsit libros 5. de Rebus Gestis Regum Anglorum — Libros duos Historiæ Novellæ — Libros 4. de Rebus Gestis Pontificum Anglorum — Vitam *Dunstani* Archiepiscopi — *Antiquitates Glasconie* — *Antiquitates Malmesberie* — De Gente *Wydenorum* — Vitam *S. Aldhelmi* Episcopi *Schireburgensis* primi.

Hujus opera dum volvo, & ex iis utilitatem cum voluptate percipio, nec hominis diligentiam pro merito laudare, nec ingentes labores satis mirari possum. Nam adeo accuratè nostras Historias tractavit, ut vix quisquam in eo genere sit illi conferendus, nemo antefereendus. *Pissens de Illustribus Angl. Script.*

Vir erat suo seculo in omni genere bonarum literarum planè eruditissimus, & in eruendis Antiquitatibus ingenio, diligentia, & industria singularis. *Anglice* nostræ nationis studiosissimus illustrator, à Primo *Angl. Saxonum* adventu in *Britanniam*, per Pontificum ac Regum seriem Historias ad sua tempora perduxit, elegantes ac pulcherrimas; nō quod ex *Christiane Prudentia* defectu, immoderate extuleris execrabiles qualdam superstitiones. Veruntamen in hoc nobis plurimum profuisse cum aliis multis creditur, quod ejus ætatis naturam & iniquos mores tam graphicè ac genuinè nobis depinxit. *Baleus de Script. Britan.*

Inter rerum *Anglicarum* Scriptores, & narrationis fide, & judicii maturitate, principem locum teneat *Gulielmus Malmesburienfis*, homo, ut erant illa tempora, literatè doctus; qui Septingentorum plus minus annorum res tantâ fide, & diligentia pertextit ut è nostris propè solus *Historici* munus explèssè videatur. *Henr. Savil. Præfat. in Rer. Angl. Scriptores*

Cujus eruditæ industriæ & Ecclesiastica & Politica *Anglia* Historia plurimum debet. *Camden. in Britan.*

Mathius Paris, vir omnium citimæ ætatis *Historicorum Anglorum* (nisi cui placeat *Willielmum Malmesburiensem* excipere) eruditissimus. *Casaub. in Epist. 624. ad Fronton. Ducaun, p. 741.*

In *Anglorum* Historiâ *Gulielmus Malmesburienfis* scriptor minimè ineptus. *Barib. in Advers. p. 68.*

Nostrorum *Historicorum* post *Bedam* præcipuus *Gulielmus Malmesburienfis* Bibliothecarius. *Jac. Vsher. in Epist. Dedic. ad Brit. Eccl. Primord.*

Gulielmum Malmesburiensem ante alios admittendum ducō, idque meritisimo iure: cum inter *Historicos* nostros, & narrationis fide, & judicii maturitate principem locum tenet. *Whgar. in Meth. legendi Histor. Civ. Sect. 28.*

Magnam *Historici* sui Speculi pattem ex *Gulielmo* hoc exscripsit *Vincen- tius Bellouacensis*. *Voss. de Hist. Lat.*

Extant libri 5. de Rebus Gestis Regum Anglorum & Historiæ Novellæ libri

Sigebertus vir doctus vocatur *Lipſio*, l. 2. Var. Lect. c. 3.

Sigebertus omnis divini humanique *Juris* conſulciſſimus. *Myri.* in *Caroli* Test. Ver.

Stylo utitur libero, & neque Pontificibus, cum opus eſt, parcit. *Hofman.*

Morum probitate & ſcientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus ſui temporis ſapientibus. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belg.*

Sigebertus in computatione ſæpè labitur, teſtante *Baronio.*

Sigebertus Chronologus, in quo pleraque memoratu digniſſima, quædam falſa & commentitia, levia nonnulla & futilia. *Bonifac.* l. 15. Ludic. Hiſt. c. 7.

Sigebertus in ſua Chronologiâ iniquior fuit *Gregorio* Septimo, ob ſtudium erga Imperatorem: quâ de cauſâ non pauca mentitus eſt, & præſertim cum narrat obitum ipſius *Gregorii*. *Bellarmin.* de Script. Eccleſ.

Sigebertus *Gemblicenſis* Monachus, utilis, & laudabilis Hiſtoricus, niſi quòd *Gregorio* VII. iniquior fuit, & in gratiam Imperatoris multa mentitus eſt. *Joan. Bona.*

Quod ad *Sigebertum* ſpectat, *Voffius* obſervat temporum ſeriẽm ſæpius ab illo neglectam in ordine quo Scriptores ſuos collocat. *Bellarminus* ſentit etiam illum in ſuis judiciis non eſſe ſatis liberum, eumque in *Paras* propter Imperatores animum nimis inſenſum prodidiſſe: ſed hoc ad Chronicon ejus potius quàm ad Viros ejus Illuſtres pertinet. *Sigebertus* in multos errores incidit non minus quàm qui præceſſerunt, accuratiõis defectu. Quidam vanæ cujuſdam gloriæ illum etiam inſimulant, quòd magna cura omnium ſuorum Scriptorum enumerationem Catalogo ſuo attrexerit. Sed ſi grave vitium hoc fuit, id ſeculo noſtro vulgariffimum evaſit, neque hoc ſine exemplo fecit *Sigebertus*. *Eruditorum* *Judicia* per *Dom. Baillet.* Gall.

* *Sigeberti* liber contra Papam *Gregorium*, & contra *Epistolam Paſchalis* *Pape*, prohibetur in *Indice Romæ* Impreſſo, 1681.

Extat Chronicon ejus ab anno 381. ad annum 1112. poſt omnes alias Editiones, *Auberti Miræ* curâ à Mendis repurgatum *Antv.* 1608. in 4°.

Extat liber *de Viris Illuſtribus* *Miræ* Notis illuſtratus unâ cum aliis ejusdem argumẽti in *Bibliothecâ Eccleſiaſtica* *Antv.* 1639. Fol.

Alia ejus Opuscula, *Schardius*, *Goldaſtus*, alique exhibuerunt.

S. BERNARDUS.

ſec. A. D.
M C X V.

In caſtro Fontanis prope *Divionem* in Ducatu *Burgundia* natus anno 1091. Patre *Tecelino*, Matre *Alethia*, *Cistercium* venit cum ſociis circiter 30. anno 1113. ad *Stephanum Hardingum* tertium illius Monafterii anno 1098. primùm fundati *Abbatem*, à quo *Clarevalleniſi* Cœnobio anno 1115. ad fluvium *Seniam* in *diaceſi Lingonenſi* erecto datus *Abbas*, vixit uſque ad diem 20. Auguſti anni 1153. quo ad cœlos evolavit Doctor Mellifluus, ac verè ſui ſeculi decus ſingulare, cujus vitam plures ſcripſere. *Phil. Labbe* de Script. Eccleſ.

Vita

suspiciantur. *Degor. Whear.* in Method. leg. Hist. Civil. Sect. 38.

Multa verò de parente suo longè aliter narrat, quàm *Latini* solent: qui omnes propè, si unum excipias *Albertum*, Canonicum *Aquensem*, *Cesarem* cum describunt, tanquam hominem fraudulentum, ac perfidum. Sed satis verisimile est, tum *Latinos* suo erga *Græcum imperatorem* odio, tum filiam *Comnenam* amori erga patrem suo, aliquanto amplius indulgisse, quàm per leges *Historiæ* liceret. *Voss. de Hist. Græc.* l. 2. c. 27.

Commena Alexiade suâ, sive quindecim libris de gestis *Alexii Comneni* patris sui, doctrinam & facundiam pariter comprobavit. *Voss. de Philolog.*

Quos quidem (*Alexiados* libros) *Anna Comnena* acriter profectò supra sexum iudicio ac singulari elegantia conscripsit. *Car. Dufresn.* in liter ad Lect. quas hist. libr. 10. n. *Cinnami* præmisit.

Anna ea est *Comnena* decima *Musarum*, & *Pallas* quædam *Bzantia Græciæ*, cujus *Porphyrogenita* licet ac primo genitæ moderantis orbem Principis, si quis ingenii opes æstimet, *Augusto* natales, atque illam *Cunatum* purpuram in minimis ornamentis numerabit. *Petr. Possin.* in lit. ad *Petr. Seguierium*, quas *Anna Comnena* præmisit.

Concinnitas qua libris quindecim Paternæ vitæ Gesta describit *Anna Comnena*, & eloquium quo eadem extollit, muliebri ingenium usque adeo superare visasunt, ut an ipsa historiam suam contexuerit dubitatum sit. Verum est, ubi non posse legi descriptiones regionum, fluviorum, montium, urbium, obsidionum, præliorum; ejus in eventus quo dam animadversiones, iudicium quod de humanis actionibus ab ipsa fertur, ejus in plura argumenta digressiones, quin fateamur illam fuisse peritissimam *Grammaticæ*, *Rhetoricæ*, *Philosophiæ*, scientiarum *Mathematicarum*; imo nec *Medicinæ*, nec *Iurisprudentiæ*, nec *Theologiæ* *Sacrarumque* *Scripturarum* proliis ignaram: Quod ejus Sexui non est valde usitatum. *Ephemerides* *Eruditorum* diei *Lunæ* 26. *Augusti* 1675. *Gall.*

JOANNES ZONARAS.

Clar. A. D.
MCXVIII.

EX Magno *Drungario* *Biglæ*, & *Protosecretis*, *Monachus* ord. S. *Basilii* sunt qui *C.P.* fuisse velint, floruit sæculo *Christi* XII. circa annum 1120, quo autem anno obierit, non liquet. *Phil. Labbe.*

Scriptit *Annales* ab Orbe condito ad Ann. 1118. — *Commentarios* in *Canones* SS. *Apostolorum* & *acrosum Conciliorum*, tam *Occumenicorum*, quàm *Provincialium* — *Expositionem* *Epistolarum* *Canonicarum* SS. *Patrum*, *Ionysii Alexandrini*, *Petri Alexandrini*, *Gregorii Thaumaturgi*, *Athanasii Alexandrini*, & *Basilii Casariensis*. — *Epistolas*. — *Vitam* *Alexandri Magni*. — *Orationem* de immunditie ob gonorrhœam. — *De nuptiis consobrinorum*. — *Pœma* adversus omnes propemodum *Hæreses*. —

De stylo quo incondendis *Annalibus* usus est, ipse ita pronunciat, vel potius

ut vocat, Historiam anno 1142. terminavit : An ultra vivendo progressus sit, prius ignoro. Sunt qui hoc ipso anno 1142. mortuum memorent. *Phil. Labbe.*

Scripsit libros 5. de Rebus Gestis Regum Anglorum — Libros duos Historiæ Novellæ — Libros 4. de Rebus Gestis Pontificum Anglorum — Vitam Dunstani Archiepiscopi — Antiquitates Glasconie — Antiquitates Malmesburiæ — De Gente Wydenorum — Vitam S. Aldhelmi Episcopi Schireburgensis primi.

Hujus opera dum volvo, & ex iis utilitatem cum voluptate percipio, nec hominis diligentiam pro merito laudare, nec ingentes labores satis mirari possum. Nam adeo accuratè nostras Historias tractavit, ut vix quisquam in eo genere sit illi conferendus, nemo antefendus. *Pisani de Illustribus Angl. Script.*

Vir erat suo seculo in omni genere bonarum literarum planè eruditissimus, & in eruendis Antiquitatibus ingenio, diligentia, & industria singularis. Anglica nostræ nationis studiosissimus illustrator, à Primo Angl. & Saxonum adventu in Britanniam, per Pontificum ac Regum seriem Historias ad sua tempora perduxit, elegantes ac pulcherrimas; nō quod ex Christiane Prudentiæ defectu, immoderate extulerit execrabiles quasdam superstitiones. Veruntamen in hoc nobis plurimum profuisse cum aliis multis creditur, quod ejus ætatis naturam & iniquos mores tam graphicè ac genuinè nobis depinxerit. *Baleus de Script. Britan.*

Inter rerum Anglicarum Scriptores, & narrationis fide, & judicii maturitate, principem locum teneat *Gulielmus Malmesburiensis*, homo, ut erant illa tempora, literatè doctus; qui Septingentorum plus minus annorum res tantà fide, & diligentia pertexuit ut è nostris propè solus Historici munus explèsse videatur. *Henr. Savil. Præfat. in Rer. Angl. Scriptores*

Cujus eruditæ industriæ & Ecclesiastica & Politica Angliæ Historia plurimum debet. *Camden. in Britan.*

Matthæus Paris, vir omnium citimæ ætatis Historicorum Anglorum (nisi cui placeat *Willelmum Malmesburiensem* excipere) eruditissimus. *Casaub. in Epist. 624. ad Fronton. Ducanum, p. 741.*

In Anglorum Historia *Gulielmus Malmesburiensis* scriptor minimè ineptus. *Barth. in Advers. p. 68.*

Nostrorum Historicorum post *Bedam* præcipuus *Gulielmus Malmesburiensis* Bibliothecarius. *Jac. Vsser. in Epist. Dedic. ad Brit. Eccl. Primord.*

Gulielmum Malmesburiensem ante alios admittendum duco, idque meritis sumis: cum inter Historicos nostros, & narrationis fide, & judicii maturitate principem locum ten. at. *Whar. in Meth. legendi Hist. Civ. Sect. 28.*

Magnam Historici sui Speculi partem ex *Gulielmo* hoc exscripsit *Vincen. Bellovacensis*. *Voss. de Hist. Lat.*

Extant libri 5. de Rebus Gestis Regum Anglorum & Historiæ Novellæ libri duo,

Lombardus inter omnes *Papistas* optimus & doctissimus. *Rog. Ascham* in *Apolog. pro Cæn. Dom.*

Gratianus, Lombardus, Franciscus & Dominicus, quatuor *Evangeliste Antichristi* vocantur *Alstedius* in *Chron. suâ.*

Quamvis in libro *Sententiarum* *Papatum* confirmet pro vituli, multa tamen exciderunt, quæ Pontificios errores oppugnant. *Illyric. Catal. Test. Veritat.*

Eadem methodus *Petri Lombardi* (is *Gratiani* frater) in 4. *Sententiarum* libris, quas ex *Patrum* locis hinc inde collectis, in certum ordinem compingit, quos & ipse immutato, omisso, addito interdum aliquo verbo, scenæ servire cogit, ad corruptam ævi sui Theologiam inflectit. *Mornani* in *Hist. Papat.* pagin. 285.

Lombardus sacrosanctæ Philosophiæ veritatem, fontemque purissimum (sicur plus millicies à *Jacobo Fabro*, & *Jodoco Clitoveo* Præceptoribus meis accepi, atque audiui) cæno *Questionum*, rivulis opinionum conturbavit. *Ioan. Aventin.* *Annal.* l. 6.

Certè ab hoc tempore ut loquitur *Trithemius*, Philosophia secularis, S. Theologiam inutili suâ curiositate scædare cepit, & in diversas sectas abiit.

Scholasticorum Pater, fons & *lovis* statua *Petrus* fuit *Lombardus*, *Episcopus Parisiensis*, qui circa A. C. 1160. Theologia argutis & otiosis questionibus obscuratâ, aut per Philosophiam secularem curiositate inutili scædatâ, vim *Scripturæ* elisit & labefactavit, atque à *Christe*, à fide, à *Dei* cultu vero, ad tricas inutiles *Ecclesiam* abduxit, sermonemque purum & proprium horrendâ barbarie deformavit. *Henn. Witten* præfat. *Memor. Philosoph.*

Petrus Longobardus, *Scholasticus Parisiensis*, postea ejusdem civitatis *Episcopus*, magistris sui temporis & *Scripturarum* expolitoribus eò maximè præferendus judicatur, quod ingenio sagaci & usu assiduo tantâ in exponendis *Scripturis* luce clauit, ut penè magisterio doctoris non egeat, qui glossarum ipsius lectioni animum intendere voluerit. Scripsit inter cætera magnum de *Sacramentis* Volumen, ubi præcedentium *Patrum* sententias cum sanè intellexisse, planè expoluisse manifestum est. *Heur. Gandaverf.*

In condendo hoc *Sententiarum* opere non leviter adjutum esse *Lombardum* *Petri Abailardi* *Sententiarum* libris, nobis auctor est *Ioannes Cornubiensis*, ipsius *Lombardi* discipulus. Addunt alii. *Lombardum* magistri cujusdam *Bandini*, obscuri & penè ignoti Theologi, scriinâ insigniter compilasse. Scripsit *Bandinus* *Sententiarum Theologicarum* libros 4. qui curâ *Bened. Chelidonii* prodierunt: *Vienna* 1519. Non ovum ovo similis, quàm *Bandiniano* operi *Lombardi* *Sententie*, nisi quod prolixior multò *Lombardus* sit. Uter alterum exscripserit, incertum, nec lis est facile dirimenda, etsi non desint, quæ *Lombardum* sua ex *Bandino* deprompsisse suadeant. *Gul. Cave* in *Hist. Literar. Script. Eccles.*

Libri *Sententiarum* iv. prodierunt *Rothomagi*, an. 1653. in 4°.

Extant *Commentarii* in *Psalmos*, *Parisiis* an. 1541. 1561. in fol.

Extant in *Epistolas D. Pauli* collectanea, *Parisiis* an. 1535. 1537. 1555. in fol.

ABEN

Magnus ille *Aristotelis* Commentator. *Conring.* de Antiquitat. Acad. Dissert. 1.

Philosophus & Medicus non contemnendus. *Tiraquell.* de LL. connub.

Varia ejus opera Manuscripta recenset *Petrus Lambecius* lib. 1. Commentar. de augustiss. Biblioth. Cæsar. pag. 177. & seqq.

HENRICUS HUNTINGTONENSIS.

Nicolaus filius, prius *Lincolniensis* Ecclesie Canonicus & post *Huntingdonensis* Archidiaconus, sub *Stephano Anglorum* Rege claruit anno 1158. edidit ad *Alexandrum*, *Lincolniensem* Episcopum, *historiam rerum Anglicarum* libris 10, quæ *MSi. Cantabrigie* supersunt in bibliothecâ publicâ; & privatâ *Lunellianâ*, *Gualteri Copi*. Adhæc *Chronicon* fecit, quod *an. abrigie* Manuscriptum reperitur in Collegio *S. Benedicti*. *Historiam* quoque breviorē uno libro comprehendit. Item contexuit *Seriem Regum Orbis*. Adhæc *Seriem Regum Britannia*: quæ *Cantabrigie* Manuscripta custoditur in publicâ Bibliothecâ: apud *Th. James* lego, eâ in Bibliothecâ superesse, *pistolam manuscriptam*. *Huntingtonensis* ad *Vvarinum* de Regibus *Britonum*. Posteaquæ leges apud eundem, apud *Cantabrigienses* etiam in Collegio *S. Benedicti* eandem *Epistolam* extare. Idem opus videtur, ac quod vocabam *Seriem Regum Britannicorum*. Item egit de *Sanctis Anglia*: quod opus Manuscriptum *Antverpiæ* extare fertur in Bibliothecâ *Societatis Iesn.* Etiam exposuit *Originem rerum Britannicarum*. *Bedam* quoq; prosecutus est, aliaq; nonnulla ingenii & doctrinæ suæ reliquit documenta. *Voss.* de Hist. Lat.

Clar. A. D.
MCL

Henricus Huntingdonensis patre *Nicola* in *Angliâ* genitus, *Lincolniensis* Ecclesie Canonicus, & *Alexandro* magnifico illius sedis Episcopo mirè charus, à quo etiam propter virtutes & multiplicem eruditionem, & quia *Roman* cum eo profectus, in omnibus negotiis ei fideliter adhæsit, factus est Archidiaconus *Huntingdonensis*. Erat autem *Henric* à juventute poëta elegans, orator facundus, *Historiarum* diligens scrutator, & antiquitatum strenuus investigator. Quibus nominibus à *Polydoro Virgilio* & *Joanne Lelando* multum laudatur. *Albinum Andegavensem* *Lincolniensis* etiam Ecclesie Canonicum virum doctum, amicum & familiarem habuit, cui propter eximiam eruditionem, & ætatem nonnihil provectiorem deferret hunc honorem, ut cum in scriptis suis *Preceptoris* nomine compelleret. Porro accedente ad elegantem doctrinam experientiâ rerum, simulq; crescente maturitate tum ætatis, tum judicii, ad scribendum se contulit, & maxime in *Antiquitatibus* pervestigandis, & posteritati mandandis suam operam posuit. *Historias* edidit æternâ laude dignas, in quibus & sibi & patriæ famam acquisivit, quam nulla ætas confeceret, nulla obscurabit oblivio. Hanc igitur saltem laboris mercedem accepit, ut dum aliorum res gestas à tenebris vindicavit, suum ipsius nomen immortalitati consecravit. *Joan. Pissus.*

Cum jam esset experientiæ plenus, ad *Historiam* perscribendam totum se contulit. In quo officio suæ gentis res gestas à *Saxonum* adventu in *Britanniâ* membranis non infeliciter commendavit, ne ullâ inquam temporis injuriâ in

*Et his mortuus; omnibus Sophistis
Argutus magis aqua captiosus.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaphi.

RAYMUNDUS LULLUS.

Clan. A. D.
MCCC.

DE hoc ingens inter Scriptores rixa: aliis eum inter Hæreticos recondenti-
bus; aliis suspectum de fide multisque implicatum erroribus, atque hi-
strionem, perditæque memoriæ virum infamantibus; aliis denique non tantum
ejus absolutioni subscribentibus; sed etiam ut *Martyrem Doctoremque Illumina-
tum* deprecantibus. Obiisse dicitur in ora *Mauritania* lapidibus appetitus anno
ætatis 80. die 26. Martii anni 1315, unde postea delatus in *Balearium* primariam
Insulam *Majoricam*, ut *Sanctus*, & pro fide *Martyr* colitur ab incolis. *Phil.
Labbe de Script. Ecclesiast.*

Raymundus Lullus, cremita, natione *Hispanus*, patriâ *Majoricensis*, in civi-
tate *Palinâ* natus, nobili quæ *Barcinonensi* stirpe ortus, seculo XIV. clarus, verè
Protheus ingenio, *Dadalus* arte, & *Polycletus* normâ judicii, ut de eo loquitur
Mich. Majer. Symbol. aur. manus. l. 9. c. 405.

In icone quodam vocatur *Philosophus*, cum inscriptione *Schedæ* in ore: *Lex
mea est ipse Dominus*; tumque distichos:

*Doctrinam pandit Raymundus Lullius omnem,
Cui Deus infudit scibile quicquid erat.*

Plura, quàm quatuor voluminum millia composuisse refertur *Ephemerid. Gall.
Erud. T. 1. Olcar. in Abac. PP.*

Elucubravit multa & varia in *Philosophiâ*, *Medicinâ* & *Theologiâ*, quæ
apud multos in admiratione sunt. Ab hominibus sui ævi valde celebratur. *Rabbi-
ni* dicebant, ei tantam sapientiam contigisse, quantam *Deus Salomoni* concessit.
Apud Cives suos *Majoricanos* tanta ejus est existimatio, ut *Philosophia
Lulliana* ibi magno stipendio loco *Aristotelica* doceatur. Condidit peculiarem
Sectam quæ *Lullistarum* dicitur. *Eimericus* memorat, *Lullum* de plusquam tre-
centis erroribus apud *Gregorium XI.* fuisse accusatum; & *Bernhardus à Lauze-
burgo* in Catalogo *Hæreticorum* eum collocat. Contra alii ipsum vehementer
defendunt, & tanquam *Martyrem* ac *Sanctum* extollunt. *Konig. in Biblioth.*

Raymundus Lullus, homo mirifici planè ingenii. Huic debetur *Ars Alchy-
mistica* & inventio spiritûs vini, seu vini adusti. Quanquam autem ejus doctrina
inepta sit, nihilominus tamen suos habuit sectatores. Hinc in Scholâ *Majori-
censi* hodie illius *Philosophia* docetur. *Herman. Conring.*

Hoc autem admonere vos oportet, hanc *Lulli* artem ad pompam ingenii &
doctrinæ ostentationem positâ, quàm ad comparandam eruditionem valere ac
longè plus habere audaciæ, quàm efficaciæ. *Henn. Corn. Agrip. de vanitat. Scient.*
Neque

lecti, ut *Iudaor. in Scripturam*, Commentarios evolvere posset, quod difficiliter occurrebat temporibus illis in Viris qui in Religione nostra nati fuissent. Instar omnium Authorum fuit ei *Raschi* seu *R. Salomon Isaac*, qui solet denominari *Iarhi*. Eum suis Notis saepe citat: Et eorum plerique, qui in suos Commentarios aliquid de *Iudaica* eruditione instillaverunt, ipsum tantummodo transcripserunt. Feliciorum multo successum habuisset hic Author si Methodum quandam secundum Aristotelis Principia philosophandi ejus aevi usitatum secutus non esset, licet innumeris Scriptoribus sibi contemporaneis hac in parte cautius admodum processerit. Hoc ornari potest elogio quod nemo ante ipsum Scripturae sensum literalem tam bene assecutus fuerit. Optandum tamen esset ut tot inueilia & Rabbini de prompta non permiscuisset, & ex eorundem libris ea tantum retulisset quae ad Bibliorum Sacrorum elucidationem faciebant. *Jes. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. 3. cap. xi.*

Hebraicam linguam is perfecte calluit: fuit ingenio promptus, nec minus conversatione quam scientia venerandus. Ejus Opera omnibus S. Scripturam discere cupientibus, necessaria esse, nemo melius novit, quam qui se in eorum lectione exercitavit. Sunt qui cum ob verborum simplicitatem contemnendum existimant, sed si res ipsas, non verba isti detractatores spectarint, non dubium est quin ab eis maxime laudetur. *Gal. Revill. in promptuar. Icon. Insign. Viror.*

Extant Commentaria in sacra Biblia *Lugduni* 1520, 1590. VI Tom. fol.

Extant itidem *Duaci* 1617. VI. Tom. & *Antwerp.* 1634. in Bibliis Maximis, *Paris.* 1660.

GUALTERUS DE HEMMINGFORD

Clar. Am. D. *MCCCXXV.* **A**nglus, regulatis Canonicus Cœnobii *Gisburnensis*, floruit sub *Edwardo III.* Ingenii atque industriæ suæ monumentum nobis dedit, *Chronicon: Edwardi III.* itemque *Historiam Anglorum*, ab *Guilielmo Normanno*, hoc est an. 1066. usque ad tempora *Edwardi I.* hoc est, anno. 1308. Quod opus Manuscriptum *Cantabrigia* adservatur in Collegio S. *Benedicti*. Liber est Chartaceus, nec valde antiquus. Incipit, *Ne fastidiosus*. *Gisburne* in Cœnobio suo defunctus est anno 1347. Hunc Autorem exscribere solet Historicus Monasterii de *Abbingdon*: ut observat is qui præfatur in *Mattheum Florilegium*. *Voss. de Hist. Lat.*

Gualterus de Hemmingford, canonicus *Gisburnensis* Cœnobii, quod est prope *Cliviam Eboracensem* Provinciolum, *Thesi* flumini celeberrimo adjacentem, impendio studiosus erat literarum, quo tandem factum est, ut in eruditum evaserit, & non levem apud suos gratiam sibi pepererit. Ejusmodi enim res *Literaria* virtus est, ut auctori gratiam, honorem, gloriam etiam facile conciliet. Quare virtutis præmio lætior factus, quanquam ipsa virtus per se satis illustris aliunde emicantibus splendoribus non eget, quâ coepit, viâ, perrexit, magnis sane

ingenio præditus & perenni memoriâ, ac etiam facundiâ admirabili, cui familiarissimæ quarumcunque gentium Historiæ sunt, sensus fabularum notissimi, & breviter, quicquid Philosophiæ sacro jacet in gremio, manifestum est *Joann. Boccac.* in præfat. Operis de Genealog. Deor.

Franciscus Petrarcha poëta Sermonis Italici hodierni omnium elegantissimus, Latini veteris haud valdè bonus. *Paul. Manni:* comment. in Ciceron. l. 1. Epist. 3.

Cui vix parem invenitemus, si Latina ejus Opera, his, quæ Tusco Sermone conscripsit, æquari possent. *Ioan. Gobellin.* de gest. Pii II. Rom. Pontif.

Franciscus Petrarcha, seculi sui lumen, apud Pontifices, si ad blandiri voluisset, nihil non consecuturus. *Mornau* in Hist. Papat. p. 430.

Franciscus Petrarcha vir apprime doctus, dicere solitus est, nullum cuiquam majus malum optari posse, quam ut fiat Papa. *Illyric. Catal.* Test. Verit. l. 18.

Franciscus Petrarcha; I hæbi nectar, Musarum corculum, præscæ eruditionis decus, literarum delictum, omnium sæculorum memoriâ dignus. — Ea semper fuit Vatis nostri cel. britas & operum ejus sublimitas, ut eò eruditorum omnium cohortes, veluti apes ad flores delibandos confluerint. Quid dulcius, quid candidius hujus nostri sermone, qui in *Latinis*, *Græcis*, disertus, in *Etruscis* lenior. Utrobique animos jam virtutum disciplina, jam verborum pigmentis ac lepore suavissimo attrahit, movet. Viget in sermone soluto nervus: carmen ejus plenum, tersum, laboriosum, omnium genio accommodatissimum. Ubi-que mira rerum suavitas ac varietas, sententiarum lumina, verborum robor. *Jac. Phil. Tomasin.* in *Petrarchâ* redivivo.

Edidit hic cœlestis vir tam prosâ, quam metricè plurima opuscula. Quæ cum sint lepore sonantium verborum melliflua, & sententiarum succo mirabili sapida, potius artificio cœlesti, quàm humano ingenio judicantur fabricata. *Jac. Phil. Bergomas* in chron. supplem. ad Ann. Chr. 1341.

Quod ad doctrinas attinet, multarum rerum prudens doctusque fuit; imò verò nulla est ex doctrinis homine libero digna, in quâ vel audiens, vel per se inhians non magnopere profecerit. — Eloquio tuit claro ac potenti, ut stylus librorum indicat, atque ut vere dixerim, unicus fuit, qui per tot secula exultantem, & jam penè incognitam dicendi facultatem in nostra tempora revocaret. Summus vitâ, summus doctrinâ, & summus eloquio scripsit octodecim librorum volumina. *Paul. Verger.* in vit. *Petrarch.*

Stylus ejus copiosus est & magnus, in consolando dulcis, & in admonendo liber. Interdum jocularis salibus, sed ubique restrictus, ut illè, qui magis *Seneca* densitatem, quàm *Ciceronis* amplitudinem imitatur: unde per sæpe ex hoc recentiorem *Senecam* appellaverim. *Hieron. Squarzacichus* in *Petrarch.* vit.

At *Jo. Boccacius* & *Franciscus Petrarcha*, quorum præstantissimis ac prope divinis ingeniis sermo *Etruscus*, ea verborum elegantia, iis ornamentis auctus ac locupletatus est, ut supra addi nihil possit, propius ab antiquitate aberant; annis enim pluriquam trecentis ante nos fuerunt; & tamen nulla major ab eis opera data fuisse videtur, quàm ut omnem præscorum verborum faciem à suis Scriptis

removerent, ne purum ac limpidum ipsorum orationis flumen aliquâ ex parte infuscarent. Quibus præsertim ob hanc causam arbitror primas ab omnibus sine controversiâ deferri. Interunt se quidem interdum in ipsorum sermonem verba aliqua paulo antiquiora; sed ea miram habent venustatem; & quia loco sunt polita, adeo omnium intelligentiæ sunt obvia atque aperta, ut nullâ ferè interpretis cuiusquam op: auxilioque indigeant. Ideo nulla est in *Italia* civitas, quæ ita barbarè, ita inquinatè loquatur, quia eos legat, intelligat, admiretur, edileat. *Ian. Nic. Erythr. Pinacoth. p. 219, 220.*

Postremò nunc tandem ad *African* & librum istum venio, qui mihi videtur inter præcipuos jure meritoque redigendus. Est enim (ut res ipsa indicat) refertus historiâ, documentis abundans, & plenus poëticæ fictionis. Magna est in eo volumine, & vetustatis & naturæ cognitio: magna eloquentiæ vis; magna præcipiendi facultas.—Quod si ad extremam perduxisset ætatem, quanto futurum fuerit excellentius, nemo ambigit. Sed tamen est tale, ut de eo gloriari juvenis debeat, & pudere senem non possit. Constat autem esse versus aliquot dimidiatos & imperfectos, ut est creberrimè apud *Maronem*, aliquando & sententiam imperfectam. Sed hos defectus acculent, qui nihil pati possunt diminutum. Sunt & malè mensurate syllabæ, quæ tamen non præterierunt autorem. *Paul. Verger. in vit. Petrarch.*

Scaliger ait illum perspicuè admodum Latinaque cum elegantia loqui. Eum quod ad Italica Scripta spectat intellectu difficilem esse, propter voces plurimas è *Provinciali* vicina lingua desumptas & ab *Italis* minimè intellectas. *Scaligerana* posterior. Gall.

Rostellus quod ad ejus stylum & phrasas attinet ait illum sæpe interpretibus indigere &c. Quædam ejus *Tetradecasticha* (*Sonnetos* vocant Galli & Itali *Poëmata* 14. versibus constantia) intellectu difficillima esse vel petissimis ipsis hominibus. *Rostellus*, Iudiciis de quibusdam libris à se lectis. Gall.

Jes. Rapin ait *Petrarcham* vernaculo suo idiomate scripsisse; Sed stylum ejus nimis vastum esse ut Heroïci Poeta nomen mereatur.

Franciscus Petrarcha in *Historia* errasse à quibusdam deprehenditur. Quo ad *Rybmus* vernaculâ linguâ conscriptos ternariis quaternos inconcinne minusque aptè interdum commiscet. *Claud. Verder* in cens. Autorum.

Hieronymus Squarzasichus in *Petrarchæ* vita refert magnum illam Poetam nunquam assensum dare voluisse ut sua Soror præda fieret *Benedicti XII.* qui illius amore perditissimo captus erat, quique fratri Cardinalitium pileum in favoris remunerationem, pollicebatur. Tam nefarii commercii propositionem generosè repulit; Sed in salvo tamen non fuit ejus Soror, alius enim erat ei frater qui illam Papæ vili pretio tradidit. *Novellis Gallic. Reip. Literaria. Febr. 1686. pag. 144.*

Extant opera ejus omnia *Lugduni* apud *Samuelem Crispinum*, 1601. fol.

Extat liber de *Vitâ solitariâ*, *Mediolani* in fol. apud *Huldericum Scinzenzeter.* an. 1498.

Extant:

liarius, à quo nobilitate donatus est. *Boxhorn. in Monumentis*

Supremus Doctor, qui veritatem semper ante oculos habuit. *Borcholt. de Transact. cap. 1. n. 4.*

Jurisconsultorum diu Princeps est habitus. *Grot. l. 2. de J. B. & P. cap. 12. sect. 13.*

Bartolus, non contemnendi sanè judicii, plurimùmque profuturus Reip. si in meliora tempora incidisset — in distinguendis factorum speciebus ut certum Jus colligatur, nulli secundus est inter Jurisperitos illius seculi. *Oldendorp. tr. de act. de formul. investigandæ Actionis.*

Huic plus credendum, ut censet *Angelus*, quam omnibus aliis, tanquam Magistro omnium. Et *Caccialupus* refert. Regiò Edictò cautum fuisse, ut in Hispania & Lusitania in conflictu opinionum *Bartoli* observaretur sententia, eò quod à semitâ veritatis & æquitatis rarò judicatus fuerit aberrasse. *Moller. 2. Semestr. 49. n. 12.*

Bartolus fuit subtilis Investigator & fuit Pater Juris, & Juris humani lumen ardentissimum, in quo solet esse substantia veritatis, nihil boni ignoravit. *Ioh. Nevizan. Sylvæ Nuptial. lib. 5. n. 25.*

Bartolus Sentini in *Umbriâ* natus, magno acuminè perspicacis ingenii *Ius Civile* professus, in omnibus *Italia* Gymnasiis exactæ doctrinæ documenta reliquit — Equales suos doctrinæ firmitate, & mirâ judicii constantiâ superavit — Defuit ei Latinx eloquentiæ facultas, ne summæ gloriæ fastigium teneret. Et tamen est quod maximè miremur, illum in perpetuo docendi munere occupatum, tot & tanta volumina perscribere potuisse, quum quadragesimo sexto ætatis anno fato creptus fuerit. *Paul. Iov.*

Inter antiquos *Interpretes Accursius* & *Bartolus* principatum tenent, de sermone non valdè anxii, rerum quas tractant, curam solam habuerunt: quas cum nossent, quantum in illâ barbarie, & codicum depravatione nosse poterant, explicare nisi inconditè, & barbarè nequiverunt; quod non tam eis quam seculo illi tribuendum, quo linguæ, & bonæ literæ profus jacebant. *Roland. Maref. Epist. l. 1. Epist. x 1.*

Bartolus de Saxoferrato Mathematicum & Hebraicarum quoque literarum peritus. *Genebrard. in Chronolog. suâ.*

Veruntamen *Vossius* in libro suo de *Philologiâ* affirmat. *Bartholum Jurisconsultum* ætate senili literis *Hebraicis* immortuum esse.

Bartolus historiarum ignorantia densissimis tenebris omnia involvit. *Io. Bernardi d. Utilit. leg. Hist. p. 119.*

Id etiam supra alios præcipuum habuit, ut in tot & tam variis *Commentariis*, quæ edidit, rarò sibi contrarius reperitur; mirâ brevitate usus plus tacendo quàm loquendo dixisse fertur. *Verona* statutum est; neminem ibi *Jurisprudentum* collegium posse ingredi, qui *Bartoli Commentaria* non habuisset; quæ in decidendis causis maximè necessaria esse crediderunt. *Panzrol. de Clar. Leg. Interpret. l. 2. c. 67.*

Bartolus à Saxoferrato non parum à *Francisci Tigrini Pisani* *Commentariis* adjutus

Magnam eruditionis & industriæ laudem retulit *Genealogiâ suâ Deorum*, *Voss de Hist. Lat.*

Quamvis non desint, qui *Genealogiam Deorum* ex alio transcriptam affirmant, *Konig. in Biblioth.*

Franciscus Petrarcha & Ioannes Boccacius, præter ea quæ multa solutâ oratione uterque composuit, nonnulla quoque carmine Latino scripsere, in quibus non multò præstat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vicio adscribendum putarim, iudicii minus sit & limæ, multum tamen Poëtici spiritûs habere videntur. *Sil. Gyrard. de Poët.*

Boccacius, *Hetruscorum Cicero*, fabulator jucundus, & eloquens sermone patrio, sed Latini parum peritus, *Theogonia* non admodum accuratus, & *Mythologia* non satis idoneus enarrator, in omnibus obsecenus, impius, & verificator ineptissimus, *Balibass. Bonifac. l. 15. c. 3. Ludier. Hist.*

Ioannes Boccacius Deorum Genealogias in corpus unum redegit, felicius quam illo erat seculo sperandum; tamen in Interpretandis fabulis sæpe est nimius & frigidus — *Ioannes Boccacius Petrarcha* discipulus nullâ ex parte est cum Magistro conferendus. *Lud. Vives de Tradend. Discipl.*

Quemadmodum *Petrarcha* eloquentiam in Poësi *Hetruscâ* à cive & Magistro suo, *Dante Aligerio*, inchoavit, perduxit ad maturitatem: ita illdem temporibus *Boccacius* pedestrem eloquentiam in sermone patrio (ut *Iovii* de eo iudicium est) simul & inchoavit, & absolvit. *Voss. de Hist. Lat.*

Blondus ac Boccacius Francisco Petrarchâ inferiores fuere, tum in dicendi viribus, tum in *Romani* sermonis proprietate. *Erasm. in Ciceroniano.*

Boccacii Oratio dulcis, copiosa, polita, ornata, mollis, faceta, rem ante oculos ponens, ut *gerica*, quæ legas, non narrari videantur. *Lib. de la Casa in Vir. Card. Bembi.*

Author *Biondo* (sic Italici flavi crinis capita vocantur) ait illum *Italica* linguæ quam Latinæ facundiâ multo excellentiorem fuisse. In quâ Præclari *Porus Regis* Viri observarunt cum cæteris omnibus præstitisse, imò & seipsum superasse, juxta *Bembi* Cardinalis sententiam, cum eò majori elegantia & puritate scripserit, quò ab hujus novæ Linguæ natalibus & infantia jam longiori spatio remotus erat. Iudicio etiam Equitis *Salviati* ejus *Prosa* acurata & nativa magis deprehenditur quam ejus *Carmina*. Addunt Eruditi illi viri advertendum tamen esse quædam apud illum Authorem loca clare ostendere quod majori scrupulo caverit puritatis linguæ regulas ab hominum arbitrio ac voluntate tantum ortas violare, quam præcepta de morum puritate ab ipsomet Dec nobis tradita. *Eruditorum Iudicia*, per Dominum *Reiser. Gall.*

Jes. Rapin ait *Boccacium* purissimè vernaculo idiomate scribere; Sed Characterem ejus nimium vulgarem & familiarem esse ut Heroici Poetæ nomen mereatur. Idem *Rapinus* dicit alibi *Boccacium* aptis admodum verbis mentem suam exprimere in Poëmatibus suis, sed hanc non satis altè penetrantem esse; Eum quoque vanæ gloriæ nimium affectatæ insinuat, & quod de seipso indefinenter mentionem faciat.

Maximi

Vir magno & excellenti planè ingenio præditus, *Oxonii* in Collegio *Mertonensi*, omnes eruditas artes tantà cum fœlicitate perdidicit, quantà sui temporis nemo facilè aliis. Nam in *Philosophiâ* illâ *Scholasticâ*, acuminis ostentatrice, principem locum obtrinebat. Tum præterea in *Theologia* recessus penitiores, & sacrosanctos quidem illos, tam altè descenderat, ut à *Theologorum* vulgo pro Deo tantum non habitus sit. Quo tandem calculo, summis honoribus & insignibus, quæ in eruditos *Academia* conferre solet, donatus est. Ille verò ut se vidit ejusmodi auctum titulis, suamque tanti in scholis esse auctoritatem, ut omnia quæ doceret tanquam è *ripode* dicta crederentur, primum *Fraterculorum* mendicitatem cure tenus stringere cœpit, nec multò post altis plagis vulnerare. Ut tamen bona pars *Scholasticorum* in hominem adfecta erat, ad hæc præludia connivebat. Deinde in *Publicis Prælectionibus* atque aliàs privatim, vellicabat *Pontificis Romani* astum, avaritiam ambitionem, ac tyrannidem: sic putans futurum, ut *Christiana Ecclesia* cognitis erroribus resipisceret. *Ioan. Leland.*

Præter vitam quam verè *Apostolicam* *Wiclevus* duxit, ingenio, facundiâ, atque eruditione multiplici, omnes in *Angliâ* commilitones longo intervallo superabat. Unde ipsum *æternus Pater*, anno post *Servatorem* 1360. per suum *Spiritum* suscitavit, ut in medlis errorum tenebris, ac locustarum *Tartarearum* seu *Hypocritarum* obscuracionibus, pro suâ veritate staret, magnanimus *Christi* pugil fieretque adversus ejus infensissimos hostes, *Antichristos*, insuperabilis *Ecclesiæ* columna. *Ioan. Baleus.*

Ecclesiam de Luttreworib in comitatu *Leicestrensi* rexit ille celeberrimus *Ioannes Wickliff*, vir ingenio subactò, & sacris literis versatissimus, qui cum calamum in *Pontificiam* Auctoritatem, & *Romanam Ecclesiam* strinxisset, non solum gravissimè exagitatus erat dum viveret; sed etiam anno post mortem quadragesimo primo in corpus sævitum fuit, quod *Senensis Concilii* mandato exhumatum erat & exustum. *Camden in Britan.*

Ioannes de Wickliff exercitatus fuit *Philosophus* & clarissimus *Theologus*; excellentis & planè *Divini ingenii*, immensa & penè innumera *Doctrinæ* monumenta post se reliquit. *Anton. à Wood Antiquit. Oxon.*

At hoc ipso tempore sub annum 1360. caput exerit *Ioannes Wiclefus* ingentis ingenii vir, in omnibus literis & disciplinis *Oxonii* educatus, *Philosophus* & *Theologus* insignis, eoque nomine omnibus facultatibus & charus & venerandus. Hic sanè *Ecclesiam Romanam* omni ex parte strenuè adortus. — Omitto *Scriptorum* ipsius eruditionem, soliditatem penè incomparabilem. Quæ omnia si quis seriò attenderit, seculo aliàs caliginoso, inter tot fulminatam formidanda, quibus magni quique Orbis Principes succumbere soliti, dubitare non possit, quin ejus spiritus cœlitus lucem, robur, fiduciam acciperet, quin *Deus* in eo & per eum ageret, in imbecillitate homuncionis, si mundum spectes, abjectissimi, imperii *Datanæ* ruinam moliretur, plenitudinem illam potestatis tantopere jactatam, tanto tempore à *Pontificibus* affectatam jam aggredi occiperet. *Phil. Mornai Myst. Iniquit. p. 445, 446.*

Ioannes Wiclefus — Vir erat, quò majorem non tulit postremis hîc seculis *Christianus*

tribus libris distinctum. In quorum primo de rebus insignioribus agit ab orbis condito usque ad *Christum* natum. In secundo à nativitate *Christi* usque ad *Normannorum* in *Angliam* adventum. In tertio agit de Imperio *Normannorum* in *Anglos*, usque ad initia regni *Edvardi Secundi*. In quo toto decursu, sive discursu, ita vestigiis *Matthæi Paris* insitit, ut parum ab ejus *Methodo* deflexerit, nisi quod in tertio libro multa ex suo deproplerit armario, quæ vel ab aliis accepit, vel ipse vidit, quibus *Historiam* suam non parum auxit, & multum ornavit. Postremo res gestas septuaginta annorum de suo planè adjecit, deduxitque rerum seriem usque ad Regis *Edvardi tertii* mortem, ad annum videlicet Dom. 1377, post quem annum nec ipse diu supervixisse videtur. Omnia sua scripsit tantâ fide, ut vix unquam vel latum unguem à vero aberraverit, tantâ diligentia, ut ferè nihil eorum, quæ illis temporibus notari digna contigerunt, omiserit. His adde summum judicium in rebus eligendis, acumen in inveniendis, ordinem in disponendis, exactam rationem in temporibus calculandis, annis supputandis. Ita ut hæc suâ multiplici industriâ, tantam attulerit nostris *Historiis* lucem, quantam antè eum vix quisquam alius *Pisani* de *Illustr. Angl. Scriptor*.

Scriptor ætate suâ non inelegans. Vix ipse erat suo seculo in omnigenere bonarum literarum planè eruditus, & in his quæ ad *Historiam* pertinere, potissimum in rectâ annorum supputatione eximius. *Baleus* de *Script. Britan.* centur. 6.

Scriptor exactus, diligens, & fidelis vocatur *Hofmanno*.

Circa annum 1176. vigere fama cœpit *Matthæi Westmonasteriensis*: qui *Historiarum Flores* collegit ab exordio mundi usque ad annum Domini 1307. Inde vulgò dictus est *Florilegus*. In iis sequitur imprimis *Historiam Matthæi Paris* majorem. Postea autem, adjectis 70. annis, laborem hunc perduxit ad annum usque 1377. Quod effractis *Bibliothecarum* repagulis, nunc per manus omnium volitat. *Matthæi Parkeri*, *Canuariensis* Antistitis, beneficium est. Nec hic industria *Westmonasteriensis Matthæi* stetit: sed præterea, duplici *Chronico* nomen suum extulit: uno quidem patrio, seu *Westmonasteriensis*: altero autem fani *B. Eadmundi*. Porro *Florilegi* hujus vestigiis insitit *Chronicon Rossense*, imò vix quicquam in eo legas *Florilegi* intactum; si exceperis, quæ propriè *Monasterium Rossense* spectant. *Voss. de Hist. Lit.*

Cæterum ne *Historiarum* obruaris multitudine, & hinc ducaris in Confusionem: (*Angli* cum sis, & *Anglorum* gesta scire desideres) *Matthæi Paris* & *Matthæi Westmonasterii* scriptis, præ cæteris incumbere: horum lectioni si operam adhibeas, non solum quæ domi suis temporibus gerebantur, sed quæ tractabantur foris luculenter addisces. Barbaros esse fateor, nec remuo si dicas variè corruptos, at pro luminis scintillâ, quâ tum fruebantur, utiles *Dei* ministros assero, quos è profundis tenebris & obscurâ nocte suscitavit, ad relegendam plusquam monstrosam *Romanorum Pontificum* viam & tyrannidem, quâ detinebamur miserè captivi. — Hoc jam restat, cujus te admonitum esse velim, ne scribentis barbarie, à lectionis voluptate immaturè avoceris. Neve atronitus admireris, quo animo, tam absurda interdum deliramenta & insipida phantasmata, hic

Author

tantum ingenii, vir. Is Philosophicis, Theologicisque haud mediocriter imbutus fuit. *Henr. Savil. Præfat. ad Bradwardini lib. contra Pelag.*

De *Chaucero* *Lelandus* inter Epigrammata sua sic scribit:

*Prædicat Algerum meritis Florentia Dantem,
Italia & numeros tota Petrarca suos.
Anglia Chaucerum veneratur nostra Poëtam,
Cui veneres debet patria lingua suas.*

Usque ad tempus *Henrici VIII.* vix ullus Author qui Anglicè scripsisset in aliqua fuit existimatione præter *Chaucerum*; Nec illo idiomate quicquam editum erat quod bis legere dignaretur præter quædam ejus Poëmata. Sed hunc aliquatenus caput extollere cœpit & tolerabilem quendam sonum adipisci. *Spratt Hist. Regiæ Societatis. Anglicè.*

Dominus Gottescidius. Chaucer Gentis nostræ *Homerus*, quique non minùs dulciloquam Musam nactus est in *Woodstocke* Nemoribus, quàm *Veteres* in *Heliconis* Collibus. *Baker in Hist. Regni Eduvardi Tertii. Angl.*

Versteganus damnat *Chaucerum* in eo quod *Anglicum* Idioma puritate sua spoliaverit, tot *Gallicarum* & *Latinarum* vocum permixtione. *Anglicè.*

Quædam Lectores monitos cupio; ut, primò quod apud *Chaucerum* occurrant quædam nomina propria quæ à *Latinis* & à *Græcis* unde desumuntur procul abeunt; quæ tamen ut errores in ipso damnari non debent: Nam & ille & alii Poetæ in ejusmodi vocum translatione ex uno idiomate in alterum sæpe, ut & ipsi *Græci* atque *Latini* variis utuntur *Metaplasms*: verbi gratia *Campanus* pro *Capaneus*: *Atheus* pro *Acleon*: *Adriane* pro *Ariadne*: Quod in aliis quoque vocibus facit *Chaucerus*: ut *gon* pro *begon*: *leve* pro *beleve*: *peranther* pro *peradventure*: *loveden* pro *didlove*: *vuoneden* pro *did vven*: solet etiam *Græcos* imitari duas adhibendo Negativas ad fortiorem Negationem, ut *I ne said none ill.* Sic etiam sæpius Verbum sub intelligendum omittit, ut *I not vubat men him call*, pro *I know not &c.* Sic denique loco Authoris aliquam Operum ejus partem nominat, ut *Argonauticon* pro *Apollonius Rodius*; idque interdum in Genitivo Casu, Substantivum præcedens subaudiendo; sic apud ipsum legere est *Aeneidos*: *Metamorphoseos*, vice Authorum ejusmodi Operum. Vide Præfationem in Opera *Chauceri* typis mandata in Folio. ann. 1602.

Ex hoc malè sano novitatis pruritu, *Belge Gallicas* voces passim civitate suâ donando, patrii sermonis puritatem nuper non leviter inquinaverunt, & *Chaucerus* Poëta, pessimo exemplo, integris vocum plaustris ex eadem *Galliâ* in nostram linguam invectis, eam nimis antea à *Normannorum* victoriâ adulteratam, omni fere nativâ gratiâ & nitore spoliavit, pro genuinis coloribus fucum illinens, pro verâ facie laryam induens. Vide *Stephan. Skinner.* in Præfat. præfix. etymologico suo linguæ *Anglicæ.*

Londini.

*Londini senex obiit, & apud Westmonasterium honorificè sepultus est cum hac
Inscriptione :*

*Qui fuit Anglorum Vates ter maximus olim
Galfredus Chaucer, conditur hoc tumulo.
Annum si queras Domini, si tempora mortis,
Ecce nota subsunt, qua sibi cuncta notent.*

25. Octobris 1400.

PETRUS de ALLIACO.

Compendii ad *Isaram* ex tenuissima fortuna parentibus ortus, Doctor Clar. A. D. Collegii *Navarrici* in studio *Parisiensi*, ejusque Archididascalus (sunt qui *neccxxviii*, *Academiae Parisiensis* Cancellarium, S. Capella in eadem urbe Thesaurarium & Magnum *Franciae* Eleemosynarium præterea vocitent) *Joannis Gersonis* præceptor, *Cameracensis* anno 1398. post *Vellavensem*, sive *Aniciensem* adeptus Episcopatum, anno 1411. die 6. Junii creatus est S. R. E. Cardinalis titulo S. *Chrysogoni à Joanne* Papâ XXIII. interfuit Concilio *Constantiensi* anno 1415. tum deinde obiit vel in *Germaniâ* anno 1416. vel ut alii plures scribunt, anno 1425. *Avenione* die 8. Augusti tum legatus Apostolicus per *Galliam*, dictus *Aquila Gallie & aberrantium à veritate malleus indefessus*, relatumque est corpus ejus *Cameraciam*, & in Ecclesiâ Cathedrali sepultum cum Epitaphio. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

En habes inter viros egregios virum literis eruditissimum, fide, prudentiâ, probitate, vigilantia commendatissimum, & zelo unitatis Ecclesiasticæ ardentissimum, *Petrum, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, & Regis Francorum Eleemosynæ* Ministrum, virum utique, ut breviter dicam, te tuisque moribus dignissimum. Cujus ipsa quoque insignis virtus multa est improborum æmulatione sæpe lacescit, & quem planè alterum lumen nostræ ævi dicere non dubitaverim, quicquid de suo nomine detorquere maledicta perversorum lingua studuerit. Hunc in pacis consiliis adhibe participem in laboribus consortem, & in negotiis omnibus adiutorem: Hunc dilige, coles, amplectere, huic alteri fiducialiter omnia committe, & proculdubio non falleris, nec talem te Ministrum elegisse pigebit. *Nic. Clameng.* in Epist. secund. ad *Benedictum*.

Petrus de Alliaco Cardinalis, vir doctrinâ & moribus spectatissimus, non modò *Galliam*, at universum terrarum orbem radiis virtutum speciosissimis illustravit. *Ioan. Ravis. Textor* in lib. de Clar. Mulier.

Alliacus dum viveret dici metuit *Aquila Francia, & malleus à veritate aberrantium indefessus*: quod præconium multis quidem explicari potest, sed reliquum semper erit aliquid, quod addi merito poterit. Uno verbo, in *Scholis* & in *Ecclesiâ* ipsum *Petri Alliaci* nomen elogium est. *Ioan. Launojus* in Acad. *Parisi.* Illustrat. Tom. 2. p. 476.

kkk 3

Petrus

Petrus Alliaeus, Episcopus *Cameracensis*, S. R. E. Card. *Parisiensis Gymnasii* quondam *Cancellarius*, Praeceptor *Ioannis Gersonis*, vir *Divinarum Scripturarum* peritissimus, & in *Peripatetica Philosophia* & *Astronomicis* Disciplinis absolutissimus, eloquio elegans, & *Declamator* facundus, aggregavit ex *Augustino*, & aliis *Patribus* plurima in *Sacras Literas* volumina. *Sixt. Senens.*

Petrus de Alliaco Compendii ad *Isaram* natus anno 1350 ex parentibus ignobilibus quidem, sed probis, & liberalibus, magnum familiae suae honorem acquisivit ob doctrinam simul & pietatem. *Oudin. in Supplem. ad Bellarm.*

Unum est, in quo reprehenditur hic *Auctor*, quod videlicet sensisse videatur *Christi* nativitatem praenosci potuisse ex *Genethiacis* observationibus, atque ad hoc adduxerit apparitionem *Stelle*, quae apparuit *Magis Bellarm.* de *Script. Eccles.*

Minum verò tam turpiter hanc parte dedisse etiam se hominem *Christianum*, eumque doctissimum: *Petrus* dico *Alliaceus*, Episcopum *Cameracensem*, qui in libro suo de *Concordia Historia*, & *Astrologia Divinatrice*, etiam *diluvium Noë*, *Natalem Domini*, & *Miracula* ejusdem, omniaque *Prodigia* ex *Astrologia* praesciri, ac praedici potuisse, arbitrat. Valde etiam futile est fundamentum, quod atti illi ponit. Ait, ab initio *Mundi* usque ad *Diluvium* fluxisse annos C I O C I O X L I I. à *Diluvio* ad *Natalem Christi* C I O C I C C I O C I I. His ita constitutis, totus est in eo, ut ostendat, quodocunque mirandum aliquid contingit in terris; etiam illustrem aliquam *Stellarum* conjunctionem apparuisse in *Caelis*. Atqui falsissimum est, quod sibi sumit de anno, vel *diluvio*, vel *natalis Domini*: nec levis est error, sed spississimus; in priori quidem numero annorum penè sexcentorum; in altero autem paulo pauciorum. Quid mirum omnino *Cameracensis* fuit *Chronologia* imperitissimus: ut vel arguit, quod *Arrianam* *Hæresin* cepisse dicat an. *Christi* septingentesimo: quam verisimilius tum penè extinctam dixisset; ortam verò constare fere initio *seculi* quarti. *Voss. de Scient. Mathemat. p. 214. 215.*

Petrus de Alliaco Cardinalis, in *Concilio Constantiensi*, jussu *Sigismundi* *Cæsaris*, obtulit articulos, secundum quos putabat corruptissimum statum *Ecclesiae* reformandum esse. Primum, autem ac præcipue curiam *Romanam*, corrigendam censuit, totque ac tam varias ei emendandæ pecunie artes præcidendas. Episcoporum Praelatorumque mores ac vitam corrigendam, eosque ad proprium eorum officium rectè obeundum cogendos. Deinde *Pompam* *Ecclesiasticam*, superflua festa, jejuniorum abusum, prolixas *battologias* boarumque, & *Sanctorum* canonisationem esse tollendam. Quin & *monachorum* ordines minuendos esse. Denique & nimiam imaginum templorumque curam & copiam abrogandam. Hæc & similia quædam alia in reformandâ *Ecclesiâ* agenda putavit, ac, ut fierent, in *Concilio* suasit; sed nihil profecit. Ipsimet enim qui emendari reformarique debebant, nempe *Curisani*, *Cardinales*, *Episcopi*, & *Monachi*, in *Concilio* regnabant, & ad suam libidinem jus fasque inflectebant. *Ilyric. Catal. Test. veritat. l. 10.*

Hic *Auctor* in *Laudatione Theologia*, dictum hoc, *Super hanc Petram trahit ad Christum*,

JOANNES GERSON.

Celebris Theologus à nonnullis *Ioannes Charlierius* appellatur: Natus est Clar. A. D. anno 1363. obiit anno 1421. juxta *Trithemium*; juxta *Seneſem* verò Ann. MCDIV. 1429. interfuit Concilio *Conſtantiensi*. *Parisiis*, *Academiae* Cancellarii munere functus est. *Doctus Christianissimus* audire solet. *Wimpelingus* cum vocat *ſempiternam Parisienſium gloriam*, & *Conſtantiensis Concilii columnam*. Opera ejus 4. Tomis conſtant. *Konig.*

Ioannes Gerson, natione *Gallus*, *Aorentissimae Parisiorum Academiae* Cancellarius, *Theologiae Scholasticae* peritissimus, *Poeta* & *Orator* ſuo tempore insignis, *Caroli Francorum Regis* in *Concilio Conſtantiensi* Legatus, multa nobilia volumina in divinas ſiteras ſtylo quidem *Scholastico*, sed non procius inſuſcundo, conſcripſit: in quibus ita *Scholasticas ſubtilitates* dulcibus *Mysticae Theologiae* affectibus miſcuit, temperavitque, ut addubitandum ſit, an eruditione pietatem vel pietate eruditionem ſuperaverit. *ixi. Seneſ. in Biblioth.*

Ioannes Gerson, Cancellarius *Parisiensis* & famoſiſſimus ſua aetate Theologus, *Is Caroli S. primi* temporibus regius ad *Conſtantiense Concilium* *Orator* auctoritate ſua & doctrinae opinione perſuicerat, ut multa in eo ſalutaria & memorabilia infererentur, indeque re bene ad *Dei Gloriam* & *Decus Regni* geſta reverſus, *Doctores Christianissimi* non ſolum apud nos, ſed inter exteras Nationes ſummo conſenſu nomen meruerat. *Thuan. hiſt. l. 137.*

Fuit omnino, meo quidem iudicio, vir pius ac eruditus: qui licet multis *Monachorum* & *Sophiſtarum* erroribus fuerit infectus, multos etiam nihilo minus errores & abusus *Papatus* animadvertit, eosque & taxavit, & tolli ex animo optavit, ut ex ejus ſcriptis non uno in loco apparet. Iquoſtamen proculdubio metu *Phariſaeorum* aut penitus diſſimulavit, aut etiam lenius, quam eorum virum decuiſſet, & res ipſa poſtulaviſſet, reprehendit. *Ulyr. in Catal. Teſt. Veritat.*

Ioannes Gerson Gallus, Cancellarius *Parisiensis*, vir doctus & pius. *Bellar. de Script. Eccleſ.*

Ioannes Gerson, ſui ſaeculi *Oraculum*. *Hofman. in Lexic.*

In *Gersonii* operibus nemo ſine inſigni fructu verſari poteſt. *Gul. Cave.*

Ioannes Gerson, Theologus *Parisiensis* magni nominis. *Steidan. lib. 1. Commentar. de ſtatu Relig.*

Vir ſuae tempeſtatis prudentia, pietate & doctrina nemini facile ſecundus. *Conring. in deſenſ. Eccleſ. Proceſſant. adversus duo Pontific. Sophiſmata.*

Vir ſua aetate eximius, qui in medijs adulti *Papatus* tenebris ſtricturas lucis & veritatis ſaepe vidit & aliis candidè commonſtravit. *Georg. Calixt. in Apparat. Theolog pag. 143.*

Maximus Theologorum quos unquam habuerimus in *Gallia*, fuit *Magiſter Johannes Gerson*. *Paſquier lib. 3. de Gallicarum rerum Perquiſitionib. Gallic. 92* *ſuper Doctores Concilii Conſtantiensis* quali lumen emicabat vir inſignis *Ioannes Gerson*, quem propter eruditionem & animi candorem ac fervorem erga

puritatem Ecclesie, nemo non laudat Adversariorum. *Claud. Sanctes. Ebroicensis.*
Episc. in lib. de Eucharist. repet. 10. c. 4.

Joannes Gerson sui sæculi rarum lumen fuit omnium iudicio. *Theoph. Raynaud.* in vita ejus.

Joannes de Gerson, natione Gallus, Cancellarius *Parisiensis*, vir in divinis Scripturis eruditissimus, secularis Philosophiæ non ignavis, ingenio subtilis, sermone Scholasticus, scientiâ certus ac stabilis, consilio cautus, & dubiorum clarissimus interpres, scripsit metro & prosâ multa præstantissima opuscula, quibus nomen suum apud posteros immortalitatem semper obtinebit: quorum lectio devotis & religiosis non minus utilis quam jucunda est. *Trithem.*

Joannes Gerson non Galliam modò, ac universum Terrarum Orbem radiis virtutum speciosissimis illustravit. *Joan. Ravis. Textor.* in lib. de clar. Mulierib.

Audire *Joannem Gersonem* fuisse virum summum atque eminentissimum, quinetiam magnum Ecclesie *Latina*, necdum *Facultatis Theologiæ Parisiensis*, & hujus Regni decus & ornamentum. *Claud. Espenceus* in lib. 4. Apolog. c. 7.

Joannes Gerson Cancellarius *Parisiensis*, quod in Concilio *Constantiensi* emendationem Ecclesie *Romane* plurimis rationibus proposuisset, dissoluto Concilio, à Pontifice domo, patriâ, dignitatibus, &c. spoliatus, *Lugduni* consenuit, ibique mortuus est duodecimo Julii, Anno Dom. 1429. *Calvis.* in Chronolog.

Tribui solet huic Auctori præclarissimum opusculum de *Imitatione Christi*, quatuor libris distinctum: sed nullibi inter ejus Opera numeratur, nec in Catalogo, quem scripsit frater ipsius *Gersonis*, nec in Tomis editis *Argentorati* ann. 1488. Et tam planè cognitum est, esse *Thoma à Kempis* viri admodum pii. *Belarm.* de Script. Ecclesiast.

Epitaphium *Joannis Charlieri Gersonis*, *Lugduni* in Aede D. *Pauli* circa sepulchrum.

Pœnitementi, & credite Evangelia:

Magnum parva tenet virtutibus urna *Joannem*,
Præcelsum meritis, *Gersoni* cognomine dictum,
Parisiis sacra Professor Theologiæ,
Claruit ecclesie qui Cancellarius: anno
Milleno Domini centum quater atque vigena,
Nona, luce petit superas Juli duodenâ.

Prodiit *Gersonis* Opera curâ *Joannis Geileri Argentine* 1488. 3. Tom. 1499. 4. Tom. Colon. 1483. vol. 4. fol. Basil. 1518. 4. Tom. Paris. 1521. auctiora Paris. 1606. 4. Tom.

JOANNES

*Dum Patriam laudat, damnat dum Poggius hostem:
Nec malus est Civis, nec bonus Historicus.*

Voss. de Hist. Lat.

Scriptit etiam *facetiarum Spurcitarum*, opus turpissimum, & aquis incendioque dignum. *Gesner. in Bibl.*

Sed quod hic (*Bergomas*) *facetiarum* ejus librum vocat pulcherrimum, qui non inficetissimus modò, sed etiam impurissimus, & planè flammis dignus est, fanè rem facit ordine suo *eremitico*, quem profitebatur, indignam. *Voss. de Hist. Lat.*

Ceterùm copiam, venustate, facilitate naturali, & sponte nascenti eloquentiâ jucunditateque in affectatâ longissimè præcellere *Valla Poggium*, non est ambiguum. *Poggii* itaque eloquentiam probo: quamque negligendam existimo minimè. *Henr. Bebelius in Lit. ad Leonard. Durrum ann. 1513. Tubingæ scriptis.*

Poggius rabula adèò indoctus, ut etiam si vacaret obscenitare, tamen indignus: esset qui legeretur; adèò autem obscenus, ut etiam si doctissimus fuisset, tamen: esset à bonis viris rejiciendus. *Erasm. l. 4. Epist. Epist. 7.*

Erasmus in Ciceroniano p. 157. Poggius (inquit) *Florentinus, virida cujusdam eloquentia vir* — *Natura satis erat, artis & eruditionis non ita multum: interim impuro sermonis fluxu, si Laurentio Valle redimus.*

* *Poggii Florentini Facetiarum* prohibentur in *Indicè Tridentino.*

Ioannes Franciscus Poggius, homo doctus & admirandæ facundia vocatur. *Boissardo in Icon. Idemque Boissardus hoc distichon composuit.*

*Felle armata tibi manus est, multoque cachinno.
Finxisti & nudo scripta proterva sale.*

Sepultus est Romæ, in Templo S. Gregorii. Ejus Epitaphium tale est:

Deo Opt. Max.

Joanni Francisco Poggio Florentino, cum virtute ac constantiâ, morum gravitate, vita integerrimè actâ, paterna suaque laudè eloquentiæ, ac literarum, Juris quoque civilis, ac Pontificii, divinæque Scripturæ cumulata doctrina, religiosè viventi, religiosius supremo die functo *Vicentius Luca Maretinus*, fratris ejus gener, parentis apud se locum semper adsequuto optim. meren. posuit. *Boissard. in Icon.*

Varia ejus opera variis locis atque temporibus excusa sunt.

LEONAR.

splendore caruisset *Hetruria*. Multos adhuc Græcos nobis Latinos dare potuisset. *Aeneas Syl.* in Epist. xi.

Legimus *Leonardum Aretinum* *Plutarchi* celeberrimum interpretem, & virum magnâ doctrinâ. *Lucius Ioan. Scoppa* l. i. c. 5. *Collectan.*

Andronici Thessalonicensis de *Aretino* iudicium fuit: *Aretinus* adeo feliciter *Græca* transfert, ut unus sit verus & fidelissimus interpret: ceteri potius *Paraphrasta*.

De stylo ejus sic *Erasmus* in *Ciceroniano*: Facillitate dictionis, ac perspicuitate satis accedit ad *Ciceronem*: Sed nervis, aliisque virtutibus aliquot destituitur: alicubi vix tueretur *Romani* sermonis castimoniam: alioqui vir doctus juxta ac probus.

Idem aiunt, Græcè libellum scripsisse (*Aretinum*) de *Republica Florentinorum*, ut *Latini Hominis*, non admodum inelegantem. Composuit quoque de bello *Punico*, libros; quorum primus, ac secundus est de bello *Punico* primo, quod apud *Livium* delideratur: tertius verò est de seditione militis conductitii, & populorum *Africa* à *Carthaginiensibus* defectione; item bello *Illyrico*, & *Gallico*: quæ ipsa etiam in *Livio* perierunt. Ecce autem, quicquid habet, *Polybio* debet: undè est, quod in editione *Parisensi* quam ante seculum *Badius Ascensu* dedit, *Polybii* nomen in titulo exprimitur: utcumque in præfatione ipse neget, merum se interpretem egisse. Præterea contexit historiam *Gothorum*: sed in quâ nihil adferat, quod non è *Procopio* desumserit: ut ejus verius *Paraphrastes* videatur. *Voss. de Hist. Lat.*

Sed ambo (*Leonardus Aretinus* & *Poggini Florentinus*) in illis, quæ *Florentini* foris gessere, ita silentio prætereunt magnam eorum partem, quæ pertinet ad intestina odia, civilesque discordias & mala, quæ inde sunt consecuta. Nempe, ut videtur, quia offensam metuerent eorum, quorum majores reprehendere cogerentur. In quo neglexere Historici boni officium. *Voss. ibidem.*

Primus in *Italia* *Leonardus Aretii* natus, *Græcarum* literarum decus à multis sæculis *Barbarorum* immani tyrannide proculcatum erexit, atque restituit. Ejus enim incomparabili beneficio *morales Aristotelis* Libros optimâ fide traductos legimus. *Historia* quoque ab eo eleganter conscriptæ, in manibus habentur. Hæc ingenii fecunditate florentem, *Innocentium VII.* quanquam planè juvenem, gravissimo muneri parem, epistolarum Magistrum fecit: ita demum eruditè, atque integrè officio functus, ut succedentibus quatuor Pontificibus amplificatâ dignitate operam præstiterit. Senescenti opes creverunt cum alienâ libertate, tum suâ crisi parsimoniâ cumulata, adeo ut *Arletum*, mordaci sale perurbanus in *Fabellis* ejus genium relicto corpore in fugâ sitientem ridenter expresserit. Mortuus, quod ei nullo pudori fuit, furti damnatus est, quod *Gothicam* Historiam suppresso *Procopii* nomine publicasset, accusante *Christophoro Personâ*, qui aliud exemplar nactus, & *Gothicam* & *Persicam*, simul atque *Vandalicam*, & *Græci* authoris titulum ingenuè profiteudo transtulerit. *Paul. Jov. Elog.*

Obiit senex *Florentia*, divitiis & gloriâ plenus, ann. Dom. 1443. ætatis 74. sepulchrum marmoreum in *Aide Sanctæ Crucis* spectatur, cum inscriptione:

Postquam

sus est ad Reges *Hispanie & Lusitanie* quibus Legationibus defunctus post *Henrici* Regis mortem rediit ad munus *Officialis*, & deinceps *Custos Privati Sigilli & Episcopus Menevensis* factus est. *Arthur Duck* de *Authoritat. Jur. Civil. Rom.* 1. 2. c. 8. inquit.

Guilhelmus Lyndvode, floridiora studiorum suorum tempora in lectione juris *Cæsarii & Pontificii* collocavit, doctusque non vulgariter in utroque evasit. Hinc famam, hinc opes, hinc honorem, *Officialis* ac *Doctor*, in foro *Caniiano* sibi comparavit. Sed ut fortuna ampla aridire cepit, relictis Clientibus, à foro illo uti quidem, at laborioso, ad *Aulam* se contulit. *Joan. Bateur* de *Scriptor. Britan.*

Guilhelmus Lindvodus, *Jurisconsultus Anglus*. Vir in omni politioris literaturæ genere ornatissimus, utpote qui felicitis ingenii sui nervos in his exercitiis per totam adolescentiam indultrix intenderit. Cum autem jam ad annos juveniles pervenisset, omnem inam florentem ætatem non minore cum sedulitate, & longe majore cum fructu, in *juris* tum *Canonici*, tum *Civilis* studiis felicissime collocavit. Hac enim ratione magnam doctrinam, celebre nomen acquisivit, & sibi ad summos honores viam compendiosissimam munivit. *Pislaus* de *Illustribus Angl. Scriptor.*

Cæterum taceri non debet *Lindvodium* ad *Concilium Basileense* ab *Henrico VI.* Rege legatum, insignem *Regio* nomine *Concilii* *Pæribus* obtulisse *Appellationem* contra *Pontificum Romanorum* factum & arrogantiam, Regemque nullum in terris sibi in temporalibus superiorem agnoscere prædicasse. *Appellationem* istam ab omnibus *Conciliorum* Editoribus hucusque summâ fraude omis- sam conqueritur *Jarnesius* *Tractatu de Corruptione Patrum*, pag. 201. *Henr. Wharton* in *Append. ad Hist. Literar. Gul. Cave.*

Hujus *Lindvoodii* Opera (etiam nunc considerentur ut *Almanachus antiquatus*) apud eos qui judicio pollent in pretio erit, quamdiu viguerint *Eruditi & Urbanitas*. *Thom. Fuller* in ejus *Hist. Eccles. Anglicæ.*

Extat *Provinciale Oxonii* 1679. in fol.

Extat catalogus quorundam *Archiepiscoporum Cantuariensium*, *Londoni* 1557.

Collectiones *Constitutionum Provincialium* quatuordecim *Archiepiscoporum Cantuariensium*, viz. a *Stephano* & *Agrovo* ad *Henricum Chicheleum*, adservantur *Manuscriptæ Oxonii* in publicâ, & in Collegio *Corp. Christi* *Bibliothecâ*. *Cantabrigiæ* in *Coll. Carl. Gonelli*, *S. Petri*.

JOANNES WHETHAMSTEDUS.

Clar. An. D.
MCDXXX.

Alias *Frumentarius* à loco ubi natus est, sic cognominatus, ordinis *S. Beve-*
dicti *Monachus Anglus* ad *S. Albanum* aliis *Alcestric* *Congregationis Clu-*
niensis qui etiam tandem factus est *Abbas*. Vir propter multiplicem doctrinam,
& singularem linguarum peritiam suo tempore celeberrimus, erat etiam industria
mirabilis, acerrimi ingenii, solidissimi judicii, & incredibilis in rebus agendis
prudentiæ. Propter quas insignes animi dotes vix potest quanto fuerit in pro-
rio apud viros principes & magnates. *Humfridus Gloucestria* *Dux* singularis bona-
rum literarum & litteratorum hominum fautor, illi quo in deliciis habuit, et ad
cum

*Insuper in laceris domibus mansisque vetustis,
 Sic reparator erat, sic reparando novabat:
 Quod sibi prateritus non sit compar Pater ullus,
 Sive coequalis manet impar rebus in istis.
 Marcas Millenas decies numero repetitas
 Scripta ferunt post se quae liquerat exposuisse:
 Pra dilectoris anima tui dulciter ora,
 Albani Sancti, conuenus, qualibet hora.*

Weaver's Funeral Monuments, p. 567.

ALPHONSUS TOSTATUS

Clat. A.D.
 MCDXL.

Hispanus, in oppido *Madrigali* natus, floruit saeculo Ecclesiae xv. atque ex Doctore & Presbytero *Salmanticensi*. *Abulensis* in *Hispania* Episcopus, & Consiliarius Regius, Majorque, ut vocant, Referendarius, obiisse dicitur anno Chr. 1454. annos tantum 40. natus. Concilio *Basileensi* interfuerat cum Joanne Capreolo pluribusque aliis viris doctis. Opera ejus voluminibus xxvii. *Venetis* edita, Anno 1596. *Philip. Labb.*

Alphonsus Tostatus, Hispanus, ex oppido *Madrigali*, propemodum puer *Salmantica* liberalibus Disciplinis operam dedit. In Collegium *S. Bartholomei* ad *Laurum* adscitus, sacris Ordinibus primò initiatus, deinde creatus Episcopus *Abulensis*. Cum duobus & viginti annos explevisset, scientias, disciplinaeque penè omnes est assecutus, ut praeter *Philosophiam* & *Theologiam*, Pontificiumque & *Caesareum* jus, in *Graecâ*, *Hebraicâ*que lingua, in *Mathematicis* item, atque *Geographiâ*, sed, & in *Historiis* excelluerit. Vir memoriâ mirabili, peracri in rebus publicis explicandis judicio, & (quod caput est) magnâ sanctitate, quam jejunis, vigiliis, orationibus, admodum fovit & auxit; virgo natus, virgo quoque (ut constans est fama) decessit. Quamobrem quia in Ecclesiâ humatus est, ibidem eximia veneratione colitus. Quadraginta duntaxat annos vixit, quibus, & *Salmantica* publicè docuit, triplici stipendio conductus è publico, id quod sive antea, sive post illum nemini contigit: Regis Consiliarius, *Hispaniarum*que Major Referendarius: deinde Episcopus, quoque munere fungens, tot, ac tanta duodeviginti annorum spatio scripsit, quot ne attentè quidem perlegere aliquis possit. *Sacrarum Literarum* minutissima quaeque: *Novum* autem *Testamentum* admirandis Commentariis explicuit. *Ant. Possevin.* in Appar. Sac.

Vir sanctitate & doctrinâ celeberrimus——de quo meritò scriptum est.

Hic stupor est mundi, qui scibile discutit omne.

Et quod magis est admirandum, tanta scripsit brevissimo tempore, cum non vixerit nisi annos quadraginta. *Bellarmin.* de Script. Eccles.

Ex

Ex tam infinitâ doctorum hominum multitudine, quantam hæc ætas habuit, nemo citra controversiam ad *Alphonſi Toſtati*, Episcopi *Abulensis*, laudem adpiravit: cui si alio, quam suo seculo, vivere contigisset, neque *Hipponi Augustinum*, neque *Stridoni Hieronymum*, nec alium quempiam ex illis proceribus Ecclesiæ antiquis, nunc invideremus. Excellentis vir ingenii fuit, & admirandæ memoriæ; divinæ etiam sapientiæ, & antiquitatis peritissimus: dignus fortasse, qui post quatuor Ecclesiæ Doctores, cum *Isidoro*, & *Thomâ*, de quinto loco certaret. Quod si purior quædam, splendidiorque consuetudo loquendi suis temporibus fuisset: non dubito, quin posteriores omnes in sui admirationem conversurus esset. *Alphonſ. Garſias Matamor.* libro de *Hispan.* claris viris.

Alphonſus Toſtatus, Scriptorum mole, antiquitatis cognitione, eruditione multiplici ad miraculum clarus audit. *Olear.* in *Abac.*

Alphonſus Toſtatus Episcopus *Abulensis*, vir ingenio, judicio, ac pietate eximius. *Ioan. Card. Bona.*

Toſtati acumen placet, viri, si in meliora secula incidisset, longè maximi. *Cassaub.* exercitat. ad *Baron.* p. 25.

Tanta rerum sacrarum cognitione excelluit, ut eo seculo doctior, aut sapientior sit inventus nemo, solusque illustrare *Hispaniam* doctrinâ nominisque celebrata posset. Memoriam quoque eam habuisse fertur, quâ lecta à se cuncta veluti Theſauro contineret. Laboris verò patientia usque eo enituit, ut quod de *Didymo Alexandrino* jactatum ferunt, *ene habuisse intestina putaretur.* *Hispan. Bibliothec.*

Alphonſus Toſtatus—Vir sanè stupendæ memoriæ, incredibilis diligentia ac rari planè judicii; qui non modò intima Theologiæ Adyta penetrarat; sed & reconditiorem exterarum disciplinarum, Philosophiæ, Mathematicæ, Geographiæ, Historiæ ac Juris utriusque scientiam toto, quod aiunt, pectore exceperat. Nec tamen pietate minùs ac religionis zelo, quam doctrinâ insignis; jejuniis, vigiliis, & orationibus perquam deditus; adeò ut defuncti memoria apud populares suos eximiâ veneratione coleretur. Diligentiam verò quod attinet, & indefessum legendi scribendique studium; certè omnium non sui modo, sed cunctorum sæculorum πολυγλωττος fuit: qui 22. annorum spatio plura scripsit, quam integrâ ferè ætate aliquis attentè perlegere possit; ut in hoc decantato illi *Didymo Alexandrino* conferri soleat: quem admirandâ etiam memoriæ felicitate ita exæquavit, ut nil unquam semel perlectum oblitus feratur. Sanè ut immensa, quæ typis excusa circumferuntur, taceam Volumina, quadringenti illius libri, dum ex *Hispaniis* in *Italiam* prælo destinati avehentur, naufragio interiisse dicuntur. Ne tantas tamen dotes labe aliquâ immunes censeamus, nonnulli in eo debitam erga *SS. Trinitatis* mysterium venerationem, plures majorem erga Patres reverentiam, omnes Styli nitorem atque elegantiam desiderant; ut Pontificiorum criminationes mittam, qui illum nimio placita sua à Card. *Turrecrementâ* impugnata, & ab *Eugenio* Pontifice notata, defendendi studio abreptum ipsam Papalem Authoritatem haud obscure impugnasse conqueruntur. *Henr. Wharton.* in

Append. ad Hist. Literar. Gul. Cave.

Quamvis *Alphonsus Tostatus Hispanus* Commentariis suis in Scripturam valde etiam diffusus sit, & de illo dici soleat *Qui scibile discutit omne*, felix tamen est in suis digressionibus; adeo ut ejus lectio utilis esse possit, quia Doctus est ac in stylo Bibliorum exercitatus. Quæstionum ferax est, quas Textus sui occasione movet. Sed Argumentum sæpè longè nimis protrahit, bonaque interdum pars Commentariorum ejus præscindi pollèt, licet idcirco minus accurati non essent remanenti, quia nimium multis inutilibus referti sunt. *Jes. Richard. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 9. Galk*

+ c. 12

Tot, tantaque sunt ejus in *Sacram Scripturam Commentaria*, ut si vel à primo natali dies numerando, terna cuique folia attribuas, plura scripsisse comperias. *Aubert. Mirans de Script. Eccles.*

De *Tostati* in Hebraicis ignorantia evolve *Michaelen Havemannum*, Theognos. p. 81.

In eodem majorem quoque erga *Patres* reverentiam desiderat *Ioannes Lorinus*, Commentariis ad Psalmos, p. 83.

* Opera hujus Auctoris cautè legenda sunt. Vide *Indic. Madrit. edit. 1667.*

GEORGIUS TRAPEZUNTIUS

D. Chr. An.
M. C. D. XL.

C *Rotensis*, natus est anno 1396. obiit an. 1486. *Eugenii* Pontificis temporibus. *Romam* venit, postea à *Nicolao V.* Scriba Pontificius factus est. Multa è *Græcis* transtulit: Nec pauca ipse *Latine* composuit. Scripsit etiam Commentariolum, in quo assererat, *Ioannem Evangelistam* nondum esse mortuum. *Platonis* iniquior fuit, nec laudem ejus ferre potuit, *Aristoteli* unice deditus. *Platonis* tamen partes *Card. Bessarion* tuendas suscepit. Ad extremum *Trapezuntinus* literarum prorsus oblitus est. *Konig. in Biblioth.*

Is *Græcorum* ferè primus *Rome* eo tum seculo renascentibus literis, qui *Græca* feliciore stylo in *Latinum* verterit existimatus est, uti liquidissimè constat ex *Aristotelis*, sacrisque *Eusebii Casariensis* operibus, & ex *Rhetoricis* præceptis *Hermogenis*. Erat enim ingenio ad lucubrandum maximè valido, vehementique, sed uti mox apparuit, terrici livoris pleno: nam cum se *Peripateticum* profiteretur, unumque *Aristotelem* extollendo celebraret, usque adeo superbâ aure fuit, ut nec divini quidem *Platonis* ingenium laudari pateretur: cujus etiam dogmata: & mores peracerbè ac insolenter edito famoso volumine laceraret. *Paul. Jov. in Elog.*

Virum egregiè doctum, deque re literariâ pulchrè meritum, vocat cum *Erasmus* in *Ciceroniano*; sed addit, absolutiorem hunc fuisse *Theodorum Gazam*.

Profectò justam laudem non ibo *Trapezuntio* ereptum. Attamen nec tanta ejus est apud me auctoritas, ut ejus sententia apud me sit *Minervæ* quidam calculus. Minimè profectò conferri meruit cum *Theodoro Gaza*, cui cum æquiparavit *Angelus Politianus*: itaque jure politicissimi ingenii virum hoc nomine reprehendit *Parrasius* in *Epistolis*. *Voss. Instit. Oratoriæ. l. 4. c. 3.*

Neque

Extat liber de *Processione Spiritus S. ad Ioannem Cuboclesium*; & Epistola ad *Cretenses* de eadem re, & de una, Sanctâ, Catholicâ Ecclesiâ apud *L. Allat. Græc. Orthod. Tom. 1. p. 469.*

Extat expositio in illud, *Si volo eum manere, &c. Lat. Bas. 1543. 8°. & in Orthodogr. p. 1231. Lat.*

Extat *Martyrium Andrea Chienfis* apud *Sur. Maii 22.*

Hoc ejus Epitaphium:

*Hac urna Trapezuntii quiescunt,
Georgii ossa, parum Deis amici,
Quod acri, & nimium procace lingua
Platonem, superis parem, petivit.*

LAURENTIUS VALLA

Clar. A. D.
M C O X L.

Patricius Romanus, & Canonicus S. *Ioannis Laterani*, Grammaticus, Rhetor & Philosophus clarissimus, Theologiae Doctor, *Græca & Latina* Linguae peritissimus. Inimicissimus fuit *Poggio*, qui in oppidâ ditionis *Florentinorum* natus, *Roma* summâ in authoritate vivebat in aulâ Pontificia literarum Apostolicarum scriptor, vir quidem facetus, & dictariis clarus, pauloque amari-
rior quam par fuit. Is in *Vallam* multa scripsit acerbioris stylo, cui & *Valla* respondit non leniori scripto. Scripsit præterea plurima alia eruditione plena: ut sunt *Elegantiarum Linguae Latinae* libb. 6. de reciprocatione sui & suus, in *Antonium Randensem*: annotationum lib. ad *Alphonsum Regem Arragonum* Epistola Apologetica, quæ inscribitur *Duo Tarquinii*. In *Benedictum Morandum Bononiensem* lib. 2. In *Bartolomeum Facium Ligurem*, & *Antonium Panhormitam* rectriminationum lib. 4. Ad Candidum Decembrem in *Bartoli* de armis & insigniis. De *Dialectica*, lib. 3. Apologia ad *Eugenium* Pontificem contra calumniatores. Annotationes in *Novum Testamentum*. De *Voluptate & vero bono* lib. 3. De *Libero Arbitrio* ad *Garfiam Episcopum Illerdensem*. De gestis *Ferrandi Arragonum* Regis. In institutiones oratorias *Quintiliani* lib. 12. Translationem *Iliadis Homericæ*, *Herodoti Halicarnassei* libros novem *Historiarum Latinitate* donatos: & *Æsopi* fabulas. Scripsit & Libellum peculiarem contra Privilegium donationis *Constantini Magni*, quam falsam asserit, & ementitam. *Boissard.* in *Icon.*

Laurentius Valla, Patricius Romanus, Grammaticorum hujus ætatis longè princeps, Philosophus, Rhetor, & Theologus præstantissimus, ingenio subtilis, acer & vehemens, *Latinam* eloquentiam *Græcè* præferens, multa ad ejus ornatum composuit, *Græci & Latini* Sermonis peritissimus, edidit non spernendæ lectionis Opuscula, quibus nomen suum ad notitiam posteritatis cum laude transmiit. *Tribem.*

Vir

Vir de Lingua Latina præclarè meritis; et si cum, vir eruditus, *Ramirezii* de *Prado Hispanus*, suis in *Martialem* notis, audaciùs paulò *Audacem Grammaticum*; uti & ejus libros in *inelegantes elegantias* appellat. Omnino enim illis temporibus Magnus fuit, & acutus *Romani Sermoris* censor; qui tamèn non raro à *veritatis* via deflectat; idque imprimis contradicendi morbo, quo vehementer laborabat: ut non temerè omnino in eum jam olim dictum sit:

*Carpis majores, & se quoque, Valla, minores.
Carperis, & Carpis. Sic sua fata ferunt.*

Hoff. de Constructione, c. 16.

Unius *Laurentii* mordacitas (siquidem ita malunt appellare) non paulò plus conduxit rei literariæ, quàm plurimorum ineptus candor, omnia omnium sine delectu mirantium, sibi que invicem plaudentium, ac *mutuum*, quod aiunt, *scabentium*. *Erasm. l. 4. Epist. 7.*

Verum esto, mordacior æquo fuerit: num ideo falsum dixit, quia verum mordaciùs dixit? usque adeo nobis odio est ista mordacitas, ut ejus odio, tam multa scitu digna, necessariæque detestemur? Adeo nihil ignoscendum putamus ei qui tot modis profuit? — Quis tam exigui animi est, cujus pectus tantis invidiæ angustis concluditur, ut *Vallam* non & magnificè laudet, & amet quàm maximè: qui tantâ industriâ, tanto studio, tantis sudoribus, *Barbarorum* ineptias refellit, literas penè sepultas ab interitu vindicavit, prisco *eloquentia* splendori reddidit *Italiam*: doctis etiam id præstitit, ut posthac circumspectiùs loqui cogantur. *Erasm. l. 7. Epist. 3.*

Quòd verò *Erasmum* & *Vallam* sciolos dixit *Bellarminus*; id convitiùm esse, & quidem impudens, omnes sciunt, quibus dno illi viri vel ex ungue noti sunt; optimè suo seculo de *literis sacris, prophanisque* meriti: & si *Bellarmini* libri perennaverint, omnes posterì os hominis mirabuntur; qui *Sciolos* eos vocare ausus est, quorum & ingenium planè eximium fuisse, & animum in instaurandis *literis* maximum, & labores felicissimos, & rerum denique *Divinarum* atque *Humanarum* stupendam, pro illius præsertim temporis capri, cognitionem, quæ diutissimè (siquid conjicere liceat) supererunt, ipsorum *Opera* loquentur. Sed viros egregios hâc contumeliâ affici, à quoquam quidem indignum est; à *Bellarmino* verò indignissimum; quem nemo opinor eruditus negaverit *Scioli* nomine multò esse, quàm *Erasmum*, & *Vallam* digniorem. *Jo. Dall. de libr. suppos. Dionys. Arcop. & Ignat. l. 1. c. 36.*

Propiùs accedit ad curam ac subtilitatem *Quintiliani*, quàm ad illaboratam *Ciceronis* facilitatem, quanquam cæteris (*Leonardo Aretino, Poggio Florentino, & aliis*) elimatior & purior, *Erasm. in Ciceronianosp. 157.*

Laurentio Vallensi quemnam in hâc arenâ præponamus, non video. Nemo melius constantiusque grassantem extinxit barbariem. Atque ut aliqui illum styli elegantia

elegantiam vicerint, qui tamen *Latinam* Linguam æquè juverit, ad hæc tempora non extitit. *Franc. Florid. Sabin.* in Apolog. Ling. Latin.

De *Pandectis* verò quid sentiam, malo alienis verbis, quàm meis dicere. Prodeat igitur aliquis *Latinorum operum* æstimator idoneus. Is erit *Laurentius Vallenſis*, vir. certè cùm *Latine* doctissimus, tum verò alienorum *Scriptorum* iudex, ut optimus, sic minimè ambitiosus, id quod invidiosum nomen ejus vulgò reddidit, ut jam publico consensu, *Latine* ignorantium, tanquam iniquus Iudex, ferè rejiciatur. *Gul. Budæus* Annot. in *Pandect.* prioribus.

Laurentius Vallenſis vir non minùs de *Rep. Literaria* meritis, quàm *Camillus* olim de *Romanâ*, *Voss.* de *Rhetoricâ*, p. 48.

Proprietatis *Latini* Sermonis intelligentissimus. *Scrivæ.* in *Martial.*

Laurentius Valla aggressus est reconcinnat onem facere *Dialecticæ*, in quâ dissentit ab *Aristotele*, & *Peripateticis* veteribus, ac novis. Monet in quibusdam neutiquam pravè, etsi ea sunt perpauca; in plerisque labitur, ut fuit vir ille vehemens, & ad faciendum judicium præcipitatus. Nec solum in re *Dialecticâ* falsus est, sed in *Philosophiâ*, nam hanc quoque attingit, & quòd magis mirere, in præceptis *Latinae* Lingue. *Lud. Viv.* de *Caus. Corrupt.* Art. 1.3. p. 234.

Verbis cùm puris tum etiàm propriis utitur: quæ ante *Elegantias* scripsit, ut de *voluptate*, minus sunt accurata, quàm quæ post eas. *Idem* de *Tradend. Discipl.* 1.2.

Annis abhinc ducentis *Herodotum* & *Thucydidem* *Latinis* literis exponere *Laurentius Valla*, in eâ bene & eleganter dicendi copiâ, quam totis voluminibus explicavit, inelegans tamen, & penè barbarus; Græcis ad hoc literis leviter tinctus, ad *antætorum* sententias parùm attentus, oscitans sæpè, & alias res agens, fidem apud eruditos decoxit. *Huet.* de *Claris Interpret.*

Paulus Jovius hoc judicium tulit de libris *Laurentii Valla* de rebus gestis à *Ferdinando*, *Arragonum* Rege: "Opus hoc eo styli charactere perſcriptum, ut ejus minimè videri possit, qui cæteris *elegantiarum* præcepta tradiderit.

* *Laurentii Valla* Annotationes in *Novum Testamentum*; & liber de *Personâ* contra *Bosthinum*, prohibentur, nisi corrigantur: Eiusdem verò Libri de *Falsâ Donatione Constantini*; de *Libero Arbitrio*, de *Voluptate*, omninò prohibentur. *Index Romæ* impressus Anno 1681. jussu *Innocentii XI.* P. M.

Extant 8jus Annotationes in *Novum Testamentum*, *Basileæ* 1540, & 1545.

Extat liber de *fictâ Constantini donatione*, *Basileæ* 1566. fol.

Extant libri 3. de *Rebus gestis à Ferdinando Arragonum Rege* Franc. 1603.

Extant Libri 6. de *Elegantiss Lingua Latina*, *Lugd.* 1544. 8°.

Hoc *Laurentii Valla* Epitaphium.

Ohe! ne Valla ſilet! ſolitus qui parcere nulli eſt.

Si queris quid agat, nunc quoque mordeſ humum.

Aliud;

Aliud:

*Nunc postquam Manes defunctus Valla perivit,
Non audet Pluto verba Latina loqui.
Iuppiter hunc cœli dignitatus parte fuisset,
Censorem lingua, sed timet ipse sua.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

FLAVIUS BLONDUS

I Talus, Forolivi natus est anno Dom. 1388. Eugenii IV. Pontificis Romani Secretarius: aliorum quoque Romanorum Pontificum, in iis Pii Secundi, Secretarius fuit. Obiit Romæ die 4. Junii, Anno 1463. ætatis 75. Clar. Ar. D.
MCCXL.

Blondus Flavius Foroliviensis, homo multæ eruditionis, Romam veniens propter insignem qui pollebat doctrinam, statim omnibus innotuit: Et ut illo sæculo scientiæ raræ erant, barbarie occupante omnes ferè Christiani Orbis Academias, quotiescunque ex illo ignorantiz Barathro emergebat aliquis cognitione bonarum disciplinarum clarior, statim excipiebatur cum plausu & admiratione omnium; Idem accidit *Blondo*, postquam Romam venit favore aliquot Cardinalium, qui apud Pontificem gratia & autoritate valebant, commendatus est *Eugenio P. M.* in cuius aulam receptus, Epistolarum Magister factus est. Uxorem habuit honesto loco: ex qua suscepit quinque filios: qui omnes paternæ doctrinæ, & virtutum, sicuti & facultatum heredes facti sunt. Pater licet gravibus assiduisque negotiis in aulâ Pontificiâ occuparetur, non tamen desuit multa scribere, quæ in lucem emissa sunt magno Reipublicæ Literariæ emolumento. Scripsit enim *Decades tres de Gestis Romanorum* lib. 31. Vel *Decades tres. De Roma triumphante* lib. 10. *De Româ instaurata* lib. 4. *De Italiâ illustratâ* lib. 8. Præter hæc extant illius Epistolarum ad Diversos lib. 1. Orationum lib. 1. & alia plurima opuscula eruditione plena. *Boissard. in Icon.*

Flavius Blondus magno ausu, singularique industriâ, nec infelici eventu, multorum annorum intermorientes res gestas è tenebris excitare orsus, *Decades* conscripsit. quibus ab inclinante Romano Imperio funesta tempora, ac ideo veritatis lumine orbera, in lucem proferuntur. De vetustate quoque collapsæ urbis, ac ejusdemum resurgentis dignitate, erudito operosoque volumine publicato, quantam nec ambitiosè quæsitam exoptavit, in literis authoritatem adseptus est. *Paul. Iov. in Elog.*

Blondus Flavius, vir in omni bonarum Artium disciplinâ peritus, Philosophus & Rhetor celeberrimus, & Historiographus insignis, ingenio excellens, eloquio disertus, & dicendi gratia nulli secundus. *Tricem.*

N a n

P a n

Præ cæteris autem *Flavius Blondus* rari arque solliciti ingenii homo, & cunctis diligentissimus antiquitatis investigator, tum Historicus urbem hanc ortu illustravit suo. *Leand. Albert. in Ital. de Foro Eivii.*

Blondus Flavius, Historiarum scriptor egregius——Procul *Blondus* ab eloquentiâ priscâ fuit: neque satis diligenter, quæ scripsit, examinavit: non quàm vera, sed quàm multa scriberet, curam habuit. Si quis aliquando vir doctus, scribendi peritus, Opera ejus emendare atque æquare decreverit, haud parum utilitatis posteris afferet, & seipsum clarum efficiet, multarum ætatum gestis, quæ p. ope modum sepulta sunt, in lucem redditis. *Jo. Gobellin. l. 11. Comment. de Reb. Fr. XI. memorabilib.*

Blondi Flavii Foroliviensis hoc in negotio summum studium amplectimur, quamvis in scribendo non admodum elegans habetur: nec desint, qui ab eo veritatis fidem multis in locis requirant: alioqui non paucis etiam lutulentus fluere visus est. *Florid. Sabin. in Apol. adv. Calumn. LL.*

Ad honorem *Blondi* non parum pertinet, quod scripta illius in Epitomen contrahere dignatus sit *Pius Pontifex*. Dictione est non admodum culta: ut etiam *Volterranus* agnoscit, sed de Antiquitate tamen, utcumque interdum aliquid humani patiatur, sanè pro ætate, quâ vixit, optimè meretur. *Voss. de Hist. Lat.*

Blondus plura in Historiâ scripsit, quàm recentiorum quisquam. Omnia, ut libere dicam quæ sentio, meliore fide tradidit, quàm eventu: utpote is, qui nonnulla, quibus ea perquirenda dederat, temerè crediderit. Nam per se omnia videre potuisse, absurdum est credere: cum nec ex autore uno, sed penè innumeris, atque illis ipsis ambiguis & variantibus, multa querenda essent: nec ipsa dicendi figura multum ei favoris conciliat. Nam præterquam, quod ubique ferè lutulentus fuit, dum nervorum robori studet, præpinguem nimis & obesum se reddidit: ademitque nimia corpulentia venustatem historiarum: sine quæ prodesse quidem potest, delectare verò minime: sed hæc illo accuratâ narratione rerumque varietate compensat. *Hubert. Gifan. Observat. suis in Ling. Lat. p. 96.*

Flavius Blondus est bonus, sed omnia quæ ibi sunt, sunt & alibi. *Scaligeranus* posterior.

Estant Opera *Blondi Flavii* Basileæ 1559. & alibi.

Manuscriptus estat *Cambrigiæ* in Collegio *S. Benedicti*. *Oxon.* in Bibliothecâ *Baltholensi* est Manuscriptus *Blondius de Cosmographiâ Italia*. *Blondus*, aut alius, signetur, inquit *Vossius*, melius dicent qui vidèret.

Obiit *Romæ*, inque *Capitolio* juxta *Deiparæ* Templum sepultus est. Nempe in arâ coeli ante introitum Templi, ubi tale ejus Epitaphium, ut est in *Fabritii Roma*:

Blondus Flavio Foroliviensi, historico celebri, multorum Pontificum Romanorum Secretario, Blondi quinque filii patri bene merenti unanimis posuere. Vixit annos lxxvi. obiit prid. Non. Junii, anno salutis Christianæ MCCCCLXIII. Pius P. M. sibi, natisque faventes.

Hoc:

Hoc ejus Epitaphium à Jano Virale compositum est.

*Ernis è tenebris Romam dum Blonde sepulcrum
Es novus ingenio Romulus atque Remus.
Illi urbem struxere rudem: celeberrima surgit
Illa eadem studis, ingeniose, tuis.
Barbarus illam hostis ruinam evertit: at isti
Nulla unquam poterunt tempora obesse tua.
Iure triumphatis tibi facta est Roma Sepulchrum:
Illi ut tu vivas, vivat ut illa tibi.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

NICOLAUS CUSANUS.

Nicolaus, à vico, ubi in lucem editus est in diocesi Trevirensi ad ripam *Mosellae* è regione *Ursicastrum*, *Cusanus* vulg., sive de *Cusâ* dictus, ex Decano S. *Florini* *Constantiensis* & Archidiacono *Leodiensi* *Brixinensi* in Comitatu *Tirensi* Episcopus, & S. R. E. Cardinalis titulo S. Petri ad Vincula à *Nicola* V. Papa creatus 20. Decembris anno 1448. obiit *Tuderti* in *Umbria* anno 1464. die 11. Augusti natus annos 6. *Roma* sepultus. *Phil. Labbe* de Script. Eccles.

Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & Theologorum suo tempore facile princeps, atque in secularibus literis egregie doctus: Philosophus, Rhetor & Mathematicus celeberrimus, ingenio subtilis, & eloquio disertus, trium Linguarum, *Hebraice*, *Graece* & *Latine* peritus, vita & conversatione integerrimus, singulariter devotus. Circa *Cusam* natalitatis suae villam ad ripas *Mosellae* in opposito *Ursicastrum* hospitale celeberrimum in honorem S. *Nicola* Episcopi construxit: quod praediis & redditibus copiose ditavit, ac libris in omni Scientiâ pluribus exornavit. *Trithem.*

Vir in omni literarum genere admirandus, Mathematicus, Philosophus & Theologus, supra quam cuique credibile sit, eruditissimus, cui docta quaedam tam in verbis, quam in sententiis amica fuit obscuritas; edidit in principium *Genesios* brevem dialogum tantae obscuritatis, ut vix à doctissimis viris possit intelligi. *Sixt. Senens. l. 4. Bibl. sanct.*

Nicolaus Cusanus, Germanus, ob eruditionem ferè pro miraculo habitus, eligitur Cardinalis die 6 Decemb. 1448. *Calvis. in chronolog. 2.*

Nicolaus Cusanus vir apprimè eruditus fuit. Primum reprehendit quosdam errores & crimina Papae postea factus Cardinalis, eundem tueri coepit. Extant tamen ejus Scripta, quibus non paucorum *Antichristi* mendaciorum & errorum vanitatem refutavit. In libris de *Concordiâ Catholica* refutat vanitatem *Donationis Constantini*, quae est in *Decretis*, & affirmat libro 1. c. 34. *Universale Concilium*

N n n 2

supre,

*Promissio retributionis non fefellit eum.**Vixit ann. LXIII.**Ghilini Theoricum Verborum Literarum. Italicè**Extant opera omnia 3. Tom. Bas. 1564.*

THOMAS A. KEMPIS.

DE Thomâ patriâ Kempensi, live à Campis modico in diœcesi Colonienſi op- Clar. An. D. MCDL.
 pido ad Rhenum, cognomento Hemerchin, hoc est Mallecolo, ordinis Ca-
 nonicorum Regularium S. Augustini Congregationis Wyndesimensis Religioſo in
 Monte Divæ Martyris & Virginis Agnetis prope Zuſſas in diœceſi Ultraje-
 denſi, vitâ & converſatione devoto, & B. ſemper Virginis Mariæ amatore præ-
 cipuo, qui obiit ætatis anno 91. Chr. Domini 1471. die 8. Kal. Auguſti, tam multa
 in utramque partem occasione librorum quatuor de Imitatione Chriſti hiſce præ-
 ximis annis ſcripta ſunt, ut non necelle ſit diutius in ejus pangendo elogio im-
 morari. Phil. Labbe de Script. Eccleſ.

Varia conſcripſit Orbis terræ judicio, ac teſtimoniò comprobata, in quibus
 illud mirandum, horrido illum cœlo, ac ſolo natum, cum Latini Sermenis mun-
 dities neglecta jaceret, tantum eſſe aſſecutum humili illo, quod conſectabatur,
 dicendi genere. Aureum illum de Chriſti Imitatione libellum, & non modò de
 manibus nunquam deponendum, ſed & ad verbum addiſcendum, tanquam pie-
 tatis Myrothecium (ut jure omnium gentium linguis hodiè legatur) Gallia ali-
 quando Joannis Gerſonis nomine ſibi vindicare conſtat eſt. Aubert. Miræus in
 Elog. Belgicæ.

Hunc Libellum de Imitatione Chriſti quidam Joanni Gerſoni, alii Abbati
 Geſſeno Benedictino adſcribunt: Bellarminus verò hac de re ſic ſcribit: "Scrip-
 tos & compoſitos eſſe ab eodem Thomâ quatuor libros de Imitatione Chriſti,
 contrariis conjecturis everſis demonſtrat evidenter in Vindiciis Kempenſibus P.
 Heribertus Reſuicydus, ejus mihi & rationes pleniffimè ſatiſfecerunt, & ſen-
 tentiam penitus amplector, opusculum ſanè utiliſſimum eſt ac jure in totâ Ec-
 cleſiâ ſummo omnium conſenſu receptum, & frequentatum, & in omnes penè
 linguas converſum. Ego certè ab adoleſcentiâ, & uſque in ſenectam, hoc opuſ-
 culum ſapiffimè volvi & revolvi, & ſemper mihi novum apparuit, & nunc
 etiam mirificè cordi meo ſapit. Bellarm. de Script. Eccleſ.

De auctore Librorum de Imitatione Chriſti mirè certant hoc præſertim tem-
 pore eruditi, ſed memet turbis hiſce non immiſceo; nec certè noſtrum eſt tantas
 componere lites. Interim vide quæ habent Theophilus Raynaudus de Bonis &
 Malis libris, & Vincentius Placcius de Scriptoris Pſeudonymis. Gul. Cave.
 Chartophyl. Eccleſ.

De Imitatione Chriſti libri quatuor verè aucti, non Latine ſolum, ſed Germa-
 nica

N A N 1

nica

in tres Tomos, ibid. 1615. 8°. Duaci, typis Belleri 1635. 8°. Vater. Andreas in Biblioth. Belgic.

FRANCISCUS PHILELPHUS

Natione *Italus*, patriâ *Ancōnitanus*, natus est anno 1398. obiit anno 1481. Clar. A. D. MGD.
 Eques auratus, & Poëta Laureatus fuit, *Emanuelis Chrysolore* gener, *Palaeologi* Imperatoris *Constantinopolitani* ad Pontificem, & *Italos* Principes Legatus, *Latinas Graecasque* literas docuit, *Bononia, Roma, Mediolani, Florentia, Patavii, & Mantuae*. Scripsit plurima & pedestri & solutâ oratione: multa etiam transtulit ex *Græco* in *Latinum* sermonem.

Vir adeo studiosus & bonarum artium amator, & cultor indefessus, ut veluti alter *Plinius*, inter continuas bellorum occupationes semper aliquid aut legeret sibi, aut dictaret aliis. *Trithem.*

Ad omne genus scripti sese accommodavit, ac ut de *Vinicio* dicit *Augustus*, ingenium in numero habebat: *Græca, Latina, Lyrica, Heroica, Prosa* orationem, ex tempore dictitabat. *Kohler an. l. 21. Anthropol.*

Franciscus Philelphus multa scripsit, ut *Orator, & Poëta*: de cuius *Epistolis, Dialogis, & Orationibus*, aliisque solutæ orationis monumentis diversæ sunt doctorum sententiæ. Plurimi enim iudicium ei defuisse volunt: alii tumidum eum plenumque; alieubi exilum, persæpè aridum, jejunumque arbitrantur, licet sibi vel maximè placentem; doctus tamen fuit & magna aulus. *Elorid. Sabin. Apolog. in Calumniator. LL.*

Franciscum Philelphum honore cognominis *Ciceroniani* planè dignaret, si tanto placeret eruditis omnibus quàm placuit sibi. Et affectavit quidem illo seculo *Ciceronis* effigiem, sed parum feliciter. Nec usquam illi dissimilior est, quàm ubi maximè oportuit esse similem, nimirum in *Orationibus*. Nam in *Epistolis* satis adumbrat *M. Tullium*. *Erasm. in Ciceroniano, p. 156.*

Longe plus *Carolo Aretino*, cui valdè infensus fuit, *Franciscus Philelphus* prestitisset, si in vno vel altero scribendi genere maturare, quàm sibi tantum arrogare maluisset. Videtis in eo oratorios impetus, poëticam furorem, variam & copiosam tum *Græcarum*, tum *Latinarum* rerum cognitionem, ex quibus omnibus, & illum interdum in *Academiâ & Lycio* versatum, tamen non altius pedum fixisse, colligimus. Dignus tamen fuit multâ laude. *Lil. Gyrard.*

In *Francisci Philelphi* verbis planè nihil desideres: ejus tamen lectio est molesta, quòd motu omni, & quasi virâ caret: & fortasse is est genius, quem in quoque libro victuro *Martialis* requirit. *Lud. Viv. l. 3. de Trad. Discip.*

Franciscus Philelphus religiosus circa verba, in reddendâ Sententiâ & indole defecit: transtulit *Xenophani* multa, cumque videret verborum elegantiam, verbum verbo reddere voluit, ceterum non potuit ex fide reddere, quæ in *Græcis* respiciebat, quod mihi in homine *Græco*. *Petr. Nann. in Horat.*

Ignoscere

In Historiâ est nonnullis ex recentioribus ordine postponendus. Orator argutus, vehemens, candidus, poeta itidem non vulgaris. *Elorid. Sabin. in Apolog.*

Magna quidem in dicendo Pii laus fuit, quod cum saepius iisdem de rebus loqueretur, diversa semper vilus est dicere: tanta erat in homine elegancia & copia. *Platina.*

Aeneas Sylvius, patriâ *Senensis*, vir doctus, prudens, & magni animi. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Mira in eo certè facilitas, & satis prompta facultas. *Lil. Gyrard. de Poët.*

Literis, eloquentiâ, dexteritate, & prudentiâ nulli secundus. *Spondan. ad Ann. 1458.*

Scientiâ fane insignis, pari utinam & conscientiâ. Sed *Papalis Cathedra* vis in eo statim enituit. *Mornæus in Hist. Papatus, p. 325.*

Pius autem Pontifex, antea dictus *Aeneas Sylvius*, interfuit *Concilio Basileensi* & rem omnem descripsit, & decreta ibi facta magnis laudibus extollit. Sed ad summum dignitatis gradum evehctus, mutatâ sententiâ, Pontifici Concilium deberet subesse voluit. *Sleidan. l. 2. Comment.* Unde illud, *Quod Aeneas probavit, Pius damnavit.*

Ejus voluptas quando à munere publico vacabat, in lectione & sermone frequenti repolita erat. Libros plusquam saphyros & smaragdos charos habuit, quibus chrysolitorum magnam copiam inesse dicebat. — Homo fuit verus, integer, apertus, nil habuit ficti, nil simulati. — Adolefcens, & nondum sacris initiatus, poemata edidit lasciviora magis & festivitati accommodata, quàm pressa & gravia. Surgit tamen nonnunquam: & dum jocatur, mordacitate non caret. Extant ejus Epigrammata referta salibus. Ad tria millia variorum versuum scripsisse dicitur, quorum pars magna *Basilea* perit. Orationi solutæ reliquâ vitâ se totum dedit, magnitudine rerum invitatus, delectatus est etiam mixto scribendi genere, & ad Philosophandum apriore. *Platin. in vit. Pii II.*

Vir fuit, ut doctissimus, ita amantissimus Poëtarum; sic tamen, ut poëtas faceret, eos quandoque eluderet. Exemplo hoc fuerit *Distichon*:

Discite pro numeris numeros sperare Poëtae.

Mutare est animus carmina, non emere.

Sed *Philosophus* ait liberalissimum fuisse, atque in hunc scripsisse modum:

Discite pro numeris nummos sperare Poëtae.

Mutare est animus Carmina muneribus.

Voss. de Mathemat. p. 413.

Ejus *Epistola familiaris* in quadruplici *Vita Statii* ad diversos transmissa, nume-

10-432.

Philosophiæ Myſteria omnia penetraverat. Nulla pars muſices, quam non exactiſſimè calleret. Extremo vitæ tempore ad literas *Hebraicas* ac ſcripturas divinas totum animum appulerat. Atque hæc conantem fatorum invidia virum terris eripuit, nondum annos natum XL. Vide *Eraſm. Adag. Quid Cani & Balneo.*

Vix & hæc noſtrâ, & patrum Memoriâ fuit unus atque alter dignior, qui multum legeretur, multumque in manibus haberetur, quam *Rodolphus Agricola* / *trysim*, tantum eſt in ejus operibus ingeni, artis, judicii, gravitatis, dulcedinis, eloquentiæ, eruditionis: at is pauciſſimis noſcitur, vitæ non minus, qui ut ab hominibus cognoſceretur, dignus quam *Politianus*, vel *Hermolaus Barbarus*, quos mox quidem ſententiâ, & majeltate & ſuavitate dictionis non æquat modo, ſed etiam vincit. *Lud. Viv. Comment. in cap. 21. l. 2. de Civit. Dei.*

Rodolphus Agricola in luminibus tenebroſi hujus ſeculi jute cenſendus. *Mor- naus in Myſter. Iniqu. p. 52.*

Rodolphi Agricole ſcripta maximè omnium, qui ætate noſtrâ ſcripſerunt, mihi quidem probantur. *Petr. Bemb. l. 6. Epist. ad Eraſmum.*

Rudolphus Agricola *Jacobo Bergomati* in *Chronicis* vocatur *Rodolphus à Chroningen*, nempe quia in *Baſton*, pago juxta *Chroningam*, principem *Friſiæ* Urbem, natus fuit: quod contigit circa annum 1442. Puer *Louani* in *Gymnaſio Falconenſi* Philoſophiæ operam dedit. Et cum Theologiæ rudimenta deguſtârât in *Gallias* abiit, indeque in *Italiam*, ubi *Theodorum Gazam* audivit. Poſtquam domum rediit Syndicus factus eſt Reipublicæ *Groningane*, ob cujus negotia miſſus in aulam Cæſaris *Maximiliani*, ubi cum ſemelti hæſiſſet, voti compos *Groningam* reverſus eſt. Exinde à variis, eoſque inter *Antverpienſibus* ad Scholæ Præſecturam depoſcebatur. Sed prætulit profeſſionem *Heidelberge*, ubi Philoſophiam ttiennium docuit, ac *Græcas* literas totâ *Germaniâ* excitavit. Vicſuit *Latine*, *Græcè*, & *Hebraicè* doctiſſimus, philoſophus ſummus, atque idem admodum diſertus, imò, & *Muſicæ*, *Picturæ*, aliarumque artium ſtudioſiſſimus. *Voff. de Hiſt. Lac.*

Rodolphus Agricola Friſius, optimus Magiſter dicendi, imò fortalliſ illorum Princeps. *Scaligerana Prima.*

Petrus Montanus, Philoſophus *Platonici*, & Poëta *Satyricus* de *Agricolâ* dicere ſolebat: *Agricolam* ſolum ex *Germanis* ſcriptoribus inſolenti *Græciæ*, aut procaci *Italia* oſtendere poſſumus. In oratione en in pedettri mihi effuſiſſe videtur ſonum *Lactanti*, lenitatem & rotunditatem *Plinii*, lumen *Seneca*, *Tullianam* quoque redolet ubertatem, & acumen oſtentat *Quintiliani*, vehementiamque & obliquitatem *Cypriani* referre videtur.

Rodolphum agnoſco virum divini pectoris, eruditionis reconditæ, ſtylo mini- mè vulgari, ſolidum, nervoſum, elaboratum, compoſitum, ſed qui nonnih *Ireſpiat* & *Quintilianum* in eloquendo, & *Iſocratem* in Orationis ſtructurâ, utro- que tamen ſublিমior, *Quintiliano* etiam fuſior & dilucidior. Quod vo- luit, præſtitit; nec dubito, quin *Ciceronis* figuram potuiſſet eſtingere, ſi hæc vertiſſet animi ſtudio. Et huic tamen ad ſummam laudem quam alia quæ- dam

ejus statura ut ad viros solite magnitudinis lumbos vix pertingeret; sed magnus erat illi animus & constans; ad lætitiā quam ad mœrorem propensior. Sollicitè vitabat quicquid valetudini suæ noxium esse poterat; imò regiminis hujus aliis præcepta tradere voluit, libro suo *de Triplici Vita*: Septuagesimum tamen annum non excessit, Febrique anno 1499. abreptus est, in sua *Caregiana* villa, quo tempore Ludovicus XII. *Galliarum* Rex, Alpes cum potenti exercitu supergressus bellum atque terrorem in Italiam inferebat. *Is. Bullart.* in Acad. Scientiarum.

Hoc ejus Epitaphium, Angelo Politiano Auctore:

*Mores, Ingenium, Musus, Sophiamque supremam;
Vis uno dicam nomine? Marsilius.*

JOANNES ANDREAS LASCARIS

Clar. A. D.
MCLXXX.

Vit *Græcus*, *Ryndacenus*, Patria pulsus, in *Italiam* se contulit, à *Laurentioque Medice* liberaliter exceptus est. Nonagenarius ferè articulari morbo pergit circiter annum 1513. In *Polybio* quædam *Latine* transtulit: Circumferuntur etiam ejus carmina *Græca*.

Lascaris morum comitate generis nobilitatem præ se fert, acri judicio vitæ multæ in Epigrammatibus argutiæ poterat inter *Ciceroniani* cognomini candidatos referri, nisi crebræ legationes & Regum negotia revocassent hominem à *Musis*. *Erasmi in Ciceroniano*, p. 119.

Ianum autem *Lascarium* in converso *Polybii*, exiguo quidem, ut totius operis longè difficillimo fragmento sæpenumero demirari soleo, ut eorum quæ de eximia ipsius lucubratione in *Polybio* nostro præfati sumus, minime nos adhuc pigeat. Quod si hoc non sprevisset *Interpretandi* manus, & excussit *Veterno*, quo penè sepultus vixit, plura ingeni sui monumenta reliquisset, melius quippe nomini sui, & posterorum utilitati consulisset; at quantum concessit otio suo, tantum ex gloria diminuit. *Huet. de Claris Interpre.*

Ianum Lascarium, hominem ἀλλοφύλον [alienigenam] difficillimam partem scriptiōis *Polybianæ*, facere *Latinam* esse ausum, illis præsertim temporibus, magnum fuit; multumque veræ laudis eâ, quamvis brevi *Opella*, præstantissimus ille vir, me iudice, meruit. Quæ si in nonnullis parum videtur caville, non tam eo nomine reprehendendus; homo enim erat, quam admirandus quod in plerisque κατὰ πρόθεσιν [rem bene gessit:] *Græcus* enim erat. *Isaac. Casaub. Præfat. de prioribus Polyb. Interpre. adixâ Polyb. p. 80.*

Etsi *Ianus Lascaris* homo *Græcus* aptè & doctè pleraque jam verterat; tamen severâ alibi aliter, & quod caput est, non semper pressè & adstrictè. *Lips. de Milit. Rom. l. 1. Dial. 1.*

Non

causâ conscribilasse videtur, non, ut publici eas juris faceret. Nec enim exest dictionis puritas, quæ in aliis eius scriptis elucet: usque adeo ut B. Rhenanus penè arbitretur *aliterius esse Auctoris*. Voss. de Hist. Lat.

Pomponius *Letus* Præceptor noster, omnium, qui nostrâ testate fuerit, omnis *Vetustatis* peritissimus. M. Anton. Sabellic. Schol. in *Suetonii Vitell.* cap. 1.

Pomponius, vir, ut in eâ ætate, veterum literarum impensè doctus. Alex. ab Alexand. lib. 3. Genial. Diet. c. 11.

Pomponius *Letus*, vir Antiquitatis & literarum bonarum consultissimus. Angel. Politian. *Miscellan.* c. 73.

Pomponius *Letus*, & literarum, & antiquitatis, ut scitis, benè peritus. Gyrard. de Antiq. l'œt. Dial. 4.

Pomponius *Letus* exiguæ eruditionis. Tota illa ejus celebri diligentia circa verba, & Historias aliquot, tum laxa eruta, & monumenta diruta contempra est. Lud. Viv. de Trad. Discipl.

Pomponius *Letus*, Romana puritatis adeo studiosus, ut nec Græcè quidem scire voluerit, ne quid alienum sonaret aut admisceret linguæ illi. Ita & verba habet electa, & dictionem satis castigatam. Lud. Viv. lib. extremo de Conscribendi Epist.

Pomponius *Letus*, quamvis Græcæ literas ignorasse dicatur, Latine tamen egregiè doctus fuit, in scribendo infra neminem recentiorum purus candidusque. Franc. Florid. Sabin. in Apolog.

Plurimum nostrâ memoria illustratum est Pomponii *Leti* ortu, doctissimi viri, diligentissimi que totius Antiquitatis & Investigatoris & Instauratoris, uti Scriptorum, & monumenta testantur, præcipue *Cæsares*. Leand. Albert. in Italia.

In hiis *Cæsaribus* legas, quæ apud *Historicos* non reperias. Ea verè hausit magnam partem ex *Panegyris* veteribus. Voss. de Hist. Lat.

Non pauca ejus Scripta supersunt magnam *Historia Romana* totique *Antiquitati* lucem ferentia. Jo. Math. Toscan. in Ital. peplo, c. 8.

Pomponius *Letus*, summa eruditione, atque dicendi elegantia clarus. M. Ant. Majorag. Orat. X. quam de mutat. sui nominis habuit.

Vir ille (*Pomponius Letus*) castum magis, quam phaleratum & tumidum sermonem semper amavit. Romanam vetustatem nemo unquam diligentius observavit, & veneratus est. Beal. Rhenan. in lit. ad Theod. Gresm. quæ Pompon. *Leti* Antiq. præmisit.

In suggestu summam laudem promeruit: quod eo magis mirum videtur, quum in familiari sermone hesitante linguâ balbutire solitus esset, nec arantem dum aut clarâ voce testantem, ulla omnino oris titubantia deformaret. Paul. Jov. in Elog.

Pomponius *Letus* elegantia Romani sermonis contentus, nihil affectavit ultra. Erasmi. in Ciceroniano, p. 161.

Septuagenarius excessit è vitâ, quum gelidissimo vini potu ventriculi calorem oppressisset.

& sui admirationem pelliciens. Doctrinae enim erat admiranda, & eloquentiae facundiaeque primaria: in disputationibus subtili ingenio, & perspicacissima prudentia. Exactè tenebat linguas *Græcam, Latinam, Hebraeam, Chaldaicam & Arabicam*. Utque erat excelsi spiritus, ingenioque ad maxima quæque erecto, ardore juvenili impulsus *Romam* venit, ubi Conclusiones nongentas, in omni scientiarum genere disputandas proposuit; quarum quingentæ sunt in *Philosophia Veterum, Mathematicâ, Cabbalâ & Magiâ*. In quibus invictum se, & admirabilem omnibus præstitit, cum omnibus tanto ingenii acumine, tantâ facundiâ, tantâ gratiâ responderit, ut de omnibus triumphum retulerit. *Boissard. in Icon.*

Vir ingenii penè prodigiosi, & in omniarum artium, scientiarum & linguarum varietate usque ad miraculum exculti, scripsit admodum juvenis, & vix tertium ac vigesimum annum attingens ad *Laurentium Medicum* in primum *Genesios* caput brevem, sed admirandæ audaciæ, & supra adolescentiæ vires, *Latinum Commentarium, Heptapli* titulo prænotatum — Cæterum de hoc opere varia sunt doctorum hominum judicia. Quidam ut eruditum & sublime admirantur, quidam contemnunt, ut juvenilis audaciæ ostentamentum, extrinsecus tumidum, intus verò prorsus inane. Memini me proximis annis, cum *Roma* essem, familiariter interrogasse præstantissimum virum *Aloysium Lippomanum, Keronsensem* Episcopum, cur inter tot nobiles autores, à se Catenæ suæ insertos, *Joannis Pici* egregii viri nullam fecisset mentionem. Tum ille ad me conversus summâ cum vultus ac verborum asseveratione inquit: Cum Catenam explanationum in *Genesim* contexerem, eos elegi Scriptores, qui mihi viderentur *Mosis* verba & cogitationes expositionibus suis explicare. Proinde, cum animadvertissem *Picum* in hoc unum tantum incumbere, ut *Platonicas* cogitationes vel suas potius Phantasias verbis ac dictis *Mosaicis* exprimeret, nihil me ejus operâ indigere existimavi. *Sixt. Genes. Bibl. Sanct. l. 4.*

Phoenix sæculi sui, illustris vir *Picus Mirandulanus*, delitix *Musæarum*, atque *Alumnus* Philosophiæ. *Scalig. Comment in l. 3. Manil.*

Vir planè portentosi ingenii, & pro ætate eruditionis laude nulli secundus. *Gul. Cave.*

Ioannes Picus Mirandulanus, Comes, verè mirandus, seu profundam doctrinam, seu raram pietatem spectes. *Phil. Morn. in Hist. Papat. p. 154.*

Anno 1490. magni nominis famâ per *Europam* omnem volitabat *Ioannes Picus Mirandulanus*; Doctorum nobilissimus, Nobilium doctissimus, ac cum *Picus* diceretur, verè sæculi sui *Phoenix* fuit. *Vossius de Mathem. c. 63. Sect. 24.*

Ioannes Picus Mirandula Comes, vir ingenio & doctrinâ (pro ætate) maximus, vixit annos solum triginta tres: Quid si hoc ingenium aliis triginta annis excoli potuisset? omninò enim nihil ei defuit nisi maturitas. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Princeps hic nobilissimus *Ioannes Picus Mirandula*, vir unus, an heros potius omnibus fortunæ, corporis animique dotibus cumulatus utpote formâ penè divinâ juvenis, & eminenti corporis majestate perspicacissimo ingenio, memoria

*Suspexerunt viri probi,
Honestaverunt Reges Domini.
Scis jam qui sim, vel qui potius fuerim:
Ego vero te, hospes, in tenebris noscere nequeo:
Sed teipsum ut noscas: rogo. Vale.*

Paul. Jov. in Elog.

JOANNES TRITHEMIUS.

PRIUS Abbas Spanheimensis, post Abbas Virciburgensis ad S. Iacobum, natus Clar. An. D.
fuit Anno Dom. 1462. in pago Trittenheim ad Mosellam. Obiit anno 1516. in MXD
Monasterio S. Iacobi Herbipoli. Scripsit plerumque, inter quae eminent: Tractatus
de illustribus Scriptoribus Ecclesiasticis: Item de Viris illustribus Germania;
ut & de viris illustribus Ordinis S. Benedicti. Scripsit quoque Chronica, Vitae
SS. Varios Tractatus Asericos: de Polygraphia libros 6. Unum de Steganogra-
graphia; ob quem librum à quibusdam castigatur, praesertim à Carolo Bevillo,
Ioanne Viero, & Ioanne Bodino; qui Necromantia & commercii cum Dæmoni-
bus eum accusant: alii aliter sentiunt, magnoque zelo illum defendunt.

Habuit plurima certamina cum Monachis, describitque non raro luculenter
eorum scelera. Accusat Sacerdotes in quadam Epistolâ, quod sint contempto-
res Sacrarum Literarum. In alia queritur graviter, quod non tam Christus quàm
Aristoteles, in suggestu prædicetur. Dicit, non Philosophiam; multò minus
fabulas, sed legem & Evangelium Ecclesiae Dei proponendum: Sic & Patres fe-
cisse. Omnino fuit & purioris literaturæ & sincerioris Theologia, quàm multi
eius coetanei, studiosior. *Illyric. Catal. Test. Veritat. l. 19.*

Ioannes Trithemius — Homo quidem impensè eruditus, quique inter sui
saeculi doctrinâ claros paucos habuit æquales, vix ullum superiorem. Nec vul-
gares modò trivit semitas, sed & intima reconditoris eruditionis penetralia re-
feravit, & forsan curiosè nimis rimatus est: unde, ipsomet conquerente l. 2. epist.
42. vulgò pro Mago habebatur; nec deerant qui ipsum suscitasse Mortuos, evo-
casse ab Inferis dæmones, prædixisse futura, Fures Latronesque carminibus li-
gasse clamitarent. Ficta quidem hæc, & e mentita, se tamen libros Magorum
plerosque legisse non diffiteretur, quod & Steganographia Opus abundè testatur.
Nec sibi solum Musique cecinit, sed & plures discipulos in Cœnobio suo me-
lioribus literis instituit, aded ut ad illum confluerent non solum ex Germaniâ
totâ viri doctissimi atque spectabiles multi, sed ex Italiâ quoque & tripartitâ
Galliâ plures, ut ipse nos docet lib. 2. epist. 3. In Monasterii Spanheimensis usum
simul & ornametum egregiam planè Bibliothecam plusquam 2000. melioris
notæ Codicum MSS. in quavis facultate, & quavis ferè linguâ, Hebraicâ,
Græcâ, Latinâ, Chaldaicâ, Arabicâ, Indianâ Ruthenicâ, Tartaricâ (ut alias ra-
ceam) ingenti ære crexit. *Henr. Wharton. in Append. ad Hist. Literar. Gul.
Cave.*

Joannes

Ioannes Trithemius, doctus, & pius Auctor, sed in Historia non satis accuratus. Card. Ioan. Bona.

Gaspar Scioppius plus candoris, quam iudicii *Trithemio* ascribit. Sciopp. de orig. dom. *Austriaca*.

Ad *Trithemium* divertii, quem reperi *Magum*, nulla Philosophiæ parte insignem. Eius *Steganographiam* evolvi velitatim nonnullorum capitum perlegens initia. Vix horas duas librum in manibus habui: abieci enim cum illico, quod terrere ceperant me tantæ adjurationes, ac tam barbara atque insolita spirituum (ne fortè dicam *Demonum*) nomina. Univerfa yerd huiusmodi nomina [quoad videre visus sum] ignotæ linguæ sunt. Aut enim *Arabica*, aut *Hebraica*, aut *Chaldaica*, aut *Græca*: *Latina*, pauca, aut ferè nulla. Innumeri autem sunt Characteres, quibus adjurationes singulæ notantur. Carol. Bovillus.

Quamvis *Trithemius* nec adinveniret neque consummaverit arcanum occultis Characteribus Scribendi, (*Steganographiam* vocant) certum tamen est quæ *Trithemius* ille de hac *Arte* tradidit non mediocri auxilio fuisse ad illam deducendam ad perfectionem quâ hodie assecuta est: Cum enim maxime curiosa Ingenia sese exercuerint in penetrandis Conjuratationibus, & Spirituum nomina quibus librum suum implevit totumq; mysterium illud velavit, non tantum excogitari sunt novi modi cum occultandis intelligibile reddendi quicquid libuerit in Epistolis, variarum notarum ope, sed etiam regulas principiaque tradiderunt quidam ad Gryphos ejusmodi enodandos. *Eruditorum Ephemerides Gallicæ* 24. Jan. 1678.

Steganographia αὐτογεγραφή flammis absumi curavit Elector Palatinus *Fredericus II*.

Sanè quod ad *Chronica*, & *Historias* attinet, multatam in Annorum mundi supputatione, tum in aliis (sicum *Chronographis* melioribus nostris ævi, æque cum *Annalibus Caesaris Baronii* Cardin. à seipso recognitis conferantur) cernuntur, quæ claudicent - De sex libris ejus *Polygraphiæ*, quæ plures scribendi modos innuit, quos *Itali Cifras*, *Agellius scripta furtiva* nominat, cum in iis mentionem fecerit alterius Operis, quod *Steganographiam*, quam nominat occultam *Scriptionem*, fassus sunt, qui eam suspexerunt, & tanquam opus admirandum, clavimque *Polygraphiæ* celebrarunt. Superstitionis enim, & periculi plenissimum est, *Magiamque* sapit non naturalem illam, quæ tamen nomine plerique suas sordes tegunt. verum etiam ipsam, quæ cum à S. R. E. prohibita sit una cum ejusmodi libris in *Romano Indice*, haud dubium, quin & istud sit ablegandum. Ant. Possen. Appar. Sac.

Steganographiam Trithemii (quæ, cum clave, seorsim prodit, *Francos*. 1606) adversati sunt multi, multi etiam benignius illam tractarunt. *Adamus Tannerus* S. Iesu Oratione quadam inaugurali, *Ingolstadii* 1615. edita, tentatis & conquistis, quæ habuit, omnibus tandem p. 20. concludit: ab omni culpa, ob mali speciem, *Trithemium* absolvere se non posse. At *Gastavus Velenus* (h. e. *Sereniss. Brunsvicensium Dux Augustus*) illud *Trithemii* opus ab omni *Magica* suspicionis labe purgare ausus fuit. *Oleasius* in Abac. PP.

Catalogus

Officiū Scribæ lib. 1. — Genethliacum Urbis *Venete* — De Apparatu ejusdem. — De vetustate *Aquileie* — De ortu & vetustate *Vincentie* — De tumultu *Italia* — De luctu *Coriolani* — De Munitione & Cæde *Sontiacæ* — De incendio *Carnio* — De *Barione* Cymbæ — De Origine *Humi* vel *Uini* — De rerum Artiumque inventoribus — De laudibus *Deiparæ*: Virginis Elegiæ 13. — De reparatione Linguae Latinae lib. 2. — Annotationes in *Plinium*, *Livium*, *Valerium Maximum*, *Lucanum*, *Papinium*, & *Catullum*, quæ priores dicuntur. Item posteriores in *Plinium*, *Ciceronem*, *Lucanum*, & *Argonautica* *Flacci*, & interpretatio Paraphrastica in *Suetonium* *Tranquillum*.

Marcus Antonius Coccius Sabellicus ad vicum *Varronis* in viâ *Valeriâ* juxta *Anienem* Fabio Ferrario patre genitus, ingentem & propè ferream vim ingenii ad perdiscendas literas attulit, tanto proventu, ut planè imberbis apud *Tyburtes* ludum aperiret. Inde verò collectâ mercede, & togulâ cartuleâ excultus nobilioris doctrinæ cupiditate in Urbem ad *Pomponium* se contulit, à quo uberrimi ingenii merito, in collegium Sodalium solemnî ceremoniâ cooptatus, *Sabellici* cognomentulit. Mutabat enim nomen, qui in *Quirinali* sacra lauro coronabatur. In ea schola, quod censura literarum accerrimis judicium ingenii ageretur, multum sibi de incondita, & subagresti *Latina* Orationis exuberantia detraxisse fertur. Nec multò post, *Roma* excedens, *Vino* in oppido, non procul ab *Aquileia*, nobiles regionis adolescentes docuit. Parta demum insigni nominis fama, quum regionem vetustatis autoritate percelebrem lepidè descripsisset, decantato etiam versibus *Carnico* incendio, & deplorata clade *Sontiacæ*: ideirco eum *Vicentini* celebritate nominis excitî, ambitiosè duplicato stipendio conduxerunt. Nec ibi diu mansit, evocante Senatu *Veneto*, ea conditione, ut civitatis res gestas à fine *Iustiniani* conscriberet, & trecentis aureis in gymnasio profiteretur. In hoc munere perutilem juventuti operam præstitit, quum in altero adulatione parum sobria rerum veritatem adumbrasse videretur. Sed in *Enneadibus* omnium Temporum, ab orbe condito memoriam complexus, uti necesse fuit, ingenti operis instituto festinanter indulgenti res illustres præclara cognitione dignissimas per obscura brevitate adeo vehementer offuscavit, ut excitatam, uberrimo titulo legentium cupiditatem passim eluserit, quum omnia in acervum angustissimè coarctata nequaquam certa effigie, sed exiguis tantum punctis & lineis annotata designentur. Id susceptum munus graviter secutus, scribendo ad Septuagesimum ferè annum pervenit, *Gallicâ* tunc ex vaga *Venere* quæsitâ non obscure consumptus. *Paul. 1ov.* in Elog.

Marc. Antonius Sabellicus, vir undecunque doctissimus. *Trithem.*

Vir valde eruditus. *Bellarmin.* de Script. Ecclæ.

Fervidæ cujusdam, uberisque Eloquentiæ Scriptor vocatur, *Florid. Sabin.* in Apolog.

Petrus Bembus in Epistola ad ipsum Scripta vocat Doctissimum, Eloquentissimum, optimè de Republica meritum: atque addit, *Septem Historiarum Enneadibus*,

rino bonis literis institutus est in quibus tantâ felicitate profecit, ut brevitem-
poris intervallo sui temporis homines doctos eruditione aut æquaret, aut super-
taret. *Græcæ Latineque* linguæ peritissimus, Grammaticus, Orator, & Poëta
insignis. Dicitur enim est communi sui seculi consensu, Poëta nobilis, propter
excellentiâ carminis, quo commendabatur, dum illustrasset *iuliani Medicis*
ludos solemnes, vicissetque doctissimo Poëmate celebrem illum Poëtam *Lucam*
Pulcium. *Græcæ* literas *Politianus* docuit *Florentia* magno auditorum consue-
tu. *Boissard*. in *Icon*.

Fateor *Angelum* profus *Angelicâ* fuisse mentes, rarum *Natura* miraculûm ad
quodcunque scripti genus applicaret animum. *Erasm*. in *Ciceron*.

Marullus ridet *Politianum*, virum non solum sè maiorem, sed & nullo no-
stræ ætatis inferiorem. *Scaliger*. in *Castigat. Catullianis*.

Huic me puero à multis primæ deferebantur. Mira ejus omnino eruditio,
vehemens & paratum ingenium, jugis & frequens lectio: Sed calore potius,
quàm arte Versus scripsisse videtur, judicii utique parum cum in seligendo, tum
in castigando habuisse visus est. *Lil. Gyrard*. de Poët.

Absit verbo invidia; habuit nostra hæc ætas bonarum literarum procures
duos, *Terentium* *Barbarum*, atque *Angelum* *Politianum*, Deum Immortalem!!
quàm felici ingenio, quàm acri judicio, quantâ facundiâ, quantâ linguarum,
quantâ disciplinarum omnium scientiâ præditos? Hi *Latinam* linguam jam pri-
dem squalentem, & multâ *Barbaricæ* rubiginis exesam, ad pristinum revocare
nitorem conati sunt, atque illis suis profectò conatus non infelicitè cassi;
suntque illi de *Latinâ* linguâ tam bene meritum quàm qui ante eos optimè meritum
fuerunt. *Brixius* in *Epist. Erasmo*.

Non postremo loco inter omnia omnis ævi ingenia fuisse *Angelum* *Politia-
num* ego semper persuasus fui. Stylus *Latinitate Romanos* ipsos adit, *Atticæ* *Athe-
nas*, si ita fieri licet, *Græcitate*. Inventionum verò acumine, lectionis varietate,
judicii dexteritate singularis illius hominis felicitas fuit; eaque quò rarior in
utroque genere Orationis pari laude cui contingere solet, eò in isto gratior.
Barth. l. 21. adv. c. 16.

Politiani verò literi; quid politius dari possit non video, qui quot habet
verba, tot illecebris, leporibusque abundat, & *Latium* illud vetus ita sapit, &
Atticæ *Veneres*, ut vel hic unus omnium instar esse possit, ei qui in Commercio
hoc literatio, ductorem desiderat. *Jacob. Cruc.* l. 2. *Epist. Theod. Balsæ*
p. 142.

Quanta fides, *Dii* *Immortales*, in *Politano*? Cuivis intueri licet adhuc *Flo-
rentia*, in *Medicæ* & *Martianâ* Bibliothecâ Manuscriptos libros, ubi publicè
asservantur, quibus usus est. *Franc. Robertell.* de *Art. Critic.*

Politianus, vir omni laude major. *Sciopp* l. 1. *Verisim.* c. 14.

Haud scio, uter maiorem laudem mereatur *Herodianus* ne, quem in linguâ
suâ ubere venâ fluere non negaverim, an *Politianus*, *Herodiani* scripta
tantâ felicitate interpretatus est, ut non *transtulisse*, sed ipse *composuisse* videri
possit. *VVhear.* in *Meth. Leg. Hist.*

Politiani

rum, plagiarios suos increpat, vindiciasque adversus eos minatur: sic in fine operis aliorum respondet rumori, qui ipsum in illis *Miscellaneorum* capitibus *Nicolai Perotti Cornucopia* prædam egisse disseminaverant, factumque negat. Sed quomodocunque se res d: *Politiani Miscellaneis* habeat, è *Iovis* disco, æmulos ejus etiam translationem *Herodiani*, quem ipse *Latine* loquentem publicavit, *Gregorio Tiphernati* tribuisse; è *Buda Duareno*, ipsum, quam de *Homero* habuit orationem propè totam ex ejusdem argumenti libello *Plutarchi* surripuisse; ex *Heresbachio*, *Panepistemon* aliorum non intellecta congestisse. *Thomas. de Flag. sect.* 525. 526.

Heresbachius præfatione ad Lect. Librorum suorum *de Re Rusticâ*, furacissimum vocat *Politianum*.

Opera ejus varia variis in Locis atque Temporibus sunt impressa.

Non sine gravi *Musarum* injuriâ, doloreque sæculi, festinante Fato ereptus fuit. Vix enim quadragesimum quatuor ætatis annum attigerat: Sed eo præpropere vitæ exitu profectò felix fuit, quòd imminentem convulsæ *Medicæ* Domûs ruinam effugerit. Tumulo autem hoc carmen *Crinitus Discipulus* affixit:

Hic, Hic, Viator, paululum gradum siste,
Vatem potentis Spiritus vides clarum:
Qui mente promptus acris, & arduum spirans,
Ac summa quaque, & alta consequi suetus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fovis benigno me sinu MORA, & illic
In Fata cessi: Parthenopæos Reges,
Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu, vale, & hoc sis meriti memor nostri.

Paul. Jov. in Elog.

PHILIPPUS COMINEUS

Clar. An. D.
MXD.

EX illustri *Cominæ* apud *Flandros* familiâ natus, eques autem velleris, dominus *Ruscarii*. Obiit in *Piclonibus* 1509. 16. Kal. Novemb. ætatis 63.

Ludovico XI. Francia Regi gratissimus erat: cujus & res gestas celebravit, otus an. *Christi* 1464. etiam prodidit res gestas filii ejus, *Karoli VIII*. Etsi autem non uno loco *Mejerus* dicat, in pluribus falli: tamen Historicus est verax, ac prudens. *Voss. de Hist. Lat.*

Scriptit *Historiam* ita laudabiliter, ut nihil verear componere eum cum quovis Antiquorum. Incredibile est quàm ille omnia videat, penetret, arcana consiliorum eruat, & subinde instruat nos salutaribus rarisque præceptis, & id diffuse, *Polybiano* quodam exemplo. Quanquam revera *Polybium* aut talem aliquem

quem ille nec vidit: & hoc quoque laudem ejus auget, quòd tanta præstitit, literarum omnium rudis, solo usu rerum peritus & naturali quadam j. dicii bonitate. Itē nunc sciolī, & linguarum aliquā cognitiunculā vobis placere. At Princeps noster hunc legito, & *Enchiridium Cominaus* illi esto. Dignus *Alexandris* omnibus hic *Philippus*. *Lips. Not. ad 1. lib. Polit.*

Quem [*Philippum Cominaum*] *Polybius* comparavit *Lipsius*, non sine magnā ratione: uterque enim, observatione acutus, judiciō solers, prudentiā copiosus, & quod omnibus cæteris laudibus sublimius, rarò apud alio, deprehenditur, probitatis, conscientiæ, reverentiæ erga fatum & fatales eventus, perpetuis notis mixtissimus. Illud quoque commune habent, quòd, ubi rei dignitas, cogitationis utilitas, usûs & applicationis dexteritas postulare moram videtur, subsistunt lectoremque suum, tanquam in re præsentī, cum cura & fide instruunt. *Boecler. in histor. Schola Princip. n. 2.*

In *Philippo Cominao* deprehendet Lector dulcem atque jucundam orationem, cum genuinā simplicitate, narrationem puram, & in qua splendet evidenter Authovis bona fides a vanæ gloriæ aucupio cum de se ipso, & tum ab affectu tum ab invidia cum de aliis loquitur, immunis: Ejus sermones & hortamenta magis comitantur laudabilis Zelus, & Veracitas, quam ulla ingenii vis exquisita, & ubique authoritas & gravitas virum non infimo loco natum ac in magnis negotiis versatum arguunt. *Mich. de Montagne Tentaminum lib. 2. c. 10. Galk.*

Si quis autem est omnium vel nostræ vel etiam paulò superioris ætatis qui prudentiā & veritate proximè ad antiquos accedat, is meo quidem judicio est hic Auctor, quoniam gravissimas deliberationes habitas in ipsis Regum penetralibus, antequam in actum venirent, ponit ob oculos & diligenter explicat, quod vix pauci fecerunt, & pauciores multò præstare possunt, & ut possent vix tandem audent ne quid offendant. *Joan. Sleidan. præfat. ad Comin. Hist.*

Ludovici XI. Regis Gallia & Caroli ejus filii, res bello gestas, quarum & particeps fuerat, Angeli Cathi Pontificis Viennensis hortatu & impulsu describere aggressus, luculentam quatuor & triginta annorum historiam, magnā quidem styli simplicitate, sed nec minori puritate, & quod in rerum scriptore summum est, singulari apud omnes fidei ac veritatis opinione insignem posteritati transmissit—Nec eloquentiā, prudentiā, cæterisque virtutibus ad summas res tractandas idoneis ulli hominum ætate suā concessit. Eò majore omnium admiratione, quòd vix ullo literarum præsidio fretus, penè sola naturæ bonitate niteretur. *Scævol. Samaritan. in Elog.*

Ludovicus Vives Caroli V. Præceptor Cominium reprehendit, quòd sæpius ab Historiā propositā digrediat, deque Principum moribus ac virtutibus, atque omninò de vita beatæ Philosophorum in modum disputet. Is tamen aliter atque *Vives* omne tempus in Republica gerenda, aut in bellis, aut in maximis legationibus obeundis consumpsit, ut rectè, si quis alius, judicium ferre potuerit. *Joan. Bodin. in Meth. Hist. c. 4. p. 53.*

Cominam vir lectionis varix, studii indefessi. Unum dolebat maximè, quòd cum

Gallicam, Hispanicam, Germanicam calleret linguas. *Latinam* solam ignoraret. Scripsit *Gallicè*, quâ potissimum linguâ excelluit, & ad veterum Historicorum gloriam venit. *Valer. Andreas* in *Bibl. Belgic.*

De *Imperii arcanis* ita planè perspicuèque scripsit *Comineus*, ut *Regina Catharina de Medice* dicere soleret, *Comineum* tot *Hæreticos* in rebus politicis effecisse, quos *Lutherus* in *Religione*.

Nec me latet plurimos hujus ætatis *Principes*, ipsum in deliciis habere solitos, ceu rerum gerendarum, & politicæ negotiationis magistrum, ac præterea velut incorruptæ veritatis integerrimum assertorem. Hinc in æterno literatorum Concilio sancitum, ut sicuti *Jovius* in *Historica* factorum narratione præstat, & *Guicciardinus* in detegendis consiliorum omnium, actionumque causis; ita *Philippus* in dirigendis ad civilem prudentiam animis, singulati quodam ingenii bono præcellat. Igitur quod summè arduum à *Physicis* existimatur, hic intelligendi vigorem cum agendi solertiâ conjunxit. *Joan. Imperialis* in *Musæo Hist.*

Philippus Comineus eadem Libertate *Ludovicum* suum depinxit quâ ipse vixerat: tantumque sibi exquisito judicio veræ gloriæ comparavit, quantum ille triumphis & Imperio. *Gabr. Naudæus* in *Bibl. Polit.*

Ejus *Historia* præsertim nominis illius memoriam commendat. Annorum quatuor & triginta spatio maxime insignia gesta cõplectitur duorum postremorum *Burgundi Ducum Ludovici XI. & Caroli VIII. Galliarum Regum*: quamvis autem ingenii proprii facultatem ad illius conscriptionem adhibuerit ob suam *Latinitatis* ignorantiam, hanc tamen adeo accuratè pertexuit; tam perspicuum ordinem, tantamque coninnitatem in ea observavit, & tam ingeniosè plurib. Politicæ sententiis illam perspersit, ut ab omnibus *Europa* Doctis cum admiratione fuerit excepta, & communibus suffragiis gravi huic Authori tributus fuerit elogium *Principis Historicorum sibi coætanæorum* — Poeta *Ronsardus* non dubitat illum *Tito Livio* æquiparare in *Poemate* quod in ejus laudem scripsit. *Is. Bullart.* *Acad. Scientiarum. Gall.*

Cum præditus esset acuto sublimique ingenio, id omni studio appulit ad liberales disciplinas, speciatim vero ad lectionem optimorum Historicorum, quos cum impense diligeret se quoque in componendo exercuit, ut liquet id constare luculento *Historiæ* illius testimonio, quæ *Gallicè* Regum gesta narrat qui ab an. 1462. usque ad initium Regni *Ludovici XII.* clavum regni tenuerunt. Hæc *Historia* ejusque in hujus *Scriptione* prudentia singularis ad honorem & celebre nomen veracissimi & simplicissimi sui temporis Historici illum extulerunt; Quia tam abundè satisfecit eorum muneri qui similem provinciam suscipiunt, ut immortalis futura sit ejus memoria, cum in ipsa *Gallia* tum in omnibus *Europa* Regionibus. Scripsit præterea *Commentarios Caroli VIII. Galliarum Regis*, bellique ab ipso in *Neapolitanum Regem* moti. *Argentonis* Dynasta ille fuit, Vir magnorum negotiorum administrationis capax magnæque dexteritatis; quod etiam eximie demonstravit peregregiis suis Operibus quæ omni respectu *Animata* dici debent, cum veracitatis animam habeant, ob quam ab omnibus rerum publicarum Administratoribus honore summo cultus fuit: Quamobrem illa non citius lucem

Rupertus Gaguinus, natione *Gallus*, Ordinis Sanctæ Trinitatis, generalis Magister, Doctor Decretorum insignis, & tam in Divinis Scripturis quam in secularibus literis eruditissimus, Poëta clatus & Orator facundissimus, qui saepe stupidos suâ eloquentiâ reddidit, ingenio excellens, vitâ & conversatione devotus. Scripsit utroque genere multa præclara opuscula, quibus nomen suum longè lateque notificavit. *Tribem.*

Libros II. de Gestis *Francorum* scripsit: quibus Historiam complectitur annorum 1200. ac pertingit usque ad annum 1500. Etsi verò communi multorum Historicorum vitio laboret, ut in rebus patriis, & imprimis suorum temporum, affectui aliquantum indulgeat; quo nomine de eo conqueritur *Ludovicus Vives*: non tamen audiendus est *Iacobus Mejerus Balliolanus* libro 17. rerum *Flandricarum*; ubi Scriptorem frivolum appellat. Sed gravius illud, quod universè de Historicis *Gallicis* addat, *Res suas Galli non majori solent scribere fide, quam gerere*. Nempe nimius amor patriæ fecit, ut, dum suos à *Francis* Historicis accusatos purgare nititur, minus rectè de præstantissimâ, sed inimicâ, *Francorum* gente judicaret. Unde etiam est, quod idem paullo ante *Ludovicum Gallie Regem*, non dubitet *diabolicum omnium Discordiarum satorem* nuncupare. Nec tamen in rebus externis nimium *Gagvino* tribuendum videtur. De quo ita *Levins* in Elogiis: *De fide* (in rebus *Gallicis*) illi viderint, quorum interest incorruptam rerum memoriam ad posteros transmitti. Nam in his, quæ ad *Italiam* pertinent huius tempestatis usque adeò insolenter, & pingui stylo, cacutire solet, ut, qui nulla orationis ornamenta in eo conspiciunt, passim in ejus imprudentiam stententur. *Voss. de Hist. Lat.*

Dum vulgares sequitur *Commentarios* provinciali scriptos linguâ, ineptos prorsus & multis locis falsos, ipsis etiam *Gallicis* Scriptoribus attestantibus, fides ejus subinde vacillat. Ita fere *Mejerus* *Annal. Flandrie* lib. 17. ad annum 1473. addens solere *Gallos* res suas non majore scribere fide, quam gerere. *Val. Andreas* in *Bibl. Belgic.*

Ruberius Gaguinus non ita pridem habitus fuit magni hominis, dictione tamen, quam scriptis, vendibilior: verum suo sæculo: nunc vix inter *Latine* loquentes reciperetur. *Erasmus*, in *Ciceroniano*, p. 167.

Alter *Salustius* ac *Livius*, prudentissimusque *Historiographus* vocatur *Erasmo* in *Epistolâ ad Gaguinum*, quæ ejus *Historia* subjungitur.

Eruditus *Gaguinus* non modo in probatis auctoribus versatus erat, sed etiam Disciplinarum scitu maximè dignarum absolutissima notitia ornatus erat. Hujus testes sunt tres illius libri de *Arte Poetica*: liber de *Conceptione Virginis* quem *Latine* scripsit deinde verò in *Gallicum* transtulit, adversus *Vincentium de Castellonovo*; liber de *misera hominis conditione*, cum tanta multitudine *Orationum* & *Epigrammatum* quæ totidem præstantis ejus ingenii argumenta ministrant. Sed dum de insignibus ingenii ejus fœtibus mentionem facio, ejus *Annales Gallie* oblivisci non debeo, quæ eorum sunt potissima pars. In hoc excellenti libro percipitur *Historiæ* sensus in sua puritate; In hac relucet *Sylvi Romani* majestas inter ordinem & fidelitatem narrationis, ibique de palma cum celeberrimis *Veterum*

rerum operibus certat : Cujus etiam rei Erasmus hoc testimonium ferre voluit.
(Gall. batlenus.)

Ille Robertus

Exaquat sermone soluto
Stemmata Francorum, & decus, & fera praelia Regum.
Iam nihil est quod Gallia doctos
Invidet Latio; suus ipse contigit alter.
Livius, ac Salustius alter.

Is. Bullart. dans Acad. des Sciences.

Extant Annales Rerum Gallicarum lib. 11. Par. 1577. Francof. 1580. alia
Opuscula, Paris. 1598.

Hoc ejus Epitaphium Lutetia in Templo Mathurinorum, auctore,
ut volunt, Fausto Andreliano :

Illustris Gallo nituit qui splendor in orbe,
Hic sua Robertus membra Giragvinus habet.

Si tanto non seua viro Libitina pepercit :

Quid speret docti caetera turba chori ?

Phil. Labbe in Theſ. Epitaph.

PHILIPPUS BEROALDUS, Senior,

Natus fuit Bononia anno 1450. 1d. Nov.

Fuit è summis sui seculi viris, Lectionis penè infinitæ; sed in quo
subinde judicium desideres Indignus tamen, qui maxime *grammaticus*, & verbo-
sissimus Interpret dicatur à Florido in Apologia adversus LL. Calumniatores.
Voss. de Hist. Lat

Clar. A. D.
MD.

Beroaldus inter nobiles Grammatica Professores summè nominis celebritate, &
Incredibili Auditorum frequentia Bononia docentem, externa præsertim Ju-
ventus effusè mirabatur, quoniam ex multâ lectione, felicique memoria, ab rursâ
doctrinæ opes venusto oris gestu proferret, & interpretando intacta ab aliis avi-
dè sectaretur. Cupiebat in obscuris Authoribus lucem dare, & rancida vetusta-
tis vocabula jam planè repudiata à sanis Scriptoribus, in usum Romani Lingua
revocare, uti apparuit ex Commentariis in *Asinum Aureum Apulei*: cujus fami-
liaritate, horridum eloquentiæ genus, perversâ quadam libidine inducat, ita
ut honestæ aures illud asperum impuræ novitatis mirari primò, & mox ad mitte-
re cogerentur. Paul. Iov. in Elog.

Non adeò morosus est Junior Philippus Beroaldus, & longè melior Poëta,
quàm Philippus Beroaldus Senior, qui & ipse versus scripsit, qui & passim lega-
tur: Sed de hoc nihil sanè nisi miram hominis facilitatem penè ingenio & judi-
cio

eo destitutam afferre possum; prestitisset ille aliquid in *Phalacius*, si sibi temperare, quàm indulgere maluisset. At junior *Beroaldus* promptam, ac paratam habet ubique facultatem. Sed *Lyricis* ille magis, quàm alio scribendi genere delectatur, ex quibus & laudem assequitur, tamen in his interdum sibi non nihil indulgere videatur. *Lil. Gyrard.*

Erasmus in *Ciceroniano* suo cùm *Patrem* dixisset hominem de literarum studiis, præclare meritum; *Iunior* tamen (ut inquit) in *Ciceronianorum* Catalogum citius receperit; quanquam is perpauca mihi in literas. Sanè filius non tantus erat *Señator* reconditorum verborum.

Beroaldus homo, ut illa tempora ferebant, neque indoctus, & minime malus. *Lips. l. 3. Var. Lect. c. 23.*

Angelo Folliana Philippus Beroaldus, vir doctus & acutus; quod *Commentariis* in *Apuleium*, *Propertium*, alios, satis ostendit. Sed parum tamen viri illi, quamvis præstantissimi, ad penitus abolendam barbariem, valuerunt, donec *Germani* tandem aliquot succedere, quorum auspicio & ductu plurimi veterum libri à mendis, quibus obsessi fuerant, prorsus liberati sunt. Nec ququam, opinor, hanc *Genti* nostræ laudem ereptum ibit. *Gasp. Scisp. 6. de Arte Critic. p. 6.*

Picus Mirandulanus ipsum *Bibliothecam vivam, ambulans Museum* vocare: non dubitavit; quo elogio aliàs *Longinum Rhetorem Eunnapius* dignatus est. *Konic.*

Philippus Beroaldus vir *Dictionary* quibusdam addictus fuit; è quibus sua eruit omnia, segnissimus in *Apuleium* oseitat. Hujus si vellem enarrata omnia persequi, magni voluminis liber emittendus esset. Meras scripsit in *Servium* calumnias, non *Corrections*. *Claud. Verder. in Autor. Censione.*

Philippus Beroaldus Bononiensis, initio seculi decimi sexti clarus, ut variâ omnino eruditione, ita quoque poeticâ, cujus etiam laudes *Scripto* explanavit — In *Epicis* minus surgit. *Borrich. de Poet. p. 95.*

* Hic *Auctor* inter *Hæreticos* primæ *Classis* rejicitur in *Ind. Madritensi* edit. ann. 1667.

Opera ejus partim vinctâ, partim solutâ oratione de variis argumentis scripta, *Lugduni & Parisiis* 1499. & 1529. fuerunt edita.

Obiit anno 1504. Sepultus *Bononiæ*, ubi hoc ejus *Epitaphium*:

Philippo Beroaldo, seniori, Civi Bononiensi, viro omnium quos ætas sua tulit eruditissimo, atque eloquentissimo, eidemque humaniores literas Parmæ, Lutetiæ, atque in Patriâ summâ cum ingenii laude, atque audientium admiratione professô, Phil. & Vinc. filii Heredes ex ipsius testam. P. P. vixit annos LL. menses VIII.

ACCIUS SINCERUS, sive JACOB. SANAZARIUS

Clar. A. D.
MD.

Napoli natus, Patre equestri ordinis viro claro inter suos & luculentarum facultatum. Hic *Accius* prius vocabatur *Jacobus Sanazarius*, quod. no-

meq

in gentilitium mutavit jam adultior. Is propter doctrinam, facundiam ingenuam, morumque facilitatem *Ferrando Arragonum* Regi factus est amicus, & inter chariores aulicos & familiares receptus, cujus amicitiam singulari fide & constantia coluit quamdiu vixit. Expulsum enim *Neapoli* Regem in *Galliam* usque exilem secutus est: unde reversus ab eo multis honoribus, & beneficiis affectus est. At inter aulica munia, serialesque occupationes, non desit bonas sequi *Musae*, & doctissimis lucubrationibus augere, & promovere Rempublicam Literariam potissimum illo insigni Poemate *de partu Virginis*: in quo de perfectione Poëtos videtur cum antiquis decertare. Composuit & lamentationem de *Morte Christi*, & *Eclogas* aliquot, & *Epigrammatum* perfectissimorum librum. *Boillard. in Icon.*

Aelius Syncerus Sannazarius, Neapolitanus, initio seculi decimi sexti clarus, Poësi *Latina* ad illud fastigium evexit splendore ingenii, imitatione optima cujusque Veterum, apta fictionum Poeticarum inventionem, & acumine, ut paucis admodum ex eo tempore alius eniti concessum sit. Clauditur tumulo ad *Pausilypum*, vicinus cineri *Virgiliano*, ut qui arte pares, & studiis, etiam monumentis jungantur. Docet vel Epos illud illustre, quod de *Partu Virginis* libris tribus complexus est, nihil fere illius versibus inveniri castigatius — Ad summam, digna omnia *Sannazarii*, quæ Poëtos Candidatis attentè legantur, ita ubique in quocunque argumento regnat: cultura ejus *Eclogæ* faciles & numerosæ elegi, arguta epigrammata, & libera. *Borrich. de Poët. p. 105.*

Scripsit, tanquam ambidexter, *Ethrusca* simul, atque *Latina* carmina, pari lepore salæque, ardentibus utrinque *Musis*, quum multo felle odii sub amarus præpilata jacula *Jambis* intorqueret; auramorum suorum dulcedine resolutus, tenerrimè lasciviret. Gravi autem & sacro Poemate, de *Partu Virginis*, viginti Annorum limâ perpolito, summum decus frustra expectasse videri potuit; quum illæ quæ juveni exciderant, *Piscatoria ecloga* publico exceptæ plausu, reliquorum operum famam oppresserint, ita, ut eam publici tanquàm iniqui judicii querelam apertè eum pudore, nec tamen sine tacitâ voluptate devoraret. *Paul. Juv. in Elog.*

A *Pontano* nonnulli profluxere tum in Poeticâ, tum in Arte Dicendi celebres. Unde & *Pontani* Academia nunc vulgo, ut *Trojanus Equus*, dicitur, in quâ nunc senescit, ni potius floret, *Aelius Syncerus Sannazarius*, cujus ingenii exquisita quædam monumenta legi, & in primis *Piscatorias Eclogas* nonnullasque elegias & epigrammata, in quibus quædam sunt omni laude digna, alia præterea ejus præter vernacula non vidi, & quosdam *Virginei Partus*, ut ipse appellat, Heroicos: In quibus, ut sic dicam, *Statarius* Poëta videri potest. Non enim verborum volubilitate fertur, sed limariis quoddam scribendi genus confectatur, & lima indices atteritur de illo non ineleganter dictum illud *Apellis de Protogene* *Pontanus* usurpare solitus esset, eum manum de tabulâ tollere nescire. Præter diligentiam curamque *Aëlii*, acerrimum quoque ejus judicium, & numerorum scientiam in poeticâ facultate cognoscimus, quare ejus reliqua, quæ condidit, summo opere desideramus, quæ longius ille jam ætate proventus suppressit.

JOANNES LUDOVICUS VIVES.

Hispanus, Valentia natus, claruit anno 1500. Mariae Henrici VIII. primo-
genitæ. Præceptor datus est. Verum ob improbatum Regis divortium,
ipsam ejus vix evasit, in liberâ custodiâ per sex menses detentus, postea in Bel-
gium secessit; Obiit anno 1536. Gul. Cave Chartophyl. Eccles

Clar. An. D.
MD.

Joannes Ludovicus Vives, Valentini, natione Hispanus, sapientiæ illius veræ,
non humanæ solum verum etiam divinæ in omni vitâ studiosissimus, quam &
summâ cum laude eloquentiæ & virtutis plurimum illustravit lucubrationibus
de eâ editis, & doctè proflus & accuratè conscriptis, probatus vir industriâ,
patientiâ, labore, animique magnitudine: Cujus immortalis famæ gloria, id-
que meritò, quod ad sapientiæ cultum in omne ævum vivet perpetuò, magno
sui desiderio bonis omnibus relicto, obiit Brugis Flandrorum, an. 1541. Boissard.
in Icon.

Ludovicus Vives, vir ut variæ doctrinæ, ita sapientiæ propè incomparabilis.
Voss. Epist. præfix. Art. Grammat.

Ludovicus Vives, vir longe eruditissimus, ac præclarissimi judicii. Bartholin.
in Adv.

Judicium ejus celebratur, quo inter III. viros illos R. P. constituendæ li-
terariæ ejusdem tempestatis excelluit, ut Budæ ingenium, Erasmo dicendi co-
pia, Vivi judicium tribueretur. Testantur id libri de *Corruptis disciplinis*, qui-
bus in *Artem* abusus egregie stylum strinxit: ut & *Epistola ad Forcem*, barbaros
Sophistas exagitat. Ita *Theologia* studio seclè deditit; ut sui sæculi *Theologos* adæ-
quaret. Fidem faciunt docti illi *Comentarii in Augustinum de Civitate Dei*: quæ-
que de bello *Turcico*, de *Officio Pia Matronæ* scripsit. In *Senecâ* emendando
& *Erasmum* adjuvit, & *Adagiis* colligendis. Doctus certè & eruditus sæculi sui
Criticus, scriptis, & eruditionis famâ perpetuò victurus. *Biblioth. Hispan.*

Est apud nos Ludovicus Vives, Valentini, nondum opinor vigesimum sextum
egressus annum; sed in nullâ Philosophiæ parte non supra vulgum eruditus,
tam in bonis literis, atque etiam in dicendi scribendique facultate eò progressus,
ut hoc seculo vix aliū notū quem ausim eum hoc committere. Nullum
est argumentum in quo non exercuit stylum. Nunc veterum exemplum refe-
rens declamat, sed tantâ dexteritate, mihi crede, ut siticulam adimas, putes rem
non hujus regionis, nec hujus esse sæculi, magis autem felicissimis illis *Cicero-
nis* ac *Senecæ* temporibus natam, quibus *Coquus* & *Apicius* aliquanto plus erat
eloquentiæ, quā nunc est iis, qui videri volunt *Orbis* Magistri. Artis obser-
vantissimus est, sed ejus affectationem ita dissimulat, ut neget rem adumbratam
agi. *Erasm. l. 19. Epist. 101.*

Equidem nec ingenium nec eruditionem in *Iob. Lud. Vive* desiderio: adest il-
li parata sententiarum ac verborum copia, cumque fuerit initio durusculus, in-
dies magis ac magis in illo matrescit eloquentia, quem si nec vitâ nec studium
destruerit, bona spes est, fore ut inter *Ciceronianos* numeretur. Sunt enim, qui

bun

CELEBRIORUM AUCTHORUM.

Errat Placetium quinquiplex Latine, continens quinque Versiones P. Clodii
Davidis, Paris. 1509.

Hoc ejus Epitaphium: Simone Vallamberto Autore:

Hæc quicumque urna Fabrum putat esse sepulcrum,

Errat; celestem non regit urna virum.

Aliud Georg. Buchanano Auctore:

Qui studiis primis lætem intulit omnibus, artem

Edoctum tunc hæc regit urna Fabrum.

Heu tenebra tantum potuere extinguere lumen?

Si non in tenebris lux tamen ista micet.

RAPHAEL MAFFEUS VOLATERRANUS.

I Talis Volaterris Hætrurice Urbanus est. Obiit Volaterris Anno Dom. 1521.
Annos ætus plusquam septuaginta.

Clar. An. D.
MDV.

Hic Raphael primos ætatis annos studiis bonarum disciplinarum impendens,
in virum doctissimum evasit; quod ejus scripta satis testantur. Vir fuit habitus
corporis venusto, facundia elegans, & motum gravitate vitæque sanctimoniam
clarus. Ejus opera præcipua hæc extantur: Commentariorum Urbanorum li-
bri triginta octo — Oeconomicum Xenophonis ab eo interpretatum — De Prin-
cipio & Ducis Officio lib. 1. — Monodia scilicet funebri Oratio Gregorii Na-
zianzeni latinitate donata — Instituta Monachorum — Procopii Casariensis de
Bello Persico & Vandalico lib. 2. — De fide Christiana lib. 10. — Basilii Ora-
tionum decem. Et alia quædam ex Græcis Theologis; quæ in Latinum serui-
monem transtulit, magnâ cum laude, & reconditæ eruditionis approbatione. Vi-
xit inter suos quiescens, & præcipuâ admiratione virtutis. Basilii in con.

Fuit hic Vir infinitæ propè lectionis, quippe qui disciplinas omnes in ac-
vum conjecerit, utili potius in alienâ deficiâ, quàm ad explicatæ doctrinæ docus
nobili opere: non multo enim eum sat, & sine ornamento Latine Orationis
cuncta attricto ordine ita digessit, ut alibi querenda legentibus indiente videret-
ur. Ea vero, quæ de Principio & Ducis Officio scripta sunt, tanquam si in doctæ cap-
tim enarrata, rerum suppositionum hæc de his fidei levare restant, quæ ea omni-
nino certâ veritatis luce catere, quæ inter adulationem & metum nec præsentis
nec futuræ spe laudis, intempestive publicantur. Sed multum herclè debemus
ingenuo gratuitoque labori, quo hic integritate vitæ vir optimus, delicatis re-
rum docendarum compendia demonstravit, & Procopium de Persico, atque
Vandalico Bello, sincerè potius quàm splendide convertit. Paul. Jov. in Elog.

Vir multæ erat doctrinæ, & industriæ: sed qui tamen non satis magnam

Vuu 2

Græcæ

Græcæ linguæ notitiam fuerit adeptus: quod multa adeo perperam ab eo verba ostendunt: ut omnino aberret *iouin*, cum ab eo *Procopium de Bello Persico*, & *Vandalico* sincere potius, quam splendide conversum ait. Præterea condidit *Urbanorum Commentariorum* libros 38. quos *Iulio* II. Pontifici inscripsit, atque *Urbanos* vocat, quia in Urbe *Romæ* conscripsit. Ex mille amplius utriusque linguæ *Autoribus* eos se congeississe, ipse ait. Tribus verò *Tomis* distinxit, quorum primus *Geographiam veterem* continet: aliter *Anthropologiam*, sive *Viros illustres*: tertius *Philologiam*, sive *Artium rudimenta*. Itaque in Præfatione ad *Iulium*, opus hoc *πανδοχτιον* appellat, quasi quo omnia comprehendantur. *Voss. de Hist. Lat.*

Bona eruditorum pars ei defert mediocrem eruditionem, cum nihil, quam aliena hinc inde in sua immensa volumina transtulerit: in *Græcis* vertendis vel pueriliter persæpè lapsus. *Florid. Sabin. in Apol. adv. LL. Calumniat.*

In *Græcis* parum veritatus *Raphæel Volaterranus*, fucatam eruditionem ostentat, & dum *Interpretem* se gerens supra se ipsum assurgit, quæsitâ laude cecidit. *Huet. de Clar. Interpret.*

Raphæel Volaterranus, varix vir eruditionis ac latè patens — *Author* magnam sane diligentix laudem meritus. *Lud. Viv. de Trad. Discipl.*

Hic. Vt quamvis admodum celebris nullius omnino artis valde peritus erat, sed in Translationibus miserandus erat, quia *Græcæ* linguæ ignarus erat, adeo ut perpetuò totidem illæ sint indigestæ farragines, in quibus tamen animadvertitur ostentatio, insulsaque eruditionis speciositas. *Scriptorum pericia* vel in ipsorum erroribus agnoscitur; Sed *Volaterrani* lapsus adeò pueriles sunt, ut similis ferè censetur pueris qui solent loqui nescientes quid sibi velint. *Eruditorum Iudicia per Dominum Baillet. Paris. 1685. Gall.*

Bibliographus Anonymus ait in illo Opere (*Commentariis* nimirum) plurimum non esse ponendum; ineptiis & quisquiliis refertum esse; In illo tamen plura occurrere circa res *Italicas* quæ *Authoris* tempore contigerunt, præsertim verò in privatis familiis, quæ scitu digna sunt, quæque nusquam alibi quam in illis *Volaterrani nostri Commentariis* occurrunt. *Baillet. ibidem.*

Eruditus vir & acerrimi Iudicii. *Bandius* libro 2. Epist. 8.

Extant ejus Opera *Lugduni* 1599.

Conditus est in templo *Sancti Lini* prope summum Altare, arcu marmoreo, ubi ejus Imago saxea incumbens arcæ, quæ ossa continet, posita est cum hac inscriptione: Sic itur ad astra. Arcæ marmorea quæ corpus clauditur, lauream in modum coronæ triumphalis implexam habet, ubi sculptum est: Α Π Ν Ο Ο Σ Π Ν Ο Ω. Et infra tale legitur Epitaphium:

Christo

Christo Servatori.

Raphaeli Maffeo Gerardi Maffei F. Doctrinâ, Pietate ac Sanctitate cum quovis antiquo comparando, ut ejus indicant opera egregia, testantur Miracula. Vixit annos LXX. mens. XI. di. VIII. obiit anno salutis M.D.XXI. VIII. Kal. Februar. Marius Maffeus Episcopus Cavalicensis. Fratri sanctissimo P.

FRANCISCUS XIMENIUS.

Cisnerensis, Hispanus, Ordinis Minorum, Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus, & Hispaniarum Archicancellarius, claruit ann. 1466. obiit an. 1517. Clar. An. D. MDVL

Hic universum Vetus & Novum Testamentum variis linguis in Urbe Complutensi edidit, & Leoni X. Pontifici dedicavit. Id opus *Biblia Complutensis* vulgò appellant. Expressum esse dicitur ex castigatissimis & vetustissimis exemplaribus, ex *Vaticana* & *Medicea* Bibliotheca desumptis, vel à *Venetorum* Senatui transmissis, aut aliunde, nullâ impensarum aut laborum habitâ ratione, conquisitis. Ab hoc *Ximeno Complutensi* etiam *Universitas* fundata est. *Konig.*

Hic *Ducatorum* sexcenties millonis millibus impensis sex tomos Anno 1515. emisit, ita ut in *Veteri Testamento* textum *Hebraicum* & paraphrasin *Chaldaicam*, cum duabus *Versionibus Latinis*, in *Novo* textum *Græcum*, cum *Versione Latina* collocaret. Hoc opus *Leo X.* magnificis privilegiis munivit, & omnibus magnopere commendavit. Merito autem numeratur *Opus* inter *Instrumenta* media, quibus *Deus* superiori seculo doctrinæ *Cœlestis* puritatem in lucem revocare voluit. *Alsted. l. 32. Encyclop. c. 7.*

Franciscus Ximenes Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus, summus omnino vir, & felici fidere istis temporibus *Hispania* datus, quibus singularis quidam & divinus in constituendis *Academiis* ardor agitaverat *Magnatum* animos. *Serm. de Hispan.*

Dignus sane *Franciscus Ximenius Cisnerus*, qui doctos inter *Hispanos* recensetur, qui ad summum dignitatis fastigium ob insignem eruditionem merito est à *Regibus Catholicis* evectus. *Hispan. Biblioth.*

Franciscus Ximenius Cardinalis, cujus pietati & animi magnitudini tantum *Hispania* debet. *Thuan. ad an. 1552. l. 11.*

Illa ad omne ævum duratura Bibliorum editio. Idem ibid.

Superius seculum *Scripturæ Sacræ* versionibus in *Occidentis Ecclesia* felicissimum fuit. Viri quidam Docti qui *Hebraicam Linguam* didicerant *Bibliorum Translationem* ad *Hebraicum Textum* se adornare posse rati sunt accuratorem veteri *Vulgata Latina* quam *Beato Hieronymo* ascribunt. Hoc fuit in causa cur brevissimo temporis spatio ingens visus fuerit numerus *Translationum* ab invicem satis diversarum, licet Omnes se ad *Hebræum* idem autographum *Biblia* interpretari contenderent. *Jes. Rich. Simon.*

Cardinalis Ximenius non fuit omnino tam audax in novis suis *Alcalen-*
Vul. 3
sibus

sibus seu Complutensibus Bibliis, anno 1515. excusis, in quibus Textum quidem Hebraicum conclusit, sed nullam Textus ejusdem aliam interpretationem adungere ausus est præter *Hieronymianam*, quæ alias *Vulgata* nomine venit. *Vulgaria* tamen Exemplaria pluribus emendavit locis secundum alia Latina Exemplaria castigatiora, imo & quandoque juxta *Hebraicum* atque *Græcum*. Collocavit insuper *Vulgatam* Versionem inter Hebræum Textum & Septuaginta interpretationem, hac ratione demonstrare intendens an Ecclesia Occidentali nullam aliam Scripturam ut normam agnosci quam Versionem illam Latinam inter *Hebraicum* atque *Græcum* à se collocatam. Consilium ejus quamvis bonum & justum finitè tamen Theologi complures interpretati sunt, cui censuræ ansam ipse dedit, quia hæc Biblia tribus columnis disposita cum *Domino Nostro* inter duos *Litones* posito comparavit; Textu Hebraico, ex ejus sententia, per unum *Litronem*, Versione vero Græca probum *Litronem* referente. *Jes. Rich. Simon. Hist. Crit. V. Testam. lib. 2. cap. 20. Gall.*

Extant *Sacra Biblia, Complutensia dicta, 6. Vol. Compluti 1515. Fol.*

Hoc ejus Epitaphium, in Academia Complutensi:

*Condideram Musis Franciscus grande Lyceum,
Conclor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætextam junxi sacce, galeamque Galero,
Frater, Dux, Præsul, Cardineusque Pater.
Quin virtute mea junctum est Diadema Cucullo,
Cum mihi regnant paruit Hesperia.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

DESIDERIUS ERASMUS.

Clar. Ar. D.
MDX.

Natus *Roterodami* Octob. 28. Anno 1467. Obiit *Basilea* 1. Julii Anno 1536. Cum antea *Gerardus Gerardi* diceretur, post *Desiderius Erasmi* vocari maluit. *Symbolo* usus est: *Cedo Nulli.*

Spiritum & vitam *Erasmo* debent renascentes literæ. Gratus & acceptus summis Pontificibus, Imperatoribus, & Regibus. Propensior naturâ fuit ad Jocos quam deceret, quam nonnunquam expedit, ut de se ipse fatetur ad *Barbiriun*. Multa vitæ tantus scripsit, quæ in 9. Tomos distributa, hodie cum summo omnium stupore leguntur. Inter alia plura non postremum locum obtinent *Epistolæ*. In iis enim tota elucet ejus vita, in iis ejusdem patet genius, ingenium, mores, eruditio, animique dotes. *Syvertii A. bona Belgica.*

Ut erat peregrinationis amans, plerasque *Christiani Orbis Academiæ*, magna celebritate famæ, quâ docendo, quâ scribendo, obivit, major & apud posteros futurus, si minor esse voluisset. Nam si intra professionis literarum terminos subitisset, seque totum hisce studiis, quibus in primis videbatur, dedisset.

addisset, paria fortasse cum primis illis *Latini Sermonis* auctoribus facere potuisset. At verò postquam Theologum agere voluit, ingenio filius nimium sibi arrogavit, & in tractandis *Sacris Literis* veterumque Patrum monumentis rigidum nimis censorem se præbuit. *Aubert. Miræus.*

Neque ego video quæ gratia ab ullo digna meritis ipsius haberi possit. Cujus diligentia, labore, assiduitate, & *Constantiâ* illius temporibus periculosa, perfectum est ut libros Scriptorum Apostolicorum & Evangelicæ Historiæ integros purosque habeamus. Neque meâ quidem sententiâ, ullius operæ, quæ corrigendo ultra *Erasmicæ* notationes progrediatur, locus est relictus. *Camerarius in Nov. Fœdus.*

Notum enim divinum *Erasmi Roterodami* ingenium: nota incredibilis illius viri & multiplex eruditio; cum pari industria & dexteritate conjuncta. *Gasp. Sciopp. de Arte Critic. p. 6.*

Erasmus ingeniosus Scriptorum censor. *Lud. Viv.*

Sed acumen *Erasmiana* censura & certitudinem, quam in *Latinis* præstitit, in *Græcis* prorsus desidero. *Joan. Hales in Not. in Chrysostom. Homil. in Hebr.*

Erasmi Epistolis nihil est suavius & acutius. Latinitas in illis non mala, non quidem talis, quam ad imitandum aliquis proponere sibi debeat (hic enim antiqui Scriptores omne ferunt punctum) sed nativi, extemporalis, & interdum aliquem ex ætate colorem trahens, quod accidit interdum Scriptoribus doctissimis, *Grotio, Salmasio* ac aliis. Illi enim autores prout res sunt, quas tractant, prout in *Antores* scribunt, à quorum lectione recentiores discedunt, stylum suum formare solent. — Vastum hoc opus est variarum ejus *Epistolarum*, non quidem omnium; nam multæ etiamnum ineditæ sunt, & earum multæ Manuscriptæ in Bibliothecâ *Gudianâ* asservantur. Ipse *Erasmus* lib. 17. *epist.* 42 notat diffinitur, multas sibi esse Epistolas ex tempore scriptas & dictatas, quarum nullum ille exemplum servaverat, doluitque multas ex illis in vulgus emanasse. *Cornucopia* merito dixeris variarum rerum. Continentur in illo libro arcana statûs, Civilis, Ecclesiastici, Literarii illorum temporum, faceta nonnunquam & jocosa, ut ipse fuit ingenio mirè festivo, e. g. cum morem osculandi in *Britanniâ* describit, lib. 5. *epist.* 10. & jurgium ancillæ cum herâ, lib. 5. *epist.* 6. Editio *Epistolarum* illarum *Frobensiana* editione *Londinensi* & cæteris longè melior est & correctior: multis enim mendis hæc postrema scædet, quanquam aliqua parte locupletior. Index huic operi subjectus utilissimus est. Lites in Theologorum palæstris tum ventilatas, & quicquid in illatum historiam pertinet, illic deprehendes. Quanquam *Erasmus* se medium semper gesserit, studium tamen partium non raro deprehendes. Magna fuit ejus vici veneratio, & merito quidem, ingenium excellens, vastum, diffusum, fecundum, acre, promptum, ad omnia paratum, in decus & miraculum Seculi natum. Triumphare duobus his civibus *Batavia* potest, *Erasmo* & *Grotio*, quibus pares postera secula non faciliè datura sunt. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 282, 283.*

Erasmus Roterodamus primus fuit inter *Adagiorum Collectores*, quod opus ipsi

Potissima ejus opera sunt ejusdem *Chiliades*, ejus *Epistole*, ejusque *Novum Testamentum*, quod bonum est: non paucis erroribus laborant quoad Latinitatem ejus Colloquia: Nimio habet in pretio *Latinitatem* Hieronymi qui malè loquebatur—Erasmus melius quam ille loquebatur—Nullus unquam sive *Papista*, sive *Lutheranus*, sive *Calvinista* præstantiorem elucubravit librum nec elegantior ejus in *Novum Testamentum* Paraphrasi. Quamvis Parens meus adversus Erasmum calammum strinxerit, magni tamen Erasmum facio, magnus fuit vir. O quam præclara Epistola in ejus epistolarum fronte scripta est. *Erasmus magnus Vir divinam edidit paraphrasin*. Erasmi *Præfatio* in Senecam est præstantissima: optime de eo judicavit, melius adhuc quam *Lipius*. Pœnituit Patrem adversus illum scripsisse. Culpam suam agnovit, sed fuerat irritatus cum vocaretur ab Erasmo Miles, quasi per contemptum, ut *Amphitheatrum* vocat *Dominos Plebsæum & Lanovium*, Milites per contemptum. In Italia *Adagia* typis mandari curarunt, ac expunxerunt Erasmi verba & 500. inseruerunt *Adagia* quæ talia non sunt. *Muretus* illos videt. *Erasmi Annotationes* in *Novum Testamentum* multa habent doctissima, & ipsius Paraphrasis est instar optimi *Commentarii*, quamvis in quibusdam erret—Oportet Magnos Viros in vita semel errare; & ille in *Dialogo* *Ciceroniano* nugaciter lapsus. *Scaligerana* secunda. *Gall*

Quibusdam vilis est non satis esse *Ciceronianus*, ad structuram & verba *Tulliana* *Diætionis* omnia severè exigentibus. ed ipsum stylum apertum, extemporalem, purum, facilem, & argutum semper amavit, vocabulis quibusdam uti coactus est, *Christiana* Religionis materiæ quam tractabat servientibus *Beat. Rhenan. Epist. ad Carol. V.*

Salibus, & iis interdum aculeatis abundant nonnulla ejus Opera, in quibus crassos errores, & aniles quasdam superstitiones Orationis Libertate perstringit, unde orta est Opinio contemptarum Religionum: Sed *Norma Christiana Charitatis* suadere debuit humaniorem interpretationem. Videtur autem *Erasmus* magis habuisse quid fugeret, quàm quid sequeretur. Unus omnia pervidere non potuit, & rem haud exiguam præstitit, quod in tantis ignorantie tenebris oculos attollere potuerit ad investigandam lucem veritatis. Meticulosior fuit & timens offensionum, atque hoc unice in vitâ studuit, ut omnium ordinum & generum benevolentiam colligeret. Id forsan impedimento fuit quo minus comicum oculos configere ausus fuerit & omnia iniquitatis mysteria velo levato patefacere. Multum tamen, imò infinitum ei debet posteritas, & forte non haberent reprehensores ejus unde famam consequi potuissent, nisi ipsis dedisset quod reprehenderent. *Domini. Baudin. Epist. Centur. 2. Epist. 27.*

Pontificii Erasmo admodum infesti sunt. *Bellarminus* cum inter *Semichristianos* referre non erubuit. *Possevinus* nomen ejus ex omnibus Catholicorum Scriptis expungi debere affatur. *Stapleton*: murem errantem vocat. *Forerus* in *Aruncâ* dignum ait, qui ex omnium hominum memoriâ erasus esset. Quidam etiam *Erasmo Arianismum* objicere non verentur: non debuit autem vir optimus venire in tam atrocem suspicionem, à quâ satis superque eum liberat explicatio primi capitis *Evangelii* secundum *Joannem*. *Konig. in Biblioth.*

Vir hic jure ubique magnus sed an tantus fuerit quantus à nonnullis existimatur, haud mihi parum liquet; certè inter Germanos Latinus, inter Latinos aliquando Germanus. *Lil. Gyrard.*

Erasmus magnus certè opinator. Montacut. Appar. 1. sect. 79.

Varro sui seculi, & Cicero Germania vocatur Paulo Iovio.

Magnum Batavia lumen vocat Voss de Hist. Lat. p. 713.

Admirabilem habet facilitatem ad Lucem. *Lud. Viv. lib. 3. de Tradend. Discipl.*

Vir magnò ingenio & eruditione, neque minore judicio & prudentiâ : qui tamen noster profectò non fuit, neque esse vel audire unquam voluit. *G. Calixt. in Appar. Theolog. pag. 154.*

Adagiorum Opus ab Aldo impressum an videris nescio : est quidem profanum, sed ad omnem doctrinam utilissimum, mihi certe inæstimabilibus constitit vigiliis. Erasm. in Epist. ad Servatium.

* *Desiderii Erasmi Roterodami libri infra scripti, Colloquia, Moria, Lingua, Christiani Matrimonii Institutio, De interdicto esu carniû, paraphrasis in Matthæum, quæ à Bernardino Tomitano de Latino Sermone in Italicum conversa est, prohibentur. Cætera verò opera ipsius, in quibus de Religione tractat, tamdiu prohibita sint quamdiu à Facultate Theologicâ Parisiensi, vel Lovaniensi expurgata non fuerint. Adagia, quæ non sunt ex Editione Pauli Manutii, expunctis locis suspectis, judicio alicujus facultatis Theologicae, Universitatis Catholicae, vel Inquisitionis alicujus Generalis, permittuntur. Ea verò quæ sunt ex editione Pauli Manutii permittuntur. Index Rome Impress. Anno 1681.*

Opera ejus, Impressionis Frobeniana, 9. Tomis continentur.

Hoc ejus Epitaphium :

*Fatalis series nobis invidit Erasmum,
Sed Desiderium tollere non potuit.*

Aliud :

*Terra Batava suum cum miraretur Erasmum,
Hoc majus potuit dicere, nil genui.*

Aliud, Auctore Steph. Paschasio :

*Hic jacet Erasmus, qui quondam bonus erat mus,
Rodere qui solitus, roditur à Vermibus.*

Phil. Labbe in Thes. Epitaphi.

Aliud,

Magnus ille *Rhodiginus*, doctissimus Præceptor noster. *Jul. Scalig. l. 3. de Re Poetic. c. ult.*

Abonitius vir erat pius, & variæ lectionis: in eloquentiæ certamen haudquam asciscendus. *Erasm. in Ciceroniano p. 167.*

Homo inexplebili legendi aviditate per omne genus autorum circumvolitans, & ex retextis aliorum sertis novas subinde corollas concinnare gaudens --- Vir integritatis Christianæ, nullo studiorum labore fatigabilis, cum ad extremam senectutem pervenerit. *Erasm. in Adag. pag. 629.*

Optimorum Autorum fucus, cujus affectatissima eruditionis ostentatio non potest non haberi suspecta. *Eoban. in Georg. Virgil. n. 47.*

Ludov. Calius Rhodiginus vir fuit doctissimus, rerum Naturalium & humanioris doctrinæ peritissimus, & quod non parum ad laudes ejus facit, *Jul. Caesaris Scaligeri* Præceptor. Extat ejus liber *Lectionum Antiquarum* titulo, quo continentur multa memorabilia tam in Naturali Philosophiâ, quàm in Medicinâ, præcipuè verò in humaniori doctrinâ. Est inter præcipuos Bibliothecarum thesauros, & vario modo utilis: Quæ enim per totam ille vitam collegit, vel observavit, in hunc unum librum videntur congesta, ut non immeritò *Cornucopia* vocari debeat. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 249.*

Hujus multa volumina *Lectionum Antiquarum*, quum ingentes *Vigiliarum* opes ostentent, plerique admittantur: sed ea sarrago, tanquam ex vetere horreo laboriosè affectatèque prolata, delicatis lectoribus quoddam *strabancidum* olere videtur. Nullus enim compositi ac illustris *styli* nervus, tantâ in compage conspicitur. *Paul. Jov. in Elog.*

Cæli Lectiones Antiquæ interdum vetustate horrent non tam rerum, quàm verborum. *Lud. Viv. de Trad. Discipl. p. 533.*

Cælio Rhodigino id vicio datum, quod passim distimulet fontes, unde veteres hauscrit narrationes. *Voss. de Idololat. l. 3. c. 84.*

Utinam ad ea quæ scripsit *Rhodiginus*, tantundem judicii & laboris attulisset: nam & te minùs offendisset, & doctis impensius satisfecisset. Sanè fuit vir ille bonus & verè Christianus, & multâ mihi amicitia conjunctus, utpote cui unum etiam ex libris *Antiquarum Lectionum* nuncupatim dicaverit, sed qui se unum haberet in consilio, & amicorum admonitionibus ægrè manus daret: ceterum in studia & lucubrationes ad pœnitentiam usque assiduus. *Cal. Calagnin. Epist. Erasmo.*

Cæli quippe unicus scopus fuit intimiorem *Veterum* sapientiâ prodere, & abusuſos *Auctorum* sensus eruere, non verborum lenociniis auram captare: nec adeo curia fuit, quâ vixit, *Latini Sermonis* ætas, in quam postea bonâ suâ fortunâ *Jov. incidit.* *Tomasin. in Elog.*

Calium Rhodiginum optimorum authorum fucum conviciantur quidam, nec desunt, qui eodem crimine traducunt *Macrobium*, cum tamen illos omnes de bonis literis benè meritos fateri cogamur. *Conrad. Heresbach præfat. ad Lector. Libror. suor. de Re Rusticâ.*

Qui (*Calius Rhodiginus*) licet ea se allaturum de hac materiâ (de *Paradiso*) promittat

Aliud, Autore *Celio Calcagnino Ferrariensi*:

Ludovicus ille *Cælius*, domi ac foris
Græcè Latinèque omnium doctissimus;
Vivet perennis: quodque paucis contigit,
Vixit, sueque æternitati interfuit.

Hoc distichon tumulo inscriptum legitur:

A duplici Patriâ natus cognomina bina,
Cælius in *Cælis*, Hic *Rhodiginus* eris.

T H O M A S L I N A C E R.

Clar. A. D.
MDX.

Anglus, *Cantuarie* natus, Medicus erat *Henrici VII. & VIII.* Aliquot annis antequam obiret, sacerdos factus. Obiit *Londini* Anno Dom. 1524. ætatis 64.

Scripta ejus sunt: *Grammaticæ rudimenta ad Principem Mariam*———*De Structurâ Latini Sermonis*———*Epistolæ*———*Multa Galeni Opera in linguam Latinam vertit*, &c.

Thomas Linacer, *Anglus*, *Artium ac Medicinæ Professor*, utriusque literaturæ *Latine & Græcæ* præstantissimus simul & doctissimus, magnam scriptis suis laudem & gratiam apud eruditos meruit. *Joan. Balæus de Script. Britan.*

Erat tam insignis politioris literaturæ cultor, & amator, ut in elegantia *Latini Sermonis*, & styli puritate, vix illi similem quenquam sua viderit ætas. Quo nomine penè apud omnes eruditos sui temporis admirationem concitavit, amorem conciliavit. *Grammaticus optimus*, elegans *Poëta*, *Rhetor disertus*, *Medicorum planè Rhœnix*, *Græcæ linguæ peritissimus*. Omnes quotquot unquam fuerunt *Galeni* interpretes longè superavit, atque ita eleganter ejus opera pleraque *Latina* fecit, ut collatione utriusque textûs factâ, *Galenus* minus eloquens in *Græco*, quàm *Linacer* in *Latino* videatur sermone. *Joan. Laisæus de Illustr. Angl. Scriptor.*

A quo (viz. *Linacro*) multa sunt *Latine* linguæ mysteria ostensa, ac sine impietate prodita. *Lud. Viv. de Trad. Discipl. l. 3.*

Magnam famam sibi peperit sex libris *de Structurâ Latini Sermonis*. *Konig. in Biblioth. & Voss. de Mathem.*

Linacer *Grammaticorum doctissimus*. *Beza in A& 10. ver. 15.*

Linacrum novi, virum undequaque doctissimum; sed sic affectum erga *Ciceronem*, ut etiam si potuisset utrumlibet, prius habuisset esse *Quintiliano* similis quam *Ciceroni*; non ita multo in hunc æquior, quàm est *Græcorum* vulgus. Urbanitatem nusquam affectat, ab affectibus abstinet religiosius quàm ullus *Atticus*, breviloquentiam & elegantiam amat, ad docendum intentus. *Erasmi in Ciceroniano, p. 83.*

Mitte

Mitto tibi dono libros *Galen*i, operâ *Thoma Linacri* melius *Romanè* loquentes, quàm antea *Græci* loquebantur. *Erasm.* Epist. l. 10. Epist. 27.

Ejusdem operâ sic *Latine* loquitur *Aristoteles*, ut licet *Atticus*, vix in suo sermone parem habeat gratiam. *Erasm.* ibid. l. 15. Epist. 17.

Fecit in *Medicina* tantum, quantum alius *Latinus* illius ætatis quisquam. Et quamdiu in *Medicina* se continet, tamdiu laudem singularem habet: sin foras serpat, & *Oratores* carpat, videat ne ultra *Crepidam* progrediatur. Nam quamquam, in transferendis *Galen*i libris, laus ejus est propè singularis: tamen si de acumine & celeritate ingenii disputatur, aut de rebus popularibus graviter & disertè tractandis, in eo si nunc viveret, aliis laudem concederet, *Medicinam* ipse assumeret. Et tamen cur tam fastidiosus esset in audiendo *Cicerone*, nescio. Illud videmus, omnes quos ille libros de *Latini Sermonis Structurâ* composuit, exemplis *Ciceronis* abundare: ut non tam fortasse neglexerit, quàm animi quâdam morositate videri voluit neglexisse. *Joan. Ch. Kw* de Pronunciatione *Græcâ*.

Quæcumque fecit *Linacer* magno in pretio habentur, sed pauca scripsit. Sex ejus Libri de Constructione *Latinæ* Orationis, meræ sunt animadversiones, sed eruditæ & acris judicii in optimos Authores. Magnam illi celebritatē pepererunt & de illis ut refert *Lilius* ab *Erasmo* & à *Budeo* laudatur. Rudimenta *Grammaticæ* ejus *Anglicæ Latinitate* à *Buchanano* donata fuerunt, & ejusmodi labor ut testimonium existimationis Authoris reputatus est. *Eruditorum Judicium.* *Paris.* 1684. per *Baillet.* *Gall.*

Quo (*Linacro*) nemo majorem Orationis nitorem, castitatem & condecientiam ad *Interpretationes* consulit: quarum virtutum integritatem dum diligentius tueri studet, fidelem verborum affectationem, raro quidem, ac aliquando tamen omisit. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Thomas Linacer *Medicinæ* Doctor, in Oppido *Derbia* natus est, *Oxonia* educatus: Unde postea trans *Mariâ* peregrinatus est, *Roma* præsertim & *Florentiæ* moram trahens. In *Angliam* redux variis linguis instructus, primus *Eruditionis* apud Gentem nostram restaurator fuit. In dubium vocatur an *Latinum* an verò *Græcum* idioma ejus præstantius sit; an peritior *Grammaticus*, an vero *Medicus*; an eruditione, an vero probitate quoad mores insignior. Ejus operâ *Galenus* elegantius *Latine* in *Translatione* loquitur, quam antea in *Autographo* *Græcè* locutus erat. Doctor. *Thom. Fuller*, libro de *Rebus Præclaris Angliæ.* *Angl.*

Extant de emendatâ *Structurâ Latini Sermonis* libri 6. *Paris.* 1532. & *Col.* 1543. 8°.

Extant *Rudimenta Grammatices*, ex *Angl.* in *Lat.* per *Georg. Buchanannum*, *Paris.* 1533, 1543.

Londini Diem obiit die 20. *Octobris*, 1524. & in *Ecclesiâ Divi Pauli Cathedrali* propè portam magnam *Borealem* sepultus est, cujus tumulum monumento dein conspicuo ornavit *Joannes Caius*, *Medicus Cantabrigiensis*, Anno Dom. 1557.

Hoc ejus Epitaphium:

Thomas Linacerus Regis Henrici VIII. Medicus : vir & Græcè & Latine atque in re medicâ longè eruditissimus : multos ætate suâ languentes , & qui jam animam desponderant , viâ restituit Multa Galeni Opera in Latinam linguam mirâ & singulari facundiâ vertit. Egregium Opus de Emendarâ Structurâ Latini Sermonis , amicorum rogatu paulo ante mortem edidit. Medicinæ studiosis Oxoniæ publicas lectiones duas , Cantabrigiæ unam in perpetuum stabilivit : In hac Urbe Collegium Medicorum suâ industriâ fieri curavit. Cujus & præsident primus electus est ; Fraudes dolosque mire perosus , fidus amicis , omnibus ordinibus juxta charus : aliquot annos antequam obierit Presbyter factus : plenus annis ex hac vitâ migravit , nullum desiderans , Anno Dom. 1524. die 7. Octob.

SANCTES PAGNINUS.

Clar. An. D.
MDX.

Natione Italus , Patriâ Lucensis , cujus extat *Lexicon Ebraicum* , obiit ann. 1536. ætatis 70. Alii ejus obitum referunt ad annum 1541. Fuit Theologus Ordinis Prædicatorum, & Latine, Græcè, Ebraicè, Chaldaicè, & Arabicè doctissimus , ut Testamenti utriusque Versio ex Græco & Hebræo abundè testatur. Item ejus *Isagoge* ad Mysticos Scripturæ sensus : *Grammatica* item *Ebraica* & *Græca*. *Abraham Bucholcer*. Indic. Chronolog.

Sanctes Pagninus , *Lucensis* , *Prædicatorii Ordinis* , *Concionator Apostolicus* , vir in divinis Scripturis apprime eruditus , & trium linguarum , sed *Hebræe* potissimum peritissimus , cum animadvertisset celebrem illam *Cicronymi* Versionem temporum injuriâ & hominum incuriâ vel magnâ ex parte intercidisse , vel magnâ ex parte fuisse corruptam , tentavit & ipse novam aggredi totius Scripturæ translationem , *Leone X.* Pont. Max. hortante , & sumptus operi necessarios præbente. Collatis igitur inter se multis , iisdemque probatissimis *Hebræorum* exemplaribus , quantâ maximâ valuit diligentia ac fide , omne Vetus Testamentum ex *Hebraicâ* veritate *Latinitati* donavit , & *Hebræorum* nominum multitudinem , quàm priores interpretes in *Latinas* voces inflexerant , *Hebræica* linguæ prolationi restituit. Utque lector haberet rectam rationem pronunciandi *Hebraicè* , accentus *Hebræis* dictionibus superposuit , additis quibusdam in margine totius voluminis numeris , qui indicarent , quot in singulis *Hebraicæ* Scripturæ capitulis versiculi , quos *Pesuchim* appellant *Judæi* , continerentur. Quæ omnia tam solerti curâ executus est , ut ejus editionem peritissimi *Hebræorum Rabbini* omnibus , quæ nunc extant , translationibus præferant multis eam laudibus attollentes. Venit quoque non minori laude Novum omne Testamentum juxta *Græcam* fidem : in quo , sicut & in Veteri Testamento , vulgaræ editionis auctoritatem , manente *Græci* contextus sententiâ sequi conatus est , Opusque suum *Clementi VII.* Pont. Max. dedicavit. *Sixt. Senens* in Bibl. Sanct. l. 4.

Sanctes Pagninus vir linguarum Orientalium peritissimus , qui in *Galliâ* primus post

quæ linguæ in suis loquendi modis conveniant; & ita tantum abest ut *Autographum* exprimat eadem puritate qua scriptum est, quin potius illud deformat omnibusque ejus ornamentis spoliatur — Novi tamen plures hanc Interpretationem magni aestimare, eamque plurimis cæterarum Scripturæ Versionum anteponeret; sed illam dubio-procul non satis examinarunt. *Hist. Crit. Veteris Testam. lib. 2. cap. 29. à Jes. Richard. Simon. Gall.*

Sanctus Pagninus Biblia primus in *Commata* distinxit; quæ sunt eorum versiculi. Veteres non distinguebant sed librum duntaxat citabant. *Hieronymus* monuit. Capitum in versus distinctio recens est. Oportet *Pagnini* Bibliorum Versionem esse bonam quia doctus fuit in lingua Hebraica. *Scaligerana* posterior. *Gall.*

Sanctus Pagninus, Lucensis, Italus, Ord. Prædicatorum, Lugduni ad Rhodanum diu vixit, & tandem obiit anno 1541. ibidem in Templo Prædicatorum conditus ante Odium. Vir fuit, ut Scripta ejus abundè probant, linguæ Hebraicæ peritissimus, & laudatissimus orator: ut *Symphorianus Champetius*, qui hominem sæpè dicentem audivit, testatur, præfatione in ejus *Isagogen*. *Pagnini* beneficium est, quod *Thomas Guadagnus*, vir locuples, ad cæteras impensas in Dei honorem, & publicum bonum, quibus *Lugduni, Avenione, Florentia* clarus erat, adjiceret ædificationem Nosocomii *Lugdunensis* ad excipiendos peste contactos, quod *S. Laurentii* vulgò dicitur. Scripsit autem in Scripturam Sacram quàm plurima, quæ *Sixtus Senensis, Possevinus, & alii* enumerant. Fateor quidem, nonnulla apud eum, præsertim quoad vulgatæ Bibliorum editionis immutationem, meritò improbari, quæ *Possevinus* annotavit, & quæ in posterioribus editionibus expunctione damnata sunt non tamen omnia, quæ apud *Pagninum* displicent, sunt ab eo profecta. Iteraque enim *Genevensium* interpolatorum nequitia sunt adscribenda, tamen si ementito loci nomine in lucem sint edicta, & malâ fide pro *Pagnini* lucubrationibus publicata. *Aub. Miraus.*

* *Thesaurus Linguæ Hebraicæ Sancti Pagnini*, auctus operâ *Joannis Mercerii, & Antonii Cevallerii*, prohibetur, donec expurgetur. *Vid. Judic. Tridentinum, in Append. Certorum Auctorum.*

Extant Hebraicarum Institutionum Grammatices lib. 4. *Par. 1549. 8º.*

Extat Lexicon Hebraico-Latinum, recognitum per *Mercerum & alios. Lugd. 1575.*

Epitome Lexici Hebraici *Antwerp. 1578. 8º.*

Extat introductio in sacras Literas & Mysticum S. Scripturæ intellectum. *Col. 1563.*

JOANNES CUSPINIANUS.

Clar. An. D.
MDXV.

Germannus, natus est *Sveinfurti* anno 1473. Obiit anno 1529. Aprilis 19. die; *Vienna*; quam eodem anno *Solimannus Turcarum Tyrannus*, die 22. Septembris, obsidere cepit.

Scripsit de Consulibus, & Romanis Imperatoribus — Historiam Austria-
Tabulam

Deplorant huius viri obitum præstantissimi quique inter quos *Sebastianus Munsterus* carmine *Hebraeo*, & *Theodorus Beza* Latino Hendecasyllabo.

PAULUS ÆMILIUS.

Char. An. D.
MDXX.

Veronensis, Barisius, in xde Dripura Canonicus, obiit 1529. III. Non. Quintil.

In Gallis ætatis cursum sub *Ludovico XII.* & *Francisco I.* agebat *Paulus Æmilius*. Magnum is sibi nomen paravit Opere inclyto de rebus Gestis Francorum: cui annos 30. impendisse dicitur. Ac libros quidem novem perfecit: decimum, morte præventus, reliquit imperfectum. Sed cum propinquus illius, *Daniel Zavarissus Veronensis*, ex schedis dispersis, multaque haurâ obductis, collegit, ac digessit ita, ut nunc legitur. Desinit *Æmilius* in anno quinto *Caroli VIII.* qui *Christi* est 1488. *Laconicam* ei brevitatem tribuit *Paulus Iovius*. In historiâ tamen belli sacri, duce gesti *Godefrido Bullionio*, luculentius se diffundere, mediamque ait viam insistere. Sed quicquid de cæterorum *Laconismo* dicat *Iovius*: omnino scriptor est elegans, ac disertus. *Voss. de Hist. Lat.*

Paulus Æmilius in Gallis & res quoque Gallicas scripsit, etsi non *Gallus*. *Ludovicus XII.* decus hoc *Italia* abstulit, & vindicavit sibi. Ille, ut rem dicam, penè unus inter novos, veram & veterem Historiæ viam vidit, eamque firmo pede calcavit. Genus scribendi ejus doctum, nervosum, pressum; ad subtilitatem, & argutias inclinans, & relinquens defigensque aliquid in animo scrip. Lectoris. Sententias & dicta sæpe miscet, paria antiquis. Rerum ipsarum sedulus scrutator, severus iudex: nec legi nostro ævo, qui magis liber ab affectu. Dedecus ævi est, quod minus ille placeat, quasi pauci sint qui capiant hæc bona. In tantis tamen virtutibus etiam hæc labecula: quod stilum parum necit, & spargit dividitque eum in minuta quædam membra. Hoc cum in omni seriosa oratione parum congruum, tum in *Annalibus* minime. Deinde quod inæqualis, alibi nimium anxius & castigatus, ideoque suboscuro; alibi (sed rarer) laxus & solutus. Vetustatis etiam nescio quid affectat in nominibus hominum, locorum, urbium immutandis, & in veterem formam redigendis sæpe crudite, interdum vanè; sed, ut ego judico, semper indecorè. In quibus, si refingere leviter eum nobis fas; (audeo dicere) virum daremus supra omnem hanc novitiam, & ad priscam laudem. *Lips. Not. ad Lib. I. Politic. c. 9.*

Paulus Æmilius, cui de Scriptoribus Gallicis, plurimum creditur, sæpe historiam confundit, sæpe non ex rerum fide, sed ex impetu calami interpolat, fingit multa, ut animo concepit, non commemorat ut memoriis publicis ea debere potuit. — Non parum adulari Pontificiæ curiæ doctus. *Joh. Henr. Boetler.* in Præfat. Ser. Cæsar. German.

Vir clarissimus, gravitate, judicio & eloquentiâ præstans; obiit Anno Dom. 1529. *Theoph. Daffiliand.* in Descript. Urb. Ital.

Si compendium rerum *Francicarum* legere desideras, adi Historiam *Pauli Æmilii Veronensis Itali*, qui vixit sub initium seculi superioris in Gallia. Quæ-
quodmodum

filii judicet, ne unum quidem eorum referat ad virtutem, ad Religionem & ad conscientiam, ac si harum nulla in universo orbe non jaceret extincta: Omniumque rerum gestarum, quantumvis in se speciosarum, causam reiecit ad aliquam occasionem vitiosam, aut ad aliquod commodum hinc Authori proventurum. Ingi tamen non potest quin ex innumeris illis actionibus de quibus sententiam fert, nulla rationi suam originem debeat. Nulla corruptio homines tam universim invadere potuit, quin aliquis contagium ejus effugerit. Quapropter metuo ne is scribendi character gustus ipsius vitio quadantenus sit tribuendus, imo fieri potuit ut alios suo pede metiri voluerit. *Michael de Montagne. Tentaminum lib. 2. cap. 10. Gall.*

Ex *Italis* superest *Guicciardinus*, qui (relinquo quod in quàm plurimis *Historici* partes ignoravit) tam frigide, invitulque *Gallorum* victorias & gloriam, narrat, quàm accurate lubensque, adversa quæque, quantumvis minima, à fortunæ potentissimo belli numine ejaculata: quemadmodum Sarcinarum in alicujus fluminis traiectione Submersionem persequitur, atque dilatat. Dum videt *Carolo VIII.* totam *Italiam* ab *Alpibus* ad *Neapolim* nemine penitus obistente occupanti, victoriam absque suspitione falsi adimi non posse, in *Gallorum* quorundam militum internectione paucorumque, quàm suæ victoriæ obtineri non potuit, totus est, magnam eam appellantis stragem: *Carolo* tamen agi dominium superstitisse diffiteri non ausus est. Sed quæ de victoribus strages fieri potuit? si de suis Sermone instituit, eis semper plus meritis attribuit, & regionis laudes magis, quàm suæ gentis res gestas persequitur, unde maxima laus ducenda est. *Claud. Verder. in Autor. Censur.*

* Hic Author rejicitur inter Hæreticos Primæ Classis.

In memoriam *Francisci Guicciardini* hoc Distichon composuit *Stephanus Paschasius*:

*A Tito nullus, si quis mihi credat, in Orbe
Clarior hoc uno floruit Historiâ.*

P E T R U S B E M B U S.

Clar. Ap. D.
MDXX.

Petrus *Venetus*, præter illustrem sui generis nobilitatem, illi accessit & doctrina singularis, facundia admiranda, & summa vitæ integritas. Quæ virtutes illum patriæ, totique *Italiae* commendarunt: *Romano* potissimum Pontifici: qui ut ejus nomen gloriæ splendidioris titulo ornaret, & augustius redderet, *Romanae* Ecclesiæ, Senatusque Apostolici Cardinalem creavit: amplissimisque beneficiis cumulavit. Is *Ciceroniana* eloquentiæ sedulus admirator, & imitator exitit; Orator, Poëta, & Historicus suo tempore nulli secundus, antiquis certè conferendus. Is plurimos ingenii felicitis partus, monumenta posteritati reliquit: inter quæ hæc habentur præcipua. De *Imitatione Sermonis* lib. 1. *Epistolarum* lib. 1. *Historiarum Venetarum* lib. 12. Scripsit & carmine poemata venustissima.

Benacum.

tes infelici vel inepto iudicio contempsisset. Excessit è vitâ nondum senex apud *Lugdunum*, ignobili & tenebroso in diversorio, multis eum tanquam *Necromantia* suspitione infamem execrantibus, quod *Cacodæmonem* nigri Canis specie circumduceret; ita ut quum propinquâ morte ad penitentiam urgeretur, cani collare loreum magicis per clavorum Emblemata inscriptum notis exolverit, in hæc suprema verba iratè prorumpens, *Abi perdita bestia, quæ me totum perdidisti* nec usquàm familiaris ille canis, ac assiduus itinerum omnium comes, & cum morientis Domini desertor, postea conspectus est, quum præcipiti fugæ saltu in *Ararim* se immeruisse, nec enatallè, ab his qui id vidisse asserbant, existimetur. *Paul. 10v. in Elog.*

De *Cornelio Agrippa* quidam amici docti ad me scripserunt è *Brabantia*, sed sic ut nec hominis violentiam probare, & plus illi in colligendo studiis, quam in deligendo iudicii tribuere videantur. *Erasin. Epist. lib. 24. Epist. 18.*

De Viro (*Cornelio Agrippa*) de quo quid sentiam rogas, magnificentius censeo quàm ut de ejus ingenio censuram ferre possim. Ex ejus libri (de *Incertitudine & Vanitate Scientiarum*) qualicunque g. stu. deprehendi hominem esse ardentis ingenti, varæ lectionis & multæ memoriæ, alicubi tamen majore copiâ quàm delectu, ac dictione, tum multosâ veriùs quàm compositâ. In omni genere rerum vituperat mala, laudat bona. *Erasin. in. lit. Abeli Colstero, dat. Friburg. 25. April. 1533.*

Agrippa doctissimus Mathematicus à Patre existimatus est, virque doctus. *Scaliger. ana. 1.*

Cornelii nomen ob multiplicem doctrinam, non modò apud Germanos, sed & apud externos celebre exitit. *Buissard. in icon.*

Venerandum Dominum *Agrippam*, literarum literatorumque omnium miraculum, & amorem bonorum, appellat doctissimus *Ludovicus Vives.*

De *Cornelio Agrippa* quid omnino sentiam, nihil habeo necesse dicere, nisi quòd cum in literas declamitavit, videri voluit egregiè literatus: quanquam tamen non minus apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quàm otiosè solers in vanitate Artium insectandâ. *Claud. Minos in Not. ad Emblem. Alciati, pag. 63.*

Testem appello non hunc aut illum emunctioris natæ Theologum; sed *Cornelium* ipsum *Agrippam*, quem in hisce Mysteriis (de *Magiâ*) norunt & agnoscunt viri docti fuisse *Delium Natatorem*. *Ioan. Arrovysmith Tac. Sac. p. 87.*

Dixtus Senensis vocat Hæreseos *Lutherana* Sectatorem. Sed quàm hoc sit à vero abnorme, patet ex capite sexto de Vanit. Scientiarum, in quo B. *Lutberum* acrite perstringit. *Quenstedt.*

Quidam Magum fuisse, & canis nigri specie *Cacodæmonem* circumduxisse, tradunt. Sed clarissimus *Johannes Wierus* de Præstigiis Dæmonum l. 2. c. 3. id merum Commentum esse affirmat.

Quidam Autores iudiciis suis de ejus fama detraxerunt, eumque *Mæsi* accusarunt: Alii vero ingenuè professi sunt eos ignorantia & affectibus inimicorum *Agrippa* se abripi tinere qui hunc quem non cognoscebant accusarent. Et sane boni

ta lectionis, singularis eruditionis. *Ioan. Pifens.*

Fuit vir doctrinâ variâ exultus, & ingenii amoenissimi, quippe Theologus, Philosophus, Orator, Poëta, Historicus, linguæ Græcæ & Latinæ peritus. *Bellarmin. de Script. Eccles.*

Thomas Mori ingenio quid unquam finxit *Natura* vel mollius, vel dulcius, vel felicius? *Erasm. Epist. l. 5. Ep. 2.*

Non alium esse scio in *Angliâ* vel ingenio tali præditum, vel vitum incorruptioribus moribus. *Idem ibid. l. 16. Epist. 53.*

Non auctor levioris esse operæ *Morum* effingere, quàm *Alexandrum Magnum*, aut *Achillem* nec illi quàm hic noster immortalitate digniores erant. *Idem ibid. lib. 10. Epist. 30.*

Britannorum doctissimus vocatur *Scævola Samaritanus* in *Elog. Germani Brixii*. *Anglicus* ille *Socrates* appellatur *Julio Scaligero* in *Epistola*.

Thomas Morus, *Anglus*, circa annum 1513. quo tempore erat *Viccomes civitatis Londinensis* consignavit *Historiam Richardi III. Angliæ Regis*; quæ in operibus ejus *Lovanii* editis reperitur. Sed ut fusè persequitur, quibus sceleribus ille ad regnum pervenerit: ita quomodo id gesserit, non exponit. Nempe omnino opus est imperfectum: ac nec eâ parte, quam habemus ultimam manum accepit. *Elegantia* quidem *Latini sermonis* ab aliis ejusce viri operibus longè vincitur. Sed *Anglicano sermone* ab eodem quàm elegantissimè exarata integre in volumine, quod *Anglica* ejus opera continet, invenitur. *Vitam præterea Edwardi V.* scripsit, teste *Bales* — Profectò vir omnino eruditus fuit; quicquid in suo *Animoro* dicat *Germanus Brixius*, objectat quidem non pauca, quæ cum fugerint, pleraque sanè minuta. Sed quis ea non condonet lubens viro omni: penè vitâ publicis muneribus distento, & tandem per varios gradus ad cancellarii munus evecto? *Voss. Hist. Lat.*

Thomas Morus, vel eo nomine magis laudandus est, quod *Britannia Insulæ* terminos vix unquam egressus, eruditionis famâ universam *Europam* impleverit. *Londini* honestâ familiâ natus, nullo magistro præcunte, ad exactam *Latinarum literarum cognitionem* *Græcas* etiam adjunxit. Ab iis studiis ad forenses causas adductus, tamâ æquitate ac prudentiâ enituit: ut ab *Henrico VIII. Rege* ad primaria *Reipub. munia*, & demùm ad supremum regni Magistratum (vulgò *Cancellarium* appellant) solâ virtutis commendatione vocatus fuerit. *Aub. Miræus de Script. Ecclesiast.*

Fætor ingenium felicissimè natum, & quod nihil non potuisset efficere, si totum his studiis vacare licuisset. Cæterum isto puero vix tenuis odor literaturæ melioris demigrarat in *Angliam*. Deinde *Parenann* auctoritas, ad *Leges* ejus *Genitis* discendas, quibus nihil illiteratius, adegit: mox in causis agendis exercitatus, hinc ad *Reip. munia* vocatus. Vix succisivis horis respicere potuit ad *Eloquentiæ studia*. Tandem in *Regiam* pertractus, & *Regni Regionumque negotiorum* undis immerfus, magis amare potest studia quàm colere. Et tamen dicendi genus, quod assecutus est, magis vergit ad *Isocraticam structuram* ac *Dialecticam subtilitatem*, quàm ad *fusum illud Ciceronianæ dictionis flumen*, quanquâ urbanitate

sive humaniores, sive *Christiano* dignas homine literas aestimare libeat. Quod re-
rd ad dicendi facultatem attinet, parem, meâ sententiâ, in tam di-
sa dicendi genere laudem merentur. Beatissimi in ambobus & rerum & verbo-
rum copia: sed ita ut alter aliâs expatietur, alter augustiore quidem alveo, ve-
rùm altiore ingentem aquarum vim trahat: fuit ille plenior, hic fertur r. pidior.
In *Budæo* videor mihi agnoscere plus nervorum, sanguinis, spiritus: in *Erasmio*
plus carnis, cutis coloris. In illo plus diligentia, in hoc plus facilitas: creberr-
ille sententiis, hic faciliis: Ille omnia utilitati, hic plurimum delectationi
tribuit. *Christoph. Longol.* in Epist. ad *Iacob. Lucam, Decan. Aurelianens.*

Gulielmus Budæus, Parisiensis, omnium qui hoc Patrumque seculo vixere, si-
ne controversiâ doctissimus. Cujus fama in excelsio & illustri loco posita om-
nes omnium nationum homines in admirationem sui quotidie convertit: eoque
magis, quod in urbe ab his studiis id temporis abhorrente inter luxum & opes
ortus & educatus, nullo præceptore, nullo rivali, ad supremum illud eruditio-
nis fastigium suâ ipsius induciâ constantiaque penè incredibili proventus est.
Defuit quidem tanto viro perspicuus ille venustioris eloquentiæ nitor, quem re-
centiores uni (*Ciceroni* addicti) majore studio & religione coluerunt. Sed quid si
existimabat (id quod res erat) ejus auctoritatis homini gravitatem styli magis
quàm verborum Lenocinia convenire? Certè voluntatem ei non facultatem de-
fuisse argumento esse potest penitissima illa illa totius Latinitatis cognitio, cujus
in *Pandectis* recensendis & *Romanorum Jure* illustrando luculentum & nobile *spe-*
cimen dedit. *Scævola Sagarthannus* in *Elog. Gallorum*.

In *Græcis* autem quis non miretur eoque progressum, ut (quod nulli dum
extra *Græciam* nato contigerat) ipsius *Iani Lascaris Græcorum* doctissimi judicio
veterem *Atticorum* facundiam adæquasse diceretur. *Idem. ibidem.*

Nunquam erit in *Galliâ* alter *Budæus*. *Scaligerana prima.*

Budæus qui dixit *Gallicas* voces à *Græcis* originem ducere, non paucos erro-
res commisit. Nihil nisi imitando scribere poterat, *Phræseon* locos communes
ob oculos habens: *Græce* Linguæ callentissimus in *Europa* fuit. Per facile po-
test hodie quis *Græci* & *Hebraici* idiomatis peritus esse, omnium enim extant
interpretationes; sed ut quis vim nativam & genium linguarum illarum noverit;
diligenti studio opus est, & pauci eo perveniunt. *Ios. Scaliger* in *alteris Scaligeranis* *Gallicè*.

Singulare hujus Urbis [*Lutet.*] ornamentum, cujus si quando manum in ali-
quo loco cognoscimus, ita veneramur & admiramur, ut quod ludens scripserit
aliorum seriis Scriptis anteponere non erubescamus. *Turneb. lib. 9. Adversar.*

Incomparabilis *Mystæ Græcæ literaturæ* suo ævo *Gulielmus Budæus. C. Barth.*
l. 21. Averlar. c. 3.

Græcarum literarum decus immortale. *Merie. Casaub.* in *Epieteti Enchir. p. 155.*

Tantum honoribus suis promerendis impendit studium, ut nunquam ocio, nisi
unicâ nuptiarum suarum die, quidquam indulserit, utpote quâ conquestus est, se
4. tantummodò horas literis impendisse. *Lyncker de beneplac. sect. 2. cap. 1.*
num. 2.

Utroque

MARTINUS BUCERUS.

Germanus, Selestadii natus anno 1491. Ordinem Dominicanorum, in quo Clar. An. D.
vixerat annos 15, Evangelii doctrinam amplexus, reliquit, anno 1521. cum MDXXX.
Petro Martyre, Pauloque Fagio, Argentorato, ubi docuerat, ab *Edvardo Sexto*
invitatus, in *Angliam* pervenit, anno 1549. ut ibi doctrinæ suæ seminem fac-
ret, *Cantabrigie* Professor: ubi obiit Anno 1551. ætatis 61. Ejus *Ossa Mariæ*
Leviente, effossa & cremata, anno 1555. unâ cum *Fagi* ossibus: sed ambo; sub
Elizabethâ, anno 1560. publicis laudibus ornati, honoribusque suis restituti sunt.
Hofman.

Ingenio & eruditione inclytus: *Hebrææ* Lingux apprime peritus fuit. *Hofman.*

Eo erat ingenio ut adversarios patienter audiret, leniter responderet, & verita-
tis potius quam victoriæ curam haberet. *Melchior. Adam.* in vir. ejus.

Cujus [*Martini Buceri*] & eruditionem singularem & zelum pietatis exi-
mum, cum eximia prudentia conjunctum omnibus sæculis testabuntur, tum
doctissimæ ipsius Lucubrationes, & in publicis comitiis Disputationes habitæ;
tum pro Ecclesiarum pace, quamvis non felici semper successu, labores exhau-
sti. *Boissard.* in Icon.

A conventu *Ratisbonensi* *Joannes Gropperus*, Archiepiscopi *Coloniensis* Lega-
tus, domum reversus, *Bucerum* mirificè commendabat, & inter omnes idoneum
esse dicebat, cui religionis emendatio rectè committi posset. Nam esse cum pri-
mis doctum & pacis amantem, & integræ vitæ. *Sleidan.* Commentar. l. 14.

Cum Cardinalis *Contarenius* à *Petro Martyre* interrogatus esset de *Doctis Ger-
manorum* Viris; respondit ille: *Nihil attinet de Philippo*, qui notus, dicere: *Ha-
bent Germani & Martinum Bucerum*: qui cā uberente doctrinæ Theologicæ &
Philosophicæ, eā etiam in disputando subtilitate felicitateque est instructus; ut unus
ille omnibus nostris doctioribus possit opponi. *Melch. Adam.*

De literis hoc unum summam ponam: Quæ in aliis singula singulis, ea in
uno pariter universa concidisse. *Augustini* fuit in illo acumen, *Hieronymi* lingua-
rum varietas & doctrina, disciplina *Cypriani*, *Ambrosii* Authoritas, *Origenis*
scientia, *Chrysostomi* in docendo perspicuitas, *Bernardi* integritas in vitâ: vel
hæc in illis præcæ Ecclesiarum Heroibus uberiora si fuerint (ut fuisse confi-
teor) tamen particulas ex omnibus excellentissimas noster *Bucerus* tanto studio
atrupuit, tot ornamentis perpolivit, ut si non unus cum omnibus, tamen sepa-
ratim cum singulis comparari possit: aut in illo augusto veterum choro si non
præsideat, in hominibus nostri sæculi, omnibus ex partibus inter alios emineat.
Gualt. Haddon. in Orat. Funebris. vid. vitas *Batesii* p. 276.

Quàm multiplicem in *Bucero* jacturam fecerit *Dei Ecclesia*; quoties in men-
tem venit, cor meum propè lacerari sentio. *Calvin.* Epist. ad *Viretum*.

Martinus Bucerus summus Theologus; qui ut à viro quodam docto verè de il-
lo scriptum est, præter reconditam eruditionem copiosamque multarum rerum
scientiam, præter ingenii perspicaciam, multam lectionem, aliasque multas ac

varias

coloris negligens, in ejus quamvis linguæ elegantis parùm se tulerit. Quod si quando obicaris e planandis unam alteramve dictionem è proprio peni adfecit, certis illam notis homo religiosus insignivit: quò adulterinis lector Germana sponeret. *Huet. de Claris Interpr. p. 144.*

*Hebraica non pauca Latinitate donavit Sebastianus Munsterus, bonis literis, & sanctæ potissimum linguæ cognitione supra fidem excultus: quamvis autem in Interpretando verbum verbo reddere studuerit, Latinitatis tamen genio asseruit quandoque, & Ebraismi sterilitatem uberiori sermone explet, nec religionem quam requirimus, ubique curare se profitetur, quòd eo discentiùm foveatur negligentia; recto quidem & laudabili consilio, modò eo in licentiam suam Interpreter non abutatur. *Huet. de clar. Interpr. p. 187.**

Sebastianus Munsterus [vir quantus & qualis! in illâ præsertim temporum & literarum caligine] præter ipsius *Annotationes*, quas in *Criticis Londinensib.* habemus, *Versionem* ex *Hebræo* textu adornavit, doctrinâ non vulgari, & summo acumine; in quâ *Hebraica* plerisque in locis fideliter admodum, nec minus perspicue, reddit. *Matth. Polu. Præfat. Tom. 1. Synops. Critic. p. 4.*

Atque hoc malim ex *Sebastiano Munstero*, optimo virò, *Artium Mathematicarum & Hebraicæ linguæ doctissimo*, quàm ex me discat. *Nic. Fuller. l. 1. c. 16. Miscell. Sacr.*

Nec pauca, nec contemnenda de variis Rebus publicis *Cosmographiæ* suæ inseruit. *Conring. de Cyv. prud. cap. 14.*

Vir diligentissimus, sed in quo paulò plus accuratioris desideres. *Blumen. cap. Histor. Orb. Tec. n. 7.*

Munsterus omnia ex *Pagnino*, hausit, qui non amplius reperitur, nec id agnovit. *Scaligerana* posterior. Gall.

Licet *Munsteri* *Versio*, satis intelligibilis sit, aliquid tamen habet asperi, quia Textus *Hebraici* literam pressè nimis lectatur, ut c. 1. *Genesius* vers. 22. ubi transfert *Fructificate, & augeſcite, & implete aquas in fretis.* Vulgata, ut mihi quidem videtur, eadem verba per hæc feliciter expressit, *Crescite, & multiplicamini & implete aquas maris.* Uno verbo, perfectior esset ejus Interpretatio, si à *Latino Interprete* tam longè non abivisset. Cæteram *Genebrardus* satis moderatus non videtur in *Critica* quam in hanc Translationem exercuit, quando Authoti exprobravit quod parum accuratus fuerit, & *Luthero* nimis adhæserit. *Munsterus*, neglecta vocum propria notatione, sæpè *Lateranizabat*, & à suo *D. Francisci* instituto discedebat. Contra enim asseri potest, *Munsterum* accuratissimum & fidelissimum inter omnes *Protestantes* in *Bibliorum* *Versione* sua fuisse, imò nec *Lutheri* Translationem approbare potuit quia longè nimis à *Literali & Grammaticali* sensu recesserat. *D. Huetius* justius de eo judicium tulit, dum *Exacti Interpretis* elogio ipsum ornat. Notæ quæ *Munsterus* Translationi suæ annexit eximia utilitatis esse possunt ad *Hebraicæ linguæ & Scripturarum Styli* cognitionem: multoque utiliores essent si pleraque minimè necessaria non immiscuisset, quæque desumpta à *Rabbinis*, quæ ad Textus sui elucidationem nihil conferunt. Nihilis etiam affectavit famam *Viri* in eorumdem *Rabbinorum* lectione versati. Et tamen,

CELEBRIORUM AUTHORUM.

tamen, si excipiantur libri quorundam Grammaticorum Rabbiorum, qui Scripturam commentati sunt, in hoc studii genere non admodum exercitatus erat. Quod facile probari posset ex Latina Versione quam elaboravit exigui Compendii Philosophici Rabbini-Hebræo conscripti: nulla enim ferè occurrit vox in hac Latina Versione circa quam hallucinatus non fuerit, imò ne prima quidem verba intellexit Inscriptionis. Libri huius. Liber hic ascribitur R. *Moyse Maimon*is filio, qui hunc Arabicè composuerat; Ille verò contra in sua Interpretatione huius Operis Authorem facit R. *Simonem* & exinde has voces *bilefcon arau*, vertit in lingua *suavi*; non advertendo quid Arabico idiomate significant. Multò melius Grammaticos Rabbios intellexit quia his legendis majorem navaverat operam, & hac re super consuluerat *Eliam Levitam* Judæorum Doctissimum Grammaticum qui eodem tempore cum ipso vixit. *Jel. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. lib. 2. c. 21. Gall.*

Ex recentioribus *Munsterus*, & post eum *Thuerus*, & *Belleforestus*, male opera sua *Cosmographiam* inscripserunt. Nam quemadmodum Geometria *Platonis* *γλωσσι* est *δυναμις* ob nimis arctam significationem, ita Cosmographia, quod late pateat, nimis ridiculum item nomen haberi debet. *Claud. Verder. in Auctor. Genl.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

**Sebastiannus Munsterus* inter Hæreticos primæ Classis rejicitur.

HIERONYMUS FRACASTORIUS.

Patria *Veronensis*, vir consummatissimæ doctrinæ: Medicus enim, Poëta, *Clar. A.D.* Astrologus, & Philosophus fuit suâ ætate doctissimus: in quibus studiis *MDXXX.* tantam acquirit laudem, ut usque ad hodiernum diem antiquis comparandus merito judicetur. Ejus Poëmata tanti sunt apud omnes literatos, ut illa conferantur cum *Vergilianis*: tanta in eis eloquentia, tanta dicendi vis, & facultas, sermonisque puritas, ut æternâ laude non sine causâ ad cælum evehantur, unde à multis divinus vocatur *Fracastorius*. Is cum totam ætatem in arte Medicâ, & in indagandâ rerum naturâ sedulo impendisset: in eo omnem movens lapidem, ut literatos juvaret, & omnibus prodesse posset, *Patavii* ubi tunc summo in honore habebatur, naturæ concessit: ann. *Christiana salutis 1553.* ibique sepultus, funus prosequente publico luctu totâ Academiâ, & Civitate. Omnia ejus opera tantâ perfectione scripta sunt, ut in iis requiri nihil possit. *Boissard. in I. on.*

Scripta ejus hæc sunt: *Siphillis Poëma*, id est libri tres de morbo Gallico — *Ioseph Comædia* — *Homocentrica* — De causis Criticorum dierum, per eaque in nobis sunt — De Sympathiâ & Antipathiâ — De Contagione, & Contagiosis Morbis, eorumque curatione — *Naugerius*, sive de Poëtica dialogus — De Animâ Dialogus — De Vini temperaturâ Sententia — Carminum liber unus —

Hoc ejus Epitaphium Jul. Caesar Scaligero auctore;

*Hic situs est Fracastorius Hieronymus : urnæ
Quem cap'it, hic cepit pectore cuncta suo.
Sidera digessit : revocavit funera, Rerum
Natura, imperii conscius, atque Dei.
Aut Heliconiadum fontem sibi sustulit omnem :
Aut tumulus vertex hic Heliconis erit.*

HENRICUS LORITUS GLAREANUS

Clar. A. D.
MDXXX

A Nno. 1488. natus, Glaronam, Helvetiae pagum, natale solum habuit. *Frisingi*, die 28. Martii, anno 1563. ætatis 75. naturæ concessit. — Erat in omnibus disciplinis versatissimus. Domum ejus optimarum Artium Officinam dictam fuisse memorant, ex qua in omnes *Germania* angulos viri doctissimi prodierint. A *Maximiliano* I. lauro poeticâ & eximio annulo donatus est. Quæ scivit, libenter & candidè aliis communicavit. *Konig.*
Scripta ejus hæc sunt: *Isagoge in Arithmetice* — *Descriptio de situ Helvetiae, & vicinis gentibus* — *De quatuor Helvetiorum pagis* — *Pro iustissimo Helvetiorum fœdere Panegyricon*, ad *Maximilianum* Augustum, omnia Versibus Heroicis. *Isagoge in Musicam* — *De Geographiâ liber* — *Judicium in Terentii Carmina* — *Annotationes in Horatium* : in *Ovidii Metamorphoses* : in *Ciceronis* librum de *Senectute* : In *Salustium* : In *Caesaris* *Commentaria* : in *T. Livium* : In totam *Romanam* *Historiam* : In *Dionysium Halicarnassæum* — *Elcgiarum libri duo* — *De Arte Musicâ* — *De Ponderibus ac Mensuris* — *Annotationes in Valerium Maximum*, in *Suetonium*, & *Lucanum* — *Annotationes in Eutropium* — *Epistola ad Joannem Hervagium* — *Brevis Isagoge de ratione Syllabarum & de figuris quibus Poëte utuntur* — *De Asse libellus*.

• Est apud nos *Henricus Glareanus* Cæsareâ laureâ insignis, quod equidem decus inter tot juvenis ornamenta multò infimum esse duco. In omnibus disciplinis, quas *Mathematicas* vocant, eximie doctus, neque vulgariter exercitatus. In omni, quæ nunc in Scholis traditur, *Aristotelicâ Philosophiâ* eò processus, ut cum summis etiam congreri posset. Magnam insuper *Theologicæ* rei partem allocutus. In *Geographiâ* in *Historicis* absolutus. Denique nullum est genus literarum, in quo ille non sit felicissimè versatus. *Erasm.* l. 15. *Epist.* *epist.* 35.

• *Henricus Glareanus*, summus olim *Desid. Erasmi* amicus, & Mutices scientiâ clarus, rem literariam diu voce & scriptis (quantum ea tempora ferebant) juvit. *Thuan.*

Multi judicii & variæ eruditionis vir nobis pueris floruit *Henricus Glareanus*. *Lal. Bisciola*. *Tom. 2*. *Hor. subsec.* *æc.* 7.

Vir fuit ingentis ac variæ admodum eruditionis : etiam criticus non paulò melior,

JOACHIMUS CAMERARIUS

Clar. A. D.
MDXXXV.

Germannus, natus fuit Anno 1500. Obiit 17. Aprilis Ann. 1574.
Opera ejus penè infinita.

Profecto vir hic nunquam satis laudatus, si alius quisquam, verè *Germania* suæ *Phoenix* fuit; non gentis suæ iudicio solum, sed etiam exterarum. Quantis enim præconiis eum extollunt *Jovius*, *Turnebus*, *Lipsius*, ac optimus & doctissimus quisque: Usque adeo, ut qui eum non maximi faciat, is certissimo iudicio, vel inter indoctos, vel improbos, referri mereatur. *Voss. de Mathem. p. 177.*

Cum vitam otio literario consecrasset *Camerarius*, post perceptam utriusque linguae exactam notitiam, non solum ad bonos Auctores interpretandos, tam Poetas quam Oratores & Historicos, sed etiam in solidioribus Philosophiæ, Mathematicarum artium, & postremo Theologiæ studiis multa commentatus est. Ad quæ omnia (quod pauci ante illum fecerant) politioris literaturæ ornamenta semper attulit, variis in omni doctrinæ genere lucubrationibus, aut dum vixit editis, aut post ejus mortem à tanto Patre dignis filiis publicatis: quæ ipsarum & diversis temporibus ac locis per particulas edita (cum ejusmodi sint, ut iis ad rem literariam plurimum emolumenti sit redundaturum) simul omnia aliquando edi Reipublicæ maxime interest. *Ibuan. ad ann. 1574.*

Studia nunquam remittebat, ne inter peregrinandum quidem; sed quæ absente Bibliothecâ vel inter vias, dum equitaret, vel de nocte animo concepisset, arripere deinde calamo annorabat. Linguam Gallicam & Italicam jam senex attigit, & Hebraicam etiam degustavit. In Græcâ familiam duxit: in Latinâ cessit nemini, Historicos, Poetas, Oratores, Medicos, Jurisconsultos, Theologos Græcos & Latinos excussit. *Melch. Adam. in Vit. Camerar.*

Eo proventus est eruditionis, ut, communi doctorum omnium consensu, peritiorem linguæ Græcæ neminem, in Latinâ verò linguâ disertiores perpaucos, exactiorem autem nullum Scriptorem habuerit *Germania*, sicut plurima ipsius monumenta testantur. *Theod. Beza in Icon. Illustr. Vir.*

Vir inter eruditos magni nominis. *H. Couring. de Official. Imp. th. 18.*

Utriusque linguæ hodie Princeps.

Ego oro Deum, ut excitet *Camerarios* in vestrà *Germaniâ*, in nostrâ *Galliâ* *Scaligeros*. *Isaac. Casaub. in Epist. ad Georg. Remum.*

Vivet viri illius, & ætatem florebit laus intemerata, nec quisquam erit, qui hoc publicum ipsius elogium, Optimum & Doctissimum seculi sui fuisse, nunquam queat eripere. *Jo. Michel. Dilther. Disput. Acad. Dissert. 18.*

Non suæ tantum *Germaniæ*, sed etiam totius nostræ *Europæ* decus & ornamentum, *Joachimus Camerarius*. *Turneb. l. 4. adv. c. 1.*

Parens vester æternum illud *Germaniæ* decus. *Lips. in Epist. ad Joach. fil.*

Grati mihi semper *Camerarii*, ob unum illum Virum, quem *Germania* vestra habuit sine pari. *Idem in alterâ Epist. ad eundem.*

JO

5333

Non

CELEBRIORUM AUTHORUM. 391

Nota *Joachimi Camerarii* innumera in rem literariam bene promerita. Quem nequequam ingrati lucumones rodere contentur. *Sciopp. de Arte Critic. p. 7.*

Est in celebri famâ *Joachinus Camerarius*, Græcæ atque Latinae linguæ ita peritus, ut scribendo pernobilis *Ciceronis* imitator evaserit. *Paul. Iov. in Elog.*

Camerarius vir bonus, qui non malè Authores interpretabatur. *Scaligerana 1.*

Camerarius fuit unus è maximis ætatis suæ Germanis. *Scaligerana 2.*

A quorum [*Joachimi Camerarii*, & *Zuingeri*] lectione nemo unquam nisi doctior recessit---*Camerarius* & *Giphanius* nihil unquam ineptè moliri sunt. *Gabr. Nand. in Bibliograph. Polit.*

Joachinus Camerarius reliquis in juventutem Germanicam meritis adjunxit & *Carminis* gloriam, præsertim elegiaci, quæ paucis adcoecedit, sive inventionem consideres, sive facilitatem, proprietatem, numerum. *Ol. Borrich. de Poët. pag. 127.*

Vir de politiori literaturâ præclare meritis *Joachinus Camerarius*, suæque adco Germaniæ singulare ornamentum. Castus sermo, & perspicuus, & quem si cum *Græcis* contuleris, sincerum atque sanum, & nonnisi obscurioribus declarandis, idque raro & leviter, excurrentem agnosces. *Huet. de Clar. Interpret.*

Joachinus plus habere videtur citæ quam naturæ. *Erasm. Epist. lib. 26. Epist. 45.*

Ad hanc autem in omnibus bonis disciplinis eruditionem accesserat pietas singularis, prudentia longo rerum usu confirmata, quam etiam magno illi *Philippo Melancthon* id ipsum esset quod *Atticus* ille *Ciceroni*, tantum denique juvandæ rei literariæ studium, ut, spreto dignitatibus omnibus, quas alioqui facile suis virtutibus consequi potuisset, in nobilissimis Academiis *Wittebergensi*, *Tubingensi*, *Heidelbergensi* docendo consumptis aliquot annis, *Lipsiæ* tandem positis sedibus, in extremâ senectâ fortiter idem munus obiens, lugentibus bonis piisque omnibus, & mox sequuturam rerum commutationem prælagentibus, in Domino placide obdormiverit: hoc quoque beneficium à Deo consequutus, ut doctissimorum patrique simillimos liberos reliquerit. Nos autem hoc Epigrammate sumus illum prosecuti:

Extinctis olim, Musæ, flevistis alumnis,

Et vitam vestrâ restitulistis ope.

Nos contra vobis, Joachimi in funere, Musæ;

Has miseri extinctis solvimus exequias.

Namque omnes tecum, tecum, Joachime, Camerarius

Ut vixere simul, sic periere simul.

Brachin Icon.

* Hic Author Romano Indice inter Hereticos primæ Classis numeratur.
Omnia ejus Opera variis locis atque temporibus sunt impressa.

ALBERTUS PIGHIUS

Clar. A.D.
MDXXXV.

B *Elga, Campensis*, familiaris erat Papæ *Adriano, V. I.* quem etiam in Hispaniam euntem, comitatus fuit: Ac defuncto Romæ *Adriano*, aman- tissimum sui sensu *Clementem V. I.* Varias obiit legationes *Romam, Worma- tiam, Ratisbonam.* In *Mathesti* instituit *Paulum III.* a quo donatus est duobus de- catorum millibus, & *Præpositurâ Ultrajectinâ* ad *S. Ioannem.* Quod erat anno 1535. Etiam *Sadoletus* usus amico fuit: *Ultrajecti* decessit anno 1542. *Voss. de Ma- themat. p. 71.*

Scripta ejus hæc sunt: De ratione Paschalis celebrationis: De restitutione Ka- lendarii Ecclesiastici. — De Aequinoctiorum, Solstitionumque Inventione. — Apologia adversus novam *M. arii Beneventani* & *Monachi Cælestini* Astrolo- giam, atque Apologiae defensio. — Astrologiae Defensio, adversus Prognostico- rum vulgus. — Assertio Hierarchiæ Ecclesiasticæ. — Apologia indicti à *Paulo III.* Concilii. — Ratio Componendorum dissidiorum, & faciendæ in Religione Con- cordiæ. — De libero hominis arbitrio, & divini Gratiæ. — Explicatio Controver- siarum præcipuarum, quibus hodiè potissimum exagitur *Christi fides & Reli- gio.*

Vir maximus atque doctissimus inter Pontificios vocatur à *Luella Episcopo Sa- risbur.*

Pontificiorum *Achilles* adversus *Lutherum*, qui totus noster est in causâ *Justificationis.* *Episc. Morton. Antidot. contra. Metira, c. 7. Sect. 1.*

Dicunt Pontificii *Pighium*, alioqui *arbitrium Doctorem*, seductum ex Lectio- ne librorum *Calvini.* At *Pighius* ipse testatur, sententiam suam se è lectione Scri- pturarum hausisse: O *Calvinum* vel *Adversariorum* testimonio beatum, cujus *Scripta* tantum cum *Sacris Scripturis* consentiam retinent, ut quod Pontificium *Doctor* celeberrimus fateatur se ex *Sacra Scriptura* lectione habuisse, id alii *Ponti- ficii* lectioni *Librorum Calvini* tribuant. Profecto nili *Scholasticorum* sententiæ cum manifestis *Scripturi* pugnasset, nunquam illam delevisset *Pighius Episc.* *Carleton. Consens. eccles. Cathol. contra Trident. c. 3.*

Albertus Pighius vir multæ ac variæ lectionis, scientiæque omniarum. *Valer. Andreas in Biblioth. Belgic.*

Albertus Pighius, vir acutissimi ingenii, Theologus, Philosophus, & Mathe- maticus peritissimus: sed liber ejus de *Ecclesiastica Hierarchiâ* cautè legendus est, quod non semper solidam tradat doctrinam. *Card. Jo. Bona.*

Libros tuos de *Hierarchia Ecclesiastica* Principatu cum legerem, plurimæque in illis invenirem, quæ tua curâ & diligentia in lucem è tenebris quasi vetustatis prolata sunt: & itaque ibidem omnia optimis & sententiis & autoritatibus cernerem: equidem ingenium, & doctrinam, & noticiam tuam rerum anti- quarum

*Ex morem statuit pium sacrorum.
Vero ut nomine debeant Latini.
Plus illi addubitent: utroque certe
Ingens promeritum Viri facientur.*

BEATUS SIVE BILDIVS RHENANVS.

Claz. A.D.
M D XXXV

G Ermanus, natus est Selesladii *Misaria* Oppido celebri, Anno Dom. 1485. mortuus est, dum rediret ex Thermis *Martius*, *Argentine*, Anno 1547.

Scriptis Observationes in *Plinium*. Retum *Germanicarum* Libros III. Annotationes in *Livium*, & *Corn. Tacitum*, *Vellei Paterculi* Librum restituit. In *Tertullianum* Argumenta & Annotationes. Praefatus est in Opera *Seneca*, in *Theophrastum* *Aeneas*; in omnia ferè Opera *Erasmi*, cujus Vitam & Mortem descripsit. Duas *Gregorii Nazianzeni* Epistolas vertit, & alia quaedam.

Multum illi sedulo & pererudito *Antiquitatis* observatori, omnes bonarum literarum studiosi debent, ut qui, etsi non omnia sit assecutus, plurima tamen acutè ac diligenter animadvertit, & aditum ad alia cognoscenda multis ante tenebris obscurum aperuerit: quod & illi de *Germanicis* rebus libri, & isti tum *Tertulliani*, tum etiam *Taciti*, *Plinii*, *Livii*, *Seneca*, *Paterculi* reconditi abunde demonstrant. *Beza* in Icon. Vir. Illust.

Beati vocabulum tibi non fortuito, sed divini muneris consilio contigit. *Erasmi* l. 29. Epist. 31.

Omnes beatitates nostrum *habeant*. *Beatum*, qui nobis *Tertullianum* dederit, illum sic adamatum & *Cypriano*, sic laudatum ab *Hieronymo*. Sed utinam integrum & c. rendatum dare potuisset. Plurimum tamen debemus illius industriae, qui quod licuit praestitit. *Idem* l. 17. Epist. 22.

Beatus Rhenanus, vir in humanioribus literis, antiquitate, & pia doctrinâ exercitissimus, ingenio miti, ut qui in cogitatione de constituendâ ex omnium consensu in Religione concordia consenuerit: Summus *Desiderii Erasmi* observator, qui eandem viam in his turbis institit. *Thuan.* ad an. 1547.

Beatus Rhenanus, homo optime de multis praclarissimis auctoribus meritis. *Barth.* l. 55. Advers. c. 1.

Magnam laudem debent exteri *Benito Rhenano*, & *Joanni Rivio*; qui, si vel hodiè viverent, ubi post eos haec literæ mirificè exultæ sunt, principibus Criticis accenseri possint. Et benè habet, quod eos, qui juveniliter olim *Rhenani* beatis manibus insultarant, praecipitata dicacitatis publicè poenituit. *Gasp. Sciopp.* de Art. Critic. p. 7.

Uno verbo dicam, fuit vir bonus & doctus; imò optimus & doctissimus. *Melch. Adam.* in Vit. *Rhenan.*

Ingenii & industriae laudem *Rhenano* libens do: & scio inter primores cum suæ gentis. *Lips.* Not. in l. 3. Hist. *Tacit.* Num. 53.

Historicus & Criticus non contemnendus vocatur Dempster.

Flora

cula lingua docere cepit. Erat *Aristotelis, Galeni, & Avicennae* maximus contemptor, quem postremum etiam *Basilea* publicè combussit. Spiritu familiari usus fertur, quem capulo ensis inclusum habuisse putabatur. Scripsit libros 230. in *Philosophiâ*, & 46. in *Medicinâ*. Scripta ejus tanti aestimata sunt, ut à nonnullis in *Latinum, Italicum & Gallicum* sermonem translata fuerint. *Ramus* etiam *Medicos* libros *Græcè* convertit. *Kong.*

Patris auxilio primùm, deinde propriâ industriâ doctissimos viros in *Germaniâ, Italiâ, Galliâ, Hispaniâ*, aliisque *Europa* Regionibus, nactus est praeceptores: quorum liberali doctrinâ, & potissimùm propriâ inquisitione, ut qui esset ingenio acutissimo ac ferè divino, tantum profecit, ut multi testati sint, in universa *Philosophiâ* tam ardua, tam arcana & abdita cruisse mortalium neminem. *Melch. Adam.* in vita ejus.

Theophrastum Paracelsum Basileensis Academiae Medicinæ linguâ *Germanicâ* professorem habuit; qui in intima *naturæ* viscera sic penitus introierit, *Metallo- rum Stirpiumque* vires & facultates tam incredibili ingenii acumine exploraverat ac perviderit, ad morbos omnes vel desperatos & opinione hominum insanabiles, percurandum; ut cum *Theophrasto* nata primùm *Medicina* perfectaque videatur. *Petr. Ramus* Orat. de *Basileâ*.

Ad *Paracelsum* verò quod attinet, equidem mihi nequaquam proposui ipsius *Theologia* patrocinium suscipere; neque ipsi in omnibus adtipulari unquam cogitavi, tanquam in ejus verba jurarem. Sed præter id testimonium, quo *Erasmus* illum quibusdam *Epistolis* ornavit, ausim ego dicere & tueri multa illum penè divinitus in re *Medicâ* docere, & quæ nunquam satis admirari & prædicare grata posteritas possit. *Joseph. Quercetan.* in lib. de *Ortu & Causis Metallorum*.

Principia rerum statuit *Paracelsus* hæc tria: *Sulphur, Sale, ac Mercurium*; à quibus omnia corpora componantur, & in quæ tandem etiam resolvantur.

Nec tantum novæ *Medicinæ*, verum etiam novæ *Theologiæ* autor est *Theophrastus Paracelsus*; ejus enim *Scripta* tanti erroribus, superstitionibus, & diabolicis inventionibus sunt referta (puta. in iis quæ fidem concernunt) ut vix cogitari, multò minus inveniri possint detestabiliora. *Quenstedt.* de vir. doct. in illustr.

Negabat *Paracelsus* primos parentes ante lapsum habuisse partes generationi hominis necessarias: postea accessisse, ut *strumam* gutturi. Aiebat *Christum* non ex *Adamo* ortum, sed *Abrahamo*, cui facta *Promissio*. De *Resurrectione* etiam mirifica somniabat. Negabat enim sibi placere rationem, quam primi *Ecclesiæ* *Reformatores* hætenus inissent, sanè felici s se fuisse *Papam* de solio detrusurum. Hic qui longævam aliis vitam pollicebatur; obiit annos tot in natus 48. quod ei à pluribus exprobratum. Quid si dicamus, voluisse *Deum* in eo factum retundere humanum. Adhæc poculis (quod verissimum est) magis indulisse, quàm conducere longam sibi vitam promittenti. *Voss.* de *Philosoph.* p. 71. 72.

Theophrastum Paracelsum medicamenta multa ex tenebris in lucem produxit,

*Hic Author inter Hæreticos primæ Classis *Romani*. *Indice* locum habet.
Extant Opera ejus *Francofurti* apud *Palthenios*, 1603, in 4. Vol. 4º.

JULIUS CÆSAR SCALIGER

Clas. A. D.
MDXXXV

Natus est in *Castro Ripâ* ad *Lacum Benacum*, A. C. 1484 Patre *Benedicto Scaligero*, Bellatore fortissimo, ex antiquissima *Scaligerorum*, Principum quondam *Veronensium*, familia oriundo: in adolescentiâ *Eranciscanorum* Monachorum cœtui aggregatus, sed mox ab ipsis iterum abstractus, juventutis annos in bello transegit, inque eo *Magister Equitis* titulum meruit. Tandem etiam militi relicta, literis se totum addixit. Ex *Italia Aginum* in urbem *Agrinam* secessit, ibique *Medicinam* feliciter exercuit, donec ibidem obiit *Grammaticus*, *Criticus*, *Poeta*, *Philosophus* & *Medicus*, in eo comparabilis, *Erasmi Roterodami* aduersarius acerbissimus, A. C. 1558. ætatis suæ 74. *Vander Linden* de Script. Med.

Scripta ejus sunt: *Epistolæ* & *Orationes* — *Commentaria* in *Hippocratem* de *Insomniis* — *Comm.* in *Aristotelem* de *Plantis* — *Comm.* in *Aristotelis* *Historiam Animalium* — *Comm.* in *Theophrasti* *Historiam Plantarum* — *Doctrina vera Alchimiz* atque *Arts Metallicæ* — *De Sapientia*, & *Beatitudine* — *Oratio* pro *Cicerone* contra *Ciceronianum Erasmi* — *De numeris Comicis*, libellus — *Poemata varia* — *Problemata Ciceronianum Erasmi* — *De numeris Comicis*, libellus — *Poemata varia* — *Problemata Gelliana* — *De Causis Linguae Latinæ* — *De Re Poeticâ* — *Exercitationes* ad *Cardanum*.

Julius Caesar Scaliger, Criticus, Grammaticus acerrimus, Poeta excellens, Philosophus eruditissimus, alter in *Medicina Esculapius*, & quidem (dictu penè incredibile) hæc omnia, quum ætatis juvenilis parte in armis consumptâ, serius sese literarum studiis deditisset, tum ingenii extra omnem aleam positi præstantiâ, tum indefatigabili labore, quamvis aduersante valetudine, consequutus. *Beza* in *Icon. vir. illustr.*

Quod de *Tullio* dixit vetus *Magister*. *Profecisse multum cui is placeret*: ego vetus, *Magnum* effecui *Julius* iste magnus. *Lips. cent. 11. Miscell. epist. 6.*

Julius Caesar Scaliger, vir quò superiorem *Antiquitas* vix habuit, parem certe hæc ætas non vidit. *Thuan. ad ann. 1558.*

Illud Naturæ Miraculum Jul. Scaliger. Voss Instit. Orat. l. 1. c. 3. Sect. 1.

Vir ille nunquam sine laude dicendus. Idem ibid. l. 1. c. 5. Sect. 2.

Julius Scaliger, vir ad unguem factus. Idem ibid. l. 4. ca. 1. Sect. 3.

Magnus Naturæ Mystes, Caesar Scaliger. Idem de vitis serm. l. 1. c. 28.

Julius Scaliger, summus protector *Verion* censuræ, ac deliciarum omnium, quorum interest vacare *Musis*. *Voss Instit. Orat. l. 3. ca. 3. Sect. 2.*

Divinum Vitum Casarem Scaligerum qui non mirantur, *Marrucini* sunt. *J. Casaub. in Epist. ad Thuanum, Momp. 6. Kal. Jan. 1598.*

Julius Caesar Scaliger, vir stupendæ eruditionis, & quò sol doctiorem vix illuxit alterum. *Meibom. Mevna. c. 4.*

Ne vir sim ego, si acutius aut capacius ingenium inter homines fuit ab illo ipso *Juliano* xvo, *Lips. de rect. pronunciat. Lat. Ling. c. 7.*

Tres

De hoc Auctore eleganter *Taubmannus* part. 2. Sched. Sacr. p. 146.

*Hei quam multorum lolio sterilescere aruum,
Ni bove solerti Melancthonis illud arassent.*

Illius ingenium magnum, & ad omnia comparatum. *Jul. Caf. Scalig. de re Poetic. p. 798.*

Communis *Germania* Præceptor, *Germania Phoenix. Lips.*

Inter Protestantes *Melancthonem* certè pluris quàm ceteros facio. *Græc. 4. vol. in fol. p. 483.*

Vir & judicio, & pacis amore, & eruditione multos sui gregis superans. *Ibidem.*

Philippus Melancthon præter insignem eruditionem & raram eloquentiam, habet gratiam quandam fatalem, quam genio suo debet potius quàm i genio: ut quum sit omnibus candidis gratissimus, ne apud hostes quidem habeat quenquam cui sit admodum exolus. *Erasm. Epist. l. 27. epist. 2.*

Thuanus libro 26. animi ejus moderationem & quietis studium plurimum commendat.

Nicolao Gerbelio solus & unus ferè omnia acutè & doctè & brevissimè agere vilis est. *Epist. 18. ad Joannem Schroevel.*

Philippus Melancthon totius *Germania* summum decus, unus ex primis & præcipuis renascentis literariæ Reipublicæ, omnibusque sapientiæ revirescentis parentibus ac restauratoribus, æternâ posterorum memoria dignissimus; multum eidebet *Ecclesia*, multum quicumque bonas *Artes* & studia amplectuntur. *Gesner. in Biblioth.*

Melancthonis Chronicon qui non degustaverit, (si *Stephano* cuidam *Prætorio* auscultemus) is verè bardus est. Quippe, inquit, *Erudissima & elegantissima Epitome est omnium ferè Historiarum totius Mundi. VVhear. in Meth. Leg. Hist. Civil. sect. 6.*

Philippo Melancthone vix quicquam illo ævo eruditius, facilius, disertius non in aliis modò disciplinis, sed & ipsâ *Poëtice* elegantiori. Declarant id tot elegi ejus jam sacri jam ex *Græcis* fontibus cadentes, jam varii argumenti. *Borri b. de Poët. p. 133.*

Nihil hoc ingenio felicius, si totum vacasset *Musis*. Nunc hanc laudem leviter affectavit, ac Naturæ felicitate contentus, nec artis, nec curæ permultum adscribendum adhibuit, & haud scio, an affectantem nervi fuerint defecturi. Extemporali dictioni natus videtur: nunc aliis intentus, eloquentiæ studium magnâ ex parte videtur abjecisse. *Erasm. in Ciceroniano, p. 181. 182.*

Quantus vir fuerit *Philippus Melancthon*, nemo ignorat, pluris sanè æstimandus quàm vulgè sit. Primus ille in *Germaniâ* disciplinarum omnium & purioris Theologiæ cum *Luthero* Restitutor, nullum eruditionis genus intactum reliquit, ut in singulis habitare, non peregrinari, videretur. Nervos in illo & imperium requirunt nonnulli, sed tamen nec illud extra laudem est. Ut enim habuit

facultate longè inferior fuit quàm *Melancthon*, diffundendâ licèt oratione per-
similis *Michael. Neander. Huet. de Clar. Interpret.*

Philippus timidus est, ita ut sæpenumero agat, quæ non probet. *Hieron.*
Zanchius Epist. l. 2. ad *Bullinger.*

Dominus cum fortiore Spiritu instruat, ne gravem ex ejus timiditate jactu-
sam sentiat posteritas. *Calvin. Epist. 183. ad Ioan. Sleidan.*

Ejus *Locos Theologicos* invictum libellum & non solum immortalitate, sed
quoque canone dignum dicit *Lutherus* in Epist. ad *Erasmm* Tom. 2. *Witteberg.*
pag. 241.

Philippus Melancthon, vir de *Mashefos* studiis præclare meritis in *Germaniâ.*
Voss. de Mathem. p. 131.

* *Philippus Melancthon* in Primâ Classe *Hæreticorum* locum habet in *Indice-*
Tridentino.

Prodierunt Opera ejus omnia 4. Tomis *Witteb. 1562, 1563, 1564.*

Suum ipse Epitaphium paulò ante obitum hoc disticho pronuntiavit.

Iste brevis tumulus miseri tenet ossa Philippi.
Qui qualis fuerit, nescio, talis erat.

C A R O L U S M O L I N Æ U S.

Clar. A. D.
MDLX.

Parisiensis Jurisconsultus, & Consiliarius Regius. *Parisiis* nascitur anno
1500. *Parisiis* obiit anno 1566. Scripsit plurima.

Carolus Molinæus, *Francia & Germania* Jurisconsultus, eruditione ac judicio
conspicuus, sed in Religione mirè inconstans; à Pontificiis enim ad Calvinia-
nos, & ab his, abjectâ doctrinâ Evangelicâ, ad Pontificios rediit. *Quenstedt. de*
Vir. famâ Illustr.

Jurisconsultorum suo sæculo doctissimus omnes supremæ Curie Patrones si
non dicendo (nam linguâ nonnumquam hæsitabat) certè scribendo responden-
doque facile superabat—*Parisiensium Leges Municipales* non vulgari subtilitate
interpretabatur. *Scæv. Samaritan.*

Carolus Molinæus Juris antiqui & *Gallici* consultissimus: Cujus *Nota* in Jus
Consuetudinarium nostrum, & aliæ doctissimæ Lucubrationes apud nos pro
ratis *Juris* decisionibus habentur Consultationem in *Concilium Tridentinum*
scripsit, quæ & illi perniciem creavit. Vir bonus ac simplex, qui patriæ Cha-
ritate, supra quam dici potest, inflammabatur, cum emendationem in Religione,
quam tantopere optabat, in licentiam & factiones versam videret; admodum
indoluit; ac, si vita suppeteret, religiosè promisit fore ut exempla suo scriptisque
multos ab errore passim grassante revocaret: in eaque cogitatione paulò post
animam Deo reddidit anno 1566. Sexagenario major. *Thuan. ad Ann. 1566.*

Carolus Molinæus J. C. tam eruditione ac judicio, quàm probitate conspi-
cuis

Sacramento se astrinxissent, five ex invidia, five ex odio Religionis ejus, nec carere possent tam eximio tamque celebri Doctore, cum tamen citant, imò quoddam operum ejus exendi curarunt sub ficto & supposito *Gassari Caballini* nomine. *Anton. Teissier. Elogiis viroz. Eruditorum Gall.*

Libro cui titulus *In lex Librorum expurgatorum*, *Gassari Quiroga* Cardinalis & *Hispani Generalis Inquisitoris* jussu editus, referuntur Opera *Molinae*, quae absque correctione legere nefas est, ceteraque, quorum correctio necessaria fuit ab *Hispanica Inquisitione* judicata, ibi designantur. Sed in *Indice librorum à Concilio Tridentino prohibitorum*, *Molinae*, citra ullam exceptionem atque limitationem, inter Authores primae Classis collocatur, quae fuit *Juliano Brodeto* occasio exclamandi. *Tantane animis caelestibus ira! Ant. Teissier. ibidem Gall.*

Quicquid ferè ad disceptationes forenses quotidianas committi potest humani ingenii sagacitas, *Molinae* debetur. *Ant. Mornac. ad lib. 10. c. de SS. Eccles.*

Pessimus Theologus, nec multò melior Jurisconsultus. *Ant. Faber de Error. Pragm. 10. err. 1.*

Genebrardus illum ignorantiae in fide, Haeresisque accusavit.

Si cum *Cujacio* compareretur *Molinae* nullus homo est. *Ant. Faber de Error. Pragmatic.*

Qui verò de Haeresibus egerunt, ipso etiam *Bucero* in Testimonium advocato, eundem *Molinae* accusant, quòd unà cum *Joviniano* censuerit, *Jesus* nascentem adaperuisse vulvam *Mariae*. Itemque scripsisse, errare Doctores Papisticos, dum urgent meritum incarnationis, tum Nativitatis, tum temptationum & afflictionum *Christi*: nihil enim haec omnia prodesse nobis, sed solam mortem *Christi*, solam à Deo acceptatam pro expiatione nostrorum peccatorum, & jure vitae aeternae. Ut jam ex Jurisconsulto etiam Haesiarcham habeamus. Quod planè ei non contigisset, si intra metas proverbii se continuisset, *Ne furor ultra crepidam*. Nec mirum videri debeat, si tot existentibus ejus condemnationis causis, fuerit ejus Nomen à Patribus *Concilii Tridentini*, inter prohibitos Auctores primae Classis collocatum. Quòd verò insuper, *Petrus* *Roma* non fuisse, obstinatè defendisse reperitur; hoc quidem ei cum multis aliis commune extitit, aequè hallucinantibus. Ne verò illum, sicut vivum, ita & mortuum omninò damnemus; tradit *Masson* in ejus logio, ab eo sub mortem vocatos fuisse tres praecipuos Theologos, *Claudum Effenbaum*, *Curium* pastorem *S. Andreae*, in cujus Parochia domicilium habebat, & *Renatum Bonellum* Collegii *Plessaei* praefectum, qui ei morienti adstiterunt. Ut spes sit, eum vel tunc resipuisse à suis erroribus, & in Communione Ecclesiae decessisse. *Idem. Spondan. ad an. 1564.*

Extant Opera Juridica, 3. Tomis. *Parisiis* 1612.

Extat Consilium super Actis Concilii Tridentini. *Pictavii* 1665. 8°.

WOLFGANG

WOLFGANGUS MUSCULUS.

DUssan, Lotharingus, natus est An. 1497. obiit an. 1563. *Augusta Vindelicorum* concionatoris munere functus est: postea *Bernam* se contulit, ibique Theologum egit. Reliquit locos Communes: Comm. in *Genesin*, *Psalmos*, *Esaïam*, & *Pauli Epistolas*. *Eusebii*, *Socrati* & *Sozomeni Ecclesiasticam Historiam Latinam* fecit. in *Basilio*, *Chrysostomo*, *Cyrillo* & *Athanasio* plurima transtulit. Erat *Latine*, *Græcè*, *Hebraicè* & *Arabice* peritissimus. *König*. in *Biblioth.*

Clar. An. D.
MDXL.

Wolfgangus Musculus, magni inter suos nominis Theologus, qui *Monasticam* olim, dein abjecto cucullo *Protestantium* doctrinam professus, vitam aliquando opere manuatio *textrina* exercens toleravit, postea ferio animum ad literas jam ætate provectior appulit: in quibus improbo labore tantum profecit, *Martini Bucer* (quantum licuit) sectator assiduus, ut famam *Conionibus* quæsitam, etiam laboriosissimis editis in *S. Scripturam* *Commentariis* auxerit. Quem ad nomen ipsius alludens quidam, non *Musculum*, aut ex *Muriu*. famelicorum, qui *Felium* unguis timent, numero esse dixit, sed ex his potius, qui *Catos* rapaces ter-ritarent. *Thuan.* ad An. 1563.

Mi pater *Muscule*, ego omnes viros doctos & pios observo & colo: sed mihi credas, te, *Bullingerum*, & *Martyrem* meum, singulari & peculiari non dicam tantum observantiâ, sed amore quodam tenero complector, ut majori etiam fiducia mihi videar posse vobiscum quàm cum aliis uti: in causâ est vestra singularis non doctrina tantum & pietas, sed etiam humanitas, Spiritus lenitas, & morum suavitas. *Hieron. Zanch.* in *Epist.* ad *Muscul.*

Loci Communes Musculi opus planè divinum, quod toto decennio elaboravit, & anno sexagesimo edidit. *Meleb. Adam.* in *Vit.* ejus.

Natura à contentionibus semper abhorruit, neque sese digladiationibus immiscuit: Ubi verò in *Controversis Articulis* ab aliis fortè dissentit, sine aliorum id injuriâ & contemptu facit: unde & *Scripta* illius à nullo unquam ipso vivo sunt impugnata, excepto uno *Cochlæo*. *Idem* *ibid.*

Wolfgangus Musculus *Commentarium* valde diffusum in *Psalmos* composuit. *Bernensis* *Reipublicæ* *Magistratibus* ab ipso nuncupatum anno 1550. *Author* isto *Prefatione* sua proficitur se totos 20. circiter annos in hac lucubratione infum-
sisse, seque eos qui antè se in eundem librum scripserunt consuluisse, sed ex ve-
torum *Patrum* *lectione* parum utilitatis percepisse, quod sensum *literalem* negle-
xerint: quod eorum temporis mori alacribit. *Versati sunt Patres*, inquit, in *scri-
pturis Sacris* peculiari quodam suorum temporum ductu. *Toto suo Opere* plus
multò modestiæ, imo & erga *Antiquitatem* *venerationis* prodia quàm plerique
omnes cæteri *Protestantes*. Et quamvis novam *Psalmorum Translationem* ad
Hebraum *textum* exactam adornaverit, à veteri tamen *Interprete Latino* quàm
minimè potest recedere conatur; imo & addit optandum esse ut *Vetus Latina*
Versio adeo conformis foret *Hebraico Autographo* ut per omnia conservari
posset: *Optarim* inquit, *eam Versionem* quæ in usu est *Ecclesiæ Latina*, sic esse.

Hebraica veritati conformem ut integra retineri queat. Denique eadem Præfatione subjungit Liberum cuique esse debere quem optimum iudicat sensum eligere, temerariumque fore, juxta D. Augustinum, quempiam pertinaciter asserere velle se Authoris sensum rectè allocutum esse. *Haud immerito*, inquit, *arbitratur Augustinus admodum temerarium esse in expositione Scripturarum, de certitudine mentis ejus qui scripsit pertinaciter contendere.* Satis accurata est Methodus quam in suo Commentario secutus est. Primum affert diversas Veterum tum Græcorum tum Latinorum Interpretum Translationes, quibus & neotericos quandoque addit: Deinde verba Textus sui juxta Literalem sensum exponit; Postea vero Morales suas animadversiones subnectit. De hoc Authore dici potest quòd verum cognoverit modum Scripturam exponendi; sed non habuit omnia auxilia necessaria ad perfectum in eo successum, quia in Linguarum & Critices studio satis exercitatus non erat. Veteres tamen & Recentiores Translationes Græcæ atque Latinæ animo à præjudiciis libero examinat, sufficientique perspicacitate præditus fuit ad cognoscendum quod puncta quæ hodie Hebræico textui insunt, ei non inextiterint seculo Septuaginta Interpretum nec Beati Hieronymi ætate: sed profus ignoravit qua ratione Arabica Psalmorum Versio elaborata fuerit, quamvis illam sæpius citet. Miratur cur Arabs Translator Septuaginta Interpretibus sit conformis; rationemque stuporis sui hanc affert, quòd Arabica lingua nullamcum Græca analogiam habeat, contra vero Hebræicæ admodum affinis sit. Ignorabat scilicet populos Orientales fere omnes tunc Septuaginta Versionem secutos esse, Hebræum verò Textum fere in solis Judæorum Synagogis cognitum fuisse. Jes. Rich. Simon. Hist. Critic. Vet. Test. lib. 3. cap. 14. Gallicè.

Wolfgangus Musculus, vir bonus, sed linguæ Græcæ notitiâ imparatus, neque Latinâ valdè instructus, brevitæ & nitore, simplicitate etiam ac fide commendatur. Cæteroquin hallucinatur sæpè, utpote earum artem rudis, quas qui colunt, eruditi appellantur. Huet. de Clar. Interpret.

Latinam Polybii Versionem fecit *Wolfgangus Musculus*; non tam suâ sponte, ut ipse significat, quàm alieno rogatu. Non fuit in hoc viro, neque Græcæ neque Latine Linguae ulla eximia peritiaz erat enim aliis deditus studiis; & grandi jam ætate ad capiendum ingenii cultum accessibile ipsum accepimus. Defuit etiam Musculo illa, quam in Perotto commendabamus, industria in Græcâ ita exponendis, ut lectorem queat fallere, quasi æmulus sit Oratio, neque aliundè expressa: at simplicitate & fide Perottum longè superat. Musculus qui & ea quæ intelligebat, & ea quæ non intelligebat, uti poterat, expressit. Nihil videas illum studio prætermittere, nihil alienum substituere: quæ familiaria sunt supra modum Perotto vitia. In utroque voluntatem bene de literis merendi æqui lumen citius laudaverint, quàm effectum. Isaac. Casaubon de prioribus Polybii Interpret. affix. 3. Vol. Polyb. p. 78, 79.

Musculi Versiones non magnopere probantur à Doctis. Hen. Vales. Præfat. ad Euseb.

Musculus in Eusebiana Versione verbis pressius (Rufino) adhæret, & interpretando

Reginaldus Polus ab innocentia morum, à doctrinâ, & ab omnibus tum animi, tum industria, tum ingenii monumentis mirè prædicasset, hæc verba subiungit: *Illud certe constans, qui vel meliora, vel ornatiora scriberet, hæc hominum memoria existisse neminem.*

Polo ut virtutis nitor, & morum candor, purpureæ dignitatem adsciverat; iterum ingentium usus, majorum claritas, eruditionis laus singularem apud omnes gratiam compararet. *Joann. Imperial. in Mus. Hist.*

Polus noster, homo laud paulo plus omnibus bonis artibus clarus, quam nobilitate, quæ est à *Britannia* Regibus *Petr. Bemb.* in epist. ad *Sadoletum*.

Supra familiæ splendorem (Regio enim sanguine natus erat) pietatis, prudentiæ, & eloquentiæ gloriâ in primis floruit. *Camden. in Britann. vid. Dorsellam.*

Reginaldus Polus Anglicus, vir eximiâ sanctitate, & vario doctrinarum genere clarissimus. *Onuphr. Parrvin* in vit. *Pauli III. P. Maximi.*

In quo sanguinis nobilitas (nam proximâ cognatione Regem contingebat) & morum gravitas cum eximiâ doctrinâ conjunctâ exiit. *Godvvyn. Rer. Anglic. Annal. l. 2.*

Reginaldus Polus Ciceronis admirator summus, & æmulator non infelix. *Erasm. in Ciceroniano, p. 174.*

Vir erat eruditione, eloquentiâ, judicioque summus, nec non si Scriptoribus eâ in re fides sit habenda, moribus & vitâ integerrimus. *Anton. à Wood in Antiq. Oxon. p. 194.*

Cardinalis ad opes congerendas nullam habebat propensionem; natalium ejus nobilitas, præstantiaque virtutum ejus animum ejus supra viles hæc cogitationes attollebant. Vir erat eruditus, modestus, humilis bonæque indolis; ejusque dotes & temperamentum cum ad tam prudenter agendum movebant ut si Episcopos ad sui imitationem aut apam & Reginam ad sui approbationem inducere potuisset, verisimile est eum valde promoturum fuisse Gentis istius cum Romana sede reconciliationem. Sed Deus huic Populo meliora destinaverat: adcoque Reginam eruentis, *Cardineri* reliquique Cleri eruentis consiliis permixt. In hoc uno Cardinalis suasionibus obsequi non potuit. Verum ejus hac in re opinionem ascribebat Temperamenti ejus moderationi potius quam ejus prudentiæ & experientiæ: Ipse verò videns se nihil eorum quæ sibi proposuerat in Angliâ exequi posse, in animi languorem primum incidit, quem secuta est valetudinis: ejus imminutio, & tandem mors. *Burneti Hist. Reformat. vol. 2. pag. 369. Anglicè.*

Vir affectibus liber erat. Juveniles ejus libri floribus Rhetoricæ admodum exornati erant; Illi verò quos ætate ad senectutem vergente composuit aridi sunt atque languidi. Vitam terminavit paucis post *Mariam* Reginam horis, 17. Novembris anno 1558. *Anglorum Speculum seu de Præclaris Angliæ Viris Londini 1684. 8. Anglicè.*

JOANNES SLEIDANUS.

Clar. A. D.
MDXL.

A Patria sua, quæ in Belgio est, cognominatus, anno 1506. in lucem prodijt.

Sui.

quam proferebatur, peritissimus, postremo omni studio serio omisso, se totam vitam solutæ, ac gulæ mancipavit, & *videndi* artem hominis (sicut ipse *ait*) propriam amplexus, *democritica* libertate & *scurrili* interdum dicacitate scriptum ingeniosissimum fecit; quo vitam æque cunctos ordine quasi in scenam sub fictis nominibus produxit, & populo deridendos propinavit. *Thuan.* l. 6. de vit. suâ.

Pessimè apud omnes bonos semper auditur *Franciscus Rabellesius*, scriptor vel *Calvin* judicio planè Atheus. *Poët.* in Biblioth.

Nugarum Patrem, artificemque mirum *Rabellesium* vocat *Stephannus Paschasius*. Nonnulli eum inter *Atheistas* referunt. *Ronq.*

Sparsit & hinc inde versus Gallicos per opera sua *Gargantua & Pantagruel* fœta *Franc. Rabelais*, sed otiosis tantum ingeniis & potatoribus legendos. *Borrich.* de Poët. p. 122.

Rabelaisii Satyra quantumvis arguta, stylo tamen adeo scurrili conscripta est, seculique nostri decoro tam parum conformi, ut illam hominibus honestis minimè dignam existimem. *Rapin.* Reflex. in Poët. parte 2. Reflex. 28. Gall.

Obiit an. Dom. 1553. ætatis 70. apud *Medonium*, vicum agrî *Parisiensis* ad quatuor ab Urbe lapidem, ubi tenuè sacerdotium Cardinalis *Bellai* beneficio possidebat. Mortuus est ridens & jocus: cum enim ut in Domino moreretur adstantes hortarentur, affecti sibi cuculli quoddam genus, quod Domino vocant, jussit, illoque capiti inducto, in Domino se obiturum dixit. *Hofm.*

Ferunt postquam Cancellarius du *Prat* *Montpiliensis* Facultatis Medicinæ Privilegia Senatusconsulto abroganda curasset, *Rabelais* dexteritate hoc fuisse revocatum, & hac de causa eos qui in illa Universitate Doctoratu insigniuntur indui solitos *Rabelaisii* Toga, quæ, ut cuivis notum est, magnæ venerationi habetur. — Ejus Epistolæ Gallicæ testantur eum rerum negotiationi idoneum fuisse, eumque plurimorum Cardinalium aliorumque Præsulum amicitiam Romæ sibi comparasse. Domini à *Sancta Martha* Epistolæ ejus commentari non sunt dedignati. Cæterum verò licet *Rabelaisius* quoad mores admodum malè audiat, propter ejus rerum sacrarum & Monachorum profanas delusiones, fatendum tamen est præstantem illum fuisse virum. Gallicum idioma, Italicum, Hispanicum, Germanicum, Latinum, Grecum & Hebraicum callebat: Imò Arabicum non ignorasse perhibent, quod Romæ à *Cor. mihensi* Episcopo didicerat. Id saltem ipse profiteretur. Erat præterea Grammaticus, Philosophus, Medicus, Jurisconsultus & Astronomus; Calend. rium enim extat in annum 1553. ad *Lugdun* Latitudinem ab ipso supputatum, & in hac urbe exculum. *Bu* eruditissimus omnium Gallie sui temporis alumnorum *Grecus & Latinus* Epistolæ ad ipsum, ut jam à me observatum, scripsit. *Savila* à *Sancta Martha* elogium ejus adornavit inter alia illustrium Gallie Virorum. *Clemens Marotus*, *Joachimus Bellicensis* *Antonius Baïensis*, *Theodorus Heza*, Præses *Thuanus*, *Stephannus Paquier*, *Franciscus Baco* Cancellarius Angliæ, *Andreas Du Chesnais*, *Cruceus Cænotanensis*, *Antonius Verderius Vallisprivasensis*, *Franciscus Ranchinus*

jacturâ perierint, dum *Roma* capta est ab *Hispanis*, duce *Carolo Borbonio*. *Bâisfard*, in *Icon*.

Paulus Jovius res *Turcicas* accuratè & ornatè persequitur ; præcipuè verò à lib. 11. ad 17. atque iterum à lib. 32. ad 37. *Whear*. in *Meth. Leg. Hist. Civil. Artic. 12*.

Paulus Jovius luculentus *Historiarum* scriptor. Homo gratiolus se passim obnoxium prodit, eoque nomine ipsi in plerisque rebus fides derogatur ; quod ad gratiam, & in odium scripsisse, & venalem calamum habuisse ferè omnibus persuasum sit. *Thuan.* ad *Ann.* 1552.

Quò nemo in prophanis rebus plura scripsit, aut magis nostram ætatem scriptis suis illustravit, felicissimè rerum copiâ, ingenii que ubertate, ac styli sublimitate omnes profectò superaturus, nisi ingenio nimium indulgens, dum scribendi impotenti aviditate velut rapidissimo æstu effertur, in scriptis suis limandis ac poliendo supinè negligens interdum fuisset, ut fluere luculentus aliquando existimeretur, quæ res magnum de illius gloriâ cumulum dejecit. *Hubert. Folieta Elog. Bendineli Saulii Card.*

Quàm fluxæ etiam fidei patrum ævo fuit *Paulus Jovius*? quem constat in *Aulâ Henrici II.* quibusque terræ filiis benè de se merentibus, generis claritatem, ac perpetuum nomen pollicitum: contraque maledicè eos traduxisse, qui venali *Historico* morem non gererent. *Voss. de Art. Histor. p. 50.*

Imò & *Alciatus*, vir sanè egregius, non dubitat affirmare, dictonem ejus (*Taciti*) præ illa *Pauli Jovii*, esse senticetæ. Condonemus tale Judicium tanto viro, & cogitemus, ex amore *Jovii* proficisci. *Voss. de Hist. Lat. l. 1. c. 9.*

Paulus Jovius mendacissimus, & *Guiccardino* inferior, nimis affectato & luxuriantè stylo, potius quàm castigato, utens. *Scaligerana prima*.

Cùm autem rogaretur *Jovius* cur simularet falsa, vera dissimularet; amicorum gratiâ id à se factum respondit. Ac tamen si superstites intelligeret suis scriptis fidem derogaturos; attamen intelligebat infinita posteritati credibilia fore, quæ sibi sui que popularibus laudem essent allatura. Illud certè ad sempiternam memoriam testatum reliquit *Gorraus Parisiensis*, qui quas finxit *Amadisi* fabulas, non minus veras ac probabiles, quàm *Jovii* scripta fore confidit. Ferendum quidem esset, si pro salute *Reipublic.* mentiretur, id quod magistratibus *Xenophon* & *Plato* permiserunt: sed assentationis causâ mentiri cum omnibus turpe, tum verò *Historicis* turpissimum. *Bodin. Method. Histor. c. 4.*

Paulus Jovius mihi nequaquam eâ existimatione, quam vulgò habet, dignus esse videtur. Quantum enim sentio, non bonus est *Historiæ* Scriptor, nec Judicio satis valet: qui si Vernaculè scripsisset, nullo in numero haberetur. *Latinus* enim sermo quasi fucus quidam labes illius multas contegit: qui primâ specie elegans videtur, nam bellè sonat, & quibusdam imponit, mihi non item. Vix enim *Latinus* est, certè minimè purus, totusque idiotisimis scateret; nihil ferè propriè affert, sed plerumque *periphrasibus* loquitur, nec penè ulla vox est sine epitheto. Id verò nominis ex hoc illi conciliatum puto, quòd *Historia* quoque modo scripta delectat, & magis ea quæ de rebus recentis me-

mento-

Tibi Linguam *Hebraam* magnopere illustratam : tibi *Græcorum* Characterum summam elegantiam : tibi partim in lucem revocatos, partim felicissimè restitutos, tum *Græcos* tum *Latinos* scriptores plurimos: tibi denique infinità quadam industria & inexhaustis laboribus ex omnium classicorum auctorum penu depromptum *Latine* Linguae *Thesaurum* debemus. Sed hæc tua præcipua laus est, quòd non inanis gloriæ, non lucri cupidus, officinam tuam *sacris* præsertim excudendis *Bibliis* consecrasti: quo in opere toties, recudendo, emendando, modisque omnibus illustrando, te ipsum quoque superasti. *Beza* in Elog.

Inter cetera tanti viri, *Lingua Latina Thesaurum* amplissimum habemus, à multis pridem laudatum, & in æternum laudandum. *Coimess. Gall. Oriental.*

Tanta fuit in Opere illo [*Thesauro*] construendo diligentia, ut rem non solum domesticam, sed & curam corporis in totum fermè neglexisse de se prædicet. Quid mirum, nec aliter fieri potuit; nam duobus annis se *Opus* illud ad Umbilicum produxisse ipse auctor est, de quo sæpissimè egit cum viis doctissimis & clarissimis quibuscum suos labores communicavit, ut eo elegantius correctiusque in lucem prodiret, quorum adhortationibus tanta studia, tantam diligentiam adhibuit, tot noctes diesque ei operi insudavit, ut nisi Ope Divinà fuisset sustentatus, aut occumbendum ei aut succumbendum fuisset. *Theod. Jansson. de Viris Stephanor. p. 43-44.*

Robertus Stephanus in *Elucidarium* suum *Poeticum* ex *Anthropologia* *Volaterrani* pleraque virorum ac mulierum nomina sic describit, ut alieubi etiam errores ejus faciat suos, alibi novos à se addat. Ignoscerem, si lectorem suum appellans, *Volaterrani* fecisset apertam mentionem. *Thomas. de Plag. num. 549.*

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*.

Extat *Lingua Latina Thesaurus*, 3. Vol. *Paris. 1543.*

P O L Y D O R U S V I R G I L I U S , S E U V E R G I L I U S

Clar. A. D.
MDXL.

Urbinas, ex *Italia* in *Britanniam* sese contulit, & ab *Henrico* Rege fortunis adauctus flamenque *Londonensis* creatus est. Obiit anno 1555. Reliquit *Proverbia* : *Libellum de Prodigis* : *Octo libros de Rerum inventoribus* : *Historiam Anglicanam*, &c. In *Historia* parum fidei ipsi nonnulli tribuerunt. Notum illud *Orreni*.

*Virgilii duo sunt, alter Maro. Tu Polydore
Alter. Tu mendax, ille Poëta fuit.*

Konig. in Biblioth.

Polydorus

Tibi Linguam *Hebraam* magnopere illustratam : tibi *Græcorum* Characterum summam elegantiam : tibi partim in lucem revocatos, partim felicissimè restitutos, tum *Græcos* tum *Latinos* scriptores plurimos: tibi denique infinitâ quadam industria & inexhaustis laboribus ex omnium classicorum auctorum penu depromptum *Latine* Linguae *Thesaurum* debemus. Sed hæc tua præcipua laus est, quòd non inanis gloriæ, non lucri cupidus, officinam tuam *sacris* præsertim excudendis *Bibliis* consecrasti: quo in opere toties, recudendo, emendando, modisque omnibus illustrando, teipsum quoque superasti. *Beza* in Elog.

Inter cætera tanti viri, *Lingua Latina Thesaurum* amplissimum habemus, à multis pridem laudatum, & in æternum laudandum. *Coimès. Gall. Oriental.*

Tanta fuit in Opere illo [*Thesauro*] construendo diligentia, ut rem non solum domesticam, sed & curam corporis in totum fermè neglexisse de se prædicet. Quid mirum, nec aliter fieri potuit; nam duobus annis se *Opus* illud ad *Umbilicum* produxisse ipse auctor est, de quo sæpissimè egit cum viis doctissimis & clarissimis quibuscum suos labores communicavit, ut eo elegantius correctiusque in lucem prodiret, quorum adhortationibus tanta studia, tantam diligentiam adhibuit, tot noctes diesque ei operi insudavit, ut nisi Ope Divinâ fuisset sustentatus, aut occumbendum ei aut succumbendum fuisset. *Theod. Iansson. de Viris Stephanor. p. 43. 44.*

Robertus Stephanus in *Elucidarium* suum *Pœticum* ex *Anthropologiâ Volaterrani* pleraque virorum ac mulierum nomina sic describit, ut alieubi etiam errores ejus faciat suos, alibi novos à se addit. Ignoscerem, si lectorem suum appellans, *Volaterrani* fecisset apertam mentionem. *Thomas. de Plag. num. 549.*

* Hic Author inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur in *Indice Tridentino*.

Extat *Lingua Latina Thesaurus*, 3. Vol. *Paris. 1543.*

P O L Y D O R U S V I R G I L I U S , S E U V E R G I L I U S

Clar. A. D.
MDXL.

Urbinas, ex *Italiâ* in *Britanniam* sese contulit, & ab *Henrico* Rege fortunis adauctus flamenque *Londinensis* creatus est. Obiit anno 1555. Reliquit Proverbia : Libellum de Prodigis : Octo libros de Rerum inventoribus : Historiam *Anglicanam*, &c. In Historiâ parum fidei ipsi nonnulli tribuerunt. Notum illud *Orvèni*.

*Virgilii duo sunt, alter Maro. Tu Polydore
Alter. Tu mendax, ille Poëta fuit.*

Konig. in Biblioth.

Polydorus

ut hîc *Jo. Lelandus* de assertione *Arthuri* magis accederem, si nullum mihi de vetustate iudicium esset, quàm *Polydoro*, qui ut in aliis, ita & hîc licenter errat, ut pace ejus dixerim, etsi in aliis benè gestis commendarem. Quem, ne aliquando intelligerentur errores, fama percrebuit, atque etiam cognitum & competentum certò est, tot historias nostras vetustas & Manuscriptas immuni scelere igni commendasse, quot ne plaustrum quidem possit capere atque sustinere arbitratus, ut credo, se ejus generis omnes solum habuisse: aut veritus sibi vitio dari, quòd secutus legem jampridem librorum veterum castigatoribus datam (ut ipse de se ait in præfatione in *Gildam*) nonnulla rescuerit, quæ Scriptores prodiderunt. Superiunt tamen Deo volente quamplurimi omnis generis, & illis *Polydori* multò pleniores & perfectiores. *Joan Cains* de Antiquit. Cantab. l. i. p. 52.

Nominis *Britannici* gloriam non solum obfuscare; sed etiam *Britannos* ipsos mendacissimi. suis calumniis infamare, totis viribus conatur. *Humphred. Lhuyd.* in descript. Angl.

Polydorus Virgilius non contemnendæ literaturæ homo, sed in libro *De Inventoribus Rerum* sæpè futilis, & mendax est. *Io. Card. Bona.*

Hoc anno 1550. *Polydorus Virgilius*, postquam ad quadragesimum ferè ætatis annum in Anglia vitam perduxisset, veniam petiit ad solem accedendi. Eam postridie Kalendas Junii adeptus est: Et quia de Republica bene meritis censebatur, quòd Genti nostræ utilem & gloriosam historiam contexuisset, ei concessum est Archidiaconatum suum *Wallie*, & Præbendam suam *Noningtonie* retinere, non obstante ejus absentia à Regno. *Burness Hist. Reform. Vol. 2. pag. 154.* Anglicè.

Plurimos *Polydori* errores detegit *Joann. Lelandus* in declaratione antiquarum dictionum, quæ occurrerent in genealogico illustrissimi principis *Eadverdi*: ut de *Armora*, & *Armorica* regione, de *Monâ Insulâ*, &c. *Voss. de Script. Lat.*

* *Polydori Virgilii de Inventoribus Rerum* liber expurgatus, & excusus *Rome* jussu *Gregorii XIII.* 1576. permittitur in *Indice Tridentino*.

Extant de *Inventoribus Rerum* Libri 8. *Argentorati* in 4°. an. 1509.

Extant *Historiæ Angliæ* lib. 26. editore *Ansonio Thyso.* *Lugd. Batavorum* sumptibus *Jo. Maire* ann. 165 .8°.

In *Pydorum* hæc Carmina composuit *Simon Gryneus*, libris de *Inventoribus Rerum* præfixa.

Qui more & ritu arguta apis
Campos Thespiadum pervolat,
Amicis passim floribus
Cautè os impressus, insidet,
Succos miros, vitæ opes

Genere

indigebat ut ad perfectionis culmen provheretur. *Balzacius* Epist. 32. ad Dom. Chapelain lib. 18. Gall.

Prodierunt Latina Monumenta ejus *Florent.* 1564. 4°.

Prodiit *Galatens*, seu de Morum elegantia, cum Notis *Natb. Chytrai.* *Han.* 1603. 8°.

Obiit *Rome* atque in Sacello Ecclesie *De Andrea de Valle* sepultus, ubi hoc ejus Epitaphium.

D. G. M.

Joanni Calz. Archiepiscopo Beneventano, cujus singularem in omni virtutum ac disciplinarum genere excellentiam Immortalibus illustrem monumentis Amula nequicquam posteritas admiratur. *Horatius Oricellarius* aumculo optime merito P.

PAULUS FAGIUS

T *Abernis Rhenanis* natus in *Palatinato* anno 1504. Prima studiorum fundamenta *Heidelbergae* posuit, deinde cum Sanctae linguae studio arderet incredibili, sub *Gepione* Doctore [cui postea successit] *Argentinae* ad miraculum usque peritissimus ejus evasit, ipsi *Judais* testibus. *Isna* primum Moderator Scholae, deinde Pastor factus est Ecclesiae. Ufus autem Patrono incomparabili *Petro Bussero* ejus urbis primario Senatore, in Sancta Lingua exornanda, una cum *Elia Levita Pudas Veneto* doctissimo, *Argentinae* demum vocatur: prius tamen urbe *Constantia* per biennium reformata, *Argentina* demum munus Pastoris simul & Doctoris egregie sustinuit anno 1534. Tandem periculosissima *Germania* tempestate, *Cesare* victore, in *Angliam* abreptus cum *Bucero Collega* & *Synalpide*, *Cantabrigia* vix salutata (heu) mortuus est anno 1570. pridie Id. Novemb. aetate vitae agens 45. non absque veneni suspitione. *Boissard.*

Clar. At. B.
MDXLY.

Plurima ex *Hebraica* Lingua transtulit, & eruditas annotationes in *Chaldaicam Pentateuchi* paraphrasin scripsit.

Quo non solum superiori seculo, sed & multis retrò annis, nemo vixit notatium, linguarum peritor: id quod & in Colloquiis familiaribus, & in disputationibus cum *Judais*, & in explicatione *Targum*, seu Paraphraseos librorum *Mosis Chaldaica* liquidò demonstravit. *Melch. Adam* in vit. *Draconita*.

Qua in Lingua (*Hebraica* scilicet) tantum profecerat, ut seculis abhinc aliquot doctio. em *Fagius* creditum sit fuisse neminem. *Jacob. Verheid*

Vir inter Christianos *Hebraice* doctissimus. *Jos. Scaliger*. *Elench. Tiharef. Senec.* c. 14.

Fagius in *Genesim* optimus. *Scaliger* anno 2.

Paulus Fagius Germanus, vix de literis *Hebraicis* optime meritis. *Gesn.* in B. bl.

Mmm 3

Homo

Homo facundus atque doctus vocatur *Sleidana* in *Commentariorum* l. 18.

Iudeos quod attinet, appello viros fide dignissimos & in eorum *Scriptis* veracissimos, *Paulum* scilicet *Fagium* & *Io. Merc. Io. Arrovus* in *Tactic. Sac.* p. 10.

Quemadmodum apud *Iudeos* vulgò dicitur de *R. Mose Maimonide*, *A Mose usque ad Moson non surrexit sicut Moses*, viz. *Maimonides*: sic apud *Germanos* meritò dici potest de *Paulo Fagio*, *A Paulo ad Paulum non surrexit sicut Paulus*, viz. *Fagius*. *Edvv. Leigh.* de vir. doct. illust.

Paulus Fagius qui inter *Criticos* illos secundum locum occupat, in tota *Biblia* quemadmodum *Munsterus* *Notas* non elucidavit, sed tantum in quinque *Libros* *Mosis*; quinimo ejusmodi *Notæ* sunt in *Onkelosi* *Paraphrasin* *Chaldaicam*, quam in *Latinum* transtulit, non autem in *Hebraicum* *Textum*. Interea tamen non minus quàm ipsa *Paraphrasis* *Textum* dilucidant. *Methodus* ejus est juxta *Criticæ* regulas, quia totus fere tantum est in tradenda significatione propria vocum *Hebraicarum* & *Chaldaicarum*, & literali *Mosis* sensu intelligibili reddendo. In suis *Notis* *Munstero* paulò prolixior est, præsertim in quatuor priora *Geneseos* capita; quæ seorsim & admodum diffusè explanavit. *Authores* quorum vestigiis insistit iidem sunt quos *Munsterus* sequutus est, & plerumque solos *Rabbinos* citat, quorum sano judicio delectum habuit, ut quæ sensum literalem spectant tantummodo explicet. Pluribus locis *Munstero* felicior fuit, seque *Hebraicæ* *Linguae* eo peritiorem ibidem exhibuit. Iidem tamen defectibus laborant duo illi *Critici*, quia *Methodum* eandem observarunt, & quia *Rabbino-*rum *Commentariis* prorsus adherent; Ex quibus, fateor, utilia quædam quoad *Scripturæ* sensum *Literalem* excerpserunt; sed *etymologias* satis ridiculas penes eorundem *Rabbino-*rum fidem quandoque referunt, cum tamen *errori* sint obnoxii. *Ies. Rich. Simon.* *Hist. Critic.* V. T. l. 3. c. 15. Gall.

Complures *Iudeorum* *Magistros* *Latine* loquentes exhibuit *Paulus Fagius*, diligens *Interpres*, elegantiarum, præ veritatis studio, negligens, & quantum fert *Ebraicæ* *Linguae* siccitas, satis parcus. *Huet.* de *Clar. Interpr.*

Cum *Paulus Fagius*, tum *Bucerus* *Germania* solum vetere coacti, ob *Interimi* negotium, à *Crammero* in *Angliam* transfretate invitati sunt, & *Cantobrigiam* ablegati, ut *Petrum Martyrem* *Oxonium* prius miserat. Sed *Fagio* salutare non fuit cælum illud, unde brevi post diem obiit, qui vir fuerat *Orientalium Linguarum* callentissimus, bonusque *Scripturarum* *Explanator*. *Burnetti* *Hist. Reformat.* part. 2. p. 88. Fol. Angl.

Extant *Capitula* seu *Apophtegmata Patrum*, *Heb. Lat.* cum *Scholiis*, *Isno* 1541.

Extat *Versio* ad *Targum Onkelos*, & *Notæ* in *Pentateuchum*. *Arg.* 1546. fol.

JOANNES CALVINUS

Clar. A. D.
MDXLV.

Gallus, natus est *Novioduni*, in *Picardia*, sexto die Junii, anno 1509. Obiit vigesimo septimo Maii, Anno Dom. 1564. Ecclesiæ *Genevensi* multis annis præfuit.

Paræ

volunt, honestius atque mitius tractari, tantique nominis carnificinam lanionibus potius *Romanensibus* (qui artem profitentur) relinqui par esset. *Thom. Tullius* in exposit. *Precat. Dominica* p. 188.

Author sum, ut *Institutiones Calvini* diligenter evolvas, Plures dari scio magni nominis Theologos, sed ille tibi sit instar omnium. Quis enim eo doctius, & solidius scripsit? quis acrius veritatem tuetur; validius errores & Hæreses profligat, confodit, jugulat? Controversias tractat eruditius? Quis Sophistarum strophas subtilius detegit, eludit, elevat? Nemo. Unde & à doctis censetur indoctus qui *Calvinum* non legit; indoctior qui lectum contemnit; indoctissimus, cui non sapit. Vide *Jac. Crucii* Epist. ad *Iust. Trotium*.

Calvino credere non audeo, quum sciam, quàm iniquè tractaverit & virul. n-
tè viros multò se meliores, *Cassandrum, Baldwinum, Castellionem, Hug. Grot.* ad
art. *Symb. Apostol.*

Calvinus solus Theologus & Doctus, styli sit purgati & elegantior; quàm
Theologum deceat. *Literas Sacras* tractavit, ut tractandæ sunt, verè, inquam, & pure
ac simpliciter sine ullis *argutationibus scholasticis*: & divino vir præditus ingenio
multa divinavit, quæ non nisi à *Lingua Hebræica* peritissimis (cujusmodi ta-
men ipse non erat) divinari possunt. *Scaligerana* prima p. 39.

Calvinus omnium optimè in *Danielem* scripsit sed omnia hausit ex *B. Hie-*
conymo. O quam bonus liber sunt *Calvini Institutiones*. *Calvinus* & *Beza Picta-*
vii ambo *Juris* studiis operam navarunt. Continus famæ *Calvini* consobrii sui
acerbissimè obrectabat. Optimè fecit *Calvinus* in eo quod minimè scripse-
rit in *Apocalypsin*. Vir quidam erat *Geneva* qui in *Calvini* concionibus scri-
bendis victum sibi comparabat. Asthmaticus erat, & lentè loquebatur, ideo-
que facile admodum erat scribere quæ pronunciabat. Multo magis mihi pla-
cent *Calvini* Commentarii quàm ejus Conciones quas nunquam scripsit. O
quantus vir! Nemo Veterum est ipsi comparabilis. Tam benè *Scripturam* intel-
lexit! Primam, quæ mihi præsens erit, pecuniam Operibus ejus omnibus coe-
mendis infusam. Fratrem habuit ipsi per omnia similem. Solus *Calvinus* in
Theologicis: Nullas contexit *Retractiones*: tam multa tamen scripsit: mirum
illud est. Arbitrio vestro an vir magnus fuerit judicium permitto. *Hact. Gal. Cal-*
vino Pontificii non maledicunt nisi quando vident præclarum ejus ingenium,
& tam præclarè interpretari *Scripturam*, ut ipsi non possint ejus præstantiam allo-
qui. O quam *Calvinus* bene allequitur mentem Prophetarum! nemo melius; erat
summum judicium & ingenium *Calvini*. Sapit quòd in *Apocalypsin* non scripsit.
Scaligerana secunda.

Unum dicam modò; Eorum omnium qui hodiè vivunt, qui se bellos homi-
nes, & elegantes, & disertos, & eloquentes popello faciunt, reperti nemi-
nem qui id præstare possit, quod *Jannes Calvinus* in Epistola ad *Franciscum I.*
Gallia Regem præstitit, cum egregium illud & nunquam interiturum *Institutio-*
nis Christianæ Opus ad tantum principem mitteret. *Tanaquil. Faber* Not. in *Scal-*
igerana 1.

Calvinus

• cabulum idem Hebræum *bara* confugit ad alias nescio quas subtilitates, ad
 • primam suam Explicationem confirmandam. Quod ei frequenter contin-
 • git suis in Scripturam Commentariis; quoniam hanc sæpè secundum pro-
 • pria præjudicia explicat, non autem juxta propriam vocum significationem,
 • quam interdum detorquet ut opinionibus suis illam accommodet. Cete-
 • rum quia sublimis admodum ingenii est *Calvinus*, in omnibus ejus Com-
 • mentariis nescio quid occurrit quod primo intuitu placet; & quoniam ad
 • hominem cognoscendum præcipuam animi curam adhibuerat, Libros Doctri-
 • na Morali animos commovente replevit, imò & conatur Ethicam suam ju-
 • stam & Textui suo conformem reddere. Si vanæ gloriæ adeo non litasset,
 • nec ambivisset Sectæ alienius Coryphæum evadere Ecclesiæ admodum utilem
 • operam commodare potuisset. Ejus hæc est solertia, dicam, an malitia;
 • ut genuinum Textus sui sensum detorqueat, ad hoc ut præjudicatis suis opi-
 • nionibus serviat. Nullam præterea occasionem negligit Ecclesiæ Romanæ
 • hujusque ceremoniis obrectandi, quæ in hoc intemperanter faciat: Hinc est
 • quod bona Commentariorum ejus pars inutilibus declamationibus facta est,
 • quæ tamen tunc temporis juvabant ejus inceptum, quod erat populos in le-
 • gitimos suos Principes excitare. Verbo ut absolvam nihil obliviscitur co-
 • rum quæ partibus suis emolumento esse possent, & ad hoc cumprimis ani-
 • mum appulit; quapropter veritas apud illum tam crassa minerva ac in *Lu-
 • theri* libris non alteratur. Conatur saltem probabile reddere quicquid asse-
 • rit; imò & styli quamdam sublimitatem affectavit, quæ ad sententiarum sua-
 • rum robur augendum non parum confert. Cui considerationi hæc addi po-
 • test, quod pauci Authores extent qui melius ipso creaturæ nihilum post pec-
 • catum cognoverint. Cum autem præsertim incumbat animadversioni de-
 • sectuum quibus obnoxii sunt homines, cor movere: cum contra pleræ-
 • que *Lutheri* animadversiones vanæ tantum sint speculationes & ridiculæ dis-
 • putationes. Hoc tamen vitio laboravit *Calvinus* in omnibus Scriptis suis,
 • quod supra modum hominis nihilum post peccatum propalaverit, quodque
 • illum semper in eodem nihilo reliquerit, nulla habito respectu Status gra-
 • tiæ. *Jes. Rich. Simon Hist. Crit. V. T. lib. 3. c. 14. Gall.*

• Nemo hominum *Calvini* peritiam in Historia Ecclesiastica unquam æqua-
 • vit. Annos 22. natus omnium Europæorum Doctissimus erat. Aliquando in
 • quodam Doctōratum nostrorum convivio discumbebam, ubi senex Doctor
 • quidam noster *Basilius* nomine dicebat *Calvinum* totam Scripturam Sacram
 • adulterasse; sed bonum hunc virum excutiendum mihi sumpsi, quem adeo ri-
 • diculum reddidi ut Dominus *Guenant* junior qui mihi accumbebat, dixerit
 • mihi quod ipsum vehementer nimis exagitarem, rogaveritque ut ætatis &
 • debilitatis ejus misererer. Joannes de *Montus* Valentinus Episcopus solebat
 • dicere *Calvinum* totius orbis præclarissimum Theologum fuisse. *Guido Patin.*
 • Epistolis selectis, Epistola xxiv. Gall.

• In hoc omnes consentiunt, quod operum ejus præcipuum sit ejus *Insti-
 • tutio*, quæ simul fuit & ingenii ejus specimen & inter ejus opera luculentis-
 • simum.

excellenti ingenio & singulati doctrinâ præditum fuisse. Sed & *Amianus Marcellini* historia ab eo edita id ipsum abundè testatur: in quibus plurima acutè & ingeniosè emendavit, & insignem paginarum transpositionem, quæ in MSS. Codicibus omnibus reperitur, & in editione extat *Acurssi*, mirâ de teritate restituit. Quamobrem ejus viri nomini libenter hoc laudis testimonium impertimur, neminem adhuc extitisse, qui de Historia *Marcellini* melius meritus sit. *Honr. Valesius* in Præfat. ad *Marcellin.*

Quo [*Gelenio*] vix quisquam pluribus hanc artem [*Interpretandi*] monumentis ditavit: disertus imprimis habitus est, & elegans; audax in constringendis pluribus in unum periodis, vel disjungendis, sentus siq non semper intellectos ad libitum recoquit. *Huet.* de Clar. Interpr.

Ingeniosissimus, sed audacissimus, & nil prorsus sibi negans, *Arnobii* corrector *Sigismundus Gelenius*, in eam editionem quam totam ad lium captum reformavit, aut transformavit potius, restatus neminem sibi unquam auctorem tantum negotii exhibuisse. *Barth.* l. 44. Advers. c. 1.

Arnobium primus *Roma* vulgaverat *Franciscus Priscianensis Florentinus*, sed unâ cum veteris Manuscripti, quo usus fuerat, fœdis admodum erroribus. *Sigismundus* postea *Gelenius* editionem hanc corruptam solo ingenio, uti potuit, restituit. Sed ingenii ille fiducia malo exemplo usus, conjecturas suas textui inseruit, antiquas lectiones suo imperio ejecit, & *Arnobium* nobis effinxit, qui *Arnobii* speciem non referret. Hanc audaciam meritò reprehendit *Theodorus Canterus*. *Joan. Maire* Præfat. ad Lector, præfixâ Impress. *Lugdun. Bat.* 1651. ip 4º.

Bona sanè in *Arnobio*. Opera *Gelenii*: quanquam interdum (quis non Criticorum?) exeret per acumen nimium aut calorem. *Lipsi* Epist. Cent. Miscell. 42.

Gelenius vir acuminis, eruditionis, Lectionis. *Eusthat. Suvana* Analect. l. 2. c. 4.

Quæ principem locum obtinent inter ejus Translationes sunt illæ *Dionysii Halicarnassæi* de *Romanis*. Antiquitatibus & *Joseph* de Antiquitatibus *Judeorum*. De suis tum tam satis opinionem fovebat. *Judicia Eruditorum Parisiis* 1685. Gall.

Domiaus Gallois censet Translationem ejus *Joseph* de Antiquitatibus *Judeis* earum autographo magnam estimationem non conciliare. *Eruditorum Ephemerid. Gallicæ*, die 10. Jan. 1667.

* *Sigismundi Gelenii* Epistola ad *Gilbertum Cognatum Nozoremum*, præfixa libris *Arnobii* adversus *Gentes*, ex Impressione *Basilea*, 1560. prohibetur in *Indice*. *Madridensi* edit. anno 1667.

H A D R I A N U S J U N I U S

Chr. A. D.
MDXLV.

H Orna apud *Barroos* Anno 1513. ipsis *Julii* Kalendis natus. Obiit *Armenia* da, in *Zelandia*, ann. 1575. ætatis 63. Scripta ejus plurima sunt.

Medi-

Ego *Psalmorum* tuorum lectione incredibiliter delector, qui tales sunt quales à te uno proficisci potuerant. *Beza* in Epist.

Psalterium verterunt *Germani* aliquot piè: *Itali*, ut solent, eleganter: *Impri- mis* *Flaminius*. Sed nunc omnium industriam vicit *Georgius Buchananus Scotus*, varietate sententiarum, & puritate Sermoris. *Georg. Fabric.*

In hoc argumento facile omnibus palmam præcipuit *Buchanannus*. *Jacob. Du- port.* in Præfat. ad *Metaph. Psalmor.*

Georgii Buchanani Scoti Poëmata varietate argumenti, dictionis nitore, sche- matum lumine, & in affectatâ decori custodia omnium ferè doctorum amorem, laudemque provocarunt. Magnificè *Joseph. Scaliger* dum eum respectat:

*Imperii fuerat Romani Scotia finis,
Romani eloquii Scotia finis erit.*

Quàm religiosis, sed & quàm puris manibus intendit *Lyræ Davidicæ*? quàm floret in elegis? quàm plenus est gravitatis in *Jephie*, & *Baptistæ* Tragediis? quàm clarus in s. illis de *Sphæra* liberis epici? quàm floridus in *Lyticis*, miscel- laneis, epigrammatis? quàm denique in *Franciscano*, & *Fratribus* vehemens & aculeatus? *Borrich.* de Poëtis p. 150.

Buchanannus unus est in tota *Europâ* omnes post se relinquens in *Latina Poë- si*. *Scaligerana* prim. p. 37.

Quoad ejus Poëmata *Josephus Scaliger* ait illa superare omnia quotquot ab *Augusti* seculo in lucem prodierunt. *Hutenbovius* misceverat illum Poetas cele- berrimos Gallos & *Italos* antecelluisse, ut ex hoc disticho liquet,

*Tres Italos Galli senos vicere, sed unum
Vincere Scotigenam non potuere virum.*

Tres Galli sunt *Cancellarius Hospitalius*, *Adrianus Turnebius*, *Joannes Dorat*: Sex autem Itali, *Sannazarius*, *Fracastorius*, *Flaminius*, *Vida*, *Naugerius* & *Bem- bus*. *Ant. Teissier* *Elogiis Eruditorum* Vir. Ital.

Jes. Vavassor (Not s anonymis in *Animadversiones in Poëticam* p. 66.) ait Inter omnes qui *Latinè* scripserunt, nullum se cognoscere qui sibi magis constaret, qui idearum suarum absolutior Dominus esset, quique stylum suum cogitationumque suarum enunciationes quoquoersum pro libitu flecteret quàm *Buchanannum*. Gall.

Buchanannus ferviliter nimis *Ticum Livium* imitatur. Quicquid habet boni *Veteribus* suffuratus est. Sano admodum judicio scribit, in sublime quoad sensa parum attollitur. Prolixæ tertii ejus libri citationes omnibus non al- lubescunt, ut nec diffusa quoad omnia singularia narratio ejus de Gente Regio-

nis Illius de qua ibidem loquitur. *Rapin. Animadversionibus in Historiam. Sect. 28. Gall.*

Buchananus Odae habet Antiquitate dignas. Sed inæqualis admodum est, ob permixtionem characteris sui qui non est semper satis uniformis. *Rapin. Animadv. in Poeticam 2. parte, Animad. 30. Gall.*

Jephre & Joan. Baptista Buchanani nihil æstimandum continent præter puritatem qua scriptæ sunt binæ illæ Tragædiæ. *Rapin. ibid. Sect. 21.*

Buchananus Historiam & libellum, cui titulus *Detectio*, partium studio, & *Moravii* munificentia abreptus ita scripsit, ut libri isti falsitatis damnati sint ab ordinibus Regni *Scotia*, quorum fidei plus tribuendum: & ipse ingemisens coram Rege, cui fuit Pædagogus, subinde se reprehenderit (ut accepi) quoddam virulentum calamum in *Reginam* bene meritam strinxisset, morientique optaverit ut tantisper superesset, donec maculas, quas maledictiæ falsæ asperferat, revocatâ veritate, vel sanguine elueret; nisi (quod ipse dixit) hoc unum eiset, cum præ ætate delirare videretur. *Camden in Annal. Elizabeth. Anno 1567.*

Inter illos qui tunc temporis (anno 1541.) periclitabantur, unus erat *Georgius Buchananus*. Cleus apud se decreverat, ultionem de illo sumere acerbitatis Poematum quæ contra ipsum composuerat. Rex autem usque adeo vito omnes eorum arbitrio permiserat, ut cum cæteris vitam amisisset, nisi evasione sua ex carcere saluti consulisset. Mare postea transfretavit, & in illo exilio viginti annos vitam traduxit, totoque ferè illo tempore ludi magistrum agere coactus fuit; nec tamen vilis ejusmodi muneris exercitium Animi ejus magnitudinem oppressit. In ejus Scriptis elucet non modò venter & lepores omnes *Latinae Linguae*, sed & animi vigor & sententiarum acumen, longe supra *Bembum* aliosve *Italos*, qui eo tempore *Styli Romani* puritatem restaurare affectaverunt. Apud ipsos debilis tantum imitatio *Tullii* cernebatur: Sed illius *Stylus* tam genuinus atque nervosus est, ejusque in omnia animadversiones usque adeo solidæ, (præter immortalia ejusdem Poemata, quibus manifestat quam bene Poetas omnes *Romanos* imitari valeret, in diverso illotum scribendi genere, ut quicumque illum cum istis conferre voluerit, vix identidem sibi temperare possit quin apographum autographo anteponat,) ut jure merito præclarissimus & optimus Authorum nostrorum recentiorum censeatur. *Burnetti Hist. Reform. lib. p. 11. Angl.*

Nec intactum abire patiar inter *Scotia* lumina haud postremum, *Georgium Buchananum*, ex *Levinia* *Scotia* provinciâ ad *Blavian* amnem in villâ rusticâ oriundum, cultissimum vatem, & lacteæ venæ patrem, versione *Psalmorum Davidis* vario carminis genere felicissimè expressa, & descriptione *historiæ rerum Scotticarum* clarum. Sanè aurea ejus & cum omnibus priscis comparanda Poemata jure merito omnium versantur manibus. *Queenstedt.*

Extat rerum *Scotticarum* Historia. *Edimb. 1593. & Franc. 1594. 8º.*

Extat de Jure Regni apud *Scotos* Dialogus. *Edimb. 1581. 8º.*

Hic Author inter *Hæreticos* primæ classis in *Romano Indice* rejicitur.

J O A N N E S B R O D Æ U S

Clar. An. D.
M. D. L.

G Allu, Turonensis, Discipulus Alciati, Petro Danesio conjunctissimus, Sado-
leto, Bembo, Egnatio Roma gratus, Mathematicum, Chaldaica & Hebraica
linguæ apprime peritus. Obiit in Turonibus, anno 1563. ætatis 63. Cœlebs. Hof-
nam.

Scripta ejus hæc sunt: Commentarii in Epigrammata Græca—Annotationes in
Oppiani Kynegeton libros quatuor—Q. Calabri Paralipomenon Homeri lib. 14
—Coluthum de Helene Raptu—Notæ in Euripidem—Annotationes in Diof-
coridem—Observationes, sive variae lectiones.

Hic præcellentis ingenii vir Cesaroduni Turonum ex honestâ Brodeorum fa-
milia patre Ludovici Regis cubiculario genitus, abdicatâ Jurisprudentiæ curâ,
cui adolescens apud Biturigas, doctore Alciato, aliquot annos in spem civilis vi-
tæ impenderat, totum se ad utriusque Linguae bonarumque artium cognitionem
& scientiam applicuit. Quarum incredibilem amorem jam olim à pueritia con-
ceptum auxit etiam & inflammavit ipsa P. Danesii Gallorum id ætatis doctissimi
consuetudo & familiaritas, dum ambo Georgium Selvam Regis ad Venetos Ora-
torem in legationis ornamentum secuti, erudita illa felicitis Italiae ingenia Sado-
letos, Egnatios, Bembo, Flaminius, & eorum similes pari animorum contentione
superare contendunt. Hos enim Brodeus omnes partim Venetiis, partim Roma
Georgio Armeniaco Regis item ad Pontificem Legato comes ascitus & vidit fa-
miliariter & propter studiorum conjunctionem facile sibi conciliavit. Hoc etiam
aliquantò superior quod ad eas, quibus pariter incumbabant, elegantiores literas
& Mathematicas Artes & Hebraeam, Chaldaicamque linguam insuper adhiberet.
Quare in Galliam reversus multa scripsit & publicavit tot ac tantis laboribus
non indigna. In quibus principem locum tenent variae lectiones, diligentissimique
in multos Græca Linguae auctores commentarii, maximeque in Epigramma la-
bore & industriâ Planudis Monachi collecta, quorum & Brodeus bonam partem
Latina venustate convertit. Samaritan.

In Italia, ad puriores literas Philosophiæ, Mathematicarum Artium, ac Sacrae
Linguae non mediocrem cognitionem adjecerat: dein in patriam reversus, quietæ
vitæ sed non otiosæ se dedit: quod multæ reconditæ eruditionis lucubrationes
abundè testantur, quas vir bonus procul ab omni ambitione ac ostentatione po-
situs alienis potius quam suis auspiciis publicari passus est; eo rariore modestiæ
exemplo, quod nostro seculo homines non solum ex opibus, Magistratibus, &
aliis honoribus, sed etiam ex literis indignâ vanitate gloriolam aucupantur.
Thuan. ad Ann. 1563.

Huic viro quicunque summæ doctrinæ, acerrimique & ingenii & judicii
laudem denegant, illi certè aut planè indocti nulloque judicio præditi, aut im-
pudenter sunt invidi. Eum enim sua Scripta talem fuisse clamant, & quidem
cum alia, tum ea quæ in Euripidis tragedias edidit. Stephan. Præfat. ad Annot.
in Euripid.

Edectu:

FRANCISCUS DUARENUS

Clar. An. D.
MDL

Gallus, Briocensis, Jurisconsultus celeberrimus, obiit anno 1559. ætatis 40. Scripta ejus sunt: Commentaria in varios titulos *Digesti & Codicis*—Disputationum Anniversariarum libri duo—De jure accrescendi lib. 2.—De ratione docendi discendique *Juris*—De Jurisdictione & Imperio—Apologia adversus *Eguinarium Baronem*—De Plagiariis—In Consuetudines Feudorum, Commentarius—De Sacris Ecclesiæ Ministeriis, ac Beneficiis—Pro libertate Ecclesiæ Gallicanæ adversus artes Romanas defensio—Epistola ad *Sebast. Albespinam* Regis Gallie Oratorem Epistola de *Franc. Balduino*—Defensio adversus *Balbinum Sy. ophantæ* maledicta.

Primus Gallorum *Franciscus Duarenus* à *Brioci* fano ad *Armorici* oceanum genere nobili ortus, explosis barbarorum glossæmaris puras & limpidos veterum *Jurisconsultorum* fontes Juventuti aperuit: tum viva voce, dum apud *Biturigas* magno nationum omnium concursu profiteretur, tum Scriptis quibus etiamnum sibi ipsi superstes immortalis eruditionis & eloquentiæ laude commendatur. Fuit acerrimus quidem judicio, sed memoriâ minus felix, neque unquam nisi ex scripto prælegebat; eoque factum est, ut in *Germanico* itinere, cum à celebribus passim *Academiis* honoris causâ, ut ferè fit, ad prælegendum invitaretur, nec eorum continua votis & precibus obliqueretur, à nonnullis rerum imperitis & iniquè judicantibus habitus sit indoctior. Sed hoc inane vulgi de tanto viro judicium parva jampridem apud eruditos fama & exultatio tantè superavit. *Scev. Samaritan.*

Franciscus Duarenus, *Juris* Scientiâ, secundùm *Andream Alciatum*, quem *Avarici Biturigum* Cuborum *Jus Civile* profitentem audiverat, suâ ætate clarissimus: ad quam & politioris literaturæ, & exactam antiquitatis cognitionem à Magistro suo edoctus, adjunxit. *Duareni* nunc Opera in magno pretio, uti debent, apud doctos haberi ut. Sed Scriptis illius accidit, ut *Prælectiones* ex ore recitantis in Scholâ perperam plerumque ab Auditoribus exceptæ, quæque non eo consilio fiebant ut ederentur, post ipsius mortem reliquis ejusdem operibus, quæ vivus publicaverat, nullo delectu admixtæ sint: in quo insignis doctissimi viri in manibus injuria facta est. *Thuan. ad Ann. 1559.*

Hunc Autorem *Cujacius* ipse plurimi semper fecit; cum inter quatuor *Franciscos* (*Franc. Duarenum*, *Franc. Conanum*, *Franc. Hottomannum*, *Franc. Balduinum*) qui eadem ætate eandem scientiam profitebantur, unum *Duarenum* sibi placere, ceteros *Jus tantum del' gurire* diceret.

Duarenus præterquam quod eloquentiâ, dicendiq; genere suavi & facili omnes sui temporis *Jurisconsultos* superavit, docendi ratione maximè antecessit. Primus enim diu antè Methodicam docendi rationem non observatam iterum revocavit, restituitque. *Andr. Quensted.*

Quantum colyerit *Franciscus Duarenus Jurisprudentiam*, ejusque studia

omnium Physices partium, & intimorum *Natura* arcanorum usque adeo peti-
tum, tamque diligentem ac laboriosum Scriptorem, ut si stylum excolere quam
simpliciter ex aliis optimâ fide collecta pleraque proponere maluisset, neque morte
illum immatura sustulisset, ætas hæc nostra in unico *Gesnero* cum *Varronem* alio-
rum, tum *Plinium* quoque renatum fuerit habitura. *Theod. Beza* in Icon.

Conradus Gesnerus Tigurinorum decus immortale. *Casaub.* in Athen. l. 7. c. 18.

Verè sanctissimus, doctissimus, omnibusque numeris absolutissimus, & totius
Europa ornamentum. *Zanch.* Epist. l. 2. ad *Bulling.*

Conradus Gesnerus erat homo stupendæ eruditionis. *Konig.* in Biblioth.

Nobilis ejus fama, quam præclaris Scriptis suis sibi peperit, jampridem in
omnes Orbis Provincias emanavit. *Casp. Wiser* Comment. ad *Mitribidat. Ges-*
neri.

Conradus Gesnerus vir ut reconditæ eruditionis, ita indefecti laboris strenuam
operam navavit in illustranda animalis omnis spirabilisque *Naturæ* Historiâ; cui
præ cæteris palmam defero. *Leop. Lem.* de Miracul. occult. Natur. p. 6.

Gesnerus verò ex Scriptis non tam ingenii, quam laboris & indultrix laudem
tulit, ut sunt omnes *Germani* in studiis laboriosissimi: quippe transcripsit quæ
priores dixerant, & ipsis eorum verbis retulit. *Roland. Mares.* Epist. l. 2. E-
pist. 26.

Gesnerus de omnium animalium Historiâ fusissimè scripsit; quam similiter
materiam *Ulysses Aldroandus* immanibus voluminibus protectus est. Sed, libere
dicam, *Plinii* paucos de Animalibus libros pluris fecerim, quam istorum de iis-
dem infinitos. *Idem* ibid.

Utilem in bonis Auctoribus convertendis operam navassent *Conradi Clausen-*
ius, & *Gesnerus Tigurini*, nisi eos nimia licentia extra metas abripuisset. *Huet.* de
clar. Interpret.

Gesnerus multæ ac variæ lectionis, summæque diligentiae: Auctor minimè
contemnendus. *Scaligerana* 1^a p. 79.

Conradus Gesnerus inter Universales & perpetuos Catalogorum Scriptores
principatum obtinet, vir maximis suis laboribus optimè de Rep. literariâ meri-
tus. Fuit enim & vertendo & colligendo omnium diligentissimus. Injuria sunt &
ingrati in bonum virum exteri quidam, qui ejus Scripta passim traducunt ut non
satis accurata, & solò labore, nullò verò ingenio, spectanda: Quod familiare solet
esse in *Germanos* convitium omnium exteriorum; qui, si non haberent à *Germanis*
congestas rei literariæ opes, angustius certè secum habitarent. Adeo (quæ *Vossii*
Præfat. in *Theol. Gentil.* querela est) laudis nihil sperandum, quocunque etiam ju-
dicio adhibito, propter ambitiosulos istos in strenuâ inertes: & ingenii & facundia
laudem solis sibi vindicantes, aliis relinquentes duntaxat laboris gloriam cum *Ar-*
cadio, ut loquuntur, pecore communis. Etiam *Gaddius*, tenuis & jejunus Scriptor,
minutam diligentiam in illo reprehendit, qui ipse montes parturiendo non nisi
mutes parit. *Rolandus* quoque *Maresius* in Epistolis suis Philologicis, opere do-
cto, *Gesnerum* alicubi ut *Locorum Communium* Scriptorem exagitat, cum *Gesnerus*
& *Gesnero* similes inter eos sint, qui Sylvas serant, ut habeant alii, quas cædant

&

& excidant. Non nego quidem, novos inesse & errores ejus Autoris Scriptis, sed illos facile absorbet improbus labor ac insignis ejus utilitas. Equius de viro isto *Jonsius Hist. Philos. lib. 3. c. 20. & Bailletus tom. 2. pag. 15.* judicat. Considerandum enim, quot quantisque laboribus unus vir districtus fuerit, Physicis, Medicis, Philologicis; quanta seculi istius ob meliorum editionum defectum imperfectio. Quin potius tota ipsi posteritas ob summa illa & Herculeae in re literaria merita obstricta est. Infinita propemodum sunt & incredibilia, quae vir ille nondum L. annos natus, cum moretetur in omni studiorum genere perfecit. Unus penè Bibliothecam scripsit. Quam honorificum *Julii Caesaris Scaligeri de Gesnero* fuerit judicium, ex iis literis *Sylvii, I. C. Filii, Scaligeri*, colligas, quae in *Siberianis Epistolis* p. 459. habentur, quibus illè *Gesneri* amicitiam ambit, eumque rogat, ut suo testimonio paternorum Scriptorum Splendorem gloriamque augeat. Tuam, scribit ille, *autoritatem tanti facio, ut nullius amicitiam magis petam, alium magis colam neminem.* *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 199. 200.*

Dignus quoque qui memoretur *Conradus Gesnerus* anno 65. superioris seculi mortuus, qui inter Scriptores plurimos, quos in Pandectis & Bibliotheca recenset Philosophorum quoque Poetarum, Rhetorum, libros & plerumque vitam exponit, idque industria, quae potuit, summa. Quem ejus labor em *Josias Simlerus* pari felicitate postea auxit. Utut verò mendis scateat ista Bibliotheca, quàm plurimis, longè plus tamen laudis ob ea, quae benè dicuntur, quàm reprehensionis, ob menda nonnunquam levia meretur. *J. Jonsius de Script. Hist. Philos. p. 310.*

Conradus Gesnerus vir fuit insignis non modo eruditione sua non vulgari, sed etiam humanitate, integritate & pietate quibus ornatus fuit. In Theoria & in Praxi Medicinæ excelluit. Hujus illustre dedit specimen sanatione maximi aegrorum numeri qui incurabiles censebantur, quippe qui diversis Apoplexiis, Hydropibus & Epilepsiis laborabant. Ingentem incomparabilium Scriptorum catervam post se reliquit; adeo ut eum ratione dixerit *Beza*, unicum *Gesnerum* tota claruisse Scientia quae divisim in *Plinio* & *Varrone* deprehensa fuerat. — *Gesnerus* contexit ipse Bibliotheca sua propriae vitae Historiam, in qua unum observatu dignum scripsit. Ingenue nimirum fatetur Opera sua tam accuratè & tam diligenter elaborata non esse ac exoptandum foret, eò quod propter sortis suae miseriam teneretur libros ad victum sibi comparandum elucubrare, & proinde eadem sine mora evulgare coactus à binis illis inexorabilibus Deabus paupertate videlicet & necessitate, otio non frueretur sufficienti ut eum perfectionis gradum attingerent ad quem illa perducere potuisset si solius gloriae stimulis ad scribendum impulsus fuisset. Veruntamen, addit deinde, ne confessio mea despicabiles reddat libros à me vulgatos, hoc de me predicare ausim quòd omnes illos quodammodo superent qui in eadem argumenta quae ipse pertractavi conscripti fuerunt. *Anton. Teissier Elogiis Virorum Eruditorum. Gallicè.*

Ejus Opera omnia prodierunt *Francfurti Ann. 1617.*

Hoc ejus Epitaphium Tiguri in Helvetiâ:

*Ingenio vivens naturam vicerat omnem,
Naturâ victus conditur hoc tumulo.*

*Plinius hic situs est Germanus, perge, Viator,
Gesneri toto nomen in orbe volat.*

* *Conradus Gesnerus in Romano Indice inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur.*

PETRUS NANNIUS

Clar. Al. D.
MDL

A Lemariâ Hollandiæ Oppido natus, Canonicus *Arrebatensis*, comis & blandi vir ingenii, *Conrado Goclenio* in *Latinarum* literarum professione, communibus omnium votis succenturiatus est. Carus in primis, ob singularem eruditionem, excellentibus in *Belgio* doctrinâ viris, summâque dignitate præditis; in his *Nicolao Everardo* Præfidi *Mechliniensi*, doctissimique ejus libris; & *Arrebatium* Antistiti *Antonio Perrenoto*, post Cardinali, & aliis. Famâ deinde, ut in, iudices magis magisque notus, ab *Italis*, præsertim à *Jacobo Flisco Genuensi*, Episcopo *Savonensi*, magnis stipendiis in *Italiam* invitatur. Cumque linguâ utraque doctissimus, atque in Auctoribus tum sacris tum profanis, egregie versatus esset; multas utriusque generis scriptorum veterum, *Demosthenis*, *Plutarchi*, *Synesii*, & de *Christianis Athanasii*, *Chrysostomi*, *Basilii*, *Athenagoræ*, aliorumque lucubrationes *Latinâ* civitate donavit. Sed & suo ipse penu plurima deprompsit, in his *Miscellaneorum* libros decem, *Panegyricas* & *Litterarias* Orationes totidem, quique præ cæteris scriptis palmam obtinent, *Dialogismos* Heroinarum septem. Nam in hoc genere regnasse cum, præter *Italos* acuti iudicii homines memorat *Cornelius Musius*. Scripsit & in *Cantica*, ac *Salomonis Sapientiam* commentarium, itemque *Notas* ad *Ambrosii* adversus *Symmachum* *Relationem*. *Psalmos* quoque *Davidis* plurimos non infeliciter verbis reddidit: quos cum *Iacobi Latonii* *Psalmis* *Plantinus* evulgavit. Moritur *Lovanii* 157. ætatis 57. pro funere à successore *Cornelio Vitorio* laudatur. Tumulum ipsi in *D. Petri* basilica gratis discipulus *Sigismundus Fredericus Euggerus* posuit. *Aub. Miræus*.

Conrado Goclenio vitâ defuncto, *Nannius* unus, qui succederet, dignus omnium calculis est judicatus. Vir fuit ingenio facili, atque quidvis prompto, & ad humanitatem omnem ac festivitatem factus: viris in *Belgica*, & extra, magnis carus ac gratus. *Valer. Andreas*.

Petrus Nannius, *Lovanii* diu in *Bustidianâ* Scholâ *Græcam* *Latinamque* linguam magnâ eruditionis non vulgaris laude professus, multis ingenii sui editis monumentis, quibus rem literariam multum promovit. *Thuan.*

Utrâque linguâ doctissimus, atque in Auctoribus cum sacris tum Profanis egregie versatus. *Melch. Adam.*

Vir

Hoc ejus Epitaphium:

Petro Nanno Alcmariano, Presbytero & Canonico Atrebatensi, Viro Doctissimo, Humaniores Literas in Collegio Bullidiano annos xviii. professus: Sigismundus Fridericus Fuggerus, Baro in Kitchberg & Viana R. M. & Amico paterno Memor. virtutis ergo jussu parentis pos. Vixit annos LVII. Obiit Clj. 15LVII. XII. Kal. Augusti.

Nanni Castalidum decus Sororum,
Quisquis te videat, tuosque fœtus,
Haud Nanum vocitet; sed ô Giganta.

ANTONIUS GOVEANUS.

Clar. An. D.
MDL.

Lusitanus, Anno 1565. ex immodico peponum usu obiit. Primum Tolosa, deinde Divona Cadurcorum, postea Valentia & Gratianopoli Jus Civile professus est.

Scripta ejus hæc sunt: Variæ Lectiones—De substitutionibus Commentarius—De Jurisdictione libri duo—Ad L. Gallum Aquilium lib. 1.—De Jure accrescendi lib. 1. Commentarii in titulum digesti ad legem Falcidiam—Animadversionum liber unus—Castigationes in Virgilium & Terentium—Enarrationes in Ciceronis Orationem contra Vatinium—Critica Logica pars cœtans cum Ciceronis Topicis—Commentarius in Ciceronis Topica—Comment. in priores libros Epistolarum ad Atticum, & libros de Legibus—Responsio ad Petri Rami calumnias pro Aristotele—Epigrammata & Epistolæ—Porphyrii quinque vocum Traductio Latina.

Is genere Lusitanus, sed adoptione, (sicut ipse, quo erat animi candore, palam profitebatur) Gallus, cum puer & literarum rudis ab Andrea Goveano Patruo in Galliam adductus esset, tantâ felicitate in humanioribus studiis ingenium exercuit, ut nemo purius Latine scriberet, nemo versus elegantius pangeret. In Philosophiâ verò Aristotelicâ tantum profecit, ut ejus patrocinium jam tum in illâ juvenili ætate contra Petrum Ramum ejus importunum oppugnatorem magnâ cum laude suscepit. Postea, quasi omnium scientiarum æquè capax ingenium illius esset, quodque singuli in singulis, ipse unus in omnibus præstare posset, ab Emilio Ferreto, qui Avenione Jus Civile docebat, cum Lugduni privatis studiis intentus desideret, ad illius perplexæ scientiæ professionem evocatus est; in quâ rursus exiguo tempore tantos progressus fecit, rationem veram enodandarum ex antiquitate spinosarum Juris Questionum statim animo complexus, ut Jacobus Cajacius, cum

Tolosa

fuerit ex legitimo connubio susceptorum. *Ant. Teissier* Elog. Virorum Erud. Gall.

In Effigiem *Andreae Tiraquelli* hoc Hexastichon
composuit Auctor Anonymus:

*Iam nihil est, venerande senex, quod pulla sororum
Stamina, vel Stygias quod verearis aquas.
Subtrahet hac vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo ubi fatalem Lachesis tibi neveris horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.*

Extant Opera ejus Juridica 7. Tomis *Francosurti* 1616.

PETRUS VICTORIUS.

F *Lorenzinus*, natus est anno 1499. Obiit anno 1585.

Exaravit variarum Lectionum libros 38. Annotationes in *Varronem*, Clar. A. D.
MQL.
Catonem, & *Columellam*: Commentaria in libros *Aristotelis* de Arte Dicendi,
de Poeticâ, de Moribus, & de Republicâ: Castigationes in *Ciceronem*: Anno-
tationes in Epistolas *Ciceronis*: Scholia in *Aeschylum*: Orationes & Epistolas:
libellum de Urbis *Rome* Regionibus & Locis: Commentarios in *Demetrii*
Phalerei librum de Elocutione.

Petrus Victorius longævâ ætate id consecutus est, ut literæ in *Italiâ* renascen-
tes & penè extinctas viderit. De quo pauciora eo mihi dicenda sunt, quod ejus
pleraque monumenta extant, quibus humaniores literas, & antiquos Scriptores
tam *Græcos* quàm *Latinos* magnâ fide ac diligentia recognitos explicavit. *Thuan.*
ad An. 1585.

Petrus Victorius, princeps ingeniorum sui temporis, judicio valebat acerti-
mo, ac eruditione magnâ, quæ cum pari conjuncta erat modestiâ. Illi uni plus
Cicero debet, quàm reliquis omnibus, qui in eo perpoliendo tēpus studiumq;
posuerunt, quorum plurimos superius illud felix seculum tulit, *Italia* præcipuè
omnis eruditionis, quæ in illâ reffloruit, parens: Horum enim plerisque cultum
quidem refert acceptum, sed *Victorio* salutem. Non inficior alios etiam solertes
& doctos viros multos nævos *Tullio* deterfisse, sed *Victorium* tot gravia vulnera,
tot latentia & suppurata, quæ bonam valetudinem mentiebantur, in eo sanavit
ulcera, ut principem inter omnes locum obtineat. *Ioan. Georg. Grævius* præfat.
ad *Ciceron. Epist.*

Petrus sanè *Victorius*, magnus cum primis vir, & de quo illud *Ennii* proferre
meritò possum, *Multa tenens antiqua sepulta*: cum in *Græcis* & *Latinis* auctori-
bus partim castigandis, partim interpretandis studiosè versatus sit. *Lips.* l. 2.
Var. Lect. c. 25.

Q999

Lavinium

Laevinus Torrentius ad *Sueton. Claud. c. 43.* vocat virum in emendandis *vet. rerum Scriptis* rarâ religione & fide.

Ex hac *Emendandi* professione non tam doctrinæ magnæ: quàm magnæ bonitatis & fidei laudem quæsit. *Franc. Robertell. de Art. Critic.*

Instaurator non ultimus humanitatis. *C. Baeth in Rutil. p. 186*

Eruditorum Coryphæus, qui tam accuratè vet. MSS. contextus observavit, ut communi omnium literatorum consensu & voce accuratius non potuerit. *Riccoboni. in lib. 1. Rhetor Arist. c. 2.*

Neminem arbitror meliori fide ac religione & diligentia in antiquorum scriptorum emendatione versatum esse, quàm *Victorium*. Nam quodcumque uspiam hæret, ne antiquitari præscribat, veterem scripturam velut sub scriptâ testatione repræsentat, & rem judicio hominum relinquit: in quò cā pudoris ingenuitate est, ut de exstimatione malitè amittere, quàm per fucum hominibus os sublinire, & dum famæ consulit, verum opprimere. *Turneb. lib. 19. Adversar. cap. 28.*

Victorius Italorum doctissimus, & vir optimus ac fidelissimus, cui multum debemus. *Scaligerana prim. p. 147.*

Petrus Victorius, vir bonus, qui bene scripsit, sed diffusiùs; in sensus mihi fuit quod in *Varronem* scripsissem ejusque *Varrone* usus essem, quo ipse tam feliciter ut ego uti non poterat. Quàm misera *Victorii* Epistola ad finem Operum de la *Casa* circa *Euripidem* quendam locum, ejusque errorem animadvertere nequit. In Italia maximi æstimabantur *Victorii* *Varia Lektionen*. Doctus erat: sed vulgare ingenium. Immeritò carpit illum *Trapp.* Dum juvenis eram *Varia Lektionen* *Victorii* in pretio habebam, sed haud magni sunt momenti: miseras scribit Epistolas cum magnis ambagibus. *P. Victorius* dolebat me melius *Varrone* uti potuisse quam ipse, ideo mihi invidet: In suis variis *Lektionen* non habet nisi verba & paucas conjecturas bonas. Multum fecit in Libris conferendis, sed non habebat genium Librorum: magni fidebat, quia Itali solent suos magnificare. *P. Victorius* bonus & diligens, sed parvi judicii. *Scaligerana 2. Gall.*

Dominus Balzacius ait *Victorium* non esse quidem adeo jucundum ut *Lipsium* & quosdam alios, sed illi simplicitatem quandam Romanam inesse qua maxime delectat, & v. l. ipsam ejus negligentiam aliquam habere venustatem. Cæterum clarissimum esse natalibus, Salamoniæque Sophisticæ nobilitasse. Nobis transmisit bonas & sani judicii observationes in *Aristotelem*, *Ciceronem*, *Demetrium Phalereum* &c. de la *Casa* illum tanquam Magistrum suum agnosce-re; *Annibalem Caro* illum tanquam Patriæ suæ Oraculum consuluisse: *Scaligerum* cum ut virum eruditissimum suspexisse; à *Principibus Medicis* sæpe in proprios Lares conveniri solitum fuisse; Regem ipsum *Henricum III.* ad eum scripsisse petens in amicorum album se referret. *Balzac. lib. 19. Epist. 10. ad Capellanum 1638. Gallicè.*

Nihilominus idem Author alibi dicit se stylum ejus atque Scribendi modos parvi-

parvi facere, præsertim in ejus *Epistolis* ejusque *Orationibus*. *Balzacini* lib. 30. *Epist.* 21. *Gall.*

Summus *Academia Florentina* parens, concordi suorum civium plausu est appellatus. Ita doctorum cohors omnium *Italica Universitatis*, ac ejus *Oraculum* inita humaniorum literarum dissidia deferebat. In quo tamen egregiam perpetuò retulit modestiæ laudem animò potius amicorum studiis & officiis, quàm propriæ gloriæ, ac inflationi prono. Neque pariter ullum vel emeriti lucri commodum sibi cordi esse tunc ostendit, cum bis aureorum millia sibi à nobili quodam oblata *Presbytero*, ut *Rhetoricæ* volumen typis recusum ejus inscriberet nomini, constantissimè rejecit. *Joan. Imperial.* in *Mus. Histor.*

Eximia verò *Petri Victorii* facultas, ad auctoris arbitrium ita se componit, ut mutatus, recoctus, penè alter credi possit; alieno ore loqui, propriamque indolem exuisse videatur. *Huet.* de *Claris Interpret.*

Petrum Victorium ex eo genere *Plagiariorum* habetur, qui ambitione quadam accensi deperditos, eoque nunquam sibi visos, citant auctores, eorum suppresso nomine, à quibus notitia talium ad eos pervenit. *Thomas.* de *Flag.* num. 573.

Author *Bibliotheca Curiosa* ait *Petrum Victorium* omnium *Aristotelis* Interpretum præstantissimum esse, sed utcumque oblecturum. *Gallicè.*

In *Petrum Victorium* hoc distichon composuit *Jacobus Boissardus*:

Victor es, & vincis Musis & Apolline dextros

Quin age, Patrum vincere claustra studeas.

Extant *Varronum Lectionum* libri 25. *Florentiæ* Typis *Laurentii Torrentini* fol. 1513. Extant ibidem 1582.

Extant *Notæ ad Varronem*, *Dordrecht* 1619. 8o.

MARCUS HIERONYMUS VIDAS.

Patriam habuit *Cremonam*, *Gallia Cisalpina* urbem percelebrem, non procul à *Manua* distitam. Hujus parentes non fuerunt ignobiles, neque tenuium facultatum: qui filium bonis disciplinis institui summâ diligentia curaverunt, adhibitis ad ejus institutionem doctis, & solertibus præceptoribus. Cumque esset in *Philosophiæ* studio optime fructus, tam in patria, quàm *Manua*, *Patavium* missus est, ubi studiorum cursum absolvit: & *Romæ*, ubi sacris literis incumbens, & *Boetii*, tantum in iis profecit, ut proximè ad *Virgilianam* excellentiam illum pervenisse omnes judicent: cujus rei insigne testimonium præbet insigne illud, & nunquam satis laudatum opus *Christiados*: Poema proculdubio, quod tam materia, quàm compositione, & stylo debet merito præferri cæteris omnibus scriptis, quæ à nostri sæculi poetis melioribus tradita sunt: continet enim vitam *Christi* ac gesta libris 6. scripsit. & eadem felicitate

Clas. A. D.
MDL.

citare de arte Poeticâ lib. 3. De Bombycum curâ & usu lib. 2. De ludo Stacherum lib. 1. Hymnos, Odas, Bucolica, & aliquot Epistolas, quæ omnia hodie non sine auctoris admiratione, & æternâ laude à bonarum literarum studiosis leguntur. Cujus vi tute & doctrinam ut aliquo honoris titulo, & commoditate compensaret Pontifex Maximus, Episcoporum Alba illi detulit, donationem approbantibus communi suffragio omnibus Ecclesiasticis Patribus. Mortuus est anno Dom. 1566. ætatis 59. M. V. D. X. Florebat in Italiâ celebris, anno Christiana salutis M. D. XXX. Boissard. in Icon.

Hunc unum hâc tempestate meo judicio eò pervenisse videmus, quò sine Græcis, ducere cum primis Virgilio, pervenire poeta potest. Vastus illi animus atque poeticus, præcipua verò ejus (ut mihi quidem videtur) virtus excellens ac mira quædam in poeticis materiis disponendis illustrandisque felicitas. Lit. Gyrald. de Poet.

Hieronymus Vida primus inter Italos post Jac. Sanazarium Poeticam ad res sacras transtulit: & versibus elegantissimis ac purissimis provinciam suam excoluit. Thuan. ad An. 1566.

Primus ferè omnium Latinorum Poëtarum vitam, mortem, Resurrectionem, aliaque salvatori nostri gesta, ex quatuor Evangelis collecta, sublimitate carminis Virgiliana Majestati proximâ, felicissimè cecinit. Sixt. Senens. lib. 4. Biblioth. Sanct.

Hieronymus Vida nostræ ætatis, scripsit carmen excultum sanè, & mirè Virgilianum de Poeticâ; in quo satis habuit Homeri ac Virgilii virtutes percensuisse ac declarasse, easque pro absolutis artis præceptionibus tradidisse. Lud. Viv. de Caus. Corrupt. Art. l. 1.

M. Hieronymus Vida, etiam dum viveret, magni fuit nominis. Nunc illum audio à plerisque statui nostri temporis principem Poëtarum. Quo nobis acrius laborandum est, ut quæ illius sunt tot tantæque virtutes cognoscamus. Ab ejus igitur Poeticâ initium sumere placet. Est enim præclarum Poëma — tanto majore laude quàm Horatius dignus est, quanto artificiosius de arte agit hic quàm ille — Universum penè opus hoc est quasi Parodia sumpta atque formata è Virgilianis. Non eas dico partes, in quibus apponit exempla; sed illa, quibus ipse sua præcepta dat, ac leges sancit — Nunc ad S. Achiam transeamus. Inventio non inepta: juvenilis tamen, & quæ interdum officiat decoro. Rerum verò expressio felicissimi ingenii est; et, lus in Parodia Virgilianâ. Bombyx castigatior atque elaboratior, propiusque accedens ad curam poetices. Is enim liber rex est librorum Vida. Nam Hymni & Eclogæ puerilia sunt aut plebeia. Catulli viderem dum vult assequi delicias lenociniis plebeias fecit. Christianus verò meretur summam laudem. Non enim nisi à viro pio atque etiam optimo proficisci illa potuere. Jul. Cas. Scalig. de re Poët. l. 6.

M. Hieronymus Vida, disertissimus Poeta, dictione accuratus, distributione & dispositione fabula concinnus, spiritu & nervis ubique plenus, robustusque, etiam in minimis facundus, uber, floridus: id quod Bombycum ejus libri duo, Latruncularum, sive Scacchorum opus, & denique expectum illud 13. Italicum pugilum.

constantias singulares natiuitatis, educationis curriculumque totius *Vitæ Domini Nostri* i Præterquàm quod S. *Iohannes* eodem inducatur *Verbi æterni* generationem edisserens adeo dilucidè ac si jam tum *Spiritus Sanctus* altum hoc *Mysterium* ipsi revelasset, cuius tamen perfectam notitiam ante diem *Pentecostes* non est adeptus. *Anton. Teissier*, *Elogiis Virorum* Erudit. Call.

Marcus Hieronymus Vida, *Cremona* Civitate ortus, *Canonicus Regularis*, primum *S. Marci*, postea verò *Laterani*, doctissimus evasit in gravibus scientiis, æquè ac in jucunda & politiori literatura: Quia verò ex ingenua propensione Sciendi nimium avidus erat, animum ad unicam scientiam nunquam appulit, sed omnes, quasi librorum helluo, celeriter percurrrens, nunquam ita constanter earum alicui operam navare potuit, ut illam eò usque addiceret, ut plenam laudem hinc consequeretur. Constat tamen mirabile ingenium ejus ad omne literaturæ ceptum aptissimum fuisse. *Ghilini* *Theatro Literatorum Virorum*. Italicè.

Carmina ejus continentur Tomo 2. *Delit. Ital.* 1399.

Hoc ejus Epitaphium:

M. *Hier. Vida Alba* Episcopo quem probè omnes norunt, civitas *Cremona* decreto Sepulchro sumptu pub. Civ. qui de universa Civitate B. M. est, parentavit V. A. N. Qui cum quidquid in egregium hominem laudis dici potest, in eum beneficio nat. fuerit collatum immortalit. erat dignus, nisi naturæ communis conditio obstidisset. Vivit tamen adhuc apud nos, vivetque æternum apud posteros benef. jucundiss. ac perpetuâ recordatione. Qui omnibus erga gregem sibi commissum officiis functus piet. charit. fide const. præclarus omnibus carus, nemini noxius à nobis decessit suo magis quàm aliorum tempore, Qui non solum piè, & sanctè. *Deum* coluit, sed ita etiam cecinit, ut in cælo locum, ubi beatus ævo sempiterno fruatur, & in terris æternam sibi gloriam maximo omnium mortalium fructu compararit. Obiit anno M. D. LXVI. 27. Septembris. *Ghilini*,

ANREAS VESALIUS.

Clar. An. D. MDL. **B** *Ruxvellsis*, natus est Anno 1513. Obiit Anno 1564. *Basilea* Anatomien exercuit, Inde in aulam *Caroli V.* adscitus est. *Aulicæ vitæ* pertractus, visendaque *Palastina* studio ductus *Hierosolymam* adiit: in redeundo orta tempestate in *Zacynthum* insulam ejectus est, ubi morbo correptus in tuguriolo obiit. Inter Scripta ejus plurima. Libri ejus de *Fabrica Humani Corporis* primum obtinent locum.

Puer etiamnum mures, talpas, glires, interdum etiam canes atque felcs dissecare, & intestina rimari avebat; magno omine ejus, quæ in eo postea eluxit, *Anatomie* peritiæ; quam ipse jam inter mortuam in lucem revocavit. Naturæ itaque genio obsecutus, ad *Medicinæ* sese Artem sic applicuit, ut in *anatomicis* parca

parem vix ullum, ex omni antiquitate, superiorem, certe neminem repererit. *Melch. Adam. in vit. ejus.*

• Magnus ille Medicus, *Gabriel Fallopius*, *Vesalii* nunquam sine præfatione honoris mentionem fecit, parentem & restitutorem rei anatomica, divinum quin etiam hominem appellans, e cujus fontibus suos ceteri rivulos deduxissent.

• *Andreas Vesalius* rem *Anatomicam* penitus collapsam, atque ne quidem ab ipso *Galeno* satis accuratè traditam etiamnum juvenis ita restituit, ut jam senibus omnibus hodieque sui admirationem reliquerit. *Couring. l. 2. de Scriptor.*

• Annos vix natus 28. scripsit illud opus admirandum *De Humani Corporis Fabrica*, de quo libro sic judicat *Castellanus* in vitâ *Vesalii*: sane opus illud certissimis demonstrationibus aptum, & gravissimo dicendi genere conditum, robusti ingenii divinum vigorem, eruditionemque pertinaci studio auctam longè lateque ostendat.

• *Andreas Vesalius*, præstantissimus Medicus, & Opere *De Fabrica Humani Corporis* edito, clarissimus. *Thuan. ad. ann. 1564.*

• Præclarissimum illud *De fabrica Humani Corporis Opus*, posteris omnibus suspiciendum. *Boissard. in Icon.*

• *Vesalius* solertissimus ac diligentissimus *Anatomes Corporis Humani* instaurator, à *Patre Julio Scaligero* non parum laudatur. *Scaligerana. prim. p. 147.*

• *Andreas Vesalius, Bruxellensis*, *Gymnasii Patavini* egregium, lumen, & *Anatomes* illustrator omnium consummatissimus. *Vander Linden de Scriptor. Med.*

• Dominus *Thomas* ait *Vesalius* Parisiis aliquando degentem, mirificum peritiæ suæ in *Anatomica* periculum fecisse: Oculis enim obductis, gloriatus est se à nemine circa ossa humana decipi posse, & asseveravit se quodlibet os sibi oblatum designatum ire, quod etiam præstitit. *Gall.*

• *Andreas Vesalius, Bruxellensis*, vir clarus, de re *Anatomica*, & *humani Corporis Fabrica*, adjectis figuris, elegantissimè scripsit, cujus scripta medicis sunt in magno præcio, utpote quæ ad *Medicinæ* perfectam cognitionem & praxim, necessaria esse dubium non sit. *Gul. Royil. in promptuar. Icon. Illustr. Vir.*

• Quum ingenio penè uniceo immo, divino natus esset *Andreas Vesalius*, credidit operæ pretium se facturum, si rei *Anatomicae* sese suumque studium diceret — Hic adolescens adhuc cum *Jacobo Sylvio Parisiis* familiariter vixit, adeoque eo Præceptore in *Arte Medicâ* addiscendâ usus est: quanquam, si ipsi *Vesalio* fides habenda, uti omnino habenda est, à *Sylvio* in *Anatomicâ*, quidem nihil didicerit; quod tamen *Riolanus* non sine *Vesalii* injuriâ persequere hominibus voluit — Unum in *Vesalio* fortè jure reprehendas, quodd in *Galeno* insectando modum nonnunquam excedat, irritatus tamen ab imperitis *Galeni* adoratoribus, & laborum suorum *Censoribus* sine iniquis. *Sebast. Scheffer. introduct. in Art. Med. p. 98. & 101.*

• Hic itaque *Vesalius* tanto ingenii ardore juvenis viginti trium circiter annorum in *Italiam* ubi pervenisset, peritiâ *Secandi* brevi tempore ita inclavit ut

Senatus

Sensus Veneris Secandi munus cum Chirurgia professione in Academia Patavina extra ordinem ipsi obtulerit; quod factum ut primus Anatomicus in Europa fuerit, qui publico stipendio aleretur. Annos 28. natus, edidit de Fabrica Corporis Humani, sut grande ita regium profectum opus, cuique nullum aliud comparari meretur. Nam & stylo magnifico & Latino est perscriptum, & tantam ipsius experientiam in Anatomicis prodit, ut totus eruditorum Orbis ad extremum usque diem nunquam satis sit admiraturus, juvenem nullo Magistro ad illud fastidium eruditionis pervenisse. Sebast. Scheffer. ibid. p. 100.

Huc aspiraverunt *Iacobus Sylvius, & Andreas Vesalius*, quum alter *Mesue* libros tres, alter nonum *Rase* ad *Almansorem*, ex *Arabum* fontibus deduxisse videri voluerunt, sed vano conatu, nam in *Arabicis* penitus peregrini antiquas interpretationes puriori duntaxat *Latinitate* expoliverunt. *Huet. de Clar. Interpret.*

Hunc [*Andream Vesalium*] *Nicolaus Massa* tacite perstringit, & veluti *Plagiarium* furtivis pennis iuxta *Corniculæ Æsopica* exornatum sugillat. *Thomas. de Plag. num. 571.*

Hubertus Languetus in Epistolâ datâ *Lutetia* Calend. Jan. 1565. ad *Casparem Peneerum*, hanc veram fuisse causâ peregrinationis *Vesalii* tradit. 'Fama est, *Vesalium* esse mortuum. Audivisti proculdubio, cum profectum esse *Hierosolymam*. Causa istius peregrinationis est mirabilis: ut ad nos ex *Hispania* est perscriptum. Commisus fuit curæ ejus quidam vir nobilis in *Hispania*; quem cum obiisse existimaret, nec satis percepisse causam morbi sibi videretur; petiit à propinquis defuncti, ut sibi liceret cadaver dissecare. Concessum est ei, quod petebat: cumque pectus aperuisset, reperit cor adhuc palpitans. Cognati mortui non contenti eum accusare factæ cædis, accusant etiam impietatis apud *Inquisitionem*; existimantes, se ibi severiorem ultionem consecuturos. Cum constaret de cæde; nec facile excusaretur error tam periti medici: voluit omnino *Inquisitio* de eo sumere supplicium: vixque potuit *Rex* suâ autoritate, vel potius suis precibus eum periculo tanto eripere. Tandem concessum est Regi & toti aulæ, pro eo deprecanti, eâ conditione, ut ad expiandum illud scelus proficisceretur *Hierosolymam*; & ad montem *Sinai*. Hæc *Languetus*.

Extant libri 7. *De Humani Corporis Fabrica. Amstelod. 1617. fol.*

Infortunium hujus Auctoris plorans *Iustus Ricquius*, hisce versibus memoriam celebravit:

Vesalii cineres, venerandaque gentibus ossa
 Quisquis remotâ contueris Insulâ,
 Quâ jacet incultis nemorosa Zacynthos arenis,
 Gradum, Viator, & laborem sistito:
 Natura hic Genium, finemque, extremaque rerum
 Vidisse credens; cætera insanus labor.

FRANCISCUS TURRIANUS, Soc. Jes.

N Atione Hispanus, patriâ Legionensis. Roma in Scholâ Iesuiticâ paulò mi- Clar. A. D.
nor octogenario obiit Anno Dom. 1584. MDL.V

Multa *Græcorum* Theologorum, ut *Nili, Maximi, Diadochi, Theodori, Abucæ* Scripta in lucem protulit. Contra *Ant. Sadaelem* etiam Scriptis digladiatus est.

Vir omni disciplinarum genere excellens; Philosophus, & Theologus eximius; *Græcæ* Linguae peritissimâ, atque exquisitarum & reconditarum literarum cognitione cum paucis conferendus; curiosus *Antiquitatis* indagator; diligentissimus in *Bibliothecis* latentium, & cum tuncis blattisque luctantium *Voluminum* SS. *Patrum*, atque acerrimus investigator. *Alegambe* in *Biblioth. Scriptor. Soc. Ies.*

Cæsar Cardinalis Baronius in Not. ad *Martyr. Roman.* 26. *Januarii*, Doctissimum pariter ac religiosissimum appellat.

Stanislaus Cardinalis Hosius passim ejus doctrinam & eruditionem magnâ semper exaggeratione deprædicat, ostenditque se cum illo gratissimam & suavissimam habere familiaritatem.

Boetius Epol. 2. de *lure Sacro* n. 52. appellat, Virum incomparabilis doctrinæ, singularis pietatis, ferventissimi zeli.

Turrianus erat *Græcè* doctus, & in *Antiquitate* plurimum versatus. *König.* in *Biblioth.*

Franciscus Turrianus rerum Ecclesiasticarum peritissimus. *Ioan. Card. Bona.*

Franciscus Turrianus, vir in Theologicâ Antiquitate, & Linguae *Græcæ* & *Hebrææ* peritiâ clarus: cujus quo plura eruditi ingenii monumenta exstant, copanciora mihi de ipso dicenda sunt. Post multa tum à se, tum ex Antiquis *Patribus Græcis* edita, contra *Antonium Sadeelem* præcipuè stylum exercuit. *Thuan.* ad an. 1584.

Turrianus ut immani erat Stomacho, nullo, aut perexiguo vel pudore, vel iudicio, omnes *Apostolorum Canones* pro veris ac genuinis agnoscit, libroque singulari *Apostolicam* iis authoritatem adversus *Magdeburgenses Centuriatores* vindicavit; cujus insaniam securus est *Lambertus* quidam *Gruterus* in præfatione *Clementis. Bellarminus* paulò modestiùs quinquaginta duntaxat priores legitimos esse censet, reliquos qui sunt 35. vel, ut, alii numerant, 34. non esse legitimos, quamvis à *Græcis* recipiantur. *Dallæus* de *Pseudepig. Apost.* l. 3. c. 1.

Homo quisquiliarum & fabularum avidissimus *Turrianus*, cui semper præstò sunt cæteris præter ipsum mortalibus invisi & inauditi *Codices*, ex quibus suorum *apocryphorum* lectionem, quoties ea absurda est, pro suâ libidine refingat. *Dallæus* de vero usu *Patrum*, p. 26.

Turrianus novimus suas de *Constitutionibus*, & *Canonibus Apostolicis* suspensiones ac conjecturas, omnes licet fluxas ac evanidas, quasdam etiam stultas & absurdas, pro totidem invictis *Demonstrationibus Orbi Christiano* magnâ confidentiâ

confidentia *Græcè Latinèque* ostentasse; neque tamen cuiquam ne suarum quidem partium, cordato, id quod cupiebat, persuasisse. *Dallens de Libr. suppos. Dionys. & Ignat. l. 2. c. 36.*

Turrianus ex illo genere hominum erat, qui contra *Novatores*, ut ipsi appellant, nova dogmata, & fabulas quoque novas defendere maluit, quam veritati vel semel manus dare: homo, cujus eruditionem citius laudaveris, quam iudicium. Quid dico iudicium? Appello confidenter omnes eruditos partium illarum viros; quos non dubito, *Turrianum*, habere ostentui, tanquam perfectissimum exemplar *ἀνθρώπου*, temeritatis, audaciae & inanissimae vanitatis. *Cassaub. ad Baron. An. 31. num. 26.*

Cardinalis *Perronius* ait *Turrianum* bonum virum fuisse & ad *Manuscripta* evolvenda idoneum; sed temporum mirè ignarum fuisse ut & *Genebrardum*, & iudicii solertia inferiorem esse omnibus quotquot eodem cum ipso seculo scripserunt. *Perroniana. Gall.*

Accipimus à *Patre Paulo*, lib. 6. *Historiae Concilii Tridentini*, *Turrianum* eidem Concilio interfuisse & in eos accerbissimè invecum fuisse qui *Communione* sub utraque specie de poscebant, dicendo *Dæmonium* qui in *Angelum* lucis se transfigurabat, Populum impellere ad petitionem Calicis venenati sub prae-textu petitionis *Sanguinis Iesu Christi*. *Gall.*

Denique eruditio & probitas *Turriani* non obstiterunt quin apud posteros Eruditos insulsus admodum Criticus censeretur; qui vana gloria turgeret, & pronus esset ad omnia immolanda praejudicatarum suarum opinionem defensionem. A quamplurimis vituperatus fuit, sed nemo ipsius factum adeo depreffit ac Protestantium Minister *Blondellus* quando eum sibi sumpsit exagitandum, cum falso *Isidoro*, circa suppositas priorum Paparum *Decretales. Iudicium Eruditorum Parisiis*, per Dominum *Baillet* 1685. *Gall.*

Dominus Nicolaus Antonius conqueritur, quòd Dominus *Huetius* hoc honore ipsum dignatus non sit ut mentionem ejus faceret, libro suo secundo de *Celebribus Interpretibus*, Et sanè omisio ejusmodi sinistram nobis opinionem ingenerare potest de pretio Translationum *Turriani*, qui cætera *Translator* laboriosus magis quam accuratus existimatur; etsi diffiteri nequeamus quin *Ecclesiæ* commodo hac in parte inservierit. *Judicium Eruditorum ibidem. Gall.*

Plura scripsit, quæ *Schottus* in *Bibl. Hisp.* pag. 285. *Possevinus* in *Apparatu* pag. 494. seqq. & *Alegambe* in *Bibliothecâ Iesuiticâ* accuratè satis recensent.

Optandum certè maximè aliquem existere Typographum diligentem, qui omnia *Turriani* opera ordine in classes distributa, tomo uno & altero, bona *Ecclesiæ* simul evulgaret. Ea quomodo in Tomos 4. aptè distribui possint, exhibet A. S. Auctor *Bibliothecæ Hispania* Tomo 2. qui videri potest. *Alegambe.*

IOANNES BALÆUS.

Patriâ Suffolciensis, in Episcopum Oſſorienſem Dubliniſi ſacratus eſt, unâ cum Hugone Goodacro Archiepiſcopo Armachano Februarii 2. (ſtylo Anglicano) 1552. Ibi cum nondum 6. meſes ſediſſet, Maria regnum adeptâ, pro- fugere coactus, Dubliniſi aliquandiu delituit, ſed è portu ſolvens, ſub feſtum S. Michaelis 1553. à Piratis captus eſt & venditus; lytro tamen ſoluto Bajileam in Helvetia profectus eſt; unde poſt quinquennium, regnante Elizabetha, in Angliam reverſus, & Præbenda in Eccleſiâ Cantuarienſi contentus, ſedem ſuam repetere non curavit. Vir doctus fuit, in concionibus aſſiduus, & antiquitatis ſtudioſiſſimus, in Scriptis verò (ut alibi dixi) effrænata uſus libertate. Exceſſit è vitâ Cantuarie MDLXIII. meſe Novembri, annos natus 68. & in Eccleſiâ Cathedrali ibidem ſepultus eſt. Opera edidit quamplurima, tam Latina linguâ quàm Vernaculâ, quorum Catalogum ipſe in libro ſuo de Scrip- toribus Britannia ſigillatim recenſet. Jacob. Warans de Script Hiber. p. 135. 136.

Vir diligentiffimus vocatur Geſnero in Bibliothecâ.

Antiquitatum Britannicarum diligentiffimus perſcrutator. Godvv. de Con- verſ. Britan. ad Chriſtian. Relig.

Strenuiſſimus propugnator fuit adverſus Romanam Eccleſiam, ut ex Diſticho illo Reverendiſſimi Laurentii Humfredi in vaticinio ſuo de Roma apparet.

*Plurima Lutherus patefecit, Platina multa:
Quadam Vergerius, cuncta Balæus habet.*

Quod vehementius in Pontificium dominatum invehatur Balæus, tanto mi- nus fortè quiſpiam mirabitur, quantò gravius præ aliis regnis ſacram tyranni- dem Anglia fuit experta. Ideoque acerbiora dicta ipſemet excuſat præfat. ad Lector. in Acta Romanorum Pontificum. Tameſi verò Balæus aded inviſus fuerit Pontificiis, tamen ipſemet Catalogum ejus de Anglicis Scriptoribus coguntur com- mendare. Valentin. Henr. Vogler. Introduc. Universal. in Notit. Scriptor. c. 22.

Iohannes Balæus Covia in Suffolcia Comitatu, quæ quinque milliaribus Dor- vice diſtat natus eſt; educatus verò Cantabrigia in leſu Collegio; Cum prius vel deinceps Carmelita fuiſſet Nordovici. Ope Domini Thomæ Wentworthii ad Proteſtanteſ Religionem converſus eſt. Hic eſt Balæus ille qui librum conſ- cripiſit de Scriptoribus Britannicis in novem Centurias digeſtum, quem Lelan- dus non magis ſibi demeritus eſt, quàm me Balæus in hoc Opere & in mea Historia Eccleſiaſtica. Mirum ſubire poſſit, quòd cum is adeo eruditus eſſet, quiq; tot tantaq; pro Religione egerat & paſſus erat, majoribus honoribus non fuerit, auctus, quandoquidem incunte Regno Elizabethæ Episcopatus idoneis Viris indigebant, qui eos adirent: Sed verofiſſime eſt illum fuiſſe virum magis Eruditum quàm prudentem; aptiorem ad ſcribendum quàm ad gubernandum;

Rrrr 2

quippe

quippe qui proprios affectus moderari non poterat, cuiusque verum cognomen ceniebatur *Bilius Balan*. D. *Thomas Fuller* de Præclaris Angliæ Viris.

Impotentis linguæ & calami plerunque Scriptor, sed in multis non rejectius. *Montacut*. in Apparatu prim. sect. 83.

Ioannes Balan, homo impius quidem, & infamis Apostata, nominari tamen hoc loco vel idè potuit, ut quis è sordibus gemmas legat. *Valer. Andreas* Præf. Biblioth. Belgic.

Hic *Lelandi* Catalogum non tam prolixè auxit, quàm prodigiosè depravavit. Omnia namque scdissimus scurra mendaciis & calumniis replevit, & Opus *Lelandi* politissimum pollutissimo stylo turpiter conspurcavit. *Iob. Pitsæus*.

Unum scio, in priorum seculorum scriptoribus non rarò *Balai* fidem claudicare. Idem de *Ioanne Pitsæo* dictum velim, qui exscribere *Balaum* solet, præterquam in iis, quæ ad dissidium in sacro religionis negotio pertinent: ubi nihil æquum, si pugnantissima hi duo habeant. *Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 16.*

Ajunt quoque *Eluanum Avalonium* doctrinam ab Apostolorum discipulis acceptam *Britannis* prædicasse, librumque scripsisse de *Origine Ecclesiæ Britannicæ*; de quibus fides esto penes *Balaum*: Multum enim metuo, ne ut in plerisque aliis antiquioris ævi scriptoribus, ita hæc etiam parte fucum faciat lectori. *Voss. ibid. pag. 170.*

* *Ioannes Balan* inter Hæreticos primæ Classis Romæno Indice numeratur.

Scriptor fuit impudentissimus ac maledicentissimus adversus Romanam sedem, *Missam*, & *Eucharistiam*, virus nunquam non spirans, nihil propterea ex ejus Operibus unquam permittendum. Vid. *Indic. Madrit. fol. impress. Madrit. fol. impress. Ann. 1667.*

Extant de Scriptoribus Angliæ & Scotiæ Centuriæ XIV. ad annum usq; 1558. progredientes Tomis 2. inscriptæ *Elizabethæ Reginæ Angliæ*. Basilea apud Ioan. Eporinum anno 1557, 1559. in Fol.

CORNELIUS JANSENIUS.

Clar. An. D.
MDLV.

Hulstensis, Flander, primus Gandavensium Episcopus, obiit Gandavi III April. 1576. ætatis 66.

Scripta ejus sunt: Concordia Evangelistarum — Commentarii in Concordiam, ac totam Historiam Evangelicam — Paraphrasis & Annotationes in omnes Psalmos — Comm. in Proverbia Salomonis, & Ecclesiasticum — Annotationes in librum Sapientiæ Salomonis — Brevis Confessio Fidei.

Cornelio Jansenio, si cui alteri, fuit in primis præstans ingenium, exacta linguarum trium, Latina, Græcæ & Hebræicæ cognitio, singularis prudentia, eximius rerum usus, & summum religionis ac pietatis studium. *Hulstano* in oppido apud Flandros honestè natus, *Lovanii Castrensi* in Gymnasio Philosophica, dein sacra studia in majore Theologorum Collegio (cui & magnâ cum laude postea præfuit) summâ animi contentione sectatus est. Iis decursis, annos ipse XII. in *Tongerloensi* Præmonstratensium nobili apud *Brabantos* Abbatia professoris

professoris munere, totidemque Parochi apud *Cortracenos* in *Flandriâ* fungitur. Inde *Levanium* regressus, *Doctore* laureâ, & *Decani* dignitate in *D. Jacobi* aedificatione honoratur. Nemo sanè doctrinam sacram aut in scholis doctius interpretatus est, aut copiosius in concionibus explanavit: nemo in animis ad virtutem inflammandis, & à vitiis ad frugem revocandis acrior aut ornatior Orator fuit. Quò factum, ut ad sacrum *Tridentinum Concilium*, quò omnis doctrinæ & sapientiæ Antistites ex totâ *Europa* convenisse scimus à *Philippo II.* Rege cum *Michaeli Baio*, & *Ioanne Hesselio* collectis, missus, tam excellenti de se judicio abundè responderit. Mox à reditu, pestiferæ doctrinæ luc in *Flandria* crescente, primus *Gandavensium* Antistes constituitur; ut priorum dogmatum oppugnationibus acer veritatis propugnator opponeretur. Quantus porro Theologus fuerit, clamant doctissimi in *Concordiam Evangelicam*, orbis judicio probatam, commentarii, quibus æquales aliquot, in his *Alfonsum Salmeronem* & *Thomam Beauxamum*, in eadem arenâ defudantes, à suis tunc edendis deterruit. Senio laboribusque confectus 1576. moritur *Gandavi*, in suâ Cathedrali sepultus; vel hoc nomine beatus, quòd iterum exortum in *Belgio Calvinisticum* furorem non viderit aut senlerit. *Aub. Mirans.*

Theologus apud Pontificios magni nominis. *Quensted.*

Quantus sol Cælo, tantus *Iansenius* Orbi est. *Nic. Vernul.* Descriptione Acad. *Lovan.*

Vigilantissimus sacrarum literarum Interpres vocatur *Montacutius* in Apparatu.

Interpres sacrarum Scripturarum accuratissimus. *Bellarmin.*

Eruditus & moderatus Interpres. *Chamier.*

Theologus egregius, cui exacta trium linguarum cognitio. *Suvert.* *Athen. Belgic.*

Pietatem certè ubique Scripta illius spirant, quæ plurima & accuratissima & doctissima reliquit. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Cornelius Iansenius in omnibus quæ scripsit, præsertim in *Concordiam Evangelicam*, & in *Proverbia*, ut etiam *Ps. lmos*, se magno valentem judicio, uti & eruditum ostendit. *Possevin.* in *Biblioth. Select.*

Complurium recentiorum in eadem re (*Concordiâ Evangelicâ contexendâ*) enituit studium, quorum præcipuum sibi locum vindicare videtur eruditus æquè ac pius *Cornelius Iansenius* Episcopus *Gandavensis*; cujus sic nobis proponimus sequenda vestigia, ut tamen liberi interdum esse velimus, per aliam viam, quæ rectior videatur, incedere. *Casar. Baron.* Tom. 1. *Annal. Ecclesiast.* ad Ann. Dom. 31.

* *Cornelius Iansenius* vir sanè doctus & Catholicus. Ejus Commentarii in *Ecclesiasticum*, atque *Concordiæ Evangelistarum*, inter libros expurgandos locum habent in *Indice Madritensi* edit. ad ann. 1667.

Edidit ad V. T. *Cantica* Paraphrasin, *Lovan.* 1576. accuratius *ibid.* 1586.

Extant Commentaria in *Psalmos*, *Prov.* *Ecclesiast.* *Cant.* *Sapientiam.* *Antwerp.* 1614. Fol. *Lovan.* 1644. in 4 & alibi separatim.

Extant Comm. in suam Concordiam & totam Historiam Evangelicam.
Lugd. 1597.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore Maximiliano Vrientsis:

*Est tumulus sacer hic, procul impie abesto,
Et sacra depositi ne quate membra viri.
Si nescis, jacet hoc tumulo compostus, avite
Nuper qui fidei murus abenius erat.
Hic vera pietatis apex, & regula recti,
Hic sacri Textus Harmonia una jacet.
An satis haec? Patriamne mones ut & insuper addam?
Et decora? & titulis nomina fulta suis?
Hic situs est Præsul Jansenius: haud pete plura:
Cætera nam poterant bruta vel ipsa loqui.*

Phil. Labbe in Thesaur. Epitaph.

WOLFGANGUS LAZIUS.

Clar. A. D.
MDLV.

Viennensis, medicus & philologus, natus est ann. 1514. obiit ann. 1555.
Scripsit duodecim libros Commentariorum Reip. Rom. in exteris provinciis: Commentarios rerum *Græcarum*: 12. libros de Gentium Migratione: Chronographiam *Pannonia*, & alia.

Wolfgangus Lazius, rerum *Græcarum* simul *Romanarum* & *Germanicarum* non indiligens scriptor; quod præclara ejus monumenta apud posteritatem testantur; Patriæ suæ illustrator, & antiquitatis solers indagator. *Thuan. Hist.* l. 16.

Ad quas (cum Orientis tum Occidentis) notitias intelligendas pertinent *Wolfgangi Lazii*, hominis laboriosissimi, libri Commentariorum xii. de *Rep. Romana*, in quibus magistratus urbanos & præcipue militares copiosè exponit, & inscriptionibus vetustis confirmat. *Georg. Fabric. de Româ*, cap. 1.

Præclaram in enodandâ & eruendâ ludorum veterum ratione operam posuit *Wolfgangus Lazius* in aureis illis *Reip. Romanæ* Commentariis, ex quorum lectione plurimum me profecisse non nego. Sed multa adhuc ipsis deesse, neminem, qui rem attentius consideravit, puto esse dubitaturum. *Joan. Rosin. ad Godefrid. & Henric. Heshusios* Epist. quam *Antiquitat. Roman.* libro 5. præmisit 1580. scriptâ.

Ego quidem, ut mihi ignosci cupio, quantum in me est, aliorum errores tego, aut ita detego, ut ulli injurius non sum. Quare lubens *Lazii* in *Romanâ* Historiâ lapsus silentio præteritem, nî tantus esset, ubi de præfectis prætorio loquitur, ut dissimulari nullo modo possit — Hæc quidem non *Reip. Romanæ* Commentaria, sed agri hominis commenta dixerim. *Jacob. Guther. l. 2. de officiis dom. August. c. 7.*

Wolfgangus

VVolfgangus Lazius, homo rerum *Germanicarum* nescio quàm peritus, nostrarum certè imperitissimus, ut qui alienâ fide scripsit, non suâ. *Duard. Non. Leo advers. Teixeira.*

Quem (*Francisci Guilimanni de Austriacâ Origine* librum) cum legeris, *Lazium*, *Eixingerum*, *Arnoldum Vionum* aliosque id genus nugones cum somniis & Commentis suis statim, scio, facessere procul jubebis. *Casp. Sciop. in lit. ad lector.* quas *Stemmar Austriaco* subjunxit.

Verum præter alios, veri omnes limites excessisse videri potest *VVolfgangus Lazius*, qui studio in Patriam ductus quicquid in gente *Germanicâ* laudabile, id penè universum è *Pannoniis* arcessere modis omnibus satagit. Quo circa etiam *Francos*, per multiplices nominum anfractus, ac metamorphoses, modò *Cimmerios*, modò *Cimbros*, modò *Brencos Sicambrosque* facit; eosque per *Pannonias* è *Bosphoro* quondam egressos, latè per *Europam* se fuisse, *Beroso* præcunte, fabulatur. *Ioan. Isaac. Pontan. l. 2. Origin. Francic. c. 7.*

Vir magnæ & industriæ & doctrinæ fuit: in quo tamen sæpius plus judicii desideres. *Voss. de Scient. Mathemat. c. 44.*

Vir multæ industriæ, & lectionis: judicium & fidem est ubi requiras. *Lips. Lovan. lib. 1. c. 11.*

Dacia non miror si te trahit: me quoque, si *Deus meus* pateretur, imprimis delectaret ea loca lustrare, quæ trita scio vestigiis *Romanis*. Quot illic lapides & Monumenta prisca! *Lazius* me docuit, qui multa adfert; nec adfert; ita exscripsit parùm fidè aut curiosè. *Lips. Cent. 2. Miscellæ. Epist. 24.*

Augustam Drusi à *Strabone* nominari urbem hanc *Germaniæ* splendidissimam, *VVolfgangus Lazius* scribit l. 1. *Reip. Romana*, c. 8. Sed de illâ apud Geographum nihil leges, & *Lazius*, cum in his, tum in citandis inscriptionibus antiquis multos interdum committit errores. *Martin Opit. in Animadvers. ad inserti Poëtæ Teutonici Rhythm. de S. Annone*, 29. de *Augustâ Vindelicorum*.

Tractatus ejus de Migrationibus Gentium eximius est, quamvis plures fabulas eidem immiscuerit, si *Reinerio Reineccio* fides sit adhibenda. Maximè etiam æstimatur Liber illius qui inscribitur *Commentariis Rerum Græcarum. Ant. Teissier Elög. Viros. Erudit. Gall.*

Magnus erat corrasor, omnia typis absque judicio mandari curabat, ut *Gruterus. Scaligerana* posterior.

Mira contentione allaboravit descriptioni contexendæ omnium quibus Urbis *Vienna* & *Austriæ* Historia illustrari poterat: ut Scriptis perennate faceret gloriam Regionis cui natales suos debebat; Quoniam vero plures annos & multam pecuniam in hoc opere insumpsit, id adeo perfectum & adeo magnificum reddidit, ut hic liber famam ejus per universam *Europam* circumtulerit. Ordines *Austriæ* nobilem hunc laborem honorabili remuneratione dignum judicaverunt, quam etiam erudito huic *Scriptori* impertiendam curaverunt. *Isaacus Bullart Acad. Scientiarum. Gall.*

Chronographia Austriæ hætenus inedita extat in *Bibl. Vindol.* autographa dedicata *Ferdinando I. Imp. an. 1545.*

Prodiegunt

Prodierunt libri 12. de Romanâ Republicâ in Exteris Provinciis *Francosurti*
ad *Mœnum* 1598. in Fol.

Hoc ejus Epitaphium, *Nicolao Reusnero* Authore:

*Wolfgangus Lazius Viennæ Austriæ natus Anno 1504. Patre Simone Medico
Doctore & Poliatro, Medicus & ipse Doctior; & Philosophus excellens, Philistor
inprimis & Polyhistor maximus, Rerum Romanarum & Germanicarum scrip-
tor celeberrimus, Patria sua Viennæ, & totius Austriæ Illustrator fidelissimus,
totius Antiquitatis indagator solertissimus: à Ferdinando Cæs. Aug. non modò
in Consilium, verum etiam ordinem alleclus Equestrem, multis præterea, & am-
plis ab eodem honorum insignibus nobilitatus: obiit diem suum quinquagena-
rius in Patriâ An. salutis MDLV.*

*Seu Romana placet tibi, seu Germanica facta
Noscere, dulce leges me duce certus iter.*

ADRIANUS TURNEBUS.

Clar. An. D.
MDLV.

Normannus, scripsit varia, inter quæ eminent *Adversaria*: Docuit *Tolosæ*
& *Parisiis*, ubi obiit Anno Dom. 1565. ætatis 53.

Singulare sui seculi decus. Is autem pauca scripsit si hominis eruditionem
spectes; totius enim *Gallia* doctissimus merito suo judicatur. Sed ejus præci-
pua in docendo laus fuit, dum *Tolosâ*, ubi profitebatur, *Lutetiam* revocatus, &
Tusano vitâ functo Successor appellatus discipulis, qui ab ultimis Orbis terræ par-
tibus frequentissimi ad illum audiendum concurrebant, reconditæ Antiquitatis
thesauros omnes mirâ quâdam facundiâ depromit. Quanquam & ea quæ scrip-
sit ejusmodi sunt, ut Auctoris decus atque dignitatem præ se ferant. Nam in
Poëmatibus sublimis est, atque acutus, in Oratione solutâ tersus atque elegans.
In Adversariis verò tot Veterum tum Græcorum tum Latinorum difficiles loci
aut emendantur, aut explicantur, ut dubium fecerit plusne in eo ingenii an di-
ligentiæ admirari debeamus. Staturâ fuit mediocri, facie honestâ, probis mo-
ribus, accedente ad cæteras virtutes incredibili modestiâ: ut æmuli subinde per
opprobrium illi objicerent quòd vultum virginali pudore demissum gereret.
Cum tamen sub verecundo ejus ore latentem generosi spiritûs indolem ipsi
quoque experirentur. Vixit annos 53. reliquitque moriens plures filios paterna-
rum virtutum hæredes omnes certatim futuros, nisi fata invidissent, uno tantum
ex illis superstite: quem etiamnum gravissimo Senatoris munere pari doctrinæ
probitatisq; laude fungentem *Lutetia* veneratur. Diem verò suum obiit prid. Id.
Junias annos hujus seculi 65. atque in Cœmeterio Scholasticorum juxta *Silvii*
collegæ cineres nullâ funebri pompâ, sic enim jusserat sepultus est. *Sevol.*
Samaritan.

Nunquam

Nunquam satis laudatus vir *Adrianus Turnebus*. Unicum *Gallia* nostræ atque adeo totius *Europa* ornamentum. *Ios. Scalig. Conjectan. in Varronem.*

Injuriam fecerunt manibus eruditissimi & maximi viri qui ejus abortiva quædam in *Varronem* post mortem ejus ediderunt, quibus magis traduxerunt eum quàm ejus nomen commendârunt. Nam quid opus erat ea edere, cum ipse more suo in *Adversaria* sua tumultuaria Opera interficisset? Sanè (ne quid amplius dicam) indigna sunt quæ tanti viri titulum præferrent. *Idem* in *Appendic. ad Conjectan. in Varronem de Lat.*

Adrianus Turnebus maximum hujus ætatis ornamentum. Vir omni virtutum omniumque literarum genere instructissimus: plurima raræ eruditionis monumenta edidit, & præmaturâ tandem morte statim post edita illa æternitate digna *Adversaria*, summa omnium *Ordinum* (an quos universos unius mors pertinere visa est) meritâ, rebus humanis exemptus est. *Thuan. ad ann. 1565.*

Adrianus Turnebus, magni ingenii & doctrinæ vir. *Lips. l. 1. Var. Lect. cap. 21.*

Sol ille *Gallia Turnebus*. *Lips. l. 2. Elect. 10.*

Postremum *Ciceronem Lambini* vidi, & in eo multa mutata; quædam quod nollem, addita. Libertas fortasse hæc visa est illi mihi acerbitas. Nam quale est quod de optimo uno omnium quos sol vidit *Turnebus* scribit, & quidem variis locis? quem disertè *Plagii* accusat. Momordit hominem, quod *Turnebus* aliquam multis locis incurreret in eadem conjecturas. O *Jupiter*, audis hæc? ut *Plagiarius* sit *Turnebus*? non credam hoc sexcentis *Lambinis*? *Idem l. 5. Epistolic. Quæstion. Epist. 17.*

Inter *Italos*) *Criticos*) *Fulvius Ursinus*, inter *Hispanos* *Petrus Ciacconius*, inter *Gallos* *Hadrianus Turnebus*, inter *Germanos* *Iustus Lipsius* familiam ducit. *Gasp. Sciop. Consultat. p. 39. 40.*

Antiquitatis verus *Thesaurarius Adrianus Turnebus*. *Barth. l. 43. Adversar. cap. 23.*

Lux Criticorum vocatur *Rosino Antiq. Rom.*

Vir eruditissimus & de literis præclare meritis. *Petr. Faber l. 1. Semestr.*

Infinita multiplici doctrinæ copia in *Turnebo* fuit *M. Anton. Muret. lib. 18. Var. Læction. c. 19.*

Turnebus vir longè doctissimus, cujus *Adversaria* opus omnigenâ eruditione refertum. *Gesner. in Biblioth.*

Turnebus vir maximus erat, doctissimusque, cujus *Adversari* abortivum fœtum soleconcupare; potuit enim melius scribere. Agnosceas tamen genuinum partum *Turnebi Scaligerana* prima, p. 145

Turnebus plura haberuno libro, quàm *Victorius* libris 37 *Scaligerana* posterior.

Utinam non tantâ brevitate in suis *Adversariorum* libris esset usus. Pauld enim luculentior & plenior quorundam locorum explanatio, & majorem illi *Operi* gratiam laudemque conciliasset, & lectori multo magis satisfecisset. *Henr. Steph. Pseudo Cicero.*

Utinam vir hic, sanè doctus ac multæ læctionis, non tam cupidus undique
S f f f fuisse

fuiſſet omnia emendandi, melius nobis, melius exiſtimationi ſuæ conſuluiſſet.
Petr. Victor. l. 36. Var. Lect. cap. 11.

Stephanus Paſquier ait *Turnebium* mirabilem fuiſſe virum, tum in *Græca* *Latinaque* lingua, tum in totius *Antiquitatis* cognitione, ut nobis reſtantur libri quos inſcripſit *Adverſaria*, quod opus eſt inimitabile quoad eruditionis diverſitatem. Addit quòd in pluribus *Germania* *Univerſitatibus*, quoties qui de *Suggeſtulo* loquebantur *Turnebium* citabant & *Cujatium*, ſtatim pileum deponerent ob reverentiam & honorem quo memoriam ejus colebant. *Paſq. Perquiſitionum lib. 7. cap. 8. & lib. 9. cap. 29. Gall.*

Adrianus Turnebus quamvis literas tantum profeſſus eſſet, in quibus, meo quidem judicio, palmam omnibus præripuit qui in iis à mille retro annis clauerunt, nihil tamen habebat quod magiſtelliſſimum ſaperet, præter togæ ſuae geſtamen, & aliquem externum habitum quæ aulico cultui forſan per omnia non erant conformia quæque flocci facienda ſunt. Odi homines noſtros qui obliquam togam difficilius quàm animum obliquum tolerant, & ex ſalutatoria flexione, geſtu corporis, ocreis & ſimilibus, qualis quis ſit pronunciare ſolent. Nam intus nemo ulquam terrarum excultioris animi fuit. Sæpius data opera in ſermones ab ejus uſu remotos ipſum deduxi. In his autem tam perſpicax erat, tam celeris apprehenſionis, tam ſani judicii, ut bellum unicè per totam vitam negotiaque publica geſſiſſe videretur. Genii ſunt iſti gregii atque fortes.

—Queis arte benignâ,
 Et meliore luto finxit præcordia Titan.

qui non degenerant, eſſi non ita felicem institutionem ſortiantur. *Michael de Montagne, Tentaminum lib. 1. cap. 24. Gall.*

Hadrianus Turnebus, literaciſſimus, & omni laude ornatus *Interpres*; nam & *Græcè* luculenter ſciebat, & *Latine* ſcitiffimè convertibat: preſſus ille & adſtrictus, ab auctore nuſquam digrediens; ſuavis interim & perlucens *Oratio*. *Huet. de Clar. Interpret.*

Hadrianus Turnebus nobilis *Criticus*, maximas ingeniî dotes poëtica facultate illuſtiores reddere inſtituit. Verſantur in medio *Epica* ejus, *Califtum*, *Capitula*, *Epithalamium Delphini Franciſci*, *Prævolii tumultus*, *Paraſitus Regius*, alia, in quibus tamen plus laboris cernitur, quàm ſpiritus. Exaravit & *Lyrica*, & elegos favente plerunque *Minerva*. *Börrich. de Poët. p. 119.*

* *Turnebi Opera* in tres Tomos diſtributa, *Argentorati* in preſſa ſunt, 1600. Tomus tertius inter libros *Expurgandos* numeratur in *Indice Madritenſi* edit. Ann. 1677.

Hoc ejus *Epitaphium*:

*Turnebus jacet hic. Quis ſit ſi querere pargis,
 Iam dignus es qui neſcias.*

Phil. Labbe in *Theſ. Epitaph.*

F R A N-

FRANCISCUS SIXTUS SENENSIS.

I Talus, ex Ordine Prædicatorum, obiit anno Dom. 1569. Scripsit plurima; Clar. An. D.
MDLV.
Bibliotheca Sancta maximo habetur loco apud eruditos.

Vir eruditæ diligentæ, qui à Pio V. è tenebris errorum (ut ipse dicere solebat) & quasi ab inferis revocatus, *Sacra Militia* nomen dedit, & insigni *Opere* lib. 8. distincto (quo *Sacrorum Librorum* censura n fecit) gratum animum erga ipsum testatus est. *Thuan.* ad ann. 1569.

Sixtus Senensis vir plurimæ lectionis, & qui plurima aliorum Scripta evoluit, tum eorum imprimis, qui ea tractarunt, quæ ipse ex professo tractat. *Rai-nola.* de Lib. Apocryph.

Theologus eruditissimus. *Bellarmin.* l. 1. de Verbo Dei.

Doctorum Princeps; qui *Sacras Scripturas* accuratissimè tractavit. *Stapleton.* Doctrinal. Princip.

Sixtus Senensis vir planè doctissimus, & si quis alius, in *Patribus* versatissimus *Montacut.* Appar. 1. Sect. 68.

Neque *Sixtus Senensis* recensendus inter *Hæreticos*, fortassis autem inter *Criticotumentes Supercilio*. Nam ad *arcana Theologiae* explicatiùs enucleanda *Criticen* ille adhibuit, & illam, hodiè multorum *τὰ παιδικὰ*, *philologiam*. Theologus erat certe eruditus, & in illâ Scholasticâ, acroamaticâ, spinosiore *Theologia* versatus, non tantum *exotericâ* illâ & *populari*. *Montacut.* Appar. 1. sect. 86.

Sixtus Senensis, immensi laboris Scriptor, diligentæ stupendæ, lectionis variæ, & eruditionis admirandæ. *Montacut.* exercit. 5. c. 3.

Doctissimus & sagacissimus veterum *Scriptorum* Censor. *Savil.* Not. in *Chrysostom.*

Sixtus Senensis magno valebat ingenio. Linguas, *Latinam*, ac *Græcam Hebraicam* exactè calluit. *Possevin.* in Appar.

Sixtus Senensis homo eruditus vocatur *Casaubono* ad *Annal. Baron.* num. 221.

Bibliotheca *Sacra Sixti Senensis*, cæteris, calculo meo, religionis suæ sociis, ob variam *Scriptorum* copiam, & erectum in multis iudicium, anteferenda. *Hottinger.* Bibliothecar. Quadripartit. p. 11.

Nihilominus quantumlibet erudita ac utilis fuerit illa *Bibliotheca Sacra Sixti Senensis Inquisitio Romana* non pauca ibi offendit quæ palato ejus non sapiebant, quæque audaciùscula ipsi videbantur. Imo & *Possevinus* pro sua parte innumeros lapsus in illa observavit; sed dici potest quod ipse *Critico* atque *Censore* opus habeat pluribus locis *Synopses* eorum quam dedit nobis Tomo secundo sui *Apparatus Sacri*. Non tamen diffitendum est quin apud *Sixtum Senensem* lapsus quidam adversus *Criticen* legitimam animadverti possint, & mirari subit quod vir tam docti palati, & tam acris iudicii inciderit in absurda deliramenta, crassioresque imposturas confratris sui *Anni Viterbiensis*. *Iudicia Eruditor.* Parisiis per *Baillet*, 1685. Gall.

FRANCISCUS ROBERTELLUS.

N *Atione Italus, Patriâ Viinensis, Rhetor & Historicus, cum Bononia, tum Patavii docuit. Cum Carolo Sigonio de Antiquitatibus maximè Romanis acriorem in modum certavit. Patavii obiit Anno Dom. 1567. die 18. Martii, natus Annos 50. Menses 6. Dies 9. Scripsit plurima quæ ad Romanas Antiquitates pertinent.* Clar. An. D
MDLV.

Franciscus Robertellus, vir doctissimus atque eruditissimus, quem ego soleo in literis divinum hominem appellare. Franc. Luisinus l. 3. Parergon. c. 10.

Sigonius, Robertellus, Bonamicus, lumina non Itali solùm, sed etiam Europa. Lips. Cent. ad Ital. & Hispan. epist. 15.

Averrois liber de Republicâ editus est una cum Robertelli disceptatione, & Francisci Philelphi de eadem re libris, qui prisca gravitatis imaginem redolent, nitore Styli, & argumentorum præstantiâ. Gabr. Naudæ Bibliograph. Polit.

Robertellus præceptor mihi fuit, & ego illi infantem ex sacro baptismo suscepi; vir est proculdubio summæ eruditionis, & qui scire optime possit, quid sit Historia. Nolo tamen ad eum ingredi, ne hic meus animus irritatus, & quasi extra se, me forte cogeret aliquid pronunciare contra, quam requirat amor, & reverentia, quâ eum alioquin prosequor. Franc. Patrit. de Hist. Dial. 1.

Franciscus Robertellus, juvenis (eamenim in eo ætatem esse audio, quod cum ipsius laude dictum velim) multijugæ eruditionis & generosæ indolis, sed tamen in Batavos homines ferocioris animi, & importunioris maledicentiæ, quàm decet. Petr. Nann. l. 8. Miscellan. c. 1.

Rectè sentit Robertellus, laudemque acuminis non exiguam meretur, nisi illam corrumpet nimia debacchandi petulantia. Idem c. 21.

Quia de Robertello incidit Sermo, videtur mihi vir ille febriculosæ eruditionis ostentator insignis, & nullum ferre. Lucas Fruter. l. 2. Verisimil. c. 23.

Francisci Robertelli scientiam cum multis aliis in rebus singularem esse invenio, tum maximè in vi Græcorum verborum intelligendâ, & in Antiquitate Romanâ constituendâ. Carol. Sigon. l. 1. Emendar. c. 32. per Ironiam.

Arcem nunc expugnemus Robertellianæ Scientiæ, quâ se ille omnibus qui sunt, qui fuerunt, excellere in tradendâ Romanâ Antiquitate gloriatur. Idem ibidem l. 2. c. 68.

Inerat in homine peracris obtrectandi libido, summaque in doctos omnes iniquitas, quos cum pares ferre non posset, continuis proscindebat convitiis: eximio scilicet florens ingenio, sibi que plus, quàm par esset, indulgens procaciori studio popularium affectabat obsequia. Hinc Sigonio semper infensus, ut quem acerrimum sortitus erat æmulum industriæ, laboris, ingenii. Cum Alciato pariter, aliisque clarissimis ejus ævi luminibus, internecinas propè simultates exercuit. Ioan. Imperialis. in Mus. Hist.

Italus undequaque doctissimus & ingeniosissimus. Sciop. de Art. Crit.

SSS 3

Vir

Vir doctissimus & disertissimus. *Riccobon.* in Rhetor Arist.

Paucula illa, quæ *Robortellus* & *Scioppius* de *Arte Criticâ* scripsere, tumultuaria sunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* de de Polyhist. pag. 54.

Carolus Sigonius hac in re, (de *Romanorum nominibus*) uti in aliis plurimis, *Robortellum* multis post se partibus reliquit: ut nos quidem *Robortellianum* de Adversarii sui Commentariis judicium parum moveat; eoque minus quod non ignota sit hominis pomparici maledicentia, quæ & *Erasmum* imperitiæ imperitissimæ insimulare, ac nequissimum appellare non dubitet: *Alciatum* nominet furem, expilatoremque suorum Scriptorum: *Vincensium Madium*, hominem vanum, mendacemque: *Paulum Manutium*, Bibliopolam, hominemque imperitum: *M. Antonium Muretum*, ludimagistrum: *H. Stephanum* impostorem: similibusque elogiis, alios quosque præstantissimos viros, & Scripto, & Sermone insignire consueverit: quo nomine reprehensus est jure summo à doctissimo quoque. *Voss.* l. 1. Analog. c. 7.

In *Italiâ* *Franciscus Robortellus Viinensis*, qui magno cum strepitu *Bononia* & *Patavii* professus, cum *Carolo Sigonio*, sed impari certamine sapius & acerbius, quàm inter literarum professores decuit, digladiatus, in iisque contentionibus, *Germanorum*, qui & ei mortuo honorificè parentârunt semper præcipuo favore adjutus, tandem ultimum diem 15. Kalend. April. clausit, quinquagesimum annum haut multum supergressus. *Thuan.* ad Ann. 1567.

Robortellus, asinus, bestia, magnus corrafor *Scaliger* 2°. Gall.

Extant ejus novem Disputationes de *Romanorum Provinciis*, *Judiciis*, &c. *Bononia* 1559. fol.

Extat de *Convenientia Supputationis annorum Liviana* cum *Marmoribus Capitolinis* Libellus, *Livio* subjectus, *Francofurti* ad *Manum* 1568. in fol.

Hoc ejus Epitaphium, in *Claustreis Divi Antonii Patavii*.

Francisco Robortello Utinensi Rhetorica Artis, Moralisque Philosophiæ professori clarissimo, qui in florentissimis quibusque Italiæ gymnasiis magna fama celebritate triginta totos annos publicè docuit, Natio Germanica præceptoris benemerito in perpetuam animi memoriam unanimis. P. vixit An. L. Mens. 6. Dies 9. Obiit. 15. Kal. April. M. D. LXVII.

In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Ioannes Plazzo*:

*Si qua recordanti veterum præcepta virorum
Grati animi semper maxima læticia:
Robortelle, tui tam clari nominis, omnis
Græcia perperno stat, Latiumque memor.*

GULIELMUS

contentionem veniret, manus continere maluit. Majus autem nomen meruit, evulgato de *Piscibus* egregio opere; licet illud *Guilhelmo Pellicerio* Episcopo *Monspeliensi* per plagium surreptum esse *Ios. Scalig.* & ab hoc inductus *Thuanus* non dubitaverint affirmare: nobis minimè persuasis; cum non tantum vivo & vidente *Pellicerio* opus illud prodierit, sed & *Rondeletius* post libellum *Pharmacenticum* in *Pellicerii* nomen ediderit, illius operis de *Piscibus* luculenta facta mentione: quod sine summâ impudentiâ fieri utique non potuisset. *Sebast. Scheffer*. *Introduct. in Art. Medic.* p. p. 107. 108.

In *Gallia* *Rondeletius*, *Monspeliensis* (*Fallopium* εὐρυχεύς) vir æquè doctissimus, non parum quoque de re *Zootomica* meritis est conscripto de *Piscibus* opere penè incomparabili, utut, quæ ibi traduntur, ad *Philologicam*, *Historicam* & *Grammaticam* peritiæ humanæ partem spectent, præcipuè, & istis studiis conducant. *Joan. Dan. Majoris Chirurg. Infusor. edit. Kiloni* 1667. in 4°. pagina 236.

Habitûs corporis plenioris erat, staturæ verò infra mediocrem: In lucem venit cum corpore tam debili tamque delicatulo, ut primis ætatis suæ annis ab omnibus morbis quibus obnoxii sunt homines, si lepram excipiamus, vexatus fuerit; sed post infantiam omnibus illis ægritudinibus liberatus est, & deinceps ejus valetudo in dies aucta est, prout ætate provehebatur. In juventute Vini usum abdicavit ut arthritidem præcaveret, quæ aliquoties ipsum perstrinxerat, Quamvis tamen meram aquam biberet omnis generis fructibus copiosissimè vesceretur, cerasis præsertim, ficibus, uvis & melonibus. Parum dormiebat, bonamque noctis partem in lectione & studiis insumebat. Ingenio erat vivido, subtili & peracuto. Sed parum cauta erat ejus agendi ratio, cumque in maximi momenti rebus, non satis has perpenderet antequam animum determinaret, consilii plerumque ipsum penitebat. Usque ad excessum liberalis erat, pecuniasque adeo contemnebat, tamque profusè erogabat, ut quamvis tanta essent ejus stipendia & in exercitio Medicinæ multum lucraretur, nulla ferè bona suis hæredibus reliquerit. Magna contentione ad Anatomiam animum appulit, propriis manibus dissectiones fecit. Imo ut certum perhibetur ipsum corporis cujusdam è propriis liberis aperuisse, & ob hanc operationem barbari patris & inhumani nomine infamatum esse. Discipulos docere usque adeo delectabatur ut quotidie tres quatuorve lectiones haberet, cumque admodum festivus esset, sermones suos jucunda aliqua fabella vel narratiuncula exhilarare solebat. Assiduè legebat Theologiæ libros: Sed ex quo incarceratus fuit *Guillelmus Pelissierus Monspessulanus* Episcopus, ut qui *Protestantium* opinionibus adhæreret, omnia Theologica Scripta quæ in sua Bibliotheca erant in ignem conjecit. Cum aliquid componebat adeo præcipitanter id faciebat, ut scripta nequidem relegere nec emendare dignaretur. Hinc est quòd ejus Opera non responderint magnæ celebritati quam eruditione sua sibi paraverat, ut optime observavit Dominus *Thuanus*, *Anton. Teissier*, *Elogiis Eruditorum Virorum*. Gallicè,

Extant

que diligentiam, judicio longè acerrimo, doctissimæ ipsius Prælectiones partim jam editæ, partim deinceps edendæ satis superque testantur. Accedebant autem ad hanc eruditionem summum pietatis studium, candidum ingenium, modestia singularis, vita prorsus inculpabilis, adeò ut fervente civilibus ob religionem bellis Gallia, quamvis sacros libros non modò *Grammaticæ*, sed etiam *Christiane* explicaret, saluum tamen illum & inviolabilem amabiles ipsius mores fortiter in suo munere perseverantem præstiterint, & ex ejus unius penè scholâ prodiisse constet, quicunque in Gallia hodie paulò felicius hebraïant. Repetitis verò bellis *Venetianis* ornatissimum quendam virum secutus ibique *Hebraorum* doctissimis admirationi habitus, quum ad stationem suam revertens per *Occitaniam* iter faceret intempestivâ planè morte sublatus, maximum sui desiderium doctis piisque omnibus reliquit. *Theod. Beza in Icon.*

Mercerus Vatablo in Ordinatio explicandæ *Sacra Lingua* munere succenturiatus, vix credibile est, qualem se quantumque præstiterit, quippe qui quatuor linguarum peritissimus ad incredibilem diligentiam acerrimum judicium attulisset: accedente rursus ad eximiam doctrinam candore, modestia, & summa morum innocentia, adeò ut ex ipsius penè unius Scholâ prodiisse constet, quicunque in Gallia hodie paulò melius *Chaldaicam* & *Hebraicam* linguam tallent — Post mortem ejus publicata sunt eruditissima in 6. minores *Prophetas* priores, *Iobiam*, *Solomonem*, & postea in *Genesis Commentaria*; qui fortis licet posthumus, accuratam Parentis sui diligentiam produnt; ut vel ex iis & aliis (quæ vivus publicavit) monumentis in confesso sit, Nunquam quenkum *Christianum* felicius *Hebraïzasse*. *Thuan. ad ann. 1570.*

Virtotius humanioris literaturæ intelligentissimus *Ioannes Mercerus*, *Regius Hebraeæ* linguæ Professor, eruditione, tolerantia, diligentiaque præstantissimus. *Franc. Jun. Orat. funebr. in obit. Luca Trencartii.*

Divinus vir *Ioannes Mercerus*, omnium Christianorum nostræ seculi sine controversiâ *Hebraicæ* doctissimus. *Isaac. Casaub. Epist. 281.*

Ioannes Mercerus profundæ in *Hebraicis* doctrinæ vir. *Idem ad Baron. p. 569.*

Ioannes Mercerus, superioris seculi lumen vivum & clarum. *Buxtorf. lib. de Abbreviatur. Hebraorum.*

Ioannes Mercerus, vir cui in *Ebraicis* parem nunquam edidit Gallia. *Amama.*

Par nobile *Interpretum, Mercerus & Liveleius*: quorum ille nuper laudatus, & (dum eruditioni atque pietati habetur honos) semper laudandus. *Matt. Polus.*

Ioannes Mercerus maximi viri judicii, qui unus optimè de literis *Ebraicis* meritis est. *Drusus in Observationibus Sacr.*

Hujus sententiæ meæ approbatorem habeo *Iohannem Mercerum*, cujus viri judicium semper feci plurimi, qui unus inter eos qui hæc studia tractarunt, & literas sacras explicarunt, tantum eminet, quantum lenta solent inter viburna cupressi. *Drus. l. 15. c. 25. ibid.*

Mercerus Maximus Grammaticus, vir pius, & in exponendis sacris literis excellentissimus *Hebraeæ* *Scaligerana* prima.

Mercerus

fuisse omnia emendandi, melius nobis, melius existimationi suæ consulisset. *Petr. Victor. l. 36. Var. Lect. cap. 11.*

Stephanus Pasquier ait *Turnebium* mirabilem fuisse virum, tum in *Græca Latinaque* lingua, tum in totius *Antiquitatis* cognitione, ut nobis restantur libri quos inscripsit *Adversaria*, quod opus est inimitabile quoad eruditionis diversitatem. Addit quòd in pluribus *Germania* Universitatibus, quoties qui de *Suggestu* loquebantur *Turnebium* citabant & *Cujatium*, statim pileum deponerent ob reverentiam & honorem quo memoriam ejus colebant. *Pasq. Perquisitionum lib. 7. cap. 8. & lib. 9. cap. 29. Gall.*

Adrianus Turnebus quamvis literas tantum professus esset, in quibus, meo quidem judicio, palmam omnibus præripuit qui in iis à mille retro annis clauerunt, nihil tamen habebat quod magistellum sciperet, præter togæ suæ gestamen, & aliquem extorum habitum quæ aulico cultui forsan per omnia non erant conformia quæque flocci facienda sunt. Odi homines nostros qui obliquam togam difficilius quàm animum obliquum tolerant, & ex salutatoria flexione, gestu corporis, ocreis & similibus, qualis quis sit pronunciare solent. Nam intus nemo ulquam terrarum excultioris animi fuit. Sæpius data opera in sermones ab ejus usu remotos ipsum deduxi. In his autem tam perspicax erat, tam celeris apprehensionis, tam sani judicii, ut bellum unice per totam vitam negotiaque publica gessisse videretur. Genii sunt isti gregii atque fortes.

— Queis arte benignâ,
Et meliore luto finxit præcordia Titan.

qui non degenerant, etsi non ita felicem institutionem sortiantur. *Michael de Montagne, Tentaminum lib. 1. cap. 24. Gall.*

Hadrianus Turnebus, literacissimus, & omni laude ornatus *Interpres*; nam & *Græcè* luculenter sciebat, & *Latine* scitissime convertebat: pressus ille & adstrictus, ab auctore nusquam digrediens; suavis interim & perlucens *Oratio*. *Hner. de Clar. Interpret.*

Hadrianus Turnebus nobilis *Criticus*, maximas ingenii dotes poëtica facultate illustriores reddere instituit. Versantur in medio *Epica* ejus, *Calistum Capentia*, *Epithalamium Delphini Francisci*, *Prævotii tumulus*, *Parasitus Regius*, alia, in quibus tamen plus laboris cernitur, quàm spiritus. Exaravit & *Lyrica*, & *elegos* favente plerumque *Minerva*. *Bérrieh de l'Oct. p. 119.*

* *Turnebi Opera* in tres Tomos distributa, *Argentorati* impressa sunt, 1600. Tomus tertius inter libros *Expurgandos* numeratur in *Indice Madritensi* edit. Ann. 1677.

Hoc ejus *Epitaphium*:

*Turnebus jacet hic. Quis sit si querere pargis,
Iam dignus es qui nescias.*

Phil. Labbe in Thes. Epitaph.

F R A N-

FRANCISCUS ROBERTELLUS.

N *Atione Italus, Patriâ Viinensî, Rhetor & Historicus, cùm Bononiæ, tum Patavii docuit. Cum Carolo Sigonio de Antiquitatibus maximè Romanis acriorem in modum certavit. Patavii obiit Anno Dom. 1567. die 18. Martii, natus Annos 50. Menses 6. Dies 9. Scripsit plurima quæ ad Romanas Antiquitates pertinent.* Clar. An. D
MDLV.

Franciscus Robertellus, vir doctissimus atque eruditissimus, quem ego soleo in literis divinum hominem appellare. Franc. Luifinus l. 3. Patergon. c. 10.

Sigonius, Robertellus, Bonamicus, lumina non Italiæ solùm, sed etiam Europæ. Lips. Cent. ad Ital. & Hispan. epist. 15.

Averrois liber de Republicâ editus est una cum Robertelli disceptatione, & Francisci Philelphi de eadem re libris, qui prisca gravitatis imaginem redolent, nitore Styli, & argumentorum præstantiâ. Gabr. Naudæus Bibliograph. Polit.

Robertellus præceptor mihi fuit, & ego illi infantem ex sacro baptismo suscepi; vir est proculdubio summæ eruditionis, & qui scire optime possit, quid sit Historia. Nolo tamen ad eum ingredi, ne hic meus animus irritatus, & quasi extra se, me forte cogeret aliquid pronunciare contra, quam requirat amor, & reverentia, quæ eum alioquin prosequor. Franc. Patrit. de Hist. Dial. 1.

Franciscus Robertellius, juvenis (eam enim in eo ætatem esse audio, quod cum ipsius laude dictum velim) multijugæ eruditionis & generosæ indolis, sed tamen in Batavos homines ferocioris animi, & importunioris maledicentiæ, quàm decet. Petr. Nann. l. 8. Miscellan. c. 1.

Rectè sentit Robertellius, laudemque acuminis non exiguam meretur, nisi illam corrumpet nimia debacchandi petulantia. Idem c. 21.

Quia de Robertello incidit Sermo, videtur mihi vir ille febriculosæ eruditionis ostentator insignis, & nullum ferre. Lucas Fruter. l. 2. Verisimil. c. 23.

Francisci Robertelli scientiam cùm multis aliis in rebus singularem esse invenio, tum maximè in vi Græcorum verborum intelligendâ, & in Antiquitate Romanâ constituendâ. Carol. Sigon. l. 1. Emendat. c. 32. per Ironiam.

Arcem nunc expugnemus Robertellianæ Scientiæ, quæ se ille omnibus qui sunt, qui fuerunt, excellere in tradendâ Romanâ Antiquitate gloriatur. Idem ibidem l. 2. c. 68.

Inerat in homine peracris obtrectandi libido, summaque in doctos omnes iniquitas, quos cùm pares ferre non posset, continuis proscindebat convitiis: eximio scilicet florens ingenio, sibi que plus, quàm par esset, indulgens procaciori studio popularium affectabat obsequia. Hinc Sigonio semper infensus, ut quem acerrimum sortitus erat æmulum industriæ, laboris, ingenii. Cum Alciato pariter, aliisque clarissimis ejus ævi luminibus, internecinas propè simultates exercuit. Ioan. Imperialis. in Mus. Hist.

Italus undequaque doctissimus & ingeniosissimus. Scip. de Art. Crit.

SSS 3

Vir

contentionem veniret, manus continere maluit. Majus autem nomen meruit, evulgato de *Piscibus* egregio opere; licet illud *Guilhelmo Pellicerio* Episcopo *Monspeliensi* per plagium surreptum esse *Ios. Scalig.* & ab hoc inductus *Thuanus* non dubitaverint affirmare: nobis minimè persuasis; cum non tantum vivo & vidente *Pellicerio* opus illud prodierit, sed & *Rondeletius* post libellum *Pharmacenticum* in *Pellicerii* nomen ediderit, illius operis de *Piscibus* luculenta facta mentione: quod sine summâ impudentiâ fieri utique non potuisset. *Sebast. Scheffer*. Introduct. in Art. Medic. p. p. 107. 108.

In *Gallia* *Rondeletius*, *Monspeliensis* (*Fallopii εὐρυχεύς*) vir æquè doctissimus, non parum quoque de re *Zootomica* meritis est conscripto de *Piscibus* opere penè incomparabili, utut, quæ ibi traduntur, ad *Philologicam*, *Historicam* & *Grammaticam* peritiæ humanæ partem spectent, præcipuè, & istis studiis conducant. *Ioan. Dan. Majoris* Chirurg. Infusor. edit. *Kiloni* 1667. in 4°. pagina 236.

Habitus corporis plenioris erat, staturæ verò infra mediocrem: In lucem venit cum corpore tam debili tamque delicatulo, ut primis ætatis suæ annis ab omnibus morbis quibus obnoxii sunt homines, si lepram excipiamus, vexatus fuerit; sed post infantiam omnibus illis ægritudinibus liberatus est, & deinceps ejus valetudo in dies aucta est, prout ætate provehebatur. In juventute Vini usum abdicavit ut arthritidem præcaveret, quæ aliquoties ipsum perstrinxerat, Quamvis tamen meram aquam biberet omnis generis fructibus copiosissimè vesceretur, cæcis præsertim, ficibus, uvis & melonibus. Parum dormiebat, bonamque noctis partem in lectione & studiis insumebat. Ingenio erat vivido, subtili & peracuto. Sed parum cauta erat ejus agendi ratio, cumque in maximi momenti rebus, non satis has perpenderet antequam animum determinaret, consilii plerumque ipsum penitebat. Usque ad excessum liberalis erat, pecuniasque adeo contemnebat, tamque profusè erogabat, ut quamvis lauta essent ejus stipendia & in exercitio Medicinæ multum lucraretur, nulla ferè bona suis hæredibus reliquerit. Magna contentione ad Anatomiam animum appulit, propriis manibus dissectiones fecit. Imo ut certum perhibetur ipsum corporis cujusdam è propriis liberis aperuisse, & ob hanc operationem barbari patris & inhumani nomine infamatum esse. Discipulos docere usque adeo delectabatur ut quotidie tres quatuorve lectiones haberet, cumque admodum festivus esset, sermones suos jucunda aliqua fabella vel narratiuncula exhilarare solebat. Assiduè legebat Theologiæ libros: Sed ex quo incarceratus fuit *Guilhelmus Pelissierus Monspessulanus* Episcopus, ut qui *Protestantium* opinionibus adhæreret, omnia Theologica Scripta quæ in sua Bibliotheca erant in ignem conjecit. Cum aliquid componebat adeo præcipitanter id faciebat, ut scripta nequidem relegere nec emendare dignaretur. Hinc est quod ejus Opera non responderint magnæ celebritati quam eruditione sua sibi paraverat, ut optime observavit Dominus *Thuanus*, *Anton. Teissier*, Elogiis Eruditorum Virorum. Gallicè.

Extant

Extant opera ejus omnia Medica, Geneva, apud Petrum & Jacobum Chouvet, 1628. in 8.

Extant libri de Piscibus Marinis. In quibus veræ Piscium Effigies expressæ sunt. Lugduni, apud Mathiam Bonhomme, 1554. in fol.

Extat Universæ Aquatiliū Historiæ. Pars altera cum veris ipsorum imaginibus. Ibidem, apud eund. 1555. in fol.

JOHANNES MERCERVS.

U Ticensis, Jurisconsultus & Philologus percelebris, Anno 1570. Obiit. Clar. A. D. }
Francisco Vatable in Cathedrâ Parisi succedit. *Genesis*, *Iobum*, *Salomonem* & sex minores priores prophetas eruditissimis commentariis illustravit. *Pagnini* quoque *Thesaurum* recognovit, variisque annotationibus locupletavit. Transtulit *Harmenopuli Prochiron*, & *Oriopolinus Hieroglyphicon*, cum observationibus. MDLV.

Sublato è vivis *Francisco Vatable* *Hebræicarum* literarum apud Gallos instauratore, unus in ejus locum suffici promeruit *Joannes Mercerus*, cui primas in eo genere docti omnes magnâ cum ingenii admiratione deferbant: ut eò quidem majore, quò serius ad hæc studia se applicuit. Cum enim, ut erat honestæ ortus familiâ, in eam ipem à suis educaretur, ut sibi ad Reipublicæ Gubernacula & dignitates viam pararet, Juri Civili operam adolescens *Avenione Tholosa* que primum impenderat, ejusque orii non leve documentum ediderat *Harmenopulo* è *Græcâ* linguâ fidelissimè translato. Sed longè graviora sunt, & homine *Christiani* digniora, quæ mox in *Iobum* & in omnes *Prophetas* magnâ diligentia parique judicio commentatus est: plura etiam præstiturus, nisi *Venetius* rediens, quò se tumultuante iterum *Gallia* in *Ferrerii* Legati Regii comitatu contrulerat, apud *Vitobriges* patriam suam Lethali morbo deprehensus ante annos occidisset. Corpore fuit gracili, & à studiorum laboribus macilento, sed voce robustâ & virili quæ auditorium probè impleteret: temperantiâ autem, pudore, modestiâ, & cæteris animi bonis supra variæ doctrinæ laudem nulli secundus. Cui & hoc à superiâ indulgentiâ concessum est, ut sibi quodammodo superstes non omnino cum morte interiret. Uxorem enim duxerat *Allegrii* nobilis viri & *Antonia Delonia* filiam, *Camilla Morella* virginis doctissimæ sororem, quo ex connubio *Iosiam* filium tanto patre dignissimum suscepit. *Sævol. Samaritan. in Elog.*

Joann. Mercerus apud Occitanos honesto loco natus, quum utramque linguam adhuc adolescens didicisset, & eousque in Juris Civilis cognitione profecisset, ut *Har. etopuli* & *εὐχρηστος* quod vocant, è *Græco* *Latinum* faceret, mutato consilio, simulatque *Vatablum* *Hebrææ* *Lucina* docentem audivisset, tanto animi ardore studium illius linguæ est amplexatus, ut illo è vivis sublato, dignus amicus videretur qui tanto viro in illius professione succederet. Hic verò quantum se præstiterit adjuncto ad quatuor Linguarum exactam cognitionem summam-

Tert que

Mercerus Doctissimus in Hebraicis. Unde etiam in *Jobum* scripsit. Quis hunc scripserit librum ignoratur. *Ich. Mercerus* vir præclarus *Oxiom* interpretatus est, Notasque in eum adornavit. *Mercerus* Juris prudentiæ operam navavit, *Harmonopolim*que transtulit. *Mercerus* quando prælegebat Auditorium plenum habebat. Doctissimus fuit Hebraicus qui unquam fuerit. Id fatentur *Judar*. Laudabant valde *Mercerum* quia erat maximus. *Scaligerana* posterior Gall.

Ecclesiastes Solomonis, à nonnullis benè doctis jam est explanatus, sed imprimis eruditissimi viri *Joannis Merceri* piæ memoriæ *Commentarius* diligentissimè illustratus; fuit enim ille in *Academia Parisiensi Regiæ* post *Vamburum* diligentissimus simul & eruditissimus permultis annis Professor, illo certè cui successit doctrina non inferior, judicio etiam fortasse in discernendis *Rabbinorum* aberrationibus superior. *Theod. Beza* Epist. Præfat. in *Ecclesiast.* 1598.

Non possum quin hîc appellem magnum illum & in literis *Ebraicis* & *Chaldaicis* veratissimum, *Joannem Mercerum*, qui cum jam senectutem attigisset, paulò antequam vitâ excederet, solo *Arabicarum* literarum desiderio, in *Orientem* dicitur cogitasse. *Thom. Erpen.* in Orat. de ling. *Arab.*

Johann. Mercerus successor *Vatabli* in Cathedra Professoris Regiæ in lingua *Hebraica* *Parisiis*, est unus è Doctissimis acriorisque judicii Interpretibus *Scripturæ*, qui unquam fuerit inter Religionis *Præteritæ* reformatæ cultores, laudèque dignior adhuc esset, & *Patrum* suorum Religionem non deseruisset ut *Calv.* i novitates sequeretur. Perfectè binas linguas *Græcam* & *Hebraicam* intelligebat, & in ipsis fontibus *Rabbinorum* Libros legere poterat. Hinc etiam ratio explicandi *Biblia*, qua usus est, multò magis Critica & accurata est quàm plerorumque cæterorum Authorum qui illum præcesserant. Totam adhibuit operam sensui literali Textus sui, & indagationi propriæ significationis Vocum *Hebraicarum*. Quapropter ei soletne est varias *Rabbinorum* Interpretationes afferre, quas quandoque corrigit. Nequidem neglexit *Græcam* Versionem *Septuaginta*, nec cæteros *Bibliorum* Veteres Interpretes; quod tamen frequentius facere potuisset. Consuluit etiam Exemplaria *Hebraica* manuscripta, quæ in *Regia Bibliotheca* erant. Verbo ut absolvam, ornatus fuit omnibus doctibus periti *Bibliorum* Interpretis: meliusque adhuc dubio procul ei successisset & labor, nisi ætatis qua vixit novitatibus sese permisisset. Optimi quos edidit *Commentarii* sunt in *Jobum*, in *Ecclesiasten*, in *Proverbia* & in *Canticum canticorum*. Quoniam isti Libri carmine fuerunt compositi, styloque admodum intercilio, perdifficile verum eorum sensum eruere, nisi cum perfecta *Hebraica* linguæ peritia, & summo ingenii acumine. Neutro autem destitutus fuit *Mercerus*, penitusque examinavit omnes difficultates quæ sibi obiectæ sunt. Quod ad ejus in *Genesis* *Commentarios* multa *Judaica* eruditio illis inest, sed satis castigati non sunt. *R. Za.* qui Authoris hujus *Commentarios* omnes typis mandandos curavit, minutas ex illis non potuit eximere; ex ultimis præsertim qui non sunt aquè absoluti ac ceteri. *Cornelius Bertramus*, qui *Beza* Collega fuit *Genevæ*, quique *Hebraicam* linguam callebat, eorum evulgationem accuravit.

fastu alienus, qui suburbanum prædium suâ ipse manu quotidie foderet, susceptamque juventutis erudiendæ curam alterno telluris colendæ labore adæquaret. Excessit *B. Jileæ Rastacorum* ex febre nondum senex anno 1563. *Scevol. Samaritani.*

Quid verò de intemperantissimâ *Sebastiani Castalionis* Conversione statuendum est, quæ res purissimas fastidiosâ venustate oblimavit, & omnem divini Verbi vim nimiam curam elisit, & verba à *Patribus*, & toto *Christianorum* ecclæ recepta & usurpata ineptissimè repudiavit; homo cæteroquin simplex, & ab omni fastu alienus, ut de eo verè scripsit *Samaritanus*, & eximiam in Operis sui Præfatione ingenuitatem & candorem præse ferens, propterea à nobis sine contumeliâ dimittendus. *Huet. de Clæ. Interpret.*

Sebastian. Castillon Allobrox Lugduni cum ageret adolescens, accidit ut quidam errore nominis pro *Castellione*, *Castationem* vocaret, quod audiens à *Musarum* fonte, qui *Castalius* dicitur, derivatum, adamavit & amplexus est, seque, omisso deinceps *Castellionis* nomine patrio, *Castationem* appellavit. Id dicit ipse in defensione quadam adversus libellum *Joannis Calvin. Scaligerana* 1. pag. 42.

Sebastianus Castilio optime tractasset *Sacras Literas*, si à multis *Anabaptismi* opinionibus liber fuisset, & adjutus ab aliquo. *Scaligerana* 1. p. 28.

Sebastianus Castilio Canticum Canticorum flagitiosum esse librum dicebat. Quidam *Socinianum*, quidam *Anabaptistam* fuisse asserunt. Nihil ad me. *Latine doctum fuisse constat. Tanaquil. Faber Not. in Scaligerana* 1.

Castilio cum puriorem linguarum cognitionem ad Theologicam scientiam adjunxisse se putaret, impuras manus (multorum judicio) ad sacra tractanda attulit, cum à rebus ad tantum opus necessariis homo imparatissimus novam Bibliorum interpretationem insolenti temeritate molitus est, à *Gallieis* & *Helveticis Ecclesiis*, quarum alioqui doctrinam amplectebatur, in quibusdam dissidens; & *Bernardino Ochino* se regi, cujus & dialogos *latinos* fecit, præcipue in Polygamiâ adstipulari creditus; unde pleraque contraria inter eos scripta emanarunt: tandem *Rasileæ* non ita senex, quippe vix annum 48. supergressus, 4. Kal. Januar. obiit ex lue pestilent. *Thuan. ad ann. 1567.*

Elegantia plus satis curiosus, protervè in re seriâ *Dei verbum* *Ciceroniana* dictionis flore vestire, insolenti temeritate molitus est. *Alexand. Morus exercit. de Sac. Scriptur.*

Translationem ejus *Ebraicam* appellant. *Idem ibid.*

Castilio magis *Paraphrasta docti*, quam *Interpretis* religiosi munus præstasse videtur: nec propterea tamen, ut nonnulli faciunt, convitiis exagrandus, eum etiam si verba non adnumeret, sensum tamen ut plurimum fidelissimè reddat, ut ab iis, qui *Latine* tantum sciunt, intelligi possit. *Martin. Ruarus Cent. 1. Epist. p. 97.*

Castilio in versione suâ de textu *Hebraico* ad verbum reddendò non admodum laborat, at sensum plurimis in locis perspicue, pure, eleganter, & fideliter exprimit, & magnas non raro difficultates versione suâ feliciter solvit. *Matth. Polus Præf. Tom. 1. Synops. Crit. p. 5.*

Tæc. 3. Sed.

Sed & *Castellionis* versionem, doctam sane, & elegantem, & multa in paucis complectentem (quam etiam in *Annotationibus* suis crebro citat noster *Stammandus*, & alii, præfert) haud raro mihi usui & auxilio fuisse non inficio. De *Jacob. Dupont* Præfat. ad *Metaph. Psalmor.*

Castellio, homo meo judicio nec inruditus, nec malus. *Hug. Grot.* in *Epist. ad Nic. Reigersbergium*. *Lut.* 19 Decembr. 1637.

Versio Castellionis est affectata, plus habens pompæ & phalerarum, quam rei & firmitatis, plus ostentationis quam substantiæ, plus fuci quam succi, plus hominis quam spiritus, plus fumi quam flammæ, plus humanarum cogitationum quam divinatorum sensuum. *Gilbert. Genebrard.* Præf. in *Opera Orig.*

• *Sebastianus Castellio* vel *Chatelio*, ut se ipsum idem cognominat in suis *Libris Gallicis*, est etiam *Author Versionis Latine* integrorum Bibliorum, quam sæpius deinceps ad incudem revocavit. Prima editio est anni 1551. Basileæ. • Omnium plurimi æstimata est illa anni 1573. eodem loco: quam tamen cum re- • petire non potuimus, usus sum alia editione anni 1554. quæ Basilea etiam prodit • Notulisque quibusdam stipatur. *Genevæ Doctores*, *Theodorus Beza* cum pri- • mis novam hanc *Castellionis Translationem* acerbè admodum vituperantes, • huncque hac occasione *ignarum & temerarium* vocaverunt, ei exprobrantes • quòd scripturam ludibundus tractaverit, quod prolixius legere est in Præfi- • tione *Gallica* ad finem unius ex horum *Versionibus Gallicis Bibliorum* anni 1559. • Præterea in invicem hac de re scripserunt *Beza & Castellio*: Cum autem *Beza* • sermonis *Hebraici* profus ignarus esset, coactus fuit aliorum sententiæ stare, • qui asseverabant *Castellionem* idioma *Hebraici* minimè peritum esse. *Castellio* • tamen non potest dici *Hebræam* linguam ignorasse, si legantur *Criticæ Note* • quas ad *Versionis* suæ calcem subnexuit, imò etiam asserimari potest cum trium • linguarum *Hebraica*, *Græca* atque *Latine* callentiorum fuisse quàm ullus *Ge- • nevensium* Doctorum. Sed non satis servavit Interpretis sacrorum librorum • characterem; cultum & elegantem stylum nimis affectavit, qua ratione *Tex- • tus* sui sensum valde debilitavit. Hujusmodi vitium *Versionis* ejus totum cor- • pus infestat, ut facile judicari poterit statim à primis *Genesis* verbis quæ in • hunc modum transtulit. *Principio creavit Deus Cælum & Terram. Cum autem* • *esset Terra iners atque rudis, tenebrisque offusum profundum, & Divinus Spiritus* • *se se super aquas libraret, jussit Deus ut existeret lux &c.* Hoc unum sufficit ad, • ostendendum quòd *Castellio* non contenderit *Autographi* sui verba accurate • interpretari, sed sensum quanta potuit elegantia exprimere, delecto in hunc fi- • nem stylo coherente atque periodico. Usque adeo polito scriptoris characterem, • affectavit, ut ejus sermo quandoque sit effœminatus, ut in libro *Canticorum*, • ubi arbitratus est ad servandum stylum quem argumentum ejus exigere vide- • batur, *Canulli* dictionem sibi imitandum esse, utendo vocabulis diminutivis, • quippe quæ tenerum affectum magis indicarent: Imò diminutivis istis voci- • Epitheta diminutiva conjungit. Unde non contentus simpliciter dicere *Mea* • *columba*, dixit *Mea columbula*. En quali dictione toto hoc libro utatur. *Mea* • *columbula*

* *volubula ostende mihi tuum vuliculum: Fac ut audiam tuam voculam; nam
 * & voculam habes venustulam, & vuliculum habes lepidulum. Capire nobis vul-
 * peculas parvas vinearum vastatriculas. Jel. Rich. Simon. Historia Crit. V. T.
 * lib. 2. cap. 21. Gall.*

* *Jel. Simon unicus non est qui professus est Castalionis Versionem in pretio
 * se habere; Andreas Hipperius asseverat illam diligentissimè & accuratissimè
 * scriptam esse. Laurentius Humfredus Anglus Castalionem defendit adversus eos
 * qui contendunt ejus prosecutionem cultioris styli fuisse in causa quoddam verum
 * sensum neglexit plurimum locorum in Sacris Libris. Fredericus Furius Crio-
 * lanus hanc Translationem supra ceteras omnes extollit. Ant. Teissier. Elogiis
 * Viror. Erudit. Gallicè.*

*Sebastianus Castellio suâ quadam in Sacrorum Bibliorum perversionem Præ-
 fatione palam verbi divini satis perspicuam auctoritatem convellere studuit,
 suisque in priorem ad Corinth. Epistolam adnotationibus, ut à verbo scripto
 tanquam imperfecto nos abduceret, disertè scripsit, Paulum quandam Theolo-
 giam, eâ quam scriptis tradidisset reconditiorem, perfectos nescio quos suos
 discipulos docuisse. Theod. Beza in vitâ Calvin.*

*Sebastianus Castilio pro Baptismo substituit Lotionem, pro Angelo Gentium,
 pro fide confidentiam, pro Ecclesiâ Rempubicam, pro Synagoga Collegium,
 neque minus ineptè in alijs multis, quæ jure in Castalione culpant Intelligen-
 tiores. Voss part. 2. Institut. Orator. p. 6.*

*Castalioni fecerunt injuriam, cum doctus esset, fastum objecerunt; mortuus
 est ex paupertate. Scaligerana 2.*

* *Sebastianus Castilio Romano Indice inter Hæreticos primæ Classis numera-
 rit.*

ANDREAS MASIVS.

B *Rabantus, natus Lenniati juxta Bruxellam, Lovanii puer admodum Phi- Clar. An. D.
 losophos inter, primum in promotione locum obtinuit anno 1533. Post MDLV.
 Juris utriusque studio operam dedit, laureaue Doctorali insignitus, Cæviorem
 Duci meruit tandem esse à Consiliis. Præter Italicam, Gallicam, Hispanicam,
 cæterasque Europa linguas, etiam Latine, Græce, Hebraice, atque Syriacæ
 cognitione non vulgari clauit; Mosem Mardenum, Patriarcham Antiochenum,
 Romæ ann. 1553. in Syriacis nactus institutorem. Fuit Joanni à Vuezæ Episcopo
 Constantiensis ac Lyndensis Archiepiscopo à secretis. Familiariter coluit L. vium
 Torrentium & Augerium Busbecquium, qui Masii potissimum Consilio se digni-
 tate crevisse profiteri ingenuè solebat. Demum à Philippo II. Antverpianæ
 evocatus, biblicarum editioni verè Regiæ adornandæ, unâ cum Benedicte Ariâ
 Montano, Guidone Fabricio, aliisque præpositus fuit. Edidit Grammaticam Sy-
 riacam, Syrorum Peculium, seu explicationem vocabulorum passim apud Sy-
 riacos usurpatorum. Leguntur ista in Regionum Bibliorum Apparatu. Transtu-
 lit è Syriaco Commentarium de Paradiso ante annos propè 1200. à Mose Bar-
 Cepha.*

THEODORUS BEZA.

Clar. A. D.
MDLX.

Natus est 24. die Junii, anno Dom. 1519. *Vezeliis*, vetusto *Hedunorum* oppido, *Petro à Beza*, illius oppidi Præfeto. Obiit anno Dom. 1605. 13. Octob. ætat. 87.

Vir ingenio summo, judicio accurato, memoriâ tenacissimâ, facundiâ singulari, affabilitate & comitate nulli secundus: aded ut, propter commemoratas doctes adjunctâ illis vitæ longævitare (quæ tamen omnia erant inferiora summâ doctrinâ & pietate) quidam vocarent *Bezam*, ætatis suæ *Phœnicem*. Qui illum dente plusquam *Throno* petierunt, fuerunt Pontificii dogmatis Propugnatores fere omnes: sed palmam *Evangelicæ* cæteris præripuerunt, *Stapletonus*, *Fevardeusius*, *Baldwinus*, *Sandefius*, *Ginebrardus*. Hunc tamen tandem, felleum suum amarorem temperasse, intelleximus. *Melch. Adam.*

Theodorus Beza, ingenio hilario ac eleganti, & longâ vitâ satis notus: quam sexaginta totos annos in studiis & lucubrationibus exegit; eâque tantum pro-
vectus, ut, antequam moreretur, veris vitæ quæ eam desiderabilem efficiunt, sub-
sidis præ senio destitueretur. Siquidem præsentium memoriâ, debilitatâ quip-
pe mente, evanidâ amiserat, præteritorum dum ingenio valebat impressam ser-
vaverat. Itaque & totos *Psalmos Hebræos* & quodcunque caput ex *B. Pauli* *Epi-*
stolis proposuisset, integrum *Græcè* recitabat nec in iis, quæ olim didicerat, judi-
cio carebat, sed quæ dixerat statim oblivisceretur. *Thuan.* ad ann. 1605.

Venerandus Senex, *Theodorus Beza*, cum per longinquitatem ætatis factus sit
obliviosus aded, ut post frequentes de novo Rege *Angliæ* sermones libinde me
rogaret de Regina, an verum esset, quod fama jactaret illum satis concessisse: idem
tamen in literis visus nobis is esse quem ante annos vigin i noveramus: Loquitur
Latine, interdum & *Græcè*, ut antea: audivimus de Historiâ veteri differentem è
se natâ luculentissimè: ut videretur recens esse à lectione *Plutarchi* & id genus
auctorum. *Casanbon.* in Epist. 297. ad *Ioseph. Scaligerum*.

Beza, vir non *Græcâ* tantum, sed & omnigenâ literaturâ imbutus, quam etiam
singulari acumine & *Judicio* ad Interpretationem plurimorum *Scripturæ* loco-
rum feliciter adhibuit. *Matth. Polus* præf. in Tom. 4. *Synops. Critic.*

Ex omnibus ejus *Scriptis Annotationes* majores in *Novum Testamentum*
maximè commendantur. *Konig.* in *Biblioth.*

Beza eruditionem, & candorem, & utilissimos in *Novum Testamentum* labo-
res omnes boni & docti cum voluptate & fructu semper agnoscent. *Frid. Span-*
hem. part. 1. *Dubiorum Evangel.* p. 187.

Inter cætera *Beza* operâ in pretio cum primis habentur ejus *Notæ* in *Novum*
Testamentum, in quas hæc edit. *Latina carmina Scaliger.*

—Fætus supra caput extulit omnes

Ille morum operum summa, caputque liber,

Quo penetrare Novi reservatur Fœderis, & quo

Discussa lucem nocte videre datur.

Anton. Teissier. Elog.

Author

* *Theodorus Beza* inter Hæreticos Primæ Classis rejicitur *Romano Indice*.
 Extant in *Novum Testamentum Annotationes* 2. Parr. *Genev.* 1598. fol.
Cantabrig 1642. Gr. Lat.
 Carmina ejus leguntur *Tom. 3. Delit. Gall.* pag. 578. nomine *Adeodati Seba*,
Vesaliensis, sub quo latere voluit.

Hoc ejus Epitaphium: *Nicolaus Rapius* Auctor.

*Beza satis vixit, si famam, & tempora spectes,
 Cetera si vita mania, acerbius obit.
 Hunc dilexere Aonides juvenilibus annis,
 Illum non etiam destituere senem.
 Nunc fama satur, & vita, tam cognitus orbi
 Quam sibi, supremum gaudet obire diem.
 Quod si immortalē cuiquam fore fata dedissent,
 Debuerat nullo tempore Beza mori.
 At si quid seclis dignum est durare futuris,
 Aeternum in Beza nomine nomen erit.*

JOANNES GOROPHUS BECANUS

Clar. A. D. **H** Ilvaren-Beca apud Brabantos anno 1518. in vigiliâ S. Joannis natus. De-
 MDLX. cessit Trajecti ad Mosam anno 1572. 4. Kal. Julii.

Scripta ejus sunt: *Origenes Antverpiana*, quas ludens *Becefellana* appellavit, futurum videns (inquit *Adamus*) quod eveniret; ut opus à multis tanquam ridiculum contemneretur. Post obitum ejus curante *Lavino Torrenio Antverpia à Planino* nitidissime excusa sunt hæc: *Hermathena: Hieroglyphica: Vertumnæ Gallica: Francica: Hispanica.*

Hic paradoxum illud defendere conatus est, linguam *Belgicam*, quam *Cimbricam* vocat, omnium linguarum esse antiquissimam, & ante diluvium primis parentibus usitatam. Hinc apud doctos passim vapulat.

Quam enim periculosa sit ea via, hodiernorum ingeniorum luxuries quotidiana, & imprimis *Becefelenica Origines Goropiana* me docent: quæ nihil aliud sunt, quam *hirundinum musæa*. Ut ille vir nihil aliud ostendere illis suis criptis videatur velle, quam sibi otium superfluisse quo ad levia ingenia oblectanda abuteretur. *Ios. Scalig. l. 2. Epist. 1. pist. 146.*

Utinam verò, quod Critici desiderant, gravius, tantoque ingenio dignius argumentum tractandum sumpsisset: Omne sanè punctum tulisset & utile dulci admiscens, nec æqualium cuiquam concessisset. Sed nescio quo vitio hanc in partem ut plurimum ab eruditis peccetur: Dum vel humile nimis argumentum deligunt; ut qui *quartanam, calvitium, & ejusmodi* laudant; aut majus, quam humeris ferre possint. *Melch. Adam* in vit. ejus.

Crebri nobis sermones, atque etiam joci, de lingua nostra & *Becano*: Qui, ut
 scis,

MATTHIAS FLACCIUS ILLYRICUS.

Clar. A. D.
MDLX.

A *Lbona Illyria* oriundus, claro genere, vulgò *Francovvitz* dictus: Natus est Anno 1520. die tertio Martii, obiit 1575. die undecimo Martii. Docuit *Witteberge, Magdeburgi, Iena, Antverpia*. *Lutheri* doctrinam amplexus est. Scripta ejus plurima, præcipua verò hæc sunt: *Historia Ecclesiastica Commentarii, Centuriarum Magdeburgensium* nomine celebres. Cum *Operi* se *Baronii* opposuit — *Clavis Sacrae Scripturae* — *Catalogus Testium Veritatis* — *Martyrologium* — *Libellus contra Interimistas, & alios Christi Persecutores* — *Libellus de veris & falsis Adiaphoris*.

Theologus, superioris seculi *Origenes*, qui non mediocres turbas in Republica Christiana dedit absurdissimo suo effatu; peccatum originis esse ipsam hominis substantiam. Quod dogma cum præcipuis fidei nostræ Articulis; de Creatione, Filii Dei Incarnatione, Redemptione, Sanctificatione, & Resurrectione pugnat. Nec tamen propterea assentiri possum. *Gulielmo Budeo*, qui *Centur. XVI. Iaraployias* ad annum 1575. ait; *Flaccium* nequidquam recti fecisse, nisi cum moreretur. Tempore enim *Interimistico* Ecclesiae Christi bonam & fidelm operam contra *Papatum* pugnando navavit. Ipsi etiam, utpote in Scriptis veteribus Ecclesiasticis & ad Historiam facientibus versatissimo, insigne illud opus, & quale pristina ætas nunquam viderat *Centuriarum Magdeburgicarum* maximam partem debemus. Liber etiam, quem *Clavem Scripturae*, inscripsit, non caret suâ utilitate. *Quensted. De Vir. Illustr.*

Fuit ingenium in hæc viro capax perinde & inquis. *Melanethonem*, pacis studiosum, totâ vitâ exagitavit. *Melch. Adam* in vitâ ejus.

Homo vehemens, & quocunque loco pedem figeret acerrimus turbarum inventor. *Thuan. Hist. lib. 38.*

Summus inter Protestantes Pontificia auctoritatis oppuginator, & ob eandem vehementiam *Philippo Melanethoni* præceptori olim suo non satis æquus. *Thuan. ibid. l. 61.*

Matthias Flaccius Illyricus, hæresi infamis, alioqui non malè de Ecclesiâ meritis, edito *Catalogo Testium Veritatis*, & adornatis suâ ipsius, *Johannis Wigandi*, & *Matthai* Judicis. operâ *Centuriis Ecclesiasticis Magdeburgensibus*. *Pezel. in Mellise. Historic.*

Flaccius Illyricus Centuriarum Magdeburgensium ieyodixtus fuit, quod opus non tam ex novo, qui à nonnullis jam sunt observati, quàm inexpugnabili æstimari debet labore, & inaudito antea copatu. *Hottinger. Biblioth. Quadrip. lib. 3. cap. 3.*

Scio unum de primariis illius incepti Operis & absoluti authoribus, virum certè industriæ prodigiola, Librorum quendam immanem helluonem, & Bibliothecarum omnium æφαιτης, furiosum tamen Theologum *Flaccium Illyricum*, novarum quarundam & monstruosarum Opinionum extitisse adinventorem. *Kich. Montanus. Præf. ad Ecclesiast. Exercit.*

Impia

tationis principatu, & rectâ institutione—Annotationes in *Alcivorum de Doctrinâ Platonis*—Vita *Ciceronis* ex ejus operibus collecta—Epistolæ *Præfatoriz*—Epistolæ familiares—*Aristotelis* politica, & libri de Moribus *Lambinus* interprete—*Adversariæ Demosthenis & Æschinis* Orationes in Ling. Latinam translatae.

Dionysius Lambinus *Monstrolii* ad Oceanum quanquam Cælo crasso & turbido, Musis tamen serenis & faventibus natus, ab eorum dulci commercio quasitas multiplicis eruditionis opes tunc potissimum discendi cupidæ juventuti explavit, cum ex Italia reversus, ubi plures annos in *Francisci Turnonii* Cardinalis comitatu vixerat, optimos quosque *Græcæ Latineque* linguæ auctores *Lucræti* in Scholâ Regiâ sive prælegendo, sive commentando explanaret. Unde manarunt illi uberes in *Lucretium, Horatium, Plautum* Commentariû, qui vice *variarum lectionum* esse possint. Nam de *Ciceronis* operibus, quæ summâ diligentia nec minori fiducia recensuit, alii judicabunt. Certè quàm studiosè multumque fuerit in ejus auctoris lectione versatus documento sunt *adversariæ Demosthenis & Æschinis* Orationes, *Aristotelis* poëtica, librique de moribus, & quæcunque præterea de *Græcis Latinis* purissimè fecit. Ob eamque causam & à doctissimis viris, quibus Italia tunc affluebat, magnosemper in honore habitus est, & omnibus Musarum alumni immaturo fato moriens acerbissimum sui desiderium reliquit. Perit enim ex temporum radio sex tantum & quinquaginta natos annos paulò post indignam *Rami* Collegæ necem, relicto ex *Ursinâ* uxore nobili matronâ filio, doctrinæ quoque laude prædito, qui procuratâ posthumorum aliquot patris operum editione non absurdè sanctis ejus Manibus hoc eruditæ pietatis officio parentavit. *Sævol. Samaritan.* in Elog.

Dionysius Lambinus, vir maximus, & supra omnes *Sciorum* motus, *Græcæ Latineque* literaturæ scientissimus. *Pareus*.

Vir totius orbis terrarum consensu, in utraq; linguâ valdè exercitatus. *Garrus* lib. 1. cap. 17. *Lect. Antiq.*

Vir *Græcè ac Latine* accuratè doctus. *Heinsius* *Pref. Horat.*

Græcè Latineque doctissimus, multiscia Lætionis. *Dempster.*

Vir doctrinæ multiplicis, sed in variis lectionibus enarrandis aliquando vanus & futilis, & ad fastidium usque superstitiosus. *Duranti* lib. 2. cap. 15.

Dion. Lambinus, *Monstrolii* ad Oceanum in *Picardiâ*, *Galliæ* Provinciâ, natus, novâ *Aristotelici operis Politici* versione clarissimus. Tanti enim hæc est, ut jamdudum communi Doctorem Senatûs suffragiò omnium aliorum laboribus prælata fuerit. Hinc forsan & factum fuit, ut eam editioni suæ *Casaubonus*, gravis oppidò versionum & Interpretum censor, inseruit. Verbò: Sit studioso Politices versio *Lambini* præ aliis omnibus commendatissima. *G. Th. Mejer.* in *Prefat. ad Polit. Arist.* n. 47.

D. Lambinus singularis ingenii & judicii vir, & cujus acumen & *luxuriam* in Conjecturis mirari sæpè soleo. *Lips.* l. 2. Var. Lætion. c. 19.

Vir omnibus literis egregiè doctus, & *Græcè & Latine* imprimis eruditus, & nunc linguæ *Græcæ* Professione *Parisiense* Gymnasium utrans. *Turneb.* in *Adversar.* p. 351.

Dionysius

CELEBRIORVM AVTHORVM.

scriptaque sua in omnibus iudicio & auctoritati Sanctæ Ecclesiæ.

* Scripta ejus pleraque Theologica, à Patribus Concilii Tridentini, aut damnata, aut censura notata sunt.

GEORGIVS FABRICIVS

Germanus Chemnicii, urbe Misnia, natus est die 24. Aprilis, Anno Domini 1516. Obiit 13. Julii; Anno Dom. 1571. Scholæ Misnensi 26. annis præfuit. A Maximiliano Imp. sub ipsâ fermè morte Laureâ poeticâ & Nobilitatis insigni condecoratus est. Car. A. D. MDLXV.

Edidit Romæ: Septem Libros rerum Misnicarum: Annotationes in Terentium, Virgilium, Horatium, Senecam. Multaque alia.

Georgius Fabricius rem literatoriam non mediocriter & scriptis & vivâ voce juvit & illustravit. Thuan. l. 50. Hist.

Germaniæ lumen & ornamētum Georgius Fabricius. Jo. Kirchman. l. 3. de Funerib. Roman. c. 15.

Georgius Fabricius, vir pollicissimi ingenii. Tanaq. Faber. l. 2. Epist. Epist. 32.

Georgius Fabricius, vir judiciî optimi & eruditionis egregiæ. Barth. Animadv. ad Ruil. lib. v. 327.

Vitæ supra famam fortunamque suam laudabilis. Idem l. 1. Advers. c. 10.

Ut monuit doctissimus mirèque sagax scriptor Georgius Fabricius in aureolo libello, quem Romam inscripsit. Idem l. 2. Adversar. c. 22.

Georgius Fabricius, homo melius de humanitatis literis meritis, quàm quispian facile censeat. Idem ibid. l. 4. c. 12.

Sicut mores ipsius [Georgii Fabricii] modesti & placidi fuerunt, ita & dictio ejus, & in carmine & in soluta oratione placida, suavis sine affectatione fuit. Excelluit igitur in Attico dicendi genere, & lectorem tenuit erudita brevitate. Hier. Weller. in judic. de Georg. Fabric.

In carmine verò tanta est numerorum concinnitas, tantus verborum delectus tantaque rerum sanctimonia, atque castitas, ut non adæquasse solum in hoc genere multos ex antiquissimis, sed in aliquibus etiam superasse videatur. Etenim in verbis eam curam adhibuit, ut ab iis, quæ ethnicam idolomaniam redolent, nostramque religiosam pietatem lædunt, datâ operâ abstinuerit. Melchior Adam. In Vir. Fabric.

Georgius Fabricius Chemnicensis, exquisito versu hexametro iter suum Romanum, Neapolitanum, Patavinum, Chemnicense, Argentoratense remensus est: Nec elegis suis, quibus cælestes Victórias perscripsit, parum gloriæ consecutus. Borrich. de Poët. 129. 130.

Terentii editio Fabriciana aliis omnibus præstat, & singularem laudem atque prædicationem meretur, testante Joachimo Camerario in Epist. Terent. præfixâ.

ONUPHRIUS PANVINIUS

Veronensis, Heremita Augustinianus: Panormi fato immaturo raptus est Ann. Dom. 1568. die 16. Martii ætatis suæ 39.

Clar. A. D.

Scripta ejus plurima nondum typis edita extant *Roma*, *Verona*, *Monachii* MDLXV. & alibi apud eruditos: quorum, itemque excusorum, seriem qui volet, apud *Antonium Possevinum* in Apparatu Sacro, & *Cornelium Curtium* in Elogiis Augustinianis reperiet.

Onuphrius Panvinus, vir & doctrinâ & fide singulari præditus. *Car. Sigon. l. 1. Emendat. c. 35.*

Onuphrius Panvinus, *Veronensis*, Eremita Augustinianus, vir ad omnes & Romanas & Ecclesiasticas antiquitates è tenebris eruendas natus; quod præclara ejus & ad omnem æternitatem victura monumenta testantur. *Tibull. l. 44.*

Sacræ & profanæ Historiæ peritissimus vir fuit *Onuphrius Panvinus Veronensis*, quem *Roma* adolescens cognovi, & multa præclare ad utramque illustrandam conscripsit. Sed, ut homo, interdum fallitur, & peccat confidenti, aut imbecillitate potius memoriæ, quam ignoratione Historiæ. *Lalins Bistiol. Tom. 1. Hor. Subliciv. l. 19 c. 14.*

In Romanorum Antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin. Meth. Histor. c. 4.*

In partes Paparum pronior multò, quàm *Cesarum*. *Conring. de O. J. G. cap. 10.*

Quod *Constantinus Maxentium VIII.* Septembris vicerit, hariolatus est amicus noster *Onuphrius Panvinus*, optimus vir, & in cuius obitu omnes numeri Historiæ collacrumarunt. *Jos. Scalig. de Temp. Emendat. l. 5.*

Onuphrius Panvinus, Pater Historiæ. *Idem lib. 6.*

Hæc luculenta inscriptio effugit diligentiam oculatissimi & accuratissimi viri, amici nostri, *Onuphrii Panvini*. *Idem in Animadv. ad Euseb. l. 2. Chronic. annum M.DCCCLXIX.*

Onuphrius Panvinus vir ingenii maximè, & simul, quod insolens, studii indefessi; cui, quantum tota Resp. literaria debeat, memorari ex justo nequit. Sacram omnem profanamque historiam non modò evolvit accuratissimè, sed æterum præterea seriem ac tempora distinxit, expressit, lumenque accendit omnibus, qui ad scribendum postea animum appulere. *Cornel. Curt. in Elog. Vir. illustr. ex Eremit. S. Augustini Ord.*

Onuphrius Panvinus, ille antiquitatis helluo, spectatæ juvenis industriæ, & ingenio, ut probitate, præstans, hîc est, eritque ut video, in aliquot menses. Imprimis suos *Fastos* cum *Commentariis*: & interim adornat alia. Sæpè litigat obscuris de rebus cum *Sigonio* nostro, sed utriusque bonitas, mutuus amor, & cellens ad cognoscendam veritatem judicium, facit, ut inter eos facilè conveniat. *Paul. Manut. l. 2. Epist. 9. ad Anton. Augustinum, Legatum Pontificium.*

Zzzz

Plata

Plura si cupis, vade ad *Onuphrii Panvini* eâ super re libellum; viri industrii, diligentis, & cui *Romane* memoriae (curam tantum ferre potuisset aut limam) debent debebuntque. *Lips.* in *Commen. ad Tacit.* l. 1. *Annal.* num. 37. de lud. *Sæcular.*

Onuphrius Panvinus monachus optimè de re antiquariâ meritis, fastis collatis, vetustis marmoribus erutis. *Thom. Dempster.* in *Elench. Scriptor.* quem suo adi. *Io. Rosini* *Antiq. auctario* add. dit.

Onuphrius Panvinus Veronensis, Augustinianus, vir diligentissimus, & rerum antiquarum indagator solertissimus. *Henr. Spondan.* in *Ecclesiast. annal.* ad *A. C.* 1471. num. 19.

Omni dignus laude solertissimus *Panvinus*. *Sertor.* *Ursat.* l. 1. monumentor. *Patavin.* sect. 2.

Eximius ant. quitatum cultor *Panvinus*. *Idem* sect. 7.

De *Sibyllis* scripsit *Onuphrius Panvinus* diligenter, ut omnia. *Balenger* de *Ratr. div. nation.* s. l. 4. c. 1.

Certè hoc argumentum de *Sibyllis* multò dexterius & diligentius, quàm *Onuphrius*, vir doctissimus *Gyraldus* persecutus est; quamvis ille alter peculiari quodam tractatu rem suscepit perficiendam. *Rich. Montacut.* in *Analect. Exercit.* 4. sect. 6.

Onuphrius Panvinus, patriâ *Veronensis*, professione cremita *Augustinian.* *Romanis Antiquitatibus* cum sacris tum profanis eruendis seculo superiore natus, *Virgilianum* illud Emblemâ, *Ad utrumque paratus*, iure optitio usurpavit. Quod quidem Elogium non modò nostrarum, sed & adversariorum in religione partium studiosi viro eruditissimo, unanimi consensu, tribuunt. *Aub. Miraus.*

Multus est *Scaliger* in refellendo errorem *Onuphrii* de natali *Christi*; demùm verò inquit, Hæc ego ideo discussi, ut nævus ille de illo eleganti libro amici nostri tollatur: qui pro suâ singulari eruditione, etiâ imprudens saltem anno uno natalem *Christi* antiquiorem esse sensit: sed quia characterem, quæ est vera *Helice* in hac navigatione, nullum apprehendit, ideo rectum cursum tenere non potuit. *Honnes* enim omnes sumus, & peccandi necessitudinem non possumus nisi cum *Hosnine* exuere. *Ioseph. Scalig.* de *Emendat. Temp.* l. 6. p. 530.

Tota illa *Diatriba* longa de *Passione Domini Fastis* inserta, est panis obsoletus purpuræ allutus. *Scalig.* *ibid.*

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Matthæus Toscanus*:

Romæ Panvinus vigentis ævum,
Romæ decrepitos labantis annos,
Romæ nunc iterum decus renascens
Doctis explicuit suis libellis.
Ergo Panvinio perennes in ævum

perennis

ONUPHRIUS PANVINIUS

Veronensis, Heremita Augustinianus: Panormi fato immaturo raptus est Ann. Dom. 1568. die 16. Martii ætatis suæ 39.

Clar. A. D.

Scripta ejus plurima nondum typis edita extant *Rome*, *Verone*, *Monachii* MDLXV. & alibi apud eruditos: quorum, itemque excusorum, seriem qui volet, apud *Antonium Passerinum* in Apparatu Sacro, & *Cornelium Curtium* in Elogiis Augustinianis reperiet.

Onuphrius Panvinus, vir & doctrinâ & fide singulari præditus. *Car. Sigon. l. 1. Emendat. c. 35.*

Onuphrius Panvinus, *Veronensis*, *Eremita Augustinianus*, vir ad omnes & *Romanas* & *Ecclesiasticas* antiquitates è tenebris eruendas natus; quod præclara ejus & ad omnem æternitatem victura monumenta testantur. *Thuan. l. 44.*

Sacræ & prophanæ Historiæ peritissimus vir fuit *Onuphrius Panvinus Veronensis*, quem *Rome* adolescens cognovi, & multa præclare ad utramque illustrandam conscripsit. Sed, ut homo, interdum fallitur, & peccat confidenti, aut imbecillitate potius memoriæ, quam ignoratione Historiæ. *Lelins Bistiol. Tom. 1. Hor. Subliv. l. 19 c. 14.*

In Romanorum Antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin. Meth. Histor. c. 4.*

In partes Paparum pronior multò, quàm *Cesarum*. *Conring. de O. J. G. cap. 10.*

Quod *Constantinus Maxentium VIII. Septembris* vicerit, hariolatus est amicus noster *Onuphrius Panvinus*, optimus vir, & in cuius obitu omnes numeri Historiæ collacrumarunt. *Jos. Scalig. de Temp. Emendat. l. 5.*

Onuphrius Panvinus, Pater Historiæ. *Idem lib. 6.*

Hæc luculenta inscriptio effugit diligentiam oculatissimi & accuratissimi viri, amici nostri, *Onuphrii Panvini*. *Idem in Animadv. ad Euseb. l. 2. Chronic. annum M.DCCCLXIX.*

Onuphrius Panvinus vir ingenii maximî, & simul, quod insolens, studii indefecti; cui, quantum tota Resp. literaria debeat, memorari ex justo nequit. Sacram omnem profanamque historiam non modò evoluit accuratissimè, sed etiam præterea seriem ac tempora distinxit, expressit, lumenque accendit omnibus, qui ad scribendum postea animum appulere. *Cornel. Curt. in Elog. Vir. illustr. ex Eremit. S. Augustini Ord.*

Onuphrius Panvinus, ille antiquitatis helluo, spectatæ juvenis industriæ, & ingenio, ut probitate, præstans, hîc est, eritque ut video, in aliquot menses. Imprimis suos *Fastos* cum *Commentariis*: & interim adornata alia. Sæpè litigat obscuris de rebus cum *Sigonio* nostro, sed utriusque bonitas, mutuus amor, & cellens ad cognoscendam veritatem judicium, facit, ut inter eos facilè conveniat. *Paul. Manus. l. 2. Epist. 9. ad Anton. Augustinum, Legatum Pontificium.*

Z z z z

Plura

Ego tua scripta & legeram antè multos annos, & ita probaram, ut ex iis qui tunc excellere putabantur, tibi neminem anteferrem. Hæc de tuis *Liguribus* illustribus & diligens, & ornata commemoratio ita mihi placuit, ut, qui conferri tecum hoc in genere possit, prorsus neminem esse judicaverim. *Paul. Manuz. in Epist. quam præmit. Foliet. Elog. Clar. Ligurum.*

• *Hubertus Foliet* nobilis *Genuensis* animadvertens Patriæ suæ Historiam ab-
 • *Augustino Justiniano Nebii* Episcopo contextam cum applausu publico. le-
 • etam non fuisse, idem argumentum tractandum suscepit, quod tam felici suc-
 • cessu præstitit ut locum non aspernabilem occupare meritus sit inter *Ita-*
 • *lie* Historicos. Accuratissimè ac disertissimè *Ligurum* Virorum illustrium
 • Elogia quoque conscripsit. Sed acris iudicii è Criticis quidam hodiernus, cen-
 • set illum in hoc Opere plus affectibus propriis quam veritati obsequutum esse,
 • cumque culpat quod Viros plurimos insignis meriti non laudaverit, hac unica
 • de causa quod à partibus suis adversis starent. *Ant. Teissier Elogiis Viror. Erudi-*
 • *torum. Gallicè.*

Qui magis determinatè de uniuscujusque Reipublicæ statu cognoscere desi-
 derat, is adire poterit, quos audiavi quondam à celeberrimis hominibus summo-
 pere commendari, *Vbertum Folietam*, qui de *Genuensium*, & *Nicolaum Contare-*
num, ac *Donatum Janottium*, qui de *Venetorum Republica*, præclatis olim lucubra-
 tiones dedere. *Gabr. Naud. in Bibliograph.*

Tu *Genua* quæ *Huberti Folietæ* natale solum fuisti, nobilis & venerabilis tui
 Civis, honoribus æternis & animo gratissimo maximorum ejus meritum &
 præstantissimarum ejus virtutum memoriam revereri teneris; quandoquidem
 labore diligenti, sudoreque multo velut è tenebrarum sepulcro gloriosas tuas
 antiquitates eduxit, hasque huc illuc mille modis dispersas collegit & in ele-
 gantissimum volumen cum exquisita dictione multaue facundia redegit, quod
 in lucem editum Eruditorum manibus evolvitur, cum magna Authoris laude
 & legentium applausu. *Ghilini, Theatro Virorum Literatorum. Gal.*

Extant Historiæ *Genuensium* lib. 12. *Genua* 1585. fol.

Extant clarorum *Ligurum* Elogia. *Rom.* 1574. 4º.

G U L I E L M U S : X Y L A N D E R .

Clar. A.D.
M D L I V .

Vir doctissimus & clarissimus, natus est *Augustæ Vindelicorum* Anno Dom.
 1530. Obiit *Heidelbergæ* Anno 1576. *Heidelbergæ* Græcæ literas pro-
 fessus est. *Plutarchi* parallela & libros *Moralium* latinitate donavit: *Cedreni*
 historiam itidem Latine convertit, ut & *Strabonis Geographiam*, & *Diophanti*
Arithmetica: *Stephanum* de urbibus recognovit: *Polybium* vero in Germanicam
 linguam transtulit. Scripsit & Commentarios in *Homerum*: Libros variarum le-
 ctionum: Notas in *Horatium*, &c.

Gulielmus Xylander Augustanus, utriusque linguæ apprime peritus, & omnis
 antiquitatis ac literaturæ cum paucis hujus ævi comparandus; adhuc Philoso-
 phicis

Varia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.
De Gul. Xylandro hoc distichon composuit Jacob. Boissard.

Græcia Xylandro deberet plurima, ni jam
Plutarchus Latiam ferret & ipse rogam.

J A C O B U S A M I O T U S

Clar. Ab. D.
M. D. L. X. X.

Gallus, humili loco Meloduni patre Janio natus: Julio mense 1591. decessit
sexagenario major. Concilio Tridentina interfuit.

Ob magnam eruditionem Caroli IX. & Henrici III. pueritiæ erudiendæ
appositus, ab iisdem admodum opimis sacerdotiis ditatus, ac Episcopatu Autissio-
dorensi, & magni Elcemofynarii dignitate ornatus; qui seu senii infirmitate, live
muneris necessitate cum ad gregem suum assidue esset, Autissiodorensium furor,
ut tunc tempora erant morigerum se nimis gessisse, nec satis grato animo me-
moriam tot beneficiorum ab alumnis acceptorum conservasse plerisque visus
est. Huic Heliodori *Æthiopica*, & Longi *Pamænica* vernaculâ. linguâ felicissimè
expressa debemus, quamquam suppresso Interpretis nomine edita sunt. His prælu-
diis periculum ingenii fecit, quod in majorum vigiliatum operibus postea exer-
cuit, Diodoro, ac præcipuè Plutarcho, licet majore plerunque elegantia quam fide,
Gallicè redditis. Thuan. ad Ann. 1591.

Ego verò de Amio tam honorificè sentio, ut omnibus quos hætenus viderim,
Interpretibus, cujuscunque sint linguæ, anteferre non verear, & unicuique
pro normâ rectè Interpretandi proponere. Videtur enim expressisse, quod Cicero
in *Æschinis*, *Demosthenisque* contrariis orationibus convertendis se secutum
dicit: Quas non convertit ut *Interpretes*, sed ut *Orator*, sententiis iisdem, & ca-
rum figuris, verbis ad Romanam consuetudinem aptis, in quibus non ver-
bum verbo reddidit, sed genus omnium verborum, vimque servavit, nec eas
annumerare Lectori voluit, sed tanquam appendere. In quo mihi summo judi-
cio Amiorum usus videtur, quod scriptorem difficilem, & obscurum, ad verbum
(quod plerique nimium fide interpretes faciunt) non reddidit, sed ejus sen-
sum fideliter expressit. Quam licentiam non modestam dicam, sed penè necessa-
riam, si non sumpsisset, nihil illâ Interpretatione injucundius, & inamœnius esse
potuisset, quæ contra rectissima est, & pulcherrima. Roland. Maref. Epist. l. i.
Epist. 14.

Superiorum omnium diligentiam, meo judicio, videt Jacobus Amiotus, Autissio-
dorensium Antistes, liberali disciplinâ eruditus, ingenio acutus, at oratione ita
subtilis & limatus, ut in eo primum Gallica facundia vires suas experta fuisse vi-
deatur: is Plutarchum tantâ styli amœnitate, sed & tam integrâ & tam rarò nutan-
te fide interpretatus est, ut eorum facile querelas possit contemnere, qui im-
mensam errorum vim bonæ frugis succrevisse criminantur. Huet. de Clar. In-
terpret.

Domi-

Scripsit varia, primum verò locum habent in Varronem de Lingua Latina Emendatum Notæ: in Sext. Pomp. Festum Notæ: Familiae Romanorum XXX. Dialogi XI. Numismatum Græcorum, Romanorum & Hispanorum Antiquitatum, item & Scriptionum Veterum Hispano Sermonem scripti: Emendationum & Opinionum Juris Civilis lib. 4. ad Modestinum: Antiquæ Collectiones Decretalium, cum Notis eruditis: Epirome Juris Pontificii veteris, pars 1. Concilia Græca & Latina.

Maxima in illo cognitio Antiquitatis, summa scientia juris antiqui, legumque Romanarum, & familiarum: multæ in eo, ut Rome natus videretur, literæ, & elegantia Sermonis Latini. Ciceronem etiam senex legebat assidue, ut eloquentiæ principem. Juris vero tanta in eo accuratio, ut veterum aliquis, præstantissimorumque prudentum, Paulus, Ulpianus, aut Papinianus ab inferis extitisse, ac revixisse, vel animam ex Pythagora sententiâ recepisse illorum videretur. Quanta porro Historiarum, antiquarumque rerum Græcia & Italia explicata cognitio! Jus Pontificium & Civile ita lustravit: hoc adolescens, senex illud; ut Principem illum Jurisconsultorum, nostrisque ævi liorem delibatam, uno ore gentes omnes prædicent. *And. Schott. in orat. Funebr. Ant. August.*

Huic gravi malo remedium, quod potuit, adhibuit, doctissimus & optimus vir, *Ant. Augst.* Est ille quidem multo gravioribus literis instructus, & iisdem omnibus, quæ conveniunt personæ Episcopi, quam sustinet: sed tamen has quoque humaniores literas enixè adjuvit, ut notum omnibus studiosis ipsarum. *Petr. Victor. l. 38. Var. Lect. c. 9.*

Antonius Augustinus: Magnum Hispaniæ lumen; qui polioris literaturæ ac Antiquitatis rarâ cognitione sibi in Italiâ comparat, & Juris Romani ac postremo Pontificii exquisitâ scientiâ meruit, ut Rome inter XII. viros litium judicandarum à Pontifice cooptaretur. Multa, in Italiâ dum fuit, & postea in Patriâ ad æternam memoriam victura monumenta edidit, sive edenda Fulvio Ursino amico suo & in eodem literarum genere, Jurisprudentiam excipio, versanti commisit. T. buan. ad ann. 1586.

Vir Juris & omnis Antiquitatis peritissimus. *Conring. de O. J. G. c. 14.*

Vir illustrissimus & excellentissimus in omni genere laudis. *Baluz. in Præfat. ad Reg. de Discipl. Eccles. sect. 3.*

Benè est, quod summus vir *Antonius Augustinus* ipsius *Festi* Fragmentum ex Bibliothecâ *Farnesianâ* juris publici fecerit cum eruditis notis. *Voss. de Philolog. p. 35.*

Antonius Augustinus, vir, & eruditissimus, & optime de literis elegantioribus meritis, *Varronis* verò vindex, assertor, patronusque unicus habendus, imò verò ejus potius *Æsculapius*. *Adrian. Turneb. l. 23. advers. c. 17.*

Accepi tuum *Varronem*, quid quæris? tē digne est. Quod si operam eandem posueris in *Festo*, plurimum tibi *Romana Litera* debebunt. Aggredere. Quid enim tibi non succedet? qui, (ut omitam illa quæ pleno jam Theatro spectata sunt, ingenium, judicium, doctrinam) quantus quantus es, totus labor, totus industria es! *Paul. Manut. in Epist.*

Neque

Idem ex emendatione & cum Annotationibus Stephani Baluzii, Parisiis 1672.

Extant in Antiquas Decretalium collectiones Notæ & Emendationes. Parisiis apud Steph. Cramoisi 1609.

Extant Dialogi XI. de Numismatibus præcis Græcis, Romanis & Hispanicis, deque antiquitatibus quæ in iis occurrunt, Hispanicè Tarracone per Phil. Mey. 1587. 4.

Idem Italicè redditi per Dionysium Octavianum Sadam cum Austario. Romæ fol. 1592. apud Gul. Facciolatum.

Idem Latine per Andreæ Schottum, qui unum adiecit de præcâ religione & de diis Gentilium: in quâ editione icones Numismatum, Jacobus Bicus æri incidit. Antverpiæ 1617. fol. apud Henricum Aersium.

Extat Bibliotheca Latina, Græca, mixta, MSS. Tarracone in 4°. anno 1586.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

SS. Eucharistiæ S.

Antonius Augustinus, Antonii Procancellarii filius, Caesar augustanus, Palatium Apolloli. Auditor, Episcopus Allifanus, Pauli IV. ad Philippum & Ferdinandum Reges Legatus, Siciliae Censor, Herdensis Episcopus, maximo plausu Tridentino Concilio interfuit, inde ad Tarraconensem Archiepiscopatum translatus Juris & Humanitatis vindex clarissimus, elemosynarum largitor excolens, Oraculum Sapientiæ terrestræ, editis aureis libris atque edendis relictis, hoc Sacellum Sanctæ Eucharistiæ P. C. Christum ac Sanctam Ecclesiam tutelarem ex asse heredes faciens. Obiit pridie Kal. Junii 1586. ætatis 69.

Petrus Joannes Nunnesius Valentinus Orator & Philosophus hoc illi amicitie ergo Epitaphium composuit.

JOANNES BODINUS

Clar. An. D.
MDLXX.

Natione Gallus, patriâ Andegavensis, Jurisconsultus & Politicus, anno 1596. Septuagenario major obiit. A Protestantium doctrina haud multum alienus.

Joannes Bodinus in Andibus natus, & puer, ut quidam certò affirmarunt, in Carmelitarum Cœnobio vitam religiosam professus, dein voto immaturâ ætate facto solutus, graviter literis operam dedit; Linguarumque non vulgari peritiâ sibi comparata, omnium artium circulem ambitum animo ingenti complexus est. Cûmque initio in foro Parisiensi patronum egisset, contentiosæ illius militiæ

Cliones Turnebi in *Oppianum* pro suis, nemo nostrorum ignorat: sed in libris de *Rep.* monitus, pleraque mutavit in melius. Ego primam tantum editionem legi, secundam inspexi leviter, sit non inutilis ejus opera, ea certe non est, ad quam deduci debeat adolescens tanquam ad fontem aut purum rivulum, *Jac. Bongars.* in *Epist. ad Conrad. Rittershus.* *Frankfurt.* 4. April. 1600.

Bodinum existimavi semper, hominem rerum quam verborum studiosiorem, Latinitate utentem haud planè nitida, metricarum Legum pueriliter imperitum, *Græcis* literis vix imbutum, *Hebraicorum* morum ac sententiarum satis gnarum non ex interiore linguæ illius cognitione, sed ex amicitia quam coluit cum doctissimis *Hebraeorum* quæ in illo *עמוּנוּת* [firmam fidem] quæ in *Christianis* requiritur, non parum labefactavit. In historiis & testimoniis citandis video eum à verò sæpè abire, neglectu malo credere, quam dolo: quanquam interdum vix est ut doli suspicionem effugiat. *Gros.* *Epist. ad Joan. Cordesum,* 19. Septemb. 1634.

In Politicis nullus jaculum extra metam expedit, excepto *Jo. Bodino*, cui uni tantum cæteri concedunt, quicumque unquam de *Rep.* Libros edidere.

Quantum lenta satix pallenti cedit oliva.

Nec immeritò sanè, cum animum inquietum ac vastissimum quem exceperat *A. naturâ*, tam pertinaci studio, tam inexhaustâ doctrinâ, tam admirabili judicio excultum, ad rerum omnium comprehensionem attulerit, ut superatis linguarum penè omnium ac scientiarum difficultatibus, non modò naturæ Theatrum novis rationibus extruxerit, sed Regnorum quotquot in Mundo constituta fuere, species, leges, instituta, arcana denique & virtutes ac vitia in ordinem sapientissimè reducerit, ac velut *Phoenix* unicus sui sæculi, seipsum tandem consumpserit in contemplatione altioris illius sapientiæ, cujus secreta revereri potius ac admirari debuisset, quam ipsa in medium & examen, velut reliqua, omnia vocare. Sanè quantum ad ejus *Reip.* spectat, fatendum est opus esse elaboratum ingenio, ex politum industria, perfectum judicio, & ita numeris omnibus absolutum, ut qui ab ipso discesserit, haud dissimilis videri possit nautis illis antiquioribus, qui neglecti vel ignoratâ *Cynosura* præstantiâ, navigationis suæ cursum ad avicularum quarundam placitum dirigebant, sæpiusque per cautes & saxa præcipientes ferebantur. *Gabr. Naud.* in *Bibliograph. Polit.*

Joannes Bodinus Andegavensis Gallus, Jurisconsultus & Politicus, quem supra *Astra* evehit *Naudæus*, nimio amore erga civem occæcatus; celebris præ primis est sex de *Republicâ* libris, in quibus varios locos civiles, veluti cum, qui de *Republica* optimâ tractat, deinde ordinem & demonstrationes, modestiam etiam erga *Aristotelem* aliosve desideramus. Sæpè nimis ad aliâ digreditur *Bodin*, & nimis operosus est in Historiis recensendis quæ in scientiâ politicâ uno vel altero verbo erant tangendæ, uti præclare ab *Aristotele* observatum. Plurima præterea, quæ sunt privati & publici juris, admiscet, quibus demptis omnibus, parum remanebit argumenti politici. Denique non tam aliarum rerum publicarum, quam Gallicanæ

* *Ioannis Bodini Andegavensis Dementemania, ejusdem de Republicâ, & Methodus ad Facilem Historiarum cognitionem; item universæ Naturæ Theatrum, inter libros prohibitos rejiciuntur Indice Romæ impresso, 8º. anno 1681.*

Extat de Republicâ Lat. Par. 1586. Fol.

Extat Opinionum Io. Wierii confutatio. Francof. 1603. 8º.

Extat Juris Universi distributio. Cal. Agr. 1580. 8º.

Extra universæ Naturæ Theatrum Francof. 1597. 8º.

Extat Methodus Historica 1595. 8º.

Rauperrimus obiit; ideoque facetissimum fuit Anagramma:

JOANNES BODINUS.

ANDIUS SINE BONO.

G U L I E L M U S C A N T E R U S

Ch. A. D.
MDLXX.

IN *Butavoniam* Urbe *Trajectensi*, ad veterem *Rheni* alveum, familiâ antiquâ & clarâ natus, Scholam Patriam, cui *Georgius Macropedius* tum præerat, pueri frequentavit: Annos 12. natus *Cornelio Valerio*, *Latina Lovanii* in Gymnasio Trilingui profectus, in disciplinam datur. Hujus lateri annos amplius quatuor adhaeruit, & admodum adolescens Tragedias *Latine* conscripsit. Inde *Lucianum* profectus, *Ibanii Aurato*, Regio *Græcarum* literarum Professori, & ævi sui summo Poëtæ, concubernalis fuit. Sed turbis & vilibus exortis, cum *Gallia Academiæ*, pleraque lustrallos, *Italianam* ingeniorum parentem adiit; *Bononiæ* *Carolo Sigonio* innotuit; & quæ postea *Novarum Lestionum* libros inscripsit. Post *Lovanium* per *Germaniam* reveritus, tam immodicè studiis totum se tradidit, ut mortem prope- rasse credatur. In cætas operas diem ita pariebatur, ut alia ante meridiem, pomeridianis horis alia studia tractaret. Simile de avunculo suo *Plinio* scribit & jactat alter *Plinius*: atqui ignavum ac de fidem illum dixeris, si eum hoc assiduo, atque indefesso homine compares. Omnes non solum dies appendit & numeravit ad studiorum tractationem, sed horas etiam singulas ad clepsydram divisit, & attribuit huic lectioni, aut huic, scriptioni; quod n si ipse præfando in *Stobæi Eclogæ* à se *Latine* redditas, testaretur, incredibile fortasse videri queat. Atque his quidem con iuvis laboribus culmen solidæ eruditionis attigit, & in *Græcis Latinisque* ad summam laudem pergenit: ut doctrina ætatem transierit. Bibliothecam habuit instructissimam, collectis ex mediâ *Graciâ* & *Italia* libris calamo exaratis, quos extrudere aliquando decreverat. Sed ut optima quæque in terris diurnare non solent, longâ tæbe 1577. extinguitur *Lovanii*, cum tertium & tricesimum ætatis annum nondum attigisset: in cujus immaturo interitu magnum *Græcæ Latineque* literæ damnum fecerunt. *Aut. Miram.*

Gulielmus

Quoniam ad literas propensioris esset ingenii, magnum brevi tempore progressum in iis fecit, præsertim vero in Veterum Authorum intelligentia & Doctorum Linguarum quas in Belgio didicit, & postea excoluit in suis per Galliam, Italiam & Germaniam peregrinationibus. Imo & illis Regionibus Eruditorum amicitiam adeptus est in quorum cognitionem venit. Imprimis vero magni fecit Aurati, Mureti, Sigonii & Fulvii Ursini familiaritatem. Splendidam habebat Bibliothecam Canterus, quam Theodoro Fratri post se reliquit. *Mores* Diction. Gallico majori.

Canterus in Poëtica, in Rhetorica, in Historia & in Critica versatissimus erat. Ejus Prosa, ejusque Carmina Latina mirabili concinnitate ac elegantia splendens. *Ant. Teissier*. Elogiis Viror. Elog. Gall.

Quis hoc legens Elogium non stupeficeret, Quomodo scilicet Guliel. Canterus nondum egressus ætatem annorum trium & triginta, tanto usus fuerit otio ut & conscribere & in publicum edere potuerit tot opera, quæ cum sint omnia bonæ doctrinæ variæque eruditionis plena, optimoque stylo elaborata, magno sunt emolumento toti Literarum Reipublicæ. *Ghilini* Theatro Virorum. Literarum. Italicè.

Octo ejus libri Nov. Lectionum Tomo tertio Lampadis Criticæ inserti sunt. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Nobili, variæque eruditione utriusque lingue monumentis claro Viro Gulielmo Cantero Ultrajectino, qui XXXIII. Annos natus, minus LXVI. diebus obiit XV Junii, MDLXXV. Fratri suo Cariss. Theodorus Canterus posuit.

P E T R U S C I A C C O N I U S

Clar. A. D.
MDLXX.

Honestis, sed tenuioris rei parentibus, Tolenti Carpetanorum natus est. Roma, cum annos LVI. vixisset, die XXVI. Octobris, anno MDLXXXI. animam efflavit.

Scripta ejus hæc sunt: Kalendarii Romani Veteris explanatio — In Sallustium Notæ — In Caesaris Commentaria Scholia uberiora — In Inscriptionem columnæ Rostratæ C. Duilii Commentarius — De Ponderibus & Mensuris — De Tricinio Romano — Notæ ad Arnobium & Octavium Minucii Felicis — In Joannis Cassiani opera Annotationes doctissimæ — In Terullianum conjecturæ. Desiderantur & expectantur Notæ in Marcum Varronem de lingua Latina, & Re Rusticâ: In Pomponium Melam: In Plinii Majoris Naturalis Historiæ libros doctæ Commentaria.

Ciacconius vir exquisitâ in omni scientiarum genere, Antiquitatis & omnis politioris literaturæ cognitione clarus: Et quem unum video ex omni literarum, qui ævo nostro innoverunt, numero, qui Amaro Rancore nostro comparari

Suppletam: Prodiit Lugduni Bat. ex Offic. Plantin. apud Francisc. Raphelengium
8. 1597.

Prodiit de ponderibus, mensuris & nummis Opusculum. Additus est Com. de
columnâ. Roma ex Typogr. Vaticana 8°. 1605. & antea ann. 1586.

Hoc ejus Epitaphium: in ædē S. Jacobi Apostolo sacrâ.

Petro Ciacconio, presbytero Toletano, in quo multiplicis doctrina copia cum vitæ
ac morum integritate certabat, qui à Gregorio XIII. S.S. Patrum libris, sacrif-
que canonibus & Bibliis perpurgandis prepositus, in eo munere obeundo erudi-
tione, judicio, fide ac diligentia præstuit. Ecclesia S. Jacobi Hispanorum, qui ur-
bem colunt, hæres ab eo instituta, monumentum hoc posuit. Vixit annos 56. obiit an-
no 1581. VII. Cal. Novemb.

J A C O B U S C U J A C I U S

Clar. Ar. U.
MDLXX.

G Allus, Tolosa natus, anno Dom. 1590. obiit septuagenarius, magni nominis
Jurisconsultus. Mortui vitam & mores Papius Massonius, quæ solet sty-
li elegantia, ad posteros transmisit. Scripsit plura quæ ad Jurisprudentiam per-
tinent.

*Jacobo Cujacio in Urbe Tellofagum genere humili nato præcellsum ac planè
cœleste ingenium Natura concesserat, cujus unius ope, nec ullis præterea Ma-
gistris adjutus, supremum illum eruditionis gradum attingit, quo latè conspicuum
& nitentem hæc ætate vidimus, dum incredibili nationum omnium concursu
intima juris & antiquitatis penetralia, quorum aditus penes illum erant, juven-
tuti aperiret ac resolveret. Docuit enim pluribus in locis, ac præsertim apud Bi-
zuriga, ubi maximo illius Urbis ornamento longissimè commoratus est. Scævol.
Samaritan.*

*Jacobus Cujacius, Tholosa natus, rarus non solum Gallia, sed universi Christiani
Orbis, in quo literæ & Jurisprudentia vigent, ornamentum, à summis juris condi-
toribus Interpretæ primus & ultimus: cui, quicquid puræ nativæque lucis esse en-
tiæ undecunque accessit, ætas hæc debet, & postera debitura est. Hæc enim Elogia
illi à viro doctissimo & gratissimo P. Pitheo merito tributa sunt. Huic rarâ
felicitate [quod vix aliis post mortem datur] contigit, ut vivas videntique laude,
quam meruerat, frueretur; & in Foro ac subælliis [ubi purior Juris veteris scien-
tiâ, quam ille profitebatur, à Pragmaticis post is minore in pretio habetur] cum
alii peculiari quisque nomine suo citentur, ipse per eminentiam Jurisconsulti no-
mine appellaretur. Thuan ad ann. 590.*

*Jacobus Cujacius Tholosæ, quod posteri fortassis mirabuntur, seipsum in Gra-
ecis setè Latinisque politioribus literis, docente nullo, erudit: quam ob causam
à nobis raro præclaroque nomine autodidactæ appellabitur: ac juris Romani ra-
dices tantâ cura effodas in lucem protulit, ut cæteri antè ignorasse illas, ipse solus
post*

si vel minimum contra lubitum obsteperent Auditores. Dominus Cujacius tam bonus vir fuit; Discipulorum Pater erat, & plusquam quatuor millium librarum jacturam fecit, quod pecunias Discipulis suis commodasset. Scaligerana 2.

Addendus huc etiam Jacobus Cujacius, ætatis nostræ facile consultissimus, illius verò artis (interpretandi) minimè rudis. In sexagesimo quippe Basilicæ libro interpretando ita versatus est, ut fidei suæ promissum planè præstiterit, neque desciverit à præscripto Justiniani, quo leges suæ & πίδα verti lanxit. Aliquos præterea operis ejusdem libros in Latinum Sermonem transcriptos aditum se receperat; verum mors consilium intercepit. Minimè autem iis assentientium, qui (ut videre est in Casaub. Epist. 263.) inaudita mentiendi & falsa fingendi licentiâ, Latinam illam Græcarum Epistolarum Interpretationem ei adseripserunt, & sub tam illustri nomine obscuri cujusdam & mediocriter docti Germani versionem, cæteroqui non aspernandam, & verborum ac sententiarum satis tenacem publicarunt; quoniam Franciscus Pithæus, à quo illi habuerunt, eam sæpè mihi in Bibliothecâ suâ ostenderit, & Basileæ nescio quo casu sibi reperiâ dixerit. Huet. de Clar. Interprete.

Studere solebat in tape te prostratus, pronus in ventrem, libris circa se dispositis. Discipulos suos adeo diligebat ut pecuniam iis dum illa indigerent commodaret, & Scaliger asseverat eum hoc pacto plusquam quater mille libras perdidisse. Missam & processiones frequentabat; quia verò in partes Henrici IV. contra Factionem ei adversam transivit, Protestantibus ipsum accensendum esse voluit vulgus, & pluries per fideiarios eades illi fuit intentata. Testamento suo Ecclesiam Romanam nullatenus meminit, sed uxorem hortatus est ut filiam suam in Dei timore institueret, Scripturæ nihil addendo vel detrahendo. Veruntamen præclarus vir ille hac ærumna exercitus est, quod filiam genuerit tam nefariæ prostitutioni dedicam ut de virginitate sua gloriaretur, & alta voce prædicaret: se sibi non minorem famam ex impudicitate quasituram, quam parens suus eruditione illustris erat. Ant. Teissier Elogiis Virorum eruditorum. Gall.

Extant Opera omnia in Tomos V. digesta. Parisiis apud Seb. Nivellium. 1584. fol.

Hoc ejus Epitaphium:

Jac. Cujacio V. C.

Tholosa illius dum quondam Palladia fuit alumno subcinericio, hæredique ex asse Postumo Romani Juris à summis conditoribus interpreti primo & ultimo, cui quicquid puræ nativæque lucis & scientiæ undecunque accessit, ætas sua debet, postera etiam, si quæ Legum cura manet, debitura est. P. Pithæus P. F. Doctori bene de se, bene de literis omnibus merito.

M. P.

Panvinium, Antonium Augustinum, Fulvium Ursinum, debet plurimum, arte calandi ac scriptis propriis ad utramque multum contulit. *Thuan.* l. 78.

Magna profectò debetur gratia viro ingeniosissimo & laboriosissimo, cui *Germania* parem, nedum superiorem, in hoc tali antiquitatis studio non habuit: quique nullam ferè spiritum tranquillum duxit, quò aliquid in *Reipublicæ* literariæ conferret utilitatem. *Melch. Adam* in *Vit. Goltz.*

Vidi Fastos Consulares tuos. Quid magis mirer? diligentiam in quærendis tot nummis? felicitatem in reperendis? an manum & artem in exprimendis? *Lips.* l. 2. *Epistol. Quæst. Epist.* 21.

Goltzius nihil me docet, scio omnia illa; sed est bonus liber pro *Tyronibus*. *Scaligerana* posterior.

Hubertus Goltzius in *Pictura*, in *Sculptura* & in *Antiquitatis* cognitione excelluit. Totam *Germaniam*, *Galliam* & *Italiam* Equitis *Marci Laurini* sumptibus perlustravit, sollicitèque perquisivìt ac solertissimè delineavit vetera omnia *Numismata*, quæ in *Curiosorum* Conglavibus assendere potuit. Eaque à se sculpta *Doctis Commentariis* explicavit. *Anton. Teissier.* *Elogiis Vir. Erudit. Gall.*

Goltzius adeo solerter parallellissimum fecit inter *Imperatorum Numismata* & veteres *Historias*, ut plurima luce diei digna dilucidaverit; quæ catenus in obscuritate & confusione delituerant, & ad quæ sagacissimi *Commentatores* pertingere nondum valuerant. Quoniam vercebat ne illaberetur menda in *Operum suorum* Impressionem, quibus eorum pretium vilescere potuisset, intra proprios lares insignem *Typographiam* struxit, in qua *Editiones* omnes manibus ejus tractabantur, & ab illo solo corripiebantur: Quas etiam suis omnibus numeris tam absolutas præstitit in arte calandi, in characteris munditie & in sermonis elegantia, ut per universam *Europam* cum stupore conspectæ fuerint: sintque etiamnum insigni ornatui intra celeberrimas *Bibliothecas*. Tam impensè *Romanam Antiquitatem* amabat, ut illius in suâ familiâ, vitam revocare velle videretur, nominibus *Iulii*, *Marcelli* aliisque similibus quæ liberis suis imponebat. *H. Bullart.* *Acad. Scientiarum. Gallicæ.*

Nullus quoque præterire possum, quod mirandum tamen est, doctissimum præterequin *Hubertum Goltzium*, virum cum erudito scriptis non & famâ cognitum, *Martinii Smetii Inscriptiones Antiquæ* suo nomine publicasse; quod hisce versiculis *Hadrianus Damman Gand*, ejus operi præfixis, eleganter sanè delatavit:

*Sed neque, te Goltzi decui, quæ Smetius olim
Præ reliquisset viduæ, tua dicere, cunctis
Vendereque: os homini! postliminiòne putasses
Vindicias peterent Manes & posthuma proles.*

Janson. Nov. Antiq. p. 27, 28.

Prodiit liber de *Origine & Statu Populi Romani*, Fastis *Goltzii* subjectus *Brugis Flandrorum*, 1566. in Foll.

Prodiit

Guidonis Panciroli, maguz gloriæ Jurisconsulti, operosi sunt *Commentarii* in augustissimum illud opus, inexhaustum reconditæ antiquitatis *Theaurum*, qui *Imperii utriusque notitia* inscribitur. *Douss. Annal. Holland. lib. v. p. 220.*

Jurisconsultus clarissimus, scripsit eruditissimum in *Notitiam utriusque Imperii* *Commentarium*, quem auro contra eorum habent doctiores. *Maurit. de princip. jur. publ. c. 2. n. 36.*

De ejus festivitate, quâ nulli cederet, & multiplici doctrinâ, quâ sui Ordinis ceteros superaret, multa etiam ex aliis audivimus—quis quantusque *Pancirollus* in disciplinâ Juris fuerit, ipsius consilia restantur. *Casell. in Polit. pag. 292.*

Panciroli Notitia Imperii optimus liber. *Scaligerana 2.*

Summi *Romani Pontifices* duo, *Gregorius XIV. Clemens VIII.* miro illum amore complexi sunt, & ad *Aulæ Romanæ* limina, consultationis ergo, perhonorifice vocaverunt. At ille quietis amans, & bonæ valetudini suæ studens, lucubrationibus etiam eruditissimis evulgandis intentus, fastus hujuscemodi, & honores omnes nihili ducens, Civitatem (*Patavium*) & Academiam nostram *Romæ* præferendam censuit, nec aliud, procul à *Gymnasio* sui delicio, commigrandum, *l. c. Phil. Tomasin. in Vit. ejus.*

* *Henrici Salmuth* in *Guidonis Panciroli*, rerum memorabilium jam olim deperditarum, &c. libros duos Notæ, 1607. cum expurgationibus permittuntur. *Vid. Ind. Madrit. Edit. ann. 1667.*

Extant de *Claris Legum Interpretibus* libri iv. *Veneriis* apud *Marcum Anton. Brogicium* 1637. in 4°. & ibid. anno 1655. in 4°. Editi ab *Octavio Pancirolo* Fratris filio.

Extat *Commentarius* in notitiam utriusque *Imperii Romani Orientalis & Occidentalis*. *Veneriis* ann. 1593. & *Genevæ*, in f. cl. 1623.

Extat de *Rebus memorabilibus mutatis, deperditis, & noviter repertis*, cum *Comm. Henrici Salmuth Ambergensium Syndici*. *Francos.* in 4. 1660.

J O A N N E S M A L D O N A T U S.

Clar. A. D.
MDLXX.

I Oco nobili in *Bæticâ Hispania* natus, è *Sodalitio Iesuitico*, egregiè à teneris annis omni literarum genere excultus, qui ad exactum *Philosophiæ & Theologiæ* studium singularem pietatem, morum candorem & acerrimum judicium cum attulisset, magnâ cum laude & frequenti omnium ordinum concursu totos 10. annos *Lutetiæ Parisiorum* (ubi & eum pueri audivimus) in *Cl. romontanâ* Scholâ professus est; unusque in causâ extitisse merito creditur, ut *Sodalitium* illud totî *Academiæ* valdè invilium, & alioqui jam prudentioribus suspectum, ob tanti viri gratiam ac commendationem à *Senatu*, apud quem lis adhuc indecisa pendebat, tamdiu toleraretur, & eo usque dum rebus *Sodalium* in urbe confirmatis *Maldonatus* post conciliatam insigni suâ unius eruditione novo ordini celebritatem à *Gregorio XIII.* Pontifice *Romani* evocatus est, ubi vir assiduus in studiis & lucubrationibus suis exactè digerendis intentus, ex nimis

Maldonatus Iesuitarum virulentissimus, & acerbus alienorum Scriptorum Censor. Casaubon. ad Baron. Exercitat. 13. Ann. 31. Num. 31.

Quum ubique virulentus hic scriptor in magnos viros pro suâ modestiâ, parâ petulantia & imprudentiâ debacchetur; nusquam tamen maledicæ linguæ suæ laxiores habendas indulgit, quàm in Disputatione de Ecclesiâ fundatâ super *Petrion. Casaubon. ibid. Exercit. 15. p. 347.*

Maldonatus, acris & magni ingenii vir; si affectibus, si linguæ, si odio veritatis, potuisset moderari. Idem ibid.

Maldonatus in amplo Auditorio adolescentulis frequentâ, acumine ingenii Numinis dispendio ludibundus abutens, duas sibi invicem contrarias lectiones habuit: Priore rationibus à natura petitis Dei existentiam evincere conatus est; Posterio. i. verò quod nullus esset Deus. Paquier Catech. Jesuit. lib. 2. cap. 7. Gallicè.

Lectionibus ejus nec ipsi *Calvinistarum* ministri abstinebant. Duabus quotidie tribusve horis subsellia certatim implebant prius, quàm ludum ille ingrederetur, ne excluderentur. Sæpè in aperto atque adeo in viis publicis docere coactus est ob multitudinem auditorum, quos nullæ exhedræ capiebant. *Konig. in Biblioth.*

Plurimi Protestantes Lecturas ejus frequentabant, eratque suspectus quod is nimium faveret *Edvard. Leigh. De Religione & Eruditione. Anglicè.*

Extant *Maldonati Soc. Jes. Presb. Opera varia in Fol. 3. Tom. Parisiis apud Andream Pralard. Ann. Dom. 1678.*

C A R O L U S S I G O N I U S.

Clar. An. D. **N** Atione *Italus, patriâ Murinensis, obiit anno Dom. 1585. ætatis LX. Primò MDLXX. Venetiis, deinde Patavii, tandem Bononiæ* literas elegantiores docuit. Cum *Francisco Robertello & Nicolao Gruchio, à quibus maxime circa Romanas Anti-* quitates dissensit, scriptis certavit.

Scriptis de Regno Italiae --- Comment. in Fastos & Triumphos Romanorum --- Notas in Severum Sulpitium --- Librum de Rep. Hebraeorum --- Librum de Rep. Atheniensium --- Scholia in T. Livii Historiam, &c.

Excellentis doctrinæ & diligentiae accuratissimæ virum appellat *Laurentius Rhodoman. ad Lector. Epist. quam Diodor. Sic. præmisit.*

Vir doctrinæ singularis & admirandæ industriæ. *Dassiliand. in descript. Urb. Ital.*

In Romanorum antiquitatibus explicandis summam ingenii laudem est adeptus. *Bodin. in Meth. Hist. cap. 4.*

Marmora in foro Romano effossa explicavit & restituit *Carolus Sigonius in Fastis* singulari industriâ, magno labore, accuratâ diligentia. *Georg. Fabric. de Româ c. 1.*

Vir diligens & eruditus *Carolus Sigonius. Montanus in Analect. exercit. 6. Sect. 1.*

Carolus Sigonius optimus & præstantissimus Historicus. Nic. Reusner. de Ital.

Vir doctrinæ & judicii magni *Car. Sigonius. Is. Casaub. Comment in Strabonis lib. 17.*

De *Carolo Sigonio Murinensi, quem postremum omnium Venetiis cognovi,* non

fuit *Sigonius* de ipso nunquam nisi cum elogio mentionem facere ausus; est, sed ita-
tim ac illum satis cessasse novit, crudeliter ipsius famam laceravit. *Novell. de Re-
publ. Literarum Tom. 2. p. 19. Gall.*

Vir ingentis, & doctrinæ, & judicii, *Carolus Sigonius, Voss. de Art. Poët. p. 33.*

Patavino Historico operam nostræ parentumque memoriâ, quæ castigando,
quæ *Scholiis* illustrando, plurimè navarunt feliciter. Ad veteres Codices Calamo-
exaratos compararunt *H. Glareanus ac Rhenanus, Germani*. Vicit verò omnium
industriam (fatendum est enim) hæc, & in omni adeo *Romanæ* Historia summa-
Caroli Sigonii accuratio. *Andr. Schott. l. 3. c. 8. Observ. Human.*

Literis Ebraicis nimium alienus, utcunque aliàs vis doctissimus. *Selden. lib. 3.
de Synedr. c. 12.*

Civitas Mutinensis illustrium in qualibet Arte Virorum semper feracissima,
in Orbis lucem edidit *Carolus Sigonius*, eo præcisè seculo quo *Italia* sese
ostendebat Seminarium præclarissimorum in Literis ingeniorum. Usque adeo
insudavit magnus iste Vir eruditorum libris evolvendis, ut gloriam suam ad cel-
sissimum fastigium evchendo audiverit se veterum monumentorum Restaurato-
rem vocari. Præter variam doctrinam adeo perfectè calluit Linguam *Græcam* &
Latinam ut Seculis illis natus videretur quibus *Græcia* & *Latium* Hominum in-
Scientiis celeberrimorum fecunditate claruerunt. Nec lucidioribus mentis ha-
bitibus deficiens fuit, quibus splendide scripta sua exornavit. *Laurentius Cras-
sus. Ital.*

Prodiit de *Romanorum* nominibus Liber, Tomo 1. Historiæ Romanæ Scrip-
torum, quos *Fridericus Sylburgius* conjunxit, *Frankofurti ad M. anum, 1588.
in fol.*

Prodiert de Antiquo Civium Romanorum Jure libri 11. *Venerii 1560. in 4.
Parisii 1576. in fol. Hanoviae 1609. in fol.*

Prodiert de Antiquo *Italia* jure lib. 11. iisdem in locis atque temporibus.

I O S I A S S I M E R U S

Clar. An. D.
MDLXX.

Natus est *Capellis* in *Helvetiis*, anno 1530. Obiit anno 1576. In patriâ *Sacrae*
Literæ exposuit, populumque è suggestu docuit.

Scriptis de Rep. *Helveticorum*—Notas in *Antonini* Itinerarium—Notas in
Ethica Cosmographiam—De æterno Dei filio—De spiritu Sancto—Epi-
tomen Bibliothecæ *Gesneri*. Plurimaque alia.

Fuit hic vir non solum *Theologia*, sed & aliarum artium, quæ *Theologiæ* ancil-
lantur, apprime peritus, imprimis *Mathematicum*—Summo isti *Theologo* *Petro*
Martyri summe gratus & acceptus fuit: Adeo ut *Sinterum* sæpè magno aliquan-
do *Ecclesiæ* ornamento futurum prædixerit. Moriturus etiam vel hoc nomine
plurimum se sibi gratulari vehementerque gaudere, multis audientibus, affirma-
vit; quod illum, talem & tantum virum, sibi successorem fore speraret. Quæ qui-
dem illius spes vana non fuit. *Melch. Adam. in vit. ejus.*

Iosias

Theodorus Beza elegantissimo hoc Epigrammate Simlerum ornavit.

Simlere, mi Simlere, quo superstitie
 Tot morius revixerant:
 Quos ira nobis nuntius, tam paucis
 Ademit annis plurimos:
 Simlere, quem tremuit renatus Atius;
 Tremuit renatus Eutyches;
 Vastator ille Poloniz, hic Germania,
 Lasi flagella nuntius.
 Heu subita & immatura te mors auferans,
 Quam multa tecum sustulit!
 Lamenta amicis quanta, quos iustissimos
 Secum dolores attulit!
 Quos inter ecce Beza quondam haud ultimus
 His irrigat te lachrymis.
 Beza repetito vulnere isto sauciur,
 Communis ad munus Patriæ.

P. Candidus in ejus Effigiem hoc ludit tetrastichon :-

Quâ tibi præsente Simlerus imagine vultum,
 Afficit hac oculos pulchra tabella tuos.
 Si queat excellens animi quoque pinguis illa
 Gratia, nil oculi pulchrius aspicerent.

Exat Bibliotheca collecta à Conrado Gesnero, deinde in Epitomen redacta & novorum librorum accessione locupletata, jam verò postremo recognita & in duplum aucta per Iosiam Simlerum Tigurinum. Tiguri in fol. apud Christoph. Froschoverum 1574.

Exant ejus in Exodum Comment. ed. fol. Tig. 1584. 1605.

Exat Reliq. Helvetiorum Tig. 1608. 8°.

J. O. A. N. N. E. S. W I E R U S, cognomine *Piscinarius*.

Clar. A. D.
 1604. 28.

GERMANNUS, Gravia. natus est Anno Com. 1535. Obiit Anno 1588. Medicinam magnâ cum laude fecit in Aulis Caroli V. Ferdinandi I. Maximiliani II. Rodolphi II. Imp. Wilhelmi Clivia Ducis Archiatros fuit. In pueritiâ Henricum Cornelium Agrippam habuit Præceptorem. Reliquit Commentarios de Præstigiis Dæmonum: Observationes Medicas: Epistolas Medicinales, &c.

Vir

Ejus libri 3. de Præstigiis *Dæmonum*, Incantationibus & Venefitiis, prohibentur in *Indice Tridentino*.

Extant opera ejus omnia *Amstelæd. ap. Petrum van den Berge*, 1660, in 4°.

HIERONYMUS WOLFII

Clar. A.D.
MDLXX.

Germanus, *Oëringensis*, exactâ *Lingua Græcæ* cognitione clarus : qui petlustratis in adoleſcentia *Galliæ & Italiæ* Academiis, cum se *Augustam Vindellicorum* tanquam in tutissimum studiorum nidum contulisset, eas maxime *Scriptis & industriâ* sua illustravit, *Fuggerorum* liberalitate sublevatus: quorum munificentia *Zonaram, Nicetam, Gregoriam*, primarios *Historiæ Constantinopolitane* Scriptores ab illo summâ fide *Latinitate* donatos debemus : ubi & *Litteras Græcas* in *Annæâ Scholâ* magno Auditorum concursu professus est ; tandemque eum ætatis annum sexagesimum quartum ageret, ex calculo literatis fere fatali, vii. Id. Octobr. 1580. intempestivâ magis *Reipublicæ* quam sibi morte ad *Deum* migravit. *Thuan. ad Ann. 1580.*

Hieronymus Wolphius, Jurisconsultus & Orator, vir *Græcæ & Latine* doctissimus, qui plurimos *Græcos* Authores, imprimis *Demosthenem & Isocratem*, lumine *Oratorum Græcorum*, luculentè & aptè in *Latinum* Sermionem convertit, scholiisque illustravit. *Augustæ Vindellicorum* Gymnasio & Bibliothecæ præfuit annos viginti tres. *Quensted. de vir. Illustribus.*

Hieronymus Wolphius Oëringæ Rhetia Oppido natus, ann. 1516. pereruditus in omni scientiæ genere ac *Græcis* præcipuè literis deditus fuit. Acutus Philosophus, elegans Poëta, præstans Astrologus, Philologus denique incomparabilis, plerisque *Germania ac Galliæ* Academiis perlustratis, Magisterii lauream adeptus est *Basilææ*.

*Redderet Ausonio qui rectius ore Pelasgos,
Germanos inter Wolphius unus erat.*

Boissard. in Icon.

Vir fuit valde diligens imò & multæ Lectionis ; sed qui nec judicio admodum pollebat, nec usque adeo accuratus erat. Quod in primis cernere est duobus Tomis folio, inscriptis *De Lectionibus memorabilibus*, qui rarissimi sunt hoc tempore, imò & in pretio habentur, licet in iis multa inepta bonis permixta occurrant. *Judicium Eruditorum Paris. 1685. per Dom. Baillet. Gall.*

Exquisitâ linguæ utriusque facultate præditus ad Interpretandum accessit *Hieronymus Wolphius* : Sic autem de suo hoc artificio, vir alio qui verecundus & modestus prædicavit, “ Nihil ferè addidi, nihil detraxi, nihil immutavi; nec modo sententias appendere, sed penè etiam annumerare verba, quatenus id diverſa
“ Latini

tius,quàm ut ubi per *Baptismum* renatus est , ibi etiam in finem usque vivat, modò in Domino. *Thuan.* ad Ann. 1590.

Hieronymus Zanchius multis in re *Theologicâ* scriptis libris optimè de *Ecclesiâ Christianâ* meritis. *Abraham Bucholcer* Index Chronolog.

Vir fuit in Antiquorum Patrum & Philosophorum Scriptis versatissimus, modestiæ singularis; pacis Ecclesiarum studiosissimus. *Melch. Adam.*

Zanchius subtilissimus fuit inter *Protestantes*. *Labbe* de Script. Eccles.

Vir eruditione, modestiâ, pietate paucis secundus. *Sanderfon* de oblig. Consc. Prælect. 2.

*Hic Huthor *Romano Indice* inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur.

Omnia ejus Opera continentur 3. Vol. fol.

M A R T I N U S C H E M N I T I U S

Clar. An. D.
MDLXX.

Abstulit & hic annus 1586. quî fuit illi clī: nactericus, *Martinum Chemnitium* *Britzæ*, cui *Fideli* cognomentum, in *Vandalia* natum, qui literas primas sub *Phil. Melancthone* & *Georgio Sabino Vitenberga* & *Francosfordiæ* ad *Oderam* imbuît: dein se totum *Theologicis* studiis mancipavit, in quibus assiduo labore tantum profecit, ut post *Philippi* præceptoris obitum *Theologorum Augustanæ* confessionis facile princeps inter suos habitus sit; *Friderico II. Danicæ* Regi, *Ludovico Palatino*, *Augusto Saxone*, *Joanne Georgio Brandeburgico VII.* viri, *Julio Brunsvico*, aliisque principibus ac civitatibus & ordinibus huic doctrinæ addictis in consilium super *Ecclesiasticis* negotiis semper adhibitus, aut absens consultus. Tandem *Brunsvicæ*, in quâ XXX. totos annos docuit, tot laboribus defunctis ac Scriptis multis editis VI. Id. April. debitum Nature persolvit. *Thuan.* ad ann. 1586.

Britzæ sibi egregium decus suum, & Ecclesiæ universæ sumissimum fulcrum genuit *Martinum Chemnitium*, magnum & principem *Augustanæ* Confessionis *Theologum*, superintendentem *Brunsvicensis* gravissimum, qui rarâ excelluit conjunctione summi ingenii & summæ eruditionis. Utriusque condimentum singularis pietas fuit & morum gravitas. Non digrediar in consummati Theologi hujus commendationem, ac laudibus tanti viri tenebras potius, quàm lucē affundere videar. Scripta ejus vim ingenii & doctrinæ cum insigni modestiâ restantur. Fidelissimam autem operam suam in conscribendo libro *Concordiæ præstitit Ecclesiæ Dei*, multisque aliis eruditissimis de verâ Religione editis operibus, imprimis *Harmoniâ Evangelicâ*, *Examine Concilii Tridentini*, *De duabus in Christo naturis*, de *S. Cænâ* toto terrarum orbi celebratissimus est. *Quensted.* de Vir. illust.

Inter labores ejus primas faciliè obtinet ille, quem dogmatibus, decretis, & canonibus *Concilii Tridentini* examinandi & refutandis impendit, utilem sanè omnibus veritatem amantibus. Ipse etiam inter primos extitit, qui naturam artes, & doctrinam *Jesuitarum Germanis*, quantum illis temporibus patuit, detegere cepit. *Melch. Adam.*

Chemnitius

exciderent, quam alii, qui eandem incudem assidue rudent, excedunt labore. *Andr. Schott. in Vita Mureti.*

Martus Antonius Muretus, vir cumptimis eruditus, & qui in his literis nostris meo judicio familiam ducit. *Lips. l. 2 Var. Lect. c. 1.*

Vir in quo non eruditio solum varia, sed comitas etiam & lepos multus. *Idem de Rect. Pronunc. Ling. Lat. c. 1.*

Cujus scripta *Venus* inhabitat pariter cum *Musis*. *Idem in l. 12 Annal. Tacit. Num. 33.*

Muretum ego novi, virum ingenio & eloquio suavem, judicio sepe bonum, ambitioni, non semper extraneum. *Lips. Disput. Not. Mirandulani Cod.*

Vir cum omni liberali eruditus doctrinam, tum etiam singulari eloquentiam praeditus *M. Antonius Muretus*. *Turneb. Adv. l. 14 c. 6.*

Hic *Latina* Orationis facundiam tantam sibi apud omnes gratiam conciliarat, ut ejus aevi quasi alter *Tullius* concordibus *Italia* vocibus acclamaretur. *Jo. Imperial.*

Edidit *Varias Lectiones*, quibus nihil uberius, nihil elegantius fingi potest. *König. in Biblioth.*

Quantum vir hic eruditione praestaret, *Variarum Lectionum* liber ostendit. *Jean. Nic. Erythraeus in Pinacoth.*

Mureti Epistola lectu dignissima. *Gesner. in Biblioth.*

M. Antonius Muretus Lemovix, eloquentissimorum nostrae aetatis hominum numero jure adscribendus est, cui pura, nitida, & elegans Oratio, aeternam nominis gloriam peperit, praeter ejus multiplicem eruditionem. *Gul. Rovin. in prompt. Icon. Illustr. Vir.*

Pauci sunt in Mundo *Mureti*; qui suam bene crederet in Deum quam optime persuaderet esse credendum, bonus esset *Christianus*. Doleo obiisse *Muretum*, de cujus morte ad me scripsit. *Cujacius*. Animus erat eum reprehendere in multis quae pe optabam ab eo videri. *Scalig. 1.*

Muretus scribebat promptissime, *Muretus* etiam illam *Italorum* rationem scribendi fuscum secutus est. *Mureto* nullus fuit post *Ciceronem* qui expeditius loqueretur & scriberet *Romane*. *Lipsius* nihil praeter illo, & inviderebat illi, furatus est emendationes Bene intelligebat *Aristotelis Rhetorica*. Quid elegantius ejus Oratione de *Tacito* & aliis? *Scalig. 2.*

De ipso tandem hoc jure optimo proditum, quod in pangendis carminibus *Tibullo* conferendus, in prosa Oratione recentiorum cuilibet praefendus, scientiarum porro, atque in primis Jurisprudenciae gloria haud inter gregarios collocandus, *Gallica* praefonia insigni, nec interitura laude cumulavit. *Jean. Imperial. in Mus. Hist.*

Jes. Rapinus eum in Odis suis satis liberum non esse existimat, hoc autem vitium inde oriri quod elegantiori *Latinitate* nimis sollicitè studeat. *Rapinus*, Generalibus in Poeticam Animadversionibus, Animadv. xxx. Gallicè.

Balzacius *Muretum* jure merito culpat, quod ea omni veneratione & honestate

magnam gratiam à doctis & piis omnibus consecutus. *Thuan.* ad ann. 1587.

De *Tertulliani & Cypriani* Scriptis optimè meruit. *Konig.* in Biblioth.

Jacobus Pamelinus, operibus suis, Notis imprimis in *Tertullianum & Cyprianum*, nomen immortale promeritus. *Hofman.* in Lexic.

Pamelii in illustrando *Cypriano* diligentia longè majoribus encomiis digna foret, si sincerum & nullis partium præjudiciis addictum animum attulisset, nec primitivæ Ecclesiæ statum, invito *Cypriano*, ad hodiernos Ecclesiæ Romanæ mores accommodare laborasset. *Acta Eruditorum.* Vol. 1. p. 42.

Jacobus Pamelinus, vir cum primis eruditus—Ejus industriam in disponendis *Cypriani* Epistolis cum magnoperè commendamus, haud tamen possumus eidem in omnibus assentiri: nam ad exactam rationem temporum historiam contextentes, interdum à posito ab eo ordine cogimur resilire. Id ipsi viventi minimè displicuit. *Baron.* Tom. 2. *Annal.*

Pamelius doctus fuit & bene scripsit: fuit nobilis, valde modestus in nostros: ita credebat ut scribebat: etiam *Goulartius* in *Cypriano* modeste illum tractat. *Scaligerana* 2.

Doctissimus *Pamelius* vocatur à *Lipso*.

Optimum officium ab eo in Ecclesiam & in rem Literariam profectum, in *Tertul.* & *S. Cypri.* editionibus positum est, quorum Opera novo ordine digessit, iis additis novis tractatib. antea nondum evulgatis. Doctos etiam commentarios in eadem elaboravit, ex quibus judicare convenit cum *Antiquitatis Ecclesiasticæ* cognitionem amplam habuisse, & non mediocrem Criticum fuisse. *Judicia Eruditorum*, Paris. 685. per *Baill.* Gall.

Vir doctus & diligens *Jac. Pamel.* quod *Paul. Murinus* in ordinandis *Ciceronis* ad *Atticum* Epistolis cum laude præstiterat, idem in *Cyprianicis* præstare conatus est. Et huic *Sparta*, quam suscepit, adornandæ, magnam adhibuit diligentiam; sed difficultatibus *Historicis* oppressus, & receptæ *Pontif. Roman.* Chronol. nimis adherens, etiam si multa præclare observavit, in haud paucis tamen à recto tramite aberravit; quod in *Vita Cypriani* ab ipso collectâ claris elucescit. Ordinem à *Pamelio* edium aliquoties corrigere conatus est illustrissimus *Card. Baron.* sed non multum præstitit, & *Historiam* pluribus erroribus maculavit. *Joan. Pearson.* Episc. *Cestriens.* in Præfat. ad *Annal. Cyprian.*

Prodiit ejus *Annale Sanct. Patrum* Col. ann. 1676. 2. Vol. 4.

ABRAHAMUS ORTELIUS

Off. A. U.
MDLXXV.

Seculi nostri *Ptolomeus*, *Philippi II.* Regis *Hispaniarum* Cosmographus, & immortalis illius Operis *Theatri Orbis Terrarum* autor, vir doctissimus, humanissimus, atque integerrimus, natus est die decimo Aprilis, ann. 1527. *Antverpie.* Obiit ibidem die 29. Junii, St. N. 1598. ætatis 71. cum sæpè in morbo suo, vocem istam usurpasset: *Nihil se in hac vitâ relinquere, quo non possit, & velit carere.* Usus est annis vitæ suæ postremis loco *Symboli* aut *Emblematis*, picturâ *Orbis*:

Hoc ejus Epitaphium, *Iusto Lipsio* Auctore:

Abrahami Ortelii quem *Urbs Urbium Antverpia* edidit, Rex Regum *Philippus Geographum* habuit, monumentum hîc vides. Brevis terra cum capit, qui ipse Orbem terrarum cepit, stilo, & tabulis illustravit, sed mente contempsit, quæ Cælum, & alta suspexit, constans adversum spes, aut metus, amicitie cultor, candore, fide, officiis, quietus cultor, sine lite, uxore, prole, vitam habuit quale alius votum; ut nunc quoque in æternâ requiescat, vobis fave, lector. Obiit quarto Kalendis Jul. 1598. vixit ann. 71. menses 2. dies 18.

Jesephus Scaliger in memoriam *Ortelii* hoc Epitaphium struxit:

*Quid primum, Orteli, quid summum pectore promam,
Quo possim cineri solvere iusta tuo?
Exciturus eram doctas in Carmina Divas;
Carmina sunt meritis inferiora tuis.
Impendendus erat mundus, sed pectore mundum
Cepisti; laudes non capit ille tuas.
Laudibus ergo tuis melius desistere. Abunde
Laudatur, cui laus nulla sat esse potest.*

Aliud, Auctore *Baldvino Cabillavo S. J.*

*Hic sum Ortelius. Busti me fallit imago:
Qui jacet hic umbra vix levis umbra sua.
Vin' nosse Ortelium? Mundi decurre Theatrum:
Quantum opus est Orbis, tantus & ille Vir est.*

JOHANNES SAMBUCUS

Clar. A. D.
M D L XXV.

Natus est *Tirnavia, Hungaria* oppido A. C. 1531. Fuit *Maximiliani II.* & postea *Rudolphi II.* Imperatorum Consiliarius & Historicus *Cæsarius*; unâque Medicus elegans, Poëta eruditus, & Antiquarius penè incomparabilis: nec non vir adeo liberalis, ut omnem ferè substantiam suam conquirendis libris, monetis, & studiis antiquis impenderit. Obiit *Vionna Austr.* Apoplexia A. C. 1584, ætatis suæ 53. *Vander Linden* de Script. Med.

Scripta ejus propemodum infinita, quorum Catalogum habes apud *Jac. Boissardum*.

Joannes Sambucus Tirnavia Pannonie oppido natus, anno 1531. in plerisque *Italia,*

Vir illustris & insigniter eruditus *Fulvius Ursinus*, de Ecclesiasticis literis optimè meritis. *Baron. vol. 2. Annal.*

Amicissimus meus *Fulvius Ursinus*, rerum antiquarum solertissimus explorator; ad quem velut *Lydium Lapidum* quæque vetera monumenta probanda elucidandaque afferri solent, cuius & apud me auctoritas plurimum valet. *Baron. ibid. vol. 3.*

Fulvius Ursinus, vir insignis præclarâ eruditione & sincerâ fide omnibus notus. *Baron. vol. 4. Annal.*

Cujus nomine inter viros antiquaria rei studiosos nomen majus, celebriusque nullum est. *Gassend. de vita Peireskii l. 1.*

Fulvius Ursinus optimus senex optimè de omni meliore Antiquitate apud bonos omnes promeritus. *Pignor. Symbol. Epistol. Epist. 8.*

Magni ingenii ræque eruditionis vir *Fulvius Ursinus*. *Petr. Viti. l. 36. var. lect. c. 22.*

Fulvius Ursinus amicus noster citra controversiam Italia suæ Ros. *Lips. elect. l. 1. cap. 13.*

Inter Italos *Fulvius Ursinus* familiam ducit. *Gass. Sciopp. consult. p. 29.*

Scriptit de Familiis Romanorum elegantissimè, eruditissimum de Triclinio Romano commentarium. *Jan. Nic. Erythraus Pinacoth.*

Ejus *Virgilium*, & librum de Familiis Romanorum quis non admiratur? *Joan. Math. Toscan. in Ital. populo. c. 194.*

Fulvii Ursini Familia, liber divinus: ex quo multa didici. *Fulvius Ursinus summa mea. Scaligerana posterior.*

Fulvius Ursinus plerasque notas in *Julium Casarem Petri Ciacconii*, quas ipse, qui sua ut parvi facere gloriæ contemptor acerrimus, sic libenter communicare solebat cum amicis, non ediderat, tacito ejus nomine suis in *Historicos Latinos* notis admiscuit. Sed *Ciacconio*, cum notas ejus ab *Andrea Schotto* accepisset, sua postliminio restituit, atque *Fulvianis* separavit *Joannes Brantius*. *Thomas. de Plag. lect. 8.*

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Joannes Matthias Toscanus*:

Comprobet Antiquâ ut dignum se *Fulvius urbe*,

Illius extinctum suscitât eloquium.

Roma licet depressa, tamen caput erigit, *Hydra*

In morem, ingeniis & rediviva viget.

Prodiit Liber de Familiis Romanis, cum ipsis nummorum figuris, *Roma 1577. in fol. Parisiis, editore Carolo Pantino, 1663. in fol.*

Extant Imagines & Elogia illustrium ac eruditorum Virorum, ex Lapidibus Antiquis, & Numismatibus expressæ. *Roma anno 1570. in fol.*

Extant Leges & Senatusconsulta quæ in veteribus cum ex lapide, tum ex ære monumentis reperiuntur, notis illustratæ. *Roma 1583. 4°.*

Ggggg

Extat

Extat *Appendix ad Petrum Ciacconium de Triclinis. Roma 1588. in 8°. Amstelædami apud Andream Frisium 1664. in 12°.*

AUGERIUS GISLENIUS BUSBEQUIUS

Nobili & vetusto *Busbequiorum* apud *Flandros* genere natus est *Comitii*.
Clar. An. D. Anno 1522. Obiit Anno Dom. 1592.

Scripta ejus hæc sunt: Turcica Legationis Epistolæ quatuor --- Consilium de re militari contra Turcam instituenda --- Itinera duo, Constantinopolitanum & Amasianum --- Epistolæ Legationis Galica --- Liber de vera nobilitate.

Ætate grandior à *Ferdinando Augustino Viennam Austria* evocatus, & ipsi & *Maximiliano* filio in *Repub.* gerendâ ita se probavit, ut nullius ferè magis consilio & virtute Principes illi niterentur: Hujus etiam Augustos liberos *Matthiam, Maximilianum, Albertum, & Wenceslaurum*, ephorus prudentissimus, optimis moribus informavit. Cumque in omni administrationis genere excelleret, tum verò in legationibus virtus ejus enituit: quibus compluribus magnâ cum gloriâ ad summos principes assiduè functus est. Earum insignes imprimis fuere *Constantinopolitana & Amasiana*; quas etiam literarum monumentis eleganti stylo mandavit. *Melch. Adam.*

Augerus Gislenius Busbequius, vir eruditione, rerum agendarum peritiâ, candore & probitate insignis: qui unam atque alteram Legationem ad *Portam Ottomanicam* sub *Ferdinando Cesare* magnâ suâ cum laude gessit, & elegantissimis ac lectu jucundissimis Epistolis explicavit. Ex quibus quamplurima in *Annales meos* me transcripsisse ingenuè profiteor. *Thuan. ad Ann. 1592.*

Generosissimus pariter ac doctissimus vir. *Lambee. lib. 1. de Biblioth. Cesar.*

Vir, quem inter ævi nostri primos verò elogiò est prædicare. *Lips. cent. 2. ad Belgas epist. 78.*

Vidimus nuper libellum duplicem *Itineris & Consilii tui*, Libellum: sed qui, meo animo, *Scholas dissertationesque* superat multorum sapientum. Brevia omnia, fateor: & eò placent magis, quia inclusa prudentia, non ostensa. Quin genus ipsum dictionis (etsi id minimè inter tuas curas) priscum adstrictumque, sententiis occultum; & quod verè invidéo, subtilis brevitatis innata tibi, aliis adfectata. *Lips. in Epist. ad Busbeg. præfix. libb. Saturnal Sermone.*

Non contemnenda ad rerum *Turcicarum* cognitionem peti possunt ex elegantissimis *Augeri Busbequii* Epistolis de *Legatione suâ Turcicâ*. *Whear. in Meth. Leg. Hist. Civ. Artic. 12.*

Augerius Busbequius legationem suam conscripsit. Egregius liber hic est. Pulchra in eodem occurrunt. De *Turcis* benè scripsit. *Seahg. posterior. Gall.*

Augerus G Busbequius, summus omnibus laudibus & meritis & contemptis vir. *Barth. Adv. l. 14. c. 6.*

Lynceæ Assyrias ei usui adhuc hodie commendatas docent eximii viri, & prius omnibus ævi accensendi *Augerii Busbequii* Epistolæ. *Idem ibid. l. 15. c. 11.*

Scipio

purgationibus permittuntur in *Indice Madritensi* edit. Ann. 1667.

Opera ejus omnia prodierunt *Francofurti* ann. 1648.

BARNABAS BRISSONIUS

Gallus, Fontanei in *Pictonibus* nascitur. Tempore *Liga, Parisiis*, à globo sedi-
diolorum suspensio necatus anno 1591. *Hofman.* Clar. An. D.
MDLXXX.

Scripta ejus hæc sunt: De *Populi Romani* solennibus Formulis & verbis libri octo—De *Connubiorum jure*, lib. 1.—De *Nuptiarum ritu*, lib. 1.—*Antiquitatum*, ad *Juris Civilis* illustrationem, libri quatuor—De *Persarum* Regio Principatu, seu Regno, libri tres.

Barnabas Brissonus Jurisconsultus magni nominis, excellentis ingenii, solidaque eruditionis laude, quam scripta ipsius testantur, clarissimus. *Gotofrid, Bucholcer.* in *Indic. Chronolog.*

Dignitate & Doctrina eximius *Barnabas Brissonus*, *Gallia*, imò *Europa*, magnum lumen. *Lips.* l. 2. elect. 2. 15.

Quis *Musas* novit, & *Brissonium* non novit? Nec *Dii* sicut, ut indictus nobis sis, clarissimum *Gallia* lumen. *Idem* l. 2. *Epist. Quæst. epist.* 17.

In *Brissonio* bonæ omnes artes & sapientia civilis magnam jacturam fecerunt, nec post *Cujacium* ex nostratibus alter fuit, qui *Juri Civili* & forensibus formulis ex universali *literatorum* campo decerpitis clariorem lucem attulit. *Rodolph. Botoreus* l. 1. *Comment.*

Barnabas Brissonus, Jurisconsultus & Criticus, judicio doctrinæque nulli secundus. *Thom. Dëmpster* in *Elench. Script.*

Equidem à Rege (*Gallorum Henrico III.*) ipso audiui, eum diceret, nullum in Orbe *Christiano* principem esse, qui haberet, quem *Brissonio* suo in *literarum gloria* opponeret. *Scævol. Samaritan.* in *Elog. Gallor.*

Brissonus, venerabile omni ævo nomen. *Barth. Adv.* l. 15. c. 18.

Barnabas Brissonus vir *Jurisprudentia* in antiquam dignitatem restituendus natus. *Sertor. Krsat.* l. 1. *Monument. Patav.*

Exempla alia passim occurrunt apud autores, quæ partim collegit magnæ diligentie & eruditionis vir *Barnabas Brissonus* l. 1. *Formularum.* *Marcus Zuer. Born.* *Quæst. Roman.* 1.

Quemadmodum in magnifico opere, *Barnaba Brissonii* libro de *Formulis P. R.* abundè docetur. *Frid. Tilemann.* de *Histor. delect.*

Barnabas Brissonus, Jurisconsultus, Senatûs *Parisiensis* Præses. Opus mirandum, de *formulis & solennibus populi Romani verbis*, ex ipsis *Romanæ Prudentiæ* penetralibus magno judicio collegit. *Tobias Magirus* in *Eponymolog. Crit.*

Homo in litium tricis, quàm in Republicâ administrandâ, magis versatus—
Felicissimo vir ingenio, siue *literarum studia*, siue *negotia forensia* tractaret, ex
advocato admodum famoso primùm *Fisci patronus*, post *Vidum Fabrum*, dein
post *Pomponium Belleureum* *Curiæ Præses* creatus, non solum inter *literatos*
Scriptis

Itatorum ferè omnium multò doctissimus, in omni præstantissimarum artium genere; qui occupatissimâ in vitâ ac luminorum virorum negotiis penè omnibus, ac ferè perpetuo itinerum labore districtus, nunquam literarum studia intermisit, & egregia multa composuit, quæ summis literatorum omnium laudibus efferruntur. *Jen. Nic. Erythr. Pinacoth. p. 204.*

Multa hujus sunt præclare ac propè divinitus scripta, quæ longum esset omnia enumerare. Sed inter omnia ejus præclarissima opera, maximè placet eruditis tractatus ille, cui Titulus *Paralleli militares*, in quibus veterum Imperatorum militaris disciplina cum ea comparatur atque confertur, quæ nostris nunc viget in moribus; qui liber est mole quidem amplius ac magnus, sed rerum, quæ in eo continentur, æstimatione ac pondere longè maximus atque gravissimus. *Idem ibid.*

De hoc Libro (*Paralleli Militares*) sic scribit *Josephus Scaliger* in Epist. 119. ad *Isaac. Casaubonum*: "Franciscus Patricius, solus mihi videtur digicum ad fontes intendisse: Quem ad verbum alii, qui studium tractarunt, quum sequantur, tamen ejus nomen ne semel quidem memorarunt."

Franciscus Patricius, audacis homo ingenii, ut nomen sibi compararet, *Aristoteli* Philosophiam refutandam sibi sumpsit, Tomis quatuor Discussionum *Peripateticarum* editis *Basilea* in fol. Anno 1581. Verùm in superbo hoc opere diligentiam ejus laudamus, judicium desideramus, audaciam improbamus. *Joan. Ionsius de Scriptor. Hist. Philosophic.*

Tam felici successu *Dialogos* suos de *Historia* conscripsit, juxta *Naudai* sententiam, ut asseveret *Bodinum* & *Patricium* inter omnes *Authores* qui de hoc argumento egerint, doctissimos & acerrimo judicio præditos esse. *Ant. Teissier Elog. Erudit. Viror. Gall.*

Patricius quantumvis doctus fuerit, & licet ejus scripta immortalẽ famam ei comparassent, *Tassi* tamen gloriam invidabat; in hujus enim *Hierosolymam* severam criticam exercuit, libro *Italice* cui titulus *Judicium S. Francisci Patricii in defensionem Aristoteli*. Quapropter Dom. *Chapelain* arbitrabatur *Tassum* in *Aminta* *Patricium* per *Mopsum* depingere voluisse; ut qui ibi describatur *Italice* tanquam vir cujus lingua sermones mellitos loquitur, labiaque amicè subrident, sed qui fraudem pectore celat, sicamque sub pallio gestat. *Ant. Teissier ibid. Gall. & Ital.*

Extat *Magia Philosophica*, hoc est, *Zoroaster*, & ejus 320. Oracula *Chaldaica*: *Asclepii* Dialogus, & *Philosophia magna*: *Hermes Trismegisti* *Pymander*: *Sermo Sacerd.* *Clavis*: *Sermo ad Liliū*: *Sermo ad Asclepium*: *Minerva Mundi*: *Et alia Miscellanea*. Nunc primum ex Bibliothecâ *Ranzovianâ* è tenebris eruta & *Latine* reddita. *Hamburgi*, 1593. in 8°. Extat etiam cum *Casari Longini Trino Magico*, sive secretorum Magicorum Opere. *Offenbachii*, apud *Conradum Eifridum*, 1630, in 12°. *Ibidem*, apud *Jacobum Gothofredum Seylerum*, 1673, in 12°.

* *Francisci Patricii nova de Universis Philosophia* prohibetur, nisi fuerit ab Auctore

Hunc (*Ioannem Heurnium*) *Pedarium Iulii Alexandrini Senatorem* non sine causâ vocavimus supra :prehendimus enim , non pauca cum , ubi *Medicine* studiosis modum discendi præscribit , tacite mutuatum esse *Iulio*. Quamquam autem ita sibi cavet , ut *seisus* ejus potius , eosque variè disiectos , inque compendium contractos , quàm verba lectori suo appendat : est tamen , ubi *ungues* *Aquiloni* promicent. *Thomas. de Plag* sect. 461.

Extant Opera ejus omnia , tam ad Theoriam , quàm ad Praxin Medicam spectantia , ab *Uione* *Mercurio F.* in duos Tomos distributa ac edita , *Lugdunù Batavorum* , apud *Raphelengium* , 1609. in 4°. *Lugd.* apud *Ioh. Ant. Huguetanum* *Marc. Ant. Ravand.* 1658. in Fol.

Hoc ejus Epitaphium , Auctore *Dan. Heinsio*:

*Hic ille Heurniades , cui se tot maxima debent
Nomina , cui debet se Medicina , jacer.
Naturæ potius quàm morbi crimine raptus ,
Quam toties aliis sustulit artis ope :
Ne tumulo quid desit , adest fidissima conjux ,
Et vitæ comitem , nunc quoque mortis habet.
Sic olim conjuncta Thoro , nunc juncta sepulchro
Continuat pactam , nondum aliena fidem.*

HIERONYMUS MERCURIALIS.

Clar. An D.
MDLXXX.

Natus est *Forolivii* in *Umbria* A. C. 1530. Patre *Iohanne Mercuriali* : matre *Patavii* *Philosophiæ & Medicinæ Doctores* titulo , in patriâ tantâ cum famâ Medicinam exercuit , ut *Mercurii* filius salutaretur : hincque 1569. à *Senatu Veneto* *Patavii* vocatus , principem *Medicinæ practicæ* interpretandæ locum ibi obtinuit : & 1583. ab Imperatore *Maximiliano II.* inde *Vindobam* accessit , magnis præmiis , 300. nempe ducatis , torque aureo , totidem ducatorum pretii , duobus equis generosis , nec non comitis & Equitis aulari dignitate , quod feliciter Imperatorem pristinæ restituerit sanitati , honoratus est. A. C. 1587. *Bononiæ* secessit , ibique per aliquot annos *Professorem* egit , conductus annuo stipendio 1200. ducatorum. Abhiac tandem an. 1597. contulit se *Pisus* : ubi initio 1200. & annis consequentibus 2000. aureorum impetrato annuo salatio , Medicinam similiter publicè docuit. Obiit *Forolivii* in Patriâ , in quam animi relaxandi gratiâ divertit , calculi dolore per 30. dies victus 1606. ætatis suæ 76. *Vander Linden* de Script. Med.

Scripsit Varias Lectiones—De Arte Gymnasticâ—De Morbis Muliebris Prælectiones—De Morbis Cutaneis. Multaque alia ad rem Medicinam spectantia.

Hieronymus Mercurialis Forolivii in Umbriâ natus ann. 1530. antiquâ utrinque

que familiâ, nec medicis opibus; *Patavii* cum tyrocinium in Philosophiæ & Medicinæ studiis feliciter fecisset, à civibus suis admodum juvenis ad *Pium* IV. legatus missus est, & ex eâ occasione in familiam *Alexandri Farnesi* Cardinalis literarum fautoris eximii concessit, in quâ totum septennium mansit, in illoque otio primum ingenii sui fœtum dedit *Gymnasticum*. Inde *Patavium* ad Medicam professionem vocatus, jam famâ ejus inclarescente, à *Maximiliano* Cæsare, cum gravissimo morbo laboraret, in aulam evocatus est, à quo persanato multa honorifica munera accepit, & *Patavium* sub ann. 73. repetiit. ibi 18. annos Medicinam fecit & docuit. *Bononia* postea aucto stipendio per quinquennium, & postremo *Pisis* 14. annis ad e. r. o. c. c. usque aureos honorario excurrente idem munus exercuit, & cum frustra à multis Principibus evocatus esset, otium literarium vitæ aulicæ semper prætulit, tandem ingravescente ætate, patriam repetiit, ubi qui semper valetudine prospera usus fuerat, calculi morbo per xxx. dies acerbè vexatus, vitam de Rep. optimè meritam cum morte commutavit v. Eid. Novembr. ad *D. Mercurialis* in odeo à se magnificentissimè extructo sepultus, quo & paulo ante v. Kal. Decembr. *D. Mercurialis* reliquias transferri curaverat. fuit egregia corporis formâ, & sanctissimis suavissimisque moribus, hæc doctrinâ præstanti, quod multa ejus scripta testantur, à discipulis ferè publicata, ut si quid in iis peccatum esset, ea citra famæ & existimationis jacturam emendandi summa prudentia ac modestia libertatem sibi servaret. Quædam & in *Hippocratem* non omnino edita, & in *Aristotelis* problemata reliquit. *Thuan.* ad ann. 1604.

Quænam tanta est vis ingenii, quod tantum Orationis flumen, quæ tanta dicendi facultas & copia, quæ *Hieronymi Mercurialis Foroliviensis* Medici ac Philosophi laudibus ex æquo respondeat? Illud enim unicum ætatis nostræ lumen, illud eximium Medicæ facultatis decus, illud maximum acumen ingenii, ad rerum causas investigandas, ad Cœli conversionem ac motum, ad siderum ortus, occasus, adspæctus, compositionesque notandas, ad intimam ac reconditam omnium disciplinarum notitiam percipiendam, ritè à naturâ perfectum illud summum eruditionis culmen atque fastigium, quis, non modò laudibus efferre, verùm etiam dicendo assequi possit? *Ian. Ni. Erythr. Pinacoth.*

Hieronymus Mercurialis, clarissimus Medicus, imò ævi nostri primarius. *Lips. Epist. Cent. 2. Miscel. Epist. 32.*

Hieronymus Mercurialis, vir probus, candidus, illustri doctrinâ & famâ. *Idem ibid. Epist. 39.*

Hieronymus Mercurialis, Medicus excellentissimus, omniumque disciplinarum genere ornatissimus: *Boissard. in Icon.*

De *Mercuriali* quid quæris: in ore omnium versatur, diligitur, & de singulari ejus virtute & loquuntur omnes, & sentiunt. *Camil. Palaot. in Epist. ad Latinium script. Non. Decem. 1587.*

Cum *Mercuriali* frequens est mihi consuetudo. Quid quæris? Convivia, quæ antea averfari solebam, nunc me magnoperè delectant; quoniam per ea commodè illius congressu mihi frui licet. O quanta hominis eruditio, quàm

suavissimi mores ! *Camil. Palaos. Epist. ad Latin. script. prid. Calend. Febr. 1588.*

Hieronymus Mercurialis, magnus ille sine controversia *Iatronices*, cui *Medica Ars* ornatum debet selectum illum & peculiarem, quo pristinam dignitatem nunc demum abunde testatur. *Paul. Guald. in Vit. Vincent. Pinelli. vid. Bateſii Vitas p. 332.*

Medicinam tam eloquenter quam eruditè docuit, existimationemque & admirationem Doctorum Vitorum innumeris præstantibus scriptis à se compositis sibi dæmeruit. Sed non minus virtute quam eruditione sua illustris fuit. Cum enim non minori sollicitudine perfectam sanitatem in Animo suo stabilire satageret, quam ægris ad se confugientibus valetudinem restituere, vitam, innocentia & pietate coruscantem egit. Merita ejus singularia non modo magnam celebritatem ei pepererunt, sed etiam opes immensas. Hæredibus enim reliquit centum & viginti millia Scutorum aureorum, postquam vixisset honestissime & splendidissime, & insignibus liberalitatibus Amicos affecisset, amplasque elemosynas pauperibus erogasset. Paulò ante obitum Medicis dixit se geminos intra renes calculos habere, eosque rogavit ut statim ac animam efflasset corpus suum aperiendum curarent. Quo facto, juxta ejus votum, observatum est illum minimè hallucinatum fuisse; in ejus namque renibus duo amplè calculi reperti sunt ponderis octingentarum drachinarum. Postquam ejus concives eum magna pompa sepelivissent, statum ei erigi curaverunt. Verba quædam superbiæ ac vanæ gloriæ fuerunt ei exprobrata, dum enim de doctrina sua loquebatur solitus erat dicere neminem ab opinionibus suis desistere posse quin in crassos errores laberetur. Inter omnia ejus opera singularis pretio censetur ejus Tractatus de *Arte Gymnastica* qui dignus est quem legant non modò Medici sed & quotquot potioris literaturæ cultores existunt. *Ant. Teissier Elog. Vir. Erudit. Gall.*

Hieronymus Mercurialis Foroliviensis, vir elegantiori doctrinâ planè imbutus, in quo præcipuè omnis generis Scriptorum Medicorum multiplex lectio cum accurato judicio vix potest satis laudari. *Sebast. Scheffer. Introduct. in Art. Med.*

* Ejus liber de Hominis Generatione, cum Expurgationibus permittitur, in *Ind. Madrit. Edit. ann. 1667.*

Extant de *Arte Gymnastica* libri 6. *Amstelodami 1675. in 4º.*

Extant libri 5. de *Morbis Cutaneis*, *Basilea apud Junias, 1601, 1625. in 4º.*

Extat *Medica Practica Venetiis 1627. in Fol.*

Extant Consultationes & Responsa Medicinalia Tribus Tomis comprehensa, *Venetiis apud Jac. de Franciscis 1620, 1624. in Fol.*

STEPHANUS VINANDUS PIGHIUS.

Clar. A. D.

MDLXXX.

C *Ampensis, Transilanus*, laudatissimis avunculi sui *Alberti Pighii* vestigiis constanter insistit. Cujus quidem exemplo, *Roma* summos inter doctos

Erinā viros diu multumque versatus, Urbis, omnisque adeo *Romane* antiquitatis eam est peritiam consecutus, ut ætas nostra paucos æquales tulerit, superiorem certè neminem. Quo factum, ut domum ex *Italia* reversum, *Ant. Perencius* Cardinalis *Granvellanus*, ac et præstantium ingeniorum æstimator, in familiam adiecerit, & suæ, quam habebat copiosissimam, præfecerit Bibliothecæ. In eam se abdens *Pighius*, ut studiis jam inde à puero totus erat deditus, multa è vetustis calamoque exaratis codicibus eruit. Inde ad *Scripturam* conversus, *Valerium Maximum* priore togâ donavit, & *Carolo Philippo Croyo*, primo *Haurechii* in *Hannonia* Marchioni, inscripsit; post à *Gulielmo*, *Clivia* & *Julia* Duce, evocatus, *Carolo* ejus filio, *Romam* religionis gratiâ cogitanti, comes, vel potius *Mercurius*, viæque dux additur. Quo ante diem, patrique ac patriæ laboranti nimis cito è vivis erepto. *Vinandus*, etiam morte confectus, ut ad posterum saltem peregrinationis istius manaret utilitas, *Herculem* in *Prodicium*, velut boni principis imaginem, evulgavit. Nam ut *Prodicus* Philosophus finxit *Herculem*, cum primum pubesceret, exisse in solitudinem, atque ibi confidentem diu multumque dubitasse, cum duas cern ret vias, unam voluptatis, alteram virtutis, utram ingredi melius foret; tandemque vincente ratione, in virtutis viam se fortiter dedisse, alterâ valere iussâ: sic & *Pighius* noster *Carolus* Principem, ut æternum *Herculem*, graphicè exhibuit, atque unâ *Italiam* Universam, velut in tabellâ ob oculos posuit. Officium porro filio impensum *Gulielmus* parens agnovit, & virum scriptis factisque benè meritum, apud *Coloniâ* *Trajanam* (oppidum hodiè *antlense* nuncupant, à sanctis Martyribus ex *Legione Thebæâ*, eò loci pro *Religione* cæsis) *Canonicum* & *Scholarcham* renunciavit. Quo Sacerdotio cohonestatus *Pighius*, sedulo munus suum obiit, & subcissivis horis studia tractans, *Annales* seu *Fastos Romanorum Magistratum* longè copiosius quàm *Cassiodorus*, *Cuspinianus*, *Sigonius*, aut denique *Onuphrius*, evulgavit. Quorum quidem *Fastorum* bina insuper volumina, quæ moriens collegiis suis commendavit, *Andreas Schottus* typis *Plumianis* edenda curavit: ut alterum indefessis calami & styli *Livium*, *L. Lipsius* meritisimò nuncupavit. Obiit anno 1604. ætatis 84. *Aub. Miræus*.

Rerum est maximè *Romanarum* eam peritiam studio diligentiaque & observatione assiduâ *Fastorum Capitolinorum*, *marmorum*, *numismatum* atque *Inscriptionum* consecutus, ut quos comparem, *Sigonios* atque *Onuphrios* (bone Deus, quales viros!) facile reperiam; quos verò hoc in genere illi anteponom (quod præfiscine dictum volo) inveniam neminem. *Andr. Schott.* in *Prefat.* quam *Pighii* *Annal.* Tom. 2. præmisit.

Reapse comperi, aliisque spero, probabo; nullum aptiorem *Commentarium* ad *M. Tullii* *historica*, ad *T. Livii* *Annales*, ad *Dionysium Halicarnassensem* ac *Dionem*, ad *L. Florum*, ad *Scriptorem* de viris Urbis *Rome* illustribus, omnesque adeo *Romanarum* rerum *Scriptores*, extra hos *Pighii* *Annales*, nec sperari, ac ne optari quidem posse. *Idem* *ibid.*

Tempora eos refellunt, qui *Augustino* *Eutropium* faciunt juniorem. Ac mirum in isto etiam aberrasse virum temporum bene gnarum *Stephanum Pighium*

Campanensem in Annalibus Romanis. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 8.

Stephanus Pighius vir de Valerio, imò Annalibus suis Romanis, de universa Antiquitate Romanâ præclare meritus. Voss. de Construct. c. 25.

Valerium Maximum Stephanus Pighius nobis dedit peritè & religiosè censum: & illo modestiæ exemplo, quod imitari velim eos, qui hoc Criticum Stadium currunt. Et validè valet sane per eum Valerius. Lips. l. 2. Elector. c. 11.

Valerium Maximum, sciolorum stylis penè confectum atque exanimatum, Stephanus Pighius in sanitatem, imò vitam, princeps restituit. Gass. Sciopp. de Art. Crit. p. 12.

Extant Annales Magistratuum & Provinciarum Senatûs P. Q. R. 3. Tomis, Ant. 1615, in Fol.

JOANNES VINCENTIUS PINELLUS.

Claruit A. D.
MDLXXX.

O Rigrine Gennensis, Neapoli natus, optimè meritam non solum de Italia sua, sed de toto Orbe Christiano animam deo reddidit anno 1601. cum ætatis ann. 68. ageret, in cujus laudibus commemorandis, quas alii singularibus libris fusiùs pro merito explicaturi sunt, ne nimius sim, nunc! Tito Pomponio ipsum comparasse satis habebò, quippe qui Veneti, ut ille Attici, à serenissimâ Republicâ, quæ ipsum impensè dilexit, nomen promeritus, & in privata vitâ prænobilis familiæ decus servans amicis cuncta humanitatis officia sedulo ac prolixè præstaret, aliosque quamplurimos, quos mutuâ virtutis opinione in Galliâ, Germaniâ, Hispania, ac longinquiorebus Europe partibus sibi conciliaverat, diligenti literarum mutatione coleret, ut non solum iis, qui cotidiano convictu fruebantur, gratissimus sed etiam aliis passim quamplurimis utilissimus esset. Bibliotheca ejus insignis tot annorum spatio & solerti curâ collecta variam fortunam post ejus obitum sortita est, & cum hærede conflictata, quod amplius ex Paulo Gualde, Vincentino, qui ejus vitam certe dignam, quæ ab omnibus legatur, descripsit, lector poterit cognoscere. Touan. ad ann. 1601.

Joannes Vincentius Pinellus, doctus & probus supra omnia penè nostrorum temporum exemplar. Ætas nostra librorum tum veterum tum recentiorum oppido ferax, paucos vidit in eo genere literarum quas humaniores vocamus, quibus non inscriptum alicubi esset Pinelli nomen: & sanè decebat honorificè appellari eum, in cujus Bibliothecâ viri docti maxima studiorum suorum præsidia collocata intelligebant. Paul. Guald. in Vita ejus.

Joannes Vincentius Pinellus, vir planè in omni studiorum genere singularis, ac propter eximiâ humanitatem inter omnes maximè memorabilis, qui non solum pretiosissimam ingentis suæ Bibliotheca thesaurum totum explicuit, sed nullum etiam diligentiz atque impensæ officium in hoc Opere provehendo reliquit. Car. Sigon. ad alcem libror. de Regn. Ital.

De Pinello, est enim juvenis, præter antiquam generis nobilitatem, & Græcæ & Latinæ literis impensè eruditus, & cum liberalium artium ferè omnium cognitionem.

cognitionem profiteatur, tum in hac ipsâ de simplicibus Medicamentis scientiâ plurimum excellit, imprimisque in expendendis doctissimorum virorum sententiis acris pollet judicio, quod & tute ipse fatebere, cum illum *intus & in cute* (ut dicunt) *noveris. Barth. Maranta* in Method. cognoscendorum simplic.

Ioannes Vincentius Pinellus, immortalis memoriz vir, atque in omni optimarum artium genere versatissimus, præcipue verò in rerum abditarum causis, naturæque arcanis perscrutandis, studiosissimus & curiosissimus, cujus optimâ, & suavissimâ consuetudine utinam mihi diutius frui licuisset. Sed hanc mihi felicitatem mors invidit, quæ eum rapuit, cum miram hominis eruditionem, morumque suavitatem degustare vix cœpissem. *Horat. Cornacchin.* in lib. ejus de Logic. Præfat.

Ioannes Vincentius Pinellus, vir maximi quidem nominis, sed majoris tamen, & ingenii, & doctrinæ. *Voss de Hist. Lat.* l. 3. c. 8.

Illustri Viro *Vincenzio Pinello* cum scribes, quæso te, salutem ei à me dicito; ignoto de facie, non de famâ. Amo virum, magnum meritò apud omnes magnos. *Lips. Epist. Miscel. Cent. 2. Epist. 24. ad Carolum Clusium.*

Pinellum, ego jure æstimo inter *Salorum* primos. *Lips. Epist. 2. Miscel. Epist. 47.*

O vulnus, quod *Pinelli* morte acceptum est! Abiit æternus ille vir, ipse nominis & famæ securus: sed nos in desiderio, & dolore reliquit, *Musas* in squalore. Quis succrescet, & dolorem nobis demet, *Musis* squalorem? Non doctrinâ, sed opibus quoque opus. *Eryc. Putean.* in Epist. ad *Petreskium*.

Ioannes Vincentius Pinellus, vir quamvis meritò ab omnibus aliquâ laude dignus plurimum laudatus ob multas & magnas animi sui doctas, nunquam tamen satis laudatus. *Petr. Victor.* l. 26. Var. Lectic. 16.

Quamvis *Pinellus* doctrinâ tam insignis foret, plus tamen luctatione quam scriptatione delectabatur. Nullum emisit opus. Ut certum tamen perhibent in *Ambrosiana Bibliotheca* Manuscriptum extare cujus Author *Pinellus. Anc. Teissier* Elog. Gall.

PETRUS PITHÆUS.

GALLUS, Trecentis, Discipulus *Turnebi & Cujacii*. Fato functus est Novemb. 1. Anno Dom. 1596. ætatis 57. Scripta ejus propemodum infinita. *Clar. An. D. MDLXXX.*

Petrus cognomento non tam *Pithæus*, quam *Pithius*. Ego enim à *Græcâ* voce *Dea Pithus* nomen illi esse suspicor. *Papyr. Masson.*

Petrus Pithæus omni liberali eruditione ornatus, & antiquitatis ignoratæ quasi *Pithius* alter, oraculis suis enarrator & illustrator maximus. *Turneb. Adversar.* l. 21. cap. 28.

Petrus Pithæus, immortale illud *Galliæ* decus, quò viro digniorem omni laudæ alium ne *Historiæ* quidem continent. *Casaub. Not. in Capitolinum.*

Petrus Pithæus Jurisconsultus raræ cujusdam eruditionis vir, natus ad eruenda *Vetustatis Monumenta.* *Gesner.* in Biblioth.

Vir summâ probitate & eruditione. *Scalig. de Emendat. Temp. l. 6.*

Petrus Pitheus, vir præclarè de universâ meritis antiquitate. *Voss. de Philolog. c. 11. sect. 18.*

Petrus Pitheus, vir nostra ætate maximus, sive probitatem morum & veram nec fucatam pietatem, sive ingenium excellens, exactamque & omnium rerum, quas perspectas habuit, (habuit autem plus quam alius quisquam multis retrò seculis) reconditam cognitionem, & tum in suis tum in alienis cernendis acere & ab omni livore purum judicium spectos. Nemo melius unquam unum quempiam *Auctorem* novit, quam ipse omnes *Antiquos* utriusque lingue *Scriptores*, quos ad unum legerat, ad vetera contulerat *exemplari*, & concoxerat. Nemo privata & domestica negotia exactius tenuit, quam ipse *Galicam*, externamque *Historiam*, origines populorum, descriptiones temporum, successiones familiarum, bella, tædera, conventiones, vel *exterorum* inter se, vel nobiscum gesta, leges, mores, consuetudines provinciarum, singularumve *Urbium*. Quarum omnium rerum à teneris annis indefesso labore sibi perfectam noticiam tum ex vulgaris libris, tum etiam ex Bibliothecis antiquis, archivis regis, Senatûs, Rationalium, Urbium, Monasteriorum comparaverat. Instrumentorumque ipsorum atque *Actorum* bonam partem propria manu descripsit. In jure autem *Civili Romanorum* ad illud fastigium pervenerat, ut de eo celeberrimoque ejus Præceptore *Jacobo Cujacio* dici jure potuerit: "Hunc discipulo præcipuisse ne primus Jurisconsultus esset; filium Præceptori ne solus." *Thuan. ad Ann. 1596.*

Petrus Pitheus in *Ecclesia Romana* Communionem natus, educatus, mortuus: in quâ ille sic vixit, ut non modò eruditione & literis, sed & probitate, candore & sapientiâ, cæterisque bonis artibus excelluisse existimatus sit. Ejus in erudiendis antiquitatis monumentis solertiam, judicium, ac fidem omnes laudant. *Dallart. lib. de Imagin. p. 508, 512.*

Petrus Pitheus, vir immortalitate dignus. Immortalis gratia debetur magno illi antiquitatis vindici *Petro Pitheo*, qui *Phædrum libertum Augustalem* non modò liberali manu iterum asseruit, sed etiam vitâ redonavit: utinam verò etiam vulnera ipsius perferant omnia potuisset! *Conrad. Rittershus. in Epist. ad Ioach. Camerac. præfix. Phædro. cum Not.*

Immortalia, nullisque verborum præconiis adsequenda sunt in rem literariam merita *Petri Pithei*, quem virum sæculo nostro fuit quodam peculiari favore datum, cum pro copiâ laudatura sit omnis posteritas, volenti nos animo sæpè in ejus laudes divertimus. *Calp. Barth. Adv. l. 30. c. 30.*

Anno 1560. ac deinceps, magnum apud omnes eruditos nomen fuit *Petri Pithei* Jurisconsulti, vixi optimè de *Rep. literaria* meriti, præsertim *Scriptoribus antiquis*. *Voss. de Scient. Mathem. p. 416.*

Petrus Pitheus, vir omnium prædicatione majoris: ejus obitu nupero quantam *Resp.* jacturam fecerit, mecum lugere, quam multis commemorare malo. *Sciop. l. 5. Suspect. Lect. epist. 26.*

Exincta est illa sæculi nostri lux: perit illud *Gallie* nostræ decus propè unicum?
ô tristem

Tristem & forte fatalem nostris *Musis* casum! nam ubi hodie *Petri Pithaei* sunt? Post amissum *Magnum Cujacium* ille fuit cum aliis oppidè pauci, qui dignitatem literarum in hoc regno tueretur. Eo extincto, ne brevi concidat *Respublica* metus est. *Cassaub.* epist. 126. ad *Iac. Gillotum*.

Scaliger ait omnia opera Domini *Pithaei* bona esse, sed illi palmam ascribere videtur quod inscribitur *Adversaria Subseciva* seu *Synopses*; deinde verò *Annalibus Francorum* in folio & in octavo. Dicit tamen illum quandoque de *Antiquitate* perperam judicare, quoniam saepe ea rationi praeferebat, quae in veteribus exemplaribus legatur, quamvis illa contrarium ei suggessit: Ceteroquin autem neminem illo melius scire *Historiam*, *Consuetudines*, *leges*, *Antiquitates* variarum *Reverumpublicarum* quarumlibet *Regionum*. *Scaligerana* 2. *Gall.*

Apud hunc (*Petrum Pithaeum*) de praeclaris *Gallorum Philosophis* ea lego, quae totidem propè apicibus & apud *Gilbertum Cognatum*, neutro interim alterius mentionem faciente. Uter alterum vel anticipaverit scribendo, vel describendo sit secutus, juxta cum ignavis scio. *Thomas.* de *Magnum*: 520.

Eruditus erat supra vulgus: tantam in professione sua gloriam adeptus est, ut frequenter ex *Regionibus* extraneis ad ipsum mitterentur lites ut judicium, a quo non liceret provocare, de iis ferret. Tam feliciter ipsi succedebant litium compositiones ut *Arbitri Sapientis* nomen inde meruerit. Erat praeterea aequè modestus atque doctus, omniumque benevolentiam incomparabili lenitate sibi conciliabat, & ardenti affectu quo cupiebat omnia praeclara ingenia omnesque honestos homines sibi contemporaneos officiis suis sibi demereri. Usque adeo ab omni avaritia erat alienus & in egenos munificus, ut pauperibus erogaret quicquid diebus festis & Dominicis lucrabatur. Protestantium religionem professus est usque ad *Parisinam* *Lanienam*; sed metus mortis illum tunc aegit ad illius doctrinae abnegationem & ad *Romanæ Ecclesiae* communionem adeundam, ut asseverat *Josephus Scaliger*. Alii scripserunt quod *Petrus Pithaeus* triennio ante annum 1572. Religionem pristinam deseruerit. *Ant. Teissier* *Elog. Vir. Erud. Gall.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc sibi vivus Epitaphium composuit:

Pithaeus hic jaceo, mecum & charissima conjux;

Sic compar vita, compare morte finor.

Improbe, quid ridet? casti sacra nescis amoris:

Nel non, vel cineres, hac comite esse juvat.

JOSEPHUS

JOSEPHUS JUSTUS SCALIGER.

Hæc ejus Symbolum:

F V I M V S T R O E S.

Clar. A. D.
MDLXXX.

Julii Caesaris Scaligeri filius, Gallus, Aginni Nitiobrigum natus est, die 4. Augusti, Anno Dom. 1540. Obiit anno 1609. Mense Januarii. Scripsit varia.

Daniel Heinsius abyssum eruditionis, scientiarum mare, solem doctorum, divini Patri divinam sobolem, genus Deorum, perpetuum literarum dictatorem, maximum naturæ opus, & miraculum, ac extremum ejus conatum appellabat.

Is Juvenis quantâ sit eruditione & judicio, quâque in *vetustis Scriptis* conferendis industriâ, & abstrusa sensibus eruendis acumine, monumenta ab eo edita testantur. *Georg. Buchanan* in Hist. Scot. 1668. p. 77.

Senatus Critici princeps, Iosephus Scaliger. Voss. Institut. Orator. l. 4. p. 159.

Præclare admodum, si quisquam alius, de literarum studiis meritis. *Voss. lib. 4. Idolol. c. 28.*

Julius Scaliger vir incomparabilis, nisi Iosephum genuisset. *Casaub. de 4. ling. pag. 57.*

Nihil est quod discere quisquam vellet, quod ille docere non posset: nihil legerat, (quid autem ille non legerat?) quod non statim meminisset: nihil tam obscurum aut abditum in ullo vetere *Scriptore Græco, Latino, vel Hebræo*, de quo interrogatus non statim responderet: *Historias omnium populorum, omnium ætatum, successiones Imperiorum, res Ecclesiæ veteris* in numero habebat. *Animalium, Plantarum, Metallorum, omniumque rerum naturalium proprietates, differentias, & appellationes*, quæ veteres, quæ recentes, tenebat accuratè. *Locorum situs, provinciarum fines, & variâs pro temporibus illarum divisiones*, ad unguem callebat. Nullam disciplinarum scientiarumve graviorum reliquerat intactam. Linguas tam multas tam exactè sciebat, ut vel si hoc unum per totum vitæ spatium egisset, digna res miraculo potuerit videri. Omitto *Mathematica* ipsius studia, & nobilissimam *Temporum* disciplinam; quâ in parte, ut non assecutus sit semper, quod quærebat; ea certè præstitit, quæ justam admirationem doctis æstimatoribus non possint non exprimere. *Is. Casaub. ad Thum. Luc. 3. Kal. Quintil. 1610.*

Ex *Julii Caesaris Scaligeri* liberis, ultimus hodie superat *Iosephus Justus Scaliger*, qui secundum Patrem nunc inter literatos & in re literariâ principem sine controversiâ locum tenet, verè eruditorum *Phœbus*, ut politissimi ingenii vir eum indigitavit. De hoc ut plura dicam, nec pudor ejus patitur, nec per ingentia ipsius erga me merita licet; quanquam minimè vereor, ne propterea minus vera de eo prædicare videar; cum quidquid dixerò opinione omnium vero minus sit.

Sed

Sed potius est utanti viri nomen per transennam appellasse contenti, cultum quo divinum ejus ingenium cum rarâ morum probitate conjunctum, pro jure amicitiae, quæ mihi cum illo intercedit, prosequimur, venerabili silentio, ut in sacris fieri amat, obsignemus. *Thuan* ad ann. 1558.

Dii Boni! quàm multa ille nova, quàm multa vetera, non lecta, non visa, non audita aliis depromit! *Dæmonium hominis. Lips. epist. Quæst. l. 3. epist. 20.*

Ille unus est, quem miramur, quem æmulamur, imò, ne mentiar, cui invidemus. Felicem *Galiam* hoc sol: cuius claritas non ad eos solum qui nunc sunt, sed ad posteros diffundetur, quamdiu quidem erit in Terris nomen literarum. *Idem Cent. 1. Epist. 21.*

Literarum omnium *Dictator* perpetuus, & per omnia *Dii* magis quàm *Homini*bus comparandus, *Iosephus Scaliger. Gasp. Sciopp. præf. de Crit.*

Ejus *Scripta aurea*, tanquam *ancylia* cælo delapsa, cum honore & religione quadam omnes eruditi tractare solent. *Idem de Art. Crit. p. 10.*

Fuit ille vir, quod etiam omnes invidi fateantur, inviti, ætatis suæ doctissimus, cui nec sequentes omnes parem ferent aut videbunt, ut nec tulerunt priores. *Cl. Salmus. ad an. Beverovicium, Leyde Non. Decemb. 1632.*

Vir tantus, cuius nomen nunquam mihi occurrit, quin illud venerer. *Herald. Animadvers. in Salmas. l. 2. c. 19.*

Scaligerana Manuscripta, curiosus admodum est liber, sed aliquantum periculoso. Trigesimus est annus ex quo illum describendum curavi ex Autographo, quod mihi commodavit Dominus *du Puy*, qui intini Amici mihi fuerunt & honesti viri. En qua ratione compositus fuerit: Juvenis quidam nondum vigesimum ætatis annum assecutus, nomine *Johannes de Vassan Campanus* *crugonensis*, qui *Geneva* studuerat, literas commendaticias à magno *Casaubono* Parisiis accepit ad *Iosephum Scaligerum* & in *Hollandiam* concessit. *Johannes* ille de *Vassan* nepos erat *Dominorum Pitbou Scaligeri* amicissimorum, quem singulis hebdomadibus viri Docti conveniebant. *Johannes* de *Vassan* attentè audiebat & scriptis mandabat quæcunque dicebat *Scaliger*. Hunc ortum habuit liber ille qui hodie in Regia Bibliotheca extat. *Johannes de Vassan* è sua peregrinatione redux *Minister* factus est, deinde procurante *Cardinali Perronio* & amplæ pensionis annuæ ille tamento, Catholicam Religionem amplexus est. Sed pensione postea non procedente, *Fulienfis Monachus* factus est, & antequam in Abbatiam illam se reciperet, *Domino du Puy* hoc Manuscriptum dono dedit. *Guic. Patin Epist. 154. Gall.*

Non minor Parente filius *Iosephus Scaliger*, cuius & extant *Epistola*. Ejus Viri maximæ sunt in tem literariam merita, qui velut Pater quidam literarum per universam *Europam* salutandus est. Ex ejus ludo prodierunt, quos *Batavi* habuit, Viri Illustres. Ejus *Epistola* eruditione omnigenâ plenissimæ sunt; præter dictionem enim tersam & argutam proponuntur illic *Philologia*, *Medica*, *Mathematica*, *Chronologica*, & quæ ad Orientalem literaturam pertinent; iudicia multa de viris doctis, de libris, quæ legere, quæ excerpere debent harum rerum

kkkkk

curiosi.

curiosi. *Dan. Georg. Merhof. Polyhist. pag. 288.*

In *Criticis* omnium rectè æstimantium iudicio princeps sine controversiâ, sine æmulo ac rivali dominatur. *Baud. orat. in obit. Scalig.*

Quales olim fuerit *Reuchlini, Merceri, Vatabli, Pagnini, &c.* & non ita pridem magnus ille *Scaliger* quem ultimum in scenam produco, quod tanquam *Aquila* in nubibus & orbis literati Imperator, ac eruditionis princeps, reliquis palmam præripere & apicem summæ laudis obtinere videatur, ita in *Hebrais* non ad stuporem, sed ad miraculum doctus. *Iac. Cruc. ad Lud. de Dien, Delphis 8. Kal. Sext. 1631.*

Inter eos qui linguæ *Hebraicæ* studio summopere delati sunt, fuit *Ios. Scaliger* singulare *Levdensis Academia* haud ita pridem decus, qui quantum ejus cognitione & sibi & aliis profuerit, immortalitate dignissimo ejus Opere de emendatione *Temporum*, ut de aliis taceam, abundè testatur. *Thom. Erpenius Orat. de Ling. Heb. & Arab.*

Cum illustrissimum *Belgii* kimen & *Heros* incomparabilis *Ios. Scaliger* (8 quæ profusissimæ lachrymæ tantum literarum decus, tantam prudentiæ affluentiam, morte in uno illo extinctam satis dignè inquam deffere possint) ad hanc *Hebraismi* restorationem me pro illustri tuâ humanitate cohortatus sit, debui tanti *Heros* iudicium magnificere. *Baxioff. Pater ad Holland. Ord. in Thes. Gram. Ling. S. 1609.*

Incomparabilis *Scaliger*, invidorum scopulus, eruditorum scopus, ad ejus literariam qui proximè accesserit gloriam, ille cæterorum sit eruditione Princeps. *C. Barib. in Claud. p. 77.*

Cujus incomparabilem eruditionem, ingenium supra mortales, prius defessi sunt homines laudando (usurpabo illud *Salustii ad Casarem*) quàm ipse gloriâ digna faciundo. *Ioh. Wouwerius in Petron. pag. 375.*

Eo fuit ingenio, ut factum sibi fieri à quocunque tandem vetustissimo Veteratore & mangone non facile pateretur. *Rapert. cap. 2. Observat. ad Bosold. hist.*

Decus æternum ævi sui: Vir aut heros potius, & quidem *Heros* magno satus, in tantum laudandus, in quantum virtus & meliores literæ possant intelligi: quantum ille *δαμνόν* & *ἀνὴρ*, magnitudinem, amplitudinem, majestatem, denique pænē solus quum animo viderit, ingenio fuerit complexus, divinâ & sine exemplo felici industriâ, per totum vitæ curriculum bene de iis mereri nunquam cessavit. *Isaac. Casaub. in Anea Tacitica pag. 91. ubi ejus obitum deplorat.*

Eusebium Scaligeri legi, & ita sum admiratus, ut nihil simile putem me legisse. *Jf. Casaub. ad Ioan. Vassanum epist. 811.*

Sanè unicus libellus contra *Serarium* tantâ doctrinæ reconditæ copiâ est refertus, ut omnes inimici *Scaligeri*, si in unum conveniant & capita conferant, parem librum nunquam sint daturi. *Idem Lit. ad Thuan.*

Author *Novellarum Republicæ literariæ* Junii 1684. arrepta occasione ab erroribus quos in *Scaligeri Catullo* observavit *Dom. Vossius* junior, ait illum nimis excelsi esse ingenii nimisque eruditum quàm ut bonum *Commentarium* elaborare posset. Nam ex ingenii acumine apud Authores quos *Commentabatur* plus artis

artis & genii deprehendebat quam reverà iis inesset, & profunda ejus literatura in causa erat, cur mille relationes videret inter *Authores* quem legebat sententias & aliquod Antiquitatis reconditissimæ caput. Adeo ut sibi persuaderet Authorem suum ad ejusmodi Antiquitatis caput alluisse, & hoc fundamento supposito locum aliquem emendabat. Fieri etiam potest, ut cupido elucidandi Mysterium aliquod eruditionis, cæteris *Criticis* ignotum, ipsum impelleret ad supponendum quod id hoc vel illo Authoris loco lateret. Ut ut sit *Commentaria* ab eo prof. & conjecturis audacibus, ingeniosis & eruditissimis scatent: sed parum verosimile est quod Authores de iis omnibus quæ ipsis astringit cogitaverint. p. 532. 553. Gall.

Iosephus Scaliger, ut aliis in *Republ. Literaria* meritis clarus, ita non inficiandi nominis Poëta fuit — Equidem nubilus est in *Andra* nubilus in *Orpheo*, sed studio id factum, ut tenebrosa Opera Græcæ ostenderet reddi posse Latinæ etiam caligine: in quâ tamen multum antiquæ lucis, si quis intentius speculetur. *Borrich.* de Poët. p. 118, 119.

Jes. *Rapin.* testatur nec *Julium* nec *Iosephum Scaligerum* in Poësi felices fuisse, eo quod sibi nimis inceperint. Dicit illos non potuisse vincere pertinaciam genii sui qui jam alio tum se converterat; & quævis filius Patre cultior fuerit, nihil tamen illum in sua Poësi venustum habuisse. *Rapin.* Animadv. general. in Poët. Animadv. 40. p. 123. 124. edit. in 4. Gall.

Derisio & Contradictio ejus essentia partem constituabant: Nisi enim in quibusdam singularis fuisset, in omnibus vero peremptorius, neque *Scaliger* fuisset, neque *Julii* filius. *Perr.* test. in sua Cosmographia angl.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

* *Iosephi Scaligeri* liber de *Emendatione Temporum* prohibetur donec emendetur. Ejusdem Epistolæ, donec corrigantur, non permittuntur. *Index. Rom.* impress. An. 1681.

Hoc ejus Epitaphium.

Aeternæ Memoriae Josephi Justi Scaligeri Jul. Cæsaris à Burden Fil. Principum Veronensium Nepotis, Viri, qui invicti animo una cum Parente Heroe Max. contra fortunam assurgens; ac in suum sibi persequens, Imperium, Majoribus ere- tum ingenio excelso, labore indefesso, eruditione inusitata, in Literariâ Republicâ quasi fataliter recuperavit; sed præsertim ejus Modestia, quod fieri sibi vetuit, iidem, qui in urbem hanc evocarunt, Curatores Academiae, ac Urbis Coss. Hoc Loco Monumentum P. C. ipse sibi æternum in animis Hominum reliquit. Obiit. XXI. Januarii M.DC.LX.

HENRICUS STEPHANUS.

P *Arisinus*, Filius *Roberti*, Typographus celebris, eruditione inter primos sui Cl. A. D. Seculi. Juvenis ex Italiâ reversus, *Anacreontem* cum notis edidit, & versibus MDLXXX, Latinis expressit. Πολύγλωττος & excellens, Scripta in omni literarum genere edidit in lucem; inter alia & *Gallica* Linguae cum Græcâ conformitatem, tractatu Regi

K k k k k 2

dedicato

dedicato monstravit: De publico impense meritis. *Apologia ejus pro Herodoto* quibusdam ingrata est. Majoris securitatis causâ *Genevam* se recepit, unde sæpè excursions faciens, anno 1598. septuagenarius ferè, *Lugduni* obiit. *Hofman.*

Henricus tanto patre dignissimus filius. Typographicam non solum postea exercuit, sed multa ad juvandam rem literariam propriâ industriâ contulit; inter alia edito, æmulatione patris, qui linguæ *Latine* penum olim condiderat, *Lingua Græca* copiosissimo & multorum *Principum Gazæ* præferendo *Thesaur.* *Thuan.* ad Ann. 1559.

Viri doctissimi, & in cognitione *Sermonis Græci* planè subacti, *Henricus Stephanus*, & *Eustathius Tanaquil. Faber* Epist. l. i. Epist. 18.

Erat in eo viro (*Henrico Stephano*) summa ingenii fecunditas, & si vè *Græcè* si vè *Latine* scriberet, utriusque linguæ usus & facultas omnium paratissima. *Samaritan.* in Elog.

Henricus Stephanus inter omnes literarum principes ac *Heroes*, qui superiori sæculo *Hellenismi* studio, *Græcæ*que Linguæ cognitione claruerunt, ut in omni *Græcâ* literaturâ meritò primas obtinuit, ita & in *Poëti Græcâ*, & imprimis *Homeri*, verè *ῥαβδονοῦ*, Coronam ad aliis omnibus laureamque præcipuit. *Duport.* præfat. ad *Metaph. Psalm.*

Henricus Stephanus ex omnium confesso non modò inter cognatos sed etiam inter omnes *Typographas* qui hactenus claruerunt eruditissimus fuit. Fatendum tamen est *Hebræorum* illo callentiorum fuisse Patrem ejus, & filii impressiones Paternis longè inferiores esse, cum quoad characterum concinnitatem & pulchritudinem, tum quoad accuratorem ipsam. Cum enim veller omnes *Auctores Græcos* verò cum primis à se evulgandos, propriis suis manibus correctionis respectu, & ut *Notas* iis adiceret, pertractari minis præcipitanter procedebat, ne bina *Typographii* sui præla quandoque feriarentur: quapropter exemplaria revifere & examinare nullatenus ipsi vacabat. *Indicia Eruditorum* per *Baillet.* *Parisi.* 1685. Gall.

Scrisit de Linguæ *Gallicæ* cum *Græcâ* cognatione *Henricus Stephanus*, auctor immortalis operis, quod *Thesaurum Lingua Græca* indigitavit. Ut autem erat ille in omni literaturâ meliore consummatissimus, *Lingua* autem *Græca* vel ad miraculum peritus, ita hoc opere defunctus est. *Meric. Casaub.* de 4. Ling. p. 192.

Frustra laborant *erionius*, *Henricus Stephanus*, & alii in *Gallicæ* Linguæ ex *Græcâ* repetendâ origine ac utriusque cognatione probandâ, quasi res ita se haberet, cum certissimum sit, & *han.* & *iphanam*, *Italæ* que à *Latina Romana* que corruptâ fluxisse. Hinc non mirum si sæpissimè inceptant in suis *Etymologiis* frigidissimis. *Scaligeran.* l. p. 99.

Importunum istum correctorem *Scaliger* appellat *Henricum Stephanum*, qui omnes quotquot edidit libros, suo arbitrio corrumpit. *Scaligerana* ibid. p. 69, & 81.

Henricum Stephanum planè *Interpretem* audeas dicere: eximia in reddendis verbis diligentia; summa in exponendis sententiis accuratio; mira in *Character* exprimendo felicitas, insignis ad hæc perspicuitas, pari concinnitudine conjuncta. *Huet.* de *Clar. Interpret.*

Mirificam.

Mitificam de se famam admodum juvenis excitavit, cum ex Italia reversus *Anacreontem* Poetam Gracum anno 1554. primus evulgasset. *Acta Erudit.* Kalend. Maii 1684.

Henricus Stephanus Roberti filius, probus Adolefcens, ac liberali doctina supra ætatem instructus, *Anacreontis Carmen* mihi dedit inventum à se fortè (ut aiebat) in antiqui libri regmine. *Petr. Victor. Var. Lect.* l. 20. c. 17.

Dominus *Colomies* refert nobis, *Scaligerum* habuisse *Anacreontem* in quo propria manu notaverat, quod *Henricus Stephanus* versionis Odarum hujus Poetæ non fuerit, author sed *Johannes Doratus Paul. Colomies.* Opusc. p. 109. Gall.

Henricus Stephanus edidit emendationes *Lud. Carrionis* in *Agellium* tanquam suas. *Phil. Carol. Animadvers.* in *Agell.* l. 1. c. 6. *Animad.* 3.

Nihil laborum unquam pejus cecit *Henrico Stephano*, quàm scripta pro *Herodoto* Apologia. Ito quippe libro cum gravissimè in sacrum *Lucullatorum* ordinem peccasse judicaretur, ignibus fuisset expiandus, nisi imminenti periculo se subduxisset. *Stephano* itaque fugâ sibi consulente, & in nivosis *Arvernia* montibus latitante, cremata à toriore, effigies pro ipso pœnas luit. Unde josabatur sæpè, ut erat ingenio cavillator: "Nunquam se magis riguisse, quàm cum *Parisiis* ustularetur. *Tollus de Infelicitat.* Literat. p. 87.

Henricus Stephanus Gallicè, si eorum quisquam, benè scribebat, ut illud comprobavit *Dissertatione de vita Catharina Medica*, quæ peritum artis Magistrum sapit, juxta sententiã novi Translatoris *Fratri Pauli*. Linguam patriam tam eleganter loquebatur, ut *Henricus III.* ipsi mandaverit *Dissertationem de Gallica lingua præcellentiã* conscribere. *Novellæ Gallicæ* Reip. literariæ Martii 1684. p. 92. 93.

Henricus Stephanus non minus inordinatum in moribus, quàm eruditum in scriptis suis se præbebat. Morosus & rusticanus erat, & cum propriam filiam, tum generum suum doctum *Casanbonum* averfabatur. Librum contexit de *Latinitate Lipsiana* ubi de bello adversus *Turcas* unice loquitur, quod ita ridiculum fuit existimatum ut quidam festivè huic inscriptioni duo vocabula attexuerint. De *Latinitate Lipsiana* adversus *Turcam.* *Ant. Teissier* Elog. Gall.

* *Henricus Stephanus* inter *Hæreticos* primæ Classis locum habet in *Indice Triden. ino.*

Carmina ejus habentur *Tom. 3. Delit. Gall.* p. 837.

Alia ejus *Opera* variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRIDERICUS SYLBURGIUS.

Germannus, natus est *Wetteræ*. Obiit *Heidelbergæ* anno Dom. 1596. ætatis 60. *Clar. An. D.* Erat in *Gracâ* literaturâ insigniter versatus. *Gracos* Scriptores complures MDLXXX. emendavit, & quàm castigatissimè edidit, *Herodotum* puta, *Clementem Alexandrinum*, *Dionem Cassium*, *Iustinum Martyrem*, *Theodorum* &c. *Etymologicon Gracum* magnum à mendis repurgavit, & perpetuis notis illustravit. *Henricum Stephanum* in concinnando *Gracæ* Linguæ *Thesaur*o egregiè adjovit. Ob hanc operam

Kkkkk 3

& alia merita à *Marpurgensi* Academia annuum ei stipendium, de Principum *Hassie* sententiâ, constitutum est. *Konig.* in Biblioth.

Vir optimus, doctissimus, & de bonis literis benè meritus — Fuit verè vir eximius, humilis, industriæ incredibilis, candidus & apertus. In *Editionibus* ipse ingenuè professus semper est, quorum operâ ac laboribus sit usus, additis etiam nominibus ad quorumcunque Symbolas: ut sita cuique constaret gratia. *Henricum Stephanum* egregiè juvit in comportando *Thesauro Linguae Graecae*, adeo ut potissima pars ejus labore constet. *Melch. Adam* in vit. ejus.

Fridericus Sylburgius quàm plurima veterum, præsertim *Græcorum*, Scripta partim jam edita, denuo recognita, ac variis lectionibus, Notis, Indicibusque illustravit; partim primùm ipse summâ curâ adhibita publicavit: eoque nomine magnam ab omnibus, qui rei literariæ consultum cupiunt, & à posteritate non ingrata iuvit gratiam; eoque majorem meruit laudem, quòd in tam laudabili publicæ utilitatis promovendæ studio assiduus propriam gloriam contemnere visus est. *Thuan.* ad an. 1596.

Fridericus Sylburgius, vir *Græci* doctissimus. *Meibom.* *Mecænas.* c. 26.

Vir eruditionis ac industriæ singularis. *Quensted.*

Sylburgii Grammaticam Græcam magni æstimat *Fossius* præfat. in *Clenardi Gram. Græc.*

Friderico Sylburgio, Veterano, quanti auctores, quâ *Græci* quâ *Latini*, quâ *Sacri*, quâ *Seculares*, vitam sanitatēque debent! De cujus viri incredibili & indefessa diligentia industriâque satis ex merito dici non potest. Viveret ill., quamvis *Heidelbergæ* superiore anno mortuus, viveret perpetuò, in suo *Aristotele*, in *Dionysio Halicarnassæo*, in voluminibus *Historicis*, in *Clemente Alexandrino*, in *Iustino Martyre*, in *Theodoreto*, in aliis. *Sciopp.* de Art. Crit. p. 17, 18.

Sylburgius obiit? ô factum male, ô gravem Reipublicæ literariæ jacturam! En quo spes mortalium redeant: Nam paucis ante diebus per *Commelinum* mihi significatum erat de multis ipsius cœptis & inchoatis laboribus. Habent *Græcarum* litterarum amantes quod doleant. *Casaub.* Epist. 48. ad *Jacob Bonarsium*.

Sylburgius *Thesauro Græco* *Henrici Stephani* operam commodavit. *Sylburgii & Commelini* editiones sollicitè exquiruntur. *Scalig.* 2. Gall.

Fridericus Sylburgius inter doctissimos seculi viros censebatur quoad *Græcam* linguam & reliquas humaniores literas. Grammatica ejus *Græc.* in magno pretio habetur, & *Ramus*, cujus Sectator erat, methodum in illa servavit. *Judicia Eruditor.* Paris. 1685. per *Bailletum*. Gall.

* *Friderici Sylburgii Opera*, si expurgentur, permittuntur. *Ind. Madris.* edit. ann. 1657.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

FRANCISCUS TOLETUS.

Clar. A. U. **N** Atione Hispanus, patriâ *Cordubensis*, humili loco natus est Anno 1532. MDLXXX. Obiit anno 1596. Primus omnium ex Societate *Iesu* in Collegium *Carolinum* cooptatus est.

Primus memorabitur *Franciscus Toletus Cordubæ* utriusque *Seneca* cunis no-

hilissimâ *Barica* civitate, cæterum humili loco natus; qui animi virtutibus & sedulâ institutione, quod ipsi à natalibus deerat, supplevit. *Salmantica* brevi nomen adeptus magnum, ita ut philosophiæ professor prima adolescentia fuerit, quod non nisi jam ætate provectâ alii consequuntur. Postea pietatis studiis cum se totum devovisset, *Iesuitico* sodalicio, quod illo tempore passim in *Hispaniâ* & præcipuè *Salmantica* floresbat, nomen dedit, & *Romam* evocatus gymnasio cum aliquot annis præfuisset, à sacris concionibus *Pio V.* post *Benedictum Palmium* & *Alfonsum Salmeronem* fuit, & magnis negotiis pertractandis *Io. Francisco Commendone* Cardinali in *Germaniam* ad *Maximilianum* Cæsarem, & *Sigismundum Augustum* *Poloniæ* Regem, ut de Sacro fœdere contra *Turcos* ieiendo ageret, legatio comes additus non minorem prudentiæ, quàm antea eruditionis ac pietatis laudem meruit. Dein sub *Gregorio XIII.* magnis negotiis disceptandis adhibitus fuit, & sub *Sixto V.* Bibliis recognoscendis operam navavit; ac tandem à *Clemente VIII.* primò ex eâ Societate, in Collegium Cardinalium cooptatus est. Antetrigennium in negotiis de Regis cum *sanctâ sede* reconciliatiene admodum promptam & egregiam navavit operam, ac tandem hoc anno 1596. 18. Kal. Octob. in palatio *Vaticano* placidè ad Deum migravit 74. annum supergressus, & ad *S. Mariæ* majoris marmoreo tumulo à Basilicæ illius sodalibus, quibus pecuniam ad pios usus legaverat, honorificè conditus est. Scripsit multa, quorum præcipua sunt, quæ in *Aristotelem*, deinde in *Ioannem*, *Lucam* & Epistolam ad *Romanos* edita sunt. Conciones ab eo habitæ & scriptis postea mandata nondum lucem viderunt. *Thuan.* ad Ann. 1596.

Vir fuit doctissimus, & cum aliis, tum verò Philosophicis ac Theologicis literis ornatissimus. *Salmanticæ* à primis annis cupiditate literarum profectus, *Dominicum Sorum* habuit inter ceteros Doctorem, qui *Toletum* propter ingenii excellentiam, *Prodigium* appellare consueverat. A *Pio V.* Pont. Max. anno salutis 1569. accersitus est, ut in sacro Palatio Concionatoris munus obiret. Quod tantâ cum laude præstitit, ut per totos 24. annos apud *Pium* ipsum *V. Gregorium XIII.* *Sixtum V.* reliquosque succedentes Pontifices, maximo Cardinalium, Prælatorum, Oratorum, & Christianissimorum virorum concursu verba fecerit, & Auditorum animos in admirationem adduxerit; non tam verborum elegantia, quàm sententiarum gravitate, reconditæ doctriinæ excellentiâ, Ordinis dispositione, ingenii perspicuitate ac magnitudine. *Phil. Alegambe* de scriptor. Soc. Ies.

Martinus Navarrus eum vocat, excellentem Sacræ Paginæ Doctorem, & acerrimam Gymnastam, Ecclesiastæ cum primis urbis & orbis suspiciendum, Societatis *Iesu* ornamentum.

Andreas Eudamon Iohannes, ejus eruditionem, ingenium, solertiam, ac orbem totarum semper miraturum.

Andreas Vitorellu. hæc de *Toledo* inter multa alia scribit: Revereor Cardinales *Toleti* nomen, admiror in Divinâ, humanâque Philosophiâ, atque in Sacrarum Literarum libris explicandis præstantissimum viri ingenium, præstantissimam eruditionem; Admiror aureum, sacrumque, quale Veterum sanctorum Parum, in concionibus eloquentiæ fumen; singularem in rebus agendis prudentiam,

• dentiam, incorruptissimos benè institutæ vitæ mores *Cardinalis* optimè de *Catholicâ Fide & Religione* meriti.

Ferdinandus Ughellus cum appellat, virum ad *Christiana Reip.* beneficium natum, propter religiosissimæ vitæ exemplum, prudentiam, summamque doctrinam longiori vitâ dignum.

Eorum, qui de rebus divinis, & ad æternam salutem pertinentibus, ad summos Pont. & amplissimum purpuratorum patrum consensum verba fecere, *Francisco Toletus Hispano*, è Soc. Jesu, omnium præstantium judicio virorum concessu, palma tribuitur. Nemo enim inventus est adhuc eo theatro dignior; nemo, qui aptius ad eorum, quibuscum illi res erat, personas loqueretur; nemo, qui illi prudentia doctrinâ eloquentiâque antestaret, non hæc elegantulâ, & in morem mulieris comptâ, ad aucupium aurium imperitorum præsertim accommodatâ, sed illâ forti, ac virili. *Ian. Nic. Erythraeus* in *Pinacoth.*

Franciscus Toletus, vitæ cæteris honestior, & dignitate præcipuus, ac præcellens doct. inâ. omni que inter *Iesuitas* exceptione major. *Mommsen* de *Monarch. Tempor. Pont. Rom. c. 4.*

Multa *Toletus* scripta edidit, multos in *Sacris Literas* eximios *Commentarios* conscripsit, in quibus nullum, quod sciam, Doctrinæ *Hildebrandicæ* vestigium, nisi fortè leviter impressum, apparet. Memini cum ante annos viginti & quod excurrit, *Toletus* in *Evangelium Iobannis* *Commentarii* ad *Theodori Beza* manus primam pervenissent; qui tum forte eundem divinum *Evangelistam* in publicis lectionibus exponeret; virum illum, ut erat doctissimus pariter & doctorum candidissimus æstimator, impensè *Toletus* illud opus mihi in privato colloquio laudasse. Et meritò. Nam in ejus *Scriptis*, quæ legi, cum eccellente rerum *Philosophicarum & Theologicarum* notitiâ par certat modestia; quæ judicio meorum in alio quovis *Scriptore*, tum in *Theologo* potissimum, laus est vel præcipua. Ac licet non negaverim, *Toletum* in ornando *Romano Pontifice* admodum libenter aliquando agere: Nova tamen portenta *Sententiarum*, qualia *Bellarminus* è fecundo suo pectore multa promisit, apud illum non invenies. *Is. Casaub.* in *Epist.* 624. ad *Frontonem Ducum* p. 725.

Toletus in *Joannem* bene scripsit, nemini obtruncat. *Scaliger* a posterior.

Extat ejus in *Psalms* 17. *Commentarius*, Ven. 1602.

Extant in *Psalms* 31. *Sermones* Col. 1600, Mog. 1604.

Extat in *Luca* cap. 12. pr. *Commentarius*, supplementum in reliqua dederunt *Patres ejusdem Soc.* fol. *Roma* 1600, 4°. *Paris* 1600, 4°. *Venet.* 1600, fol. *Venet.* 1601, fol. *Col* 1611. & aliis vicibus.

Extant in *Joan.* *Commentaria*, fol. *Roma* 1588, 1590. *Lugd.* 1599. *Col.* 1599, 1611, 4°. *Brixia* 1604. *Lugd.* 1615, 4°. *Venet.* 1589.

Extat in *Epist. ad Romanos* *Comment.* 4°. *Mogunt.* 1604. 4°. *Venet.* 1602, & *Rom.* *ibidem*.

Hoc

Hoc ejus Epitaphium, Roma in S. Maria Majoris.

D. O. M.

Francisco Toletio Cordubensi S.R.E. Presbytero Cardinali, summo Theologo, Verbi Dei Predicatori eximio, in rebus magnis agendis consilio & prudentiâ singulari, qui ob excellentem virtutem & merita præclara Clementis VIII. Pontificis Max. judicio primus in Societatem Jesu amplissimam dignitatem intulit. Vixit annos 73. menses 11. dies 10. Obiit anno 1596. die 4. Septembris Sancta Dei genitrice hærede instituta, Presbyteris, qui ad ejus altare Missas celebrant, censum perpetuo attribui jussit. Benedictus Justinianus & Petrus Aldrobandinus Cardinales Executores Testamentarii Collega optimo, Capitulum & Canonici hujus Basilica Viro Amplissimo & optime de se merito posuerunt.

LÆVINUS TORRENTIUS

Patriâ Gandavensis; cum literarum tyrocinium in pueritiâ Lovanii fecisset, Clar. A.D. MDLXXX.
Bononiæ Juris Civilis & melioris Antiquitatis cognitionem non vulgarem adeptus est; doctissimorum virorum, qui tunc in Italia florebant, Patavii, Romæ, Venetiis consuetudine usus, ingeniumque in pangendis versibus præcipue exercuit: Domum reversus ab Everardo Marciano Cardinali Leodicensi Episcopo ob singularem eruditionem cum summâ morum probitate conjunctam in familiam ascitus, & honorifico sacerdotio donatus. Demum variis legationibus summa cum prudentiæ laude defunctus, post Franciscum Sonnum primum Antverpiæ Episcopum, eâ dignitate (post receptam à Parmensi urbem) ornatus est, in eoque munere septuagenario major decessit 6. Kalend. Maias, Anno 1595. Thuan.

Scriptit Comment. in Horatii Opera—Comment. in Suetonii Casares—Poëmata varia—De Bello Turcico.

Vir Sacrâ liberalique doctrinâ ad miraculum usque excultus fuit, ac Lyrici carminis post Horatium, vel ipsorum Italorum judicio, princeps habendus. Historiam Romanam mirifice illustravit, & commentarium eruditum in Suetonii Casares iterum evulgavit. Horatium quoque insigni ac copioso Commentario ab ipso illustratum Andreas Schottus post mortem edidit. Ant. Sander. de Gandav. Erud. Clar.

Lævinus Torrentius vir clarissimus, & de Suetonio nuper, olim de universâ antiquitate optime meritis. Lips. Elect. l. 1. c. 11.

Torrentius vir non in omni re literariâ solum, sed in Poësi (quod mihi quidem eximium est: Qui scio Poëtam præstantem neminem fuisse sine parte quadam uberiore divinæ auriæ) magnus, vel potius summus. Lips. ibid. 2. l. c. 17.

LIIII

Effc.

Efferant *Bembos*, *Pontanos*, *Flaminios Itali*, attollant ceteri suos. Nos *Torrentium*, vel ipsorum *Italerum* iudicio, *Lyrici* Carminis post *Horatium* principem laudemus, qui perennis perpetuque *Torrentis* instar, sacra carmina ad extremam usque aetatem mirâ ubertate profudit. *Miram* in Elog. Belg.

Eruditio in *Torrentio* clucebat varia, Historiæ, Philosophiæ, rerum Divinarum humanarumque cognitio singularis: Eloquentia à natura fluens, sed aucta studio & usu legationum. Poëta adhuc fuit excellens; adeoque *Catholica* fidicem & princeps *Lyra* meritis audiebat, Carmen quippe pangebatur sonorum, purum, & *Horatio* simillimum. *Valer. Andreas* in Biblioth. Belgic.

Quem ego hominem (*Torrentium*) ob egregiam doctrinam, morumque probitatem mirifice diligo. *Latin.* in lit. ad *Archiep. Moguntinum*, dat. 11 Kal. Decemb. 1556.

Torrentius bene scripsit in *Suetonium*; *Torrentius* Episcopus *Antverpiensis* fuit: doctus & bonus. *Scalig.* posterior.

In Philologicis quid præstiterit *Torrentius*, me tacente vociferatur *Suetonius*, ab ipso editus, & Commentariis illustratus. *Scioppa* de Art. Crit. pag. 15.

Adolphus Occo scribens ad *Amerbachium* de illo verbis admodum inurbanis loquitur, quibus ostendit se illum non cognovisse. Censet illum ad *Antiquitatum* notitiam animum leviter appulisse, in quo non minus hallucinatur, quam cum asseverat Commentarios quos in *Suetonium* nomine suo excudendos curavit, ab illo concinnatos non esse. *Judicia Erudit.* Paris. 1685. per *Bailletum*. Gall.

Extant Poëmata varia. *Antverpie* ap. *Plantinum* 1594. 8°.

Extant Comment. in *Suetonium* ibid. 1592. 4°.

Extant Comment. in *Horatii* opera. Ibid. ann. 1607. in 4°.

Obiit *Antverpia*, ibidemque sepultus cum hac inscriptione:

D. O. M.

Levinus Torrentius Patria Gandavensis, literis & legationibus, domi, forisque spectatus, ex *Archidiacono*, & *Leodicensis Principis* vicario generali, 2. *Antverpiensium* Episcopus. 3. *Machlinensium Archiepiscopus*, designatus, Collegii Soc. *Jesu* apud *Lovanientes* fundator, ad rerum status *Belgici* Concilium adscitus, dum præcipitantem *Remp.* fratris viribus, animo infracto, consiliis sustento *Bruxellæ* discessit 6. Kal. *Maias* 1595. Vixi annos 70. M. 1. D. 18.

MICHAEL

MICHAEL MONTANUS

Gallus, nobilis Petrocorius, à Patre summi curâ educatus, Latinam linguam ante vernaculam, ab erudito quodam Germano, ipsi à prima infantia admoto, haurit. Praeceptores habuit Nicolaum Gruchium, qui de Comitibus Romanorum scripsit, Gulielmum Guarentium, qui Commentariis Aristotelem illustravit, Georgium Buchananum & M. Antonium Aureum. Graecam linguam per ludum addidit; instrumentorum Musicorum sono quotidie à somno excitatus. Obiit ann. 1592. ætatis 59. Hofman.

Clar. A. D.
MDLXXX.

Michael Montanus, mihi studiorum & voluntatum consensione conjunctissimus. Vir libertatis ingenuæ: Quam conatus ejus [sic enim immo talia sui ingenii monumenta indigitavit] ad omnem posteritatem testabuntur. Thuan. ad ann. 1592.

Thales ille Gallicus Michael Montanus scripsit librum Gallicum *9stum* titulo: probum, sapientem, & valdè ad meum gustum. Lips. Epist. Cent. 1. Miscell. Epist. 43.

Cum fide remisisti Montanum meum, an no trum potius, quia vos quoque eum amatis. Profecto vir ille magnus est, & factus ad Mores judiciumque formandum, sed maxime ad robur animis ingignendum, sine quo quid nisi fluctus hæc vita? Assidue in metu, spe sumus, & ab omni unda cupidinum rapimur: firmat hæc sapientie Anchora, quam ille navigio nostro aptat. Idem Epist. Cent. 2. ad Belgas, Epist. ad Remanum Robertum

Magnam Montani eruditionem testantur elegantes illi & ingenua loquendi libertate non minus quam doctrinæ varietate amabiles *Miscellaneorum* libri ab eo Gallicè conscripti, quos titulo sanè superbiorè dignos modestissime *Conatus* appellavit. Quantam porro sibi pepererit ex illius pulcherrimi operis editione vel apud exteras nationes eruditionis & sapientie opinionem tum patuit, cum ipsa illa Roma, quæ inter omnes totius orbis terre Civitates principem sibi locum vendicat eum ultro in Civium suorum numerum allegit atque cooptravit. Scav. Samaritan. in Elog. Gallor.

Quanto in pretio semper habita sint Scripta Montani, inde judicium facere licet, quod eorum Editio toties repetita sit: Malus enim liber verustatem non perfert. Nec verò sine ratione, aut felicitate quadam Genii solùm, scriptor iste tantam meruit famam. Nam præter alia multa, quæ ex ejus lectione haurire licet, attenti lectoris judicium maxime format, & instruit. Quo nomine inter aliquos Scriptores, quos Gallia tulit, præcipuè numerandus, & si fas dicere, primariis illis, qui de moribus antiquis scripsere, quodammodo accensendus venit. Roland. Mares. Epist. 1. Epist. 22.

Dum Montanum hic sapientem prædico, simul recorder judiciorum, quæ vehementer diversa vel potius adversa patitur vir ille: Aliis ejus ingenium, stylum, judicium laudibus ad cælum extollentibus; quibusdam humiliter deprimentibus & pene nullo censu censentibus. Hoc in eo putidum nimis,

LIII 2

&

puerilis jactantia est, quod toties delamentatur ad nauseam & irrisum legentibus, quàm sit labili ac nullâ prorsus memoria: Cum domestico testimonio ipse sibi fidem demat, tot lectissimis poetarum versibus, tot sapientum dictis velut ad nutum paratis, tam aptè scriptis suis instar *emblematum* intextis. Uti & hoc in eo ambitiosum, quod negat se recordari fervorum, nisi eos officiorum nominibus appelleret. Videor mihi in scenâ audire *Petronii Eunolpum*, cui tanta familia scilicet erat, ut *Carthaginem* capere posset. Gloriæ nempe cupiditatem specie contemnenti manifestius ostentat, quàm si palam præ se ferret. *Thom. Lansius* in *Orat.* p. 305.

Equidem si punctum omne fert scribendi dicendique rectò, qui facillimè felicissimeque cogitata mentis enunciare novit, vix quisquam hac facultate cum *Montano* conterri potest. Sensus & conceptiones ejus summovent plebem: Sermone tum quidem humile aut abjectum quidquam sonat, cum res minutas exsequitur & positas in quotidiana consuetudine vivendi. Verbis & vivo quæsitis dignitatem ac splendorem conciliat. *Idem* in *Orat. contra Galliam* p. 106.

Prolixæ digressiones, cum ratiociniis nimium diffusis, & nimis frequentes citationes Latina tria sunt quæ *Critici* hactenus in *Montanei* Tentaminibus censurâ notarunt, quamvis hæc esse mirifica fateantur, eaque semper præclarorum virorum delicias meritò fuisse. *Ephemerid. Gallic. Eruditorum*, die Lunæ 2. Aug. 1677.

Author Scrutiniæ veritatis ait *Montaneum* rerum à se propositarum rationes ferè nunquam afferre, aut saltem nullas ferè unquam ullatenus solidas afferre; cum quantumvis liberalis ingenii quandoque tamen insulsam eruditionem affectare; humane mentis mediocrem tantum cognitionem cum habere; vanam ejus gloriâ & arrogantiam ubique in libro suo se se prodere; cum palam se ipsum commendare; vanam ejus gloriâ nunquam manifestius patere quàm cum proprios nexos propalat: quandoquidem eos tantum memoret de quibus Mundani gloriantur, superbiorum & tumentiorum cum videri dum se ipsum culpat quàm dum se ipsum laudat. Denique *Montaneus* memorie felix non erat sed judicio adhuc infelicio. Ejus navi bonum quid admistum habent: falsæ sunt ejus ideæ, sed speciosæ: ejus dictio irregularis & audax est, sed jucunda: Ejus sermones argumentis malè confirmantur sed egregiè mente concepti sunt. In toto ejus libro nativæ solertiæ lumen quoddam splendet quod summo pere delectat. Licet merus sit Exscriptor, Exscriptorem tamen non redolet, vivida & audax ejus imaginatio facit ut è proprio penu promere videatur etiam ea quæ tantummodò ex aliis exscribit, omnia denique habet ad delectandum & ad illudendum requisita. *Author Scrutiniæ Veritatis* Tom. 1. lib. 11. c. 5. Gall.

Præter *Montanei* Tentamina, extat ejus Interpretatio Gallica Dialogorum de Hominis Natura, Latine à *Raymundo Sebono* Hispano conscriptorum. Ibidem. Gall.

CHRISTO.

CHRISTOPHORUS CLAVIUS,

Societ. Jel.

N Atione Germanus, Patriâ Bambergensis, à primâ adolescentiâ Filius Socie- A.D. Clav
tatis, cum alias scientias imbibit, tum vero Mathematicas avidissimè ac H P LXXX.
studiosissimè didicit, & magnâ cum laude diu Roma professus est; tantumque fe-
licitate ingenii, atque labore assiduo profecit, ut non cum recentioribus tantum
Mathematicis, sed etiam cum antiquissimis illis & peritissimis sit comparandus;
ex quo factum est, ut illum alii Mathematicarum disciplinarum scientia præstan-
tissimi, *Euclidem* nostri seculi appellent; alii verò malle se à *Clavio* vituperari,
quàm ab aliis laudari scribant. Vir magnus, qui recudendis ejus operibus novis-
simè præfuit, non dubitat appellare, insignem Mathematicorum fidus, patriæ suæ
gloriam, societatis nostræ decus, Ecclesiæ Christianæ ornamentum; vtrum deni-
que maximarum virtutum & eruditionis laude celeberrimum, in quo illud maxi-
mè admirandum extiterit, quod cum tantâ eruditionis famâ, ac nominis sui cla-
ritudine, tam insignem pietatem ac modestiam perpetuò conjunctam retinuerit,
ut nullum sui hominem unquam seipsum aliis omnibus postponeret. Tandem
ætate meritisque gravis Roma vitâ defunctus est, die 6. Febr. anno 1612. ætatis 75.
Phil. Alegambe in Biblioth. Scriptor. Soc. Jel.

Plurima scripsit, inter quæ primum locum tenent sequentiâ: *Commentarius*
in *Euclidis* Elementa Geometrica. Item in *Sphærica Theodosii* — *Geometria Pra-*
ctica — *Comment. in Sphæram Joannis de Sacro-Bosco* — *Gnomones lib. 8.* — *Ro-*
mani Calendarii à Gregorio XIII. relicturi, explicatio.

Christophorus Clavius, Mathematicorum nostri ævi facile princeps — Nullam
ille Mathematicæ disciplinæ partem intactam reliquit, in qua nullam emisit, quam
non penitus intelligentiâ comprehenderit, dilucidè explicatèque docuerit, do-
ctissimisque interpretationibus, tanquam Nutrices omnia minima mansa in-
fantibus in os inferunt, ita ille auditoribus suis, quod facilius perciperetur, quasi
comminuatam tradiderit. *Jan. Nic. Erythr.* in *Pinacoth.*

Ex omnibus ejus lucubrationibus, quibus in lucem prolatis, nominis sui me-
moriam, omnium seculorum posteritati commendavit, *Euclides*, & *Sphæra*
Joannis de Sacro-bosco, *Commentariis* illustrata, est talis, ut in *Arte* poni pos-
sit, quasi *Minerva* illa *Phidia*, in quâ nihil est nisi absolutum atque perfectum.
Idem ibid.

Anno c151cc. & aliquanto antè, magnâ in æstimatione fuit *Christophorus*
Clavius Bambergensis — Cujus operâ in corrigendis *Fastis* Papa *Gregorius XIII.*
usus fuit: *Clavius* verò ingenuè agnoscit, in *Calendario* suo malè esse æquatas
epactas, sic ut *Pascha* aliquando possit incidere in *Novilunium*. Sed modum, ra-
tionemque demonstravit, quo *Calendarium* aliquando iterum corrigi possit. *Voss.*
de *Mathemat.* p. 197, & 384.

De *Astrologio Clavii* tale est judicium *Possevin* in *Bibliothecâ selectâ*, l. 15.

LIII.

1.

c. 84.

c.8. *Astrolabio demonstrativo*, sine Instrumento per solum Circinum, & regulam, omnia, quæ ad *Primum Mobile* pertinent, inveniuntur certissimè: ita ut jam centies latius pateat, quàm antea. Opus à nemine hæcenus tentatum, ac novissimè à *Christophoro Clavio* editum *Rome* MDLXIII.

Certè non video quid Mathematica studia *Clavio* contulerint, qui his adeo infans est, ut mediocriter literis humanioribus cinctus, hæc melius intelligat, quàm ille qui toto vitæ suæ tempore nihil præter Mathematica tractavit. *Joseph Scalig.* Canon. Isagog. l. 3.

Infantio rem: imperitio rem, & magis ridiculum, reperies neminem [*Christophoro Clavio*:] si quidem unus *Geometria* scientiam excipias, [quam in eo etiam si stipes esset, propter longum tempus quo illud laxum volvit, aliquam oportet esse. Quinquaginta enim annos publicè *Euclidem* legit. Hoc unum excipe, tantus est stupor hominis, ut in iis etiam quæ ad *Mathesin* ipsam pertinent *αβγδεζη* *ζηθικλμ* sit. *Idem* Epist. 106.

Nihil vidi ineptius, jejunius, falsius & impudentius libro *Clavii* in Elenchum nostrum de Anno *Juliano*——Scito librum *Clavii* in meum Elenchum esse multorum. Neque enim stilus *Clavii* est, neque unus. *Idem* in Epist. 29.

Clavius, quem *Jesuitæ* tanti æstimant, ingenium est tardum, hebes, subtilitatis & elegantiae expertus, crassus equus *Germanicus*. *Perroniana*. Gall.

Calendarium Reformatum Christophori Clavii serè omnium ingeniorum approbationem adeptum est; quidam alii ejus institutionem damnarunt. *Josephus Scaliger* inter istos unum ex intelligentioribus, & ad judicandum de eo magis idoneis se exhibuit: Sed *Clavius* illud rationibus adeo luculentis adstruxit, ut doctus iste *Criticus* ejus opiniones impugnare destiterit; imò & palam professus fuerit se sibi gloriosum reputare Viro tantæ celebritatis manus dare. Facile posthac fuit *Clavio* aliorum Objectionibus respondere irritis, que reddere conatus eorum quibus tentabant constitutionem evertere tam validis argumentis stabilitam, sapienti nimirum explicatione ab ipso evulgatâ. Quo non minorem gloriam sibi comparavit quam laboribus quos ad hanc Reformationem susceperat. *Isaac Bullart.* Acad. Scientiarum. Gall.

Sixtus Senens. l. 4. cum magno adjumento fuisse ad restituendum *Calendarium Gregorianum* memorat.

Extant Opera ejus omnia Tom. 5. impressa *Moguntia* annis 1611. & 1612.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Bernardo Babusio*, Soc. Jol.

Clavius è Terris cum jam vix Sydera nosset;
Da Deus hac propius cernere, daxis: abit.

JOSEPHUS

JOSEPHUS ACOSTA, Soc. Jes.

NAtione *Hispanus*, Patria *Melbournensis*. Vir fuit ingenio præstanti, acrimonia, labore indefesso, facundiâ doctrinâque præstans, qui omne disciplinarum genus didicit, & professus est. Obiit die 15. Febr. anno salutis 1599. ætatis fere 60. *Alegambe*.

Clar. A. D.
MDXXXV.

Scripta ejus hæc sunt: De Christo revelato lib. 9. --- De Temporibus Novissimis lib. 4. --- Tractatus de procurandâ *Indorum* salute --- De Naturâ novi Orbis --- Historiæ Naturalis & Moralis *India*, lib. 7. --- Concionum Tomitres --- Concilium *Limense* III. digessit, & *Latine* conscripsit.

Josephus Acosta, vir certè pius, eruditus, & cordatus. *Montacut*. Appar. 15. sect. 88.

Videatur hæc de re *Josephi Acosta*, Jesuitæ *Hispani* Historia [*Indica*] elegantissimè conscripta. Hic omnia, quæ ad naturalem, civilem & laetam constitutionem pertinent, cæ prudentia, fide & pietate descripsit, ut ego non dubitem eum inter nobilissimos Historiarum Scriptores recensere. Historia nondum *Latine* versa cum magno literarum damno; certè, si quis liber in *Latinum* sermonem verbi debet, hic est. Ego certè illius historiam non nisi cum summo stupore & admiratione legi. Scripsit etiam idem *Acosta* alium quoque librum de ratione propagandi Religionem in *India* itidem satis elegantem. *Herman. Conring*.

Josephi Acosta Historiam *Americanam* valdè commendat *Christ. Funcius* in Breviario Orbis hodiè Imperantis p. 412. aitque: 'Auctorem complexum esse Historiam *Americanorum* naturalem, civilem & Ecclesiasticam, cæ fide & accuratâ curâ, ut non dubitet eundem inter politissimos. Hujus argumenti Scriptores referre. Nunquam, nunquam illius Historiam *Novi Orbis* legere licet sine admiratione. Sunt enim revera ibidem omnia stupenda. Nominatim descripsit vasta illa regna, *Ingarum*, *Mexicanum*, & *Peruvianum*, quomodo se habuerint ante occupationem *Hispanorum*. Potuit autem nemo melius. *Acosta* argumentum hoc tractare: ipse enim per 18. annos in *Americâ* vixerat, fueratque longè doctissimus & patientissimus *Jesuita*, sincerè omnia enarrans. Prodest igitur hoc Opus *Acosta* Theologis, Politicis, & Mathematicis. *Christoph. Funcius* in Brev. Orb. hodiè Imp. p. 412.

Non satis constat sibi *Acosta*. Ait ad *Peruviam*, & maritima Maris Australis, ferè per totum annum, spirare *Austros*. Idem alibi ait, ad eas oras, spirare potissimum Ventos Marinos. At Ausler illis terrestris est, ut & Boreas, & Eurus, tantumque Zephyrus est illis marinus. *Franc. Bacon*. in Hist. Ventorum.

Lectû dignissimus & diligentissimus Scriptor *Corn. Martini* in Comp. Theol. pag. 258.

Inter rerum *Americanarum* Scriptores facilè excellit. *Georg. Calixt*. de verit. Relig. Christian. num. 6.

Acosta, librum [de *Americâ*] pridem legi, & memini eorum quæ dicin-

ca.

ea mihi se nondum probant. *Hug. Gros.* in Epist. ad Fratrem, *Luict.* 11. Januar. 1642.

Vir fuit ingenio non vulgari, laboriosus, facundus & prudens. *Aub. Miraus* in Biblioth. Eccles.

Extant libri 9. de *Christo Revelato*, *Lugduni* 1592, in 4°.

Extant libri duo de *Naturâ Novi Orbis*, *Colonia* 1596. in 8°.

Libros 7. *Historiæ Naturalis & Moralis Indiæ Theodorus de Bry* inseruit Partii p. suæ *Historiæ Occidentalis*.

J A N U S D O U S A

Clar. An. n.
MDLXXXIV.

Nordovicus, natus est anno 1546. Obiit anno 1604. *Lugdunensis* *Academiæ* condendæ autor, & ejusdem per 29. annos Curator fuit.

Scripta ejus sunt : *Commentariolus in Q. Horatium Flaccum*. --- *Appendix Succidanea ad eundem*. --- *Epigrammatum, Satyrarum, Elegiarum, Sylvarum libri*. --- *Nova Poëmata Lugdunensia*. --- *Epodôn liber ex puris Jambis*. --- *Odæ Britannica*. --- *Notæ ad Salustium*. --- *Centurionatus ad Plautum*. --- *Præcidanea ad Petronium Arbitrum: Catullum: Tibullum*. --- *Shediasma Succidaneum ad Tibullum*. --- *Epistolæ Apologeticæ duæ*, una de *Annalibus Batavi*, altera pro *Prætoris Nortoviceno*, peregrinitatis reo. --- *Annales Hollandiæ*, carmine. --- *Echo, sive Halcedonia*, carmine.

Multiplex erat in viro lectio, incredibilis penè memoria, *Græcarum ac Latinarum* literarum; *Historiæ Veteris ac novæ* nihil erat quod ipsum fugeret; nihil de quo rogatus non ex tempore responderet. Unus ille *Batavia Varro*, & *Academia Commune Oraculum*. *Melch. Adam.*

Ianus Douza Nordovicus, nobilissimâ *Batavia* familiâ ortus: qui *Musis* cum *Marte* optimè convenire suo exemplo docuit. Poëtica præcipuè delectabatur; in quâ ingenium varii generis Carminibus editis exercuit: etiam *Patria Annales* scripsit, multiplici lectione, & admirabili memoriâ promeritus ut *Batavia Varro*, & *Academia Commune Oraculum* vocaretur. *Thuan.* ad ann. 1604.

Celebrant eum Monumenta sua nobilissima, inter quæ sunt, *Notæ ad Salustii Historiarum libros doctissimæ*, & *Præcidanea pro Q. Valerio Catullo*, celebrant eum ingeniosissima, politissimaque carmina, quæ totis Voluminibus edita ab ipso in publico prostant, quibus & vivus sibi illustre decus comparavit, nominisque sui celebrationem ad omnem posteritatem transmittet. *Boissard.* in Icon.

Tot mihi in illum [*Ianum Douzam*] justî amoris causæ, tot admirationis sunt. Omitto Possum, & cum Poësi supra hoc seculum doctrinam: probitas, & ingenui mores, & quæ nihil gratiæ causa facit, gratia, di boni, in quo homine paria sunt, aut erunt! Ut verè de illo hoc elogium & ad præstationem, quod dicitur, scripturus sum, vera proles *Musarum*, & alumnus *Gratiarum*. Nec abripit amor

ene-

me. *Judicio hoc seribo, si quid unquam: & peto quæsoque* (vita tantum mihi aut fama apud posteros sit) ita hæc legant, non quasi laudem ab amico; sed sententiam à jurato teste. *Lips. Electorum l. c. 5.*

Donza, vir clarissimus, magnus ille elegantiae *Plaurine* sospitator. *Tanaquil. Faber l. 2. Epist. Epist. 6.*

Horatius, Catullus, Tibullus, & Petronius, operam *Jani Douza Domini* à Noortwijk egregiam experti sunt. *Sciopp. de Art. Crit. p. 17.*

Quidam Autor Anonymus maximopere commendat operosissimum illud Poëma, quod in vocalem illam *Nympham*, quæ *Echo* dicitur, magno spiritu luserat: Cui eo in genere simile aut ita copiosum literæ aut isthæc secula nondum aspererant. Vide *Konig. in Biblioth.*

Jannus Douza, nobilis Batavus, *Annales Hollandorum* à multis fabulis liberatos collegit; alias etiam versibus suis ita inclauit, ut magnum quoque inter Poëtas nostri seculi nomen invenerit. *Conring. dissert. MSS. de Rebusp. in descript. Batav. Feder.*

Vir, ut nobilitate inter suos ita doctrinâ apud omnes clarissimus. *Grotius.*

Inter primos, quos curandis regendisque studiis (Lugduni Batav.) ordines imponere, *Jannus Douza* fuit, cui genus, gestique honores, & toleratum Lugduni obsidium apud posteros carminum gloriâ prementur: in quæis tamen ejusdem nominis filius præcellit, idem Patri *Annalibus Hollandiæ* condendis socius & par majoribus meditamentis, nî mors immatura juvenem summæ eruditorum expectationi abstulisset. *Grot. lib. 5. Histor.*

Qui tam felici consortiô doctrinam cum virtute & ornamenta literarum cum insignibus nobilitatis conjunxit.

Jucundissimum erat boni istius viri consortium, totas *Propertii* *Elegias* recitabat, Parentis mei omnia carmina memo ia tenebat, ut & *Sannazarii, Pontani* & aliorum. Solertia ingenia impensè amabat, ut *Heinsius*. Nemo filiorum ei similis est. Omnes admodum simplices sunt, ut Parentum uterque. *Mitellus Jannus* tam bonus & ingenuus erat. Annum moris totum octiduum mortem ejus deflevi. *Scalig. 2. Gall.*

Non possum quin dicam Nobilem *Douzam* inæqualitate styli & intempestivis *Digressionibus* mirum in modum *Historiæ* majestatem læsisse. *Donza* filius supplere potuisset aliquando hunc defectum, nisi eum immatura mors terris eripuisset. *Dominic. Baudius, Epi l. Cent. 2. Egist. 71.*

Laudibus quibus *Jannum Douzam* omnes eruditi *Belgæ* condecorarunt, alias splendidiores superaddere cuperem; sed elegantes calamos suos in tam luculentum argumentum exhauserunt, adeoque frustra sermonibus meis illum illustriorem reddere tentarem. Si Poësin ejus cum *Virgiliana* & *Tibulliana*, & eloquentiam ejus cum *Ciceroniana* contulero, *Paschasius* inceptum meum prævertit, justo illo *Elogio* parallelo quod de illâ adornavit in suis *Epigrammatibus*. Si *Hollandici Væronis* titulo illum nobilitem; hoc jam ante me in mentem venit iis qui Posteritati notam fecerunt ejus humaniorum literarum per-

M m m m m

tiam

nam perfectam. Si persuadere velim eum Provinciae illius rarissimum ornamento fuisse; hæc veritas satis elucet in Elegiis quas *Daniel Rittershusius* & *Josephus Scaliger* ad ejus jacturam lugendam composuerunt. Si denique dicere ausim eum *Parnassi* filias in *Leidensem* Accademiæ introduxisse, postquam ejusdem institutionis instrumentum principale fuisset, nihil novi proferam, nec ullo Elogio ipsum insigniam, quod non occurrat in Oratione funebri quam doctus *Heinsius* coram hoc cœtu in ejus honorem pronunciavit. *Isaac. Bullart. Acad. Scientiarum. Gall.*

In hunc Auctorem hæc Carmina composuit *Stephanus Paschasius*.

*Audiit Aonidum turbâ admirante Deorum,
Dulsa, arte ingeni! Carmina fusa tui;
Carmina selectis æquantia flumen Isonis
Miratusque, Deæ cedite, Phœbus ait:
Dulsa mihi Musa est, sunt Musica Dulica, Musa,
Quondam Heliconiades, sunt modo Duliades.*

*Hic Author Romano Indice inter Hæreticos primæ Classis locum habet.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

P E T R U S F A B E R

Clar. An. D.
MDLXXIV.

S *Anjoranus*, vir maximus *Fabrorum* illustre nomen raro & admirabili doctrinae suæ splendore magis ac magis illustravit. Ut enim *Cuiacius*, *Duarenus*, *Hotomannus*, & alii si qui sint eorum similes, nobilium h. c. ætate Jurisconsultorum familiam duxisse non injuriâ prædicentur, in eo tamen superior quodammodo censeri *Faber* potest, quod non tranquillo tantum otio privatique studiis, sed & civilium rerum assiduâ tractatione utilem se hominum societati maximè præbuerit. Ejus quidem judicium, prudentiam, fidem in conventu *Rotomagensi* Rex admiratus, non alium digniorem existimavit, qui post varia Togæ munera laudatissimè obita primarius tandem Præses in *Tellosgium* civitate sibi natali supremo *Senatui* præficeretur. Sed non longè postea fuit cum sexagenarius pro tribunali jus dicens XIII. Kal. Jun. anno 1600. apoplexiâ repente suffocatus interiit; famâ tamen æternum superstiti, postquam eas de *Jure* publicavit *Commentationes* innumeris ingenii doctrinaeque luminibus ornatas atque distinctas quæ donec *Romana* loquentur literæ, maximo semper in honore & pretio ab eruditis omnibus habebuntur. *Scæv. Samaritan.*

Composuit 3. libros *Semestrium*: tres libros *Agonosticon* sive de re athleticâ. *Verit. Commentarium in Tit. de regulis Juris, &c.*

Ad

Ad clarum familię in *Novempopuloniā* decus probissimos mores & singularem Antiquitatis omnisque divini & humani Juris cognitionem attulit [*Petrus Faber*:] & doctissimis scriptis Præceptoris sui *Cujacii* ve-
ligiis insistens testatam ad posteritatem fecit. *Thuan.* ad ann. 1600.

Quid ego hîc dicam, aut suspicet æmulationem cadere in illum virum? non ætas, non eruditio ejus permittunt: quarum illa gravis & inclinata, hæc meo semper judicio magna. Multa in viro illo variaque lectio, accurata collectio, & in penetrando digerendoque judicium pariter & acumen. *Lips.* ad Belg. Cent. 1. Epist. 10.

Petrus Faber in omni reconditarum literarum officinā affabrè perpolitus. *Jac. Guher.* l. 2. de Offic. domūs *Augustæ*. c. 5.

P. Faber, vir undiquaque ad invidiam usque eruditissimus, quod scripta ipsius electissima plus satis clamant. *Jan. Gruter.* part. 2. Chron.

Vir rari, constantis, & admirabilis cujdam ingenii, judicii, modestiæ. Dii faciant, ut ad id exemplum multi hodie scribant. *Lips.* Elect. 1. c. 22.

De illustri Viro, *Petro Fabro*, Senatūs *Tholosani* Præside, ut nulla unquam ætas tacitura sit, tribus *Semestrium* libris & uno ejus *Agonistico*, perfectum est: in quibus infinita, quæ omnes Critici discere & admirari possint, proposuit. *Gasp. Sciop.* de Art. Crit. p. 9.

Equidem sic censeo, cum hæc ætas nostra, plurimos eruditione clarissimos viros tulerit, unum tamen extitisse te qui *Varro* seculi nostri appellari & vir undecunque doctissimus audire possis jure, imò debeas. Ignorans sim & iniquus æstimator genii ingenique tui, si aliter sentiam, qui ex tuorum librorum lectione tantum quotidie & honestæ voluptatis & solidæ eruditionis percipiam. *Cassaub.* Epist. 17. ad *P. Fabrum*.

Litteræ tuæ gratæ mihi suavesque fuerunt, quod in illis ingenii dexterritas, & elegantioris doctrinæ nitor emicat. *Joann. Calvin.* ad *Pet. Fabrum*. Epist. 2:5.

Petrus Faber Sanjorianus primarius *Tholosani* Senatūs Præses, qui *Semestria* & *Agonistica* scripsit fuit unus ex doctissimis *Gallicæ* viris, sed merus est compilator, nihil dijudicat. in omnibus *Gallia* urbibus nulla est antiquior familia jam à ducentis vel 300. annis vel bello claruerunt, vel Judices in supremis *Franciæ* Curii fuerunt. Innumerae sunt *Fabrorum* familiae. *Scaligerana* posterior, Gall.

Vir eminentissimæ eruditionis. *Grot.* lib. 2. de J. B. & P. c. 16. n. 1.

Vir doctrinā & dignitate clarissimus. *Gudelin.*

Petrus Faber, cum legem quamdam *Pauli* Jurisconsulti emendasset, in eaque re *Brissonium*, qui jam anno 1588. emendationem hanc ipsi præiverat, nominavisset, non item *Hotomannum*, qui quindecennio post idem placuerat, ab hoc ideo accusatus *Plagii* sic se defendit, ut neget se *Plagiarium*, quippe qui sua *Brissonio* rescripserit. De *Hotomanni* verò contensione nihil sibi tum ait constituisse: quam si maximè notam habuisset, taciturnum se fuisse tamen, ne simul necesse haberet, ejus à *Brissonio*, qui prior scripserat, *Plagium* prodere. *Thomas.* de Plag.

M m m m m 2

Extant

Extant ejus *Semestrium Libri* 3, in quibus varias *Antiq. Romanas* imprimis explicat. *Colonia Allobrogum*, per *Ssep. Gamonetum* 1611. in 4°.

Extat *Agonisticon* sive de Re athletica Veterum, ludis gymniciis, Musici & Circensibus. *Lugduni* per *Franciscum Fabrum* 1592. in 4°.

Extat *Commentarius ad Tit. de Regalis Juris*. *Lugduni* apud *Guilielm. Rovilium* fol. 1566.

P H I L I P P U S S Y D N E I U S

Clar. An. Dr.
M, D, LXXXVI

M illes, Patre *Henrico Sydney*, Ordinis *Auteæ Periscolidis Equite*, *Hibernia*: Protege, ac *Wallia Præide*, Matre verò *Dominâ Mariâ*, *Joannis Dudley*, Ducis *Northumbriensis*, filio natus maximâ, *Penshurstia* in Agro *Cantiano* natus est, sub exitum anni 1554. *Elizabetha Regina* cum suo *Cantonario* oppido *Wlissinga* & Castello de *Rammekens* in *Zelandia* præfecit. Sed (proh dolor!) in primæ ætatis vere & flore, immatura mors eum vitâ orbavit. Quippe, in quodam prælio prope *Zurphaniam* in *Geldria*, dum equum tertium (binos enim quibus vectus fuerat interfecerant hostes) conscenderet, vulneratus est 12. Sept. anno 1586. Obiit verò decimo sexto Octobris.

Scriptis *Anglicè Comitissæ Pembrochiensis Acadiam*. Poëma cui Titulus *Atrophel & Stella*. Apologiam pro Arte Poëtica. Psalmos *Davidicos*. MS. *Wiltonie* in Biblioth. Comitissæ *Pembrochiensis*. *Anglicè* ex Gallico vertebat. maximam partem libri à *Philippo Marneio* exarati, inscriptique de *Veritate Christiana Religionis*. Id operis absolvit *Arthurus Galding*, *Generosus*. Edit. *Land.* 1587.

Sydneius equo perfollo dum alterum ascendit, glânde femur trajectus, pauld post magno sui desiderio bonis relieto, in flore ætatis expiravit, viz quatuor menses patri superstes. Cui *Leycestrus* avunculus in *Angliam* reversus, exequias magno apparatu, & militari ritu in templo S. *Pauli Londini* solvit, *Jacobus Rex Scotorum* Epitaphio parentavit, utraque *Academia* lacrymas consecravat, & *Novum Oxonia Collegium* elegantissimum Replum contexit. Hæc & ampliora viri virtus, ingenium splendidissimum, eruditio politissima, morosque suavissimi meruerunt. *Gul. Camden* in *Annal. Elizab.* sub ann. 1676.

Quid plura? pacis bellicque peritissimus, Poëta, Orator, Jurisconsultus erat egregius; de quò haud facile diveris gladio an stylo magis inclauerit; quorum altero interiit, altero in omne ævum superfuturus est. *Ant. à Wood* in *Hist. & Antiq. Univerf. Oxon* p. 165.

Corporis tui bona intueor? ad robur pariter factus es, & ad decorem. Animi cultissimus ille: & uberrimæ in te ingenii judiciiue dotes. Externa? si spe nobilissimus es, opibus splendidissimus. Nec quidquam facile tibi deest, quod *Natura* aut *Fortuna* adest. Maecte his dotibus! eo magis, quòd non ad ambitionem, ut pleraque ista nobilitas, aut ad pompam abuteris: sed confers eas, quâ potes, ad tuam & publicam salutem. Idque domi & foris, togâ & sago: cum vegeta illa animi vis

ad

ad omnia sufficiat : & *Marsi* ita lites, ut *Sacrum* nunquam deseras *Sophia* & *Musarum*. Sed libo hoc laudum tuarum limen, non penetro. Quia ut sacram silentio potius, quàm plausu spectamus: sic tuas ego virtutes quas veneror, non exlequor, adoro pænè dixerim, non adorno. Tu tantum, ô *Britannia* tuæ clarum sidus, (cunctatim lucem affundunt *Virtus*, *Musa*, *Gratia*, *Fortuna*) tenuem obscurumque hunc laborem à me libens accipe, & paulisper instar doni pendere patere in *Fama* templo. *Iust. Lips.* in Epist. præfix. Dialog. de Rect. Pronunciat. *Lat. Ling.*

Natura te maximis animi & corporis dotibus ornavit: *Fortuna* verò nobilitate & opibus, ac splendidis necessitudinibus: Tu autem à primâ pueritiæ animum magno studio excoluisti iis artibus, quæ contendunt ad virtutem magno adjuumento esse solent. *Hubert. Langues.* in Epist. 72.

De quo idem dicere possum quod de *Homero* *Augustinus* dixit, cum suavissimum & jucundissimum esse etiam in suis Vanitatibus. Sed *Arcadium* suam non tam deperibat, ut *Episcopus Heliodorus* amatorium suum librum; Optasset enim instante morte (consulto prius super hac re Pastore quodam) eam suppressisse. *Edm. Leigh* de Pius & Eruditis Viris. Angl.

Anglicæ Aulæ ita essentialis erat ut murila hæc videtur dum ejus consortio carebat; Cùm & in rebus & in verbis perfectus esset Magister, ut & ejus *Arcadium* liquido constat. *Doctor Fuller* de Præclaris Anglia Viris. Angl.

De hoc Authore sic cecinit Poëta:

Quod sit ab Antiquo tantum cantatus *Homero*,
Felicem *Macedo* Rex vocat *Æacidem*.
O me infelicem! quia in *Divine* *Philippe*,
Felix carminibus non potes esse meis.
Qui scribenda facit, scribitur legenda beatus
Ille, beator eris, quod utrumque facis:
Digna legi scribis, facis & dignissima scribi:
Scripta probant *Doctum*, te, tunc facta, probant.

De ipsius *Arcadiâ*;

Ipse tuam moriens (sed conjuge teste) jubebat
Arcadium saxis ignibus esse cibum.
Si meruit mortem, quia flammam accendis amoris,
Mergis non uri debuit iste liber.
In librum quacunque cadat Sententia: nulla
Debuit Ingenium morte perire tuum.

M m m m m

Estat

Extat *Arcadia* Comiſſæ *Pentibrochienſis* vernaculâ linguâ ſcripta, unâ cum Additamentis per *W. A. & R. B. Londini* 1629.

JANUS GULIELMUS

Clar. A. D.
MDLXXXIV

L *Ubecæ* natus eſt Anno Dom. 1555. *Avarici* obiit Anno 1584.

Scripta ejus hæc ſunt: *Quæſtiones Plantinae*, in quibus doctrinæ (verba ſunt *Lipſii*) notæ uberæ, & acris judicii—*Libri verſimilium*—*Aſſertio adverſus Carolum Sigon.* in qua eruditè demonſtrat, non eſſe aut *M. Tullii*, aut ſatis dignam *M. Tullio* eam quæ illius nomine venditatur, *Conſolationem*—*Manes Valmeriani Poëmata.* Vertit *Euripidis* Tragedias nonnullas *Latine*.

Adoleſcens cultiſſimi ingenii. Cum nondum attigſſet 30. vitæ annum, deceſſit: eo magis deploranda morte, quod multas, & inter ea novam *Ciceronis* operum ad MS. e. emplaſia diligentiffimè collatorum, & amplius ſexcentis clauſulis ſuppletorum *Editionem* paratam haberet: quam & ego vidi, hætenus magnâ rei literariæ jacturâ aut diſperditam aut ſuppreſſam. Cujus familiaritatè, dum *Latine* eſſet, diu magnâ cum animi oblectatione uſus, hoc verè proſiteri poſſum, me ſemper ab amiciffimi *Juvenis* colloquio meliorem ac doctiorem diſceſſiſſe. Tanta erat in eorum probitas, tantum in literis judicium, tanta in ſermocinando ſuavitas: aut alium vix meminerim (multos autem audivi) qui *Latine* ſimili cum facilitate & puritate loqueretur: ut omittam raram in *Poëtica* facultatem, ſive *Græca* verteret, ſive verſus ex ingenio faceret. Amicitiam non tam ætatis ſimilitudine, quam ſtudiorum conſenſione contractam, immatura mors diremit, non tamen omnino ſolvit: ejus hoc qualecunque monimentum ad poſteritatem extare volui. *Thuan.* ad Ann. 1584.

Sanè amabam adoleſcentem inſigni indole, magnâ ſpe: nec facile ingenium videram (juvenile quidem) magis mihi ad guſtum. Libelli judicio meo teſes. Quos in *Criſico* iſto genere paucos edidit; ſed probos doctosque, & quos haud temerè invidiæ dens atteret aut lima labentis ævi. *Lipſ. elect. l. 2. Epist. 6.*

Janus Gulielmi literas accepi: patib. antè etiam librum *Quæſtionum*. Quem ego ita probo, ut negem aliquid melius in hoc genere viſiſſe ab aliquot annis. Rectam viam adoleſcens ille ingreſſus eſt: & ingenium in eo ac judicium pariter magna. *Lipſ. Epist. Cent. 1. Miscell. Epist. 47.*

In *Janus Gulielmi* morte valdè indolui. De vultu aut facie non eum noveram: optime de animo. Nec cenſeo melius aut rectius ingenium fuiſſe hoc ævo. Sed Deo ita viſum, optimos quoſque traducere ad optimam illam vitam. *Idem ibid. Epist. 38.*

Ex Scriptis limatiſſimis quæ *Gulielmi* ſunt, facile apparet, hunc in eum accuratè eruditum fuiſſe. *Ipſ. et Louch.*

Janus Gulielmus, ſuos *Germaniæ* ingeniorum illibatus. *Cæſ. Barib. anim. adv. ad Graii Cynæget. j. 1.*

Valde

Valde ego, si quisquam alius, amo & colo elegantissimum Iani Guilhelmi ingenium: cui si superstiti esse diutius licuisset, ne nos Germani exteris nationibus unquam invidere ius. *Gasp. Sciop. l. 1. suspect. lect. epist. 8.*

Ianus Guilhelmus Lubecensis, quum nondum annos 27. natus in Gallia obisset, hoc elogium omnium doctorum & bonorum secum abstulit, *Nullum hoc praeclarium & elegantius ingenium nostro aeo extitisse.* Sed de hujus Juvenis laudibus alias dixi rus; quamvis *Guilhelmus* nullius laudibus indigeat, & omnibus *verisimilium & Plautinarum Questionum* suarum lectoribus ex facili se, probitatem suam, & stylum suavissimum, queat probare. *Sciop. de Art. Critic. pag. 16. 17.*

Nec frustra cecinit *Ianus Guilhelmus* rosas, elegos, epigrammata, *manos Palmerianos*; in omnibus enim vividus & vegetus calor. *Borrich. de l. oet. p. 131.*

Guilhelmus juvenis eruditissimus, *Burricis* obiit, ardente febre peremptus. Diebus Canicularibus vini lagenam offendit quam plenam hausit, eodemque momento animam efflavit. *Scalig. posterior. Gall.*

Carmina ejus habentur Tom. 2. *Delit. Germ. p. 447.*

Extant *Questiones Plautinae* in *Lamp. Critica Gruteri*, Tom. 3.

Ianus Gruterus, polyhistor hujus aetatis incomparabilis, quanti fecerit *Manus Guilhelmanas*, integro *Carminum Libello*, *Manibus Guilhelmanis* dicato, abutendo ad posteritatem testatum reliquit, ubi, inter egregia alia Elogia, sthuic defuncto literarium obeliscum, quovis marmore diuturnior, crexit:

Memoriae Sacrae.

Iano Guilhelmo Lubecensi, Sanctissimis moribus juveni, & verè florilibato ingenio, ad aeternitatem Romani nominis nato, ejusdem sempiterno damno denato: Janus Gruterus amico incomparabili amissione ejus perpetuis tenebris quotidianam miserabili exultatione damnatus: Hos Titulos, hoc Monumentum chartaceum, quia marmoreum non poteram, discedens terram tibi disolverem.

JOANNES PASSERATIUS

T *Reicensis, Gallus, Orator & Poeta optimus*, natus est circiter annum superioris seculi 1528. Musis ubi à patris velut ore pundiis consecratus esse videretur, assiduus in eo fuit, ut ingenium cultura supra vulgares eruditionis conditionem, altius efferret. Quod cum multorum admiratione feliciter ipse successisset tantam fidem apud eruditissimos quosque commoverat, ut in numerum *Professorum Regionum in Acad. Parisensi* cum singulari applausu cooptatus fuerit. Honestissimam ita provinciam nactus *Romanae* facundiae divitias studiosis auditoribus feliciter usque eo explicavit, ut celebre *Passeratii* nomen passim lateque in ore doctissimorum honorificentissime vigeret, vigeatque etiam nunc. Nec minus in *Plauti Sarsinatis*, compluriumque eruditionis seculi scriptorum

luculentâ interpretatione magnâ cum laude versatus est. Tandem cum doctissimarum lucubrationum [quæ ipsi erant assiduæ] nullum modum, nullum finem faceret, ex continuis laboribus oculorum vitium contraxit, ut ab obrepente visus caligne a publicis prælectionibus, non sine gravi auditorum dolore ferias facere cogeretur. Verum enim verò oculorum in id glaucoma accurata ingenii acies abundè compensavit. Quam igitur animis intus diu præviderat vitæ melioris beatitudinem, eam ex voto demum consecutus est, annorum 73. Senex, postquam ex *Paralysi* sinisteriori isthuc æro fato eriperetur *Parisius*. Anno Salut. 1601. *Joan. Petr. Lotii* h. in *Biblioth.* p. 69.

Scripta ejus *Latina* sunt: *Orationes & Præfationes* -- *Conjecturarum liber* -- *De Literarum inter se Cognatione, & permutatione* -- *Commentarii in Catullum, Tibullum, Propertium* -- *Kalendæ Januariæ Multa Gallicè scripsit & versu & prosa oratione.*

Hic est ille *Passeratius* origine *Trecensis*, utraq; linguâ doctissimus, qui primus apud *Parisios* in Scholâ Regiâ reconditas veræ *Latinitatis* opes aliquantò majore curâ & studio peruestigavit, juventutique aperuit; cum *Turnebus*, *Auratus*, *Lambinus*, ceterique prius in eadem Scholâ professi *Græcis* potissimum interpretandis operam & industriam impendissent. Poterat quidem ex umbra & scholastico otio in apertam fori lucem prodire, & ad rerum administrationem se conferre. Nec enim ei deerant oportuna civilis disciplinæ præsidia, cuius patres limpidosque fontes apud *Bénrigas* à diuturnâ *Jacobi Cujacii* consuetudine affarim hauserat & imbiberat. Sed *Petro Ramo* eloquentiæ doctori delectus à Rege successor in eâ demum professione contenuit, nobilemque doctrinæ suæ famam vel apud remotissimas orbis Terræ nationes longè latèque propagavit: cum nihil vulgare, nihil è mediò sumptum afferret, ob idque politissimi quique homines etiam ex ipso Senatu celebre ejus auditorium frequentarent, ac velut ex nitidis & fragrantibus ejus hortulis lectissimos *Romane* elegantiae flores admirabili cum voluptate exciperent. *Scaval. Samaritan.* in *Elog. Gallor.*

Ioannes Passeratius *Latina* Linguæ Professor dignissimus: qui felicitate versus pangendi, etiam *Gallicos*, & solutâ oratione scribendi, ac bonos scriptores interpretandi, diu magnam laudem in *Parisiensi* *Academiâ* meruit. Homo emunctæ naris, & cui aliena vix placerent, ultimo elogio vovit, ne *manes sui malis carminibus enerarentur*. Itaque pauci mortuum laudarunt, dum verentur ne voto ejus minus respondeant. *Thuan.* Ann. 1612.

Jacobi Giltor in Senatu *Parisiensi* *Consiliarius* monet nos in quadam sua ad *Jos. Scaligerum* Epistola, se à *Passeratio* audivisse, librum suum de *Cognatione Literarum* sibi adeo placere, ut nullum suum scriptum præter illud in lucem venire vellet. Gall.

Accepi *Passeratii* libellum de *cognatione Literarum*, magis utilem nobis quam *Author* gloriosum. Rari erunt qui eo sciant uti. Nos quanti sit ex eo æstimare possumus, quod paucorum hominum est, & plures habebit qui non capiant quâ n

qui eo capiantur. Ego sanè in censum bonorum eum dedico. *Is. Scalig. epist. ad Car. Labbeum.*

Passerat. valde ignarus erat; vix octo legerat libros: benè instituebat juventutem: duo verba *Latine* sciebat, omnes reprehendebat, non erat tantus quantus habebatur. *Tricassinus* erat bonus *Pedanus* ad instituendam juventutem. *Scalig. posterior.*

Fatendum est omnium qui in *Gallia Latina Lingue* illustrandæ allaborarunt neminem majori gloria quàm *Ioannem passeratium* id præstitisse. *Is. Ballart. Acad. Scient. Tom. I. Gall.*

Disfitendum non est quin *Passeratus* Latina carmina scitissimè componeret. Nihil purius, nec forsitam magis nativum apud nos extat. Præter has duas insignes qualitates, dicere possumus ejus verius multam eruditionem insuper continere, imò & elegantiam quandam, quæ à *Vulgarium Poëtarum* fœtibus eos discriminat. Sed omnibus perpensis, nihil inest illis *vigoris illius celestis* qui *Poëticus Furor* seu *Enthusiasmus* dici solet, nec mirabilis illius characteris qui artis peritum Lectorem demulcet & abripit. *Judicia Eruditorum* per *Dom. Bailletum* *Parisi. 1686. Gall.*

A nostris quoque Regibus *Carolo IX. & Henrico III.* amabatur; illi quidem *Venationis* cupidissimo, libellum de *Arte Venandi Gallico* versu scriptum, obtulit, quem amici *Ronsardus, Bellajus, Baifus, Pimponius*que & alii Poëte nostrates magnoperè probarunt. *Latinus* quoque fuit eximius, ut ostendant 25. *Poëmata* ejus jam excusa, quorum quinque ad *M. ennum* scripsit. *Henrici* verò tertii elogium edidit, veteribus conferendum. *Ioan. Papyr. Masson. in Elog. Ioan. Passerat.*

In hunc Auctorem hæc carmina composuit *Jo. Pet. Lötichius*:

Qui tenet argui cognomen *Passeris*, autor
Arguis cantat carmina docta modis.
Hinc longæva trahens diuturna secula vita
Dauliacas dulci carmine vincit aves.

Carmina ejus habentur *Tom. 3. Delis. Gal. p. 1.*
Extant *Orationes ac Præfationes. Par. 1606. 8º.*

Hoc *Epitaphium* ipse vivens sibi composuit:

Hic situs in parvâ *Janus Passertius Vrnâ*,
Ausonii Doctus regius eloqui,
Discipuli memores, tumulo date ferta *Magistri*,
Ut vario florum munere vernet humus;

N n n n n

Hoc

*Hoc culta officio mea molliter ossa quiescent,
Sint modo carminibus non onerata malis.*

Veni, Abii : Sic vos Venistis : Abibitis omnes.

B E N E D I C T U S P E R E R I U S, Soc. Jes.

Clar. Al. D.
M D LXXXV

N Arione Hispanus, patriâ Valentinus, vix adolescentiam ingressus, animum appulit ad Societatem, & Valentia ad numerum Nostrorum aggregatus est: anno salutis 1552. Inde in Siciliam, mox Romam missus, in omni scientiarum genere diligenter se exercuit, eximiamque eruditionem consecutus est. Dicendi artem publicè Roma docuit, I hilosophiam Aristotelis enarravit, & quatuor penè Artium curricula docendo confecit; magnâ auditorum frequentiâ, atque applausu. Ab humanis deinde ac Philosophicis disciplinis, ad divinas & theologicas gradum fecit. D. Thomam per multos annos interpretatus est: Sacras Literas explanavit, ubique doctus, ubique disertus, sui que simillimus. Commutavit vir maximè religiosus atque eruditus caducam hanc vitam cum æternâ Rome, ubi perpetuò vixit, die 6. Martii, anno salutis 1610. ætatis 75. societatis 58. ejus eruditionem nullus penè Scriptorum, qui ejus meminit, illaudatam præterit. In hujus autem Viti Scriptis tantum apparet ingenium, tanta doctrina atque eloquentia; tanta rerum omnium comprehensio, ut supervacaneum sit lucernam solis luminis inferre. *Alegambe.*

Elaboravit Commentarios in *Genesin* & *Danielem*: To. 4. Disputationum in *Genesin*: Tomum 1. Disputationum in *Exodum*: Tomos 2. Disputationum in Epistolam ad *Romanos*, & tres Tomos in *Apocalypsin*. Extant etiam 15. libri ejus Physicorum.

Benedictus Pererius vix *Sacris Literis* nobiliter imbutus. *Montacenz.* apparat. 11. §. 3.

Benedictus Pererius vix *Græcè*, quod apparet, benè doctus, & in omni politiori literaturâ versatus cum primis. *Idem* Appar. 5. sect. 76.

Benedictus Pererius Sacrorum Librorum accuratus Interpret. *Card. Jo. Bona.* Notit. Aucto.

Pererius eximiâ *Historiarum* peritiâ instructus, magno etiam acumine, nec minore diligentia, *Commentarium* suum in *Danielem* elucubravit. *Matth. Polus* in Præfat. ad 3. Vol. *Synops. Crit.*

Magni nominis & eruditionis Jesuita *Pererius*. *Commentaria* ejus in *Genesin* docta & laboriosa. *Montac.*

Benedictus Pererius Philosophus, & Theologus Societatis *Jesu*, edidit I V. Tom. *Comment. & Disputat.* in lib. *Geneseos*, qui & *Rome* & *Lugduni* & *Coloniæ* excusi sunt, referti insigni eruditione, ac perspicuitate, quæ illius in scribendo est propria. In *Comment.* suis in *Danielem* materiam *Chronographiæ* eorum temporum accuratè est persecutus. *Ant. Possevin.* Appar. Sac.

Possevin.

CELEBRIORUM AUTHORUM.

819

Doctissimus & fidelissimus *Geneseos* explicator *Lambec.* prodr. Hist. Lit. 3.

Pererius Jesuita ingentem librum conscripsit *Questionum in Genesin*, cui multum eruditionis inest; & quamvis omnium Textus vocum explanationi non innotetur, utilissimus tamen est; quoniam solide *Quæstiones* à se propositas expedit, arduasque difficultates, quæ occurrunt in *Scripturis* dilucidat. Parum sensus quorum *synopsin* congestit, referre præsertim studet: Verum quia *Patres* *Scripturæ* literale sentium perpetuo secuti non sunt, potior Operis illius pars inutiis est iis qui *Biblicorum* literalem sentium tantummodo exequuntur. Or. Pr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. c. 11. Gall.

Pererius in *Danielem* alius est. Pessimus author est, graviter erravit: *Danielem* nequidem legerat nisi quando illum commentatus est. *Scalig.* posterior. Gall.

Quod autem ad *Pererium* spectat, nullam video rationem cur in *Cælestes influxus* adeò infensus esset, cum etiam admittat *Qualitates occultas*, illque doctrinam suam superstruat; quæ non raro è *cælestibus influxibus* accelluntur, & iidem inconvenientibus obnoxie sunt, & ut antea dictum fuit, à quibusdam, qui cæteris hominibus oculatiores cenleri cuperent, *Asinorum asylus* nuncupantur. *Meric. Casaub.* de Credulitate & Incredulitate Angl.

Opera ejus 2. Vol. fol. prodierunt *Coloniæ* *Algrip.* 1622.

TORQUATUS TASSUS

Pœta *Italus* celebris, *Neapolitanus*. Jam in pueritiâ. egregio carmine edito, futuræ eruditioni & gloriæ prælucit. Nuntium *Papæ* in *Galliam* secutus, *Clar. A.D. Carolo IX.* innotuit: Dein *Ferrariam* vocatus, ibi *Hierosolymam Liberatam*. MDLXXV. edidit, *Primus pastores* in scenam introduxit, in *Amyntâ*, omnium *Comædiarum*, *Pastoralium* princeps. Litem cum *Academia Florentinâ de Cruscâ*, quæ *Hierosolymam* ejus sub censuram vocavit, nactus: *Ferraria* quoque negotio adhuc difficiliore implicatus est, à quo tempore omnia ejus retro sublapta sunt. *Ticinum* inde se recepit, hinc *Neapolim* profectus, tandem, *Card. Aldobrandino*, nepote *Clementis VIII.* invitante *Romam* pervenit. Obiit anno .595. ætatis .51. cum jamjam lauru cingendus esset. *Hofman.*

Vir admirabili ac portentoso ingenio, qui insanabili in adolescentiâ furore correptus, nihilominus per dilucida intervalla, tanto judicio, elegantia, ac castissimo stylo plurima & soluta & pedibus astrictâ oratione scripsit; ut *miseri cordiam*, (quæ plerique ejus vicem prolequebantur) tandem in stuporem verterit; dum furore illo (qui in aliis mentes efferrat aut hebetat) ingenium ejus veluti defæcatum, in rebus inveniendis expeditius, inventis aptè digerendis acutius, & sententiarum gravitate ac verborum delectu ornandis copiosius à morbo surgit; & quod sanissimus quisque vix summi curâ ac labore per otium extunderet, ipse post violentam mentis emotam agitationem sponte ac felicitate mirâ perficit; ut non alienatione mentis percussus, sed æstu divino percitus videretur. *Thuan.* ad Ann. 1595.

Tassus multorum judicio aliquantum ad *Antiquos* accessisse, & eorum ætem

N n n n

2

latis

lud Chiricum, Medulla Musarum, Flos ingeniorum; *Quid dicam ultra? Ultimus Naturæ labos.* Bonifacius Cardin. Bevilacqua Heroi aeterno, cippum hunc, *vitam æternam ex voto D. D.*

ULYSSES ALDROVANDUS

Natus est *Bononia in Italiâ*: ubi Professionem Philosophicam & Medicam Clar. A. D. MDCXG.
sustinuit, naturæ operum incomparabilis percrutator: remotissimas Orbis regiones peragravit, saltem ut naturales res, imprimis verò aves exoticas, earumque causas, in finis cognosceret, quæ ut ad vivum depingerentur, veriùsque exsculperentur, suo ære per triginta & amplius annos Artifices varios totius penè *Europa* celebriores conduxit, eaque propter tantos sumptus fecit, ut inde ad extremam paupertatem reductus, vilique orbatus, in *Xenodochio Bononiensi*, ut nonnulli referunt, modum senex obierit A. C. 1605. *Vander Linden.*

Scripti Tractatus 120. plurimis voluminibus comprehensos: ubi imprimis eminent quæ de *Avibus, Quadrupedibus, & Piscibus* scripsit. Apud *Jo. Imperialem in Museo Hist.* p. 145. omnia ejus Opera recensentur; quibus addi potest *Antidotiæ Bononiense*, cujus Autor *Aldrovandus* esse asseritur.

Ulysses Aldrovandus, illustri Comitum *Aldrovandorum* familiâ oriundus, in gymnasio *Bononiensi* Naturalis Historiæ professionem tam feliciter implevit, ut omnium ante se genitorum diligentissimus, etiam post futuris hujus palmæ gloriâ præripuisse videatur. Quippe adgressus eam *Medicinæ* partem, quæ materiam remediorum ex Animalibus delumit, ut eorum figuram atque naturam ad posteros fideliori stylo transmitteret, haudquaquam *Authorum* evoluisse monumenta contentus, inspiciendi causâ, regiones etiam remotissimas animo prorsus *Ulysses* peragravit. Pictori cuidam eâ in arte unico, triginta & amplius annos annos *aureorum* ducentorum stipendium percipuit. *Ant. Miram de Script. Eccles. part. 2.*

Hic sagacitatis exquisitæ vir, qui nobis tot animalium formas incognitas ante oculos objecit, Naturæ veluti novercantis injuriâ, oculis captus est, & qui perspicacis ingenii luce, causas rerum abditas illustrarat, istristi æcietatis caligine, supremam vitæ partem exegit. *Idem ibid.*

Omniū quicumque vel scripsere vel scripturi sunt, operosissimi & consummatissimus excipit *Zoologus, Ulysses Aldrovandus Philosophus & Medicus Bononiensis*, quem non dicam commendare, sed admirari satis, aut condigno, pro immensis *Zoologia* gratiâ impensis, cum sumptibus, tum laboribus, mactare præconio, nemo unquam poterit. Attamen cum ne à centesimo quidem, propter sumptuosissimi & in plurimos digesti majores Tomos Operis, tanti industria Viri, proprio redimenda ære sit, opulentis potius quàm quibus *angusta domi res est*, suadendus Autor. *Gerg. Cass. Kirchmaier. in Præfat. ad Jo. Sperlingii Zoologiam.*

Ulysses Aldrovandus incomparabilis naturæ operum percrutator, varietate doctrinæ, ubertate Scriptorum, reconditis eruditioris ingenii viribus, cunctos scèrè cum præsentis, tum elapsi sæculi homines superavit: Nulla quippe ditor

N n n n

apud

qui tantum autorem miſerè interpolaverat, & ſecundùm *Dionyſium Lambinum* noſtratẽ, qui in eo laudabilem operam navavit, nobis meliorem dedit. Dein totum ſe Juris ſcientiæ ac Philoſophiæ ſtudiis mancipavit, & voce & Scriptis rem literariam multum promovit. *Thuan.*

Hubertus Giphanius, aulae *Cæſaræ* Conſiliarius, Jurisconſultus, & Philoſophus celeberrimus, Scriptis doctiſſimis notus, qui ſi conſtantiam in Religione eruditioni tantæ conjunxiſſet, aulamque nunquam acceſſiſſet, inter laudatiffimos Antecellentes referri merito ſuo potuiſſet. At *Lipſium* in mutatione Religionis expreſſiſſe videtur, popularem ſuum. *Quenſted.* & *Georg. Remus* in *Epist. quadam ad Io. Caſelinum*.

Illud Juris Aſylum & *Germaniæ* noſtræ Sol *Hubertus Giphanius*. *Gaſſ. Sciopp.* 40. Vol. p. 93.

Hubertus Giphanius Jurisconſultorum noſtrâ memoriâ facilè princeps. *Idem* Comment. in *Priapeia*, p. 2.

Lucretium edidit cum Indite, de quo vetus illud pronunciare poſſum, *Meilius eſſe tacere, quàm pauca loqui.* *Idem* de *Art. Crit.* p. 10.

Ævo avorum noſtrorum non ignobile ingenium *Oberus Giſani* fuit, licet de ejus *Colleſtaneis* docti homines, utpote *Duſa*, *Lambinus*, *Carrio*, *Fruterius*, *Schotius*, & alii non ſemper benè ſenſerint. *Barth.* l. 3. *Adverſar.* c. 21.

Oberus Giſanius, diligens & maximè indutrioſi ingenii vir. *Barth.* l. 5. *Adv.* 610.

Oberus Giſanius, vir erudiſſiſſus, mihi que ob raras excellentiſſimi ingenii doctes cariſſimus *Jof. Scalig.* Comment. in *Copam*.

Hubertus Giſanius, juris Scientiâ, omni que politiciſſimæ literaturæ laude clarus, hoc teſtimonium veritati, non amicitiz damus. *Marc. Velfer.* l. 8. *Rev. Auguſtan.*

Jurisconſultus omni literarum ac ſcientiarum patte excultiſſimus: quem non immeritò *Germaniæ Cujacius* indigicare poſſis. *Jof. Strauch.* ad tit. C. de *Beryto.* c. 4. num. 11.

Giſanius doctus erat ejus *Lucretius* optimus eſt. Aliquid boni ad ipſum in *Lucretium* poſtea tranſmiſi, quod ſibi ſervavit, dixitque ſe nihil accepiſſe, ut ſcilicet id ſibi arrogare poſſit. *Jefuita* quidam *Italus* ei morienti adfuit, plurimaque ejus ſcripta diripuit Romamque abivit. *Lucio Fruterio* ejus *Agellianus* ſuffragatus eſt qui prelo, non ſubjiciendus erat. *Giſanius* in *Gallia* tam honeſtus vir fuit. Imperatoris Conſiliarius fuit, & quoniam ubi adeſt uxor lautius vivendum eſt intra proprios lares, ſuam ablegavit *Noribergam*; 25. Ducatorum millibus dives erat, & in ſubregulanea cella hoſpitabatur. Liberis utebatur ut ſervis; unus filiorum ejus erit *Jefuita.* *Scalig.* 2. *Gall.*

Giſanius, cum ultimam manum non admoverit, illius Verſio (*Politicarum Ariſtotelis*) ſæpè non ſatis polita, ſæpè ambigui ſenſus, interdum non una, ſed duplex eſt: cæteroquin futura omnium optima. *Conring.* *Introd.* in *Polit. Ariſt.* c. 2. p. 648.

Profeſſor primùm *Altorſinus*, poſtea *Cæſ. Majeſtatis Conſiliarius*, qui non tam

veſt

veræ Religionis, quàm veræ Philosophiæ perperuus & strenuus assertor extitit. Laudem hâc nostram merentur ejusdem nova *Verborum Commentarii in Politica Aristotelis*, quibus nihil, quàm ultima & pars & ultima manus desunt. *Mejer. in Præf. ad Analyt. Polit. Arist. lect. 47.*

Hubertus Gifanius Jurisperitissimus erat, in Philosophicis & politicis literis eruditissimus. Plura scripta in publicum emisit, quæ sagacium Criticorum exiltimationem promeruerunt. Ejus in *Aristotelem* Commentarii præstantissimi sunt, & in *Iustiniani Instituta* omnium etiam optimè commentatus est, *Sciopii* quidem judicio. Quod ad ejus in *Lucretium* Annotationes attinet, bonarum observationum numero refertæ sunt; sed *Lambinus* ipsum accusabat quòd eas sibi suffutatus esset; quod fecit ut in *Gifanium* inveheretur, diceretque eum suâ tantam importunitate, pertinacia, superbia, impudentia, rusticitate insignem esse; ut denique etiam exprobraret ei perfidiam quâ in *L. Fruterium* usus erat. *Ant. Teissier, Elog. Viror. Erudit. Gall.*

Obertum Gifanium *Fannus Douza* Senior mordacissimis carminibus, licet non apertè nominans, sed alibi *Fannium*, alibi *Buranum* appellans, perstringit, quòd scripta *Luca Fruterii*, à moriente sibi, ut ederet commissa, in rem suam verterit, & ut prælo *Fruteriana* committerentur, pugnantibus restiterit: quin & in *Victorem Gifelinum* admissi *Plagii* reum agit. *Thomas de Plag. lect. 4 & 5.*

Obertus Gifanius in vertendo *Homero* industriam suam consumpsit; atque utinam sermonis castitas summæ ejus fidei respondisset, interpretando. um Poëtarum egregium specimen haberemus. *Huet. de Clar. Interpret.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JUSTUS LIPSIUS

Hoc ejus Symbolum:

MORIBVS ANTIQVIS.

Clar. A. D.
MDXC.

N Atione Belga, natus est in *Isicano* municipio Anno 1547. die 18. Octobris. *Lovanii* obiit die 23. Martii, Anno Christi 1606. ætatis 59. Docuit *Jena*, *Lugdunum*, & *Lovanii*.

Scriptis permulta: omnia egregia. Imprimis laudem merentur ejus *Comment. in Tacitum*, *Civilis doctrina*, *Monita Politica*, *Manuductio in Philosophiam Stoicam*, notæ in *Senecam*.

Iustus Lipsius diligentia, judicio, multiplici lectione admirandus, *Criticorum* suada, medulla. *Dempster. in Elench. script. Roman.*

Apex ille eruditionis reconditæ, *Iustus Lipsius*. *Jani Gruer. in Not. ad Plin. Panegyric. c. 2. lect. 5.*

Interiorum literarum decus, *Iustus Lipsius*. *Laure. Tignor. in Mensâ Isiacâ, c. 3.*

Vir acutissimus ingenii, & judicii dexterissimus. *Barib. l. 19. adv. c. 15.*

Lipsius

Lipsius omnem gloriam nomine suo concludit, vir fama Orbi notus Ocellus *Belgii*, universi *hœnix*, Sol antiquitatis, *Historiæ* omnis *Promus* & *Condus*, sapientiæ & prudentiæ anima. *Nic. Vernulus*.

Vir, frementibus invidis, optimè de totâ re literariâ meritus.. *Baud. l. 2. Epist. 21.*

Belgarum, dum viveret, doctissimus *Iustus Lipsius*. *Voss. l. 4. Institut. Orator. c. 6 num. 2.*

Iustus Lipsius, victuris ad omnem posteritatem *Scriptis* satis se illustrem toto Orbe præbuit. *Thuan. ad Ann. 1606.*

Lipsius, gloriosum ævi nostri specimen. *Sciop. Suspect. Lect. l. 2. Epist. 17.*

Illius de *Constantiâ* liber quàm diu vivet. *Sciop. de Art. Crit. p. . .*

Quem virum [*Iustum Lipsium*] per omnia diis, quàm hominibus ingenio propiore, uti lumen unicum & numen ævi nostri colo & veneror præter omnes, quos ille admiratores cultoresque ubique habet plurimos. *Valent. Acidalius Lect. in Patercul. p. 12.*

Vir incomparabilis iudicii & ingenii admodum felicitis. *Barth. l. 56. adversar. cap. 9.*

Exactissimum illius divini ingenii iudicium. *Ind. Carrio lib. 11. Antiq. Lect. cap. 4.*

Exquisiti censor iudicii. *Conring. in Præf. ad Tacit.*

Ut ævo suo *Titus*, sic nostro *Lipsius* verè Delicium Humani generis fuit. *Amb. Miræus in Vita Lipsii.*

Acre omninò & felix ingenium fuit *J. Lipsio*, in tollendis Veterum Scriptorum mendis, & eluendis maculis, & neminem habet fortasse parem: Sed ut hominem se nosset, aberravit interdum à scopo. *Latius Bisciola lib. 14. c. 13. Horar. Subseciv.*

Lipsius suavissimæ quidem sed inimitabilis, & ut ipse iudicabat, ne tentandæ quidem aliis eloquentiæ vir. *Dan. Heins. Orat. 1. p. 11.*

Romanos mores veteraque tempora interpretando plurimum claritudinis *I. Lipsius* sibi locoque addidit, amœnâ morum gravitate supra professionem spectabilis, & suâ quadam eloquentiâ plerisque alliciens: nam cum floridum ipsi & profluens Natura haud abnegaret, alterum maluit dicendi genus, concisum quidem, nec sine festivitate, sed verè novum obtentu antiqui, quod cum imitarentur, quibus ingenii iudicii que non idem fuit, ad corruptissima quæque deventum est. Cum verò *Lipsium* metus publicus & privata injuria mutandas ad partes impulissent, accitit e Gallia *Josephus Scaliger*. *Gros. lib. 5. Histor.*

In *Trasæa* (libro ab ipso edito) multa insunt, quæ non ad famam magis, quàm ad publicum honorem. *Baud. Cent. . Epist. 28.*

CL. v. *I. Lipsii Politica* meò punctò, & opinor, omnium rectè sentientium iudicio palmam obtinent inter omnia Viri summè de literis meriti monumenta. *Baud. Cent. 3. Epist. 4.*

Lipsii Politicorum opus utinam tam completum & omnibus *Reimp. formis* accommodatum, quàm est accuratum & planè e genuinis fontibus deductum.

Ann. 10. *Andr. Bosius* de Compar. prudent. Civ. n. 12.

De *Lipsii* nostri obitu non potest te latere. Negari non potest, in illius morte, & literis jaeturam, & amicis luctum summum contigisse. Amavi hominem, ut amicum, colui, ut benè de literis meritum. *Jos. Scalig.* Epist. l. 1. Epist. cxx.

Audisti, ut opinor, V. C. *Iustum Lipsium* è vivis excessisse; multum detrimenti cepit res literaria; & magnum seculi jubar extinctum est. Integriore tamen famâ decessisset, si nunquam rem habuisset cum *divis* illis suis *Virginibus. Band.* Epist. Cent. 2. Epist. 59.

Quamquam in summi illius viri judicio hæc quidem in parte, non ita multum præsidii ponendum: cum nemo diffiteri possit, eum modum minimè tenuisse in vocibus priscis, Poëticis, duris: ut eruditioni ejus non paulo amplius debeant literæ, quam styli exemplo. *Voss.* l. 4. Institut. Orator. num. 7. cap. 6.

Nec probare illa *Lipsii* possum; viri ab ingenii elegantia & variâ eruditione, quàm dictione laudatoris. *Voss.* l. 1. de Hist. Lat. c. 19.

In *Iusti Lipsii* stylo, Scriptoris ætate nostrâ clarissimi, istæ apparent dotes: Acumen, Venustas, Delectus, Ornatus vel nimius, cum vix quicquam propriè dictum ei placeat, tum Schemata nullo numero, tandem verborum copia: desunt autem Perspicuitas, Puritas, Equabilitas, Collocatio, Junctura & numerus Oratorius. Itaque Oratio ejus est obscura, non paucis barbarismis & Solacismis, plurimis verò Archaismis & Idiotismis, innumeris etiam Neoterismis inquinata; comprehensio obscura, compositio fracta & in particulas concisa, vocum similitum aut ambiguarum puerilis captatio. *Sciop.* in *Pascasio Gressippo.*

Iustum equidem *Lipsium* summe semper amavi, propter easimias ingenii, doctrinæ, judicii, morum etiam integritatis, quæ in eo enituere, dotes, ejusque pari ferè, ac Antiquorum Opera in honore habui. Verum maceror, & dolco illum verba antiqua nimis frequenti in usu habuisse: Sed magis, eidem deesse sermonem purum, & merè *Latinum*. Certè phrasis quæ corpus eloquentiæ facit, tota ab illo est, & in eâ nullum, quem sequeretur, auctorem habuit. Quod utique in linguâ, quæ interciderit, & jam in nullius populi est usû, facere non licet. Naturæ quidem suæ, & genio vir ut doctus, sic nonnihil audax in scribendo, indulgit: cui laxum, & fluxum scribendi genus cordi non esset, concisa verò, & adstricta magis essent ad gustum, quique fracta & elumbia, qualem esse *Ciceronis* compositionem olim *Brutus* judicavit, rejiceret, atque aspernaretur. Inde Oratio ejus crebrâ Parenthesi interruptitur, & tota interrogatiunculis scatet. *Roland.* *Mares.* Epist. l. 1. Epist. 49.

Quod ad *Iusti Lipsii* Epistolas attinet, eæ mihi cum *Plinianis* venustate quodammodo certaturæ videntur, nisi mala, cujus auctor esse ambiit, Latinitas, ut pleraque ejus Scripta, ita etiam eas corrumperet, & infuscaret: tantum acuminis, & argutiarum, tantum doctrinæ, tantum moralium documentorum iis passim aspersum est. *Mares.* Epist. l. 2. Epist.

Lipsii ad *Polybium* tandem vidit. Et vis dicam liberè quid sentiam? Opus est.

est, labore magno, judicio recto, ingenio denique talis viri conceptum feliciter ac formatum. Nemo negaverit unum illum hodiè res veteris *Reipublice Romanae*, & nosse eximie & explanare omnium elegantissime. Veruntamen quod inter nos liceat [*μὲν οὖν ἔστι μὲν*] irritari interdum subit, cur hanc potissimam ratione tractandi ejus argumenti elegerit? Nam ad *Polybii* locum quod id admodum attulerit fuit, nondum videre potui. Multa ille quod idem melius vertit quam priores fecissent *Interpretes*: Sed magnam eorum partem *Turnebus*, aliique sibi vindicant. De cætero, si quid in *Græcis* illis obscuri fuit, locum id adhuc desiderat. Non enim allaxit *Fax Lipsiana* illis locis. *Casaub.* in Epist. 21. ad *Bongarsium*.

Novissimus omnium qui ante nos in explicatione *Polybii* aliquam posuerunt operam, fuit *Iustus Lipsius*, vir clarissimus, & de meliorum literarum studiis excellenter bene meritus. Hic si integrum *Polybium*, aut unam aliquam e tribus illius partibus *Latine* expressisset; atque ad hoc inceptum tantam *Græcæ* Linguae peritiam attulisset, quanta in eo fuit cognitio veteris *Historiæ* totiusque *Antiquitatis*, & *Latinae* dictionis facultas: post *Lipsium* in eandem *Palæstram* descendere, hoc verò fuisset, post *Roscium*, in Scenâ gestum velle agere. *Casaub.* Præfat. ad *Polyb.* Vol. p. 80.

Iustus Lipsius in Libello de *Constantiâ*, tanquam in *Darii* Scrinio, res ipsas quas habebat pretiosissimas, elegantiam videlicet, & omnes ingenii sui ac iudicii gemmas, artificiosè conclusit. *Gab. Naud.* Bibliograph. Polit.

Multi cent erant librum ejus de *Constantia* cæteris omnibus anteponendum esse. Quidam dicunt stylum *Variarum* ejus *Lectiorum* esse omnium purissimum & elegantissimum. Quod ad ejus Tractatum de *Politica*, quamvis textuum variorum e pluribus lectis Authoribus excerptorum merus cento is sit, quem filo ex suo penu desumpto confuit, idque multò majori labore quàm industria, illum tamen in suis Epistolis ipse commendat, eodem affectu quo *Matres* ardentius amare solent infirmissimos & imperfectissimos suos natos. Sed eruditi & acris iudicii viri non suffragantur ipsi, nec scriptum illud unquam magni æstimarunt, ut à *Martino le Vayer* observatum est. *Ant. Teissier.* Elog. Viror. Eruditorum. Gall.

Tertia Centuria Epistolarum *Lipsii* omnium ejus operum pessimum est: Optima autem sunt ejus in *Tacitum* Commentarii, ejus Orationes de *Concordia*, & in *Ducis Saxonie* obitum. Ejus *Electa* ejusque *Saturnalia* sunt præclarissimi libri. *Græcus* tantum fuit quantum ad proprium usum opus erat. Quam miserandum *Lipsii* iudicium de *Seneca* Tragico. Poëtices prorsus ignarus est. *Scalig.* posterior. Gall.

De *Lipsii* Epistolis dici hinc multa possent. Considerari illæ vel ratione dictionis, vel ratione rerum possunt. Vehementer senex à juvene discrepat. Cum enim in juventute suâ *Ciceronianam* dictionem sequeretur, maturioribus annis penè novum eloquentiæ genus sibi finxit, in quo argutiæ, adagia, hemistichia, *Græcæ* sententiæ, quorum in familiaribus inter eruditos Epistolis usus esse potest; Tales enim Epistolas illa ornant, in cæteris locum non habent, ubi enthymematibus

*Nunc altero licebit. Ego sum Lipsius :
 Cui litera dant nomen & tuus favor.
 Sed nomen, ipse abivi, abibit hoc quoque :
 Et nihil hic Orbis, quod perennes, possidet.
 Vis altiore voce me tecum loqui ?
 Humana cuncta sumus, umbra, vanitas,
 Et scena imago, & verbo ut absolvam, Nihil.
 Extremum hoc te alloquor :
 Aeternum ut gaudeam tu apprecare.*

Lapidis Sepulchralis Inscriptio in dictâ urbe & æde:

*Iusti Lipsii quod claudi potuit, hîc jacet. S.P.Q. Antwerp. inclyti viri famæ or-
 bi notæ virtuti Cælo receptæ, H.M.P.*

Ejusdem alterum Epitaphium : Auctore Anonymo :

*Si simplex animi candor, si nescia fuci
 Integritas similes nos facit esse Diis.
 Nemo te propius, Lipsi, se aquabit Olympo,
 Nam te candidior nemo, nec integrior.*

Alterum ejusdem :

*Nemo te lacrymis, Lipsi, neque laudibus ornet.
 Non lacryma, at plausus funera sancta decent.
 At qui te laudare volet velut Icarus alter
 Nominis Oceano mergitur ille sui.*

RICHARDUS HOOKER

N On procul ab Exoniâ natus sub initium Anni 1554. Collegii Corporis Christi Scholaris anno 1573. Socius & Artium Magister 1577. Rector de Drayton. Beaucamporum in Comitatu Buckinghamiensibus Anno 1584. Ecclesiæ Templariorum Londini Magister 1585. Rector de Boscum, juxta Sarisburiam 1591. & novissimè de Bishopsbourn, prope Cantuariam Anno 1594. Hujus viri obitum, nec melius, nec dignius exprimere licet, quàm in verbis Gulielmi Laud Archiepiscopi Cantuariensis. Quæ in hujus Authoris libro de Ecclesiasticâ Politiciâ ad se tum pertinente descripserat (liber autem iste nunc penes est Gulielmum Fulman, Corporis Christi Collegii nuper Socium) verba hæc sunt : Richardus Hooker vir summis doctrinæ donibus ornatus, de Ecclesiâ præcipuè Anglicanâ

00000 3

glicanâ

glicanâ optimè maritus, obiit Novembr. 11. circiter horam secundam post Meridiem, anno 1600.

Scipsit de *Ecclesiasticâ Politeiâ* lib. 4. Lond. 1594. *Angl.* Quibus & Quintum addidit, seorsim editum Lond. 1597. *Angl.* Tres illi, qui nunc circumferuntur, post obitum ipsius publicati, valdè mutili & imperfecti (ne quid gravius dicam) meritò habentur. Scipsit etiam atque edidit *Anglicè Tractatum de Justificatione*, atque varias *Conciantes & Responsum ad Supplicationem Gualteri Travers,* ad Regium Concilium factam.

Richardus Hooker Theologus, modestiâ, temperantiâ, mansuetudine, & cæteris virtutibus imitandus, & supra multiplicem eruditionis laudem celebris, quam libri de *Ecclesiasticâ Politeiâ*, patriâ linguâ editi, dignissimi qui *Latine* loquantur, abundè testentur. *Camden.* in *Annal. Elizab.* sub an. 1599.

Etsi vel singula omnium totius *Europa* Academiarum Collegia perscrutaremur, vix, aut ne vix invenire fas esset, unum aliquod, in quo ejuldem sæculi, ex eadem patriâ, tres Theologi, quales erant *Juellus, Hookerus, & Rainoldus*, omnis eruditionis *Triumviri*, simul florere. *Ant. à Wood* in *Antiq. Univ. Oxon.*

- De primis quatuor libris *Ecclesiastica Politeia*, audi qualem *Clemens VIII*, Pontifex, cum eorum partem aliquam *Dr. Thom. Stapleton* *Latine* interpretatus esset, sententiam tulerit. Credo (inquit) vix ullum doctrina genus reperiri posse, quam non indagaverit *Author iste*; cujus ingenio omnia [quantumvis difficillima] cedere, necesse est. Verè quidem *Authoris* nomine dignissimus, cujus Operi, quò magis inveterasces, eò major indies veneratio accedet; quippe in quo ea immortalitatis semina conduntur, (si modo de toto opere, ex ejus parte conjectare fas sit) quæ posteritas alet, quæque semper adultiora ipsa aternitæ intuebitur.

Non nemo *Schismaticorum Malleum* appellat.

Carolus I. Britannia Rex, ejus lectionem liberis suis, cum eis valediceret, seriò commendabat.

Theologi nostri illum *Venerabilis* compellatione insignire solent.

Cum primùm *Rex Jacobus* Regnum suum adivisset *Archi-Episcopum Whitgise* percontatus est de amico suo *D. Hooker* qui libros scripsit de *Politia Ecclesiastica*, ad quod respondit eum obiisse annum unum ante *Reginam Elizabetham*; quæ tristem de ejus obitu nuncium audierit cum gravi mœrore. Ad id regressit *Rex*. Mihi verò non minus molestus fuit ille nuntius, quòd me privari oporteret conspectu & colloquio illius viri, cujus libri mihi adeo satisfecerant: Et reverà Domine mihi plenius satisfactum est unius folii imò vel unius paragraphi lectione in *D. Hooker* scriptis, quamvis illa essent tantùm de Templorum structura, vel de Musica Ecclesiastica, vel similibus, quàm lectione peculiarium Tractatum quibus prolixè agebant alii *Authores* quamvis eruditissimi de unico istiusmodi argumentorum; & animadverto apud *D. Hooker* non occurrere sermonem affectatum, sed gravem, energicam & evidentem rationis manifestationem, eamque munitam autoritate Scripturæ, Patrum, & Scholasticorum, omnibus Sacris & Civilibus Legibus. Quamvis autem plerique alii benè scribant, proximo tamen seculo peribit eorum memoria; sed dubio procul in singulis paginis

ginis libri D. Hooker Animi Divini effigies conspicitur, ejusmodi veritatis & rationis imagines, tamque sacratis coloribus depictæ, ut exolescere nunquam possint, sed Authoris memoriam immortalem reddituræ sint. Vide *Is. Waltonum*, in vita D. *Richardi Hooker*. Angl.

* Epitaphium sequens diu postea fuit evulgatum in D. *Hooker* memoriam ab Equite *Wilhelmo Cooper*, qui etiam splendidum Monumentum ei construxit in *Bornensi Templo*, & proſtitetur se illum ut Patrem suum Spiritualem revereri, idque *eleganti carmine* Anglico, quod hîc verbatim interpretamur.

Quamvis sagacis *Hookeri* famâ, vel pretiosi nominis memoriâ dignum quicquam eloqui nemo valeat: Quamvis hi sumptus siant in gratiam Viri, qui Monumentum ære perennius in suis Libris ipse sibi erexit: Æquum tamen est ut Nos, si non ejus Meritum, saltem nostram ejus Venerationem palam hîc faciamus. Ceremoniarum Ecclesiasticarum Patronus hic fuit: Quomodo igitur absque omni ceremonia sepultus relinqueretur? An id fieret quoniam ejus Mors æquè ac ejus Vita, Humilitatis exemplar debeat esse? An verò quoddam Defuncto magis gloriosum foret quærere, Cur absque ulla pompa tumulatus fuerit? Verum qui hîc oblectrè tam dudum jacuit, ad altiores jam honores evehctus est. O vos homines Ambitiosi, discite nunc moniti sapientius vos gerere. Humilitas vera est exaltationis via. Hinc est quod non sine Numine incitatus fuerim ad Virum hunc Humilem his Evangelii verbis compellandum, *Amice, ascende super riu*. Angl.

JOHANNES RAINOLDUS

A Pud *Pinharves* propè *Exoniam*, in agro *Devoniensi* natus, mense Septembris aut circiter, anno 1549. in Collegii *Corporis Christi* Scholarem, & Coll. *Mertenensi* electus anno 63. & Socius probationarius 66. Linguae *Græcæ* in Collegio sub eodem tempore Professor. S. T. Doctoratu insignitus Anno 85. Et post aliquot annos *Decanus Lincolniensis* electus est. Verum *Academico* vitæ genere oblectatus, *Decanatum* suum cum Doctore *Cole* pro munere Collegii *Corporis Christi* præſidentatio permutavit.

Clar. A. D.
MDC.

Scripsit Censuram librorum Apocryphorum Vet. T. contra Pontificios. De cæteris quæ publicata sunt vide Catalogum novum *Bodleianum*.

Tam admirabiles in pietate & literis reconditiis, imprimis verò in Theologicorum Myſteriorum Scientiâ progressionibus fecit, ut *Academia* lumen, *Europa* decus, *Divina* Gloriæ buccinator, *Sanctitatis* eximium exemplar, & diligentissimus in *Pontificios* Scriptor fuerit. Cujus Volumina quotquot in lucem prodierunt extant omninò inconfutabilia: Sed in ipso cursu, prohi dolor! Mors cum oppressit. Nam ingratus Mundus tantâ stellâ fuit plane indignus. Vid. *Heruologium Anglicam* Impress. ann. 1620. fol.

Rainoldo

Rainoldo à Linguæ Græcæ prælecturâ, nomen & fama crevit. Author autem in quem legere susceperat, ipse Aristoteles erat, cujus de Rhetoricâ eximios libros, pari Commentario illustravit, in quo non minus, quàm in ipso libro tanquam gemino alveo decutit, aureorum flumen rerum, & verborum. Erat autem vir iste, memoriâ usque ad stuporem felici, in omni librorum genere, præcipuè verò S. Augustini Scriptis versatissimus; adeo ut ipse solus vel altera Bodleiana, vel tertia Academia non immerito dictus sit. Accepi, Doctorem Albericum Genilem in hac Academiâ Juris Civilis tum Regium Professore, cum fortè Quæstiones quædam in eâ facultate, inter ipsum & Rainoldum, ultio citroque commeassent discutiendæ, fateri non erubuisse, hunc virum leges illas vel seipso [quantus ille autem] perspectiores habuisse. Ant. à Wood in Hist. & Antiq. Univ. Oxon. p. 237.

Multa de eo dicenda nobis adsunt. Quandoquidem verò ejus & jam facta est, & amplius à me fiet mentio, sufficiat impræsentiarum, hoc de illo affirmare, fuisse Theologum in Patrum, Scholasticorum & Rabbinorum Scriptis, versatissimum, in Græcis & Philologicis criticum exactissimum, oratorem quoque facundissimum, in super, & benignum, probum & inculpatum. Literarum denique & studiorum indigentium faventissimum, & in regendo Collegio, disciplinæ renacissimum. Ant. à Wood. ibid.

Vir celeberrimus Theol. Angl. longè doctissimus. Dallaus de cultu Relig. Præf. p. 8.

Rainoldus in eruditissimo Opere Prælectionum ad libros Apocryphos, quod citationibus omnis generis Autorum tessellatum est. Voet. Præf. ad Theses.

Joannes Rainoldus Academiam in suo pectore gestasse ferebatur. Sanè Scripta ejus omnigena n eruditionem, antiquitatis summam notitiam, imprimis Colloquium cum Harro Jesuitâ arguunt. Lat. Compend. Hist. Univ.

Viri pereruditi Joannis Rainoldi excessum ignoravi hætenus; qui magnâ, ut tu quidem ais, Anglicana Ecclesia, ut ego judicio, omnium Ecclesiarum, jacturâ contigit. Quanti ego Doctrinam ejus fecerim; non semel ex me audire potuisti: & certè, vicem potius nostram, quàm illius doleo; qui ad portum quietis delatus, nos in tempestatibus reliquit; quas evadere facile esset, si illis lectissimis plantis excisis, aliæ meliores, aut certè non deteriores, succrescerent. Jos. Scalig. Epist. l. 4. epist. 446.

Joannes Rainoldus eruditus & pius Oxonia Doctor, cujus nomen non minùs ultra mare quàm hîc celebratur. In hoc solo continebatur locupletissima Bibliotheca; omnibus Facultatibus, omnibus Studiis, omni Doctrina refertus erat: Memoria, & Læctionis copia hujus viri ferè Miraculum erant. Doctoris Hall Decad. Ep. st. ep. 7. Ang.

Ad parietem Borealem Sacelli Corporis Christi, sub humanâ Effigie, habitu Doctorali ad medium usque vestita, hæc legas:

Jo. Rainoldo S. Theol. D. eruditione, pietate, integritate incomparabili, hujus Coll. Præf. qui obiit Maii 21. anno 1607. ætat. suæ 58. Jo. Spencer Auditor, Successor, Virtutum & Sanctitatis admirator H. M. amoris ergo posuit.

* Hic

*Hic Autor inter Hæreticos primæ Classis rejicitur in Indice Expurgatorio.

ANTONIUS POSSEVINUS *Sec. Ies.*

N Atione *Italus*, patriâ *Mantuanus*. A Gregorio XIII. gravissimis negotiis *Clar. A. D.* & legationibus adhibitus est. Bis ad *Moscorum* Principem abiit, & inter *MDXC.* *Moscos & Polonos* pacem feliciter composuit. *Scriptu* Bibliothecam selectam, & Apparatum Sacrum tribus tomis constantem: multaque alia. Obiit *Ferraria* die vicessimo sexto Februarii, Anno Dom. 1611. ætatis 78.

Antonius Possevinus, ut erat magnâ variâque eruditione multarumque rerum experientiâ instructus, & præterea summè industrius ac laboriosus (adeo quidem ut noctu pedem campanulæ adligaret, ut statim atque obdormisset, à somno excitaretur) sub finem superioris seculi inter alia publicavit *Apparatum Sacrum* ad *Scriptores Veteris & Novi Testamenti*, &c. In quo circiter octies mille *Auctores* partim indicantur, partim expenduntur: additis passim centuris, expurgationibus, emendationibus, correctionibus *Versionum* aliisque. Prodiit vastum hoc opus primo *Veneriis* annis seculi hujus III. & VI. sed multò locupletius *Coloniæ Agrippinæ* anno VIII. *Doctissimum* atque *Laboriosissimum Opus* meritò vocat *Vossius*: qui tamen passim errores ejus adnotavit: quos sanè haud paucos admisit. In *Protestantes* etiam sæpius invehitur. *Bellarmino* tamen non uno nomine præferri meretur. *Joan. Andr. Bosius* Introd. in *Notit. Scriptor. Eccles. cap. 2.*

Præclaram laudem inter *Italos* meretur *Antonius Possevinus* Jesuita doctus, missus legatus ad magnum Ducem *Moscovia*, ut *Sacra* susciperet *Romana*, sed irrito conatu. *Herman. Conring. de Moscov. Imper.*

Antonius Possevinus fuit vir multæ eruditionis & magnæ dexteritatis in rebus perficiendis. *Idem. de Repub. Suecicâ.*

Possevinus vir variz eruditionis, multæque lectionis. *Voss. de Hist. Lat. p. 799.*

Possevinus indoctissimo ac laboriosissimo Sacri Apparatus Opere sæpius jam nobis memorato. *Idem ibid. p. 819.*

Dominus Naudæus scribit quòd in hoc *Apparatu* nimia fuerit ejus facilitas & negligentia; quapropter mediocribus tantum *Geniis* placere possit. *Keker- mannus* scribit eum in scribendo nullam servare methodum; quacumque fecit meras esse lacinias & rhapsodias malè contextas, & indigestè congestam molem constituentes, adeo ut vix ullus eorum usus esse possit, nisi cum multo judicio multaque prudentia legerit ipsa. *Germanus* quidam anonymus, dicit eum, cum ibi quandoque judicium suum de *Authoribus* subicere sibi sumeret, in hoc radiolum esse, quòd affectibus satis liberum se non exhibuerit, cum esse plenum præjudiciis quibus Patriæ Professionisque suæ homines moveri consueverunt; ejusque *Criticeen*, dum solus & sine ducè ambulat, non admodum esset tutam & certam. His addi potest quòd malè *Latine* loquatur, nec *Solæcismos*

PPPP

anxiè

anxiè præcaveat, quòd prolixis digressionibus frequenter abducitur extra summum argumentum, Historias, verbi gratia Populorum, Locorum &c. adhibendo. Cætenim tamen nemo diffidere debet, quin ejus *Bibliotheca* ejusque *Apparatus* Herculei laboris fructus sint, ingensque utilitas ex iis percipi possit, si aliquis Vir idoneus & limari judicii eos ad incudem revocare dignaretur, additionesque ac correctiones iis necessarias elucubraret. *Judicia Eruditorum per Bailletum*. Paris. 1683. Gall.

Antonii Posssevini non est æquæ apud Doctos æsti variis. Sunt, qui illum, in cœlu ferunt laudibus; sunt, qui illum in co: pilatorem; non multæ curæ & judicii habent. *Bibliotheca Selecta* 18. libris constat. Multa hæc pertinentia ad rationem studiorum, & rei literariæ in universum, interponit judicia, in quibus multa reprehendit *Jacobus Gaddius*. sed non magni faciendum est ejus judicium, ut qui sæpissimè ineptus autorum censor est. Verum tamen est, Vagis & longè quæsitis excursibus fatigare illum lectores. *Sixti Senensis Bibliothecam Sanctam* passi: vellicat, quæ tamen viris doctissimis in pretio est. *Apparatus* ejus *Sacæ* majore in pretio nonnullis habetur, multaque habet de Scriptoribus Veteribus & novis judicia, ex aliorum sæpè sensu formata. Utillissimum tamen ille laborem suscepit, in quo aliqua condonari debent. *Bailletus* suadet, ut correctio errorum, ab aliquo viro docto suscipiatur. Annectit Catalogos Manuscriptorum, quæ ad res Ecclesiasticas pertinent, magno studio ex omnibus eruditi Orbis bibliothecis conquisitos; cui si similes in cæteris disciplinis collectiones haberemus, magno profectò usui esset. *Judicia* ejus de *Machiavello* magnam ipsius oscitantiam & imprudentiam arguunt, ut ostendit in *Præfatione Principis Machiavellici Conringius*. *Dan. Georg. Morhof*. I. olymp. p. 178.

Utilem magis (*Gesnero*) dedit operam *Ecclesiæ Antonius Posssevinus*, & societate *Iesu*, in *Apparatu Sacro*; quanquam & is, homo *Italus*, hallucinetur interdum, & fere citæ nomen aut cognomen Scriptoris exteri. *Valer. Andreas* in *Præfat. Biblioth. Belgicæ*.

Posssevini Bibliotheca selecta, quamvis admodum manca & mutila, (ex livore &c. & protenso odio *Hæresæon*, quo fit ut innumeros præstantissimos autores prætereat) lectu tamen utilissima. *Voet. Biblioth. L. 2. sect. prior. cap. 1.*

Neque hoc tanti erat, ut verbo attingeretur à nobis: nisi mirari subiisset, *Posssevinum*, dum in *Apparatu Sacro*, more suo, *Suffridum* exseribit, non corrigisse illud leviculum. *Voss. de Hist. Lat. p. 274.*

Doctus *Raynoldus* illum vocat *Campiani heredem ex æsse* ratione plagiorum ejus; & de eodem dicere solebat, scopis illi opus esse. *Angl.*

Fœda *Antonii Posssevini*, quantumvis & doctrinæ variæ & ingenii magni, *plagia* quorum & à *Jacobo Gaddo Florentino* fuerit accusatus, ac superba quidem & præfidentia, iniqua tamen, deque rebus & viris sibi ignotis improba judicia, crebrò se deprehendisse ait celeberrimus *Conringius* dedicatione in *Machiavelli Principem*. *Thomas. de Plag. num. 689.*

Ne vidit quidem *Machiavellum*, quem refutavit, virio ipsi familiarissimo; &c. enim in *Apparatu Sacro* etiam *Lucæ Trelcatii* celeberrimi *Reformatæ Religio-*

CELEBRIORUM AETHORUM.

84

his Theologi Synopsin methodi Sacrae Theologiae Scriptis Catholicis annumerat, quò sine dubio abstinuisset, si vel vidisset Scriptum, aut Autorem cognovisset. *Machiavellum* verò ipsi haud visum esse indicio est, quòd tres libros ejus refutet, cum ille tantum unus sit & exiguus 26. capitibus constans. *Beckman*. in *Meditat. polit. cap. 1. sect. 6.*

Extat Bibliotheca selecta, de Ratione studiorum, 2. Tomis *Rome* 1593. & *Colonia Agrippina* 1607.

Extat Apparatus Sacer de Scriptoribus Ecclesiasticis, 2. Tomis, *Venet.* 1603, 1606. Et *Col. Agrip.* 1608.

SCAEVOLA SAMARTHANUS.

Gallus, natus est *Intioduni* anno Dom. 1536. Obiit anno 1623.

Clar. An. D.
MDXC.

Scripta ejus sunt: *Pædotrophix*; sive de Puerorum educatione libri tres — *Lyciorum* lib. 2. — *Sylvarum* lib. 3. — *Elegiarum* lib. 1. — *Epigrammatum* libri 2. — *Sacra Cantica*. — *Elogia Gallorum doctrinâ illustrium*.

Ante *Scævolam* nemo *Gallorum* ausus erat *Epicum* Poëma *Latinum* longioris contextus incipere, saltem lectione dignum, aut quale istud, in quo omnes numeri artis Poëticae, omnes gratiae elegantiarum, omnes doctæ antiquitatis regulæ conspiciuntur: unde acceptissimum evasit apud omnes cultioris ingenii viros, & præ aliis apud *Italos*. *Ioan. Vigil. Magir.* in vitâ *Scævol. Samaritan.*

Dii boni! quem mihi Librum misisti à nostro *Samaritano* conscriptum? non liber est, sed ipsæ *Musa*; totum nostrum *Helicon* testem appello. Quin & si de eo judicium mihi concessum sit, velim equidem illum omnibus hujus seculi Poëtis antepondere; vel si *Bembus*, *Hangerius*, divinusque *Fracastrorius* ægroturi sint. Dum enim perpendo quàm aptè suavitatem *Carminis* puræ textæque Dictioni, fabulam *Historiæ*, *Philosophiam* arti *Medicæ* conjunxerit, libet exclamare — *Deus, deus ille, Menatru* — seculumque istud felix dicere, quod nobis talem tantumque virum protulerit. *Petr. Ronfard.* in *Epist. ad Ladum Anton. Bayssum*, præfix. *Opp. Samaritani.*

Nihil in *Carminibus* tuis video, quod omnem nostræ temporis *Pœticen* non longè exsuperet: etiam *indarica* planè divina sunt. *Pædotrophia* tua nobilioris quidem telæ quàm *Venatio Bargei* est, quamvis & ille Poëta sit non inconcinnus: sed dulcedo illa quàm tantopere prosequitur, masculo versuum tuorum robore destituta est. Victuri proculdubio sunt & ego quoque vitam ab illis hauriam. *Jos. Sculig.* in *Epist. Lugd. Bat.* scriptâ *Mens. Feb. 1598.*

Samaritani Poëmata & *Elogia* vidi; illa doctè, hæc & prudenter scripta. Felicem etiam filiis patrem gaudeat & fruatur. *Lips.* in *Epist. ad Dominic. Baudium.*

Samarthanus vir, cum ob morum candorem ac summam integritatem, cum

Ppppp

ob

ob raram eruditionem & excellentem ingenii felicitatem, mihi charissimus. *Thuan.* ad annum 1588.

Elogia virorum doctrinâ illustrium tantâ elegantia & styli puritate scripsit, ut quàm proximè accedat, & si ausim dicere, vix cedat quidem eloquentissimis priscorum temporum *Scriptoribus* *Magis*. in vir. ejus.

Hoc Opus valde laudat *Iosephus Scaliger*, qui dixit: "Beatos illos qui laudantur à laudatō viro, etiā sermone tam terſo ac nitido."

Aſſidua ipsius pro Patria salute sollicitudo, non obſtitit quin identidem illis præſtantibus Scriptis operam navaret, quæ in Eruditorum manibus jugiter florēbunt. Ejus de *Pædophris* seu Puerorum educatione Poema Latinum optimis Veterum Poëſibus comparari poteſt: Illiusque admiratores fuerunt *Iuſtus Lipſius*, *Scaliger*, *Iacobus Auguſtus Thuanus* & *Ronsardus*. Diſertum inſuper calamus, exercuit in *Latinis Odis Pindaricis conſcribendis*: Quarum lectiō *Pontificem Urbanum VIII.* frequenter cum multa delectatione & attentione occupavit. In *Gallica Poëſi* non fuit minus felix: *Chriſtiana Metamorphoſes*, quas rhythmico carmine contexuit, ejus in hoc ſcribendi genere peritiā Latini arguunt. Sed audum verba facio de ſublimibus illis ſcribibus, ſilentio præteream præclarum illud Opus quod illuſtrium *Gallia Virorum*, qui ſeculo ipsius in *Literarum* profeſſione excelluerunt, memoriz conſecravit. Doctorem gloria nunquam majori pompâ & reverentiâ fuit celebrata. Quoniam ingenii imaginem tantum delineat, ejus Elogia ſuccincta quidem ſunt, ſed ſplendidiffimis eloquentiæ *Latinæ* veneribus condecorata. Et ſane in hocce labore non minus propriæ famæ quàm magnorum iſtorum Diſciplinarum Geniorum celebritati litavit: Quandoquidem horum nomina Honoris Templo inſcribens, eidem ſuum inſculpiſſit, eo ſplendore quem tempus deſcere nunquam poterit. *J. Bullart. Acad. Scientiarum. Gall.*

Noſtrorum viſas *Samaritanus* ſcripſit, verſu, quàm proſa melior, cujus ſoluta oratio etiā poëſin redolet. *Rel. Mareſ.* l. 2. epist. 25.

Latiniffimum è recentioribus authorem vocat *Balzacus*.

Divinum Poetam appellat *Borrichius*, p. 118.

Dominus *San-Marthanus* Prælatorum Virorum Elogia, non autem eorum vitam conſcribere aggreſſus, de iis eloquenter ut Orator loquutus eſt, non autem accuratè ut Hiſtoricus. Dom. Gallen. *Ephemeridibus Eruditorum* dici 9. Auguſti 1666. Gall.

Scævola Samaritani ſuaviſſima Muſa. *Scaligerana* 1.

Samaritanus Vir diſertus. Latine bene ſcribit, & bene loquitur. *Gallicè. Scævola* poſterior. Gall.

Extant *Scævola* & *Abelii* ejus Filii Opera *Latina* & *Gallica*. *Parisiis* 1633. 4.

Scævola Samaritanus unâ cum Fratre *Ludovico*, additamenta dedit ad *Claudii Roberti Galliam Chriſtianam*, quibus ſeries omnium *Archiepiscoporum*, *Episcoporum* & *Abbatum* totius *Gallia* deducitur. Tomis 4. *Parisiis* in fol. an. 1656.

FRAN-

FRANCISCUS JUNIUS.

Nobili genere natus *Biturigibus*, Anno Chr. 1545. Obiit peste Anno 1607. Claruit A. D. ætatis 57: *Lugduni Batavorum*. Theologiam primò *Heidelbergæ* docuit: MDXC. Tandem *Lugduni Bat.* sedem posuit, ibique per decennium professoris munus sustinuit. In juventute seductus à nonnemine atheismi crimine laborare cœpit, à quo tamen mirabiliter liberatus est. Scripsit plurima, quæ Tomis 2. in fol. prædicunt *Genevæ*, an. 1607.

Certè *Franciscus Junius*, *Biturix*, non temerè hæc ætate cum præstantissimis sive Theologis sive Philologis contendendus videtur. *Guss. Sciopp. de Art. Crit. p. 15.*

Ille vir magnus, quem jure laudas; *Junium* intelligo: Cui tu, mi *Genere*, adhære, & recondita multa hauri ex arcano illo uberique penu. *Lips. Epist. Cent. 2. Miscell. Epist. 91. ad Regnerum Gruterum.*

Quis paulò humanior te non novit? Et qui novit quis non amet? At tu tamen affectum in me largiter sanè declarasti cum epistolâ suavissimè scriptâ, tum munere adjuncto, quod meritò mihi carum. (Hæc intellige de *Junii Cætopalate* sub nomine *Hebraeo Nadabi Agmonii* ab eo vulgato A. 1588 de quo prolixè *Vossius* in opere de *Hist. Græc.* p. 368.) Monumentum enim ingenii tui est, parùm illud ad gustum vulgi farcor: Sed *Ambrosii* & *Nectar* nobis, quibus paulò actor judicii ille sensus. Sanè in implicatissimo scripto utilem subtilemque operam navasti, & lumen prætulisti. locis in quæ æternum fortassè caligassimus. Multiplex notitia linguarum hoc tibi dedit ut talia ista interpretari nostro ævo possis unice, & dixeram pene unus. De iis quæ Epistolis ad *Atticum* observasse te scribis & offers, mittere, valde velim. *Lips. ad Franc. Junium Ep. 14. Cent. 2. Miscell.*

Franciscus Junius vir nunquam satis laudans. — Ego certè ita sentio, neminem inter Theologos nostros repertum fuisse qui, minus jurarit in verba cujusquam Magistri, qui aliorum sententias æquè expenderit, & veritatis diligentior fuerit indagator. *Andr. Rivet. Animadvert. ad Grotii Vor. pro Pace.*

Possem *Tersullianum* suscipere explieandum; sed eam provinciam audio jam à *Francisco Junio* esse susceptam; qui si acerrimo illi, quo pollet, ingenio minus indulserit, non alium ille *Afer* vindicem potest debere. *Is. Casaub. in Epist. ad Jacob. Bongarsium, Gen. 18. Kal. Jan. 1595.*

Franciscus Junius, vir ita æquus & moderatus, ut ob id calidiores Protestantium alii, ei & malè vellent & maledicerent. *Grot. vor. pro Pace Ecclesiast.*

Francisco Junio multum debeo; sed dicam quod res est: Multum illè vir vidit de vero, quò minus verum omnino aut agnosceret, aut eloqueretur; retinebat eum *Calvini* auctoritas, quam ei in qua erat parte omnino tuendam censebat. *Grot. ibid.*

Viro sapè eximio *Franciscus Junio* multum debeo ob Opera ejus, multò plura

PPPPP. 1

ob

ob vitæ exemplum, quod mihi perpetuò ob oculos versatur. *Idem* in Epist. ad Ger. Ioan. Vossium, *Lutet.* 21. Jan. 1645.

Franciscus Iunius Leydenſis civitatis decus, Oraculum Textualis & Scholasticæ Theologiæ, Linguarum dives, in distinctionibus subtilis, in Argumentis invictus. Doctoris Hall. Dec. Epist. Epist. 7. Angl.

Translatio illa Veteris Testamenti edita sæpius, & quâ hodiè utuntur multi, magnum ipsi nomen peperit. *Iac. Verheiden.*

Francisci Iunii Scholia, brevia quidem, sed eruditione multifariâ & summo iudicio limata, cujus vel pauca verba ingenia æquant aliorum volumina. *Iunii labores non spernendos* dixit *Hugo Grotius*: Rectè sanè; at addere potuisset, & addent quotquot *Iunii labores* æquis oculis usurpaverint, plurimi æstimandos, & in primis Interpretum sublelliis collocandos. *Mat. h. Polus Præfat. Vol. 1. Synops. Crit.*

Superest ut examinemus *Latinam Tremellii & Iunii Versionem*, quæ apud *Protestantes*, in *Anglia* præsertim, initio plurimi æstimata fuit *Drusus* qui inter doctissimos & sagacissimos *Protestantium* Scriptores claruit, non potuit temperare ab illa damnanda plurium locorum respectu. Quod molestias ipsi creavit, quoniam huius Versionis plurimi erant approbatores. Hanc tamen ad incudem revocare & in accuratiore versionem reformare coacti fuerunt: sed quia methodum vitiosam secuti sunt, in sua Translatio. e ritè procedere non poterant. Unde etiam altera hæc Editio damnata fuit à *Constantino l'Empereur* qui & ipse *Protestans* erat & in *Hebraicis* eruditus. Hic Author asseverat se à *Tremellii & Iunii* Versione recedere teneri, quia modo quodam vertendi utuntur, quo sæpius in errorem abducuntur. *Presbyter Oratorii Rich. Simon Hist. Crit. V. T. l. 2. cap. 21. Gall.*

Nihil ferè *Iunio* magis familiare, quàm obscuritas. *Dr. Tho. Trevissus Animadvers.* ad *Arminii* collationem cum *Iunio*.

Franciscus Iunius, vir desultorio ingenio: qui multa conatus, an adlecutus sit quod moliebatur, Doctorum erit iudicium. *Thuan.* ad Ann. 1602.

Hæc de *Iunio Thuanus*, à quo tamen multi egregiam laudem retulere, eum nec alteram *Iunianarum* virtutum partem possiderent. — *Iunius* autem Theologorum, quæ, iisdem quidem Castris, in hoc Religionis per orbem dissidio, militarent, nullo inferior hab. batur. — Cogitemus denique, haut alterum fortasse ad sacra studia tractanda attulisse plura maioraque tum adjumenta, tum ornamenta, quàm à *Iunio* factum fuit. Quispe qui diligenter legisset jam puer *Latinos*, *Græcos*, *Grammaticos*, *Oratores*, *Poetas*, *Historicos*, *Philosophos*: qui *Iuris* scientiam addidisset: qui *Hebraicè*, *Chaldaicè*, *Syriacè* esset doctissimus: qui tentasset etiam aliqua *Arabie*; quanquam eo tempore, quo arduum esset reperire ulla ad linguam hanc subsidia, quæ postea Divinâ bonitate suppeditarunt multa magna- que: Adhæc qui tantâ curâ devorasset & concexisset *Doctores Scholasticos*, *Aquinatem*, & *Scotum* ante omnes: quique, ut recentes magni nominis *Interpretes* legisset, ita assidue penè versasset *SS. Patres*; innumera ad eos observasset; in *Græcis* imprimis; Cujus rei testimonia luculenta, tum in *Nicani Concilii* libris

ab eo translatis; tum in toto *Iosepho Clemente* integro, ac pluribus aliis ab eo illustratis, correctisque ostendere ipsi possumus, ac possunt item similia alii in aliis. Sed quid his insisto? Sanè ingenium viri, & diffusissimam eruditionem, multi facilius carpent, quàm æmulabuntur. *Voss. præf. ad lib. de Hist. Lat.*

Franciscus Junius & Theodorus Marsilius diversâ viâ eundem finem sunt consecuti, ignorantiam. Hic omnia legendo, ille nihil, cùm tamen doctissimum se existimaret, doctiorem etiam in Græcis *Casanbano & Stephano* quos nihili faciebat. Ejus Responsiones in *Bellarminum* bonæ, sed facile est talia scribere, & mendacium refellere.

Junius omnes spernebat, se præclarissimum sui seculi, præcedentium & futurorum esse opinabatur. Plurium linguarum peritus censeretur & Medicus, Jurisconsultus. Soli ejus discipuli eum magnificunt, ignari qui nesciunt quid sint viri docti. — *Junius* meus simius & obtrektor simul me in suis Annotationibus in *Genesin* imitari tentavit. O quantas ineptias in sua *Biblia* inseruit. Nihil legerat, cæteris tamen doctior esse volebat, sibi que fidem haberi. *Jesuitæ* illo & doctrinâ & scientiâ potiores sunt. *Junius* judicio pollebat, se ingenii sui acumine omnia assequi posse putabat. *Scaligerana* 2. Gall.

Ferunt illum in humanioribus literis versatum fuisse. Puto eum inter Humaniorum studiorum sectatores *Theologia* peritum, inter *Theologos* verò Humaniorum literarum callentem existimatum fuisse. *Perroniana*. Gall.

* *Franciscus Junius* inter Hæreticos primæ Classis locum habet. *Francisci Junii* vita ab ipso met conscripta, Lugd. Bat. impressa, rejicitur in Decreto 12. Decembr. 1624.

Permittuntur ejus in *Tertulliani* Opera castigationes, & Notæ, 1608. si expurgentur. Index *Madrid.* edit. an. 1657.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore *Joanne Meursio*:

Junius ergo abiit, Batavæ lux aurea genti;
 Et quem vix orbis, nunc brevis urna capit?
 Quis lamenta mihi distet, quis flebile carmen,
 Atropos, inque tuum non bona vota caput?
 Siccine tam Sancto tollis de vertice crinem;
 Divaque, queis poterat parcere, fila secas?
 En, facinus pulso Ecclesia luges amictu,
 Et sua Gymnasium nobile damna gemit.
 Et plorat pietas, & sparsos scissa capillos
 Persolvit cineri tristia iusta pio.
 Sertaque dat lachrymis Virtus manantia, mittit
 Inferas tumuli in vertice cana Fides.
 Sic tamen æterno decurrunt ordine fata:
 Veritur arbitrio fors sua cuique Deû.
 Illaque adhuc ratio est, animum qua temperet ægrum:
 Debuisti hoc cælo, quod dedisti, ipse suo,

ANDREAS

ANDREAS SCHOTTUS, Soc. Jcl.

Clar. An. D.
MDXC.

A Niverpia natus est Ann. Dom. 1552. Obiit anno 1636. ætatis 84. *Toletum* & *Casaraugusta* eloquentiam, Historiam, & *Græcæ* literas docuit. Vocatus in *Italiam* Oratoriam tribus annis *Romæ* professus est. Reliquum tempus *Antverpiæ* tranlegit.

Scripta ejus sunt: Observationum humanarum libri quinque—Adagia sacra Novi Testamenti—Notæ in *Seneca* controversias—Notæ in *Pomponium Melam*, *Aurelium Victorem*, in *Emilium Probum*, in *Procli Chrestomathiam*, &c. *Phoisi Bibliothecam* Latine transtulit—Adagia *Græcorum* ex *Zenobio*, *Diogeniano*, *Suida* & aliis collegit, Scholiisque necessariis illustravit. Multaque alia scripsit & transtulit.

Vir fuit ob candorem animi & bonitatem ac mansuetudinem naturæ, quam religiosâ modestiâ ac comitate exornaverat, ipsis etiam fidei hostibus carus, & in pretio ac veneratione; quorum laudes *Schotto* dictæ, scriptæque, passim in ore & manibus sunt. Herq̃es etiam non secularis dumtaxat dignitatis vii; sed & Ecclesiæ principes, *Schottum* unice coluerunt. Ipse etiam *Urbanus VIII.* Pontifex Opt. Max. *Schottum* extremis vitæ diebus per Cardinalem Nepotem *Fr. niscum Barberinum* literis datis, magnâ benevolentia & amoris testificatione, peramanter salutari à se voluit. *Alegambe.*

And. Schottus & *Ianus Drusus*, exemplo suo & libris Criticis, quàm non negligenda sunt Theologo Philologica, præclare docuerunt. *Sciopp. de Art. Crit. pag. 16.*

Vir fuit de *Latinis Græcisque* literis, ac tam sacris, quàm externis præclare meritus. *Voss. de Scient. Mathem. c. 70. Sect. 29.*

Andreas Schottus vir non uno nomine præclare meritus de *Rep. Literariâ*. *Idem de Philolog. c. 6. Sect. 2.*

Nunquam cessus scribendo fuit, aut satur legendo. *Aub. Miram in Biblioth. Eccles.*

Andreas Schottus; in quô viro præter pietatem in Deum, animi candorem, humanitatem, & multam accuratamque doctrinam inexplicabile prælus & incredibile quoddam studium rem literariam omnimodis adjuvandi. *Phil. Rubenius l. 1. Elector. c. 12.*

Amicus noster *Andreas Schottus*, vir de literis immortaliter bene meritus. *Barth. Animadvers. ad Phæbadii cap. 28.*

Humanitatis oculus, *Andreas Schottus*. *Idem l. 15. Adv. c. 6.*

Vir ad literarum studia promovenda natus. *David Hoefchel. Not. ad Phoisi Biblioth.*

Quem virum (*Andream Schottum*) jam olim novi, & quia novi, amo. Est inter eos, qui rem non speciem in doctrinâ habent. *Lips. Cent. 3. Epist. 31.*

Andreas Schottus, vir bono publico natus. *Lips. Cent. 5. Epist. 89.*

Schotti Notæ ad *Senecam* patrem sunt bonæ & eruditæ. *Idem Cent. 1. ad Belgas. Epist. 12.*

Vir admodum Reverendus *Ioannes Pearsonus* illum ignorantiae accusare non dubitat, quippe qui in rebus *Philosophicis* laudè versatus sit, & in explicandis *Autoribus* miserimè lapsus sit. *Ioan. Pearson. prolegom. ad Hierocl. de Provid. & Fato.*

Andreas Schottus, homo quidem bonus & eruditus, sed quem successus (*Commentario in Pomponium Melam*) potius, quàm voluntas destituit. *Is. Voss. Præfat. in Pompon. Melam.*

Vir altæ eruditionis audit *Andreas Schottus* apud *Casaubonum* Præfat. in *Arben.*

Andreas Schottus, vir clarissimus, qui omnem Antiquitatem caller, eamque lotis manibus contrectare amat; parum tamen & ipse felix in describendo. *Laurent. Pignor. in Epist. 30.*

Andreas Schottus maximum inter omnes suo seculo commercium coluit quoad politiorem literaturam, Omnesque Eruditi ad ipsum ex omnibus *Europæ* plagis referebantur, ipsumque quasi suum centrum spectabant. Et sanè omnibus dotibus instructus erat, necessariis ad respondendum utiliter eorum expectationi, eorumque indigentiae, multa eruditione & honestate, candore, sinceritate, generositate, solida pietate, & summo studio quosvis homines, cujuscumque Regionis & Religionis sibi demerendi & literarum perfectionem promovendi. *Judicia Eruditorum per Bailletum, Paris. 1685. Gall.*

Sincere fatendum est gloriam quam celebris ille Scriptor in Republica literaria sibi peperit aliunde quam ab ejus *Versionibus* ipsi advenire. *ibid.*

Photii Bibliothecam perfunctoriè admodum in *Latinum* sermonem vertit vir aliàs doctissimus *Andreas Schottus*; aded ut *Thomas Gatakerus*, vir laude major, translationem hanc (licet *Schott* nomen præferat) ejus fuisse vix crediderit. *Colomes. in Paralip. ad Chartophyl. Ecclesiast. p. 38.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

F A M I A N U S S T R A D A, Soc. Ies.

N Arione *Italus*, Patria *Romanus*. Artis *Rhetorica* per annos quindecim publicus *Roma* Magister.

Scriptit Prolusionum Academicarum libros tres—De Bello *Belgico*—Orationes Varias—Poëmata—De Artificio contexendæ Orationis Libros IV. —De Affectibus Oratoriè concitandis lib. I.—Epitaphiorum à se compositorum lib. I. Et alia quædam.

Joannes Baptista Sacens, Senatus *Mediolanensis* à Secretis, librorumque pro Regiis Censor, *Anesio* Præsidi scribens, de *Prolusionum Academicarum* libris hoc judicium tulit: Quæris quid de *Strada* sentiam? Vir hic sublimi admodum ingenio est, & excelsio, quodque de *Angelo Politiano* disertissimi olim homines tradidere, versatili & ad omnia facto: Judicio acri & perpolitio: doctissima variâ & admirabili: eloquentiâ rara, imò singulari, certè supra modum

Qq q q q

hujus

Clar. A. D.
MDXC.

huius ævi: prudentiâ & rerum cognitione tantâ, ut humanarum Actionum & caluum nihil prorsus eum fugere videatur. *Proterus* est, novasque subinde formas invenit, in quas se vertat. Illud verò palmarium ei esse duco; quòd ubique *Scriptorum* suorum joca simul & seria miscet, & cum lepidus sit, & festivus, jocosusque ad effusos usque risus provocandos, nihil tamen interim ei deperit de pietate, modestiâ, gravitate vel decoro: adeo ut omne ferat punctum.

Magnus ille, & verè *Heroicus Historiarum* Scriptor, ille famâ noster *Famianus Strada*, res *Belgicas Latinâ* styli Majestate complexus, turbatæ *Europe* causas, initia, progressus; tam accuratè exposuit, ut suum non suo ævo, ornare visus sit, nostrum antiquo. Habent suum *Romani Salustium, Livium, Tacitum*, nos *Stradam* qui ut *Belgas* describeret, *Romanus* esse debuit, ingenio, judicio, eloquio instructissimus. Libera, plena, & elegans ubique narratio est, aurum est: Civiles autem sententiæ, velut *gemmæ* interlucent, tam aptè collocatæ, ut sine tumore emineant, sine affectatione exsurgant. Aequalitas interim summa est, gravitas moderata, subtilitas facilis, veritas incorrupta. *Eryc. Putean.* in Epist. ad *Sylvestrum Petrasanctum*.

Vir ingenuus, liber, & veritatis historicæ amantissimus. *Gab. Naud.* in Epist. 84. p. 636.

Liviani, Salustiani, Ciceroniani in solutâ oratione, *Ovidiani, Sturiani, Virgiliani* in *Carminibus* styli, cum liber, imitator, inter plurimos castigatæ *Latinitatis* Scriptores delectus est unus, à quo Magni *Alexandri Parma & Placentiæ Ducis, Belgicæ* domitoris, res præclarè gestæ historicæ, eâque prudenti, & eleganti narratione posterorum memoriæ tradantur. *Andr. Victorell.*

Jam verò de politioris *Literaturæ* parente, totiusque antiquitatis archetypo *Famiano Strada Romano* Patrum *Jesu* incomparabili locio, quid attinet plura dicere? Quis ejus libellis vel parumper legendis addictus, non sentiat animum inusitatâ compræssissimæ lectionis dulcedine titillari? *Suada* ipsi verè connotata, ac sermonis lenocinium, quo dum aurei fluminis instar exuberat, vetustiorum exequat laudes, recentiorum exuperat. Nihil pulchrius, quàm se ad cujuslibet, vel poëtæ, vel oratoris stylum effingere. Nihil dignius quàm optimè se consingendo præcellere, quod utrunque vir æternâ colendus memoriâ, incredibili commendatione adeptus est. *Igan. Imperial.* in *Mus. Hist.*

Strada meretur laudari à prudentiâ & eloquentiâ, tametsi in nonnullis *Latinitatem* non observaverit, & meruerit leuticam magni *Grammatici, Gasparis Siopii*, cujus liber est *Infamia Famiani*; attamen scriptor ille est præclarus. *Herm. Contr.* de Rep. Belgic.

Meretur magnam laudem *Famianus Strada*, qui non dubitavit *Romæ de Bello Belgico* præclaros edere *Commentarios*; scripsit duobus Tomis res à *Parmensi* gestas: dum verò faveat *Hispania*, illius fides interdum claudicat. *Idem* in *Hisp. an.*

Stylus ex variis stylis mixtus vitiosus semper est. Hoc autem *Jesuita Strada* in ejus *Belgica Historia* vitio laborat; quippe qui tum propria imaginationis venustate, tum multorum authorum lectione mentem diversis characteribus sibi

Gbi repleverat. Illa autem farrago quæ in ejus scribendi ratione occurrit, quantumvis jucunda, ejus tamen perfectionem minuit. *Rapin. Animad. in Historiam, Sect. 10. Gall.*

Quantum potuisset *Famianus Strada* Epico carmine præstare nî Historiæ & eloquentiæ cum cura aliò avertisset, liquidò declaravit in *Prolus. suis Acad.* in quibus jam *Lucanum* inducit canentem, jam *Lucretium*, jam *Claudianum*, jam *Ovidium*, jam *Statium*, jam denique *Maronem*, eo judicio, illâ proprietate dictionis singulorum retentâ, ut si ipsi in vivis essent, non pueret eisdem humanissimi officii. Præsertim verò certamen *Philomela* & *Fidicinis* dextèritate admirabili reddidit. *Borrich de Poët. p. 106.*

Quisquis Patris *Famiani Strada* Jesuitæ labores eruditos attenderit, absque manifesti livoris nota non poterit linguam ab ejus laudibus cohibere. *Laurentius Crassus. Ital.*

Extat de Beilo *Belgico* Decas prior ab excessu *Caroli V.* ad ann. 1578. *Roma* fol. 1645.

Extat Decas posterior ad annum 1590. *ibid.* fol. 1647.

Italicè prodit idem opus in 4to *Rome* anno 1638.

FRANCISCUS VIETA.

Gallus, vivere desit Anno 1603. Extant ejus continuatio *Algebrae* proportionalis: *Harmonicon Cœleste*: relatio *Calendarii Gregoriani*: adversus *Christophorum Clavium* expostulatio: *Pseudomesolabum*: *Apollonius Gallus*: Munimen adversus novam *Cyclometricam*, &c. Clar. An. D. MDXC.

Initio anni 1603. 7. Kalend. Mart. *Lucretia Parisiorum* anno *Climacterico* sito ad Deum migravit *Franciscus Vieta Fontenais* in inferiore *Pictonum* provinciâ natus, vir ingeniosâ & profundâ meditatione: Cujus vi nihil illi inaccessum in abstrusioribus scientiis; nihil, quod acumine mentis posset confici, difficile confectum fuit. In *Mathematicis* præcipuè industriam, inter alias occupationes & negotia, (à quibus capax & indefatigabile ejus ingenium nunquam vacavit) totâ vitâ exercuit. In quibus adeò excelluit, ut quicquid ab *Antiquis* in eo genere inventum, & *Scriptis* (quæ temporis injuriâ aut perierunt, aut obsolverunt) proditum memoratur, ipse assiduâ cogitatione invenerit & renovavit, & multa ex suo ad illorum ingeniosa reperta addiderit. Tam profundâ autem meditatione fuit, ut sæpius vilus sit totum triduum continuum in cogitatione defixus ad mensam lucubratoriam sedere, sine cibo & somno, nisi quem cubito innixus, nec se loco movens, ad refocillandam per intervalla naturam, capiebat. Scripta ejus rara, neque tamen pauca, quod ea sumptu suo cudenda curaret, & exemplaria penes se retineret: quæ amicis homo longè ab omni avaritiâ positus, & harum rerum peritis liberaliter distribuebat. *Tbuan. ad An. 1603.*

Franciscus Vieta, subtilitate & inventionum acumine *Mathematicorum* nostri seculi facilè Princeps. *Is. Casaub. Epist. 386. ad Tbuanum.*

Q9999 2

Vietam

Vietam Mathematicorum nostri seculi *Coryphaeum* appellat *David Rivaltus à Fluranti*. Prolegom. in *Archimede*.

Anno 1590. magnum meritò *Francisci Vieta* nomen fuit. Cujus utinam superesset *Harmonicon Caeleste*. *Voss.* de *Mathemat.* p. 196.

Anno 1591. *Franciscus Vieta Gallus* publici juris fecit *Munimen* suum adversus *novam Cyclometricam*. Quo opere *Scaligeri* in *Cyclometricis paralogismos* detexit, unde acris initio contentio fuit: Sed postquam, quantus esset *Vieta*, *Scaliger* perspexit, suo quidem pretio cum cum animo suo aestimavit: Sed sic, ut humanitas aliquid patiens, non multum ejus laudes praedicaret. *Idem* de *Scient. Mathem.* p. 337.

Vietam ingeniosissimum hominem vocat *Seth. Calvisius* in *Elencho Calendarii Gregoriani* cap. 30.

Vieta, excelsi instar *Gigantis*, omnes alios vastis meditationum suarum passibus videtur superasse. *Jacob. de Billy* praefat. in *Algebram* suam.

Continuationem *Algebrae proportionalis*, quam *Vieta* reliquit, acutissimum Opus vocat *Iosephus Blancanus* in *Chronolog. Mathematicorum*.

Inter eos, qui liberalium Artium culturâ ceteros antecelluerunt Mortales, atque praecclaris Monumentis suis apud Posteris gloriam sibi paraverunt immortalem, minimè postremis annumerandus est Vir insignis *Franciscus Vieta, Fontenaensis*. *Analyseos* speciosae Autor primus. Quantum enim ex hoc aliisque Inventis ipsius colligere liceat fructum, vel inde patet, quòd ab eo usque tempore, quo viri eruditi ejus *Analyse* incubuerunt, scientia hæc amplissimum incrementum ceperit, ac *Mathesis* tanquam sepulta è tenebris lucidum caput excole- rit. *Franc. à Schooten* in *Epist. ad D. Iacobum Golium* Oper. *Viet* praefix.

Hadrianus Romanus, cum problema omnibus totius Orbis Mathematicis construendum proposuisset, *Vieta* illud continuo solvit, & cum castigationibus & auctario, & *Apollonio* praeterea Gallo ad Romanum remisit, tantâ cum Romani admiratione, ut confestim ille iter in Galliam corripuerit, ut hominem sibi antè ignotum conveniret, & postea arctam cum eo amicitiam coleret. *Thuan.* ad ann. 1603.

Extant ejus Opera Mathematica *Lugd. Bat.* 1646. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

BONAVENTURA VULCANIUS.

Clar. A. D. MDXC. **N**atus est *Brugis Flandrorum* Anno 1538. Obiit anno 1610. *Leide Græcam* linguam per triginta duos annos magno cum fructu professus est. Vertendo *Græcos* autores optimè de *Re literariâ* meruit. Inter alios *Cyrrillum de Adoratione in Spiritu & Veritate* primus transtulit: *Arianum de Gestis Alexandri Magni* novâ Interpretatione donavit: *Agathiam Græcè & Latine* cum Notis edidit. *Carmina* varia scripsit. *Konig.* in *Biblioth.*

Antiquitarum & politioris literaturæ indagator sagacissimus, cum veterum Auctorum Optimorum monumenta plurima integritati & pristino nitori restituit, atque *Græcorum Latinitate* donavit, tum ipse praeclara Opera in omni genere Artium & Disciplinarum scripsit. *Gesner.* in *Biblioth.*

Bonaventura

CELEBRIORUM AUTHORUM.

861

Bonaventura Vulcanii Græcarum literarum in Leidana Academia Professoris, nobile ingenium nunquam feriari aut quiescere oportuit ; qui simul editione *Callimachi, Bionis, & Moschi, Isidori, Mariani Capella, Agathia, & Apuleii* denique, incredibilem omnium de se expectationem concitavit & accendit. *Sciop. de Art. Crit. p. 18.*

Bonaventura Vulcanius, amicus meus summus, plurima in eo labore (*Interpretis*) ingenii sui & doctrinæ monumenta edidit; in verbis quidem parùm se torquet, breviter tamen & pressè, splendide quoque ac pereleganter interpretatur; ut cùm *Scriptiones* ejus perlegas, vix melius ullum *Interpretandi* genus esse putes : & in eo quidem studio totum ferè longissimæ vitæ tempus contrivit. *Huet. de Clar. Interpret.*

Callimachum, Bionem, Moschum jam nunc à Te accepi: uno partu trigeminos, raturum & felicem ingenii tui foetum. Publicâ causâ (vere dicam) tibi debeo: privata magis, quia duos ex iis mihi inscribis, hoc est, immortalem me facis. Quô quid homini ab homine majus dari potest? Vivent enim aeternissimi Poëtæ illi, quamdiu *Musa*: & cum iis tuus labor, & cum labore tuo meum nomen, quod Musæo illi peplo intexuisti amicâ & doctâ nimis acu. *Lips. Cent. 1. Miscel. Epist. 65.*

Indignus sit quem *Musa* ament, qui *Vulcanium* Ελικωνιάδων Μουσάων πᾶ παίδων ἀ non amet. Ego facio, & ex animo quidem. *Casaubon. Epist. 249.*

Bonaventura Vulcanius vir de bonis literis optimè meritus. *Pignor. Symbol. Epist. pag. 211.*

Cujus sit Religionis ipse nescit, Religionumque discrimen ignorat. Feliciter satis exprimit quæcunque interpretatur. *Scaligerana 2. Gall.*

Bonaventura Vulcanius homo rectissimè de literis merens. *Marc. Velfer. in Epist. ad Scalig. p. 795.*

Inter plurimas insignes qualitates quæ *Brugensis* in Flandria. Civitatis famam & celebritatem augent præcipua sapientiorum judicio, est quod Orbi produxerit *Bonaventuram Vulcanium Petri* filium, cui merita insignis eruditionis miræ facundie conjunctæ, amorem & venerationem omnium vastæ illius Provinciæ primariorum Literatorum ipsi conciliaverunt. *Ghilini, Italicè.*

Carmina ejus servantur Tomo 2. *Delit. Belg. pag. 562.* Alia ejus Opera variis in locis atque Temporibus sunt impressa.

CÆSAR BARONIUS.

Cardinalis, *Annalium Ecclesiasticorum* conditor, *Sora* in Regno *Neapolitano* Clar. An. D. natus est tricesimo Octobris 1538. Obiit *Rome* tricesimo Junii, Anno MDXC. Dom. 1607.

Misit in ævorum, perennitatem *Annalium Ecclesiasticorum* Tomos 12. Spissum Opus & Operosum, cui gloriosè immortalis est, Tomo duodecimo à decessu ipsius edito. *Nomenclat. Cardin. Roman. Eccles.*

Annales suos amplius quadraginta annorum studio elucubravit. *Rainoldus.*

Quis nescit Cardinalem *Baronium* Operam in *Historiâ Ecclesiasticâ* adeo in-

Qq999 3

signem

signem posuisse, ut omnibus suâ diligentia palmam præripuerit: Hic enim est, qui primus omnium, totius Orbis Christiani res gestas, præsertim autem quæ ad Ecclesiam pertinebant, in continuam seriem annorum sic digessit, ut si unius Urbis Fastos concinnaret: qui nescio unde ex abdito, tam multa planè prius ignota, primus prompsit in lucem; qui Antiquorum Episcoporum in magnis Urbibus successiones; Veterum Hæresum originem, progitum & finem; tempora Ecclesiæ, siue tranquilla, siue turbulenta tam accuratâ diligentia explicuit; qui denique merita sua in Ecclesiam, si immoderato partium studio non corrupisset, dignus erat sine controversiâ, cui omnes, & veteres & recentiores, qui illam eruditionis partem unquam attigerunt, assurgerent, & fasces submitterent. *Is. Casaub. in Prolegom. ad Exercitat. ad Baron. Annal.*

Neque tamen sic immensi laboris (*Baronii*) *Annalium* pretium elevamus, ut non quantum ejus *Arti Roma* debet ac ingenio, tantum diligentia propemodum debere universum Orbem Christianum agnoscamus, ob illa tot ab eo eruta monumenta licet in eorum censum non pauca sublesta nimis fidei relata sint quæ (sine illo fuisset) æternis forte damnata tenebris latuissent. Qui nec ita partium studio ducimur, ut Doctrinæ Temporum conditorem laude fraudatum suâ velimus, abesset modò succus lëiginis & ærugo. Nam quæ tandem *Ars* inchoata simul & perfecta est? Quin cum inter principes *Chronologos* non ilibenter putamus, & versatile hominis ingenium, & eruditionem sanè multijugam, & benè *Latinum* ac rotundum Eloquentiæ genus complectimur, nec arbitramur ei parem tum fuisse, postquam à *Sirmondo* discesseris, illius *Ordinis* virum: eumque adeò magis interdum quàm *Scaligerum* sequimur. *Alex. Mor. in Præfat. præfix. Euseb. Chronico.*

Historiam Ecclesiasticam *Baronius*, quantâ potuit maximâ diligentia excoluit & sedulitate. Erat autem illa summa, etiam penè prodigiola. Universam enim Historiæ Ecclesiasticæ molem septenis vicibus retractavit: toties illum Orbem studiorum, confectum resumpsit inchoandum, priusquam manum admoliretur, conscribendis, quas meditabatur & apparabat, Historiis, & Annalibus Ecclesiasticis. Planè novo, & inaudito exemplo, ab omni retrò antiquitate, heroico conatu, & prædicando. — Instituti istius ratio, illa fuit, ut qui confessioni *Romane* adhererent, haberent in promptu, & ad manum, quod *Centuriis Magdeburgicorum* opponere possent. *Montacut. Præfat. ad Appar. sect. 58, 59.*

Nihil eorum quod causam Pontificiam juvare videretur, omisit. Majori tamen ferè suo dispendio, quàm causæ commodo, Partium enim studium immenso labori multam detraxit. *Hettinger. Biblioth. Quadripartit. p. 413.*

In Historicis *Baronio* encomium ad, superstitionem laboriosissimi scriptoris nemo adjudicabit, nisi compedes ei aliunde injectæ libertatem ademissent, magnus esse potuisset. *Idem ibid. p. 419.*

Quis inter Pontificios celebrior Author *Baronio*, & magis factus ad Papæ nutum? *Molinai Hyperaspist.*

Cui in Historiâ texendâ, iste videtur unicus esse propositus scopus, ut quæcunque fabulæ faciunt ad *Papismi* commodum, eas suo nomine confirmet. *Dan. Obamier.*

Caspar

Cesar Baronius vir sacraprophanaque doctus. *Lips.* in Not. ad lib. 2. de *Cruce*.

Baronius vir quem meritò boni & docti amant. *Idem* in Epist. Cent. ad Ital. & Hispan. Epist. 6.

Baronium ob incomparabilem in *Historiâ Ecclesiasti* & concinnandâ diligentiam magnis laudibus accumulanti non tantum *Scaliger* & *Casaubonus*, sed etiam alii nostrorum: Omnes tamen testantur ipsum non tantum creberrimè in veritatem, et *historia* veram vitam, et falsè peccare, sed etiam penè se operiri in *Chronologicis* errare pueriliter. *Rob. Bailius* in Op. suo Hist. & Chronolog. Impress. *Amstelod.* 1668. Fol.

Judicio verò non exiguo opus est in *Centuriaribus* legendis; nec in *Baronio* minori; quem intercanegare non possumus præclarè meritum esse de *Antiquitate Ecclesiasticâ* *Voss.* de Philolog. p. 78.

Qui intima totius vetustatis penetralia tam erant cognita & familiaria, quam est mihi domus mea. *Montacut.* Appar. 9. sect. 48.

Utinam magnus ille *Casaubonus* examini *Annalium* supervixisset, ut purgatam ab erroribus & corruptione *Historiam Sacram* legeremus. Plus enim, ut rectè notatum à quodam, *Annales Baronii*, quàm *Controversia Bellarmini* nocuerunt. *Georg. Horn.* Præfat. ad *Lector. Sulpit. Severi*.

Baronius fabularum rigidus est assertor & defensor——Hodie *Papa* præteritè *Dominium directum in Siciliam*. *Fax* aliquando *Pontificem* habuisse jus directi *Dominii*, verum post mutatum. *Reges enim Aragonia* dicunt sibi ab *Urbano Papâ* jus plenum concessum esse. *Curia Romana* hoc negat. *Rex Hispania* hodie pleno jure *Siciliam* possidet, nihilque juris concedit *Papæ*; ita ut, si quidam ex sacerdotibus ad *Papam* recurrant, suspensii pœnâ plectantur. Scripsit *Baronius* contra hanc spirituales Monarchiam in Tomo undecimo, & affirmat, quòd *Bulla*, quam primo *Regi Neapolitano & Siciliae Rogerio* donatam asserunt, falsa & supposititia sit. Quod *Philippum* adeo offendit, ut non dubitaverit manu *Carnificis* Tomum illum xi. comburi curare, quamvis esset *Papa* studiosissimus *Rex*. Hic Tomus tam *Neapoli*, quàm in *Siciliâ*, Nobilibus sub pœnâ transportationis, aliis sub pœna tritremium interdictus est. *Baronius* quidem Epistolâ ad Regem datâ, se defendere voluit, scripsit se jussu *Pontificis* Tomum illum, sed nihil effecit, excusaverat nempe se, quasi *Petrus & Clemens VII.* hoc jussent. Ita *Philippus*, cum observaret *Pontificem Sicilia* inhiare, ejus audaciam repressit. Quomodo verò exceptus *Baronius* ab *Hispanis*, eleganter describit *Thuanus* libro 134. Obtinisset *Papatum* *Baronius*, quo tempore eligebatur *Paulus V.* ni obstissent *Hispani*. *Herman. Conring.* in *Hispaniâ*.

Baronius scriptor parum accuratus, & rerum veteris populi *Judaici* non admodum intelligens. *Casaub.* exercit. ad *Baron* p. 537. num. 92.

Hæc temeritas *Baronio* familiaris est, ut, in rebus etiam non magni momenti, quæ sibi in patrum libris displicent, illa audacter affirmet esse alienâ manuum eorum verbis affluta. *Dallæus* de Usu Patr. c. 4. p. 119.

Baronius optimus est quatuor *Romæ Evangelistarum*. Alii nihil habent quàm subtilitates.

subtilitates & Sophisticos sermones. Ejus præsertim Annalium liber primus innumeris fatuitatibus & falsitatibus scatet. *Baronius* Historia est, bonus est, sed carius constat. Sæpe hallucinatur, nulla tempora observat. Tot errores commisit usque ad Justiniani tempora: *Baronius* negotiistractandis ineptus est, ad Papatum parum est idoneus. (hæc. Gallicè.) *Baronius* melior *Bellarmino*, nam saltem contexit Historiam, & omnis Historia bona est, docet me aliquid, non *Bellarminus*. *Baronius* si mihi daretur, acciperem, sed non emam. Nihil habet quàm quod *Centuriatores* fecerunt: & illos perpetuò reprehendit; putat ita tegere sua furtiva. *Baronius* est Bibliothecarius nihil; in *Græcis* intelligitis. *Baronius* quo magis procedet, eò minora falsa dicit in Historia; sed prima illa tempora Apostolorum, & post, sunt valde obicura; deinde alia sunt valde ficta, ut *Epistola Christi* ad quendam *Abgarum Regem*. *Baronius* citat *Epistolas Symmachi*, videntur *Christiane*, sed tamen non fuit; sapiunt vetustatem, sed nihil habent simile illis quas *Inretus* edidit. *Baronius* sine ullo judicio componit Historiam. *Scaligerana* posterior.

Dominus Naudæus qui minimè mendax erat dixit mihi se audivisse à *Luca Holstenio Hamburgensi*, qui *Roma*, Canonicus est *S. Iohannis Lateranensis*, plusquam bis mille falsitates apud *Baronium* ab illo indicari posse, imò & probari per *Manuscripta Bibliotheca Vaticana* cujus hodie custos est. *Guido Patin* *Epistolis select.* Ep. 85 Gall.

Laudanda sanè singularis illa *Baronii* diligentia in Anno Christi natalitio, qui vera *Annalium Christianorum* basis, eruendo, ubi erudita multa & operosè conquisita. *Frid. Spanhem.* part. 2. Dub. Evangelic. p. 47.

Extant ejus *Annales Ecclesiastici* 12. Tomis *Anverpiæ* ex officinâ *Plantinianâ*, quæ editio præstantissima est.

Epitaphium *Taurusi* & *Baronii* Card. *Romæ* in *S. Maria de Vallicellâ*:

Francisco Mariz Taurusio & *Cæsari Baronio Sorano* ex Congregatione *Oratorii S. R. E. Presbyteris Cardinalibus*, ne corpora disjungerentur in morte, quorum animi divinis virtutibus insignes, in vitâ conjunctissimi fuerant, eadem Congregatio unum utrique monumentum posuit. *Taurusius* vixit annos 82. menses 9. dies 14. obiit 3. Idus Junii 1608. *Baronius* vixit annos 68. menses 8. obiit pridie Calendas Junii 1607.

P A U L U S S A R P I U S, Ord. Servorum,

Clar. A. D.
MDXC V.

V *Enetiis* natus est Anno Dom. 1552. Septuagesimo primo ætatis anno *Venetis* à Sicariis confossus est.

Scruxit Historiam *Veneri* interdicti septem libris: item Historiam *Concilii Tridentini* sub nomine *Petri Suavis Polani*.

Ad decimam sextam Centuriam *Magdeburgicam* pertinet *Historia Concilii Tridentini*, anno 1542. indicti, ann. 1545. inchoati, & ad ann. 1563. producti.
Historia

Historia meherculè auro [dicam?] imo gemmis pretiosissimis contra, non cari, & omni ære diutiùs perennatura; à P. M. *Paulo Veneto* Ordinis *Servorum* scripta: viro eruditionis admirandæ, exquisitissimi iudicii, indefatigabilis industriæ, modestiæ denique & integritatis vix æq. imparandæ. Quod quidem *Elogium*, vir & dignitate, pariter & eruditione peritissimis, fidelissimus ejus *Interpres Anglicus* *D. Nathaniel Brent*, Eques Auratus, Collegii *Mertonensis* Præfectus, (qui primus illud pretiosissimum *καμύλιον* maximo *Ecclesiæ* bono, in oras hæc occiduas protulit, & publicâ luce donavit) ei præliminari suâ Epistolâ meritissimò tribuit; idque non temerè; utpote qui literatâ ejus consuetudine, ac propiori familiaritate aliquandiu fructus, penitus cum noverat. Sed & *Opus* ipsum tantundem luculenter præstat; ex libellis memorialibus, Commentariisq. Legatorum; ex Principum, & Rerumpublicarum Epistolis, aliisq. scriptis; à præsulibus, Theologis, Legatisque ipsis, qui eidem *Conventui* interfuerunt, diligenter adservatis concinnatum; tanto labore, tanta accuratione, studio & fide, (sicuti doctissimus idem & clarissimus *Eques* ibidem observavit) ut omnes in eo genere *Historias*, siue veteres siue recentiores, facile provocare possit. *Whear.* in *Relect. Hyem. sect. 45.*

Cognovi in *Italia* hominem sanè multâ eruditione, magno iudicio, & integritate, rectissimoque animo. Licet haud libenter illos audiret, qui *Romanam Ecclesiam* nimis deprimunt; nihilominus ab illis etiam abhorrebat, qui ejus abusus tanquam *Sanctæ Institutionis* defendunt. Et erat cæteroqui *Veritatis* amicus singularis, & affectu constantissimus. *Gul. Bedel.* in *Epist. Dedic. ad Interdict. Venet. Hist.*

Venetis cognovimus *R. M. Paulum Venetum*, à quò aliqua didicisse non erubescimus, sed & gloriamur; quum eò doctiorem subtilioremque, quotquot adhuc videre contigerit, neminem cognoverimus, natum ad *Encyclopædiam*, non tantum *Venetæ Urbis* aut *Italiæ*, sed *Orbis splendor & ornamentum.* *Jo. Bapt. Porta* lib. 7. *Magiæ Natural.*

Neque verò meo is præconio indiget, quem *Opus* ipsum loquitur ingenii felicem, magni rectique iudicii virum, omni genere doctrinæ liberaliter eruditum, atque ad maximam probitatem animique mansuetudinem utraq. prudentiâ, divinâ & humanâ, ac istâ, tam morali quàm civili cumulatissimè excultum—Quod ad *Historiæ* istius exadificationem attinet, siue res siue verba spectes, & in rebus, si temporum ordinem, si consilia, acta, eventus: & in rebus gestis, si declarari non solum desideras, quid actum aut dictum sit, sed etiam quomodo: & cum de eventu dicitur, ut causæ explicentur omnes: vel casus, vel sapientiæ, vel temeritatis; *Hæc*, & alia ejusmodi, quæ dicendi scribendique *Magistri* requirunt in *Historiarum Scriptore*, ille adeo plenè accuratèque exequitur, ut in unius *Concili* congmentatione, omnes *Historiæ* conscribendæ numeros impleat, atque hoc nomine majorum gentium *Historicis* accensendus meritissimè credatur. *Adam Newton* Eques Auratus. *Interpres Latin.*

Magna Authoris ingenitas, qui multa *Synodi Tridentinæ* arcana detexit. Dignus proinde *Cardinati Pallavicini* visus, qui in pugnaretur

potius quam refutaretur. Nilque *Cardinalis* aliud ferè obtinuisse dicitur, quam quòd in ipsa *Italia* avidius legeretur. *Hottinger Biblioth. Quadrupart. p. 329.*

Iohannes Leonicens ait Patrem *Paulum* Sanguinis *Circulationem* invenisse, Venarumque *Valvulas*, sed rem propalare non esse aulum, ne quam in se procellam excitaret. Jam plus satis suspectus erat, illoque uno Paradoxo nihil ulterius fuisset opus ad illum in Hæreticum transformandum in *Inquisitionis* Regionibus: Adco ut arcanum suum unico *Aquapendensi* crediderit, qui livori sese exponere refugiens & molestis eventibus qui poterant sequi Dogma quod ab innumeris Viris ut capitale adversus Antiquos crimen traductum fuisset, secretum à Patre *Paulo* sibi concreditum sollicitè cavit revelare suspectis Hominibus. Obitus sui horam præstolatus est ad librum de *Valvulis & Venis* à se compositum in *Veneta* Reipublicæ manus tradendum: quoniam autem in illis plagis vel minimæ novitates animos terrent, liber in *S. Marci* Bibliothecam reconditus fuit. Sed cum *Aquapendens* Anglico cuidam juveni cui nomen *Harveius* admodum curioso, qui *Patavii* sub se studebat, rem aperire non dubitasset, eodemque tempore Pater *Paulus*, idem *Anglia* Legato amicè detexisset, duo illi *Angli* in *Patriam* reduces in *Libera* Regione versantes Dogma illud propalarunt, eoque pluribus experimentis confirmato, ejusdem integram gloriam sibi vindicarunt. *Novella Gallicæ Reip. Literariæ. Tom. 1. pag. 335. 336. Gall.*

Carolus Fracassatus in Epistolâ præliminari ad *Malpighium* ait, *Italum* quendam hoc *Inventum* ante *Harveum* excoluisse. Is nempe est Pater *Paulus Servita*, quem *Joannes Walae* (epist. 1. ad *Bartholinum*) etiam in scenam protraxit, *Circulationis*que hujus primum auctorem prædicat. Nimirum nec lux est absque umbrâ, neque gloria sine invidiâ. Istius autem commentî fabulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempe, *Legatum Venetum*, ad suos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuisse; eundemque postea Patri *Paulo* legendum exhibuisse: Indeque virum hunc celebrem, memoriæ causâ, puscula transcripsisse; quæ, ipso mox defuncto, in hæredis manus incidetint: crediturque postea multis, eundem Scripti hujus auctorem extitisse: habereque te literas à Patre *Fulgentio*, ipsius sodali, ad te scriptas, quæ rem eandem clarè exprimerent. *Georg. Enz. in epist. ad Gul. Harveum, præfix. Apolog. pro Circul. Sang.*

Pater *Paulus* Vir fuit vasta eruditione consummatissimæque prudentiæ æque clarus; simulque fuit & unus è maximis Theologis & ex seculi sui sapientissimis viris. Verum celebrem Concilii *Tridentini* *Historicum* commendare adco supervacaneum est; ut plura in ejus laudem loqui merito desinere possim. Verum hoc *Bedelli* dignitas multum augeri necessariò hinc debet, quòd *Fidelis* Vir, qui, præter cautelam in illa Regione singulis ingenitam, & prudentiam quâ quis in sua agendi ratione ad cuilibet plusquam quivis alius, diffidendum adigitur, cum omnium gentium hominibus cautissimè versari cogeatur, rigido illo regimine quo administratur *Respublica* cujus civis erat, *Bedellus*.

Bedellum tamen ad intimum affectum & consortium admiserit, eique ut *Henricus Watton* defuncto Regi asseveravit, reconditissimas cordis sui cogitationes aperuerit; adeo ut *Bedellus* palam profiteretur se plus ab eo didicisse in omnibus Theologiæ cum Speculativæ, tum Practicæ partibus, quàm à quovis alio quicunque per totam vitam ubivis versatus esset—Pater *Paulus Bedello* tradidit inestimabilia Manuscripta Historiæ *Tridentini* Concilii, simul cum Historia Interdicti & Inquisitionis. Horum prius censebitur in ævum Exemplar primarium illis omnibus imitandum, qui in Historia quavis ritè conscribenda felicem succellum exoptant. Doctor *Burnetius* in Vita Episcopi *Bedelli*. Anglicè.

P. Paulus omnium qui Humanitatis limitibus circumscripti sunt humillimus fuit. Genuinum Exemplar præcepti celebris *Quanto dectior, tanto submissior*; solutque sufficiens ad demonstrandum quod scientia rectè ordinata non inflet. In *Positiva* excellens, in *Scholastica* & *Politica* Theologia excellens: Rarus Mathematicus, etiam in abstrusissimis Disciplinæ partibus, qualia sunt *Algebra* & *Theorica*; & tamen simul ita peritus Historiæ *Planetarum*, ac si præter Naturam nullum unquam librum legisset: Denique Magnus Canonista, quod titulus fuit ejus Ordinarii Ministerii in Republica. Et sanè Interdicti Pontificii tempore præcipua consilia Senatus ab ipso hauebant. Quando seorsim legebat vel scribebat, ejus mos erat sedere chartaceo castello sedili & capite circumseptis; in ea enim opinione erat, cum nostra te Domino à *S. Albano*, quod omnis actus prædatorius sit & specialiter nocivus quando spiritus cum maxima cerebri contentione occupantur. Equitis *Henrici Wattoni* Character *P. Pauli*. Angl.

Quantus vir *Paulus Sarpinus* fuerit, non ignotum esse potest illis, qui interiori rei literariæ notitiam habent. Fuit ille sacri ordinis homo, Monachus, Minorita, sed summi Ingenii. Exerat ejus *Historia Concilii Tridentini*, magnâ prudentiâ & ingenuitate scripta, sub nomine *Suavis Polani*, quam inter absolutissima Historiæ Specimina numerat *Guido Patinus* epist. 7. Totum Reip. *Veneta* statum moderatus fuit consiliis suis. Vindicavit jura ejus adversus Pontificem, qui de causâ summè injustus fuit Pontificiis, & in mortem ejus aliquoties conspiratum, ut Sicariorum manibus per vim vix extorqueretur. Illum enim omnibus Hæreticis pejorem habuerunt, ut qui arcanorum Pontificii Statû Proditor erat. Spargebatur de ipso fama, quod abiturum ad *Reformatos* meditaretur, quæ non omnino de nihilo est: Scio enim superesse epistolas manu ejus scriptas, ad *Isaacum Casaubonum*, quibus sollicitat ipsum de gratiâ Regis *Angliæ* sibi conciliandâ; si forrè illic fortuna iniquior ipsum abigeret. Vita ejus conscripta est *Italica* Linguâ; postea in Linguam Gallicam conversa prodiit *Lugduni Batavorum* in 12°. anno 1661. sub titulo *La Vie du Pere Paul*. Multa sunt in hac descriptione memorabilia ad omnem rem literariam: habuit enim excellentissimum Ingenium, quod per omnes Scientias, artes, & linguas se diffuderat. Promptus erat consilio, animo semper præsens, extrema vitæ pericula summâ generositate contemnens, &c.

ut breviter dicam, sui temporis hæc. Multa enim ille in *Physicis* & *Mathematicis* demonstravit extemporali penè celeritate, quæ deperata aliis videbantur. Celebratam apud Medicos *Circulationum* primus ille ante *Harveii* tempora ostendit, quod cum objiceret *Bartholinus* Anglis, agrè admodum tulerunt, ejus inventionis gloriam d. biam sibi reddi. Sed dolendum est, omnes illius viri chartas periisse, ac distractas post mortem ejus fuisse: nihil enim horum serio scripsit, & data operæ; sed quasi aliud agendo, cum vacatio esset à publicis negotiis. *Don. Georg. Morhof* in *Polyhist.* p. 222. 223.

Ineptum est & malignum *Cardinalis Perronii* de *Paulo Sarpio* judicium in excerptis illis suis; qui de illo ita Gallicè loquitur, *In illo viro nihil eminentis animadverto, Judicio & intelligentia sanus est, sed insignem eruditionem nullam habet, nihil non vulgare & paulo plusquam Monachale observo.* Adversus solè hoc loqui est. Qui norunt, quantas qualesque res gesserit *Sarpinus*, quibus ille doctrinis celluerit, illi non supra *Monachum*, sed & supra *Cardinalem*, ac ipsum hunc *Perronium*, sapuisse largientur. *Idem* ibidem pag. 293. 294.

* *Historia del Concilio Trident. &c.* di *Pietro Soave Polano* edita in lucem per *Marcum Antonium de Dominis* Archiepisc. olim *Spalatensem* ejusdem *Prefatione*, & *Dedicatoriâ*, prohibetur in Decreto 22. Novembris 1699.

N I C O L A U S S E R A R I U S.

Societ. Jes.

Clar. A. D.
M. D. C.

N Atrione *Lotharingus*, patriâ *Rambervillanus*, quod oppidum est in *Metensis* Episcopi ditione. Natus est Anno 1555. Societati Jesu nomen dedit Anno 1572. Obiit die vicesimo Maii, anno salutis 1609. ætatis suæ 54. in Collegio *Moguntino*. *Herbipoli* & *Moguntia* Sacras Literas interpretatus est 20. propè annos.

Struxit *Commentarios* in *Josue*, *Judices*, *Ruth*, *Tobiam*, *Esther*, *Libros Maccab.* &c. Extant etiam ejus quinque libri rerum *Moguntiacarum*: item, tres libri de *Sectis Judeorum*, contra *Scaligerum* & *Drusum*.

Ad Sacras Literas explicandas, tuendas, ornandas, non disputatricem, sed odè illam *Theologiam*, verùm etiam omnium *Philosophorum*, *Oratorum*, *Historicorum* atque adè *Poëtarum* lectionem conferebat. Itaque aiebat se multorum hominum miserari vicem, qui cum hisce velut *Aegypti* *Spoliis*, *Dei Arcam* exornare possent, ætatem in iis sine fructu contererent. Cum his etiam *Latine*, *Græce*, *Hebraice*, *Syriace* Linguarum cognitionem copularat, quæ ipsis quoque ad versarii ejus commendationem expressit. His ille quidem armis vincere hostem poterat, qui ut se vinci quoque sineret, admirabili candore animæ, morumque suavitate, quâ & *Sermones* omnes temperabat, admissus est. Id quod admirabilis inde quoque fit, quod servidus naturâ, & nisi longâ atque acri meditatione se fre-

fragiliter, ad iram esset proclivior. *Alegambe.*

Nicolaus Serarius, Hebraarum Antiquitatum callentissimus vir, utinam paulo modestior. Montacut. c. etc. sect. 2.

Lucis Inbar Ecclesia Germanica, dicere non dubitavit Cas. Baronius ad Ann. Chr. 1126.

Nicolaus Serarius Ecclesiasticæ Antiquitatis diligentissimus peruestigator, hostis Hæreticorum. Io. Card. Bona.

Nicolaus Serarius, dum hæc scribimus, vivit, vitâ longiore dignus, magnis ingenii, doctrinæ perspicuæ, atque linguarum dotibus præditus. Ann. Possiv. Appar. Sac.

Serarius, Loioliticus magistellus, cui nihil tam dolet, quam hæcenus se non potuisse persuadere cuiquam docto se Hebraicè scire, aliquid cornicatus est in nostra Eusebiana, de Successione Herodiadarum. Et mirum in modum æstuat, ut probeat Patres melius genus Herodis scivisse quam Iosephum. Tanra est impudentia Asini. An è dignitate meâ sit, aut è Republicâ Literariâ, illi respondere, nondum constitui. Nam magna jactura temporis fuerit ad omnes canum latratus consistere, & iter inceptum toties morari. Ios. Scalig. Epist. 22. ad Casaubonum.

*Cum scripseret Scaliger, Herodem alienigenam falsè fuisse creditum à Veteribus, Serarius Scaligerum non multò aliter excepit, quam si alter Iudas Dominum nostrum prodidisset. Ego Serarium non parvi facio; doctus vir fuit, multarum literarum, multæ industriæ; in hoc tamen libello contra Scaligerum vitum profectò bonum non egit, falsa tueretur, falsis argumentis, & sine causâ verissimam viri incomparabilis observationem *ὁ δὲ ἐμφύτῃ καὶ καὶ δὴ καὶ* sinistrè interpretatur, quasi rectas esset hæc in parte à sententiâ Veterum discedere. Is. Casaub. Epist. 698. ad Thuan.*

Serarius Jesuita omnibus Scripturarum Interpreti necessariis dotibus instructus fuit: præterquam enim quod Linguarum Græcæ & Latinæ sufficienter sciens erat, & multò melius quam solent qui Commentarios in Scripturas elucubrant, huic argumento studuerat, & in Sacrorum Codicum stylo exercitatus erat: Imo & Rabbīnorum scripta legere poterat, ut palam fecit Disputationibus suis cum Drusio & Scaligero. Verum ejus Methodus satis critica non est, nimiumque inutilis eruditionis Commentariis & Quæstionibus suis admiscet. Denique quamvis eruditus sit Author iste, satis accuratus non est; Judicium ejus & doctrinæ suis in Biblia Prolegomenis magis elueent, ubi plures refert Quæstiones, quas solide paucisque verbis pertractat. Oratorii Presbyter Rich. Simon Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.

Opera ejus edita sunt tribus Tom. fol. Moguntia 1627.

MARCUS VELSERUS

Clar. A. D.
MDXCV.

Patricius, & Duumvir *Augustanus*, bono publico natus est anno Christi 1552 die vicelimo Junii: Obiit anno 1614. die 13. Junii. A teneris Artium ac virtutum studiis excoctus, maturitatem ingenii, iudicii, & doctrinae feliciter est consecutus, nec imitatus eos, qui sibi nati ac suis Camoenis ing'ro in ocio consenscunt, omnemque scientiam vitâ umbraticâ finiunt, aut bractatis naniis metiuntur. Vivido hic virtutis ardore statim se in lucem protulit, patriæque *Reip.* ac *Literariae* totum impendit. Itaque ut mens generosa cælo a hinc motu gaudet: ita & ipse in *Italiam* progressus, edidit *Antiquitates Augustanas*, felix famæ surgentis auspiciis & pium. Exinde aliis atque aliis ad unguem factis monumentis obligavit. sibi *rem literariam*. *Annales Boicos* scripsit libris quinque tantâ perspicuitate, tantâ fide, tantâ prudentiâ, tanto nitore; ut meditantî videantur additî. se hinc *Musa* & *Gratia*; hinc, *Consus*, *Apollo*, *Suada*, *Venus*. *Melch. Adam.* in vit. ejus.

Velserus noster, illud Margaritum *Germania* suæ. *Pignor. Symbol. Epist. epist. 12.*

Reipublica Augustana æternum decus. *Montacut. Antidiat.*

Me tacente, *Scripta* illius, omnesque viri eruditi, operi ipsius munificam, paratissimamque experti, quantus vir fuerit, satis loquuntur. *Gassend. in Vit. Petres. kin. p. 8.*

M. Velserus vir illustrissimus, & propter summam eruditionem merito suo omnibus venerabilis. *Merie. Casaub. pietas.*

Marcus Velserus, nomen omni posteritati venerandum. *Eusthat. Supar. 1.1. Analect. p. 58. cap. 13.*

A quô quum tantis beneficiis adfectus sim, quanta nunquam sperare debui, ab ingenio & eruditione ejus multiplici, maximè *Antiquitatum* & *Historiarum* studio, in præsens prædicando, me abstinere; ne beneficia summa verbis compositis compensare velle videar. *Sciop. de Art. Crit. p. 19.*

Quotusquisque enim *eruditorum* est, qui non optimè consultum putet *res Literariae*, reculis ac publico velut redonatis egregiis *Velseri* monumentis, quæ longo jam tempore nullo pretio potuerunt comparari, ac legi tamen ac pervoli diligenter ab omnibus omnino merebantur? Non fert instituti ratio, ut in laudationes clarorum virorum excutamus: ast sic tamen nobiscum omnes sentient, quibus *Velseri Commentarios* inspicere contigit, ut fuit vir in omni vitâ *literarum* amantissimus, ac in ornandis iis promovendisque incredibili studio, ita *Boici* præcipuè *Antiquitates* neminem eo certius cruisse, aut illustrasse rectius. *Acta Erudit. Calend Jun. an. 1682 vol. 1. p. 169.*

Cujus viri [*Velseri*] usus fructum penè equidem tibi invideo: in quo thesaurum earum rerum habes, quæ homini ingenuo appetendæ sint, vel amandæ.

Verustas

Verustas, inquam, vel artium vel morum: & utroque titulo in *Europâ* nostrâ claret. *Lips. Cent. 4. Miscel. ep. 97.*

Magnus ille vir etiam in prisco & magno ævo fuisset. Toto animo cum amo. *Lips. Cent. ad German. & Gallos, Epist. 80. ad Martin. Delrium.*

Accepi *Annales* vestros, eruditionis, elegantiz & optimæ frugis plenos. *Ios. Scalig. ep. 143.*

Habent tandem *Boii* tui historiam rerum suarum eâ diligentia à tenebris erutam, eâ styli felicitate compositam, ut quid amplius in eâ quidem parte desiderent, reliquum sit nihil. Utri potius gratuler, illine gentian tibi, nescio: sed gratulor certe utri que ex animo: tibi, quod opus susceptum, ut erat te dignum, graviter & ex fide perfeceris: Genti nobilissimæ & nostræ *εὐγενῆς*, uti probas, quod virtutum suarum dignum tandem sit nacta præconem. *Is. Casaub. epist. 169.*

Boica Velferi devoravi, nihil jam diu est, ita me rapuit in admirationem. Mirum mihi, quod toties *Æmilium* vestrum noter, qui tamen accuratus valdè Scriptor: sed istius hominis diligentiam nihil fugit. *Georg. Mich. Lingelsheim. in ep. 38. ad Bongarsium.*

Boica tua legi cum admiratione & diligentia & elegantia, qua *Veteres* certe æquas: *Veteres* inquam notæ melioris: Itaque & quod me exemplo privatim donaveris, exulto: & quod tam accuratum *Opus publicum* feceris, huic sæculo nostro gratulor. *Jac. Bongars. in ep. ad Velfer. 1602.*

Hæc tibi parum videbuntur, *Amice Lector*, erudita & solida, si cum iis contuleris, quæ diu post scripta legi ejus *Historiæ* initio, quam de rebus *Boicis* prudenter, doctè & eleganter summo judicio vir, atque doctrinæ, cum pari Nobilitate conjuncta, *Marcus Velferus* condidit, & ad me ex *Germaniâ* liberalissimè dono misit, hominem sibi planè ignotum. *Lal. Bistiot. Tom. 2. Hor. Subf. l. 3. c. 7. n. 84.*

Atque hæctenus Nobilissimus idemque doctissimus vis, *Marcus Velferus, Reip. Augustanæ* Duumvir, *Bojorum* res narrando perduxit; quos ego eodem jure felices appellem, necesse est, quo *Achillem Alexander*; quod & ipsi talem laudem suarum nacti sunt præconem, dignissimum certè, qui *Livio* veterum *Bojorum* res *Romanæ Historiæ* inferenti, *Successor* daretur; eoque minus molestè fore, eum sæculi nostri *Tacitum* à quibusdam indigitari: etsi enim eo nomine non amplissimè laudatum intelligo, *Bois* tamen gloriosum erit, suarum quoque genti *Livium* & *Tacitum* laudatores obrigisse. At enim quia illi egregiè coepta cursus metam mors invidit, nos, quo possumus pede, certissimo duce destituti, cujus manibus benè precamur, iter prosequemur. *Andr. Brunner. in Boicis.*

Dicio (in historiâ rerum *Augustanarum*) *Romanam* dignitatem, sine ullis ambagibus, sapiens. Nihil in eâ turgidum, nihil laxum: si quæ in te immoratur, id ad rem solidè explicandam facit. *Possedm. Biblioth. select.*

Extant rerum *Augustanarum* lib. 8. *Venetis* 1594. fol.

Extant eorum *Boicarum* lib. *Augusta Vindel.* 1602. in 4º.

Extant Inscriptiones antiquæ *Augustæ Vindelicerum*, in 3. partes tributz & notis illustratz. *Venetis* apud *Aldum* 1590. in 4º.

PHILIPPUS MORNÆUS

Clat. An. D.
MDXCV.

Gallus, Plessiaci Dominus, Theologus, Jurisconsultus, & Philologus non minus eruditione quam virtute militari inclaruit. Tanti fuit nominis inter Reformatos Gallie ut vix quisquam Pontificiorum cum eo congregari in Religionis negotio ausus fuerit. Condidit librum titulo *Mysterium Iniquitatis*: alium de *Eucharistiâ*: Opus item de Religionis Christianâ. Exaravit etiam admonitionem de *Messia ad Iudeos*. Obiit undecimo Novembris, Anno 1624, ætatis 74. *Konig.*

Vir tam pacis quam belli artibus clarissimus, è Plessiacâ familiâ: Scriptis publicis, de Ecclesiâ optimè meritis: inter quæ *Mysterium Iniquitatis*: de *Eucharistiâ*, &c. qui postremus liber, lingua vernacula scriptus, cum ob styli elegantiam, per omnium volaret manus, Theologi Pontificii periculum veriti, passim in Concionibus in eum invehebantur. Hinc cum collatione institutâ Rege presente ac Proceribus, David Perronius Episcopus Ebroicensis, quedam falsè, quedam verbis truncatis in illo, ex Patribus & Scholasticis allegata à Mornæo, contenderet, Anno 1600. hic sibi à Perronio editionibus castratis ac mutatis impostum conquestus, libello edico causam defendit Henrico IV. Regi, à quo Salmurii Præfectus datu, charissimus fuit. *Hofman. in Lexic.*

Supra omnes hodie ponunt Philippum Mornæum, doctorem nobilissimum, & nobilium doctissimum: quem virum? quem unum, Platonis, Demosthenis, & Augustini, simul compositorum *Idea* vix exprimat. *Thom. Lans. in Orat. pro Gall. pag 174.*

Philippus Mornæus Plessiens, vir insigni facundiâ, & in explicandis negotiis singulartia præditus. *Thuan. ad Ann. 1589.*

Non ignoras quantum excoluerint istam materiam Philosophicâ subtilitate Raimundus Secundus, Dialogorum varietate Lud. Vives, maximè autem cum eruditione tum facundiâ vestras Mornæus. *Hug. Grot. in lim. Oper. de Verit. R. C. Hieron. Bignonio dicati, Lit. 1640.*

Quantus vir fuerit illustri Mornæo Plessiaci Dominus, quantumque, ille Consilio, gladio, calamo, pro tuendâ veræ religionis & patriæ libertate subduci serenissimè Regis Navarreni, postea Galliarum Henrici IV. gesserit, neminem ignorare arbitror; cui historiarum rerum Gallicarum jam inde à lanienâ Parisiis an. 1572. & deinceps, adhuc tam multa ac varia Herois illius scripta partim Latina, partim Gallica æternitati consecrata; si non perspecta, saltem inspecta fuerint: Ne quid dicam de vita ejusdem non ita pridem à viro erudito & docto Gallicè descriptâ. Inter scripta omni exceptione majora, materie congestæ & laboris intensitate, autorum ac testimoniorum adductorum multitudinem, ut quasi universalis ad quoscunque literatorum ordines & status, ad quæcunque Reipublicæ & Ecclesiæ negotia ac consilia extentione, styli gravitate, se maximè commendare videtur *Mysterium iniquitatis* seu *Historia Papatus*: cujus lectio tam avidè certatim frequentata, ut omnium editionum ex amplatibus distractis, solum delide-

desiderium quam plurimis lucem hanc quærentibus relictum sit. *Paul. Vinck Ep. Phil Mornai Myst. Iniquit. præfixa.*

Tu ex iis, quibus *Hebraorum* non onus, sed tanta in pretio, ut præclara tua scripta satis superque restantur. Vehementer sane, post aliorum tuorum lectionem, delectatus tum *Admonitione* tuâ ad *Judeos de Messia*, in quâ secretiores quosque *Hebraorum Libros*, ad argumenti tui probationem, affluentissimè producis. *Buxtorf. Pater Epist. ad Mornaium, in Tract. de Abbreviatur. Hebræis, Bas. 1613.*

Philippi Mornai sententiam exponam ex libro ejus *Gallicè* scripto de *Veritate Religionis Christianæ*, cui similis in hoc argumenti genere nullus antehac prodit *Jo. Leunclav. in Pandect. Hist. Turc.*

Quod ad *D. Plessai* Personam attinet, addictissimus ei servulus sum, totius *Gallicæ* scitissimum Scriptorem illum censeo, cum de Religione non agitur, rarissimum & excellentissimum *Ingenium*, namqueque literaturæ. *Jul. Cas. Buling. scribens adversus Præfationem libri de Eucharistia. Gall.*

Quandoquidem ante aliquot dies rumore non sparserunt quidam In postores quod *Neraci D. Plessæo* dixerim eum nihil scire neque *Græcè* neque *Latine* neque *Hebraicè*, tam effronti ac impudenti calumnie per scripto hoc testimonio volui occurrere. In eos enim eò non minus indignor quam ipsi reprehensione digni sunt, vel potius castigatione, si debitè justitia exerceretur, quod me quantum in ipsis est, tam turpi probro implicuerint, quo magis offendor quam ipse *Dominus Plessæus*. Cum enim tanta sint ejus merita, ut non o nisi omnino perfrectæ frontis fuerit illa cūfiteri audeat, iis impudentior essem, si dotes quibus illum exornavit Deus non agnoscerem, cæcus si quod unicuique patet non viderem, malignus si quod diffiteri nequeo non faterer — Quomodo dixissem eum esse Linguarum rudem, cum præclara ejus Scripta, quæ præ omnibus hujus sæculi demiror, contrarii me arguerent? Præterquam quod ejus condiscipuli me ceteriore fecerunt, quod propriis sumptibus *Judeos* conduxerit in *Italia* ad *Hebraismum* accuratè perdiscendum, imo nulli in Poetam *Græcum*, quantumvis arduum extaret, quem à stædiorum primordiis non didicerit. Sed quorsum probationes ejusmodi? Id in ejus Scriptis perspicio, id in mea Conscientia lego: quæ apter rem hanc aliter referre non valeo. Paucis verbis dicam. *Deus* autem cordis mei testis est, eum bonarum literarum scientior in esse, earumque sensu & experientia antecellere vel celeberrimos & facundissimos Adversarios: Et hoc unicum adeo ipsos urit. *Jos. Scalig. in Judicio MS. apud D. de la Renaudiere Cadomensæ Medicum, olim asservato. Gall.*

* Hic Author inter *Hæreticos* Primæ Classis rejicitur in *Indice Roma* impresso Anno 168. Ejusdem liber inscriptus *Mysterium Iniquitatis* prohibetur in *Decreto Roma* 1613. Ejusdem de *Sacrâ Eucharistiâ*, sicut & alia omnia ejus Opera prohibentur in decreto 16. Martii 1611.

Extant ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa.

J O A N N E S M A R I A N A , Soc. J. C.

Clar. A.D.
M.DXCV.

N Atione *Hispanus*, patriâ *Talabricensis*, septendecim annos natus, se *Societati Iesu* dedicavit. *Toleti* obiit die 17. Februarii, Anno 1624. ætatis 87.

Reliquit 3. libros de Rege & Regis Institutione: De Monetæ mutatione: Tringinta Libros Rerum *Hispanicarum*: Scholia in V. & N. T. ut & 7. Tractatus de adventu *S. Jacobi* in *Hispaniam*. Multaque alia.

Ioannes Mariana, maximo vir ingenio, peracrii judicio, singulari memoriâ, multorum annorum studio, omne disciplinarum genus diligentissime excoluit, & ad *S. Theologiam*, raram omnium Liberalium Artium, & Historiarum Ecclesiasticarum, tum Prophetarum cognitionem; & præterea *Latina*, *Græca* atque *Hebraica* Linguae peritiam adjoinxit. *Alegambe*.

Ioannes Mariana, singulari viri judicio, scripsit 30. Annalium *Hispanie* libros: disertè admodum graviq; stylo, ut *Thucydidis* prudentiam ac *Taciti* acumen unus complexus esse videatur. *Hispan. Biblioth.*

Ioannes Mariana veritatis amator, & pietatis optimus cultor, qui eruditio stylo postremam manum apposuit rerum *Hispanicarum* Historiæ, *Hispanus* & ipse, sed affectu privato carens, dignus Professor *Societatis Iesu*. *Baron.* ad Annum *Chr.* 688.

Idemque *Baronius* Tomo 3. ait illum Res *Hispanicas* accuratissime persecutum.

Inter *Latinos* omnibus palmam præripuit *Ioannes Mariana Hispanus*, rerum *Hispanicarum* cognitione nemini secundus. Valuit verò *Mariana* insigni eloquentiâ, prudentiâ, & magnâ libertate dicendi, hinc & libertatis studiosissimus in Reges suos sæpè est mordax. Est itidem superstitiosissimus homo, quo nomine etiam inter suos malè audit. Tantam libertatem sibi assumpsit, ut & libellum ediderit de membris *Societatis*, quem licet supprimerent *Jesuitæ*, tamen in mediâ *Româ* editum esse constat, rarissimus hodie est inventus. Prodiit & alius ejus libellus, *De institutione Regis*, multa præclara continens, in quo liberrimè judicat, quomodo Reges instituendi sint: Non dubitavit autem & apertè quoque docere, si Rex vel anathemate factus vel excommunicatus, ac nonnihil recessit à *Romanâ Ecclesiâ*, licere in illum gladio, igne scilicet animadvertere. Eâ tamen pietate videri voluit, ut dixerit, Regem veneno tolli non licere, quasi verò. Combustus verò hic est liber ob talem doctrinam horrendam *Parisiis*, & coacti fuere *Jesuitæ* dissentium profiteri. Non dubitavit & *Mariana* Sicarium *Henri IV. Regis Gallie* inter *Sanctos* memorare. *Herman. Conring.* de Regno *Hispan.*

Mariana in ejus Historia *Hispanie* à neotericorum nemine superatus fuit, nec incepti magnitudine, nec styli nobilitate, Cæteris accuratior est; sanaq; mente de singulis judicat. *Rapin.* Animadv. in Hist. Sect. 28. Gall.

Joannis Mariana Scholia, exigua quidem mole, sed usu non cotemnen-

da.

da, & cum iudicio exarata. *Matth. Pol. Præfat. ad Lector. Vol. 1.*

Scholia sive Notæ *Mariana* in Vetus Testamentum etiam utilissimæ possunt esse ad sensus literalis Scripturarum intelligentiam quoniam ad propriam vocum *Hebraicarum* significationem exprimendam studium præcipuum adhibuit. Sic in principio *Genesius* sagaciter observavit verbum *Hebraicum bara* quod *Creare* verti solet, propria significatione non designare ex nihilo facere, ut vulgò creditur; imò ipsos Authores *Græcos & Latinos* qui in suis Linguis vocem *Creare* excogitarunt, hunc sensum ei alligare non potuisse, quandoquidem quod nunc *Creatio* seu ex nihilo productio dicitur, iis penitus incognitum fuit. Quamvis ejus Notæ breves admodum sint, aliquas tamen observationes prætermittere potuisset quæ meræ sunt eruditionis, nihilque ad Textûs ipsius elucidationem conferunt. Ejusmodi digressiones rarò tamen apud ipsum occurrunt, dicique potest *Marianam* accensendum esse peritissimis & sagacissimis *Scholiastis* qui à nobis in Biblia legantur. Verum quidem illum mediocriter tantum calluisse Linguas *Græcam & Hebraicam*, sed illum defectum quadantenus supplevit ingenii ejus acumen & magna animi ejus contentio. Optimum sentum plerumque deligit & nequidem in diversis quæ refert interpretationibus, tedious est. Frequenter admodum citat Vetus Vulgare exemplar quod *Gotticum* denominat & cujus in Hispaniis Ecclesiis usus olim erat. Or. Fr. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Call.

* *Joannis Mariana* Tractatus Septem prohibentur donec corrigantur. Totus iste Tractatus de Mutatione Monete expungatur. Tractatus de Morte, & Immortalitate, expurgandus. *Index Madrit. edit. an. 1667.*

Extat *Historia Hispania* 3. Libris. *Toleti* 1592. typis Jo. Roderici. *Mogantia* anno 1605. & in *Hispania Illustrata* Tomo 2.

Extat de Ponderibus & Mensuris Tractatus. *Toleti* 4°. 1599. apud Thom. Gusmanium.

JANUS DOUZA, Filius,

Philologus ac Poëta, & quod in tenerâ adhuc ætate mireris, Philosophus ac Mathematicus insignis, primusque Bibliothecæ *Lugduno-Batavæ* Præfectus, paternis sistens vestigiis. Obiit anno 1597. nondum expleto 26. ætatis anno, *Hagæ Comitum*. Val. Andrews.

Clar. A. D.
MDXCVII

Scripta ejus sunt: Notæ in *Catullum, Tibullum, Propertium*—Spicilegium in *Petronii Arbitri* Satyricon—Animadversiones breves in *Plauti* Comœdias—Declamatio in laudem umbræ: addito rerum Cælestium Libro—Annales *Batavia* Patris sui prosâ oratione pertexuit—Poëmata varia.

Hic acceptam à parente nominis claritatem ingenii sui luce illustravit. Trium linguarum exquisita cognitio, Antiquitatis legumque Romanarum intelligentia, & Mathematicæ totius, totiusque Philosophiæ notitia. *Meurs. ithen. Batav.*

Janus Douza filius, juvenis admirabili ingenio, excellenti doctrinâ cum rarâ

SSSS 2

morum

JOANNES MARIANA, Soc. Jes.

Clar. A.D.
M.DXCV.

N Atione Hispanus, patriâ Talabricensis, septendecim annos natus, se Societati Iesu dedicavit. Toleti obiit die 17. Februarii, Anno. 624. ætatis 87.

Reliquit 3. libros de Rege & Regis Institutione: De Monetæ mutatione: Tringinta Libros Rerum Hispanicarum: Scholia in V. & N. T. ut & 7. Tractatus de adventu S. Jacobi in Hispaniam. Multaque alia.

Ioannes Mariana, maximo vir ingenio, peracrii judicio, singulari memoriâ, multorum annorum studio, omne disciplinarum genus diligentissime excoluit, & ad S. Theologiam, raram omnium Liberalium Artium, & Historiarum Ecclesiasticarum, tum Prophandarum cognitionem; & præterea Latina, Græca atque Hebræica Linguarum peritiam adjunxit. *Alegambe.*

Ioannes Mariana, singulari viri judicio, scripsit 30. Annalium Hispania libros: disertè admodum gravique stylo, ut *Thucydidis* prudentiam ac *Taciti* acumen unus complexus esse videatur. *Hispan. Biblioth.*

Joannes Mariana veritatis amator, & pietatis optimus cultor, qui eruditio stylo postremam manum apposuit rerum Hispanicarum Historiæ, Hispanus & ipse, sed affectu privato carens, dignus Professor Societatis Iesu. *Baron.* ad Annum Chr. 688.

Idemque *Baronius* Tomo 3. ait illum Res Hispanicas accuratissime persecutum.

Inter Latinos omnibus palmam præripuit *Ioannes Mariana Hispanus*, rerum Hispanicarum cognitione nemini secundus. Valuit verò *Mariana* insigni eloquentiâ, prudentiâ, & magnâ libertate dicendi, hinc & libertatis studiosissimus in Reges suos sæpè est mordax. Est itidem superstitiosissimus homo, quo nomine etiam inter suos malè audit. Tantam libertatem sibi assumpsit, ut & libellum ediderit de membris Societatis, quem licet supprimerent Jesuitæ, tamen in mediâ Româ editum esse constat, rarissimus hodie est inventus. Prodiit & alius ejus libellus, De institutione Regis, multa præclara continens, in quo liberrimè judicat, quomodo Reges instituendi sint: Non dubitavit autem & apertè quoque docere, si Rex vel anathemate factus vel excommunicatus, ac nonnihil recessit à Romanâ Ecclesiâ, licere in illum gladio, igne scilicet animadvertere. Eâ tamen pietate videri voluit, ut dixerit, Regem veneno tolli non licere, quasi verò. Combustus verò hic est liber ob talem doctrinam horrendam Parisiis, & coacti fuere Jesuitæ dissensum profiteri. Non dubitavit & *Mariana* Sicarium *Henri IV.* Regis Galliarum inter Sanctos memorare. *Herman. Conring.* de Regno Hispan.

Mariana in ejus Historia Hispania à neotericorum nemine superatus fuit, nec incepti magnitudine, nec styli nobilitate, Cæteris accuratior est; sanaque mente de singulis judicat. *Rapin.* Animadv. in Hist. Sect. 28. Gall.

Joannis Mariana Scholia, exigua quidem mole, sed usu non cotemnen-

da.

da, & cum iudicio exarata. *Math. Pol. Præfat. ad Lector. Vol. 1.*

Scholia sive Notæ *Mariana* in Vetus Testamentum etiam utilissima possunt esse ad sensus literalis Scripturarum intelligentiam quoniam ad propriam vocum *Hebraicarum* significationem exprimendam studium præcipuum adhibuit. Sic in principio *Genesius* sagaciter observavit verbum *Hebraicum bara* quod *Creare* verti solet, propria significatione non designare *ex nihilo facere*, ut vulgò creditur; imò ipsos Authores *Græcos & Latinos* qui in suis Linguis vocem *Creare* excogitarunt, hunc sensum ei alligare non potuisse, quandoquidem quod nunc *Creatio* seu *ex nihilo productio* dicitur, iis penitus incognitum fuit. Quamvis ejus Notæ breves admodum sint, aliquas tamen observationes prætermittere potuisset quæ meræ sunt eruditionis, nihilque ad Textûs ipsius elucidationem conferunt. Ejusmodi digressiones raro tamen apud ipsum occurrunt, dicique potest *Marianam* accensendum esse peritissimis & sagacissimis *Scholiastis* qui à nobis in Biblia legantur. Verum quidem illum mediocriter tantum calluisse Linguas *Græcam & Hebraicam*, sed illum defectum quadantenus supplevit ingenii ejus acumen & magna animi ejus contentio. Optimum sentum plerumque deligit & nequidem in diversis quæ refert interpretationibus, tedious est. Frequenter admodum citat Vetus Vulgaræ exemplar quod *Gotticum* denominat & cujus in Hispaniis Ecclesiis usus olim erat. Or. Fr. *Rich. Simon.* Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Call.

* *Joannis Mariana* Tractatus Septem prohibentur donec corrigantur. Totus iste Tractatus de Mutatione Monetæ e punguit. Tractatus de Morte, & Immortalitate, expurgandus. *Index Madrit. edit. an. 1667.*

Extat *Historia Hispania* 3. Libris. *Toleti 1592. typis Jo. Roderici. Mogantia anno 1605. & in Hispania Illustrata Tomo 2.*

Extat de Ponderibus & Mensuris Tractatus. *Toleti 4°. 1599. apud Thom. Gufmanium.*

JANUS DOUZA, Filius,

Philologus ac Poëta, & quod in tenerâ adhuc ætate mireris, Philosophus ac Mathematicus insignis, primusque Bibliothecæ *Lugduno-Batavæ* Præfectus, paternis sistens vestigiis. Obiit anno 1597. nondum expleto 26. ætatis anno, *Hagæ Comitum. Val. Andreas.* Clar. A. D. MDXCVII

Scripta ejus sunt: Notæ in *Catullum, Tibullum, Propertium*—Spicilegium in *Petronii Arbitri Satyricon*—Animadversiones breves in *Plauti Comædias*—Declamatio in laudem umbræ: addito *rerum Cælestium* Libro—Annales *Batavia*. Patris sui prosâ oratione pertexuit—Poëmata varia.

Hic acceptam à parente nominis claritatem ingenii sui luce illustravit. Trium linguarum exquisita cognitio, Antiquitatis legumque Romanarum intelligentia, & Mathematicæ totius, totiusque Philosophiæ notitia. *Meurs. ithen. Batav.*

Janus Douza filius, juvenis admirabili ingenio, excellenti doctrinâ cum rarâ

SSSS 2

morum

morum suavitate conjuncta praeditus, cum ex peregrinatione longinqua redisset, quasi in portu naufragium fecit, anno ætatis 16. ereptus. *Thuan. ad Ann. 1596.*

Cum essem apud D. *Scaligerum*, multus nobis ultro citroque sermo fuit de Te, ac patre tuo; nec parvus vestrarum laudum. Tuam de *Cælo* Poësin in cælum effert homo, & optimus talium æstimator, & minimè à naturâ aut disciplinâ factus ad æssentandum. Valdè item capitur iis versibus, quos in effigiem suam & patris composuisti. Mihi quidem, qui nec omnium hebetissimus ad ea studia sum, nec multum acutus, ita placent, ut negem quidquam elegantius fieri posse, quodque propius accedat ad genium putæ putæ antiquitatis; ex quo myrotheccio promendum est, quidquid probabitur probis. *Band. Cent. 1. Epist. 27. ad Jan. Douz. fil.*

Certè omnia magna mihi de Te spondeo, supra eos qui nunc, & qui fuere in *Baravis* (non inflandi tui causâ dicrim:) vive tantum, & cursum hunc quem cepisti tene. *Lips. in Epist. Cent. 3. ad Belg. Ep. 2.*

Cum ab eo sermone discessi, quicquid superest admirationis in te consumo, adolescens doctissime; Facile enim ex iis quæ adhuc vidi, quam frugem factura sit hæc seges, quæ adhuc in herbâ est, auguro. Deus optimus Maximus (adolescens nobilissime) tua studia prosperet, tuam juventutem regat, vitam totam omnibus bonis cuivis ulet. *Is. Casaub. in Epist. 15.*

Patrem æmulatus *Janus Douza* filius, anno ætatis suæ si satis sincerè memini, 16. novam eamque pulcherrimam *Plauti* editionem dedit: Illos *Amorum* Trium viros, *Cæcilium*, inquam, *Tibullum* & *Propertium*, recensuit, suisque Animadversionibus doctissimis explanavit: Et, quod omnes, me tamen tacente, intelligunt nimio plura ejus in rem Literariam bene promerita futura fuerant, nisi Deus optimum illum, & summæ spei juvenem, heu! præmaturè nimis & patri nobilissimo & nobis omnibus eripisset. *Gass. Sciop. De Art. Crit. p. 17.*

Janus Douza mirabilis erat ingenii, quo feliciter perficere potuisset quicquid aggredi voluisset. Ornamentum universi orbis illum vocat *Josephus Scaliger*, dixitque in ætatis flore cum ad sapientiæ & eruditionis gradum ejusmodi ascendisse, ad quem virtute ac eruditione clarissimi viri, vix ætate provec̃tè pertingere potuerunt. *Grotius* Annalium libro 9. nobis asseverat, ejus Poëtica scripta paternis longe præstare, quamvis tantam in Republica literaria Poësi sua Pater ejus famam sibi paraverit. Imo hunc ab illo adjutum fuisse in *Hollandicorum* Annalium compositione. *Ant. Teissier Elog. Vicor. Erud. Gall.*

Janus Douza uterque pater & filius, luculenti Poëtæ. Filium tamen vitæ prius destituit; quam ad summum *Parnassi* culmen perveniret. Maturatione est ejusdem *Cælestium* liber, *Epico* per scriptus: nec incomptæ *Sylvæ*; & in *Elegis* sunt, quæ jure laudes, item in *Odio*, *Jambisque*: reliqua cum veniâ ætatis legenda. *Berrich. de Poët. p. 41. 42.*

* Ejus libri *Rerum Cælestium*, & in laudem *Umbra*; ejus oratio funebri; *Afni*; ejusque oratio funebri; *Pedienti*; inter libros expurgandos numerantur in *Indice*. *Madrid. ed. t. anno. 1667.*

Extat Declamatio in laudem *Umbra* *Logd. Bat. 1618. 8º.*

Extant *Bæviæ* & *Hollandiæ* *Annales* inchoati; à Patre verò adhuc superstite

COR.

continuari & perfecti. *Lug. Bat. 1601. 4°. Extant Poëmata Lug. Bat. 1607. 8°.*

Conditus est *Haga* Comitum una cum Patre suo, ubi hoc Epitaphium reperitur:

D. S.

*Edouza Jani F. hic cubat, qui vixit Ann. 25. Mens. 11. Dies 4. Jani Douza
Patris, & filii.*

*Uterque Douza, uterque Janus hic cubat,
Paterque, filiusque: Morte quâ, rogas?
Pater dolore, natu asthmate, è vitæ
Sibi labore quod crearat, occidit.
Precari at ipse ne gravare mortuis,
Negata vivo utrique quæ fuit quies.*

DOMINICUS BAUDIUS

Hoc ejus Symbolum.

A I E N A P I S T E T E I N .

I Mulensis *Flander*, Jurisconsultus, Historicus, & Poëta doctissimus. Natus est anno 1561. Obiit anno 1611. Primum Theologiæ Operam dedit: mox eâ defectâ, ad Juris studium sese transtulit, cui cum per quindecim menses strenuè incubuisset, Doctoris gradu dignus habitus, eoque inauguratus est. *Lugduni* eloquentiam professus est. Scripsit Poëmata. Item tres libros de *Induciis Belli Belgici*; Epistolas, &c. *König. in Biblioth.*

Clar. Ad. D.
MDC.

In *Baudio* vivente memoriam, ingeniumque plerique admirati sunt: geniumque hominis *Epistole* ejus passim produnt, quas scribere ad amicos incredibili felicitate solet, in quibus ita se expressit, ut in iis vivere adhuc & spirare videretur. *Valer. Andr. in Biblioth. Belgic.*

Sed quid narras, *Baudium* in numerum Professorum adlectum? Felicem, imò immortalem *Scholam Lugdun.* hoc tibi cine! Utinam ad vos advolare liceret & audire. *Florem illibatam populi suadaque medullam.* Jo. Wovver. in Epist. ad *Petrum Scriverium.*

Dominicus Baudius vir summus & clarissimus, quibusvis nostri ævi si non superior, certè æqualis, siue veram eruditionem, siue rerum usum, & Juris scientiam spectes. Is evocatus ex *Gallia*, agtè retentus in *Academia Lugdunensi* vivit. Hunc pater tuus aliquæ præcipui in hac Urbe viri penes me viderunt; ejus incredibilem eruditionem, memoriam, ingeniumque, supra mortales admirati sunt. Idem in Epist. ad cognatum suum *Nich. à Vechm.*

SSSS 3

Legi.

Legi, mi-Baudi, quam misisti orationem, quæ vel si *Iliade* prolixior fuisset, tamen cupidos adhuc nos dimitteret, nec planè dum satiatos. Equidem hoc mihi non sumo, ut de talibus iudicium putem ferre me posse: Siquid tamen usu longo consecuti sumus, neque in totum linguæ *Latina* sumus *ἀπὸντοι*, quid sit *Latine scribere* non scimus, nisi hoc est ita loqui, ut tu loqueris. Sive prosa oratione à te scripta lego, video colloquentem mecum audire, sine fuce, sine cincinnis & meretriciis ornamentis quibus infans hæc juvenus *Sermonis elegantiam* meretur, *Is. Casaub. Epist. 2-6.*

Legi his diebus incredibili cum voluptate *Carmen aureum*, quo virum divinum [*Scaligerum*] & novum ejus opus *Eusebianum* laudasti. Nihil poterat neque elegantius, neque *Latinius*. Jam sententiarum gravitas cum perspicuitate ita certat ut nesciam utrum potius miter, taceo pietatem quam totum carmen spirat. *Idem Epist. 465.*

Baudium auditorem tuum hîc vidi, cujus doctissimis poematis valdè captus sum. *Is. Scalig. Epist. 5. ad Just. Lips.*

Budius doctus est *Baudius* habet stylum non *Ciceronianum*, sed seculi *Dominiani*; omnes *Baudii* Epistolas asservo *Scalig. 2. Gall.*

Amicus verò noster dum viveret, & quando *Dordrechtum* divertisset, hospes suavissimus, *Dominicus Baudius*; Poëta idem elegantissimus & disertissimus. *Voss. de Analog. l. 1. c. 42.*

Dominicus Baudius, Insulensis *Flander*, Jambis potissimum inclaruit, immò omnibus ferè in hoc articulo numerosior; non infelix tamen sive *Epico*, sive *Elegiaco* versu. In *Gnomis* tamen *Iambicis* securus regnat, & disertius philosophatur. *Borrich. de Poët. p. 410.*

Epistolas Baudii si quis legerit propter egregium stylum, operam non luserit; alioquin vix ullæ re, lectu & lectu dignæ ibi comparent. *Voss. Biblioth. studios. Theolog. l. 2. c. 4. p. 284.*

His adde *Dominicum Baudium*, virum ingenii felicitate cum veteribus comparandum. *Paul. Colomes. in Opusc. p. 40. 41.*

Baudii Epistolæ in tyronum manibus sunt. Nemini ignotus *Baudius*, salibus & facetiis ubique diffuens. Vir fuit doctissimus, Poëta imprimis in Jambis felicissimus. Dictio ejus, si iudicium *Scaligeri* in *Excerptis Putcanis* audimus, sapit phrasin *Neroniani* temporis. Est enim in illo quidam flos sermonis ad poetilinum aliquantum accedens, & colorem aliquem è *Plauti* argutiis trahens, qui ipsi scriptor familiaris fuit quem imitaretur, & ita imitatus est, ut non esset *κακὸν*. *Gr.* Epistolarum enim argumentum imprimis inter familiares non respuit jocos & sales. Vir fuit meliore fortunæ dignus, si ipse faber ejus esse potuisset. Habuit familiaria vicia, quæ vehementer ipsi obstiterunt ad altiora tendenti. Venerem & Bacchum; amoribus enim paulò plus, quàm licebat per honestatem & ordinem, deditus fuit; Quod occasionem dedit eleganti illi Centoni Virgiliano quem *Dan. Reinus* in ipsum dissimulato nomine scripsit, qui reperitur inter poemata ejus p. 426. Accessit postea, vel in famam vel in infamiam *Baudii*, quòd *Petrus Scriverius* ederet librum cum titulo: *Dominici Baudii Amores*, in quo ille congeffit omnes, quæ de hoc

hòc argumento habentur in *Bandio*, Epistolas, adjectis aliis similis argumenti, non omisso etiam Centone illo *Heinsiano*, cui *Dom. Baudii* nomen præscripsit, quod dissimulârat in Poëmatibus suis *Heinsius*. Omnia in illo libro lepidi, grata futura iis, quos præbit illa voluptas; amatoribus scilicet, sed et ruditis. Nec mirum est, delectatum fuisse hòc labore *Petrum Scriverium*, qui & ipse totus ad has delicias compositus fuit, si fides habenda est illis, quæ narrat *Colomæsius* in Opusculis suis; illic enim mirabilis historia de illo habetur, p. 101. quam illic vide. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 306.*

Petrus Scriverius de Effigie *Dominici Baudii* hæc Carmina composuit:

Vane, quid affectas es magni reddere Baudi,
 Pictor? ad hunc hominem non satis aptus eras.
 Nullus Apelleis color est genisque tabellis,
 Lysippum frustra Praxitelemque voles.
 Optimus ipse sui pictor, morumque suorum,
 Quos locus et docti composuere sales.
 Una vel in medium procedat Epistola Baudi,
 Vera redit facies, assimilata perit.

In eundem sequentia composuit *Hugo Grotius*:

Quem legis, & laudas, si vis novisse, Poëtam,
 Versibus & vitâ Baudius unus erat.
 Vidimus hunc ipsum qualem tibi carmina monstrant:
 Ingenium Domini lata papyrus habet.
 Talis erat, seu tunc fluitarent prospera, seu cum
 Immeritum premeret saevior aura caput.
 Liber & intrepidus, nec qui concederet unquam
 Fortunæ magnis Regibus esse minor:
 Nulli sponte nocens, & amabilis hostibus ipsis,
 In quo, si noffes, perderet ira locum:
 Insensus Scoli: sed non ad legem severâ
 Viveret, antiqua simplicitatis amans:
 Nil elle madens, & que non incorruptius alter
 Miscuit innumeris seria mille jocis:
 Et si cuncta sunt permissis dicere, vates
 Tejus arguto mistus Aristophani.

* *Dominici Baudii* Orationes, ejusdemque Poëmatum nova Editio, inter libros prohibitos numerantur. Vid. *Indic. Lib. Prohibit. edit. jussu Innocent. XI. Romæ 1681.*

Extant Epistolarum Centuriæ III. *Amstel. 1639. 12°.*

Extant

Extant Orationes aliquot à morte *Baudii* simul editæ, 1619. 8°.

Extant de Induciis Belli *Belgici* libri III. 1613. 4°.

G U L I E L M U S C A M D E N U S, Clarentius,

Clar. A. D.
MDC.

Londini natus est Anno Dom. 1550. Obiit nono die Novembris ann. 1621. *Scripsit Historiam Britannicam: item Historiam de Rebus Elizabethæ Reginae.*

Criticus accuratus, Philosophus omnibus numeris absolutus, Linguarum *Græcæ & Latinæ*, nec non rei *Historicæ* peritissimus, maximè autem rerum antiquarum cognitione instructus erat *Camdenus*; quibus nominibus non tantum apud *Anglos*, genere & eruditione claros, in pretio fuit, verum apud *exteros* quoque celeberrimos summo in honore versabatur; quales fuerunt *Orietius, Lipsius, Douza, Scaliger, Tonnans, Gruterus, Peireskius, &c.* quorum perinde & aliorum haud paucorum è literis, ad *Camdenum* quidem datis mihi que perlectis, facile colligendum, corvis omnibus, præcorum seculorum monumenta rimantibus, ipsum fuisse antehabitu. Enimvero popularibus *Anglis*, quosque eandem materiam unquam illustrarunt, longè videtur antecelluisse, & proinde *Insularum Britannicarum Pausanias* merito à quib. idem nuncupatur, utpote cujus famâ diuturnius non erit Gentis *Britanniæ* nomen. *Anton. à Wood. in Antiq. Univers. Oxon. p. 170.*

Antiquitatis studiosus & impensius amans, præsertim suæ Patriæ, nihil quod ad ejus veritatem erucendam momenti aliquid habere videretur omisit; tandemque *Historiam Britanniam* publicavit. Unicum illud & incomparabile Opus, quo *Britannia* nostræ Antiquitatem, & in antiquitati *Britanniam* restituit, quo pulcherrimam terrâ (à toto orbe divitam) toti terrarum orbi conspicuam & illustrem reddidit: hoc uno opere quid luculentius? quid limatius? quid accuratius, vel *Pausanius*, vel *Strabo*, vel quivis alius veterum Geographorum dare potuit? Vetustis induit novitatem, obscuris lucem accendit, dubiis fidem conciliavit. — *Annales Rerum Anglicarum, & Hibernicarum*, regnante *Elizabetha*, aggreditur, suo tempore absolvit, ejusque primam partem edidit; in quo opere, perfectæ Historiæ numeros omnes reperi, haud credo quenquam esse qui disitebitur, nisi judicium præjudicio obnoxium nimis habeat & occæcatum. *Whear. in Commemorat. Gal. Camden.*

Annales Elizabethæ suscipit *Camdenus*, perficitque stylo tam plenè Regio, tam indequaue & rei & sibi consono, quasi virginalem tantæ Majestatis splendorem libro suo maritare statueret; ut pari famæ consortio potteris semper audiant *Elizabetha & Camdenus. Tamen in Oratione Memoriam Camden.*

Strabo Britannicus, & Pausanias Anglicus à plurimis vocatur.

Guilielmus Camdenus, vixit in reconditis Antiquitatum apothecis longè peritissimus. *Brian. Tupper. de Acad. Oxon. p. 2.*

Camdenus vir impen è doctus. *Bochart. in Geog. Sac.*

Camdenus nobilis *Britanniæ* suæ illustrator. *Karst. Advers. l. x. c. 17.*

Camdeni

Camdeni Britannia bona Scaligerana 2.

Limatissima Camdeni no[n] tri Britannia. *Donza* lib. 1. *Annal. Holland.*

Extat præclara Historia *Wilhelmi Camdeni* de rebus gestis *Elizabethæ*. Primam Historiæ partem edidit dum vixit; posteriorem edere noluit ob odii metum; alteram ver[ò] partem debemus *Nicolao Peireskio*, Baroni *Gallico*, eruditorum ad ituporem Patrono. Lectu digna illa Historia, quia mira multa invenia. *Herman. Conring.*

Non *Anglos* solùm tuos, vir doctissime, opere illo tuo (*Historiâ Britannicâ*) semper victuro tibi obtrinxisti, sed omnes quotquot ubique sunt veteris *Historiæ* amantes & cupidi — Omnia in tuis scriptis mirificè mihi placent, ingenium, diligentia, eruditio, & quod supra omnia est, iudicium. *Casaubon* in Epist. 101.

Munus à te accepi, vir ornatissime, per mihi gratum, *Britanniam* tuam: quam illustrasti ingenii & industriæ clarâ face. Multum *Patriæ* tibi debet, multum exere[n]t nos; qui per te pulcherrimam *Insulam* videmus, etiam cùm non videmus. Perge in hoc & simili studiorum genere, quod abelle non potest quin tibi famam, posteris æternum ferat fructum. *Lips.* in Epist. ad *Camden.*

Camdenum auctorem hic sequor, scriptorem longè gravissimum. *Marc. Zuer.* *Boxhorn.* in Epist. p. 178.

De sua *Britannia* benè meritus *Guilielmus Camdenus*. *Pet. Gassend.* in Vit. *Peiresk.* p. 52.

Capio Iudicem te, *Guilielme Camdene*, qui *Britannia* tæ nebulas claro ingenii sole nuper illustrasti. *Lips.* *Comment.* in l. 12. *Annal. Taciti.*

In *Camdeno* ut eluxit veritatis studium, dos apprime requisita Historiam scribenti, sic maxime valuit Oratione ad Historiæ compositionem accommodatâ: nam nec mellidius *Cæsaris* stylus, nec lepos *Curii*, nec acumen *Taciti* defunt illi; ita ejus Stylus naturali pulchritudine exurgit, sententiarum punctis tanquam luminibus aspergitur, & in animos legentium placidè se dimittit. *Lud. Motinam* Orat. habet. in Regiâ Acad. Oxon. in laud. *Gul. Camdeni.*

Camdenus eruditus & sagax ille Vir Historiam *Elizabethæ* Regni conscripsit, ea fidelitate eaque cura, tam terso stylo tanque acri iudicio, ut abique controversia ea sit potissima pars *Anglicæ* nostræ Historiæ. Sed ipse passim profiteretur se multa illis reliq[ui]sse, qui Ecclesiæ Historiam aggressuri essent. Quapropter quod ad hujus Regni exordia spectat, ut illum, ea fide, quæ tam insigni Scriptori debetur, in omnibus sequuturus sum, sic etiam cùm in quædam inciderim, quæ vel ipsum latuerunt, vel quæ in Historia tam succinctâ prolixius enarrare minimè necessarium duxit, non verebor præter ea quæ scripsit aliquid superaddere, quamvis fama meritò ipsi debita superfluum videri faciat, aliud quicquam rebus ab ipso tractatis adjicere. *Doct. Burnettus* suæ Reformationis Historiæ parte 2. lib. 3. p. 371. *Angl.*

Dominus de Thou, cùm generalem Historiam contexere in animo haberet, commercium colere cœpit cum omnibus *Europæ* Viris qui maxime idonei erant quæ vera essent ad ipsum transmittere: Magnum itaque cum *Camdeno* commercium habuit. Cùm autem *Camdeni* volumen primum in lucem e[ss]et illu[m]ine verè ad

ipsum scripsit deprehendens id adeo discrepans esse ab iis, quæ in mutuis ipsorum Epistolis exarata fuerant, præsertim respectu *Scotorum* Reginae. De quibus quod verum erat ipsi confessus est *Camdenus*, scilicet Regem *Jacobum* illud necessarium revifere voluisse, idemque postea tradidisse in manus Comitis *Northamptonii*, qui erat Ducis *Norfolcia* frater, qui propter illam reginam capite truncatus fuerat, & plurima ex illo erasa, plurimæque alterata fuisse. Hoc molestissimum fuit *Camdeno*, qui sollicitus fuit ne posterioris partis idem esset fatum. Et ea propter illam, extra Angliam ad præstantem illum Virum transmisit, ut post suum obitum fideliter typis mandari posset. Hoc in *Anglia* notissimum est. Et *Secunda Partis*, ultra mare ad Extraneum transmissio, facile quemvis inducit ad credendum eam hujus veram rationem fuisse. *D. Burnetti* Replicatio ad *D. Varillas* p. 59. Angl.

* *Gulielmi Camdeni Britannia*, ejusdemque *Annales Elizabethæ* cum *Expurgationibus* permittuntur. Ejusdem verò Actio in *Henricum Garnetium* Soc. Jeshu, &c. versa in *Latinum* ab eodem *Camdeno*, omnino prohibetur. *Index Madrit.*

Extant *Annales Rerum Anglicarum & Hibernicarum* regnante *Elizabetha*. *Lugduni Bat.* ex Offic. *Elzeviriana* 1625. in 8º.

Extat *Descriptio Britannia*. *Londini* apud *Georg Bishop*. 1607. cum Tabulis Chorographicis, Fol.

Sepultus est in Ecclesiâ *S. Petri Westmonasteriensis* partem australem, Choro proximâ, 10. Novemb. Anno Dom. 623. Parieti verò Occidentali, supra cumulum, infixa est Effigies Viri dimidiata, ex marmore albo dedolata, & ejusmodi inscriptione inferius positâ, ornata.

Qui fide Antiquâ & operâ assiduâ *Britannicam* antiquitatem indagavit, simplicitatem innatam honestis studiis excoluit: Animi solertia & Candore illustravit. *Gulielmus Camdenus* ab *Elizabetha* R. ad Regis Armorum (*Clarencii* titulo) dignitatem evocatus. Hic spe certæ resurgendi in Christo S. E. Q. Obiit Anno Dom. 1623. Novemb. 9. ætatis suæ 74.

ISAACUS CASANBONUS

Clar. Ant. n. 1406. **G** *Allus, Delphinus*, natus est anno 1559. Obiit anno 1614. Primo *Genevensis* Professor, post *Lutetia Parisiorum* Regius Bibliothecarius, tandem Regis *Jacobi I.* Magnæ *Britannia* Consiliarius factus est.

Confecit *Exercitationes* contra *Baronium Cardinalem*: *Comment.* in *Hist. Aug. Scriptores, Suetonium, Strabonem, Theophrastum, Diogenem Laertium, Theocritum, Polyanum, Persium*, multaque alia scripsit.

Scaliger cum auditorum *Phanice*, *Heinsius* eruditionis *Solem* & ætatis decus appellabat. *Petrus Matthæus* dicere solebat, *Casanbonum* tot *Palladas* quos libros edere.

Isaenus Casanbonus vir magnus, & veluti *Sol* quidam *Philologiae*. *Paul. Colomes.* *Observ. Sac.* p. 25.

Incomparabilis vir & seculi sui decus immortale, *Isaenus Casanbonus*, nunquam

quam sine laude nominandus, nunquam satis laudatus *Salmas. Præf. ad Hist. August. Script.*

Isaenus Casaubonus, vir longè latèque doctissimus, & mihi, dum viveret, amicissimus, meritisque in rem literariam clarissimus, in Historicis recensendis versatissimus *Salmas. Not. in Elii Spartian. Hadrian.*

Cujus eruditio præconium meum longè supergressa est: equidem seculo gratulor quòd habeat, quem antiquis opponat. *Iohann. Wouwer. de Polymath. cap. 12.*

Erat invictus operis & laboris, & in omnes de publico bene merendi occasiones semper intentus. *Meric. Casaub. de iv. ling. p. 47.*

Casaubono statim à teneris unguiculis sincero veræ pietatis lacte imbuto suppetebat rara Linguarum Orientalium cognitio, in Græciâ vix secundam, nedum parem habebat. Non deerat sacræ, non deerat Historicæ veritatis illustrandæ studium. *Iac. Capel. Præf. ad Vindic. pro Is. Casaub.*

Vir Nectare & Ambrosiâ quæ alatur, & Sarrano qui dormiat ostro dignissimus. *Remus in Themist. p. 159.*

Immortale Galliæ decus, quò digniorem omni laude alium ne Historiæ quidem continent. *Rittershus. in Salvian.*

Vir seculi nostri eruditissimus *Isaacus Casaubonus* — Cujus auspiciis hæc ætate admirabilis cursus factus ad omnem doctrinæ excellentiam est. *Petr. Cunæus Repub. Hebræor. p. 3354.*

Casaubonus, vir ille plurima scit, pauca ignorat. Quàm multa quotidie eruit, quæ frustra alibi requiras! *Dominic. Baud. in Epist. Cent. 2. Epist. 9. ad Iohann. à Wouweren.*

Isaacus Casaubonus vir ætate nostrâ vix cuiquam comparandus. *Gasp. Sciopp. Suspect. Lect. l. 4. Epist. 13.*

Virum magnum ac doctissimum sæpius cum appellat *Bochartus* in Sacrà Geographia.

Musarum favus *Isaacus Casaubonus. Voss. l. Instit. Orator. p. 218.*

Animadversionibus *Isaaci Casauboni* in Philologum *Naucrastiam* nihil hic Sol eo in genere videt eruditius. *Idem ibid. l. 4. p. 214.*

Nihil vidi absolutius *Commentatio Casauboni in Suetonium. Jos. Scalig. Epist. l. 1. Ep. 29. ad Iam. Douzam F.*

Quùm primum mihi salivam movissent *Theophrastei Characteres* tui, dicam serio, de potestate mei exivi, neque me continere potui, quin ea de te prædicarem quæ & meritum tuum, & amor meus postulabant: quanquam quicquid de te dixerò, omne infra virtutes ingenii tui fuerit. Omnia me tua delectant, eruditio, iudicium, Oratio. *Idem Epist. 35.*

Casauboni ad *Suetonium* vidi eruditum Opus. Adolescentem magni ingenii, & si vivit ac temperat, omnibus numeris perfectum. *Lips. in Epist. Cent. ad German. & Gal. Epist. l. 14. ad Jos. Scalig.*

Animadversiones tuas in *Athenæum* accepi, gratum sanè donum te mittente: Agnosco amorem, quem jure tamen deberi mihi scio amanti. Quod ad ipsas.

T E R T I U M

quid

quid nisi te dignæ sint? nec vel conetur aliquis tale, nisi interiore quadam & variâ doctrinâ, quam tibi contenta tributum imus, *Casabone*, qui aliquid sapimus aut judicamus. *Lips. in Epist. Cent. ad Germ. & Gall. Ep. 69.*

Magnus ille litterarum vindex *Is. Casaubonus* tam luculentis & eruditis Animadversionibus *Suetonium* illustravit, ut nihil à quoquam adjici potuisse videatur; ab eo tamen live majoribus negotiis distracto, live humani ingenii lege, nonnulla prætermissa fuisse dubitari non debet. *Boxhorn. in Lit. ad Dan. Heins. dat. Lugd. Bat. Anno 1611. Kal. Aug.*

Casaboni in excolendo *Polybio* industriam *Augustus Thuanus* & *Fronto Ducaus* summopere extulerunt: ea verò utrique potissimum placuit interpretandi ratio, quam hoc Opere transferendo tenuisset, ut non facile dici posse crederent, *Polybiumne Casaubonus*, an *Casabonum Polybius* convertisset. *Huet. de Opt. Interpret. Gen.*

Præter *Casabonum* hodie nullus doctus, apud Calvinistas. In *Casaboni Persio* condimentum pitæ lapidius est. *Theophrasti Characteres* & *Athenæus Casaboni* optimi sunt. D. *Casaubonus* eleganter Latine scribit. Affectu peccat in Epistola quam de *Seratii* libro ad me scribit. Ejus Epistolas semper asservo. *Casaubonus* doctissimus est omnium qui hodie vivunt. *Casaubonus* non scribit ut *Itali* fuisse. Plurima novit quæ *Lipsius* ignorat. *Casaubonus* non debebat interesse colloquio *Plesiano*, erat *Asinus* inter *Simias*, doctus inter imperitos. *Scalig. posterior. Gall.*

J. H. Vavassor observavit *Casabono* sæpius excidere *Gallicismos* & errores *Grammaticos* in ejus *Latinitate*. D. *Moltæus le Payer* ipsum culpât quod tenero, nimis affectu amaverit *Authores* in quos laboravit, quodque pravum morem secutus fuerit plerorumque ex *Scholasticis* & *Interpretibus*, cæteros omnes *Authores* deprimentibus ut meritum illius extollant, quem vel explicandum vel interpretandum suscipiunt; Inter alios verò contendit eum de *Cornelio Tacito* contemptum locutum esse, ad hoc tantum ut *Polybio* famam conciliaret. *Judicia Eruditorum Paris. 1685. Gall.*

Augustus Buchnerus referebat, *Casabonum* pro *Exercitationibus* contra *Baronium* à Reg. *Anglia* quotidie coronatum vel ducatum accepisse. *Konig. in Biblioth.*

Petrus Molinaus, in literis ad *Jac. Montacurium*, *Bathoniensem* Episcopum, an. 1610. *Casabonum* arguit, quod ad *Papismum* inclinet, ejusque apostasia metuenda sit, nisi in *Angliâ* servetur.

Multa sunt in *Casaboni* Epistolis singularia, quæ tam ad historiam literariam quam Civilem illius temporis pertinent: Stylus familiaribus scatens elegantis & argutis; Græcæ ling. flores, adagia ubique apparent. Compositio quidem *Ciceroniana* non est, neque, ut ipse fatetur, se multum cruciavit in verborum delectatione; sed tamen miram omnia elegantiam spirant. Etenim compositio interdum omnem sermonis faciem commutat, ejus exemplum habemus in *Camæraio*, de cujus *Stylo Philippus Melancthon* l. 4. Ep. 106. ita judicat: Quod, cum antea *Ciceronis* verbis & phrasibus uteretur, compositionem verò periodorum aliam haberet, post-

eà, cum etiam hanc ad *Ciceronis* normam institueret, seipsum quasi superârît. Qui Græcis formulis in scribendis Epistolis delectantur, multas tum ex *Casauboni*, tum ex *Reinesii* Epistolis colligere possunt. Recensentur hîc quoq; et sæpè Arcana quorundam eruditorum, quorum nomina non sunt addita, quæ detexit aliquâ ex parte *Colmesius* in Clave Epistolarum *Scaligeri* & *Casauboni*, quæ addita est corpulculis ejus literariis. Non tamen ille omnia notavit. *Rittershusius* in Epistola ad *Richterum* scribit, se plures habere *Casauboni* Epistolas, p. 201. Ab eo credo impetravit plurimas *Gronovius*, quas editioni suæ adjecit. Extat ad *Richterum* ejus de illâ re Epistola. Ejus Epistolas *Richterus* quadam ad *Gronovium* Epistola Romæ combustas nunciat, p. 240. latitant & in Bibliothecâ *Gudianâ* multæ *Casauboni* Epistolæ. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist.* p. 287. 288.

* *Isaac Casauboni* Epistola quotquot reperiri potuerunt; item Epistola de morbi ejus mortisque causâ in Decreto 26. Octob. 1640. Ejusdem Corona Regia ab *Euphormione* in lucem edita, in Decreto 18. Decemb. 1646. Item in primum Tomum *Annalium Baronii* in Decreto 12. Decemb. 1624. prohibentur. Vide *Ind. Librorum prohib.* *Alexandri VII. P. M.* jussu edit. *Roma* 1664.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium; quale legitur *Londini* in Templo *Westmonasteriensi*:

ISAACVS CASAVBONVS.

[O. Doctiorum quidquid est assurgite
Huc tam colendo Nomini]

Quem Gallia Reip. literaria bono peperit, *Henricus IV. Francorum Rex* invictissimus *Latetiam* literis suis evocatum, *Bibliotheca sua præsit*, charumque deinceps dum vixit, habuit. Eoque terræ ereptio *Jacobus Mag. Brit. Monarcha*, Regum doctissimus, doctis indulgentiss. in *Angliam* accivit, munificè fovit, posteritasq; ob doctrinam æternam mirabitur. H. S. E. invidiâ major. Obiit ætern. in Christo viam arhelans *Kal. Jul. 1614. Aet. 53. Viro opt. immort. digniss.* *Th. Mortonus Ep. Dunelm.* jucundissima quod fuit licuit consuetudinis memor *Pr. S. P. C.* *MDCXXXIV.* Qui nosse vult *Casubonum*, non Saxa sed Chartas legat superfuuras mormori, & profuuras posteris.

MARTINUS ANTONIUS DELRIO.

Soc. Jes.

Patriâ *Antverpiensis*, sed, quod nomen etiam indicat, *Hispaniâ* Origine, genere nobili natus Anno 1551. ipso Pentecostes meridie. Obiit *Lovanii* ex acerbissimis Calculi cruciatibus *An. D. 1608. Octob. die 19. Aetatis 58.*

Tttt 1

Reli-

Reliquit Adagia Sacra Vet. & N. T. Disquisitiones Magicas: Notas in *Genesin, Canticum, Threnos*: Comment. in *Senecam* Tragicum, &c.

Ipso pueritiæ exordio vegetum, acceperat ejus ingenium, ad literas aptum, atque incitatum: cui cum accessisset contumax studium, cum brevi evasit doctrine, ut, annos 19. natus, plus minus mille & centum Auctorum Sententias acriter judicio expensas congesserit in unis Adversariis ad *Senecam*: quem ideo *Justus Lipsius* ævi nostri miraculum appellans, negabat se scire an sint non pauci eorum Scriptorum quos ille diligenter evolutos proferebat. *Græcæ, Latineque* adjuvit linguas *Hebraicam & Chaldaicam*; cum dilectus etiam esset *Flandricæ, Hispanicæ, Gallicæ ac Germanicæ*. Poëtarum, Oratorum, Historicorum quidquid toto *Belgio* erat, excusserat. Fuit vir animi candore summo, ut, quod ab eo dicebatur, sincerum, confirmatumque omnes arbitarentur. Nullus fuit eo unquam magis integræ virtutis amicus, & honestati, ubicunque ea demum esset, in quocunque esset. In ipsis hostibus quidquid non illaudatum esset, ingenuè amplectebatur, & efferebat. Non opinionibus vulgi rapiebatur: in omnibus rationem sequebatur ducem, cætera fusque deque habebat. *Alegambe*.

Delrius, Latine, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè, Flandricè, Hispanicè, Italicè, Gallicè, Germanicè ita loquebatur (sunt distincte novem Idiomatica) ut in plerisque eloquentissimus, in nullo holpes esset. *Quintus Ennius*, teste *Gellio*, tria corda habere dicebat, quod loqui *Græcè, Oscè, & Latine* sciret. Num igitur non novem corda habuerit *Delrius*, qui novem linguas percalluit — Prodigio simile est vel ipsa sola Auctorum in *Lure* nomina meminisse, quos ille Epistolâ ad Parentem suum se perlegisse commonstrat. Fuit verè (quod *Tullius de Catone*) librorum heluo. *Drexell. Aurifod. part. 1. c. 3.*

Delrius vir maximis hujus ævi Heroibus adnumerandus, Poëta, Orator, Historicus, Jurisconsultus, Theologus, variorum item Idiomatum scientissimus, *Ant. Sander. de Brugen. erud. claris.*

Multijugæ lectionis vir, *Ant. Delrio. Voss. l. 3. de Idolol. c. 44.*

Poëtas, Oratores, Historicos omnes, cum sacros, tum prophanos, Philosophos, Theologos, omnium denique disciplinarum Scriptores sic eduxerat, nihil ut ignorare, & quod disceret, deesse videretur. Sacrarum literarum lectione potissimum sub vitæ exitum delectabatur; ut dolendum profectò sit, virum *Hebraicæ, Græcæ, Latinæque* linguis apprimè instructum, in medio illa brandæ Scripturæ divinæ cursu, Orthodoxæ Ecclesiæ creptum. Sed & nos *Belgæ* magnum ceterè lumen patriæque decus amissimus, quod ad funesti hujus Belli Historiam, quam ad *Joannis Austriæ* excessum deduxerat, ex fide prosequendam, homo rerum usû, judicioque præstans, [quæ duo in Historico potissimum requiri solent] longè apertissimus videretur. Inter ingenii monumenta, quæ cum ad Theologiam, tum ad Jurisprudentiam literasque humaniores illustrandas varia posteris reliquit, maxime laudantur teriturque manibus *Disquisitiones Magicæ*; novum scilicet, atque, ut *Lipsius* appellat, doctum opus. *Aubert. Mirans.*

Pleraque ex istis probasse olim me scio *M. Ant. Delrio* (cum honoris & amoris causâ nomino) clarissimo viro, & non ad hoc sæculum amico: cujus fides

cetera

certa mihi, fuit, rebus incertis. *Lips. li. Elect. c. 26.*

M. Ant. Delrio Jurisconsulto, pro adversariis in *Senecam*, pro Notis in *Claudianum*, in *Senecam*, *Solinum*, alios denique, quum multum antè deberemus, nunc nuper Latinae Tragediae nomine plurimum debere coepimus. *Sciopp. de Art. Crit. p. 14.*

Lutum & sterus Generis Humani *Martinus Delrio* — Quò invidentiorem maledicentior, arrogantior bipedem hodiè neminem credo vivere. *Jos. Scalig. in epist. 133. 134.*

Salmasius ejus Editionem *Solini* non magis aestimat. *Salmas. Prolegom. in Jul. Solin. Polyhist.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JOHANNES DRUSIUS

A *Lidenardensis, Flander*, natus anno 1550. d. è 28. Junii. Obiit. 1616. die 12. Febr. *Hebraicus Oxonia* literas ab anno ætatis 22. quadriennior *Lugduni*, apud *Batavos* Septennio, & reliquo vitæ tempore *Frankera* apud *Frisios* profectus est. Clar. An. D.
MDC.

Scriptit Præterita in Novum Testamentum: Notas in *Siracidem*: Comment. in loca difficiliora Pentateuchi: Observationes Sacra: Quæsitæ per Epistolas; multaque alia.

Ioannes Drusus Linguae S. Professor celeberrimus, Linguarum Orientalium cognitione apprime imbutus. Opera ejus nota sunt. *Quenstedt.*

Vir Linguae *Hebraice* peritissimus, & in Scriptis *Rabbinorum* veritissimus. *Leigh* in Tract. de Erudition. & Erud.

Magnus ille *Drusus*, vir nulli in literaturâ *Hebraicâ* secundus. *Jac. Cruic. l. i. Epist. ep. 1.*

Admonuit me etiam de non paucis *Ioannes Drusus*, vir certè magnam diligentiae & eruditionis laudem plurimis editis Tractatibus meritò consecutus. *Theod. Bera* Præf. ad Lector. Annot. ad N. Testam.

Crede mihi sine furo & fallaciis affirmanti, is tu mihi es, *Drusi* doctissime, cujus judicio probari nostras Scriptiunculas, imò verò ipsum me scribè gaudcam. *J. Casaub. Epist. 71.*

Ioannes Drusus sui seculi peritissimis Linguae Sanctae meritissime accensebatur, propriique meriti adeo persuasus erat ut Divini Grammatici nomen sibi tribuisset — Multi dicunt eum *Serario* *Hebraica* Linguae callentiorē fuisse, licet in omnium aliorum scientia *Iosua* iste illum longissime superaret. *Judicia Erud. per Bailletum Paris. 1685. Gall.*

Rabbinos non legit. An adversus *Serarium* libro hunc, leniter nimis tractat. Quam miserum est *Drusii* judicium. Nihil præter suam Grammaticam novit. *Serarium* doctrina non exaequat nisi quoad *Hebraam Grammaticam*. Liber ejus

de Nomine Dei Tetragrammate Jehova præclarus est. Filius est Patre doctior in Hebræis. Drusus Lipsii Simius miram habet Latinitatem; non Latine scribit. Drusus præ Baxterio nihil est. Tringenta sunt anni ex quo Grammaticam docet, nihilque præterea novit, & mirum esset nisi sciret optime. Ego bene scio quid sit Drusus, est doctus in Grammaticis & in Textu Hebræo. Drusus noluit unquam subscribere confessioni nostræ, & propterea illi malè volunt sui Collegæ Drusus nescit quid sit Religio. Nostræ Confessionis non suffragatur. Lovanii inter Papistas educatus est. Drusus non est Doctus, licet se putet esse doctissimum. Scalig. posterior. Gall.

Drusus, qui septimum inter Criticos illos locum occupat, cæteris omnibus, meo quidem iudicio, anteponendus est; nam præterquam quod in Lingua Hebræica doctus erat, & per se ipsum Judaicos libros consulere poterat, Veteres Græcos, Translato esagenario legerat, adeo ut meliorem sibi formavisset ideam Linguae Sacrae, quam cæteri Critici, qui unice Rabbinoꝝ lectioni incubuerunt. Ad quod add. potest quod Divi Hieronymi & quorundam aliorum Patrum Opera perlegisset. Verbo ut absolvam, Drusus omnium Criticorum, qui in hac Synopsi comprehenduntur, doctrina & iudicio præstantissimus est. Or. Pr. Rich. Simon. Hist. crit. V. T. lib. .c. .x. Gall.

* Joannis Drusii Opera prohibentur, donec emendentur. Vid. Indicem Roma imp. ell. ann. 1681. 86.

Extant in Ruth & Estheram Annotationes cum Scholiis. Amstel. 1632. 4°.

Extant in Iobum Scholia. Amstel. 1636. 4°.

Extant in Prophetas Minores Conventus sive lectiones. Amstel. 1627. 4°.

Hoc ejus Epitaphium, Auctore Paulo Busio JC.

Qui priscos ritus, qui mores Gentis Judæ
Norat, & haud ulli cesserat ingenio:
Qui doctus Latia, Græci que, & quoque ab Ortu
Lingua nunquam nota Drusus unus erat.
Ast idem, haud alius quo Vatum oracula nuper
Tersius explicuit, conditur hoc tumulo.

Aliud, Auctore S. Siccamã.

Alaximus exiguo tegitur sub marmore Drusus,
Si tamen Herces marmoris urna tegit,
Drusus Hebrææ vindex, & gloria lingua,
Per quem obscura minus pagina sacra cluit.
Pignore quo tantum Frankera cuncta superbit,
Quantum Scaligero Leida Diserta suo.

Qui

CELEBRIORUM AUTHORUM.

63

*Qui vita satur & fama qua circum orbem,
Dum studium & pietas crescere posse negant,
Crescere quo posses cœlum restabas avium.
Cœlum adit, & patrio stella recepta polo est.
Filia cum genero tanti cognominis hares
Hic cineres posuit: cœtera fama tenet.*

JACOBUS DAVYUS PERRONIUS.

Cardinalis, Magnus Francie Eleemosynarius, Episcopus Ebroicensis, dein Archiepiscopus Senonensis, natus est vicesimo quinto Novembris Anno 1556. Obiit Parisius quinto die Septembris anno Dom 1618. Clar. An. D. MDC.

Scripsit varia, quæ duobus magnis voluminibus continentur. Gallicè.

Jacobus David Perronius adolescens in *Paris* a philosophiâ, & Scholastica, ex eâ natâ, Theologiâ egregiè doctus, ad hæc peramœno & sacro ingenio & versibus Gallicè pangendis felici, qui *Philippi Porta* viii optimi & opimâ fortunâ, quam adeptus est, dignissimi commendatione in aulam se insinuaverat, ejuratâ, in quâ educatus fuerat, *Protestantium* doctriâ. *Thuan.* ad ann. 1591.

Cardinalis ad stuporem doctus, velut scribendi ambiguus pauca emisit sermone patrio, sed prorsus ad amussim, quæ nativâ *idiomatis* interstrato nitore, & singulari expositione verborum delectu ubique adhibito, multo perè comendatur. *Nomen. Lat. S. R. E. Cardinalium.*

Jacobus Perronius, vir sanè præstantissimus, ingenio & eruditione admirandus, facundia Nestor, atque ut Theologus nemini secundus, sic & Poeta Latino ac vernaculo sermone elegantissimus. *ub. Mirans.*

Jacobus Perronius doctus & eloquens ad miraculum: quem si amplius laudare volueris, fugos faciam, cum sit major omni laude. *Spinæus. in Annal. ad Ann. 1618.*

Auctoritate es inter tuos, & ingenii atque doctriinæ fama apud omnes. *Is. Casaub. 710. p. 900.*

Cardinalis Perronius, magnus ille & curiosus Antiquitatis indagator. *Joan. Dallæus de ver. ul. Patr. p. 155.*

Cujus nomine nullum ferè est apud adversarios illustrius. *Idem de Pseudopig. Apostol. l. 1. c. 1.*

Cardinalis Perronius Gallicani Cleri ac Romane purpure decus singulare. *Phil. Labbe de Script. Eccles. Tom. 2. p. 489.*

Petrus Molinæus in Præfatione libris adversus Cardinalem Perronium, cui titulus, *Novitæ Papisini de Perronii Responsione ad Regem Jacobum* sic judicat: Nullum inter Adversarios Opus tam elaboratum, reperio. Sed modica ejus Lingue Græcæ & humanior ū Literarum peritiâ, facit ut frequenter celsipitet. *Call.*

Circa annum 1623, prodiiit Cardinalis Perronii liber contra serenissimum Regem Jacobum. Liber quem Pontificis immensum quantum laudibus extollunt.

Vuuuu

Et

Et est sanè omnium, qui *Romanam* fidem *Gallicè* propugnaverunt, eruditissimus & subtilissimus. *Gul. Bates, in vit. Petr. Molin. p. 716.*

De *Stylis* iudicium ferre possum, quoniam totos 25. annos probatos omnes Authores *Latinos, Græcos & Italos* evolvi; totis 15. annis *Ciceronis* Oratorem in perula semper gestavi. *Perroniane p. 306. 307 Gall.*

Omnia illa sunt ex usu *Aulæ*, inter *Aulicos & Fæminas*; ut de *Cardinali Perronio* dicebat *Iosephus Scaliger*, qui ut in *Aula* doctus existimaretur, apud *Mulieres* disserteret de *Fluxu & Refluxu Maris*, de *Ente Metaphysico* & de *principio Individuationis*. *Guido Patin Epist. 67. Gall.*

Cardinalis ille Ebroicensis magna laborat ambitione. Doctus non est; locutulejus, *Fæminis* gratus est. *Parisus* cum degerem *Perroniæ* umbra mea fuit, me continuè sequi batür cum *Magnates* conveniebam; hoc inficias non ibi. *Scaligerana* posterior. *Gall.*

Perronium Mornæi insignem de *Eucharistia* librum frustra aggressus, castratis, mutatisq; editionibus, *causâ* imposuit; *Mornæo* edico scripto causam suam defendente. *Stofmann.*

Dominus Faulkand vocat eum *Magnum*, *Eloquentem*, & *Sagacem* *Cardinalem Perronium*, cumque *Bellarmino* atque *Baroni* anteponebat, ass. ritque de ejus libro adversus *Regem Jacobum*, eum fuisse *Architectum* gloriosissimi & *dificii*; quod unquam, ut quidem arbitrabatur, *extractum* fuisset in *Ecclesiæ Romanæ* honorem. *Angl.*

Quod *Picherellus*, qui *Ecclesiæ Romanæ* erroribus valde addictus non erat, ab hac palam dissenserit in *Transubstantiationis* Dogmate, non admodum mirandum est: Mirari magis subit, quod *Vir* adeo eminens inter *Romanos*, scilicet *Cardinalis Perr.*, quiq; tam multa scripsit in *Transubstantiationis* patrocinium, nunquam tamen illam ullatenus crediderit. Hoc nihilominus eum quibusdam *Amicis* pauld ante mortem confessum liquidò nobis constat, quod nimirum hanc *Doctrinam* monstruosam censeret; se quidem omnes adhibuisse conatus ad illam, quantum fieri poterat, infucandam in *Scriptis* suis; sed *malæ causæ* patrocinium se suscepisse, quamque nemo tueri posset. *Isaaci Wake* *Prefatio* *præmissa* *dissertationi* suæ de *Sacra Euchar.* *Angl.*

Hoc ejus Epitaphium in *Cathedrali Senonensi*:

H. C. F. R. L. M. *Æm. P. P.*

Jacet hic quod claudi potuit *Jacobi Davii Perronii*, qui *S. R. E. TT. S. Agn.* in agone *Presbyter Card.* annos quaterdenos, *Archiepiscopus Senonensis Galliarum & Germaniæ* *Primas*, *Magnus Franciæ Eleëmodynarius* duodenos, inter homines mortales ternos & sexagenos mortalis homo vixit; mortalis esse desit *Non. Sept. An. Christi 1618.* At vivet posthac, æternumque apud omnes gentes atque nationes gloria immortalis, quam ex *Hæresitoricæ* reportatæ *victoriæ*, acta in *Italia*, *Franciæque* *constituendis ac conforman-*
dis

dis Ecclesie nutantis rebus felicia, iusta, & præclara; Libri, denique quos plurimos atque divinitissimos incomparabilis ingenii clarissima monumenta reliquit, ei meritissimè pepererunt.

ARNOLDUS PONTACUS.

Gallus Burdegalensis, è nobili Pontaciorum familia: Episcopus Vasaensis Clar. An. 1604. obiit Anno 1609.

Anno 1604. Arnoldus Pontacus præclare de *Chronologia* meritis est Notis & Animadversionibus suis ad Chronicon tres scriptor. scilicet Eusebium, Hieronymum, & Prosperum Aquitanicum. Pontacus hic, vir maximè eruditio- nis, Episcopus Vasaensis fuit, & utriusque Concilio Rego à Consiliis. Huic Gil- bertus Genebrardus suam dicavit *Chronologiam*; ipse autem duos posteriores li- bros emendavit, & adauxit. V. ss. de scient. Mathemat.

Quum hæc Nota propè ad exitum perducta essent *Chronicon Eusebii* & *Chronicon Domini Arnoldi Episcopi Vasaensis*, viri doctissimi & humanissimi, missu ipsius accepimus, quod licet eà animi alacritate à nobis exceptum est, quam & *Autoris* virtus & *Operis* meritum exigebat; tamen hoc nostrum gau- dium proprium esse repentinus de ejus viri morte nuncius non passus est — Quanti ego illius mores doctrinamque fecerim, facioque, sciunt atque testari possunt, qui hominem de facie sibi ignotum ex solâ prædicatione nostrâ, atque solam fidem nostram sequuti, amare atque observare cœperunt. Quum igitur ille optimus, modestissimus & doctissimus vir, tantum diligentia & laboris ad *Eusebii Chroni.* restitutionem attulerit, quantum in hoc genere scribendi, aut neino aut pauci ante eum præstare potuerunt, facere non possum quin & ejus Editionem, & studium incredibile quò illam excoluit, diligentiam indefessam, quâ tot scriptos, odices inter se consulit, quibus possum laudibus commendem, Ios. Scalig. ad *Euseb. Chron.* in addend.

Mirati eramus paulò antè, & meritissimè quidem, viri præstantissimi, lon- geque doctissimi *Arnaldi Pontaci Episcopi Vasaensis* fidem, industriam, & in affectâ pariter ætate diligentiam propè sine exemplo, in tot conferendis antiquis membranarum, ex quibus pulcherrimam illam suam ejusdem *Eusebii* editionem con- cinnavit: quæ prius ab ipso suscepta, quàm de tuo consilio quicquam rescis- set, (ut sæpius ipsum mihi literis significasse teneo) eodem ferè tempore edi- cœpta est, cum Tuâ. Sed *Præfatus* amplissimi imminutus obitus, & tibi fru- ctum vel jucundissimum amicitia quâ eratis invicem juncti; & ipsi gaudium ademit, quò nunc fungeretur inestimabili, cum videret *Opus* a se feliciter in- choatum, felicissimè à Te esse consummatum. Constat mihi, ipsum, si jam viveret, quâ eruditione fuit, quò erga Te affectu, & candore in æstimandis tuis virtutibus, non minus acrem *Operis* tui adversus invidos & obrectatores vin- dicem futurum, quàm assiduam tuarum laudum apud bonos præconem. Ios. Ca- sanb. ad Ios. Scalig. 3. Kal. Sextil. an. 1607.

Arnoldus Pontacus in iis, quæ ad *B. Hieronymi Chronicon* magnâ industriâ, nec doct. inâ minore, annotavit, *Vosl. de vit. Serm.* l. 2. c. 3.

Ut observavit doctissimus & diligentissimus *Arnoldus Pontacus* in suis ad *Chronicon Prosperi* notis. *Vosl. de Hist. Pelag.* p. 31.

Arnoldus Episcopus *Vosatus Pontacus*, cuius sæpe mentionem habuimus vir *Hebraicarum* literarum & *Historia Ecclesiastica* peritissimus, *Spondan. Not. in Baron. epitom. ad ann. 339 Num. 16.*

Nullatenus timeo *Eusebii* editionem à *Dom. de Bazas Pontac*; non quod ejus eruditionem non magni faciam, nec agnoscam eum esse valde peritum *Hebraicæ præsertim linguæ Historiæq; Ecclesiasticæ*. Sed quod Tu facies ille nequaquam facere poterit, imo quamvis id facere posset, id tamen non facere aut faceret non ausit. *Eusebius* libere tractari debet, & à Viris qui nullam censuram pettimeant. Extant Exemplaria rebus quas addiderunt *Monachi adeo* referta, ut pauca post tua legitimæ notæ deprehensa fuerint. *J. Gillotus ad Scaligerum pag. 95. Synopsis Epistolarum ad ipsum scriptarum. Gall.*

CONRADUS RITTERHUSIUS.

Clar. Ab. D.
M. P. C.

B *Runservicensis*, Jurisconsultus, & Philologus, natus est anno 1565. Obiit An. 1613. *Altdorpsi* Jurisprudentiam 21 annos publicè professus est. *Mortuo Cass. Pansa & Christ. Adamus V Venzelick* parentaverunt.

Præter *Juridica Scripta*, *Commentarium in Oppianum, Salvianum, Gualterum, Phædrum, Plinii Epistolas ad Trajanum, Malchum, Isidorum Pelusiensem* edit. Dicitur etiam *Lexicon ex Patrum Græcorum & Latinorum Scriptis* collegisse. *Varia Carmina* composuit.

Verè fuit vir hic insignis, alter sui sæculi *Scævola*, Orator, Poëta, Philologus & Philosophus eximius, *Græcæ & Latinæ Linguæ* callentissimus; ita ut perpetuò cum *Literarum Principibus, Homero, Platone, Aristotele, Demosthene, Herodoto, Xenophonte, Thucydide, Isocrate*, aliisque tam sacris quàm profanis *Scriptoribus, Græcis, Græcè*; cum *Cæsare, Tullio, Varrone, Marone, Horatio*, & aliis *Latini Idiomatis* proceribus *Latini* scribendo & dicendo certare posset. *Linguæ etiam Hebrææ* non hospitem fuisse, inde apparet, quod *Psalmorum Davidicorum* maximam partem eâ felicitate metris *Romanis* expressit, ut *Hebræicè* docti pronuncient, neminem ferè omnium *Paraphrastarum* ita fontes aperuisse, & acis, quod aiunt, rem tetigisse. *Melch. Adam. in vita ejus.*

In *Patrum* lectione singulari cum studio est versatus; quod testatur *Lexicon ex Patrum Græcorum, tum Latinorum Scriptis* collectum & digestum, *Opus immortalitæ & luce publicâ dignum. Idem ibid.*

De omni *literaturâ præclarissimè* meritis est *Conradus Ritterhusius. Ioan. Andr. Quensted.*

Græcorum gemmam omnium doctorum atque bonorum inæstimabilem, eum appellavit. Vide plura apud doctissimum *Ritterhusium*, cuius manibus æternam felicitatem precamur. *Barth. l. 29. Advers. c. 3.*

Utinam,

Utinam, mi *Rittershusi*, interiora animi mei nosces! scires quàm soleat mihi esse gratum quicquid à te fuerit profectum. *Salvianum* verò qui pluris faciat quam ipse facio, non facile invenias. Itaque pro eà operà, quæ illi optimo *Scriptori* à te est impensa, ago tibi pro meâ vicili grates gratissimas. Bene de literis meritis es, bene de studiis pictatis, bene de nomine *Gallico*. *Is. Casaub.* in *Epist.* 605.

Tu mihi mitris elegantissimos *elegos* tuos, mihi in *Ambrosii* loco gratos, tamquam priscâ illâ & nativâ verborum significatione, variarum quoque sententiarum intertexturâ nitidissimos. *Sciopp.* l. 3. suspect. lection. *epist.* 20.

Rittershusius Vir est honestus & doctus *Rigaltius* immerito ipsum laceravit in ejus *Phædrus*. *Scaligerana posterior.* Gall.

* *Conradi Rittershusii* differentiarum *Juris Civilis, & Canonici, seu Pontificii*, libri septem prohibentur. Ejusdem liber cui Titulus *Jus Iustinianum*, hoc est, *Novellarum Imp. Iustiniani Augusti* expositio Methodica, prohibetur in Decreto 10. Martii 10. 1619.

Extant Carmina ejus Tom. 3. *Delit. Germ.* 483. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

JACOBUS AUGUSTUS THUANUS.

Callus, natus est *Parisiis* anno Dom. 1553. Obiit anno 1617.

Clar. An. D.
MDC.

Condidit Historiam rerum per totum Orbem gestarum ab A. C. 1545. usque ad An. 1608. stilo luculento. Extant ejusdem *Hieracosophion* sive de re accipitraria libri tres; item, *Constantia Iobi, Ecclesiastes, Threni, Ieremia, &c.*

Vir genere, doctrinâ, dignitate maximus, & inter hujus ævi Historicos princeps loco dignus. *VVhear.* in *Meth. Leg. Hist.* lect. 45.

Incomparabilis nostri temporis Historicus nuncupatur *Conrado Rittershusio* ad *Salvianum*.

Jacobus Augustus Thuanus suæ ætatis Historiam summo judicio & fide, sine odio & gratiâ, ad Dei gloriam & publicam utilitatem, prudentissimè conscripsit. Opus & styli elegantia, & gravissimarum rerum copia ac majestate cum quibusvis sive veterum sive recentium in eo genere Scriptis conferendum. *Lansii* *Orat. pro Gall.* p. 177.

Thuanum ego virum divinitus datum censeo sæculo isti in exemplum pietatis, integritatis, probitatis, & ut uno verbo dicam, *πῶς αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν φύσιν.* *Casub.* *Epist.* 204.

Vir immortalis laude dignus, & Historicæ veritatis lumen. *Montacut.* *Antidiat.*

Jacobus Augustus Thuanus, vir illustris, ingenii cellissimi, ac juris publici optime consultus. *Quensted.*

Vir non minus eruditione quàm officii dignitate nobilis, & si quis alius, veri studiosus. *Merton.* *Causa Reg.* c. 3.

Yuuuu 3

De

Cum primis laboravit *Thuanus* odio zelotarum Religionis *Pontificie*, licet ipse fuerit *Pontifex*; sed quia scelera suorum non dubitasset divulgare adeo verè, & usque ad eam veritatis habitâ ratione, ut ne *Papa* quidem pepercerit, incurrit in odium imprimis *Iesuitarum*. Primum ejus *Volumen* in *Indicem Expurgatorium* relatum erat *Rome*; in *Indice* tamen *Colonia* edito non conspexi illud. Jactant plerique id factum esse propter *Prefationem* doctissimam, quæ *Pontificis* vehementer mordet. *Thuanus* autem est me quidem iudice hujus & superioris seculi *Historicus* maximus, ob insignem *æquânimitatem*, & studium veritatis. Dolendum tamen est de illâ temporis injuriâ, quæ reliqua ejus *Historica* prodire prohibet. *Herman. Goring de Gall. Regn.*

Jacobus Augustus Thuanus ut in *Historicis* seculi nostri secundus est nemini ita *Pœseos* gloriâ cedit paucissimis; quod vel ex tribus ejusdem *De Re Accipitraria* libris discimus: Nec somnio illius *Epico*, *Chivernium Franciæ Cancellarium*, quicquam *vigilantius*. *Borrich. de Poët. p. 119.*

E junioribus tres libros *De Re Accipitraria* elegantissimo *Carmine* scripsit *Jacobus Augustus Thuanus*. *Voss. de Philosoph. p. 38.*

Inter plurimos ejus labores cum immortalis celebritate circumferuntur *prefatæ* *Temporum* ejus *Historiæ*, dignissimæ quæ ab eruditissimis ingeniis legantur; non tamen omnibus *Principibus* gratæ, sive ob aliquam *Authoris* affectum naturalem, aut ob immodicam calami ejus libertatem circa hominum actiones, aut quod alienas *Jurisdictiones* nimis accuratè describat. Ardenti quodam *Gallica* Gentis studio *Patriæ* multum adulatus est. Non defuerunt qui à *Catholicismo* ipsum existimarint alienum; Sed defensione & in vita & in morte non caruit. Mundo non autem famæ mortuus est anno 1616. *Laurentius Vassus. Ital.*

Chytræum sequitur in plerisque rerum *Germanicarum* narrationibus, verbis ejus non nisi leviter mutatis. *Corring. 15. de urbibus German. Sect. 15.*

* Ejus *Historiæ* prohibentur in edicto 14. Novemb. 1609. & 30. Jan. 1610. Cum expurgationibus permittuntur in *Ind. Madrit. 1. 67.*

Prefatæ sunt *Editiones Parisina*, ab ipso *Thuano* procuratæ, prima editio an. 1604. & *Genevensis*, in qua nonnulli *Autoris* jussu ab editore *G. Mich. Lingelsheimio* expuncta, singulisque libris præmissus *Indiculus* scriptorum, quibus in concinnandâ quaque parte *Historiæ* usus erat. *Boecter ad lib. 1. Tac. Hist. 92.*

Hoc ejus Epitaphium:

JACOBO AUGUSTO THUANO, CHRISTOPHORI FILIO IN REGNI CONSILII ADSESSORI, AMPLISSIMI SENATUS PRÆSIDI: LITTERARUM QUÆ RES DIVINÆ & HUMANÆ AMPLECTUNTUR, MAGNO BONORUM & ERUDITORUM CONSENSU PERITISSIMO: VARIIS LEGATIONIBUS SUMMÆ SINCERITATE AC PRUDENTIÆ FUNCTO; A PRINCIPIBUS EVO SUO LAUDATISS. EXIMIE CULTO: HISTORIARUM SCRIPTORI, QUOD IPSE PASSIM LOQUUNTUR, CELEBERRIMO: CHRISTIANA PIETATIS ANTIQUA RETINENTISSIMO. PARCISSE CENSUISSE VIDETUR, QUI TALI VIRO SECVLUM DESUISSE DIXIT. JACOBUS AUGUSTUS THUANUS, JACOBI AUGUSTI FILIUS

lius, Amplissimi Ordinis Senator & Praefectus, tam sui, quam Fratrum ac Sororum affectibus obsequens faciendum curavit.

SETHUS CALVISIUS.

Clar. A. D.
MDCV.

Germanus, natus est anno 1556. Obiit anno 1615. Anno Dom. 1605. Sethus Calvisius juris publici faciebat *Chronologiam* suam: in qua *Iosephi Scaligeri* imprimis institit vestigiis. Atque idem anno 1611. & sequenti, in lucem dabat *Elenchum Calendarii* à Papâ Gregorio 13. comprobati. Duo hæc verò sibi Calvisius in *Elencho* illo proposuit: ut ex fundamentis *Astrologiae* refelleret *Calendarium Gregorianum*; atque ut novam *Calendarii* rationem, eamque veriozem, & expeditiorem adferret. *Voss. de Mathemat.*

Solus ille optimus & eruditissimus vir repertus est, qui inter *Chronologos* nugari desiverit. Opus est præstantissimum, utilissimum, & omni doctrinâ refertissimum: *Ios. Scalig.* in Epist. 240.

Unus tandem, qui instar omnium erit, accuratissimus & harum literarum peritissimus *Sethus Calvisius*, Germanus, nuper eruditissimum & consummatissimum *Chronicon* edidit, quod totum rationum nostrarum insitit monumentis: Opus Heroicum, & æternitate dignum: *Scalig.* Epist. 439.

Vivet igitur, vivet opus hoc, Sacrarium Temporum, Scrinium æternitatis perpetuorum Fastorum conditorium. Jam desitum est in *Chronologi* nugari. Nihil in eo ineptum, nihil futile. Omnia plana, perspicua, ita inter se apta, ut ultimo à primis pendeant, media utrisque hæteant. Omnia denique inter se respondent, & paria cum rationibus nostris faciunt. *Idem* Epist. 508.

Vidi superioribus diebus recentem *Scriptorem*, cuius nomen ex tuis literis primum mihi innotuit, *Sethum Calvisium*. Miratus sum & magis magisque miror indies, qui potuerit hactenus tantum ingenium in tenebris deliterere. Sed mihi videtur homo simplex, de nominis splendore parum cogitasse. Itaque totus semel in lucem prodicens majore miraculo nos perculit. Sunt tamen nonnulla in ejus divino opere, de quo velim à te ipsum, moneri. Nam quid attinebat *Natalem à Comitibus*, & reliquos id genus nuperos *Scriptores*, quorum pars etiamnum vivit, torques laudare hoc nos iniquo animo ferebamus, in tam erudito viro, & tam reconditæ doctrinæ. Qui si nobis esset notus, per literas cum ipso ageremus, ut in proximâ editione hoc *ab ætate* emendaret. *Is. Casaub.* Epist. 444. ad *I. Sc.* v. 8.

Accendit cupiditatem meam tuus ille *Sethus Calvisius*: cuius ingenium quotidie magis me capit: in summâ doctrinâ *ἀπρεσβύτερος* & *ἀνεργότερος*: ille quidem omnia tibi debet, quantus est: Sed & tu opinor illi aliquid: quod ad tua *βαυαρικωτάτα* scripta rudioribus iter sternit. *Casaub.* Epist. 447. ad *Scalig.*

Vbi de Republicâ literariâ optimè meriti in eo semper fuerunt, ut hæc duo studia (*Historicum* & *Chronologicum*) amicè conjungerentur, conjuncti mutuâ diligentia excolerentur, ne forte alterum sine alterius cultura aliquid amitteret lucis.

lucis aut debitæ dignitatis. In horum numero profectò haud ultimum sibi vendicare videtur locum excellentissimus & famigeratissimus *Chronologus Sethus Calvisius*, dum ante lustra aliquot boni publici causa ejusmodi opus *Chronologicum* elaboravit, quod, teste *Scaligero*, diu fuit in expectatione, quod multos habuit admiratores, plurimos emptores. *Epist. præfix. edit. 4æ Calvis.*

Sethus Calvisius tantam in exquisitissimo opere suo *Chronico* ostendit ingenii acrimoniam ac iudicii dexteritatem, ut si pares aliquos in hoc genere, superiores sanè ævo nostro nullos habuisse videatur. Totos viginti annos accuratæ operis sui *Chronologici* impendit elaborationi, idque ejusmodi sumavit *Demonstrationibus*, ut non solum in totâ *Germaniâ*, sed etiam apud exteras Nationes mirificè commendata sit Viri industria, nec quisquam in tantis *Chronologorum* dissensionibus facile inventus fuerit, qui crassæ cujuscumque falsitatis *Calvisii Chronologia* arguere, aut convincere *Astronomica* potuerit veritate. *Theod. Spizel. in Templo Honor. referat.*

Sethus Calvisius nupera suæ *Chronologia* editione, operosam adeò diligentiam adhibuit, ut nihil quicquam omiserit, quò verum Historiarum tempus exquisitè doceatur. *VVhear. 6. in Meth. Leg. Hist. Civ. Sect. 6.*

Sethus Calvisius, vir citra controversiam in re *Chronologica* versatissimus, sed nimium pronus ad innovandum. *Montacut. Appar. 11. Sect. 41.*

* Inter *Hæreticos* primæ Classis rejicitur *Sethus Calvisius* in *Ind. Madrit.* edit. 1667.

GALILÆUS GALILÆI.

F *Lorentinus*, celeberrimus Mathematicus, superioribus annis claruit. *Pata. Clar. An. D. MDCV.* *vii* disciplinas Mathematicas docuit. Inde *Pisas* à Magno *revere* duce vocatus est, à quo singulis mensibus centenos argenteos nummos magnos, quos *Laminas* vocant, salarii loco accepit. Condidit librum, titulo Nuncii sideris: *ium*, Dialogum de Systemate mundi, in quo sententiam suam de Terræ circa Cæli orbes, nullo agitato motu conversione aperuit. A quæstoribus Fidei *Romam* evocatus & palinodiam publicè canere jussus est. Eidem *inventionem* stellarum *Medicearum* tribuunt. Vixit 84. annos, luminibus, ut aiunt, tandem orbarus. *König.*

Inter eos, qui benè atque plæclarè, virtute ingenii, maximarumque rerum scientiâ, nostra memoriâ, de *Florentinæ* Civitatis nomine ac dignitate meruerunt, primum sine dubio locum ac numerum obtinet *Galilæus Galilæi*, *Florentie* nobili ac vetere prosapiâ, non tamen legitimo toro natus. Etenim quisnam est in toto Orbe terrarum locus ita remotus, ita à nobis locorum intervallo disjunctus, quæ natio tam efferata, tam barbara, ubi aliquis sit bonis literis honor, in quâ *Galilæi* nomen, omnium sermonibus ac literis, summo cum ejus patriæ, quæ talem virum genuit, honore ac laude non usurpetur; *Idem. Nic. Erythr. in Pinacoth.*

Etsi *Galileus* præ aliis ad res Astronomicas impetu quodam ferebatur, in Philosophiâ tamen naturali magnâ cum laude versatus est, & in naturam motûs (cui fidem faciunt scripta cedro dignissima) supra Antiquos longissimè penetravit. *Vit. Hobbian. Auctar. p. 48.*

Inter admiratores si me dixerò semper fuisse, nihil mentiar. *Hug. Grot. in Epist. ad Galilaum, Septembr. 1636.*

Ab *Archimede* nihil fere actum est in *Geometriâ Mechanicâ* usque ad *Galilaum*, qui exacto iudicio magnâque interioris *Geometris* notitiâ instructus, pœmetia scientiæ protulit primus, idemque *Solidorum* resistenciam ad *Geometria* leges revocare cepit. *Afla Erudit. An. 1684. p. 319.*

Inter omnes Philosophos recentiores, qui celeberrimi fuerunt, sunt *Galileus Italus; Bacon, Hobbes, Boyle Angli; Gassendi, Des Cartes Galli, Van Helmont Belga.* Galileus omnium soletissimi ingenii esse videtur. Hinc, meo quidem iudicio, Neotericæ Philosophiæ Patens vocari potest. Ejus Methodus cum illa *Platonice* valde affinis est; jucundus est ejus stylus, & multos regit nœvos suo scribendi modo. Quamvis è prioribus Philosophis non pauca exscripserit, omnia ex proprio penu desumpsisse videtur, contraque velut autographum censetur, pluribus locis ubi merum apographum tradit. *Rapin. Animadv. in Philosophiam. Sect. 18. Gall.*

Tanti apud *Gallys* æstimatus fuit, ut nonnulli illius tantum videndi causâ, iter in *Italiam* instituerint, & à fide digno viro accepi, *Diodotum* quendam nobilem, literis ac virtutibus clarum, *Florentiam* è *Galilei* co solum nomine contendisse, & cum per tredecim dies summâ animi oblectatione, de variis *Nature* Arcanis sermonem cum *Galileo* habuisset, sat sibi esse propter eum *Italiam* vidisse ratus, cæteris aliis negotiis neglectis, in *Galliam* quàm maximis itineribus celerasse. *Les Allat. Apes Urbanæ.*

Nulla in toto orbe Gens existit apud quam aliquo in pretio sint Literæ, cui *Galilei* nomen non innotuerit, quæque gloriam quam præclaris ingenii ejus inventionibus meruit ei non tribuat. Admodum insignem locum meritò tenere potest inter Viros eruditos qui *Florentinam* Civitatem celebrem reddiderunt. Cui natales debet, sed ex illegitimo concubitu; cum ope *Tubi*, cujus Adinventor est, immensis *Aetheris* Regiones pervagatus sit, absque Oculorum perstriktione splendidam *Solis* lucem intuitus sit, *Lunæ* Sphæram penetraverit, maculasque in hac & umbras exploraverit, in Firmamento novas repererit & incognitas *Stellas*, quas *Mediceas*, à Principum suorum cognomine, denominavit. *Is. Bull. r. Acad. Scientiarum. Gall.*

Nullus unquam Matheseos Professor extitit qui Scientiam adeo necessariam & adeo nobilem explanaverit cum majori perspicuitate & puritate, quàm *Galileus*, hodie *Florentiam* urbem Patriam incolens, filius *Vincenii Galilei*, Nobilis politiorum Literarum notitia satis celebris, ob varia ejus circa Musicam opera. Nemo faciliiori ratione majorique efficacia resolvit dubia difficilia & intricata, quæ in ejusmodi Disciplinis occurrunt; quod ei facillimum erat propter continua studia & publicas illius Scientiæ lectiones, quibus felicissimum

mum, & acutissimum ingenium semper occupavit, quam explicavit non modo *Pisa* tribus annis, rogatu *Ferdinandi Primi Tusciae*, Magni Ducis, cui notissima erant ejus promerita, Sed etiam *Patavii* toto 18. annorum spatio, magno Discipulorum confluxu ex variis Gentibus, praesertim vero Nobilium & Magnatum insigniorum *Urbini*, *Italicè*.

Ille mihi videtur melius Philosophari quàm Philosophorum vulgus, quatenus ab Erroribus Scholæ, quantum potest, recedit, & materias Physicas rationibus Mathematicis examinare conatur. Eatenus sanè illi omnino astipulor, & puto nullam aliam investigandi veri rationem esse. Sed mihi videtur in hoc graviter errare, quòd Digressiones ubique faciat nullique materiae explicandæ satis immoretur; quod in dicio est illum non examinasse ordine materias omnes, sed quorundam tantum particularium effectuum rationes indagasse, omissis primis Naturæ causis, & sic absque fundamento ædificasse. Porro quia ejus Philosophandi modus est vero propior, eò facilius errores ejus cognosci possunt, quemadmodum facilius est judicare utrum à rectâ viâ recedant, qui illam nonnunquam sequuntur, quàm qui nunquam. *Renat. Descart. part. 2. Epist. Epist. 91.*

Vir in omni *Mathematicum* parte summus, in Philosophiâ cæterâ non infimus *Galilæus Galilæi*, Jesuitarum in ipsum odio ac Principis *Thusei*, sub quo vixit, locordi metu coactus *Romam* ire, ideo quòd *Terram movisset*, non vetante vestro *Hortensio*, durè habitus ut majus vitaret malum, quasi ab Ecclesia edoctus sua *Scita* rescidit. *Hug. Grot. in Epist. ad Voss. Lut. 17. Maii 1635.*

Extant Opera ejus omnia *Italicè* in *Bolognâ* 1656. in 4°.

Extat *Systema Cosmicum*. Ex *Italico Latine* redditum per *Matthiam Berneggerum* Professore *Argentorat.* *Londini* apud *Thomam Dica* 1663. in 8°.

Hoc ejus Epitaphium:

Galilæo Galilæi Florentino, Philosopho & Geometræ verè *Lynceo*, Naturæ *Odipo*, Mirabilium semper inventorum Machinatori; qui inconcessâ adhuc Mortalibus gloriâ Cælorum Provincias auxit, & Universo dedit incrementum. Non enim vitreos Sphærarum Orbes, fragilesque stellas conflavit, sed æterna Mundi corpora *Medicæ* beneficentiæ dedicavit, cujus inextincta Gloriæ cupiditas, ut oculos Nationum, seculorumque omnium videre doceret, proprios impendit oculos; cum jam nil amplius haberet Natura quod ipse videret. Cujus inventa vix intra rerum limites comprehensa Firmamentum ipsum non solum continet, sed etiam recipit. Qui relictis tot scientiarum monumentis, plura secum tulit, quàm reliquit. Gravi enim, sed nondum affectâ senectute novis contemplationibus majorem gloriam affectans inexplebilem sapientiæ Animam, immaturo nobis obitu, exhalavit. Anno Dom. 1642. Etatis suæ 78.

DAVID HOESCHELIUS.

Clar. An. D.
M. CV.

Germanus Bibliothecarius *Augustanus*, celebris Philologus, natus est ann. 1556. Obiit ann. 1617. Edidit *Siracidem* cum Notis; complures Græcos Autores (*Procopium*, *Photium*, &c.) in lucem protulit, adeoque de re literaria optime meruit. *Konig.*

Fuit *Hoescheli* atque esse nunquam desinet in Doctorum memoriâ lucidissimum, non *Germania* tantum, sed & totius *Europa* sidus, quod summi passim viri magnificerunt, & admirati sunt. Omnes *Davidem Hoeschelium* suspexerunt, ejusque certatim ambierunt amicitiam, & familiaritatem, hunc *Græcarum literarum Phosphorum*, hunc *ruenti Græcia divinitus suscitatum libicinem*, hunc *veterum librorum restitorem*

[*Lateri propior quô nemo Minervæ,
Gratior aut Phæbi Pieridumve cliens
Fuerit*]

crebro salutaverunt, hunc immortali laude dignissimum esse judicarunt, eò quod egregium de *Republiâ Literariâ* bene merendi animum nunquam deposuisset. *Theoph. Spizel. in Templo Honor. referat.*

David Hoescheli, vir *Græcarum literarum* peritissimus, & judicii recti. *Casaub. Epist. 482.*

Vir eruditus & industrius. *David Hoescheli*. *Lips.*

Quantum & hoc præsens, & futura secula, tot bonis auctoribus, quos edidisti, demerearis, scriberem tibi, nisi scirem te hoc non facturum, nisi intelligeres, quantum eo ipso literas juves, quæ per negligentiam quotidie pereunt. *Ios. Scalig. Epist. 389.*

David Hoeschelio nemo unquam magis idoneus exitit ad Bibliothecæ gubernationem. — Plures *Græcos Autores* ipsi debemus, cum Notulis quæ nihil inutile usquam continent. *Colomiez Biblioth. Select. p. 195 196. Gall.*

Hoescheli Lutheranus quidem sed Doctus. Nisi ipsum tueretur *Velgerus*, jam expulsus fuisset. Pædagogicam admodum sapit, Sed bonus vir est: *Hoescheli* in suo *Proœpio* Epistolarum meatum & *Casauboni* fragmenta quædam excudi curavit. *Hoescheli* non est magnus *Græcus*, sed diligentissimus. *Scaligeranus* posterior. Gallicè.

Præclarum quoque in interpretanda sibi paravit nomen *David Hoescheli*, quò quum nemo eruendis Antiquorum scriptis felicius incubuerit, tum in iis *Latine* quandoque reponendis vix ulli primas concessit: quod si sententias non aliquando compleret de suo, quæ aliàs ejus est in rependendis verbis diligentia, cæterorum luminibus obstrueret. *Huet. de Clar. Interpret.*

David Hoescheli in quodam *Plutarchi* loco pro ἀφαιρία legit ἀφαιρία *Petrus Faber*, qui ante annos viginti eandem isti loco medicinam adhibuerat, ipsum

Ipsum propterea, licet blandis verbis, insinuat *Plagii*. Nobis illa insinulatio admodum præceps videtur. *Thomas de Plag. num. 467.*

* Auctor iste, *David Hoeschelius*, *Lutheranus* licet, varia edidit veterum Auctorum *Græcorum* Opuscula cum Scholiis, in quibus vix occurrit, quod offendat: exceptis Epistolis Dedicatoriis, quæ plerumque sunt ad Hæreticos. Vid. *Ind. Madrit. Edit. ann. 1667.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

FRIDERICUS TAUBMANNUS.

Germanus, in oppidulo *Franconia VVonsesio* natus est ann. 1565. Obiit Clar. A. D. MDCV.
ann. 1613. *VVitebergæ* Poësin & literas humaniores per 18. annos professus est. Composuit Commentarios in *Plautum & Virgilium*. Scripsit etiam Dissertationem de *Lingua Latinâ*.

Literarum *Græcarum & Latinarum* vindex acerrimus, barbarici extirpator longè felicissimus, Poëta incomparabilis, ut habet *Lapis Sepulchralis*. Principum ob sales amor & delictum, charus æqualibus, jucundus amicis, magnus omnibus, benè de bonis literis elucubatis Operibus nulli non notis meritis est, imprimis lucubrationibus eruditissimis in *Plautum & Virgilium*. *Quensted.*

Magnus *Apollo* vocatur *Parco*. *

Festivitatis & Salinarum Arbitrator, si quis alius mortalium. *Baud. in Epist. quadam.*

Homo hominum in illo tractu (*Saxoniam*) literatissimus. *Lips. Centur. 5. Miscel. Epist. 87.*

Certè industria & elegantia simul ingenii tui in concinnando hoc opere (*Plautino*) sic apparent, ut alii omnes, qui conati, ad tuam accuratorem & lucem luscitiosi videantur. *Lips. ibid.*

Taubmannus, omnium Interpretum longè optimus. *Tanaquil. Fab. lib. 2. Epist. 16.*

De isto autem tuo opere [*Plautino*] nihil aliud dicam, quàm, in eo ubique & judicii & ingenii, & industriae tuæ manifesta extrare vestigia: ut, cum in illud omnium superiorum Interpretum labores contribuere plus præstiteris, quàm ipsi: quod si quisque pro parte suâ *Plautum* sibi devinxerunt; tu ex omnium illorum lucubrationibus rotum tuum fecisti. *Ios. Scalig. in Epist. 465.*

Id unum agebat semper *Taubmannus*, ut divinæ Poëseos penetralia juventuti referaret; linguam *Latinam* perpurgaret; & bonorum Auctorum editione illustraret. Præstitit hoc omnium doctorum calculo egregiè, si quisquam unquam, in *Plauto & Virgilio*. *Melch. Adam. in Vit. ejus.*

Fridericus Taubmannus Poëta melior quàm facile quis credat. *Barth. lib. 16. cap. 3. Adversar.*

Vir doctus, probus, ingenuus, *Fridericus Taubmannus*. *Idem l. 16. c. 14.*

Erat *Taubmannus* noster humanus, affabilis, comis, facundus, placidus, candidus, omnium horarum homo, in seriis gravis & serius, in aliis jucundus, &

citra omnem affectationem, quæ stultorum index est, non sine naturalibus quibusdam gratiis ac veneribus, liberaliter eruditæque jocosus, candido semper *Mercurii*, nunquam nigro *Momi* salte sermones suos conspergens, aut dicaciter alios perstringens, vel mordaciter insectans; sed præsentibus omnibus honestam hilaritatem felicitate singulari concilians, ut non immerito, si non generis humani, saltem virorum eruditorum, aut Academix nostræ *Delicia* appellari potuerit. Quo nomine cum aliorum quorumvis, tum in primis principum multorum gratiam & amorem singularem promeruit. Erat præterea pro modo factum liberalis erga egenos, maxime studiosos, quorum non pauci, bene merendi & juvandi studium ejus sunt experti. Sæpè alicui opitulaturus, ipse aliunde mutuo numulos accepit. Erat & officiosus, cum in expediendis aliorum negotiis, tum intercedendo, tum commendando, tum ad interrogata respondendo, tum modis quibuscunque aliis. *Erasm. Smidius* in ejus *Panegyricatione*.

Præcessit obitum ejus signum quoddam non contemnendum, aut silentio involvendum. Inter primos statim dies morbi sui, quo extinctus est. manè expergefactus visus est sibi videre prope lectum suum arcam oblongatam, & in eâ virum sibi similem jacentem. Cumque initio deceptionem visus aut imaginationem inanem esse putaret, elevato capite prodigium attentius aspexit, & rem sese aliter non habereprehendit. Quo viso tantum abest ut exterritus fuerit, ut hilariter aliis referret, & præmonitionem divinam agnosceret. Cui eventus etiam nimis verè respondit. *Idem ibid.*

Quæ in Virgilium scripsit mera ferè est Compilatio eorum quæ ex *Scaligeri Poetica* & ex duobus *Ioviani Pontani* Dialogis, *Actio*, scilicet & *Antonia* corraserat, juxta observationem Authoris Anonymi *Bibliographia*. Tam timidus autem tamque parum propriæ peritiæ sibi conscius erat, ut de suo iis ferè nihil addere sit ausus. Opus posthumum est. Hujus autem respectus haberi debet cum vitia quædam in iis occurrant. *Judicia Eruditorum Parisiis 1685. per Bailletum. Gall.*

Fridericus Taubmannus præter alia Opera, quibus meruit immortalis esse, in Poësi quoque multum veræ gloriæ sibi peperit, ut in *Epicis*, & *Elegiacis*, ita præsertim in *Lyrice* genere: Una fortassis politionibus minus probabitur audacior in fabricandis novis, & *Latine* inusitatis vocibus libertas, quam tamen in lepidis, & jocosis metro excusabit lectoris ingenuitas. *Borrich. de Poët. p. 137.*

* *Friderici Taubmanni* Opera, si corrigantur, permittuntur. *Index Madrit. 1667.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium in Templo Parochiali *VVitteberge* erectum:

Friderico Taubmanno Wosnati Franco, viro pietatis zelo publicè notissimo, literarum Græcarum & Latinarum vindici acerrimo, Barbarici extirpatori felicissimo, Europæ totius lumini splendidissimo, Poëta incomparabili, & humanitatis

natus in celeberrima Wittebergenſium Academia Profeſſori clariffimo, marito & patri deſideratiſſimo Anno Chriſtiano 1613. die 24. Martii, ætatis 48. piè in Chriſto deſuncto monumentum hoc vidua & liberi maſtiſſimi affectu pio & grato P. C.

FRANCISCUS BACONUS.

Baro de Verulam, Vice-Comes Sancti Albani, ſummus Angliæ Cancellarius. Natus eſt Londini in Palatio Eboracenſi, vicetiſimo ſecundo Januarii, Ann. 1560. Obiit nono die Aprilis, ann. 1626. in ædibus Comitæ Arundellæ in Villâ de Highgate prope Londinum. Clar. A. D. MDCX.

Symbolum ejus:

MEDIOCRIA FIRMA.

Scriptit Hiftoriam Regni Henrici VII. Regis Angliæ: Hiftoriam Ventorum: De Augmentis Scientiarum: Sermones Fideles: Sylvam Sylvarum. Multaque alia.

Seculi, & gentis ſui decus, ornator & ornamentum literarum — Illi Philoſophia Ariſtotelica inſipida viſa fuit, non propter vilipendiam Authoris, quem ſummis ſemper laudibus evehere in more habuit, ſed propter inefficacitatem viæ; ejusmodi nimirum cum eſſet hæc Philoſophia, quæ ad Diſputationes & Contentiones ſolum nata, ad productionem autem Operum, quæ vitæ humanæ commoda eſſent, ſterilis omnino eſſet. Vit. Bacon. præfix. Opp.

Ille magnus Peireſcius qui in rebus Naturæ maxime veritatis eſt, ſuſpexit Genium, comprobavitque Inſtitutum Cancellarii Anglorum Magni, Franciſci Verulamii, quem ſæpius doluit non conveniſſe, ſuperſtitem adhuc, cum fuit, venitque poſtremam Parisius. Gaſſend. in Vit. Peireſc. l. 6. p. 237.

Henrici Septimi vitam & res geſtas, haud ita pridem nobis repræſentavit Nobiliſſimus Vice-Comes Sancti Albani, adeò feliciter adeoque plenè, ut Hiftoricorum præſtantiſſimos, ſi non ſuperaverit; certo prorsus æquaverit. VVhear. in Meth. Leg. Hiſt. Civil.

Henrici Septimi Hiftoriam perſecutus eſt ſeorsim, eleganter admodum, Cancellarius Regni Angliæ Bacon de Verulamio, qui multum prudentiæ inſeruit, etiamſi non ſit facundus & probè Latinus Scriptor. Merito verò legenda Hiftoria ejus Henrici Septimi, utpotè qui prudentiſſimè rexit Rempublicam. Herman. Conrinc.

Baconi habemus librum ſanè magno judicio ſcriptum de rebus Henrici VII. Grot. in Epist. ad Mamerum. 26. Jul. 1529.

Quid ſuavius aut magis politicum Franciſci Baconi de Verulamio hiftoriâ, quam potiſſimâ gratiâ perpetuæ & feliciter congruenterque translata comparationes

tiones condiunt? hoc enim de industriâ exemplum nominare libet rei, quam descriptione, etiam curiosâ, vix satis commendaveris. Renovatur denique antiqui moris usus; quem in *Augusti* vitâ *Tranquillus* descripsit. *Ioh. Boetius*. de eloquent. Politici n. 39.

apientissimus quondam Angliæ Cancellarius; qui præcipue nostro seculo velut classicum cecinisse & signum sustulisse videtur, ut in rebus Philosophicis aliquid ulterius & exquisitius investigaretur, quàm quò hætenus Scholarum parietes resonuerant. Sic ut si quæ est pulchrius nostro tempore efflorescentis Philosophiæ gratia, isti viro non minimâ ex parte debeat. *Sam. Pufendorf*. Specim. Controvers. cap. 1. sect. 5.

In ejus effigiem ita *H. Conringius*:

*Magnus honore tuis, sed major, Baco, fuisti
Ingeniò atque atque ausis; ars tibi sola deest.*

Magnus ille *Cancellarius* dici potest unus ex iis qui Scientiis promovendis maximè allaborarunt. Cum enim illas imperfectissimas à Veteribus nobis esse traditas animadverteret, Recentiores verò modicos tantum progressus in iis fecisse, duos conscripsit libros ut doceret quibus modis eadem perfici possent. Prior inscribitur, *De Augmentis Scientiarum*, in quo statum præsentem in quo versantur Scientiæ nobis exhibet, quæque desiderantur ut ad perfectionem adducantur nobis ostendit. Verum asserit magnum profectum non esse sperandum in his adjuveniendis nisi adhibeantur alia media quàm quæ hætenus adhibita fuere: demonstrat enim *Logicam* quæ nunc utimur aptiorem esse ad *Scholarum* Disputationes fovendas quàm ad veritatem elucidandam, eâque nos potius doceri de vocibus vitiligare quàm rerum substantiam penetrare. Unde etiam dicit *Aristotelem*, cui artem hanc acceptam ferimus, *Physicam* suam *Logicam* suam accommodasse, cum contra *Logicam* suam *Physicam* debuisset attemperare, illumque naturalem ordinem invertendo, finem mediis subiecisse. Ad hujusmodi confusionem tollendam magnus hic *Cancellarius* alterum Librum elaboravit, quem *Novum Organum* inscripsit, quo novam *Logicam* docet; ejus præcipuus scopus est bonam *Inductionem* contexere, quemadmodum *Logicæ* Aristotelicæ finis principalis est bonum formare *Syllogismum*. Præclarum est hoc Opus, fuitque semper ab hoc Authore consideratum ut omnium quæ elucubravat exquisitissimum. Imo illum in hoc elaborando octodecim annos insudasse perhibent, ante illius evulgationem. *Eruditorum Ephemerides*. Gall. 8. Martii 1666.

Opus illud *Novi Organi* (cui ipse inter opera sua primas tribuit) neutiquam sanè cogitatio umbratilis aut cerebri proprii Commentum fuit; sed veluti fixa & radicata notio, multorum annorum, & laboris improbi proles. Vid. in *Vit. Baconis*.

In libris suis componendis, verborum vigorem & perspicuitatem præcipue sectabatur,

sectabatur, non elegantiam aut concinnitatem sermonis: Inter scribendum aut dictandum, sæpè interrogavit, num sensus ejus clarè satis & perspicuè redditus esset? quippe qui sciret, æquum esse, ut verba famularentur rebus, non res verbis. Neque verò verborum minutiis & allusionibus capiebatur, sed eas semper ex composito & de industria effugit, probè sciens, ejusmodi futilitates nihil aliud esse, quàm deviationes & aberrationes a scopo proposito, & gravitati & dignitati styli, non modicum officere & detrahere. Siquidem apud suos eloquentiæ Anglicanæ Artífex habitus est. *Ibidem.*

Baconus est ingenium vagum quod de rebus nunquam enucleatè disserit: Nîmia ejus doctrina cum accuratum esse non sinit. Pleraque ejus dogmata ulterioris meditationis potius ansam præbent, quàm *Axiomata* quæ sequi teneamur. Ejus Opiniones aliquid acuti & splendentis habent; & si verum de ipsis dicere velimus, ignis Scintillas potius quam constantem & nativam lucem referunt. *Rapin. Animadv. in Philol. Sect. 13. Gall.*

Plus elucet ingenii in *Baconi* Moralibus, quàm in cæteris ejus Operibus. Omnia ibi scitè cogitata, sed nescio an omnia vera. *Rapinus in Ethicam Sect. 9. Gall.*

Baconus amorem *Philosophiæ* apud *Anglos* excitavit. Ingenium fuit vastum quoad *Physicam*, non tamen in iis quæ de *Physicis* pertractavit felicior fuit quàm in sua *Historiarum* Historia; quamvis paulò nimium credulus dici debeat relationibus hujus materiæ sibi subministratis. *Idem. Animadv. in Physicam Sect. 9. Gall.*

Eques *Nicolaus Baconus* primas fuit Magni Sigilli Custos in quem tota dignitas & autoritas Magni Cancellarii collata fuerit. Nec tamen ad altiorem hunc honorem evectus, nativæ modestiæ limites excessit: Licet enim Doctissimis Pientissimis nostræ Gentisq; accensendus esset: in illa tamen amplitudine modestiam servavit qua cum suis concivibus in altissimum gradum evectis versabantur Veteres *Græci & Romani*. Parens fuit magni Equitis *Francisci Baconi S. Albani* Vicecomitis & Magni *Angliæ Cancellarii*, qui *Anglicæ* Gentis d. cum summum exitit si quis alius. *Burnetti Histor. Reform. Par. 2. l. 3. pagin. 380. Angl.*

Quando quis superioris Seculi Scriptores, cum illis confert, qui nostro Seculo excellunt, valde conspicuum est inter utrosque discrimen. Ipse etiam Eques *Franciscus Baconus*, qui primus idiomate nostro purè scripsit, ut etiamnum optimus Authorum nostratium censeatur, quibusdam locis tamen insolentibus adèò utitur figuris, ut hodie Judicium severiorum approbationem consequi non valerent. *Burnetti Præf. in Utopiam Mori. Angl.*

Quoad scribendi elegantiam, claruit Eques *Franciscus Baconus S. Albani* Vice-Comes, qui præter ejus *Novi Organi* eruditissimos libros, Regnum *Henrici Septimi* Stylo tam dulci scripsit, ut instar *Manne* omnium palatis sapiat, Eques *Rich. Baker* in suo Chronico. Angl.

Extant omnia ejus Opera in fol. *Francosurti* ad *Mannum* anno 1665.

Y y y y y

Hoc

Hoc ejus Epitaphium, in Cancellæ Ecclesiæ S. Mich. apud S. Albanum:

Franciscus Bacon Baro de Verulam, Sancti Albani Vicecomes; seu notioribus Titulis Scientiarum lumen, Facundiæ lex sic sedebat. Qui postquam omnia Naturalis sapientiæ & civilis Arcana evolvisset, Naturæ decretum explevit, composita solvantur Anno Dom. M. DCXXVI. Ætatis LXVI. Tanti viri Mem. Thomas Meantus superstitis cultor; defuncti Admirator. H. P.

GUALTERUS RAULÆUS.

*Ch. A. D.
MDCX.*

Eques Auratus, in Parochiâ de Budeley, in Agro Devonienfi natus, inter Commensales Orielenses esse cœpit Anno Dom. 1574 ætatis 16. ubi tempus Gradum Baccalaurei in Artibus requisitum propemodum complevit, studiis Academicis, maximè autem politiciori literaturâ quàm optimè instructus. Ne singula persequar, sub Elizabethâ Regiæ Satellitiæ Capitaneus, & *Quinque Portuum Guardianus* fuit, illam verò *Indiæ Occidentalis* partem detexit quam in *Dominæ Regniæ* honorem *Virginiam* nuncupavit. In *Turrim* denique *Londinensem*, propter susceptam quam ipse Scriptis mandavit expeditionem, compingitur. Demum prævalere *Comitis Gundamauri, Hispanorum* legati, artes, is enim viri mortem nolenti Reg. *Iacobo* extorsit, & *Westmonasterii*, in veteris *Palatii* *Arce*, 29. Octob. Anno 1618. capite plectendum curavit.

Scriptit Tractatum qui administrandi Regni Artem continet: *Guiana* Descriptionem Observationes in *Artem Nauticam*, aliaque ad *Mare* spectantia: Pro expeditione suâ *Guianensi* Apologiam: Monita filio suo Posterisque conscripta: Prærogativam *Parliamentorum* in *Angliâ*: *Orbis Terrarum* Historiam.

Vir quidem erat eximius tam Corporis quàm Animi dotibus locupletatus, cui Ingenium, Judicium, & Facundiam, vix alibi sparsim repertienda, prodiga quasi in cumulum congefuit *Natura*. His accessit præfecta Industria, quâ mentem denique Doctrinæ tenacissimam omnimodâ scientiâ mirificè excoluit: Ut quod res est dicam, sic natus, sic erat eruditus, ut *Belli Pacisque* munia felicissimè obierit, quod enim verò & ipsi tandem in perniciem vertebat, dum tam infinitis meritis & exteris metum incuteret, & *Gentilium* suorum invidiam excitaret. Orbem non modò *terrarium*, sed & *literarium* peragravit, & in utroque *Regiones*, prius ignotas detexit, omnibus utilis præterquam sibi, vir, si quis alius, præteriti temporis exemplis, & sequentium imitatione major. *Anon. à Wood in Hist. & Antiquit. Univerf. Oxon. p. 109.*

— Hos autem sequi possunt nonnulli ex recentioribus: quos inter, principem locum obtinere meretur *Gualterum Raulam* nostras, *Eques Auratus*, vir clari nominis, & ob singularem fortitudinem ac prudentiam meliori fato dignus. Is *Universalem Historiam* ab initio Mundi usque ad *Macedonici Imperii*, *Ægyptiæ Monarchiæ* occasum, ex probatissimis *Auctoribus* coagmentavit, no-

stra.

Plerique eorum qui hodie suam in *Hebraica* lingua peritiam Venditant, nullum ferè magist. um alium habent quam *Buxtorfii* Lexicon, quod omnibus præstare censuerunt, quia omnium compendiosissimum & maximè methodicum est. Omnium tamen angustissimum est in *Hebraicarum* vocum significatione. Normam sibi præfixit Rabbiorum libros. Idem Hist. Crit. V. 1. l. 3. c. 2. Gall.

Cavendum autem à quibusdam *Rabbiorum* & *Cabalistarum* commentis & fabellis, quas inter explicandas *Hebraicas* voces sparsim miscet *Buxtorfius*. Index *Madrid*. 1667. p. 56.

* *Lexicon Buxtorfii*; ejusdemque liber, cui titulus, *Joannis Buxtorfii Thesaurus Grammaticus Linguae Sanctae Hebraicae* duobus libris methodicè propositus, expunctis autem Litteris Dedicatoriis, permittitur in Decreto 4 Julii 1661.

Extat Manuale *Hebraicum* & *Chaldaicum*. *Basil.* 1602. 1613. 1630. 1658. in 12.

Extat *Synagoga Judaica*. *Basil.* 1603. 1641. 1661. in 8°. *Hanov.* 1614. 1622. in 12.

Extat *Lexicon Hebraicum & Chaldaicum*. *Amstelod.* 1654 in 8°.

In obitum Summi Viri *Joan. Buxtorfii* sic cecinit *Ludovicus de Dier*:

*Siccine Musarum privasti luce parentem
Tetra lues? nunquam lux ea morte perit.
Æthereâ quamvis non vescitur amplius aurâ,
Æternâ hunc sancti vivere fata volunt.
Tu mea mens moritor, tu sanctam desere linguam:
Tu Targum, Talmud, abjice, perde, cave:
Si tibi quando viri moritur nomenque decusque,
Qui tibi, dum vixit, vivere mente dedit.
Plangite, Judæi qui vestram discere linguam
Vos docuit, cecidit, nec rediturus abest.
Plangite Rabbini, qui vobis vestra reclusit
Abdita, jam irato abscondidit illa Deo.
Plangite, quos Christus carâ sibi morte redemit.
Dux vobis, doctor, luxque decusque jacet.*

Hoc ejus Epitaphium:

C. S.

*Joanni Buxtorfio Camensi Westphalo, Linguae Sanctae in Ras. Athenaeo Professo-
ri per Ann. 38. Quem Linguarum Orientalium Hebraeae, Chaldaeae, Syrae, exa-
cta cognitio cum Monumentis Literar. incomparabilibus Urbi & Orbi ad-
mirabilem reddiderunt, Luc pestiferâ magnis Laboribus cheu! præma-
rurè*

turè erepto, *Margareta Curionia* Conjux Liberique mœstiss. Marit. Parente desideratiss. C. L. P. P. B. Ann. 65. Θ. Ann. 1629. Idib. Sept.

JOANNES AUDOENUS, vulgo *OVVEN*,

Natus in Villâ *Armon*, in Comitatu *Caernarvaniensi*, bonarum literarum. Clar. A. D. MDCX.
elementa, auspiciis Doctoris *Bilsen*, in Scholâ *Vintoniensi* hausit; Collegii verò *Novi* Socius emicuit Anno 1584. eundemque exiit anno 1591. quò tempore LL. *Baccalaureatu* ornatus comparuit, & *Iudo* deinceps *Literario*, *Trylegia* haud procul ab urbe *Monumethensi*, præfuisse perhibetur. Epigrammata scripsit.

Virum hunc *Ingenii* eximii dotibus instruxerat *Natura*; *Arte* verò *Poëtica*, inter *Coævos* præsertim excelluit, id quod *Epigrammatum* libri ab ipso editi satis testantur; in quibus liberius quidem jocatur, vitiaque humana haud insulse plerumque notat; salibus & facetiis seculi quo vixit ingenio accommodatis: Morbo *Poëtas* inter epidemico, egestate nimirum, gravissimè conflictabatur, Doctoris autem *Joannis Viliams*, Episcopi *Lincolniensis*, magnique *Sigilli* custodis, popularis verò sui, patrocinio sublevatus, annis benè multis melius habuit. Porro dicitur, ipsum ab hæreditate admodum amplâ dimotum, quam ab Avunculo locuplete expectaverat, ob hæc ipsa quæ superius apposui *Carmina*: adeò fatali lege *Mendicitas Poëtas* consequitur, & *Vates* ingenio, acuto nimis telo, pereunt suo *Ant.* à *VWood* in *Hist. & Antiquit. Oxon.*

Joannem Ovvenum *Cambro-Britannum* ipse *Musa* enutrisse videntur, adeo in *Epigrammatis* ejus plerisque nervi, argutiæ, venustas inter se de palmâ contendunt. Non turgēt, non inhorrescit, non anxie quærit *Sales* suos, ut qui sponte se offerunt, & calamo currenti propemodum innascuntur; Sed, ne quid dissimulemus, in sordibus & obscœnis frequentius volutatur, castosque animos sæpè exulcerat. Quoties ipsi acumen parit spurcitiæ? quoties furtum meretriculæ: quoties cavilla! Vicisset *Martialem*, nisi hæc parte ad eum accessisset propius. Est &, quanquam rarius, ubi in *Quantitate Syllabarum*, est ubi in *Directionis Latinae* munditiem impingit, quod ipsi cum celebratissimo alias *Barclai* commune. Sed hos nævos magnis redimit virtutibus. *Borrich.* de *Poët.* p. 55.

Multa ingeniosè scripsit *Ovvenus* in isto *Carminum* genere: sed intercurrunt non pauca vilioris monetz. Magno applausu apud *Anglos* leguntur. *Casp. Barzlaus* in *Epist.* 888.

Notetur proprium ejus de seipso judicium:

*Qui legis ista, tuam reprehendo, si mea laudas
Omnia, stultitiam: si nihil, invidiam.*

Ingeniis sui seculi elegantissimis accensendus erat, quodque *Poëta* raro contingit, ejus id fuit judicium; eaque prudentia ut animadverteret genium &

Z z z z z

dotem

VVoarant, &c. Ant. Teissier in Catal. Auctori, & Bibliothec.

Dempsterus insuum *criptorum Scotia Catalogum*, pro libidine suâ *Anglos, Wallos, & Hibernos* passim retulit, & ad assertiones suas firman-
das, finxit sapissimè authores, Opera, locos, & tempora. *Jac. Warrhan de Scriptori. Hibern. p. 119.*

— *Commenti* genus est illi homini (*Dempstero*) non minus familiare, quàm *librorum* qui nunquam scripti sunt ex ipsius otioso deprompta cerebro recen-
sio. *Jac. Vssér. de Britan. Eccles. Primord. 463.*

Thomas Dempsterus, homo multæ lectionis, sed nullius planè judicii. *Vssér, Antiquit. Britan. Eccles. c. 1.*

Quod verò *Dempsterus* *Hist. Scot. lib. 6. num. 536.* affirmat, *Fastidium* nostrum *Scotorum Chronicon* scripsisse, id homini nugivendolo, & in Gentis suæ rebus pe-
nè semper ineptienti condonandum est. *Gul. Cave ad Ann. Chr. 420.*

Prætereo *Muscam* ejus, lepidum Carmen, sed non indoctum, & in quo eas *Dempsterus* signavit lineas, quæ manum *Apelleam* clârè testentur. *Borrich. de Poët. p. 151.*

* *Scotia* illustrior *Thoma Dempsteri* prohibetur. Liber quoque inscriptus *Hi-
bernia*, sive *Antiquioris Scotia* vindiciæ adversus immodestum *Parebasim Thoma Dempsteri* in Decreto 17. Decembris 1623. prohibitus fuit. *Thoma Dempsteri*
de antiquitate *Romanorum* liber, prohibetur, donec corrigatur, in decreto 16.
Martii 1621.

Extant ejus *Historiæ Ecclesiasticæ Gentis Scotorum* lib. 19. *Bononia* Typis
Nicol. Tnebaldini 1627. 4°.

Extat *Romanorum Antiquitatum Auctarium* ad *Joan. Rosinum*, unâ cum *Rosi-
no* excusum *Collonia Allogobrum* Typis *Gabr. Cartierii* 1613. in 4°. *Colonia*
Agrip. apud *Kalcovium* 1662. 4°. & curâ *Screvelii* *Lugd. Bat.* cum fig. æn anno
eodem.

Hoc ejus Epitaphium.

Lugete Boni, lugete Docti, Thomas Dempsterus inclytus ille vester hic conditur;
ubi Alstream, Poesim, literas satius condi fuerat. Scotia gloriôsè genuit, Italia
providè rapuit, Felsina piè tumulavit. Æthere spiritus, hoc lapide cinis, scrip-
tis ingenium, ubique gloria eminet colitur. Tot magna diutius tam arcto claudè
limite invidiosum fuerat, Academia Noctis tanti sui syderis occasum deslens,
lacrymarum vitali ore magis quàm celsè loquacem vobis exponit lapidem.

FRONTO DUCÆUS, Soc. Jes.

Clat. An. D.
MDCX.

N Arione Gallus Patriâ *Burdegalensis*, parentem habuit in eâ urbe Senato-
rem. Obiit ann. 1623. die 25. Septembris. Vir fuit eruditione, & morum
suavitate carus etiam iis, qui iniquiore animo in Societatem erant; ut vulgò
passim à maledictis in nostrum ordinem vibratis exceptum eum esse vellent.
Antiquitatis

Dotes ingenii & vis ignea in historiâ scribendâ maximè effulserunt. In eo enim descriptionis genere ingenium habuit planè subactum. Nam in omni omnium populorum ac gentium historiâ versatissimus, de cujusque gentis ac cujuslibet temporis historiâ rogatus *extempore* diserebat, recitatis omnibus locorum, temporis, & personarum circumstantiis, haud secus ac si præmeditatus & paratus accederet ad historias istas exponendas. Nec erat superficialia hæc (*Historiarum*) cognitio, quæ multis contigit, sed quæ paucis, exacta, solida, ad interiora penetrans atque descendens. *Nic. Muler. in Elog. Emmii.*

Molicbatur divinum illud *Opus Chronologicum*, novâ formâ, nec ulli hæcenus usurpata conceptum in quò illustriores omnium historiarû eventus in sua tempora digesti inter se comparantur haud minore labore quàm industriâ. Ejus liber de Rebus Græciæ est opus rei literariæ utilissimum, præsertim viris ad *Reipublicæ* Clavum sedentibus, aut Principum consilia regentibus gratissimum. *Idem ibid.*

Nec in *Frisonum* gestis recensendis lectoris otio abutemur; supervacuum existimantes ea iterare, quæ ab *Vibone Emmio*, legitimo *Frisiæ* suæ Historico fidelissimè perscripta. Cujus ea in Patriæ suæ Antiquitatibus investigandis curiositas, ea religio fuit, ut meo quidem animo, parum, seu potius nihil, aliorum industriæ reliquum fecisse videatur. *J. n. Dous. l. 1. Annal. Hollandic.*

Citra assentationem dicam, quare enim apud te? Nihil simile tuis Scriptis post *Buchananum* in eo genere me legere memini, seu fides, prudentia, ac ingenua libertas; siue orationis elegans simplicitas ac perspicua brevitæ spectetur. *Thuan. in Lit. ad Emmium an 1604. script.*

A *Frisiæ* ordinibus invitatus [*Gufridus Petrejus*] origines, Colonias, nobilitatem, libertatem, jura gentis suæ illustranda suscepit, in quibus aliis reperendis, dum admistis fabularum figmentis nimium stylo indulget, multorum reprehensiones incurrit, ut *Viboni Emmio*, qui eandem provinciam summâ fide ac admirandâ simplicitate postea exsecutus est, potius lampada tradidisse, quàm ei in scribendâ historiâ Patriâ præluxisse videatur. *Thuan. ad Ann. 1597.*

Frisiæ gens mea Historicum accepit *Vibonem Emmium*, nulli, quamvis veterum, temerè secundum, judicio politico, styli elegantia & accuratè tractatâ narratione *H. Conring. de C. P. cap. 14.*

Disertissimus *Frisicarum* rerum explicator, condignus utique patriâ suâ Historicus, parque tantæ rerum molî sustinendæ. *Dousa Fil. annal. Holland. 10.*

Vir eruditissimus, cujus præter *Opus Genealogicum*, veterem *Græciam*, & descriptionem *Frisiæ*, extat, *Historia rerum Frisicarum* ab anno Christi CCCCXLIX, usque ad 1564. tantâ prudentiâ ac elegantia scripta, ut palmam cunctis prioribus præcipiat, eoque digna, quæ frequentius studiosorum hominum manibus tectur. Variè primùm & particulatim, sed postea unò volumine juncta excusa est in *Batavia Lugduni* 1616. *Joh. Andr. Bosius de compar. Prud. Civ. n. 55.*

Quanti & probitatem tuam & doctrinam semper fecerim, non solum ego mihi conscius sum, sed & illi, qui me de te ea narrantem sæpissimè audiverunt, quæ virtus tua & meritum à me expressit. Certè, si nihil aliud saltem divina *Historia*

ipsum præpollenti. *Franc. Bacon.* in Var. loc.

Equidem scio neminem in hac materiâ (de *Magnetis Natura*) sanè difficillimâ, illum sibi habere parem: Nam quod alii vix attingunt verbo, illud *Gilberti* noster amplissimè diduxit, & ab ovo quasi rem inchoavit, & clarissimè ac acutissimè explicavit. *Scaliger* quanquam cætera omnia subtiliter, tamen non satisfacere potuit rei veritati in hac quæstione. Ad occultas qualitates cum cæteris provocat Philosophis. Verùm ignoranti nihil non occultum & absconditum est. *VVolfgang. Lochman.* præfix. de *Magnet.*

Authori nostro nec acumen nec argumentum deficit, quo non tantum delectare, sed & erudire solertem Naturæ indagatorem valeat. *Ibid.*

Dolere *Peirescius* solebat non agnitos sibi *Gulielmum Gilbertum* auctorem libri de *Magnete*, nec *Thomam Lydiatum* celebrem Mathematicum.

Gassendus in Vitâ *Peireskii Gilbertum* magni facit.

Mirabilis illenaturæ *Magnetis* Scrutator, Doctor *Gilbertus*, cujus & Doctoris *Harvei* beneficio, Gens nostra sibi arrogare potest, quòd ultimo hoc seculo Coronam meruerit ob Philosophiæ solidam Doctrinam, ut antehac pluribus continuis seculis ob acutas subtileque Theologicas Speculationes. Equitis *Ken. Digby* Tractat. de *Corporibus*. c. 20. Angl.

Proprietatum *Magnetis* notitia certa sufficientique destituebamur, usque ad tempus quo Deo visum est unum è Popularibus nostris excitare; scilicet Doctorem *Gilbertum*, qui novum ad perpetuam sui gloriæ tramitem ad Philosophiam ingressus est, & insigne Trophæum super *Magnetem* erexit, qua laude perenni apud Posteris celebraretur. Vide plura apud *Carpent.* Geographiæ lib. 1. cap. 3. Anglicè.

Gilbertus melius quàm cæteri *Magnetis* experimenta elucidavit. *Rapin.* Animadv. in *Physicam*, §. 9. Gall.

Postremò ex hac apud *Ptolemaeum* de *Lapide Herculeo* narratiunculâ intelligimus, non solum in *Indiâ Magnetem* nasci, sed ibi etiam natum, singulari efficacitate valere. Clara & testata hæc quoque res est, certissimo recentiorum etiam *Authorum* experimento, nominatim verò doctissimi *Gilberti* nostri, artis tam *Magnetica*, quàm *Medica* scientissimi: qui ex *Indiâ Orientali*, *Chinâ*, & *Bengalâ*, *Magnetes* omnium præstantissimos peti asserit. *Nic. Fuller.* l. 4. c. 19. Miscel. Sacr.

— Nec ut recentiores illos commemorem, acumine similes *Antiquis*, & propè pares, *Galilaum*, *Gassendum*, *Gilbertum*, *Mersennum*, *Cartesium*, *Isaac. Barrovv* Opusc. pag. 87.

In hunc Auctorem hoc Epigramma composuit *Ioannes Ovven*

*Stare negas Terram; nobis miracula narras:
Hæc cum scribebas, in rate forsan eras.*

Lib. 1. Epigram. 14.

DANIEL

DANIEL SENNERTUS.

Natus *Uratistavia* Anno Chr. 1572. Patre *Nicolao Sennerto*, Calceario & Cive: *VVitteberga* 1598. Philosophiæ Magister, & ibidem 1601. *Medicina* Doctor, pauloque post anno nempe 1602. ejusdem Professor Publicus, nec non tandem etiam Electoris *Saxonie* Archiater constitutus est. Obiit *VVitteberga* 1637. 65. Opera ejus omnia, in sex Tomos divisa, prodire *Lugduni*, an. 1676. in Fol.

Clar. An. D.
MDCX.

Verum quoniam quædam in *Liddelio* deficiunt, ideo maximopere suaserim Clarissimi *Sennerti Institutiones Medicas* his conjungi, ex quibus hoc commodi habere poteris, ut & sine Interprete eas intelligere, & plurimorum *Auctorum* sententias cognoscere, atque *dubia* quoque quædam non levia, quæ artem nostram obscuram faciunt, pervidere possis: quæ omnia cum sine gravi labore & judicio præstare non potuerit, nactus est admiratores & laudatores plurimos, aliquos verò ita infatuavit, ut eum suspiciant tanquam artis nostræ supremum *Dictatorem*, paucos verò ad invidiam concitavit. Ego quid de *Sennerti* censeam laboribus ingenuè & liberè proferam, neque cujusquam verebor judicium. Censeo *Scripta* ejus plurimis laboribus fuisse congesta ex variis *Autoribus*, ut ideo *Locorum Communium* instar esse possint: addo, plurima ab ipso benè fuisse annotata, quæ alii *Autores* malè proposuerunt: addo & hoc, quædam ab ipso quoque primùm inventa fuisse, eaque non mala: atque ideo si cujusquam *Autoris*, certe ejus lectionem proficuum fore *tyronibus* *Medicinæ*, atque etiam in arte provecioribus planè & sine metu edidero. Sed tamen eo infania nunquam pervenero, ut cum numeris omnibus absolutum censeam; scio hominem eum fuisse, atque ideo in plurimis errare potuisse: scio & hoc plurima brevius, accuratius, ordinatè magis, ac veriùs proponi posse, quàm ab ipso factum est; sed si hæc gloriam magni viri obscurare debent, quis tandem famam merebitur? Propterea virulentæ & invidiæ plenum pronuncio *Plempii* esse judicium quod *Auditoribus* suis communicavit, in *Epistolâ* quadam, quam *Lindanus* in *Medullâ suâ* *Medicinæ* *Manuductioni* suæ proposuit. *Albert. Kyper. Kyper. Method* edit. *Lugd. Bat.* 1643. 12°. p. 291. 292.

• *Judicia Virorum* quorundam Clariss. præfixa *Sennerti Operibus* editis *Lugduni* 1666. in Fol.

Ingenii divini Monumentis in eam prorupisti famam, ut & *Itali* ipsi *Germani* hominis judicium æstimare & venerari se publicè dicant. Quod certe testimonium tanto habendum est potius, quanto majorem esse horum ambitionem scimus. *Dan. Bucet. D. M. Venet.* 1617. die *Pasch.*

Pervolve, & nocturnâ diurnâque versato manu *Institutiones* *Don. Sennerti*, in quibus prolixiori *Orationis* serie fundamenta artis plenissimè enarrantur, & longè fortè solidiùs, quàm facticè à *Fuchsi*, *Valleriolâ*, *Riolano*, *Leurnio*, *Duncano*, *Liddelio*, cæterisque de genere hoc. Unus iste erit tibi instar omnium, quem si noris, omnes nôris. *Petr. Lauremberg.* in *Lauris Delphicis*.

Aaaaaa

Recreavit

Recreavit me mirificè istius (Part. I. 1. *Præctica*) Lectio: utque animi mensura ex candido tibi per tot annos perspecto pectore explicem, nihil habeo (& Conscientiam testor) quod in eo desiderem. Peripicuitas in omnibus, & decisio Controversarum Quæstionum, methodus accurata quidem, interim perfacilis, materia Medica indicationibus curativis in totum correspondens mihi plurimum arridet. Perge itaque, clarissime *Sennerte*, nec dubita te laborem *Deo Reipubl. Literaria* gratum & utilem suscepisse; cum ut matures etiam atque etiam te rogo. Immortalem inde apud Bonos laudem consequeris. Gratulor facultati Medicæ & ejus studiosis quod nucleum *Medicine Dogmaticum* tam facili labore, te duce, consequuntur. *Joan. Georg. Magnus D. 14. Jan. 1624. Berolini.*

Librum tuum de *Febris* denuò & diligenter quidem nunc perlegi, & deprehendi quæcunque ibi scripta sunt optimis rationibus, iisque firmissimis omnia esse munita. Utinam verò *Authores* parem ad istam materiam diligentiam, vel saltem consimile judicium attulissent. Quæso te per salutem *Medicæ Artis*, ut porro in aliis quoque idem præstes. Sic sanè talentum cœlestis commissum non defodies, sed optimè usurpabis cum magno sanè tuo lucro. *Georg. Leibniz D. & Profess. Med. Aulicus Regiomont. 28. Novemb. 1629.*

Utracumque reliquos, soli *Institutionum* libri, & nobilissime *Præceps* pars prima, aded me affecerunt, & tam profundè ad animum penetrarunt, ut jurarem ipse mihi præter *Biblia Sacra* nullum amplius Authorem Medicum alium, pro *Præceps* meæ *Scipione* & itineris comite, domi forisque me usurpatum, si modo mihi tam beato residuos quoque libros videre contingeret. *Philip. Tischer M. D. & Suvibosiana Diocesi. Ordinarius. Suvib. f. 21. Sept. 1628.*

Tantus vir, qualem *Sennertum* esse omnibus in confesso est. *Gabr. Naud. in Ep. 78. ubi librum ejus Hypomnematum præclarum opus vocat.*

* Ejus *Physica Hypomnemata* inter libros prohibitos numerantur in Indice Expurgatorio. Vid. Ind. Rom. Impress. Anno 1681.

JANUS GRUTERUS.

Per Anagr.

GRATUS in VERSU.

Clar. An. D.
MDCX.

B Rabantus Jurisconsultus, & Philologus celebris, *Antverpia* natus est ann. 1560. Obiit ann. 1627. *Heidelbergæ* literas amœniores tractavit, ubi & Bibliothecæ præfuit, quam libris rarissimis, *Hebraicis, Chaldaicis, Arabicis, Græcis* atque *Latinis* auxit atque locupletavit. *Konig.*

Scriptit Poëmata varia — Suspicionum libros 9. in quibus varia Scriptorum loca emendata & explicata — Notas Criticas in *Senece* Philosophi Opera omnia: In *Senece* Tragedias: In *Statii* *Capituli* Poëmata: In *Martialis* Epigrammata: In *Sallustium*: In *Livium*: In *Tacitum*: In *Florum*: In *Velleium* *Paterculum*:

Tacitus Notis : quas *Reip.* intererat, aliâ etiam linguâ, quàm *Anglicâ* in vulgus dari. *Idem* in Not. ad *Tacit.* l. i. *Annal.* c. 74.

Annus & hic apud nos abstulit *Henricum Savilium*, Equitem omni virum, omniumque scientiarum genere instructissimum, qui plurima eruditionis singularis monumenta edidit — Sicut boni omnes vivum summopere dilexerunt propter doctrinam quæ in eo eximia fuit; ita in mortuo orando, mutua emulatione certarunt. *Robert. Johnston.* de *Reb. Britann.* l. 18.

Noster utrâque arenâ (& *Theologicâ* & *Philosophicâ*) inter exercitissimos valens *Athleta*, *Græca* & *Romana* linguæ, omnisque in eâ elegantia & liter scientissimus, & per cuncta legi ac sciri digna acerrimo grassatus iudicio. *Isaac Gruter.* in Lit. ad Lect. quas *Henr. Savil.* *Comment.* in *Tacit.* præmit.

Anno 1610. *Henricus Savilius*, Eques *Britannus*, suas in *Eveli.* prælecturas juris faciebat publici. Vir eo nomine de studiis benè meritus; magis autem, quòd *Professionem Mathematicam* de suo instituerit in *Academia Cantabrigiensi* & quòd, magno *Ecclesiæ* bono, *Etonensi* prelo dederit longe optimam, & pulcherrimam editionem *B. Chrysostomi.* *Voss.* de *Scient. Mathemat.* p. 339.

Dominus *Savilius B. Chrysostomi* Opera summâ curâ recognovit, ad normam plurium Veterum Manuscriptorum magno labore & ingentibus expensis conquisitorum per totam *Europam*, imò & in ipsa *Græcia*, in quam homines data opera ablegaverat. Sed quantumvis accuratè hanc editionem emendatam evulgare conatus fuerit, plura tamen ejus loca corrupta remanserunt, quorum genuinum sensum divinari difficile potest. *Ephemerid.* *Eruditorum* Kal. Febr. 1666. per *Gallios.* Gall.

Eques iste præclarus optima *B. Chrysostomi* exemplaria sollicitè conquisivit, eruditorumque Virorum operam adhibuit ad illa transcribenda & Annotationibus illustranda, quo facto eadem propriis sumptibus luculentissimis characteribus impressa evulgavit; Quod onus subivit & gestavit nunquam sub ipso fatiscens, quamvis tantè fuerit ponderis ut cujusvis vulgaris hominis illa fracturum fuisset. Sed *Papistæ Parisienses* suos in *Anglia* *Emissarios* habuerunt, qui Equitis hujus eruditos labores clam surreptos schedatim singulis hebdomadibus prout è prelo prodibant in *Galliam* transmiserunt. Tunc *Frans. Duran.* (Cardinalis Gallus, ut quidem arbitror,) illorum impressionem ibi accuravit, cum *implicita Fide* atque *Obedientia cæca*, idest totidem *Literis* prout illos ex *Anglia* recipiebat, adjunctis tantum *Latina Translatione* & quibusdam aliis parvi momenti Additionibus. Geminae itaque *B. Chrysostomi* Editiones stadium eodem tempore per *Orbem* decurrerunt, certantes utra alteram tanquam acceptior & publicè vendibilior prævertere posset. Equitis *Henrici* Editio aliquot mensibus ante *Parisiam* lucem vidit; sed hæc illam pressu pede secuta est, & ob additam *Versionem Latinam*, quamvis carius ideo constaret, priorem venditionis promptitudine anteivit. Sed nuper *Chrysostomus Savilianus* gradum valde acceleravit, adeo ut pauca hujus impressionis exemplaria remanserint. Doctor *Thomas Fuller*, de *Præclaris Angliæ Viris.* Vide *Leboracensem Comitatum.* *Anglicè.*

primis literis erudiverunt, ingentem concepere spem, nec fefellit eos expectatio. Præter enim summus in Scientiâ Theologicâ honores, quos magno cum applausu consecutus est, & Professorii muneris dignitatem, admirandos fecit profectus in exactâ cognitione Linguarum, Græcæ, Hebræicæ, Chaldaicæ & Syriacæ; quibuscum conjunxit Historiarum Sacrarum Prophanarumque cognitionem, & Rerum Astronomicarum ac Arithmetices tantam Scientiam, quanta in hominem cadere potest. Acquisivit autem hæc omnia plurimâ lectione & vigiliis ac labore incredibili, ut abundè apparet ex *Theatro* ejus *Historico* sive *Systemate Chronologiæ*, quo quidem Opere vix quicquam usquam in eo genere sol aspexit perfectius concinnius, limatiusque, quod cum omnium propè Doctorum teratur manibus, aliquoties excusum & recusum, nostro non eget prægonio. *Boissard. in Icon.*

Christophorus Helveticus fuit homo multarum lectionum, laboris patiens, in Astronomicis & Arithmeticis exercitatus, rerum & circumstantiarum observator accuratus, Linguarum (*Latine, Græcæ, Hebræicæ, Chaldaicæ & Syriacæ*) peritissimus, in Scriptis tum Sacris, tum Profanis versatissimus. *Joan. Schup. in Dedicat. præfix. Helvico.*

Amisimustalem virum, cui *Deus* omnia cumulatissimè dona concessisse videtur, fundamentam rerum Theologicarum notitiam, in Religione sinceritatem, in docendo dexteritatem, acutam in Philosophicis Scientiis subtilitatem, in conferendo gravitatem cum mansuetudine & animi præsentia conjunctam, ingenii & judicii felicitatem, insignem in rebus *Criticis & Philologicis* perspicaciam, accuratam in *Chronologicis & Historicis* diligentiam, eximiam Linguarum *Latina, Græcæ, Hebræicæ, Chaldaicæ Syriacæ* peritiam. *Henning. VVitte in Memor. Theolog.*

De ipsius in *Chronologicis* accuratâ diligentia & haud vulgari scientiâ, præter scripta edita, literæ ab excellentissimis *Chronologicis. Setho Calvisio, & Joanne Behmio*, ad ipsum scriptæ restantur; in quibus ingenii & judicii acumen admirari de multis cum ipso contulerunt. *Idem ibid.*

Vir eruditissimus, cujus *Theatrum Chronologicum* si rectè adhibeatur, studiosis magno poterit esse usui. *G. Calixt. in Appar. Theolog. p 178.*

Quantum ei in *Hebræicis* præstantissimus *Hebræus, Joannes Buxtorfius, Professor Basileensis*, tribuerit, ex literis ipsius ad *Helvicum* datis abundè satis patet.

Primum hoc mihi credas velim, *Helvicum* non satis locupletis esse fidei in hac *Chronologiæ* parte, quæ Virorum Scriptis illustrium ætatem signat: Dein hoc quoque habet *Helvicus*, quod ferè plerumq; recentiores Scriptores sequatur, ut *Eclogarios, Bibliothecarios, &c.* quale aliquid quoq; in *Calvisio* improbar *Scaliger* quemadmodum ex Epistolis ejus apparet; quamvis *Calvisii* opus, ex quo totus est *Helvicus*, mirificè laudaret. *Tanaquill. Faber Epist. l. i. epist. 63.*

Tractatum *Helvici de Chaldaica Bibliorum Paraphrasi* summo perè commendat *Andreas Rivetus* in *Isagoge ad sac. Scriptur. c. 9.*

* *Christophori Helvici Theatrum Historicum & Chronologicum*, inter libros expurgandos recensetur: ejusdè cætera prohibentur in *Ind. Madrit. edit. an. 1667.*

Extat

CELE BRIORVM AVTHORVM.

911

Extant ejus Theatrum Historicum & Chronologicum. *Francos.* in fol. 1666.
Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

In hujus Auctoris effigiem hæc carmina composuit *Iacebus Boissardus*:

*Helvici hæc facies: genio qui insignis Hebræus,
Theiologus, Latius, Græcus & Historicus.
Proh dolor! hoc Patria Decus ingens morte peremptum
Hæc jacet! at Scriptis vivis ubique suis.*

PHILIPPUS CLUVERIUS.

A Nno 1580. *Gedani*, celeberrimo in *Borussia* emporio, patre, ibidem rei *Clar. A. D.*
monetariæ præfecto, ex nobili antiquâ, in *Bremensium* agro, *Cluveriorum* *MDCXVI*,
gente, natus est. Obiit anno Dom. 1623: ætatis 43. *Italiam, Germaniam & Sci-*
liam antiquam amplissimo commentario illustravit.

Magnum *Germania* Ornamentum doctissimus *Cluverius* noster. *Voss.* in *Hist.*
Pelag.

Cluverius vir stupendæ lectionis & curæ. *Dilher.* *Disput. Acad.*

Vir accuratissimus *Philippus Cluverius.* *Laurent. Pignor.* in *Epist.* 26.

Philippus Cluverius vir singulariter eruditus, de antiquâ & novâ *Geographiâ*
optimè meritis. *Ioan. Card. Bona.*

Geographorum suæ ætatis habitus est princeps: præsertim quatenus in *Geo-*
graphiâ historiam potius attendimus, quàm *Mathesin*. Nulli unquam labori
perperit in evolvendis *Scriptoribus*, vel antiquis, vel novis, unde *Geographiam*
lucem capere posse arbitraretur. *Voss.* de *Mathem.*

Inter veteris autem illius *Geographiæ* excultores equidem familiam ducere, &
omnium Principem arbitror *Philippum Cluverium*. Nec dubito, idem mecum
sensuros, qui quidem animo defæcato volumina illius, saltem illa, quibus *Ger-*
maniam, Italiam & Siciliam antiquam illustravit, legerunt: aliter enim alios
nonnullos in *Batavis* judicasse, non me fugit: scio verò etiam illos partium &
certaminum quorundam studio nimium fuisse deditos. Produnt certè *Scripta* illa
viri industriam in *Geographiâ*. Illo studio incomparabilem. Et quidni, cum non
gravatus fuerit, pedes universam *Italiam & Siciliam* lustrare, quò utramque ed
accuratius posset enarrare. Produnt eadem lectionem infinitam, judicium acre si-
mul & elegans. Nec tamen ab omnibus illa erroribus vacua dixerim. Ego fa-
teor, in haud paucis à *Cluverio*, in *Germania* cum primis rebus, dissentio: quas
meas sententias tibi etiam, clarissime *Buno*, video probari. Nec tamen minus prin-
cipatum in hoc doctrinæ genere illi tribuere, vel tantillum dubito: idq; quando-
quidem in longè plurimis, imò in propè infinitis, non tantum conatus omnium
antegressos superaverit, me iudice, sed etiam meliorum spem præceperit: ad quam
doctrinæ vim collati, errores nihil sunt, nisi nævi exigui in corpore formosissimo.
Herman. Conring. in lit. ad *Ioan. Buno*, ann. 1661. script. *Phil. Cluver. Geogr.*
præmissis.

B b b b b

Fuisse

Lector statim in Descriptione *Siciliæ* animadverteret, me *Cluverium* maximè sequi, qui de veteri *Siciliâ* omnium doctissimè & luculentissimè scripsit. *Bochart.* in l. 1. Geogr. Sac. 27. p. 558.

Ejus ad literas natum ingenium præsertim verò ad Linguas omnibus admirationi fuit. Denas magna cum facilitate loquebatur, nimirum *Græcam, Latinam, Germanicam, Gallicam, Anglicam, Hollandicam, Italicam, Hungaricam, Polonicam, Bohemicam.* *Moreri* Diction. Gallico.

Extant *Italiæ antiquæ* Libri 4. editore *Dan. Heinsio.* *Lugd. Bat.* in fol. 1624.

Extat *Germania Antiqua* item *Vindelicia Noricum* ibid. in fol. apud *Lud. Elzevir.* anno 1616.

Extant *Sicilia : Sardinia : Corsica antiqua.* ibid. 1619. fol. apud eundem.

JOANNES BARCLAIUS.

Natus est *Aberdonia* ex Antiquissimâ *Scotorum* familiâ, vicesimo octavo Januar. Anno Dom. 1,82. Obiit 12. die Aprilis, Anno Dom. 2621.

Clar. An. D.
MDCXXI

Scripta ejus sunt: *Euphormionis Lusini* sive *Satyricon* lib. 5. *Argenidis* lib. 5. *Icon Animorum: Carminum* lib. 3. Aliaque Opp. MS.

Quis fuerit, aurea ejus Monumenta satis produnt, *Gallia* prædicat, promulgat *Anglia, Roma* eloquitur. Dignus planè quem omnium Gentium vota optent in Civem — Ad immortalitatem *Barclaii* una sufficit illius *Argenis*, quam *Richelæus* ævi nostri miraculum assiduis (ut aiunt) versabat manibus, habebatque quasi præceptricem ac directricem illius regiminis, quo deinceps *Galliam* venerabilem juxta terribilemque gentibus cæteris fecit. Sed herclè nemo nisi forte non amans, aut ignarus optimarum artium, divini, ut ita loquar, istius Operis admiratione non rapiatur: nam sicum rerum gravitate majestatem characteris ponderas, mirabere in unâ *Argenide Pandoræ* donis omnibus à Diis auctam: apiculam variorum florum succo gravidam undequaque delibato; habet enim Heroicum *Tullii* vigorem, *Læconismum*, & politicam *Taciti*, *Livii* antiquitatem, flosculos puros *Petronii*, sales fabulosos *Nasonis*, poëticam *Maronicâ* vix inferiorem. Ubi solutâ, nemo penè disertius; ubi strictâ, nemo solertius. *Seria* jocis, prophanis sacra sic temperat, nemo ut sit ex templo, ex foro, qui non imbutus modò optimis artibus, sed & optimis moribus institutus ab hac *Argenidis* lectione abeat. Sed quàm suaviter suspensos animos fallit! Quàm solerter triumphantem de vicio, fortunæque ludo virtutem subiectis nominibus, & ad sustinendas personas idoneis in scenam inducit. *Vita Barclaii præfix. Argenid.*

Satyricon scripsit: quo *Anglicæ, Gallicæ, Belgicæ, Lotharingæ* Aulæ veram sui temporis delineavit Iconem, tantam apud omnes gratiam promeruit, ut non solum omnes hujus ævi parentes eloquentiæ, sed veterum in hoc genere scripta, ipsiusque *Petronii Satyricon* superasse censeretur. Hoc abreptus fastu adversus *Sectarios* invehendi munus suscepit, sed hausta è *Cardinalis Bellarmini* scriptis doctrinâ, vix ipse Theologicis rudimentis imbutus effudit oleum & operam.

Pariter fraudatus honoris, meliorisque statûs accessione, humanæ jam cedenti iniquitati, ad viridarii cujusdam sui culturam animum appulit, ubi transumptis undique floribus pretiosioribus; jucundissimo aspectu temporis tedium fallere nitebatur. *Ioan. Imperial. in Mus. Hist.*

Fuit enim verò hic morum facilitate præditus, & ingenio fucis aulicis, urbanisque dissimulationibus æquè apto: hinc *Romani* proceres hac ejus indolis imbibiti opinione, graviter usque aded sensere de ipso, ut *Catholicam* fidem haud ex animo, verum dissimulanter profiteri suspicarentur; illius nempe sectatorem hæresis, cujus institutum est religioni se locorum prout occasio, ac res propria rulerit, devovere. Neque concepta hæc ipsius vel defuncti evanuit nota, quippe Inscriptionem ac *Statuam*, quam ejus gloriæ filius, in Ecclesiâ S. *Laurentii* extra muros erexerat; cautiore Patres consilio sublatam, ac deletam voluerunt. *Idem ibid.*

Amœnissimi ingenii vir, & quem suò meritò omnis elegantiae compendium mihi vocare videor. *Forstner. ad lib. 2. Tacit. Annal.*

Argenis Barclaii plenissima bonæ frugis. *Conring. de civ. prud. cap. 14. ubi & pag. 322.* Ejus *Iconem Animorum* ita laudè elegantem dicit, ut & æmulandi conatus omnibus videatur præreptus.

Barclaii Argenis haud dubiè præcellit, quicquid placeat illis, quibus lubido est, pulcherrimos vultus accusare, quòd non sint pulchriores. Præsidium illi viro iugens ex arcanâ ingeniorum animorumque disciplinâ, cujus eximium specimen dedit in *Icone Animorum*, libello exquisitæ subtilitatis & elegantiae. In *Barclaii* Regii amores castissimè, negotia regni gravissimè, subtilitates vitæ accuratissimè, tractantur. *Joh. Hen. Boecker. in specim. subtilit. polit. n. 39. 40.*

Acutissimus Politicus *Barclaius*, juvenis viginti annorum sub *Euphormionis* nomine eâ prudentiâ & majestate omnium *Europa* Rerum publicarum vitia & virtutes Satyrico sale perstrinxit, ut universum Orbem in stuporem dederit. *Joh. Andr. Bosius* introduct. in notit. Rerump. cap. 5. sect. 10.

Scriptioni deditus suavi stylo *Argenidem* conscripsit. Opus varium, inventionis & elocutione præclarum, sententiisque plenum. Meditabundus multa præterea contexuit, singularem in primis Gentium mores. Earum characteres dedit eleganti libello, quem *Iconem Animorum* inscripsit. Nec minori in Carminibus facilitate eruditorum suffragia promeruit: quos conciliaverat sibi grata conversatio, argutus sermo, sed & jocosus sine sale adeo facetus; ut multi dubitaverint, ipsum *Euphormionis* auctorem. Nec minus *Gregorio XV.* charus, & *Maphæo Barberino* purpuratorum Principi, literarum acerrimo æstimatori gratissimus fuit: quorum liberalitate familiam suam in dies locupletiores percepit. *Thomasin. in Elog.*

Ioannes Barclaius Latinus oppidò Scriptor & elegans, *Iconem Animorum Argenidem* edidit; solutæ orationi ligatam hinc illinc miscuit; tres insuper libros inscripsit *Euphormionis Lusini Satyricon*: Hoc Scriptum in omnes ferè tam politicos quàm sacros hominum ordines pugnavit; sed accusationibus id urgere, instituti mei non est: sinamus manes quiescere. Hoc risu dignissimum. A *Barclaii*

*Fercula diversis dapibus condita ministro,
Hoc sine non sapiet docta Minerva sale.*

THOMAS CAMPANELLA.

AL. A. D. MDCXX. **C** *Alaber, Stylenfis, Ordinis Prædicatorum, natus est 5. die Septembris, An. 1568. Obiit Lutetis Mense Maii Anno 1639.*

Hoc ejus Symbolum,

PROPTER SION NON TACEBO.

Scripta ejus hæc sunt: Physiologia: Quæstiones Physiologicæ: De sensu Rerum: Opuscula Physica: Metaphysica: Poëtica: Atheismus Triumphatus: Tractatus Astrologicus: Monarchia Hispania: Tractatus varii Medicinalium.

Scriptit ab anno ætatis vigesimo, non quæ ab aliis scripta erant, sed in hoc incumbens, ut nova in omnibus ferè scientiis excogitaret. *Leo Allat. Ap. Urban.*

Scriptit ingens Opus, de Reformatione Scientiarum, decem in Codices divisum, quorum singuli, plures in partes distribuuntur; unde, nihil acutissimo ingenio homini tam fuisse propositum apparet, quàm relictis veteribus viis ad omnium scientiarum notitiam, novum atque directum iter aperire. Scriptit etiam alia permulta, partim edita, partim nondum impressa, quorum index à *Jacobo Gaffarello* recensetur. *Ian. Nic. Eryth. in Pinacoth.*

Amicus etiam noster *Thomas Campanella* juxta doctrinam suarum *Primalitatum Ethicam* novam composuit, quæ sub *Epilogismi* nomine cum Philosophiâ suâ Naturali, & Politicâ typis commissa fuit à *Tobia Adamo*, stylo quidem non ita compto delineata, ut *Ciceronianis* arridere possit, sed eâ nobilitate cogitationum, rationumque subtilitate, ut omnibus sapientiæ Mystis non possit esse non summopere gratissima. *Gab. Nand. in Bibliograph. Polit.*

Secundus ab ipso fuit *Thomas Campanella*, ardentis penitus, & portentosi vir ingenii, qui dum in tenebris, & pædore carceris vitam traduceret, *Civitatem solis* delineavit, eâ cogitationum novitate, & sublimitate sensuum, ut præter Philosophicas speculationes multa etiam contineat quæis *Reipublica* rectius administrari possent, & Homines ipsi meliores evadere. *Idem ibid.*

Campanella philosophatur magnâ severitate, sed suâ *Metaphysicâ* Methodo; proinde molesta, Docet, obtestatur, blanditur, ut res tulit, & tractationis ordo: dum sæpius magis suasoriis, quam in fortibus & heroicis argumentis armatus in prælium, magis luctam dixeris fuisse, descendit; in arduis cespitat, hostem armis ferme exutum jam dimittit, aut negligit sæpius; cui periculo sustinendo, præjudicio orbis *Christiani* se commiserit. *Joan. Deskler. script. Adespot. 1686. P. 323.*

Thomas

In Effigiem ejus hæc Carmina composuit Jo. Bened. Peracris Venet.

Exprimit elata sat Nomen mentis Abyssum,
Exprimit Agnomen fama & ubique sonum.
Multiplici parum portendit codice plausum,
Quam cupide eximii cernis Imago viri.
Numinis osores perdit, fidusque revelat,
Abdita quæve Polo, condita quæve solo.
Calluit ingenio cunctas omniscius Artes;
Fit Cous Medicis, est & Apollo Cygnis.

P E T R U S C U N A U S

Clar. A. D.
MDCXX.

Natus est Flissinge apud Zelandos, anno 1586. Annorum 14, adolescens Lugd. apud Batavos per omne fere studiorum genus vagatur, Hebraicas Graecasque literas potissimum arripuit, & ad interiora Hebraismi sacra, Rabbinarumque Commentarios manu ductore usus est Joanne Drusio, qui Franehera Frisiorum Linguas, Hebraicam, Chaldaicam, ac Syriacam profitebatur, ibidemque & Jurisprudentiae operam dedit; Doctorque Juris creatus est Leide, ubi anno 1611. demandata eidem fuerat Linguae Latinae primum, deinde Politica Professio, decretumque ab Academiae Curatoribus anno 1615. ut, præter politica, Jure quoque Civile interpretaretur, quam Provinciam ad extremum vitæ sustinuit. Vivere desit anno 1638. mense Noyembri. Valer. Andreæ in Biblioth. Belgic.

Scripsit Sardos Venales—Satyræ Menippeam in sui sæculi homines ineptè eruditos—Juliani Imp. Casares, sive Satyræ in Principes Romanos—Notas & Animadversiones in Nonni Panopolitæ Dionysiaca—De Republicâ Hebraeorum, libros tres—Exercitationum Oratoriarum Inaugurationem—Orationum Librum.

Petrus Cunæus, vir Latine, Græcè, Hebraicè scientissimus, atque idem eloquentissimus, & jurisconsultissimus Voss. de Hist. Græc. l. 2. c. 18.

Petrus Cunæus, Flissinganus, orientalium Linguarum, & Rabbinarum Arcanorum scientissimus. Hofman.

Cunæus est bene doctus sed melancholicus. Scalig. posterior.

Peracris judicii vir Petrus Cunæus. Paul. Colomes. Observ. Sac. p. 71.

Cunæus stupendum, & portentosum ingenium. Beverovic. de Vit. Term. pag. 46.

Diu est, vir eruditissime, ex quo tuum mihi nomen innotuit, & singularis doctrina, καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀριστερὴ ἐμπειρία. Nam quum aliquot Græca tua Epigrammata in oculos meos incurrissent, advertit me singularis elegantia & puritas dictionis, ut non autè quiescerem, quàm de te & tuis studiis

Eant libri 3. de Republicâ Hebræorum. *Amstelod. 1632. in 24.*
 Extat exercitationum oratoriarum Inauguratio. *Amstel. 1621. in 4.*
 Extant orationes Varii Argumenti. *Lugd. Bat. 1640. Witteb. in 8.*
 Extat Animadversionum Liber in *Nonni Dionysiaca. Hannov. 1610. in 8.*

In noctem, quâ extinctus est vir incomparabilis *Petr. Cumanus*, hæc carmina
 composuit *M. Z. Boxhornius*.

*Nox fuit, & nondum perlustrat Phosphorus orbem,
 Nox fuit, & nondum reddidit ille diem.
 Nox manet, & stertit Phœbus, languetque, suumque
 Ut solet, auracum non sinit esse caput.
 Nec Jovis Herculeis iterum lascivia natis
 Jam vacat; insensos credimus esse Deos.
 Cuncto æternam indixit mors invida noctem:
 Hæc quemvis nobis abstulit illa diem.*

THOMAS ERPENIUS

Clar. A. D.
 M. D. C. XX.

Vulgo ab Erpe, *Batavus*, nascitur *Gorcomii* anno 1584. 3. Idus Septembris. Prima literarum tyrocinia posuit *Lugduni Batavorum*, ibidemque studia absolvit Philosophica, simul linguis orientalibus dans operam, quod studium auspiciatus erat potissimum hortatu *Josephi Scaligeri*, qui jam tum facile perspiciebat, quantum aliquando virum daturus esset. Unde instituta peregrinatione in *Galliam, Germaniam, Italianque* ubique admiratores sui invenit. *Veneriis* *Judeorum* eruditorum ac *Turcarum* copiam nactus, præter *Arabicam* etiam *Turcicam, Persicam* atque *Aethiopicam* linguas didicit, reversusque in Patriam *Lugduni* apud *Batavos* anno 1613. Linguae *Arabicae* & cæterarum *Orientalium* Professor à Curatoribus illius *Academiae* constitutus fuit: Spartamque sibi oblatam egregie adornavit, quâ docendo, quâ scribendo & excudendo, instituta ab ipso *Erpenio* Typographiâ earundem Linguarum. Vir fuit studii constantis & pertinacis, in orum elegantia atque humanitate singulari præditus. Obiit *Leida* anno 1624. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgic.*

Scripsit *Grammaticam Arabicam*—*Lexicon Arabicum*—*Proverbiorum Arabicorum Centurias*—*Locmanni sapientis Fabulas ex Arabico*—*Testamentum Novum Arabicè*—*Canones de Litterarum Evi apud Arabes naturâ & permutatione*—*Rudimenta linguae Arabicae*—*Grammaticam Hebraeam*—*Arcanum Punctuationis revelatum*—*Orationes tres de Linguarum Hebraeae atque Arabicae dignitate*—*Pentateuchum, Arabicè*—*Historiam Josephi Patriarchae, Arabicè*—*Psalterium Syriacum, cum Versione Erpenii*—*Historiam Sacramenicam.*

Mores [Thomas Erpenii] compositi erant & suaves, ut facile omnes in sui amorem

*Intulit Erpenius Musas Oriente petitas,
 Hac decrat Batavis gloria sola meis.
 Sublato Domino patrias rediere sub oras,
 Et fugit Batavos gloria tanta meos.
 O Lugdunensis data cui tutela Minervæ est,
 Et vatum vates diceris esse pater,
 Hesperias saltem, Phœbe, ô defende Camænas,
 Jam vici spoliū mors Orientis habet.*

Joannes Rutgerius.

HENRICUS SPELMANNUS

Clar. A.D.
 MDCXX.

Anglus, Eques Auratus, obiit Anno Dom. 1641. ætatis 78. Composuit *Archæologum*, sive *Glossarium*—*Librum de Conciliis*—*Librum de Decretis*—*De non temerandis Ecclesiis*.

Eruditissimus & nobilissimus *Antiquitatum* scrutator *Henricus Spelman*, Eques *Anglo-Britannus*, amicus noster honorandus. Olai Wormii *Literat. Dedicat. C.L.*

De prisca literaturâ benè meritus *Henricus Spelman*. *Idem*.

D. Henr. Spelmannus insignis & acutissimus *Antiquitatum Britannicarum* explorator. *Duck de Author. Jur. Civil. Roman. l. 2. c. 8.*

Nescio quo factorum consilio, huic ultimo seculo nec merenti, nec talia æstimanti, reservati sunt eximii illi viri *Martinius, Spelmannus, Kilianus, Vossius, Salmasius, Bocharius, Junius, Menagius, Skinnerus*, qui primi *Etymologorum* nugari defuerunt. *Vid. Edit. Etymologici Ling. Anglic. Steph. Skinner. in Epist. ad Lect. Ann. 1691. fol.*

De *Spelmanni Lexico*, partem priorem vidimus sanè utilem, & in *Saxonicis* maximè vocibus accuratam. *Grot. ad Peireskium, Lut. 16. Sept. 1630.*

Sed de isto & aliis, nolo adiri eruditum *Spelmanni Glossarium*: quod, hæcenus dimidiatum, utinam aliquando, modò, si perlit, integrum publicè faciat juris. *Voss. de Vit. Serm. l. 2. c. 9.*

Glossarii deinde *Spelmanniani* prodiit pars posterior, quæ et si multa observata digna licet indigesta contineat, priore tamen longè inferior: ut mirum sit vitium doctissimum Operi, quod eruditi quique tot votis tantoque studio expeterent, extremam manum non apposuisse, cum prioris partis editioni quæ anno 1626. prodit, annis 15. superfuerit. Obiit enim anno 1641. ætatis 78. Cujus quidem rei causam esse aliam non arbitror, quàm quòd *Anglicana Ecclesia Conciliorum Collectioni* ac *Editioni*, veteribusque eruendis monumentis, totum dedisset se; *Glossarium* verò quantum exigebat dignitas argumenti absolvere, immensi nimirumque

minimūque esset laboris. *Carol. Fresneus Glossar. in Scriptor. Med. & Infim. Latinit. Præfat. p. 55, 56.*

Henrici Spelmannii Vocabularium utilissimum est illis qui corruptæ Latinitatis Authores legunt, titulosque veteres & *Chartas* antiquas enucleare aggrediuntur. Id typis mandandum curaverat *Spelmannus* dum viveret usque ad litteram M. Post ejus obitum in ipsius Scriptis ad ejus perfectionem necessaria fuisse reperta persuadere voluerunt ejus amici; verum præcedentibus minimè responder ejusmodi supplementum. Nobis etiam idem Ather Conciliorum *Anglia* copiam fecit, quæ imperfecta quoque remanserunt. Ferunt eorum impressionem, ex iis quæ scripta reliquit absolvi. Sed Authoris hujus Opera posthuina vix sperari possunt; cum enim ætatis, tantum anno quinquagesimo ad studia se accinxerit, prelo subicere festinavit, quæcumque digna censuit publica luce. Cumque brevi postea diem obierit, multum laborare ipsi non vacavit, nec ulli operum inceptorum ultimam odmovere manum. *Ephemerides Gall. Eruditarum* 5. Jan. 1665. p. 2.

Tertium MS. accommodavit Nobilis ille doctissimusque Dominus *Henricus Spelmannus* eques Auratus, eruditionis reconditoris, Judicii acerrimi vir, Nostræ *Britannia* lumen gloriaque; amicus insuper meus singularis, in studiis adjutor præcipuus; & qui me primus ad *Antiquitates* eruendas tam verbo quam exemplo aliquoties stimulavit eruditque. *Gul. Walsius Præfat. ad fin. M. Paris.*

Eminens meritum & dignitas pientissimi hujus Equitis, cujusvis laudibus aut calamo non indigent. Præstantissimæ ejus Doctrina, Pietas & Sapientia optimis quibusque coætaneis ejus notissimæ fuerunt: Ejusque Opera co-vivente in lucem emissa, simul cum magno applausu quo illum tum populares, tum exteri Nobiles eruditi, magnique Principes condecorarunt, omni exceptione majora sunt testimonia. Inter omnia cætera ejus merita & Opera nullum est illustrius quam ejus erga Deum Pietas, comprobata tum sancto ejus vitæ curriculum, tum speciatim erudito & pio ejus Tractatu de *Juribus & Veneratione quæ debentur Ecclesiis*: In quo tam accuratè probavit quid Deo debeatur, ipsique reddendum sit, tum quoad tempus cultui ejus destinatum, tum quoad media & loca, quibus ejus cultus est peragendus, ut nemo verè Christianus, qui Evangelium amplectitur, lubens non prædicet singularia ejus merita insignemque ejus pietatem. Magna ejus in Regni nostri Jure Municipali notitia, ut & in aliis quibuscumque Legibus Divinis & humanis, antiquis & recentioribus, Civilibus & Canonicis,

— *Multa tenens antiqua, sepulta, venusta,
Quæ faciunt mores veteresque novosque tenentem.*

cum singulari judicio pluribus aliis præcellentem reddunt; idoneumque ad veritatem tradendam, cum ad sermonem de humanis Legibus & Auctoritatibus descendit, postquam Opinionem suam in Dei Lege humiter funda-

vit. *Per. Stephani* Præfatione Tractatui *Spelmanni* de Decimis præmissa Anglice.

Henricus Spelmannus, vir nobilissimus ac illustre *Britannia* suæ decus. Vide *Steph.* in *Proleg.* Not. ad *Histor. Dan. Sax. Gr.*

Variarum antiquitatum peritissimus. *Idem* ad lib. 8.

Maximi ingenii Eques. *Hachenb.* Germ. Med. disp. 4. Sect. 13.

Maximian Equestris ordinis decus. *Ibid.* disp. 5. Sect. 6.

T H O M A S   J A M E S

Clar. A. D.
MDCXX.

IN *West* Insulâ, atque opinor *Newporce* natus, è Scholâ *Wykehamicâ* Oxoniæ ad majora studia missus est, & Collegii *Novi* socius evexit Anno 1593. Post septennium à *D. Thomâ Bodley*, Equite Aurato, utpote cui probè innotuerant viri merita, in *Proto-Bibliothecarium* suum cooptatus, ea præstitit quæ ad Artium ingenuarum fructum egregium haud parum conducere; siquidem suppellectilem literariam mundiorē reddidit, librosque omnes in Catalogos bis redegit. Anno 1614. Theologiæ Doctoratum suscepit, & in subdecanum *Wellensem* cooptatus, quod ad *Bibliothecam* spectabat annis deposuit; quo nempe studiis prosequendis libusque expediendis (*Eirenarcha* enim nobiscum erat) assidue magis vacaret. Patrum Antiquorum familiariserat, in libris, Manuscriptis præsertim (quorum corruptelas nemo melius aperuit) evolvendis indefessus, Statutorum porro & consuetudinum Academicarum rimator oculatissimus. Inter Ecclesiæ Anglicanæ Præsules, in Convocatione solenni, Oxoniæ primò *Caroli I.* habitâ, (quo nimirum tempore celebrabantur ibidem *Comitia Parliamentaria*) confidebat, auctorque fuit ut certis quibusdam viris demandaretur Manuscripta Patrum Sacrorum opera per Bibliothecas omnes Anglicanas, siue publicas siue privatas, sodul evolvere; quo scilicet Exemplarium Pontificiorum errores ac aphorismata detegerentur. *Ant. à Wood.* Antiq. Oxoniens.

Scripsit varia; hæc verò prius obtinent locum: *Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis*. — *Billum Papale*, seu *Concordia discors Sixti Quinti & Clementis Octavi*, circa *Hieronymianam* editionem. — *Concordantiæ Sanctorum Patrum*; id est, vera & pia tertii libri *Canticorum* per Patres Universos tam Græcos quàm Latinos expositio. — *Vindiciæ Gregorianæ*. — *Index Librorum prohibitorum à Pontificiis*. — *Index Generalis Sanctorum Patrum*. — *Catalogus Librorum in Biblioth. Bodleianâ*. — *Manuductio ad Theologiam*. — *Apologia pro Johanne Wiclevo*.

Thomas James Oxoniensis, vir eruditus, & verè φιλόβιβλος, qui se totum literis & libris, in Angliæ Bibliothecis excutiendis (*Deus opus secundet*) id molitur, quod *Reipublica Literaria* imprimis erit usui. *Camden.* in *Britan.* vid. *Comit. Monmouths.*

De Opusculo illo, cui titulus *Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis*, en tibi Clarissimi Viri *Josephi Scaligeri* sententiam. *Richardo Thomsons* per litteras patefactam: — *Catalogus ille Scriptorum Oxoniensium & Cantabrigiensium librorum*

EUM

in *Lucani Pharsalam* --- *Syntagma Aratorum* --- *Florilegium Stobaei* --- *Notae breves & Emendationes in Tacitum* --- *Adamus exul, & Christianus patiens*, *Tragediae Sacrae* --- *Poëmata* --- *Epistolae* --- *Votum pro Pace*.

Vir summi & incorruptissimi iudicii vocatur *Heinsio* in *Animadv. ad Senec. Tragœd.* p. 12.

Criticus acutus & insignis. *Dempster.*

Non divinarum minus, quam humanarum rerum scientissimus. *Voss.*

Seculi sui Phoenix vocatur *Hofmanno.*

Grotium, virum excellentissimae doctrinae in omni genere literarum vocat *Salmasius* *Exercitat. in Solinum.*

Virum acuminis & omnigenae doctrinae praestantia incomparabilem appellat *Seldenus* in *Mar. Claus.*

Seculi nostri grande ornamentum, vel miraculum potius, vocatur *Vossius* de *Pœt.* p. 82.

Aeternum Bataviae & seculi sui decus immortale. *Idem* lib. 9. de *Idololatr.* cap. 7.

In omnibus suis lucubrationibus magnus fuit *Hugo Grotius*; sed in *Epistolis* uti & in *Carminibus*, incomparabilis ac Divinus. *Claud. Sarrav.* in *Præfat. præfix. Grot. Epist.*

Offertur inter alios viventium primarius *Hugo Grotius* *Græci Latiniq. sermonis*, nec non *Juris Casarei* penitiori scientia perpolitus. *Jo. Imperial.*

Summus virorum *Hugo Grotius*, lumen illud ac columnen literarum: de quo nihil tam magnificum dici aut scribi potest, quin virtus & eruditio id superaret. *Isa. Meibon.* *Mecænas*, c. 4.

Quo *Batavo* [*Hugone Grotio*] altero ejus terræ cum *Magno Erasmo lumine*, nihil nunc undique eruditius, vel sol. videt, vel solum sustinet. *Voss. de Hist. Lat.* p. 713.

Inter primarios habendus est *Hugo Grotius*, qui in eximiis illis de *Jure Belli ac Pacis* libris ipsam *Ebraeorum*, quam exhibaturi sumus, disciplinam à *Talmudicis* tangit, aliisque ex eorum scitis ad augendam etiam nonnullis *Christianismi* rebus lucem prudenter adfert. *Jo. Selden.* de *Jur. Gent.* l. 1. c. 2.

Eò quod consuetudine maximi viri *Hugonis Grotii* interdum fruor, familiaritatem meam satis prædicare non possum. O virum admirabilem! Equidem scivi hoc etiam antè, sed præstantiam divini illius ingenii nemo satis capiet, nisi qui vultum præsentis viderit, & sermones loquentis audierit. In vultu probitas habitat: sermones doctrinae exquisitissimæ, & pietatis sincerissimæ sunt indices. Nec putes solum me illius viri admiratione captum esse: omnes docti & pii quibus ille innotuit, similiter sunt affecti. *Is. Casaub.* *Epist.* 738. da *Dan. Heinsium.*

Nolo nescias, doctissime *Thuanæ*, vidisse me hic *Hugonem Grotium*, virum probitatis & doctrinae admirandæ. *Scripsi Historiarum lib. 71. de rebus Gestis in Patria.*

hant. *Tobias Magirus* in Eponymolog. Critic.
Vir sine controversia doctissimus, sed Juris, imprimis Justiniani, alibi passim
Censor iniquior. *Rebhan*. Præfat. ad Iustit. Locam.

Laudo & admiro *Grotium*, sed Theologiam ejus deploro, vel cum interpreta-
tur Scripturas, vel cum de Interpretibus sententiam dicit. *Jo. Boeckerius* in Præfat.
Comment. ad lib. de J. B. & P.

Vir sine controversia maximus, & de Rep. literaria inter paucos meritis, sed in
Christi causâ, nescio quô fatô, ad Socinianas in devexâ ætate propensior. *Mericus*
Casaub. de v. lingg. p. 105.

Nobis relatum est Dominum *Grotium* Rostoki ex Suedia redeuntem febri
continua extinctum esse. Perhibent id non contigisse absque suspitione veneni à
Lutheranis propinati, ob ea quæ in gratiam *Papa* de Antichristo scripserat; Ve-
rum in illis Regionibus homines veneno tolli non arbitror, ut in quibusdam
Italiæ locis. Ejus religio à 20. retrò annis perspicuè nota non fuit. In sua
cum Domino *Reveto* altercatione Catholicorum Romanorum partibus favere
videbatur. *Hollandus* erat, & *Arminii* Sæctator fuerat. *Reginæ* *Lutheranæ* Lega-
tus erat. In *Lutherana* Civitate inter *Lutherani* Ministri Brachia diem supremum
obit, ille, inquam, cui & *Lutherus* & *Calvinus* adeo invisi erant. Quidam perhi-
bent eum Socinianismo infectum à vita migrasse, talemque in animo fuisse, quic-
quid extrinsecus simularet. *Guido Patin.* Epist. 7. Paris. scripta 24. Octobris 1645.
Gall.

De *Grotio* rectè sentis, neminem hactenus eruditius contra *Socinum* scripsis-
se. *Martin. Ruar.* in Cent. 1. Epist. p. 59.

Dominus *Blondellus* Tractatu suo de *Sibyllis* de eo scribit quod Vir præstan-
tissimus fuerit, siue respectu sublimis ejus ingenii, ejusque eruditionis universali-
tatis, quam nemo satis magnificare poterat; siue respectu diversitatis Scriptorum
ejus. Gall.

Dominus *Balzacius* ait, præter doctrinæ soliditatem, discursus evidentiam, &
sermonis Veneres, nescio quæ n observari probitatis characterem in præclari
illius Viri Scriptis omnibus; Id autem de *Scaligeri* & *Salmasii* Operibus nemi-
nem affirmare ausum esse. *Balz.* Epist. 25. lib. 5. ad D. *Chappellain*. Gall.

Vulgò creditur *Grotium* omnes ingenii sui vires conscribendo libro de *Jure*
Belli & Pacis adhibuisse, eumque de illo dicere posuisse, quod *Casaubonus* dixit
de suo in *Persicum* Commentario, Epistola quadam ad D. *Perillan* cognatum
suum, quæ typis mandata non fuit, In *Persio* omnem ingenii conatum effudimus.
Grotii Opus præclarissimum sanè Scriptum est, nec mirari subit quod in *Germa-*
niciis quibusdam Academiis publicè lectum fuerit. D. *Calomier*, Select. latâ Bibliot.
p. 8119. Gall.

Inter omnia literatorum Sidera, in *Belgio* nullum felicius, quàm *Grotianum*
illuxit. Hic ob acumen Magni ingenii merito est tanquam *Aquila* in n. bibus;
quamvis etiam in multis cæcutiat. *Phil. Andr. Oldenburg.* in Thelaur. Rerump.
part. 3.

In Religione varius erat, & in quibusdam cum *Pontificis*, in aliis cum *Luthe-*
ranis.

Meditatione. Sed cum rem aliquam unicè agit, nemo ipso vel dulcior est Poëta, vel elegantior Orator, aut nervosior Historiographus. Adeò ubique vir ille domi est, & velut in fundo suo dominatur. Quàm in Politicis Epistolis ingenio rerum attemperare calami debet eorum Scriptor, ille novit, qui in hoc negotio versatur: ubi verborum cura superstitiosa quidem non est, sed debent illa ad rei expressionem singulari ratione esse accommodata. In his *Groii* Epistolis multa sunt, quæ statum Universæ Europæ suo tempore denudant, quæ aliunde difficulter petuntur. Si ii, qui opus hoc Epistolicum ediderunt, Indicem rerum quoque adieciissent, optimè sanè de nobis meriti fuissent: Nunc in illo vasto opere multa latent, quæ non nisi magno labore erui possunt. Sunt tamen & secundum temporum seriem Epistolæ dispositæ, quod ad Historiam magnoperè conducit. Putaverim ego sanè plures etiamnum ineditas esse viri hujus Epistolas: ac vidi ego non paucas in Bibliothecâ *Gudianâ*, quas ego in illo opere extare non credo. *Dan. Georg. Morhof.* in *Polyhist.* p. 294, 295.

Pœsis una est Professionum quæ *Grotium* ab ingenti primæ notæ Doctorum numero distinguere fecerunt, cumque supra *Lipsios*, *Casaubonos*, *Salmasios* & *Vossios* extulerunt. *Baillet*, *Judicii* Erudit. Poet. *Paris.* 686. Gall.

Hugo Grotius & *Daniel Heinsius* Carmine Latino non ignobiliter scripserunt, nisi quod ingens illa, qua memoriæ oneratur, literatura impediatur utrumque ne res modo illo delicato concipiant, in quo tota versatur elegantia. *Renatus Rapinus*, *Animadv.* in *Pœticam*, parte 2. seu *Animadv.* pecul. 16. Gall.

Quid *H. Grotio* undiquaque doctius, etiam in his Sacris? Nihil comptius, aut magis masculinum, historia *Jona* epicis ab ipso expressa; nil castius elegs, quibus inculcata se purgat *Susanna*; nil gravius geminâ illi Tragediâ sacrâ, in quarum altera *Christus* patiens, altera *Sophompaneus* inducitur; utcunque non evitarent dentes Criticorum omnium. Et & Epigrammatis, Sylvis, farragini suum decus, licet in omnibus nequaquam idem calor. *Borrich.* de Poët. p. 142.

Hug. Grotii Opera sequentia inter libros prohibitos numerantur: Apologeticus eorum qui *Hollandia* *Westfrisie*que, & vicinis quibosdam nationibus ex legibus præfuerunt, ante mutationem, quæ evenit anno 1618. cum refutatione eorum, quæ adversus ipsum, atque alios acta, ac judicata sunt. In Decreto 4. Feb. 1617. prohibetur: De Jure Belli & Pacis ibid.: Poëma collecta, & edita à Fratre *Guliel. Grotio* ibid.: De Imperio summatum Poëstatum circa Sacra Comment. Poëthumus prohibetur in Decreto 10. Jun. 1618. Annales & Historiæ de rebus *Belgicis* prohibentur in Decreto 4. Jul. 1661. Dissertatio ejusdem Auctoris, & aliorum de studiis in instituendis ibidem. Vide *Ind. Romæ* Impress. anno 1664.

Grotii opera omnia Theologica prodierunt *Amstel.* 6. Tom. fol.

CORNELIUS A LAPIDE, Soc. Jes.

Ælat. An. D.
1632.

N Arione Belga, patriâ *Eburo*, *Bucoldianus*, ditionis ac diœcesis *Leodiensis*: puillus quidem corpore, at ingenio magnus fuit; disciplinatum omnium capax, Orator, Philosophus, Theologus, Historicus, linguarum *Græcæ* atq; *Hebræicæ* peritus:

principio proficetur se velle brevem esse paucisque verbis complecti, quæ diffusi-
ori stylo jam observarent alii. Scio quidem hujusmodi Commentaria, eruditio-
nis plena, hominibus innumeris præsertim verò concionatoribus, arridere, sed
sagacium virorum palato sapere nequeunt, quippe qui singula scorsim & suo lo-
co tractati volunt. *Or. Pr. Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 12. Gall.*

Cornelius à Lapide integra ferè Biblia 12. Tom. commentatus est, sed duo pri-
mi in *Mosis* Libros & in *Divi Pauli* Epistolas plus eruditionis quam alia decem
in se continent. *Guido Patin. Epist. sel. Ep. 17. Gall.*

Cædærii commentarium in *Lucam* compilasse à nonacemine arguitur. *Konig.*

J O S I A S M E R C E R U S

Clar. An. D.
MDCXX.

G *Allus, Joannis filius*, obiit circiter annum 1628. Edidit *Nonium: Aristaneti*
Epistolas: *Notas in Tacitum, in Apulei Librum, de Deo Socratis.*

Josias Mercerus, Galliarum lumen, tanto patre dignissimus filius. Montacut.
in *Antidiat.*

Josias Mercerus vir eruditissimus, magni illius *Joannis* filius tali parente di-
gnissimus. *J. Casaub. Not. in Spartian. p. 70.*

Josias Mercerus Græcè Latineque vir doctissimus. *Idem Epist. p. 658.*

Barthius in *Claudiano* pag. 1244. eum vocat virum acutissimum & eruditis-
simum.

Josias Superstes, tanto patre dignissimus filius, qui præter exactam utriusque
Linguae peritiam, & raram purioris *Antiquitatis* cognitionem acerrimo judicio
excelluit. *Thuan. ad. ann. 1570.*

Josias Mercerus præstantissimi ingenii vir, nec doctrinâ tantum & eruditione,
sed & singulari rerum agendarum solertiâ clarus. *Desider. Herald. in Animadv. in*
observ. Salmasii in Jm. Aric. & Roman. l. 4. c. 1.

Josiam Mercerum jam olim inter insignes *Gallie* viros habui, & valde se mihi
in me probavit, eruditus, & prohi animi judicii que, ad *Tacitum* *Notis*. Vidi enim.
Et quamquam à me interim divertit, laudare & amare virum debeo: quia & cum
causâ & cum modo facit. Utinam sic in studiis nostris alii! utinam ne *Critice*
hæc ludus fiat, & arena, ut sic dicam, bestiariorum! At bona hæc via, confere sine
livore, sine æmulatione, in publicum: nec detractum ire ingenii, ut tuum attol-
las. *Lips. Epist. Cent. ad German. & Gal. ep. 51. ad Baudium.*

Famæ aliquis radius te quoque illucet à magno illo Patre; cujus eruditio &
virtus, clara apud omnes. Et tu succedes, imò præcedes, si pergis modò in hoc lan-
dis stadio, quod currere coepisti recto & felici pede. Nam *Nota* tuæ ad *Cornelium*
nostrum quas mittis (verè non blandè dicam) vix tuæ ætatis. *Lips. Cent. 1. Mis-*
cell. ep. 32.

Josiam Mercerum, virum ingeniosissimum, & Græcè ac Latine doctissimum,
penè præterieram, quod ipsius, modestiâ credo & verecundiâ instinctus, nomen
suis libris præscribere adhuc noluit. Edidit autem *Nonium* cum Annotationibus
virosum

Ioannes Meursius vir multis nominibus præclare meritis de *Literis Græc.*
Voss. de Scient. Mathemat. c. 22. Sect. 4.

Ioannes Meursius vir, præ cæteris de *Græcâ* Antiquitate benè meritus. *Ionf. l. 3. de Script. Hist. Philosph. c. 9.*

Ioannes Meursius Antiquitatis *Græcæ*, *Atticæ* tamen imprimis, peritissimus fuit, cui & ipsæ *Athensæ*, & *Atticarum* Antiquitatum studiosi plurimum debent. *Idem ibid c. 20.*

De *Græcorum* Festis scripsit libros sex maximo cum literarum emolumento, & literatorum plausu *Ioannes Meursius*, Historiæ *Græcæ* apud *Batavos* Professor fidelissimus ac diligentissimus. *Nic. Pinell. in additament. ad Onuph. Pavum de lud. Circens. l. 2. c. 1.*

Ioannes Meursius, candidissimi pectoris, & præclare doctrinæ, amicissimus. Collega meus, quò vix alius literas à inori tractabat ambitione. *Voss. de Vit. Scem. l. 2. c. 2.*

Vitæ meritorum in Rempublicam literariam clarissimorum. *Dilber. Disputat. Academ.*

Vir fuit inexhaustæ lectionis, & laboris constantis. *Valer. Andreas in Bibliot. Belgic.*

Io. Meursius, doctissimus adolescens, quem sæpe miror: & certè supra suos annos literarum dote ditescit. *Nic. Rigalt. Not. in Lib. 1. Phædri, Fab. 4.*

Neque enim potest me fugere quicquam tuorum, à quorum lectione nunquam recessi nisi doctior. *M. Casaub. in Epist. 390.*

Video te in *Historiâ* & omnis generis monumentis posterioris *Græciæ* mirum in modum esse versatior, quæ pars eruditionis cum à paucis adhuc sit culta, bene proculdubio de literis mereris, quando ea profers in lucem, quæ etiam doctissimi viri prius ignorabant. *Idem in Epist. 7 & 8.*

Tot jam scriptis illustrasti literarum tenebras, tot jam monumentis ad *Æternitatem* vocasti genus humanum, ut non vivere eum dicam, qui indoctus est; non sapere, qui felicissimam ingenii, eruditionisque tuæ industriam non intelligit. Mitto *Belgas*, in *Italiâ* celebris es, & inter lumina ævi haberis. Jam quoque crescent illi tui, & vel ab *Orchestra* tua, ad me n. issa, enigrant. Sed si sic pergis, nox in omni *Antiquitate* esse desinet, teque *salem* suum seculi consensus appellabit. *Eryc. Putean. Epist. Centur. 1. Epist. 83.*

Meursius in *Græciæ* Lingue & Antiquitatum notitia præsertim excellebat, nec ullus unquam tam insignis beneficium, hoc quidem capite, Literis præstitit, quippe qui indefesso labore ac insolita perscrutatus diligentia, ad varia *Veterum* Opuscula è tenebris eruenda, emendanda, Notis elucidanda, vertenda & evulganda, animum appulerit. *Baillet. Iudiciis Eruditorum, Parisiis 1685. Gall.*

Quæ contigerunt in *Belgio*, *Ferdinando Albano* imperante, singulatim persecutus est, (*Io. Meursius*) peregre, item quæ gesta sunt *Wilhelmo Auriaco* vivo insigni Commentario illustravit, nisi quod in nonnullis credatur iniquior fortasse *Hispanis*. *Conring. dissert. MSS. de Rebuspp. in tractat. de Batav. For.*

vit. *Idem* ibidem pag. 239. 240. Angl.

Helmont pater tanti fiebat *Bruxellis*, ut non nisi desperati ad illum quasi ad *Sacram Anchoram* confugerent, quorum non exiguum ab *Orci* faucibus eripiebat numerum. At *Zoili* eorum nonnullos quoque *fato* cedere objiciebant, id quod prudenti nalli mirum obtinget, siquidem

*Non est in Medico semper relevetur ut ager:
Interdum doctâ plus valet arte malum.*

Fuerit *Helmont* satis, plurimos à *Zoili* morti adjudicatos, viros repetiisse *Lares*. Theorica quæ habet alta sunt, eruta è *Natura Principiis*, ingenii dote, ipsa *Natura* duce, & *Igne* adinivulante; ea profectò digna sunt, quæ ab homine docto explanentur. *Nic. Franchimont* in Epist. præfix. *Franc. Osvaldi Grembs Arbori* laetæ & Ruinose *Hominis*.

In J. B. *Helmontii* Opera contra *Galenistæ*.

*Clande Scholas, Galene, tuas: satis occisorum est,
Ohe jam satis est: plena sepulchra sonant.
Namque cruor clysterque tibi sunt pharmaca: sæpe
Das nihil: in Crineo spes tibi sola die.
Inter ea in tactu vena, lingueque perusta,
Totus & urinâ, stercoribusque stupes.
Non agrum juvat hoc: illi Medicina paranda.
Nil opus est morbi testibus: ac Medico.
Attamen exspectas pretium post funera magnum;
Sic canis egrotum, spectat, amatque pecun.
Unus Apollinea potis est *Helmontius* arte,
Quos aliter morti liquerat, eripere!*

Jav. Walhornius D. Majest. suæ Consultarius.

P E T R U S M O L I N Æ U S

Clar. Ar. D.
MDCXX.

Gallus, natus est anno 1568. Octob. 18. in agro *Vexinati*. Pastor primò *Ecclesiæ Aurelianensis*, dein in *Academiâ Lugduno-Batavâ* docuit; Sedam tandem translatus est, obiit *Sedani* 1638. ætatis 70.

Scripta ejus sunt: *Elementa Logica*—*Meditationes in Psal. 12.*—*Novitas Papismi adversus Jac. Perronium Episcopum Eburonicensem*—*De Peregrinationibus & Altaribus*—*In Purgatorium, & Indulgentias, ac satisfactiones liber, cui titulus est Aquæ Siloe, Gallicè*—*Apologia Cænæ Domini*—*Anatome errorum Cassetelli*—*Defensio Fidei Catholicæ pro Serenissimo Majoris Britannia Rege Jacobo*—*Meditationes de Vanitate, & de Amore Dei*—*Responsio ad J. Quæstus Petri*

Petri Cottoni, una cum 64. Quæstionibus *Cottono* regestis. — Acta Disputationis cum *Petro Cayerio*, excepta ab *Amanuensibus* ex ore Disputantium. Et quædam alia minutula.

Molinaus quidem multis artibus pollebat; sed omnium eminentissima fuit disputandi peritia, multo usu confirmata, mirum ingenii acumen, serenum iudicium, non unquam ira aut impatientiâ obturbatum, quæ disputationes gravissimè institutas solent abrumperè. Dr. *Gul. Bates* in *Vit. Petr. Molin.*

Magnus *Josephus Scaliger* *Molinaum* fecit maximi. Quando *Molinaus* *Logicam* suam *Leyde* edidit anno 1596. *Scaliger*, prælectâ ejus Præfatione ad Juventutem *Studiolam*, de eâ pronunciavit, *Hæc Epistola non est hujus ævi*. Fuit *Logica* ista tredecies intra paucos annos prælo commissa, & in plurimis Academiis publicè prælecta; utpote intimam (inquit *Bates*) rationalis Philoſophiæ Medullam, in *Topicis* præsertim, aperiens.

Semel cum *Perronius* in prædio suæ Nobiles vicinos invitasset, cum *Romano*, tum *Reformata* Confessionis, & sermo de *Molineo* incidisset; quidam Præsident *Chevelier* dixit eum esse *Asinum*. Commotus *Perronius*, Minime (inquit) censendus est inter *Asinos* *Molinaus*; nullus scilicet illi asino affricuit, qui non ab eo calce percussus abierit.

Cum vir ingenio & eloquentiâ insignis *Cussetellus* librum edidisset contra *Serenissimi Regis Jacobi* fidei confessionem, *Molinaus* Regia Confessionis Defensionem libro singulari suscepit. Liber Regi & Clero *Anglicano* fuit acceptissimus. Rexque super hac occasione cepit ad *Molinaum* scribere, & cum postea literis suis sepius dignatus est; mutuas ab eo literas postulans. Attervatur in Regis *Scriniis*, quem ego me vidisse memini; *Molinai* ad Regem *Epistolæ* Codex. *Gul. Bates* in *Vit. ejus*.

In libro cui titulus est *Novitas Papismi*, suam in *Græcis* literis peritiam simul & *Perronii* ignorantiam satis ostendit. Idem ibid.

Nostrâ ætate & styli perspicuitas, & rerum varietas maximè commendavit. *Molinaum*, communem *Galliæ* præceptorem. *Hottinger*. *Bibliothecæ* *Quadrupart.* pag. 197.

Acutissimum & eruditissimum Theologum, *Petrum Molinaum* vocat *Fridericus Spanhemius* parte prima *Dub. Evangel.* p. 280.

Miseras mihi aureolum *Vatem* *Veteris* in *Philosophiâ* *Doctoris* mei, nunc etiam in *Canonicorum Cantuariensium Collegio*, *Collegæ* honoratissimi. Magni *Molinai* nomen adderem, si hoc inter nos esset opus, qui taciti etiam veneramus nomen, quod orbis prædicat universus. *Ger. Jo. Voss* in *Epist. ad Andr. Rivet.* pag. 75.

Ipsam miror de *Eucharistia* & de *Purgatorio*: Cor meum possidet dum lego ejus *Consolationes* ad *Fratres* suos *Ecclesiæ Gallicanæ*, ut & *Tractatum* ejus de *Amore* eiſa *Deum*. Enixè optarem *Gallicam* linguam addiscere ad hoc unum ut illum intelligerem; Et jam pridem in voris habui ac etiamnum habeo ut mihi comparem aliquid eorum quæ scripsit. *Doct. Truisse.* *Angl.*

Hic Author inter *Hæreticos* *Prinæ Classis* rejicitur in *Ind. Tridentino*.

Vatias

vit. *Idem ibidem pag. 239. 240. Angl.*

Helmonti pater tanti fiebat Bruxellis, ut non nisi desperati ad illum quasi ad Sacram Anchoram confugerent, quorum non exiguum ab Orci faucibus eripiebat numerum. At Zoili eorum nonnullos quoque facere cedere objiciebant, id quod prudenti nalli mirum obtinget, siquidem

Non est in Medico semper relevetur ut ager:

Interdum doctâ plus valet arte malum.

fuerit Helmonti satis, plurimos à Zoilis morti adjudicatos, viros repetiisse Laves Theorica quæ habet alta sunt, eruta è Natura Principiis, ingenii dote, ipsa Naturâ duce, & Igne administrante; ea profectò digna sunt, quæ ab homine docto explanentur. Nic. Franchimont in Epist. præfix. Franc. Osvaldi Grembs Arbori Inregre & Ruinosæ Hominis.

In J. B. Helmontii Opera contra Galenistas.

Clande Scholas, Galene, tuas: satis occisorum est,

Ohe jam satis est: plena sepulchra sonant.

Namque cruor clysterque tibi sunt pharmaca: sæpe

Das nihil: in Critico spes tibi sola die.

Inter ea in salis vena, linguaque perusta,

Totus & urinâ, stercoribusque stupes.

Non agnum juvat hoc: illi Medicina paranda.

Nil opus est morbi testibus: ac Medico.

Astamen exspectas pretium post funera magnum;

Sic canis aegrotum, spectat, amatque pecus.

Unus Apollinea potis est Helmontius arte,

Quos alter morbi liquerat, eripere!

Jan. Walhornius D. Majest. suæ Consultarius.

P E T R U S M O L I N Æ U S

Clar. An. D.

MDCXL.

Gallus, natus est anno 1568. Octob. 18. in agro Vexinati. Pastor primò Ecclesiæ Aurelianensis, dein in Academiâ Lugduno-Batavâ docuit; Sedam tandem translatus est, obiit Sedam 1653. ætatis 90.

Scripta ejus sunt: Elementa Logica—Meditationes in Psal. 12.—Novitas Papismi, adversus Jac. Perronium Episcopum Eburonicensem—De Peregrinationibus & Altaribus—In Purgatorium, & Indulgentias, ac satisfactiones liber, cui titulus est *Aqua Siloe, Gallicè*—Apologia Cœnæ Domini—Anatome errorum Cassetelli—Defensio Fidei Catholicæ pro Serenissimo Majoris Britannia Rege Jacobo—Meditationes de Vanitate, & de Amore Dei—Responsio ad 12. Quæstiones

Petræ

Petri Cottoni, una cum 64. Quæstionibus *Cottono* regestis. — Acta Disputationis cum *Petro Cayerio*, excepta ab *Amanuensibus* ex ore Disputantium. Et quædam alia minutula.

Molinaus quidem multis artibus pollebat; sed omnium eminentissima fuit disputandi peritia, multo usu confirmata, mirum ingenii acumen, serena. iudicium, non unquam ira aut impatientiâ obturbatum, quæ disputationes gravissimè institutas solent abruptare. Dr. *Gul. Bates* in *Vit. Petr. Molin.*

Magnus *Josephus Scaliger* *Molinaum* fecit maximi. Quando *Molinaus* *Logicam* suam *Leyde* edidit anno 1596. *Scaliger*, prælectâ ejus Præfatione ad Juventutem *Studiolam*, de eâ pronunciavit, *Hæc Epistola non est hujus ævi*. Fuit *Logica* ista tredecies intra paucos annos prælo commissa, & in plurimis Academiis publicè prælecta; utpote intimam (inquit *Bates*) rationalis Philosophiæ Medullam, in *Topicis* præsertim, aperiens.

Semel cum *Perronius* in prædio suo Nobiles vicinos invitasset, cum *Romana*, tum *Reformata* Confessionis, & sermo de *Molinao* incidisset; quidam *Præsident* *Chevelier* dixit cum esse *Asinum*. Commotus *Perronius*, Minime (inquit) censendus est inter *Asinos* *Molinaus*; nullus scilicet illi alino affricuit, qui non ab eo calce percussus abierit.

Cum vir ingenio & eloquentiâ insignis *Cussetellus* librum edidisset contra *Serenissimi Regis Jacobi* fidei confessionem, *Molinaus* *Regiæ Confessionis* Defensionem libro singulari suscepit. Liber *Regi & Clero Anglicano* fuit acceptissimus. Rexque super hac occasione cepit ad *Molinaum* scribere, & cum postea literis suis sepius dignatus est; mutuas ab eo literas postulans. Attervatur in *Regis Scriiniis*, quem ego me vidisse memini, *Molinai* ad *Regem* Epistolatum Codex. *Gul. Bates* in *Vit. ejus*.

In libro cui titulus est *Novitas Papismi*, suam in *Græcis* literis peritiam simul & *Perronii* ignorantiam satis ostendit. Idem ibid.

Nostrâ ætate & styli perspicuitas, & rerum varietas maximè commendavit. *Molinaum*, communem *Galliæ* præceptorem. *Hottinger*. *Bibliothec. Quadripatt.* pag. 197.

Acutissimum & eruditissimum Theologum, *Petrum Molinaum* vocat *Fridericus Spanhemius* parte prima *Dub. Evangel.* p. 280.

Miseras mihi aureolum *Vatem* *Veteris* in *Philosophiâ* Doctoris mei, nunc etiam in *Canonicorum Cantuariensium Collegio*, Collegæ honoratissimi. Magni *Molinai* nomen adderem, si hoc inter nos esset opus, qui taciti etiam veneramur nomen, quod orbis prædicat universus. *Ger. Jo. Voss* in *Epist. ad Andr. Rivet.* pag. 75.

Ipsam miror de *Eucharistia* & de *Purgatorio*: Cor meum possidet dum lego ejus Consolationes ad Fratres suos *Ecclesiæ Gallicanæ*, ut & Tractatum ejus de Amore erga Deum. Enixè optarem *Gallicam* linguam addiscere ad hoc unum ut illum intelligerem; Et jam pridem in vocis habui ac etiamnum habeo ut mihi comparem aliquid eorum quæ scripsit. *Doct. Twisse*. *Angl.*

*Hic Author inter Hæreticos *Prinæ Classis* rejicitur in *Ind. Tridentino*.

Vatiani

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

NIC. CLAUD. FABRIC. PEIRESCIUS

Clar. An. D.
MDCXX.

Gallus, Natus est in *Belgenferii* castro prope *Tolonem*, primo die Decembris 1580. Senator *Parlamenti Provincia*, ingenio inter primos sui Seculi: philosophus acutissimus, Mathematicus eximius. Obiit *Aquis Sextiis*, Anno 1637. In *Academia Romanâ* funebri Oratione, aliquot Cardinalibus presentibus, in literatorum panegyri, honoratus. *Elogia* ejus, linguis quadraginta expressa, in uno volumine habentur, cui titulus, *Ranglossia. Hofman.*

Copiosè & integrè quidem sex libris, illustris hujus *Peirescii* Vitam descripsit *Petrus Gassendus*, *Divensis* Ecclesiae praepositus, & *Parisiis* Regius Mathematicos Professor, ejus jam tertia Editio eruditorum manibus assidue teritur. Catalogum MSS. Propriorum Illustris hujus Viri praedictus *Gassendus* in Auctario subnectit, quò nos lectorem remittimus.

Nunquam satis laudandus vir *Nicolaus Peirescius*. *Salmas. de Primat. pag. 104.*

Nicolaus Fabricius Peirescius vir aeternâ famâ dignissimus. *Sarrav. in Epist. ad Jacobum Palmarium, Rothomag. Non. Aug. 1640.*

Vir & eruditione & genere nobilissimus, nec sine honoris praefatione nominandus *Fabricius de Peiresc*, regius in *Aqua-Sextiensi* Curia Senator, literarum, dum vixit, magnus in laudatorem, & literatorum *Mecenas* planè incomparabilis. *Am. Clement. in Vit. Salmasii.*

Amplissimus Vir, & Antiquitatis Profanae & Ecclesiasticae studiosissimus *Peirescius*. *10. Morin. in Opusc. Hebraeo-Samarit. p. 95.*

Vir amplissimus *Nicolaus Peirescius*, in cujus morte & litera & literati omnes damnum incredibile fecerunt. *Gros. in Annotat. ad lib. de Veritat. R. C. cap. 2. sect. 16.*

Porro in testimonium *Camdenus Peirescium* observavit, maximè fecit, cumq; Notis ad *Britannorum* Numismata, vocat *Juvenem nobilissimum*, & in re nummorum antiquariâ longè doctissimum & perspicacissimum. *Ludov. Molinæus Orat. in laud. Gul. Camderii.*

Vir dignitate, eruditione & virtute illustris. *Conring. in censur. diplom. Lindav. Ludov. c. 5.*

Nobilis Gallus, vir immortalium meritorum. *Rupert. ad lib. 2. H. de O. J. pag. 17.*

Vir ad ornandas & adjuvandas literas omnis generis factus à naturâ, à doctrinâ eruditus, à fortunâ instructus. *Jo. Boëcler. in Praefat. Comment. ad Gros. de J. B. & pag. 1.*

Heu rerum vice, heu fata infanda, heu mors acerba & infensa bonis omnibus, quae gestienti laetitiae intercessit, Viro illo incomparabili, *Peirescio*, tunc, cum nihil minus quàm de ejus occasu timebatur, & vivis sublato: ubi enim crinitum sidus effulsit, ubi de caelo intonuit, ubi terrae motus & fragores insoliti: Spectraque

sublato ! Ubi enim crinitum sidus effulsit ? Ubi de cœlo intonuit ? Ubi Terzæ
 motus ac fragores insoliti , spectraque & portenta apparuerunt in ejus Viti om-
 nium maximi, omnium optimi , sapientissimique interitu ? *Is. Bullart. Acad.*
Scientiar. Lat. & Gall.

Hoc ejus Epitaphium à *Nicolao Rigaltio* scriptum :

*Ecce finis Nicolaus Fabri Peirescius, Amplissimi Ordinis in Aquar. Sext. Cu-
 ria Senator Christianam Resurrectionem expectat : Reconditissimos Antiquaria
 Supellestilis thesauros sagacitate, consilio, liberalitate, cunctis orbe toto disci-
 plinarum studiosis, aperuit, doctissimis unde proficerent sæpè monstravit, miræ
 beatitate felix, seculo satis rixoso notissimus sine querelâ vixit. 8. Kal. Jul.
 Chr. 1637. ætatis sue 57. Optimo viro, Bonos omnes benè apprecare decet.*

LAURENTIUS PIGNORIUS.

Clar. An. D.
 M. CXX.

P *Atavii* natus est Anno Dom. 1571. die 12. Octobris. Obiit Anno 1631. die
 15. Julii.

Opera ejus Latina sunt : *Mensa Isiaca*, quâ sacrorum apud Ægyptios ratio &
 simulacra subjectis tabulis æneis simul exhibentur & explicantur — De servis,
 & eorum apud Veteres Ministeriis — Notulæ extemporariæ in Emblemata
Andree Alciati — *Prosopopœia Aldine Catella* — *Magnæ Deum Matris Idae*
 & *Attidis Initia* — Carmen ad *Urbanum VIII. P. M.* — Miscellæ Elogiorum,
 Adclamationum, Adlocutionum, Conclaminationum, Epitaphiorum — Symbo-
 larum Epistolicarum liber. *Italicè* varia scripsit.

Totius Antiquitatis indagator acerrimus, & in Veterum Numismatibus in-
 terpretandis oculatissimus. In heroico carmine vera *Musarum* & *Apollinis* pro-
 les audit. Elogiographus egregius passim ab omnibus salutaris. *Iac. Phil. Te-
 masin. in Vit. Pignor.*

Laurentius Pignorius vir verè eximius. & qui præscam illam, propriamque
Itatorum laudem, sive prosâ sive versu scribit, fortiter it restitutum. *Dan. Heins.*
in Epist. ad Dominic. Molinum Lugd. Bat. 13. April. 1622.

Pignorii libellus est egregius, & profectò est vir ille summum omnino *Italiae*
 vestrae ornamentum. *Ioan. Meurs. ad Dominic. Molin.*

Cujus ego [*Pignorii*] omnia & avidè lego, & maximi facio, uti rarâ ejus
 eruditio meretur. *Voss. ad Dominic. Molin. Lugd. Bat. prid. Id. Sept. 1625.*

Ob eximiam eruditionem, atque humanitatem mihi charissimus vir, *La-
 rentius Pignorius. Idem de Hist. Lat. l. 3. p. 550.*

Hæc omnia *Manuscripta* supersunt *Passavii*, apud clarissimum, & diffusè re-
 conditaque eruditionis virum *Laurentium Pignorium. Idem ibid.*

Sileant marmora, taceant æræ, obmutescant picta, sculpta, cælata monumen-
 ta : omni ære, ac marmore firmius, & perenniùs, *Pignori* doctissime trophæum
 illud

istud erit, abs te sapientissimo, prudentissimo, felicissimo *Antonio Priolo* Principi erectum ----- Salve interim, *Pignori*, pignore quolibet carior, ac pretiosior, qui dum aliis immortalitatis specimen impertis, tui memoriam in omnem posteritatem longissime propagasti. *Andr. A. aurocen. Epist. postrema 246.*

Idem præstitit in elegantissimis suis Emblematis *Hadrianus Iunius*, sed in *Alciatini* ante me adhuc nullus: nisi quod *Pignorius* plurimas figuras ex venerandæ Antiquitatis monumentis passim correxit, & feliciter restituit, cui sane hac in parte multum debemus. *Joan. Thuius Præfat. Emblem. Alciat.*

Vir clarissimus *Laurentius Pignorius* rerum antiquarum rariorumque, ut *Index*, ita & *Vindex* excellentissimus. *Felix Osius* in *Castig. in August. Hist. Mussæti* pag. 191.

Vir amicissimus, multarum, atque adeo reconditarum rerum notitiâ petinsignis *Laurentius Pignorius*. Idem in *Urbe Ætern. l. 1. c. 1.*

A quod monumenta propemodum omnia vetera non excussa modò, sed extrita penè sunt. *Idem ibid.*

Pignori industriam immortalis vitæ inter mortales dignissimam nunc jacere, quis tam alienus ab humanitate est, ut æquo animo sustineat? Nam & cum vixisse, idem mihi *Maximilianus* noster constanter affirmavit, & tuâ quidem fide. Sed erramus: non vixit, sed vivit, & cum beatis *Calixto* fruatur aurâ divinæ contemplationis. Neque enim aliter ut sentiamus, ingenium, candor, sinceritas, probitas, fides, quæ in scriptis ejus clucescunt, mihiq; aliunde satis cognita, perspectaque fuerunt, permittunt. *Melch. Haiminsfeld. Goldast. in Epist. ad Dominic. Molinum.*

Extat de *Servis*, & coram apud *Veteres Ministerii* *Commentarius Patavi* 4°. Anno 1656. & *Amstelodami* apud *Andr. Frisium* 1674. 16°.

Extat *Mensa Isaca. Amstelodami* apud *Frisium* 4°. anno 1670.

Extant *Magnæ Deûm Matris & Actidis* initia. *Parisiis* apud *Nicol. Buon* 1623. in 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Laurentio Pignorio, alteri hujus *Ecclesiæ* primum *Pærocho*, deinde *Tarvisii* canonico, pietate ac morum sanctitate spectatissimo, literarum omnium, cum graviorum, tum politiorum, peritissimo, penitioris Antiquitatis non minus certo quam curioso indagatori, Patriæ, Amicorum, & sui ipsius Memoria luculentissimis *scriptionibus* propagatori, *Musarum* denique & *Gratiarum* corculo, & oculo, *Dominicus Molinus Sen. Ven. Amico*, ac *Hospiti* carissimo, & jucundiss. P. Ob. Ann. 1613. idib. Junii, vixit Annos 59. Mens. 8.

FFFFF

PETRUS

PETRUS GASSENDUS

Clar. A. D. **G**allus, Dinienſis Eccleſiæ Præpoſitus, & Pariſiis Regius Matheseos Pro-
fessor, necnon Philoſophiæ Epicuræ Inſtaurator: obiit anno 1655. æta-
tis 64.

Scripſit 8. Exercitationes adverſus *Ariſtoteles*: Octo libros de Virâ *Epicuri*:
Inſtitutionem Aſtronomiam: Vitas *Tychonis Brahe*, *Nicol. Copernici*, *G. Pur-*
bachii & *Ioh. Regiomontani*: Vitam *Nic. Claud. Peireſcii*: Calendarium Rom. &c.

Petrus Gaſſendus Dinienſis Eccleſiæ Theologus, vir primarius, qui novo in-
genii acumine, diſertâ Orationis texturâ & admirandorum monumentorum
copiâ *Europa* innotuit. *Leon. Allat.* Ap. Urban. p. 70.

In eo [*Petro Gaſſendo*] peractæ ingenium & iudicium, incredibile ſtudio,
labor indefeſſus, ſingularis in aſſerendâ veritate methodus, varia eruditio, eaque
exquiſitiſſima, terſa & elaborata ſcriptio, bonitas eximia & pietas, vitæ gravitas,
morumque integritas ſumma, frugalitas priſca, Theologus inſignis, & in Aca-
demiâ *Pariſienſi* Regius Mathematicarum Profeſſor. *Ioan. Lamoignon* in Epist. quad. de
Gaſſend.

Petrus ille Gaſſendus, vir profeſſor capitalis, & mirâ ingenii felicitate, quâ
per omnes ſcientias æquè ſe diſſundit, haud abſque ſtupore ſpectandus. *Gab.*
Naud. in Epist. ad *Leon. Allatium*, Urbini die 18. Aug. 1632.

— Nec ut recentiores illos commemorem, acumine ſimiles *Antiquis*, &
propè pares, *Galileum*, *Gaſſendium*, *Gilbertum*, *Merſennum*, *Carteſium*. *Isaac.*
Barrow in Opuscul. p. 87.

Nemo aut acrius aut uberiùs, aut quidem felicitiùs *Epicuri* apologiam confe-
cit quàm *Petrus Gaſſendus*, vir quidem magnus, omni que, ſi quis alius doctrinâ
eruditus, nec tamen eruditione, quàm aut iudicio, aut candore nobilior. *Sam.*
Parker. Diſputat. de Deo. Diſput. 1 §. 12.

Quis eruditorum eſt hominum (ſtudioſve ſeverioribus deditorum) cui Tu
ignotus, qui tibi innotescere non ſummo mentis ardore cupiat? Nempe ſæculi
noſtri decus ſummum eſſe te, iudicant ii omnes qui in Naturæ atque ſcientiarum
ſcrutinio paulò profundius verſantur. Illud certè habes peculiare atque tibi pro-
prium, quod in omni literarum genere adeo excellas, ut in quâ tu parte maxi-
mè verſatus ſis, planè difficile ſit decernere. Ita enim Mathematicas Diſciplinâs
Philoſophiæ ſtudiis ac linguarum adjunxiſti, ita his omnibus ſtyli nitorem indui-
ſti, ita ingenium ubique animi candorem, eximiamque generoſæ mentis gra-
tiam, per omnia tua (quæ plurima ſunt) elucere facis, ut impoſſibile eſſe ju-
dicem, tua vidiſſe, & te non ſuſpicere atque amare. Ego certè ab Adoleſcente ita
tui ipſius amore exarſi, ut ſæpe mihi in animo fuerit *Galliam* tuam proficiſci, co-
autolo ſine aut præcipuo, ut paſcerem oculos te intuenſo. *Seth. Ward.* in De-
dicat. præfix. lib. cui tit. *Aſtronomia Geometrica*.

Jure merito (vir clariſſime) doctus exiſtimaris, utpote qui Philoſophiam, &
Mathematicas

Mathematicas Scientias calles, easque longè aliter quàm vulgus Professorum, doces. Relictâ enim illâ viâ, quæ ab aliquot sæculis obtinuit, & in Scholas barbaram quandam Philosophiam induxit, de rebus pulcherrimis eleganter, quantum materiæ difficultas patitur, disseris, nec rerum sublimitatem verbis sordidis dehonestari sinis. Quod testantur egregia tua monumenta, ex quibus aliorum scientiarum notitiam cum politioribus literis te conjunxisse manifeste apparet. *Roland. Marf. epist. l. 1. epist. 33.*

Anno 1628. ac Princeps, variâ doctrinâ, imprimis *Mathesi* eluxit *Petrus Gassendus*, *Gallus*: cujus singularem, & multi jugam eruditionem, non potui non mirari, cùm, *Belgicam* hanc lustrans, anno 1629. me non semel salutationes & alloquio suavissimo, dignaretur. *Voss. de Mathematicis.*

Gassendi quatuor Epistolas de apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, hisce verbis laudat *Ioannes Gerard. Vossius*: "Opus est elegans, & eruditum; quodque animum pariter, & fructu pascit, & recte et voluptate. *Voss. de Mathem. c. 61. sect. 12.*

Petrus Gassendus Anno 1624. edebat *Exercitationes Paradoxicas* octo adversus *Aristoteleos*. In quibus *Ramistam* se prodit & acerrimum *Aristotelis* calumniatorem, quanquam nihil minus se facturum Præfatione pollicetur. Sed perdidit *Gassendum* cœpti insolentis, ut sex libros reliquos tenebris æternis damnaverit, & cùm *Aristotelem* vituperare sine dedecore non posset, ad alterum extremum delapsus, *Epicurum* laudare, ejusque Philosophiam illustrare cœpit, idque meliori jure & successu. *Ioan. Ions. de Scriptor. Hist. Philosoph. p. 313.*

Certum est nos in bonarum literarum historia nullum exemplum habere lucidioris, doctioris & acutioris discursûs; nec subactioris judicii, vitæque regiminis sapientioris & moderatioris quam in hoc Philosopho. *Sorbiere Epist. 49. Gallicè.*

Gassendus est Author qui satis laudari nequit. In tota Vetustate nullus reperitur Philosophus qui sex ampla volumina tam nervosè conscripserit. *Rapin. Animadv. in Physicam. Sect. 9. Gall.*

Gassendus, qui censeri tantum voluit *Democritica Epicuræq;* Philosophiæ Restaurator pauca è proprio penu loquitur, de suo ferè nihil habet præter styli venustatem, quæ Authoris misisti famam ipsi facile conciliavit. Ad ipsum in ejus *Physica* refutandum, sufficiunt *Aristotelis* adversus *Democritum* ejusque Discipulos Argumenta. Idem in *Philosophiam*, *Animadv. 18. Gall.*

Opera ejus omnia in 6. Tomos distributa, *Lugduni* anno 1658. prodierunt.

Hoc ejus Epitaphium solido marmore albo & nigro positum *Juveris* in Ecclesiâ S. *Nicolai Campanensis*, atque in ipso Sacello illustr. Familæ *Mommorianæ*, quod S. *Iosepho* sacrum.

Petrus Gassendus, *Diniensis Civis*, *Presbyter*, ejusdem Ecclesiæ *Prepositus*, S. *Theologiæ Doctor*, in *Academia Parisiensi* *Regius Mathematica Professor* hic requiescit in pace. Qui natus est anno Christi 1592. Die 9. Kal. Febr. Obiit

FFFFF 3

1655.

1655. die 9. Kal. Nov. depositus est 7. Kal. Henricus Ludovicus Habertus de Montmor. Libell. Suppl. Magister: viro pio, sapienti, docto, amico suo & Hospiti posuit.

Aliud Epitaphium:

Hic jacet, non unus è Septem Sapientibus, verum tota sapientum familia, Philosophi omnes, Politici, Philologi, Mathematici, Theologi eodem tumulo teguntur; Academia veteris & nova, Lycei, Stoa, hortorum rudera, vestigia, è quibus jamjam reparanda & multò splendidius restauranda edita doctrina sapientum templa serena. Vbi veluti totidem oracula, sistendi erant rediuvivi & audiendi Thales, Anaxagoras, Pythagoras, Hippocrates, Democritus, Socrates, Plato, Aristoteles, Zeno, Epicurus, Lucretius, Cicero, Seneca, Plutarchus, Sextus & quotquot hujuscemodi heroum ad nostra usque tempora extitere, hinc jacent cum Musis, Pallade & Apolline, Pudor & Justitia soror incorrupta fides nudaque veritas. Quae universa magnum Petri Gassendi nomen complectitur. Tu Viator erudite! luge sortem generis humani, cui mors invida eripuit fidissimum, diligentissimum Naturae Interpretem, Virtutis, solida Pietatis, bona Mentis Cultorem, Vindicem, Propagatorem integerrimum, acerrimum, felicissimum. Vixit sine querela, sorte suâ contentus, interioris nota amicis jucundissimus, viris imperiò, auctoritate, doctrinâ, sapientiâ praestantissimis acceptissimus, charissimus; non apud exteros solum, sed & in patriâ suâ amorem & venerationem moritus, consequutus. Annos LXIII. menses IX. dies XIII. aeternum sui desiderium relinquens Lutetiae Parisiorum A. D. 1 X. Kal. Nov. 1655. Abrahamus Prææus, Thomas Mortellus, Samuel Sorberius, Franciscus Bernerius, Amico veteri, Praeceptor bene merito, grati animi monumentum M. M. P. P.

In Effigiem ejus hæc carmina composuit Auctor Anonymus;

*Hic est ille, dedit cui se Natura videndam,
Et Sophia aeternas cui reseravit opes:
Invida non totum rapuistis sidera. Vultum
Nantolius. Mentem pagina docta refert.*

JACOBUS SIRMONDUS, Soc. Jes.

Clar. An. D.
MDCXXV.

N Actione Gallus, patriâ Arvernus Ricomagensis, Rector olim Collegii Parisiensis, obiit anno Dom. 1652. ætatis 93.

Varios autores edidit notisque eruditis illustravit, ut Sidenium Apollinarem, Gosfridum Vindocinensem, Ennodium Ticinensem, Petrum Cellensem, Idacii & Marcellini Chronica, &c. Theoderici Cyrenensis Episcopi opera, in 4. Tomos distincta.

uncta, ejus curâ & operâ lucem publicam aspexerunt.

Virtotius *Antiquitati* curiosus investigator, & *Latine Græcæque* impensè doctus, & in omni penè literarum genere exculcissimus, *humaniores Literas Theologicis* admodum decorè conjunxit: qui indefatigabili studio penetralia quæque *Bibliotheca Vaticana* perlustravit; qui inter nostri sæculi primos viros disertos meritò est adnumerandus: quæ omnia sunt *Cardinalis Baronii de Sirmondo* Elogia.

Diligens *Sirmondi* nostri in pervidendis *Veterum Scriptis* perspicacitas & ingeniosa felicitas *Phil. Labbe* Tom. 2. de Script. Eccles. p. 252.

Sirmondus ob candorem tanquam rem raram, à multis laudatur. *Konig* in *Biblioth.*

Sirmondi magnâ sunt in literas merita. *Grot.* epist. 128. ad *Petr. Puteanum*.

Vir ille magni judicii optimæque fidei *Sirmondus*. *Idem* *Discuss. Rivetiani* Apologetic.

Vidit me hîc dudum *Jacobus Sirmondus*, vir, ut scis, eruditissimus. Is Regis conscientiam nunc gubernat, bono sanè publico. *Aug. Grot.* in Epist. 883. ad *Vossium*.

Jacobus Sirmondus vir eruditione clarus, ut ex notis ejus ad *Sidonium, Ennodium, Facundum & Concilia Gallie* apparet. *Idem* epist. 882. ad *Ludovic. Camerarium*.

Commentario in varios *Auctores* ille tantâ elegantia, tantoque cum judicio conscripsit, ut nihil in eo genere perfectius esse possit. Atque ut vel una ab *Apelle* ducta linea, manum præstantissimi artificis olim indicasse dicitur, sic unica *Jacobi Sirmondi* quantumvis brevis nota, ad doctrinam ejus declarandam abundè suffecerit; sed celeberrimi & præstantissimi omnium judicio sunt ii libri, qui in contentioso & pugnaci scribendi genere versantur. *Henric. Vales.* Orat. in obit. *Sirmond.*

Nec dubium est quin quamdiu suis honor *literis* stabit, quamdiu *Historia*, quamdiu *Antiquitatis & Humaniorum artium* studiosi supererunt, tamdiu *Jacobi Sirmondi* nomen celebre atque illustre inter eruditos futurum sit. *Idem* ibid.

Ordinis sui decus *Jac. Sirmondus*. *Colomes.* in *Paralipom.* ad *Chartophyl.* Eccl. p. 6.

Nec melioris judicii hominem *Jacobo Sirmondo*, nec diligentiorum *Andream Schotto*, reperire facile possis. *Barrh.* l. 19. t. 6. *Adversar.*

Ille verò non cessabit unquam laudari, quamdiu *literæ* vigeant & studia *Christiane Antiquitatis* suos habebunt æstimatores. *Idem* ibid. c. 11.

Suo tempore sagacium *Criticorum* exemplar existimabatur; cum præter ingenii vim, judicii soliditatem, animi rectitudinem & sinceritatem, longam adhuc haberet experientiam characteris *Autorum* & meriti librorum, quam petiti- naqi plus quàm septuaginta annorum lectione sibi comparaverat. *Judicia Erudi- torum Parisiis* 1685. per *Bailletum*. Gall.

Providentia Divina videtur *Jes. Sirmondi* vitam prorogare voluisse usque ad obitum *Salmasii*, ad *Cruices* honorem & authoritatem tuendam, quam hic tyrannide

GERARDUS JOHANNES VOSSIUS.

Archipalatinus, eloquentiâ & eruditione seculi hujus inter principes. Na- Clar. A. D.
tus anno 1577. Dordraci literis incubuit, cum Erycio Puteano. Dein eru- MDCXXV.
ditarum linguarum notitiâ exactè imbutus, præcipuas Europe urbes invisit, ubi-
que magnâ veneratione cultus. Reversus, Dordraci, Lugduni Batavorum, &
Amstelodami docuit. Obiit anno 1650. Hofman.

Extant ejus Grammatica Latina: Rhetorica: Liber de naturâ Logices: Li-
ber de naturâ Rhetorices: Institutiones Poeticæ: Etymologicon Latina Lin-
guæ: Liber de Philosophiâ & Sectis Philosophorum: Liber de Historiis
Græcis & Latinis: De quatuor Artibus popularibus: De Scientiis Mathema-
ticis: Tractatus de Glossematis vitiiisque Latini Sermonis: Theologia Genti-
lium: Theses Theologicæ: Harmonia Passionis Christi: Historia Pelagiana:
Tractatus de Baptismo: De tribus Symbolis: De Arte Historicâ: Chronologia
Sacræ Isagoge: Tractatus duo, de cognitione sui, & de studiorum ratione: In-
stitutionum Oratoriarum libri 6.

Ego certè ita sentio, neminem inter Theologos nostros repertum fuisse, qui
minùs juraret in verba cujusquam Magistri, qui aliorum sententias æquius ex-
penderit, & qui veritatis diligentior fuerit indagator. Andr. Rivet. Apologet.
pro verâ pace Eccles.

Josephus Scaliger cum Vossii institutionum Oratoriarum libros perlegisset, in-
genue professus est, se ab eâ lectione doctiorem evasisse, nec à veteribus ipsis
quenquam extare, qui in eo argumento Vossio palmam præriperet. Casaubon.
verò hoc de Vossio erat judicium, nihil ejus Rhetoricus esse perfectius, nihil ni-
tidius, singularem eruditionem, lectionem multiplicem, rectum judicium ubi-
que clucere. Konig in Biblioth.

Non potueras melius consulere liberis tuis, quàm quòd eorum spem Vossio
commendas, raræ tum probitatis, tum eruditionis viro. Memini à Casaubono
summis laudibus prædicari Oratorias ejus Institutiones. Tum quæ de Pelagianâ
Historiâ conscripsit, maximi hîc ab omnibus fiunt. Grot. Epist. 38. ad Aub.
Maurerium.

Est mihi vir ille (Vossius) optimè notus, nec quidquam tantum magnificum di-
xero, quin ejus doctrina virtusque superet. Baud. 26. Centur. 2. Epist. 26.

Iohannes Gerardus Vossius, omni doctrinarum genere atque omni eruditione
mirabiliter excultus. Utinam Orthodoxâ Fide imbutus fuisset. Ioan. Card.
Bona.

Vossius vir mirabilis, & de quo merito dubites utrum majorem à doctrinâ &
ingenio, an à modestiâ laudem mereatur. Bochart. Geogr. sac. p. 485.

Ejus liber de Historicis Græcis opus miræ eruditionis, ex cujus lectione nos
profecisse non parum ingenuè profiteamur. Idem ibid. p. 864.

Gerardus Iohannes Vossius tot scripsit & tantæ utilitatis libros, ut ejus merita
pauci assequantur. Quæ enim in Historicorum Græcorum & Latinorum cogni-
tione

tione tenebræ per eum sunt dispulsæ doctissimis libris de *Historiis Græcis & Latinis* ! ut jure doceamus non absolutum ab eo esse laborem similem quo *Potestas Græcos & Latinos* variis tenebris & difficultatibus itidem liberare conabatur: quo imperfecto labore tantisper fruimur dum à felici aliquo ingenio is perficiatur. *Jonsius de Scriptor. Hist. Philosophic. p. 313. 314*

Vir Clarissimus *Ioannes Vossius*, quò nemo rem Grammaticam accuratius excussit & explicuit. *Gataker de Nov. Instrumenti stylo Dissert. c. 23.*

Tuum de *Grammaticâ Arte* accepi, exactissimum in hoc genere Opus, ac cui nullum priorum vel prisce ævi vel nostri possit comparari. Non pueris tantum hæc Scripta, sed viris, qui hinc haurirent unde doctiores evadant, quæque aliunde doceri non possent. *Salmas. l. 1. epist. 74.*

Quantum me, bone Deus ! (ut reliqua jam taceam) ultimi de *Historiis Græcis* libri ceperunt ! Tam felici industria ulus es, ut quicquid à veteri ævo *Græcis* sudavit, ignorare jam docti indoctique desinant, quod omnes unus docuisti. Quæ divitiæ ! quæ deliciæ ! Nihil tam abditum, quod non legeris, tam dubium, quod non expenderis ; tam obscurum, quod non illustraris. *Eric. Putsch. in Litter.*

Proximis diebus aliquid nactus otii, legi eâ, quâ omnia tua soleo, aviditate ac animi affectu, tua de *Idololatriâ* : in quo contra fecisti, quàm nunc fieri solet, plerique enim titulos suos opere non implent: tu aliter nos decipis, plus dando quàm eras pollicitus. Nam præter omnium *Gentium* historiam, naturæ nobis pandis mysteria, & in tantâ rerum congerie servas, quod difficillimum est, ordinem. Præterea quoties *Veterum* aut Scriptura aut sensus in dubium venit, ostendis quàm exacta sit judicii tui trutina. Tum verò pietatis ac probitatis semina ita ubique inspergis, ut non alium nôrim librum efficaciorum corrigendis sæculi moribus. *Hug. Grot. in Epist.*

Inter tot libros quos celebris *Gerardus Vossius* conscripsit, nullus isto celebrior fuit & etiamnum est (qui scilicet *Theologia Gentilis* inscribitur.) Cæterum quantumvis egregium sit hoc Opus imperfectum tamen, ut & alia ejusdem Authoris complura remansit: hoc tamen discrimine, quòd istud ei semper honorificum sit futurum, cætera verò dedecori erunt ipsi. Hujusmodi sunt imprimis ejus *Etymologicum*, ejus de *Pœtibus Græcis & Latinis* bini Tractatus, ejusque ad *Chronologiam introductio*, quæ nunquam vulgari consuevit. *D. Colonice Biblioth. select. p. 87. &c. Gallicè.*

In quo Opere *Etymologico*, ut in aliis ejus Scriptis, non pauca sunt quæ miram propterantiam arguunt. Hæc tamen in quibudam festinatio viri illius estimationem haud minuit, dignissimi sanè, quem, ob tot præclara in vulgus emissa, omnis amet & admiretur posteritas. *Idem in observat. sac. p. 31.*

Gerardus Iohannes Vossius, magnum in bonis literis nomen, cujusque aded divitiis facilius credas inhiasse fures literarios, de quibus & conquerentem videmus, quàm ipsum simile quid patravisse. Tamen, quod *Jonsius* [de Script. Hist. Philos. p. 49.] observavit, *Vovverium* suppresso illius nomine quandoque secutus est. *Thomas. de Plag. num. 578.*

Gerardus

Gerardus Ioannes Vossius innumera ex *Martinio* desumpsit auctoris nomine: dissimulato. *Menag.* Amœnit. Jur. Civil. c. 39. p. 428.

Aliquando *Remonstrantium* partes secutus est *Vossius*: verum *Andr. Rivetus* in examine *Animadv. Hug. Grot.* p. 68. testatur, cum ab *Arminianis* iterum ad *Calvinistas* tr. nihil.

* *Gerardi Ioannis Vossii* Dissertationes tres de tribus *Symbolis Apostolice Athanasiano, & Constantinopolitano*; prohibentur in decreto 10. Junii 1654.

Extat *Historia Pelagiana. Amstelodami* 4°. 1655.

Extant de *Idololatriæ sive Theologiæ apud Gentiles Origine* Libri 4. *Amstelodami*, 1641. in 4°. 2. volum. & deinde additis Libris aliis tribus *ibid.* anno 1668. in fol. apud *Joan. Blacu.*

Extant de *Historicis Latinis* libri 3. *Francofurti ad Manum* 1677. 4°.

Extant de *Historicis Græcis* libri 4. *ibid.* 1667. in 4°. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Hoc Tumulo plorat Pietas, & candida Virtus,

Et Lucis Pallas Saxeæ dirigit:

Invida Mors ridet, ridet quoque Vossius illam,

Dum calamo Mortem vincit, & Ingenio.

LUDOVICUS CAPELLUS.

C *Allus, Sedanensis, Sacræ Theologiæ & Linguarum Orientalium Profef-* Clar. An. D: MDCXXX.
for in Academia Salmuriensi. Vir Hebraice doctissimus, Anno 1658. Obiit
octogenario proximus. *Spicilegium* in Nov. Testam. confecit, in quod multa aliis nec dicta nec observata congeffit. Scripsit etiam *Criticam Sacram*, ut & *Opusculum de Punctis Hebraeorum*. Inter ipsum & *Buxtorfium* æmulatio gravissima fuit. *Konig.*

Vir summus, meus olim Præceptor, *Ludovicus Capellus. Bochart. in Geog. Sac.*

Magnum *Hebraizantium* oraculum habebatur in *Galliâ Ludovicus Capellus. Ioseph. Hall. Episc.*

Arcanum Punctuationis abs te Juris publici factum, legi antehac, vir Reverende; Ac jam tum ita judicavi, si quid tamen mei iudicii est, rei inter eruditos diu disputatæ, eam lucem tuâ diligentia allatam, ut dubitare non sit futurum posthac nisi pertinacium, sicut in eo labore alios, qui te præcesserant, ita in *Sacrâ Critice* etiam istam laborem tuum superasti. In quo nescio magisne indefessam sedulitatem mirari debeam, an uberrimam eruditionem, an iudicium limatissimum; quæ tres laudes in hoc opere ita inter se certant, ut in ambiguo maneat cui de tribus prima palma debeat. Sunt quidem nonnulla, ut rectè notasti, *indignissima* [calumniæ obnoxia] sed omnibus placere, nemini datum est.

Gggggg 2

minimè

minimè verò iis qui supra vulgus sapiunt. Contentus est magnis potius quàm multis laudatoribus. *Hug. Groi. in epist. 174.*

Capellum, virum in *Hebraicis* literis Sacràque Historià egregium, maximè facio. *Hug. Groi. in Epist. ad Principem de Lutere. Lut. 24 Octob. 1640.*

Hanc sententiam (de *Punctorum vocalium* inventione) post *P. Marinium* tuctur eruditè *Ludovicus Capellus* vir clarissimus in eximio Tractatu de *Punctorum Hebraorum* antiquitate. *Frid. Spanhem. 3. part. Dub. Evangelic. Dub. 129.*

Erudito sanè *Luc. Capelli* Tractatu pugna de *Punctorum Antiquitate* ita depugnata videtur, ut lis illa hodie sit *ignis diu. Spanhem. ibid.*

Praeter ceteris *Capellus* fortiter, & ut fusè, ita eruditè *Puncta à Masserebis* fuisse inventa probat, Opere eo, quod nomine suo præterito, de *Revelato Punctorum Arcano* inscripsit — Facile assentio doctissimo *Capello*, qui accentuum, ut vocant, punctorumque omnium doctrinæ extremam manum additam existimat à nobili *Massoretha Ben Ascher. Voss. de Art. Grammatic. l. 1.*

Communis fere est doctorum sententia, luculentissimè à *R. viro Lud. Capello* proprio opere demonstrata, *Puncta* illa quæ vocant *Hebraica*, non nisi serò & aliquot post *Christi* manifestationem seculis, jam extincto *Hieronymo*, in usu esse cœpisse. *Ioan. Dall. Epist. ad N. N. Lut. Kal. April. 1636.*

De *Punctorum* Antiquitate adeat qui volet, librum cui titulus est *Arcanum &c.* à *Thomâ Erpenio* amici nomine non diu editum in lucem, quo in libro *Questio* hæc non minus luculenter quàm copiosè pertractatur, novitasque *Punctorum* exquisitissimis & validissimis rationibus adstruitur. *Simeo Musius in Castigat. Animadversion. Morini, p. 159.*

De *Punctis* post mortem *Christi* auditis, omnium diligentiam superavit *Anonymus* Author *Diatribes* de verâ Antiquitate *Vocalium*, quam clarissimus *Erpenius* 1624. edidit. Ille enim sententiam istam adeo validè confirmavit, rationesque quæ in contrarium vulgò afferuntur, adeò solidè refutavit, ut doctissimorum Theologorum qui antea contrariæ sententiæ mordicè hærebant, alios in suam sententiam pertraxerit, alios verò non parùm dubios reddiderit. *Sixtin. Amama in Dissertat. de Nom. Iehova, p. 326.*

Quoad tuam (in tuo *Arcano*) conjecturam quod scilicet *Judæi* sua puncta desumpserint ab *Arabibus*, hanc verissimam autumo, meque demonstrare posse reor. Sed hæc omnia longam dissertationem exigunt. *Iohann. Morinus in Epist. 72. ad Ludovic. Capellum. Gall.*

Vir *Hebraicarum* literarum callentissimus *Ludovicus Capellus. Delac. Dupont. præfat. ad Metaph. Psalm.*

Ludovicus Capellus vir doctissimus, & in *Talmudicis* versatissimus. *Meric. Casaub. de quat. Linguis, p. 121.*

Vir exacti iudicii. *H. Conring. de num. Ebraeor. paradox. cap. 5.*

Hactenus in *Punctorum Hebraic.* origine astruendâ duo maximi magistri desudant, quorum alter *Arcani Punctionis* Author (cui nos multum profiteamur debere) limatissimo vir iudicio & undecunque doctissimus est. *Alexand. Moys. in exercit. de Scripturâ S. p. 69.*

Argumenta

ditus, atque indefessæ diligentiae, quæ & mortis accelerandæ, atque immaturæ ei causa fuit. *Valer Andreas.*

Scripta ejus hæc sunt: *Compendium Grammaticæ Hebrææ — Rudimenta Linguae Arabica & Persica — Grammatica Linguarum Orientalium, Hebraica, Chaldaica, & Syriaca inter se collatum — Animadversiones ad Vetus Testamentum, præsertim Syriacum — Animadversiones in Acta Apostolorum, quibus vulgatum Interpretem cum Textu Græco, Syro, Arabico contendit, & ex eo tueretur — In Apocalypsin S. Iohannis Syriace, Hebraicè, & Latine, cum Notis — Historia Christi & S. Petri ab Hieronymo Xaverio S. J. Persicè scripta, à se Latine reddita.*

Ille Phoenix sacrae Theologiæ. *Dilher. Disput. Acad. Tom. 1.*

Vir in Linguâ Syriacâ incomparabilis. *Idem Tom. 2.*

Optimus, & cum omnis egregiæ doctrinæ, tum literarum Orientalium peritissimus vir, *Ludovicus de Dieu. Marc. Zuer. Boxhorn. in epist. ad Brunonem.*

Quem quotiescunque ipsius in Scriptis meis mentionem facio, per conscientiam nequeo, quin encomiis extollam, qui tantâ pietate, Theologiæ veræ, artium, & linguarum fermè omnium cognitione, syderis instar ex alto coruscantis eminet. *Constantin. l'Empereur Epist. Dedicat. ad Itinerar. Benjaminis.*

Singularis humanitas ac modestia ita propria tui sunt, ut non minus eximiis his naturæ dotibus, quàm virtutis tuæ, ac doctrinæ merito, in amorem tui, & admirationem accendas, te quotquot de proximo noriunt. In quorum numero, ut me esse, non invitus agnosco; ita non possum, non ea venerari dona, quæ magnus ille Deus largâ manu in te cumulavit. *Iac. Crucius. l. 3. epist. ep. 1.*

Criticæ Notæ quas evulgavit Ludovicus de Dieu sub nomine *Animadversio- num in Veteris Testamenti Libros omnes*, quædam tantum selectiora Bibliorum loca respiciunt, quibus novas elucidationes afferre sibi arrogavit. Cum verò cæterorum explicationibus aliquid novi superaddere affectaverit, interdum evenit ut ad minimas usque Grammaticæ minutias descendat, plusque subtilitatis quàm soliditatis ostendent novæ illius interpretationes. Ad Linguas *Hebraica* affines frequenter confugit, ut eò melius vocum *Hebraicarum* significationem propriam eliciat. Cum illas Observationes Criticas in Biblia molitus est, perfectiorem reddere meditabatur novam Versionem Belgicam totius Scripturæ quæ ex Synodi *Dordracenæ* decreto erat elaboranda. Primum tamen consilium suum quandoque deserit, pleraque in suas Notas inferendo quæ meræ sunt eruditionis, quæque ad Criticam minimè pertinent: ut statim à primis Notarum suarum verbis, ubi observat quòd juxta Cabbalam quæ *Gematria* dicitur, probetur ex primis *Genesis* vocibus Mundum initio anni, id est mense Septembri conditum fuisse. Deinde eodem loco addit, quòd secundum aliam Cabbalæ speciem quæ *Temura* vocatur seu Literarum metathesis, Mundus Calendis Septembris creatus deprehendatur. Verum hujusmodi observatio pluresque id genus aliæ, quas Operi suo inseruit Author, prorsus inutiles sunt ad literalis sensûs explicationem & ad genuinam Bibliorum Versionem adornandam. Aliâ Judæorum deliria Notis suis admiscuit: ut cum hanc questionem cum Doctoribus

Munus tuum de *Annulis* ab autore eo est profectum, quem ex accuratis de *Funere* antiquorum libris pridem admiratus sum. *Dan. Heins.* in Epist. script. ann. 1624.

Ecce tibi eruditum Opus, à *Ioanne Kirchmanno Lubecensi* elaboratum accepimus, qui, fortasse aspernatur *Porcachi* exiles in cā materie labores (sed plurimi faciendos, quod primus in arenam descendit) uberius absolvit, quæ ille inchoavit. Nihil est, quod amplius desideres. Ex optimis quibusque *Latinis Græcisque* autoribus, effossis cæmentis, nobilissimum Sepulchrorum ædificium condidit. *Iul. Cas. Capacius* Elog. l. 2.

Perlegi, vir clarissime, & ita me Deus amet, perlegisse jucundum fuit, ea folia, quæ è tuo de *Annulis* libello ad me misisti. Tam enim accuratè, tantæque cum eruditione tota ejus historia à te tradita est, ut neque ei ad perfectionem, neque tibi ad summam laudem quicquam deesse videatur. *Ian. Rutgers.* in Litt. script. an. 1623.

Dono etiam obstringere me tibi voluisti, libro nimirum de *Annulis*, monumento ingenii tui docto sanè & laborioso. Quod quanto ego accuratius lego, tantò magis jucundà ejus, nec fructuosà minus lectione oblector. *Voss.* in Litt. ad *Kirchman.* script. ann. 1628.

De quibus *Kirchmannus*, solertissimus rituum funebrium indagator consulat. *Serior. Ursat.* l. 1. Monument. *Patavin.* §. 2.

Kirchmannus de funere bonus est. *Saligerana* 2.

Scaligero nostro quantum placuerit Opus tuum de *Funeribus*, non facile dixerim. Laudat enim & ἡ ἀφελειὰ in scribendo & ἡ ἀκριβειὰ in persequendis singulis, quibus nullum volumen par futurum omnes putabamus. *Dan. Heins.* in Epist. script. an. 1605.

Postquam libros illos tuos reconditæ eruditionis de *Funere Romano* atque *Annulis* summâ animi oblectatione perlegi, in penitissima & Sacra & Secularis *Literature adyta* te perripisse animadverti. Alter fama tuam rogo funereo eripiet; alter nomini tuo annos addet innumerabiles. *Iohan. Mich. Dilther.* in Epist. *Iena* prid. Calend. Octob. 1636.

Ex quo doctissimos tuos de *Funere Romanorum* & *Annulis* libros videre datum est, quod adolescente ante annos nisi fallor 30 contigit, amare equidem te cœpi & colere. Dexteritatem enim judicii cum multiplici lectione conjunctam mirabar & osculabar. *Georg. Calix.* in Epist. *Flensburgi* postid. Kal. Jan. 1635.

Tuum de *Annulis* Commentarium ut omnia tua perexpecto cupide. *Isaac. Casaub.* in Epist. *Lut. Paris.* 8. Kal. April. 1608.

Kirchmannus in libro de *Funeribus Romanorum* multa desumpsit ex *Kornmanni* libro de *Miraculis Mortuorum*. *Anton. Borremans.* lib. Var. Lect. cap. 44 pag. 32.

Vir ad omnem humanitatem factus & reconditæ eruditionis. *Stephan.* ad *L. Sax. Gramm. Histor.* *Dan.*

Kirchmannus optimum optimi ingenii forum edidit, & in publicum produxit, aureum nempe & omnibus numeris absolutum librum de *Funeribus Roma-*

NOTUM

norum, quem uti omnes horridæ *Antiquitatis* periti osculo & complexu acceperunt, ita summis in Cælum laudibus extulerunt. Nullum enim volumen huic par futurum scribit *Heinsius*, vir tantæ eruditionis, quantam in unum hominem cadere posse vix quisquam putet. Et sanè, si nihil aliud ad egregium publicum *Kirchmannus*, præter elaboratissimum hoc opus, contulisset, satis superque tamen fecisset, & nomen suum à *funerea* oblivione egregie vindicasset. *Jacob. Stoutershot.* in Orat. Funeb. *Kirchman.* vide *Henning.* *VVitte* in *Philos. memor.* p. 530.

* Ejus libri de *Funeribus Romanorum*, si expurgentur, permittuntur in *Indice Madris.* ann. 1667.

Extant de *Funeribus Romanorum* libri 4. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extat de *Annulis* liber singularis. *Lugd. Bat.* 1672. in 12°.

Extant *Rudimenta Rhetorica.* *Brema* 1652. in 12°.

Extant *Rudimenta Logica Peripatetica.* *Lubece* 1669. & sæpius in 8°.

In Cl. Viri *Iohannis Kirchmanni* de *Funeribus Romanorum* libros i

Funera dum scribis Veterum, Kirchmanne, Quirum,

Luce beans ritus tam longâ nocte sepultos,

Hæc te funeribus subducunt funera, jamque

Conciliant nullo perituram tempore famam.

Radulphus Fornerius Antecessor Aurelius.

AUBERTUS MIRÆUS.

B *Ruxellensis*, natus est Anno Dom. 1573. prid. Kal. Decembris Decanus Clar. An. D. *Antverpiensis* obiit 1640. xiv. kal. Novembris. M D CXXX.

Struxit Fastos sacros *Belgicos* ac *Burgundicos*: Item, Chronicon rerum *Belgicarum* à *Iul. Casaris* adventu usque ad annum 1635. Elogia Illustrum *Belgicæ* Scriptorum. Multaque alia.

Vir fuit de *Ecclesiasticis* in *Belgio* præsertim *Antiquitatibus* optimè meritus: qui hoc unum agebat maxime ut *avêndora* hætenus, & cum blattis tincisque *lucantia*, in lucem aspectumque publicum proferret, ut *Ecclesiæ* statum ac regimen ob oculos poneret; ut *Sacrorum* *Ordinum* initia, progressusque crueret; ut *Principatuum Belgii* *Origines* hætenus obscuras illustraret, ac pleraque alia *Belgicæ* *Antiquitatis* *Arcana* hætenus abdita recluderet, idque non ex conjecturis aut fabellis popularibus, sed ex probatæ notæ *Historicis* ac *Chronographis*, quinimò ex ipsis *Principum* *Diplomatibus*, quæ in eam rem ex publicis privatisque *Bibliothecis* atque *Archivis* plurima ingenti labore, ac sumptu collegit & publici juris fecit. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belgicæ*.

Rerum *Belgicarum* ac totius *Historiæ Ecclesiasticæ* eximiè peritus. *Gassend.* de *Vit. Peiresk.* l. 2.

H h h h h

Aubertus

Aubertus Miraeus vir Historiae Ecclesiae cognitione inprimis excellens. *Franc. Suvert. Athen. Belgic.*

Aubertus Miraeus, Sol *Belgarum*, inter tot *Sidera*; caliginem, torporem, fuscuspellens. *Iust. Lips.*

In tabulis veteris aevi utilem operam posuit. *Conring. censur. diplom. Lindav. p. 117.*

Antiquitatum sequioris aevi curiosus indagator. *Conring. de Antiquit. Acad. Supplem. 32.*

Geographiam tuam Ecclesiasticam accepi, gratum profecto munus; quia & curiosum & utile. Simul semelque repraesentas, quicquid à *Sacris Insulis* in Orbe terrarum regitur: nec potest tam tuum angustioribus limitibus nomen claudi. Ubique *Episcopi* sunt, *Miraeus* quoque erit, ingenio, labore, doctrinâ mirus, & jam dignus inter illos censeri. Amplius est, sic describere omnes *Urbes*, quàm uni prælle. Tuus sanè calamus nihil *Pedo Episcopali* cedit: & corona tamen laborum (permittite ut dicam) *Mira* erit. *Eryc. Putean. Epist. Appar. Cent. 2. Epist. 63.*

Plurimum mihi gratulator, quòd tibi viro in omni scientiarum genere versatissimo placent *Exercitationes* meae; eà enim es eruditione, & apud omnes eruditos æstimatione, ut nulli aut pauci improbaturi sint quæ tuo calculo comprobas. *Ioan. Morin. in Epist. 12.*

Cæteris accuratior est: elegantiusque loquitur in suis *Elogiis Belgicis*, sed tenerrimè & quodammodo cæcum amorem in Patriam & Populares patefacit. Quapropter ad ipsius excusationem dici potest unicum ejus scopum fuisse *Elogia* simpliciter contexere, non examinatis Authorum quos laudat promeritis. *Jud. Erud. per Baillet Paris. 1685. Gall.*

Magnam ejus eruditionem ornabant solida pietas animique grata lenitas, quæ omnium amorem ipsi conciliabant. Hic character in ejus quæ nobis supersunt Operibus satis manifestus est. Integram possent Bibliothecam instruere; nec ullus unquam utiliores disquisitiones elucubravit. *Moreri Diction. majore Gallico.*

Reverendissime & Clarissime Domine, *Bibliothecam Ecclesiasticam* abs te mihi missam reverenter accepi, uti munus sacrum ab homine sacro. Admiratus sum in eà eruditionem, judicium, perspicuitatem. Quàm multa legisse, opus est eum, qui hæc scripserit! qua prudentiâ vigere, qui de singulis ita judicaverit! qua ingenii facilitate, qui res adeo implexas tam clarè digesserit! Debui-
mus ad hanc diem *Scriptores Ecclesiasticos* illis septem Nomenclatoribus viz. *Hieronymo, Gennadio, Ildesonso, Honori, Sigeberto, Henrico Gandavensi, & Isidoro Hispalensi*: jam incipimus eos aliosque debere & tibi, cujus operâ illustriores accipimus. Ut meritò tibi, tales inter viros adscribendo gratulari non vanà anticipatione possimus. *Fam. Strada in Epist. dat. Romæ 21. Jan. 1640.*

Aubertus Miraeus à *Philippo Labbeo*, ad *Bibliothecam*, ejus *Ecclesiasticam* respiciente, non modò *Hamaleonti* comparatur, uti variis insidet autoribus, ita diversos colores induenti, sed etiam nominatim ut *Bellarmini, Vossii, Raynaudi, Sirmond*

Sirmondi exscriptor sagillatur. Hic, uti non abnuo, solere *Miræum* passim tacere quos describit: ita nec ubique mutum agit pilcem, ut assuisse malignitatem credam, certè non tantam fuisse, cui toties etiam ubi citat per quos profecit, odiosum *exscriptoris* nomen imponi, præsertim optimè alioqui merito, debuerit. Sed nota est *Labbei* rabies. Quem si quis forte ex ambiguitate vocabuli excusandum putet, is nihil aliud profecerit, nisi ut *Lupino* furori *Vulpinam* quoque versutiam serviisse intelligamus. *Thomaf. de Plag. num. 508. 509.*

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Obiit *Antverpiæ*, ubi hoc ejus Epitaphium; in ambitu Chori:

D. O. M. S.

Auberto Miræo H. Cath. Eccles. Decano, studiis scriptisque Clarissimo, qui Ordinibus Religiosis origines, Annalibus gesta, piis Fundatoribus famam, Historiis lucem, scriptoribus per elogia vitam, Patria claritudinem, Ecclesie huic Deo asservit: quibus assidue laboranti, ac feliciter operanti & perennare dignissimo Mors manum injecit. Anno 1640. Mens. Oct. die 19, vite ejus 67. Joan. Carol. Franchemius Miræus ex assè heres Avunculo magno, Proparenti opt. in H. E. Choro condito, Gratiitudinis ergo monumentum P. C.

DIONYSIUS PETAVIUS, Soc. Jes.

N Arione Gallus, Patria *Aurelianensis*, natus est Anno 1583. obiit Anno 1652. Clar. An. LV
MDCXXXI

Emisit 13. libros de doctrinâ temporum, quos duobus Tomis complexus est: item, *Rationarium Temporum*. Composuit etiam ingens opus de Dogmatibus Theologicis, 5. Tomis constans. *Synesii, Themistii, Epiphani, Iuliani*, aliorumque opera *Latine* transtulit & utilissimis notis illustravit. Extat ejusdem *Paraphrasis Psalmorum Græcis* versibus expressa: item, *Lyrice*, &c.

Quo virô [*Petavio*] nescio an habeat erudita *Iesu Societas* doctiorem. *Gassend. in Vit. Peiresk. p. 109.*

Quo [*Petavio*] nemo hodie vivit in eâ, quam falsè vocant, *Iesu Societate*, eruditionis ac doctrinæ nominibus clarior. *Dallæus de Pseudepigr. Apostol. l. 1. cap. 1.*

Quem ego virum [*Petavium*] cum præstantissimis quibusque omnium ætatum, varietate & copiâ doctrinæ, comparo. *Vavass. de Ludic. Dict. p. 241.*

Petavius vir diligentiae exactissimæ, & judicii solidissimi in Chronologicis. *Montacur. Appar. 2. §. 91.*

Secundum accuratissimos *Chronologos*, in quibus præcipuo loco habeo virum veræ eruditionis ac pietatis *Dionysium Petavium*. *Grot. 3. Vol. p. 948.*

Permulta post *Scaligerum* optimè observavit. Sed, quia adhuc superest, non lim judicium interponere inter eos, quorum uterque præclare ad eò de *Chrono-*

H h h h h h

logia

logiâ meritis est, ut nullis plus hæc scientia debeat. *Voss. de Scient. Mathemat.* p. 28.

Nunc *Uranologium* verso *Petavi* opus, etiam in hoc utile, quod Scriptores optimos repertu raros promiscui usûs fecit. Vellem literarum causâ quas non immeritò *humanas* dicimus, ne vir ille indefessi laboris funem rixosæ contentionis cum eruditissimo *Salmasio* duceret. *Grot. ad Nic. Peiresk. Lut.* 16. Sept. 1630.

Uranologii caudam non totam quidem, sed tamen inspexi. Inter alia miror, quod *Seldenum* à quo nominatus honorificè fuerat, quædam etiam placita ipsius defensa, tanti non fecerit ut nomen ejus poneret. Tantum & in libro & in *Indice Marmorum Arundelianorum* eruditorem appellat, nimirum quia *Hærenicos* nisi contumeliæ causâ nominare piaculum est. *Idem* in *Epist.* III. ad *Cland. Salmas.*

Dionysius Petavius vir sanè doctissimus, & cum multifariâ eruditione præditus, tum *Græca* imprimis *Linguae Scientiâ* non leviter imbutus. Is igitur, inter complura alia egregia tam in *Theologicis* quàm in *Philologiis* doctrinæ suæ monumenta, etiam *Metricam Psalmorum Paraphrasin* post se reliquit, eruditam certè, & meo quidem iudicio, elegantem. *Fac. Dupont.* in *Præfat. ad Metaphras. Psalm.*

Vir in *Hebraicis* haud leviter versatus, sed, quod dolendum, viis summis, quosque verè dixerim *Reip. Literariæ Heroas*, valdè iniquus. *Paul. Colomes.* *Gall. Oriental.*

Qui ad omnia, non solum falsa aut inania, sed etiam vera, certa & omnium consensu approbata, vellicanda & carpenda natus esse videtur. *Croii Observat.* in *N. T. c.* 9.

Fucus ille (*Petavius*) qui omnes reprehendit, ab omnibus reprehendus, quique inter omnes *Scaligerum* quacunque occasione vexandum arripit, jure an injuriâ nihil pensi habens. *Salmas.* in *Solinum*, 313.

At *Scaliger* peccavit in rebus ipsis, nec in verbis tantum, quod sæpè demonstravit *Doctrinæ Temporum Pater*. Scio, nec enim *Deus* fuit, nec humani à se quicquam alienum putavit. Sed qui tam duriter & acerbè castigat alios *Pater*, nunquamne castigandus ipse est? Nunquamne ad *Epiphanium*, nunquamne in *Dogmatibus Theologicis* dormitat! Nihil dicemus gravius in mortuum, quanquam nec vivum & videntem nimium reveriti sumus iis in libellis, quos contra ipsum à nobis conscriptos in lucem tertia mox editio proferet. Memini cum viveret, atque ad eum invilendi causâ itaremus, ne nominari quidem *Scaligerum* ferre poterat. quin excandesceret, ac stomachum in contumeliosas voces, ut homine partibus addicto, quàm erudito magis dignas erumperet. *Alex. Morus* præfat. ad *Lect. in secund. Euseb. Scaligeriani* edit. 1658.

Iesuita ille *Petavius* inter Societatis suæ doctissimos numerandus est, sed vir fuit morosus, mordax & obrectator, qui nunquam nisi ad aliquem refellendum scripsit. Duo contarcinavit Volumina in folio ad *Iosephum Scaligerum* refutandum, in quem tota convitionum plaustra evomuit, quamvis 20. jam retrò annis

CELEBRIORUM AUTHORUM.

981

annis diem hic obiisset. Meministine ejus quod dicit *Plinius*, *Historie suae Naturalis* Praefatione, solos scilicet *Lemures* cum hominum Manibus dimicare. In *Epiphanium* non scripsit nisi ut Cardinalem *Baronium* singulis paginis corripere. *Guido Patin.* Epistolae selectae. Epist. 2. Gall.

Magno conatu, nihil magnum in *Epiphanio* praestitit *Petavius Montacut.* Appar. 5. Sect. 74.

Multum debemus diligentissimo *Petavio* ob *Epiphanii* editionem, & ob eruditae in eum notas. *Paul. Colomes.* in Paralipom. ad Chartophyl, Eccles.

Nec ullum ferè est Carminis genus in quo non feliciter luserit: quippe qui *Tragedias* etiam scriptitavit, nec *Latinos* modò, verum etiam *Gracos* atque *Hebraicos* versus scitissimè procuderit. Certè *Hugo Grotius* hujusmodi operum judex simul atque artifex peritissimus, *Dionysii Petavii* Carmina magnoperè probare & laudare consueverat. *Henr. Vales.* Orat. in obit. *Dionys. Petavii.*

Extant Dogmata Theologica. *Parisiis* 1644. 5. Vol. fol.

Extat opus de Doctrinâ Temporum. *Parisiis* 1627. 3. vol. fol.

Extat *Epiphanius* Versione ac Notis illustratus. *Parisiis* 1622. 2. vol. fol.

Extat Appendix ad *Epiph.* Animadversiones. 1624. 8°. *Parisiis.*

Extat *Synesius* cum Versione & Notis. *Lutetia* primò editus 1612. dein 1633. & tandem 1640. fol.

Extat Rationarium Temporum. *Parisiis* 1652. 12°.

Extant Poëmata *Lat. Grac. & Hebraea.* *Parisiis* 1642. 8°.

In Obitum P. *Dionys. Petavii*, Soc. *Ies.* Presbyteri, cultui
B. Virginis *Genovefae* addictissimi:

Paulatim lentâ es subductus morte, Petavi,

Respondi votis & Genovefae tuis.

Optasti vitam, longa dedit otia vita.

Optasti mortem, mors tibi longa data est.

Sed quae mortalis protraxit tempora vita,

Et mortem variis mortibus implicuit;

Immortalem eadem concessio numine vitam

Præbuit, & nullis gaudia mista malis.

Phil. Labbe in Thesaur. Epiraph.

ERYCIUS PUTEANUS.

IN *Geldria Venloa* natus anno 1574. *Mediolani* Eloquentiae Professor fuit, Clar. An. D. ac Regii Historici titulo ornatus. Inde in *Belgicam* accersitus *Iusto Lipsio* in *MDCXXX.* Cathedrâ *Lovaniensi* successit. *Lovanii* per annos 36. cum docuisset, obiit, anno Dom. 1646. Mortuum laudavit *Nicol. Vernulani.*

H h h h h h

Edidit

Edidit *circulum Urbanicum*: Librum de bissexto: *Historiam Insabria*; *Sermones Geniales*: *Orationes*: *Epistolas*, &c.

Viris principibus ac Magnatibus, cæterisque omnis ordinis Primoribus in *Belgio*, & extra imprimis gratus, vel modestiæ ac doctrinæ gratiâ, ut vel *Epistolarum* ingens moles atque apparatus fidem facit. Superavit omnia encomia; *Atticumque* styli acumen pari elegantia & facilitate usurpans, ostendere non minus vivendo, quàm docendo semper studuit, in *literis* etiam *Sapientia* ac *Virtutis studium* contineri. Aliquid *Iusti Lipsii* etiam in vultu ac voce ejus esse, plures confessi sunt, præsertim qui *Lipsium* eâ ætate noverunt. Una ei cura semper fuit, benè de *Juventute* & *Republicâ* mereri. *Valer. Andreas* in *Biblioth. Belg.*

In eo [*Puteano*] omnes ingenium, elegantiam, facilitatem, modestiam admirantur & amant. Natus ad omnes Artes videtur, & ad virtutem compositus. Talem illum scripta testantur, professio exhibet, conversatio probat. *Nic. Vernul.* l. 3. de *Acad. Lovan.* c. 13.

Erycius Puteanus, vir admodum doctus & eruditus. *Joan. Bona Card.*

Vir clarissimus, ac in pueritiâ condiscipulus, & ex studiorum conjunctione amicissimus semper, *Erycius Puteanus*. *Voss.* de *Scient. Mathemat.* p. 91.

De *Puteano* sic scribit *Boxhornus*: 'Eximium seculi nostri ornamentum fuit, & sequentium omnium, si virtuti ac literis, quod debetur decus, maneat, immortale erit.

Erycius Puteanus, vir doctissimus & disertissimus. *Barth.* l. 11. *Adv.* c. 20.

Inter præcipua *Gallia* ornamenta, dum viveret, merito suo semper habitus est *Erycius Puteanus*. *Jf. Casaub.* præfat. ad *Hist. August.*

Erycius Puteanus juvenis raris ingenii dotibus, & animi vitæque candore. *Lips.* Cent. 1. ad *Belesæ*, *Epist.* 70.

Unio hujus seculi vocatur *Pareo*.

Erycius Puteanus ingenio ad optimas artes facili & renaci, in utraque lingua *Gracâ* & *Latinâ* peritus, *versu* & *prosa* bonus, vitâ moribusque modestus: & plura etiam reperienda in eo, si quis pernoverit, quàm hîc dicam. Habet *Mathesin*, *Philosophiam*, *Musicam* quoque: & planè dignissimus est, cui bene velit, sive benè faciat, quisquis doctrinam, elegantiam, aut virtutem amat. *Iust. Lips.* in *Testimon. de Puteano*, affix. *Epist.* 57. Cent. ad *Ital.* & *Hispan.*

Tu quidem, *Eryci Puteane Leovaniensis* Gymnasii decus insignis, allicis juvenum undique confluentium agmina, solidissimâ reconditæ literaturæ peritiâ: Sed *Italorum* voces Tuo nomini applaudentes, propria tibi referant *Scripta*, aporum per sæpe trita manibus, & comprobata consensu. Te unum meritò magno *Lipso* antecessori iustè datum prædisat *Belgium*. Te *Historiographi* regii per amplum auctum honorario, *Germani* suspiciunt, & *Hispani*; ut propterea non semel a cunctis *Orbis* Gymnasiis concupitus, eâ vivens fruaris majestate virtutum, quam non ingrata posteritas, multorum etiam curriculo sæculorum conservatura sit. *Joan. Imperialis* in *parerg. Viror. Illustr.*

Quod ad ejus eruditionem attinet, tam luculenta ejus signa in præclaris suis *Scriptis* reliquit, ut *Posteritas* nonquam dubitatura sit quin ea & solidissima & eminentissima

ēminentissima fuerit. Quamvis ejus calamus ad argumenta quæ gloriā ejus indigna erant se quandoque demiserit, hæc tamen styli sui robore usque adeo extulit ut neminis palato non sapiant, omniumque applausum excitent. *Isaac Bulari. Acad. Scientiar. Gall.*

Erycius Puteanus, VVoverius Antuerpiensis; nugatores Scaligerana 2. Gall.

Dominus *Vossius* mihi dixit *Morettum* celebrem *Antuerpiæ* Typothetam; dum *Erycio Puteano* aliquando exprobraret, quod libellos tantum conscriberet, responsum ab ipso accepisse quod *Plutarchus* aliq; Antiquitatis Authores tales etiam composuissent. Tum regressit ei *Morettus* putas-ne tuos libros, quos vendere non possum, *Plutarchi* libris esse æquiparandos? Quo dicto *Puteanus* iratus ex *Moretti* taberna exivit. *Paul. Colomes. Opusc. 125. Gall.*

Extant Geniales Sermones. *Mediol. 1598. 4°. Francof. ad M. 1602. 8°.*

Extant Historiæ *Insubrica. Lovan. 1630. Lips. 1676. in fol.*

Extat circulus *Urbanianus. Lovan. 1632. 4°.* Alia ejus opera variis in locis atq; temporibus sunt impressa.

Hoc ejus Epitaphium:

Eryci Puteani Memoriae Aeternæ.

Candor ipse, lex amoris, ipsa lex Modestia, lex suavitatis ipsa, vera lex facundia, lumen Orbis eruditi, seculi fulgor sui, nemini invidere natus, major invidentibus, occidit mortique cessit, nescius tamen mori. Hunc verere & amulare, livor, aut victus tace.

Viro Summo.

Justi Lipsii successor, candoris & humanitatis Medulla, in exemplum eruditionis aut virtutis natus, Batavii Amici posuerunt.

Hoc Epitaphium ipse sibi vivus composuit:

Σ Π Ο Τ Α Ι Ν Σ Σ Η Ν Α Ρ Ι Σ Τ Ο Ν.

*Audire vivus pauca verba mortui
Si non times, quod hætenus feci, loquar.
Puteanus ego sum, fama quem circumfluit
In liberis mihi superstes, & libris.
Hanc esse lucem umbram fuisse cogita:
Dum navigas, vel Scylla, vel Charybdis est:
Post fata portus: vita morte nascitur.
Quid ergo? vive: sic licebit non mori.
Vixisse pulchre in rebus est æternitas.*

Mortuum

*Mortuum audis: ut ego te vivum
Benè precare mortuo.*

NICOLAUS RIGALTII.

Mar. A. D. DCXXX. **P** *Aristensis*, Jurisconsultus, Regi à Consiliis, & Bibliothecæ Regiæ præfatus, senex obiit Anno Dom. 1652.

Scripta ejus sunt: Observationes & Notæ in Auctores Finium regundorum — In Glossas Agrimensorias Glossarium — Funus Parasiticum — Vita S. Romani — Notæ in Martialem, Cyprianum, Tertullianum, Phadrum, Onofandrum, Arimidorum, & Iulianum — Glossarium tacticum *μῆθορ καὶ γὰρ* — Carmina Varia.

Phadrus me tuus, clarissime vir, humanissimè aliquando interpellavit, non liber, sed *Thesaurus*; sed qui à tuo ingenio pretii incrementum accepit. Ut nunquam ab oculis meis elegantissimus hic, non tam *Augusti*, quàm tuus libertus recedit: ita *Rigaltii* nomen & simul affectum continuo mihi suggerit. *Eryc. Putean.* Cent. 4. Epist. 37.

Certè ex interiore literaturâ, & ut sic dicam, *καμειλοῖς* earum ista sunt, quæ tu ingenio & industriâ in lucem protulisti, victura in tuam famam, & publicum usum. *Iust. Lips.* Cent. ad German. & Gall. Epist. 9.

Nicolaus Rigaltius vir eruditione peritatâ conspicuus. *Gassend.* de Vir. *Petresk.* l. 4.

Nicolaus Rigaltius, politiore doctrinâ, judiciiue elegantia, & incorruptâ *Latini* sermonis integritate, omnibus antecellens: Cui nos, si modò in hoc genere literarum aliquid profecimus, id totum debere gloriamur. *Ioan. Iacob. Bucgard.* in laudat. *Petresk.*

Nicolaus Rigaltius vir ille præstans eruditionis & ingenii. *Barth.* l. 12. c. 3.

Cui plurimum omnis *humanitas* debet. *Idem* l. 28. c. 20.

Omnes eruditæ ex promisso conveniunt, & à te *Plinii* emendationem quasi pro suo jure exposcunt: Nec jam tibi tergiversari liberum est, præcipuè cum sis tam arduo negotio par, & idoneus. Igitur si laudi literariis tuis laboribus parte non parvum negotio par, & idoneus. igitur si laudi literariis tuis laboribus parte non parvum cumulum addere cupis, incumbere operi, quod immortalem nomini tuo gloriam conciliaturum esse tibi asseverare audeo. *Roland. Maref.* l. 2. Epist. 40. ad *Nicol. Rigalt.*

Rigaltio pro *Tertulliano* plurimum debeo. Editio est elegans, Notæ breves, sed exacti judicii, & ut monueras, intersparsâ libertate: præfationes nitidæ & cultæ. *Grot.* Epist. ad *Petr. Puteanum* *Hamburg.* 26. Apr. 1634.

Inflator [*Iacobo Sirmondo*] *Nicolaus Rigaltius* & elatior, verborum negliger, laborat in sententiis, easque pingui, ut ita dicam, interpretatione convertit. *Huet.* de Clar. Interpret.

Nicolaus Rigaltius *Parisiensis*, Regius in *Mediomatricum* Senatu Consiliarius, Regique

Regiæque Bibliothecæ Custos, ob eruditionem celeberrimis fuit, & ob singularem Doctorum Linguarum, præsertim verò Græcæ peritiam. Præclari omnes Viri ejus contemporanei ei Amici fuerunt: *Petrus* verò *du Puy*, cujus Vitam scripsit, unus ex præcipuis fuit. Vix quis tam insignia merita animadvertere poterat, quin ea magni faceret. Dominus *Rigaltius* singulares quandoque fovebat opiniones. *Moreri. Gall.*

Dominus *Naudæus* dicit eum fuisse *Coryphaeum* omnium quotquot ejus Sæculo *Humaniores Literas* celebrant, Criticumque nemini secundum. *Gall.*

Si qua detur occasio aliquas *Notarum* ejus *Theologicarum* carpendi, cetera fateri tenemur *Notas & Observationes* ejus circa *Criticam, Grammaticam, & explanationem locorum Terulliani* difficiliorum, præstantissimas esse. *Ell. du Pin. Nova Biblioth. p. 293. Gall.*

Dominus *Henricus Dodrull* asserit Dominum *Rigaltium* quamvis cetera Doctum & peritum Criticum, parum esse accuratum in iis quæ edidit, eum quamvis Romanam Communionem colat, *Calvinistarum* partes ut plurimum tueri; cum apud Authores quos in lucem edebat aliquid videbatur adversanum ejus *Ecclesie* sed & *Universalis Ecclesie* ritibus, id sollicitè admodum ab eo fuisse observatum, forsitan ut eò lectu jucundiores per novitatem fierent ejus *Observationes. Biblioth. Universal. & Historie. Ann. 1687. Tom. 4. pagin. 97. Gallicè.*

Carmina ejus leguntur *Tom. 3. Delit. Gall. 231.*

Extant Glossarium *ταξιων παρομοιασεων*, *Lucretia Paris. anno 1601.* Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

GASPAR SCIOPPIUS.

Germanus obiit anno 1663. octogenario major.

Scripta ejus sunt: *Institutiones Grammaticæ Latinae* — *De Arte Criticæ* — *Suspectarum Lectionum libri 5.* — *Verisimilium libri 4.* — *Animadversiones in Vossii librum de Viriis Sermonis* — *Animadversiones in Thuanum, Casaubonum, aliosque sub nomine Paschasii Grosippi* — *Pædia* — *Priapeia* — *Classicum Belli Sacri* — *Infamia Famiani Strada* — *Scaliger Hypobolimus, &c.*

Clar. An. D.
MDCXXXI

Neque tuos, *Gaspar. Scioppi*, reticere fastus possim, qui generis nobilitati, præstantiorum quarumque doctrinarum noticiam addidisti, ob quam *Germania* euz spectabilis, *Italia* admirandus, Pontificibus, Regibus, ac Principibus singulis acceptissimus, privilegia nulli amplius tot amplitudine meritorum concessa obtinuisti. *Joan. Imperial. in Museo Hist.*

Nobis dilectus Consiliarius noster *Gasp. Scioppius*, inter ævi hujus eruditos meritorè recensendus. *Ferdinand. II. Imp. Roman. in Diplomate.*

Nos sanè de studio, & doctrinâ variâque eruditione, & prudentiâ *Gasparis Scioppii* eximiam quandam opinionem, non magis ex aliorum relatione, quàm

IIIIII

proprio

proprio judicio conceptam semper habuimus. *Idem* in alio Diplom.

Oslav. Ferrarius in prælus. p. 202. *Scioppium* vocat virum in omni literarum genere eminentissimum, qui ab ineunte ætate ita totus literis affixus fuerit, ut sexto decimo anno libros evulgarit, quos senes admirarentur. *Idem* p. 225. duo in eo præcipuè commendat, miram & exactam vim judicii in æstimandis aliorum scriptis, & summam *Sacrarum Literarum* peritiam, ut, quod olim de *Esdra* dictum est, deperditos Linguae Sanctæ Codices solus reparare potuerit. *Addit*, plures libros à *Scioppio* confectos, quàm annos numeraret, ejusque *Opera* vel magnam Bibliothecam instruere posse.

Scioppius nihil nisi miserabilis literator fuit, ut *opera* ejus inepta & maligna ostendunt, ac extremâ senectâ, scriptis *Patavio Leidam* Literis, transitionem iterum ad Evangelicos offerebat, si in gratiam reciperetur: Sed rejectus *Apostata* contemptusque ob vanitatem fuit. *Horn.* in Hist. Ecclesiast. p. 226.

Inter illos qui Blasphemias contra *Sacram Scripturam* scripserunt, ducit hodiè familiam iste hostis *Dei* certissimus *Scioppius*; in cujus *Ecclesiastico* leviter inspecto, multas legi superioribus diebus adversus τὰς θεοπνεύσας *Scripturas*, blasphemias longè dirissimas capite 90. in disputationibus de *Fidei* articulis, non vult adhiberi verbum *Dei*, de quo extat vox *Domini*, *Inquirite Scripturas*. *Casaub.* ad Apparat. *Annal. Baron.* num. 93.

Scaligeri duo, Pater & Filius, in utraque linguâ, & in omnibus disciplinis peritissimi, quibus incassum, ut *Luna Canis*, oblatrauit *Scioppius*. *Bonifac.* Lud. Hist. p. 602.

Gaspar Scioppius, vir desultoriæ levitatis. *Phil. Labbe* part. 2. *Bibliorhec. Nummar.*

Valla omnes *Grammaticos*, qui ante ipsum vixerunt, aggreditur. *Gaspar Scioppius* non mitior est, nec ipsi *Ciceroni* ac *Varroni* parcat. *Annotat.* ad *Relig. Medic.* p. 356.

Paucula illa, quæ *Robertellus* & *Scioppius* de *Arte Criticâ* scriplere, tumultuaria sunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* *Polyhist.*

Quoad illa quæ in *Apuleian* scripsit quorum titulus *Symbola Critica*, negandum non est eum in illis feliciorum fuisse cæteris qui ante ipsum hujus *Authoris* difficilis elucidationi allaboraverant. Sed, hoc concessio, *Critica* ejus *Variarum Lætionum* limites ferè non excedit. quas plerique parvi faciunt. Si enim hujusmodi laboris scopus esset, ut aliquis fructus ex illo perciperetur, opus esset ut peritus aliquis *Vir* examinaret, quid rationi magis consentaneum in hac *Critica* diversitate occurrat, utque in textum insereret, quæ optima & *Authoris* sensui maximè conformia censeret. *Ephemerid. Eruditor.* dici *Lunæ* 16. *Martii* 1665. *Gallicè.*

Homo, ut notissimum est, ingenii maligni & oris maledicentissimi, qui propter præstantissimorum, & de re literariâ optimè meritorum virorum invidas ac injurias calumniationes meritò *Canis Grammaticus* appellatur. *Lambec.* lib. 1.

Monstrum

Monstrum ex omni spurcitiarum & scelerum colluvie concretum. *Baud.* cent. 3. epist. 27.

Famosus iste turbo & publica tempestas pacis. *Sprinsfeld.* de apanag. cap. 4. n. 38.

Multa scripsit *Scioppius* doctè & laboriosè, sed pleraque eo animo & stylo, ut ad scommata & convicia factus videretur. *Limneus* in add. d. cap. 5. n. 99.

Quis, quæso, magnorum ejus & antecedentis ætatis virorum, cujus Scripta & famam ipse [*Gasp. Scioppius*] non majori cum infamiâ polluisset? *Ioan. Decker.* de Script. Adespotis. p. 94. 1686.

Quid *Scioppius* *Giphani* harpagarit, notum est doctis, inquit *Rittershusius* in Epist. ad *Georg. Richterum*, p. 205.

Nam quodd suspicatur *Schoppius* ignorasse *Phadrum* leges metricas, cui quæso, persuaserit? eadem operâ *P. Syrum*, eadem operâ *Plautum*, *Terentium*, veteresque alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Diis* placet. O pudor, πῶς οὐκ εἶναι φῶ; sed solens suo more facit *Schoppius*, qui *Scaligeros* ausus est, & *Casaubonos* insectari, καλοῖς πρὸς αἶτον. *Tanaquil. Fab.* Not. in Prolog. *Phadri*, l. 1. Fabul.

De *Salmasio* non queror, qui cum nemini suorum temporum literato pepercerit, non magis quàm ille *Schoppius*, quem insignis maledicentia *Zoilo* quovis nobiliorem reddidit, nihil profectò rationis est, cur parentis mei causam potiorrem ducam, quàm cæterorum omnium, qui ætate nostrâ claruere, quorum nemo virulentum ejus dentem evasit. *Nic. Heinsius* Not. in *Ovid.* librum 2. de *Art. Amand.* vers. 660.

Ciceronis Accusator, de quo ut ad te scribam me rogas, est formidandus ille *Scioppius*. Mediolani librum prelo submitit, in quo *Ciceronem*, incongruitatis & barbarismi arguit. Hæc erga *Ciceronem* injustitia *Scaligerum* si revivisceret solaretur. Sed spero *Scioppium* eundem librum alterum conscripturum quo evincendum suscipiet *Catonem* Virum minimè frugi, *Juliumque* *Casarem* ignavum militem fuisse. *Balzacius* Epist. 12. ad Dominum *Chapelain.* lib. 18. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

GULIELMUS HARVEIUS

Anglus, *Jacobi Carolique* Regum *Anglia*, Medicus primarius; in Collegio Medicorum *Londinensium* Anatomæ & Chirurgiæ Professor, motu Sanguinis circulari reperto nobilis. Obiit 3. Junii Ann. Dom. 1657. annoque ætatis 80.

Clar. An. D^r
MDCXXXj

Scripsit Exercitationes Anatomicas de Circulatione Sanguinis, & de Motu Cordis: item. Exercitationes de Generatione Animalium.

Carolus Fracassianus ait, Italum quendam hoc Inventum ante *Harveum* excoluisse. Is nempe est Pater *Paulus Servita*, quem *Ioannes Valæus* etiam in scenam protraxit, Circulationisque hujus primum Auctorem prædicat. Nimirum nec lux est absque umbrâ, neque gloria sine invidiâ. Istius autem commenti fa-

liiiiij 2 bulam

bulam jampridem à te mihi narratam meminui. Nempè *Legatum Venetum*, ad suos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuisse; eundemque postea *Patri Paulo* legendum exhibuisse: Indeque virum hunc celebrem, memoriz causâ, pluscula transcripsisse; quæ, ipso mox defuncto, in Hæredis manus inciderint: creditumque postea multis, eundem scripti hujus Auctorem extitisse: habereque te literas à *Patre Fulgentio*, ipsius sodali, ad te scriptas, quæ rem eandem clarè ex primerent. *Georg. Ent.* in epist. præfix. Apolog. pro Circuit. Sang.

Pensitatis hætenus æquâ lance inter se rationibus *Emilii Parisani*, & *Guil. Harveii*, concludere demum licet *Circulationem Sanguinis* esse verissimam, atque *Harveo* immortales gratias à posteris deberi, quòd ipsis rem adeo subtilem ac proficuum communicaverit; eandemque firmissimis undequaque conquisitis rationibus ratam fecerit, humaniter verò ignoscendum, si alicubi (ut in re tenebricosâ fieri solet) cespitaverit: & quod ipsemet *ἡ δεύτερον πλὴν* facillè emendaturus fuerit: *Parisano* autem gratias quoque debitas esse, vel eo nomine; quòd commento ab *Vlmo* mutuato, reliquisque clumbibus argumentis, veritatem eandem uberius confirmaverit. *Georg. Ent.* 200. in Apolog. sect. 207.

Ultimo demum loco ex *Anglo-Britannis* præcipuè commendandus venit, *Gulielmus Harvejus*, Circulari Sanguinis motu reperto nobilis. Quamvis enim novam hanc & omnibus retrò seculis inauditam ejus doctrinam cum alii tum *Emylius Parisanus*, & *Fortunatus Plempius* convellere conati fuerint; ita tamen Ampliss. Dn. *Præses* juxta cum aliis eos exceperunt, ut passim, per eruditum orbem magis magisque *Harveiana* sententia assensum inveniat. *Sebast. Scheffer* Introd. ad Med. p. 3.

Præ omnibus tamen eminet immortalis *Guil. Harveius Anglo-Britannus*, rerum ad *Animalium yῆσιν* pertinentium scrutator indefessus & felix, ceu ex ejusdem aureis *Exercitationibus* satis superque perspicitur, quæis æternum applausum, ac minimè perituram laudem est promeritus. Veruntamen cum elegans iste libellus decenti ordine careat; cum Observationes in eodem enarratæ non sint unius generis, variæque dispersæ; cum denique plurimæ dissertationes sint immixtæ, atque sic omnia in unum quasi acervum permixtum collata, vix legitur cum eo fructu qualem, tot insignes Observationes aliàs ex sese afferre queant. *Iust. Schrader.* in Præfat. ad *G. Harv.* Observat. de Generat.

Guil. Harveius cum ex invento, deprehensoque Sanguinis motu gloriosissimum egisset triumphum, ad investigandam *Animalium Generationem* animum adjunxit. Quamobrem adhibitâ frequenti *Zoosomiâ* (nam ingens illi cujusvis generis *Animantium* copia, & discendi opportunitas abunde suppetiit) per multa in lucem protulit, à se primùm animadversa atque notata; quæ mihi jamdiu saxū hoc volventi magno, fateor, adjumento fuisse, &c. Interea non dissimulabo *Harveium* in ejusmodi studio ita se præstitisse, ut cum summâ in observando experiendoque diligentiam exhibuerit, in judicando tamen persæpe labatur: quippe experimenta magno labore atque industriâ conquisita ad præconceptas Opiniones (quod dolenter potius, quàm contumeliosè dictum velim) perperam tradu-

cit.

tit. *Thom. Cornel. Progymnasim. V. de Generat. edit. Lips. 1683. in 12°. p. 168.*

Nostro seculo *Guil. Harvæus, Anglus*, singulari industriâ & ingenii ad scrutandum nati acumine, hunc sanguinis per arterias itum, & per venas reditum, & tenebris in lucem protraxit, & anno 1628. eruditorum censura primus publice proposuit; eundemque firmis fundamentis ita probavit, ut veritas non quasi in crepusculo micet, sed eeu in medio constituta cælo fulgentibus radiis totum literarium orbem illustret. Pro tanto beneficio à plurimis *Arts Medice* primoribus meritis tractatur laudibus, quorundam tamen insimul mordetur calculus, fortunam *Columbi* experiens, qui pro laudabili *Novi Orbis* inventione, etiam à plurimis gloriam, à quibusdam sinistra judicia & sugillationes reportavit. Paucis autem iisque bonis placere optima laus est. *Gothofred. Meebii Fundament. Med. Physiolog. edit. Iena 1661. in 4°. p. 275.*

Nuper *Anglia* novam peperit de *Motu Cordis* opinionem, quam invulgavit *Guil. Harvæus* Medicus Regis *Angliae & Anatomes* in Collegio *Londinensi* Professor, edito eâ de re peculiari libello — Hoc suum Commentum multis verissimilibus rationibus adstruit; adeo ut jam multis doctis hodiè adridere incipiat; nomineturque honoris causâ à quodam populari suo *Circulator Microcosmi*, ad distinctionem alterius *Angli*, qui primus *Macroscorum* circicuit. Primum mihi inventum hoc non placuit, quod & voce & scripto publice testatus sum: sed dum postea ei refutando & explodendo vehementius incumbo, refutor ipse & explodor; adeo sunt rationes ejus non persuadentes, sed cogentes: diligenter omnes examinavi, & in vivis aliquot canibus eum in finem à me dissectis verissimas comperi. *Plempii fundam. Medis fol. pagin. 128.*

Ex recentioribus *Aristoteli* felicitate par, industriâque non minor, sed ingenii acumine, gloriâque Inventorum citra dubium major, in *Angliâ* nostro tempore inclaruit *Harvæus*. Hic enim quantum in *Zootome* præsertim profecerit, eruditissima ejus de *Circulatorio motu Sanguinis, & Generatione Animalium* scripta satis testantur. *Ioan. Man. Majoris Chirurg. Infusor. edit. Kiloni 1667. 4°.*

Est tanta eximii viri *Guil. Harvæi* in *Natura* penetralia scrutando diligentia & sagacitas: & in *Observata* tradendo tam candida sinceritas, ut ejus tradita, quæ omnium fidem facile merentur, amplecti non erubescamus; in perpetuam ipsi laudem cedet, quod invenerit, communique commodo liberaliter tradiderit de *Sanguinis motu & Animalium Generatione*

— *Qua longa vetustas
Oculis arcanis Oracula mersa tenebris.*

Jac. de Back Dissertat. de Corde Alloq. ad Lect.

Scientiam Humani Corporis; Physicæ partem utilissimam in libris suis de *Motu Sanguinis, & de Generatione Animalium*, mirabili sagacitate detexit & demonstravit *Guilielmus Harvæus R. R. Jacobi Carolique* Medicus primarius, solus

iiiiii 3

(quod

(quodsciam) qui doctrinam novam superatâ invidiâ vivens stabilivit. *Thom. Hobb. præfat. ad Elem. Philos. sect. 1. de Corpore.*

Statua ejus conspicitur in Collegio Medicorum *Londinensium*, cum hac inscriptione:

Industriâ, Sagacitate, Successu Nobilis, perpetuos Sanguinis Æstus circulari Gyro fugientis primus promulgavit Mundo, Nec passus ultra Mortales sua ignorare Primordia, Aureum edidit de ovo atque pullo librum: sic novis invenit apollineam ampliavit artem — Meruitque esse stator perpetuus.

JOANNES SELDENUS.

Symbolum ejus fuit:

Περὶ παντός ἐλευθερία.

Cl. A. D.
MDCXXX.

Anglus, celebris Jurisconsultus, natus est decimo sexto Decemb. An. 1584. *Salvintonia* in Comitatu *Suffexie*. Obiit ultimo die Novembris Anno 1654.

Reliquit insignem Tractatum de Jure Naturæ—Alium de *Diis Syrorum*—Librum de *Synedriis Hebraorum*—De Successionibus & Pontificatu—De Anno Civili veterum *Judaorum*—De Decimis, vernaculo Sermone—*Marmora Arundeliana*—Liber ejusdem extat de Nummis. Observationes porro in *Fletam* scripsit.

Ioannes Seldenus ad *Juris Patrii* exactam scientiam, Legum *Mosaicarum*, reliquarumque Gentium, & literarum porro omnium, non *Latinarum* modo & *Græcarum*, sed *Hebraicarum* & *Gentium Orientalium* singularem cognitionem adjecit. *Arth. Duck* de *Authoritat. Jur. Civil.* l. 2. §. p. 193.

Seldeni doctrinam & eruditionem non suspicio modo & veneror, sed etiam admiror & exosculor planè, *Cappell.* in diatrib. de Nom. *Iehovah*.

Magnum honorem *Seldeno* deferunt extranei, præsertim verò *Grotius*, qui cum vocat *Honorem Britannis*, *Annotat.* ad c. 2. l. 2. de *Jur. Bell. & Pac.*

Videatur de iis doctissimus Jurisconsultus *Iohannes Seldenus*, qui in his Sacris per medium fundum Antiquitatis peregrinatur, ut, ubi Sacros Scripturæ locos quàm multos, ad *Priscos Deos* remittunt, nobis det enodatos: qui vir, etiam si præterea aliud nihil præstiteret, est tamen, cur ei Antiquitatis amatores multum se debere fateantur. *Dilher.* *Disputat. Acad.* Tom. 10. p. 248.

Anno 1644. *Ioannes Seldenus*, *Anglus*, Jurisconsultus, ut tot aliis pulcherri-
mis Scriptis, ita Dissertatione de *Anno Civili*, & *Calendario Veteris Ecclesiæ*, seu *Reip. Judaicæ*, præclare admodum de studiis meritus fuit. *Voss.* de *Scient. Mathem.* p. 4. 6.

Per idem tempus accepit aureum eruditi *Seldeni* librum de *Arundellianis Marmoribus*, sive *Saxis Græcè incisis*, quæ perillustris ille Comes transferri ex *Asia*

Asia in Angliam, hortosque suos curaverat. *Gassend. de vit. Petresk. lib. 4. p. 140.*

De *Noachidarum* Præceptis, ex *Talmudicorum* scriniis, toto demensa horreo congestit vir Præstantissimus *Ioannes Seldenus*, libris 7. de *Iure Naturali & Gentium*, juxta disciplinam *Hebraeorum*: Qui cum sint summâ diligentia & mirâ eruditione conscripti; nemini, saltem è doctioribus, non sunt sedulo evolvendi. Ex illo fonte nos titim saturavimus. *Ioan. Marsham. in Chronic. Secul. 9. p. 161.*

De Doctrinâ *Thalmudicâ* quid in genere censendum sit, & quibus ea cautionibus amplectenda, consulant studiosi profundæ simul eruditionis & judicii virum, *Iohannem Seldenum*, in opere eximio de *Iure Naturali Hebraeorum*, &c. cuius nos iudicio libenter submittimus. *Meric. Casaub. de 4. Linguis, p. 111.*

Vir *μολυμαδίστα* D. *Ioannes Seldenus* in scripto illo de *Diis Syris* accuratissimo, eruditionis reconditoris cum primis fæto. *Gataker de Tetragram.*

Hoc Opus de *Diis Syris* aureum libellum vocat *Bochart. in Geogr. Sacr.*

Inter omnia *Seldeni* Opera Ecce, (librum de *Diis Syris*) meo quidem calculo, omnium jucundissimum & utilissimum. *Gerardo Vossio* usque adeo gratum fuit ut illud in suam *Theologiam Ethnicam* ferè totum ejus Authorem ubique laudans, inseruerit. Tam universim laudatur *Seldenus* ut singulorum testimonia huc referre minimè decreverim, unicum *Ludovici Molinai* Medici *Londinensis* in ejus *Apologia ad Renium Verdeum*, qui est *Andreas Rivetus* enarrare sufficiat, *Tantum abest*, inquit, *ut me nostrorum φιλαυτία cæperit, ut maxime concesserim ino ultrò agnoverim Galliam nostram vix habere Seldeno, in suo genere eruditionis, superiorem; ac Usserio Archiepiscopo Armachano neperem quidem.* Quibus patet Dominum *Molineum*, quamvis *Seldenum* impensè laudet, cum tamen *Archiepiscopo Usserio* inferiorem agnoscere. Qua in re ipsi nequaquam assentior, *Paul. Colomes. Sel. Biblioth. p. 197 198. Gall.*

Vir Clarissimus *Ioannes Seldenus* æternum nostri seculi decus. *Marsham. Canon. pag. 15.*

Vir doctissimus — Opus suum de *Iure N. & G.* eruditâ & modestâ æmulatione *Grotiani* Operis scripsit. *Boecler. in Præf. Comment. Grot. de J. B. & P.*

Equidem *Seldeni* opera laudare velle, nihil aliud esset, quàm Soli testimonium splendoris meditari, &c. Vid. *Boecler. in dedicat. Operis Seldeni de J. N. & G.*

Vir sanè non vulgari eruditione præditus. *Arnold. Vinnius* ad sect. 1. *Instit. de R. D. n. 4.* ubi tamen librum ejus, quem *Mare Clausum* inscripsit, improbat, ejusque sententiam *Paradoxam* dicit.

Quare igitur *Rich. Simon* non recensuit celebris *Seldeni* Opera, qui *Latine* non minus benè quam *Anglicè* scripsit, quique nobis tot insignes elucidationes tradidit innumerosum *Veteris Testamenti* locorum in libris de *Diis Syris*, de *Decimis*, *Uxore Hebraica*, de *Synedriis Iudaorum*? Dices forsitan *Seldenum* adeo cognitum esse ut opus non esset illum *Rich. Simon* commemorari: Sed plurimi sunt alii, de quibus eadem ratione tacere debuisset. *Judicium plurium Theologorum Hollandicorum super Critica Rich. Simonis. p. 378. Gall. Iohannes*

Iohannes Seldenus fuit unus è maximis Viris quos unquam Anglica Gens habuerit. *Arundeliana Marmora* mirabili successu emendavit eorumq; difficultates enodavit, iisque tam excellentes *Notas* addidit, ut ideo dictum fuerit *Lapides* pro ipso locuturos, cù homines elogia ipsi debita reticerent. *Institia Eruditor.* Paris. 1685 per *Bailletum*. Gallicè.

D. *Seldeni* præclara jam habuimus ex *Hebraeorum* scriptis deprompta; quare in animo illi esse novis nos muneribus suis ditare gaudeo. De *Synedris* pauca pro materię ubertate dedit nobis *Cochius*. Non dubito quin D. *Seldenus* pro ista suâ multijugi lectione plurima scitu utilia ac jucunda possit velisque addere. Nec minùs placet alterum reconditæ eruditionis argumentum de *Iure Gentium*, quale *Hebræi* coluere. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Samson. Iohnson.* *Lucet.* 22. Sept. 1638.

Eruditissimus Dominus *Seldenus*, unus è præclarissimis Viris quos ulla Ætas unquam produxerit. *Burnetii Hist. Reform.* lib. 3. 1539. p. 264. Anglicè.

Magna erat ejus industria, qua matutinis horis utebatur in suis studiis Philosophicis, pomeridiano autem tempore Materiam coacervabat eorum Argumentorum circa quæ sibi satisfacere tentabat. Robustum habebat corpus, fideli Memoriâ naturalem & artificialem, Mentis conceptum tardum (quamvis identidem in Poeticam & Oratoriam excurreret, tum ad animum à gravioribus meditationibus relaxandum, tum ad expoliendum & connexiorem reddendum Stylum suum, interruptum & asperum (quæ vitia contrahebat ob immensam materiam quam is illum amplecti adigebat) edoctus à *Benj. Iohnson*, ut quidem gloriabatur, *Horatium* imitari) sed judicium solidum. Indoles ejus ad communicationem propensa, Scutoriarum Imaginum eximius Interpretes, ut patet ex ejus *Honoris Titulis*: Magnus Antiquarius, ut ostendunt *Marmora* ejus *Arundeliana*; Tractatus in *Draytoni Eadmerum*, plurima ejus prisca Numismata, multoque plura neoterica; dives tum Musæo, tum Arcis, Juris-Consultissimus, quem talem demonstrant ejus *Observationes in Fleta, in Tenuras, in Fortisenti Modum tenendi Parliamentum*, ejusque Argumenta, quippe qui, si quis in toto Regno alius, Documenta in promptu haberet, *Decimis*, quæ omnem *Judaicam, Ethnicam & Christianam* in hujusmodi Argumentum Doctrinam complectitur: Ejus *Mare Clausum* adversus *Grotii Mare Liberum*, quo continentur omnes Leges, Consuetudines & Usus Orbis universi circa hoc Caput; Ejus *Vxor Hebraica*, de *Synedris*, *Lex Natura secundum consuetudines Hebraicas*, quæ totidem sunt Monumenta ejus in Doctrina *Judaica* perspicacitatis; Libri ejus de *Diis Syris*, quibus evincitur quam benè noverit quomodo *Ethnicorum* Fabulæ mera fuerint corruptio *Veritarum Scripturæ Sacræ*, & quomodo *Gentilium Doctrina Christiana* Religioni possit conciliari; Liber ejus de *Decimis* impressus anno 1616. offendiculo fuit, tum ob ejus Præfationem, quoniam Cleri nostri famam & Authoritatem minuebat respectu Doctrinæ; tum ob ejus Materiam quæ commodo ejusdem detrimentum afferebat respectu utilitatis (quamvis ad eum responderit *Eques Iohannes Temple*, quoad legalem & Historicam partem; Dominus *Nettles* insignis *Talmudista* in *Regina Collegio Cantabrigia*, quoad partem *Judaicam*; Dominus *Montacutus & Dr. Tilley*

Tilley' Rochestria Archidiaconus, quoad *Græcæ & Latinæ* linguæ, ut & Ecclesiasticæ Historiæ peritiam;) Sævissima procella (inquit ille) quæ post Reformationem Beneficiorum Ecclesiasticorum horrea concussit: Sed omisit, quod die 28. Januarii 1618 coram quatuor Episcopis & quatuor Iuris Doctoribus publicoque Notario submissionem suam contestatus sit, & culpam agnoverit temeritatis suæ, Confessione suæ manu propriæ subscribens. *Doct. Lloyd* in suis *Adversariis*. Anglicè.

Extat *Male Clausum Londini* 1636. 8°.

Extat de *Jure Naturali & Gentium*, *Londini* 1640.

Extat de *Synedrîis & Præfecturis Juridicis Veterum Hebræorum*, *Londini* 1650. & seqq. annis, 4.

Extat *Vindiciæ Maris Clausi contra Burgum*, *Londini* 1653. 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

Ioannes Seldenus.

Hic juxta sumus, natus est 16. Decemb. 1584. Salvingtoniæ qui viculus est Ferring-occidentalis in Suffexiæ maritime, Parentibus honestis Johanne Seldeno, Thomæ Filio, è Quinis secundo anno 1541. nato.

E T

Margaretâ Filiâ, & herede unicâ Tho. Bakeri de Ruslington ex Equestri Bakerorum in Cantu familiâ, filius è cunis superstitem unicus, ætatis ferè 70. annorum, Denatus est ultimo die Novembris Anno salutis reparatæ 1654. per quam expectat hic Resurrectionem felicem.

DANIEL HEINSIUS.

Symbolum ejus fuit:

Quantum est quod nescimus.

Gandavensis, natus est anno 1580. Studiorum suorum rectore *Ios-pho Scaligero* usus est. Anno ætatis 18. publicè primùm *Latinos*, d. inde *Græcos* Autores interpretatus est: tandem Politices & Historiarum professiones suscepit: quæis & Secretarii Acad. & Bibliothecarii nobile munus accessit. A *Gustavo Adolpho*, Sueciæ Rege in *Consiliariorum* numerum ascitus & à serenissimâ *Venætorum* Rep. Equestri D. *Marci* dignitate ornatus, ipsum *Urbanum Vili.* Pontif. Rom. eruditionis suæ admiratorem habuit, amplissimo honoratio *Romam*, ut eam à barbarie vindicaret, invitatus. Obiit ann 1655.

Clar. A. D.
MDCXXX.

Struxit *Aristarchum* sacrum in *Nonnum*: item Exercitationes in *Novum Testamentum*

Kkkkkk

stamentum

stamentum. Plurimaque alia, quorum Catalogum videre est apud *Valerium Andream* in Bibliothecâ Belgicâ.

Vir verè magnus, summus, ac doctissimus vocatur *Bocharto* in Geogr. Sac. Tam severiorum quam amœniorum literarum Sol. *Selden.* Præfat. ad lib. de *Duis Syr.*

Magnum seculi nostri ornamentum *Daniel Heinsius*, vir admirabili eloquentiâ, altissimâ eruditione, & multiplici linguarum Orientalium atque Occidentalium peritiâ à Deo exornatus. *Iohan. Polyand.* in Epist. ad *Ioan. Beverovic.* *Leida* 24. Jul. 1635.

Heinsio viro incomparabili, & in quem ut *Zenxis* in suam *Venerem*, aut *Phydias* in *Clypeum Minervæ*, natura contulisse videtur, quicquid est *Venerum & Gratiarum* à me salutem. *Iacob. Cruc.* in lit. ad *Daniel. Colonium.*

Vir absque pari ingeniosus, eruditus, & disertus, *Daniel Heinsius*, scriptor hujus seculi primarius, veterum non paucis superior, paucis omninò inferior, cujus *Græcæ Latinæque* Musas, cujus eruditionem & eloquentiam, omnis Posteritas & amabit & venerabitur; cujus lepor & gratiæ nulla non præconia merentur, satis autem extolli nequeunt. *Barth.* in *Adversar.* p. 2803.

Nætu metus *Asteropæus* verè ἀμφοτεροδέξιος, qui prorsâ & vorsâ æquè polleas. Cùm versus *Græcos* tuos lego, *Homerum* non *Heinsium* puto me legere: cùm *Latinos*, *Ovidium* aut *Propertium*. *Casaub.* Epist. 318.

Somnium tuum, Clarissime *Heinsi*, vidi, legi, relegi. Sciebam quantus esses in seriò tractandis literis; quantus in omni genere seriæ scriptiōis. Tantum inesse tibi lepōris, tantum amœnitatis ac venustissimæ venustatis, neque ego sciebam, neque fortasse quisquam alius eorum, qui è tuis scriptis te norunt. Deum immortalem! quàm ingeniosa sermonis structura ac dispositio; quàm non è trivio, sed nescio unde ex abdito petiti joci: quàm docti & falsi sales: quàm alta denique & profunda atque effluens eruditio tua in singulis propè verbis apparet! *Idem* in Epist. 526.

Anacreontica tua *Græca* indicant quantus in hoc genere futurus sis. Certè nihil in illis versiculis tuis vidi, quod non & laudabile, & generosæ camœnæ auram non spiret. *Ios. Scalig.* in Epist. 277.

Heinsius est ingenium extra aleam, præsertim in eâ ætate. *Idem* Epist. 91.

Quod ad *Hymnum* tuum attinet: hoc auro ostendis, ferrum esse quicquid aliî euderunt. Admiror penitus scriptum, & sic capior, ut è manibus non deponam. *Belgæ* autem nisi te agnoscant *Apollinem* suum, nec linguam, nec Poësin intelligunt. Mihi Poëmata hæc omnia videntur admiranda esse; in admirandis *Hymnum* illum eminere. Sicuti illustrissimum argumentum est, ita præstitit *Musa* sua, quod nemo hæcenus assecutus. *Eric. Putean.* Epist. Appar. Epist. 32.

Heinsi nomen mihi propè divinum est. *Gabr. Naud.* 59. Epist. 59.

Heinsius & Grotius rarum par & exemplum antiquæ virtutis & fidei. *Baud.* Centur. 4. Epist. 11.

O literæ tuæ! O libri: In literis, ipse mihi præsens es, quas aureas, quas gemmeas appello: & in libris, qui admirationem seculo, licet duro ac ferreo, incutiant.

entiunt. *Aristarchus* tuus ex oculis meis non recedit, quot verbis, tot documentis fertilis, omnem ostendens unius ingenii doctrinam ac scientiam comprehendit. Et quis te aut non novit, aut orbis amore dignum non pronunciet? *Idem* in Epist. 82. p. 82.

Ego cum voluptate sæpè legere soleo maximorum virorum *Hugonis Grotii* & *Danielis Heinsii* puerilia Carmina, quæ initio hujus seculi edita, postea Operibus ipsis non sunt inserta. Quæ etsi à Virilibus illis multum discrepant, delectat tamen florum illa luxuries, quos tam præclari fructus postea secuti sunt. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 62.*

Summus vir, verèque Musarum & Charitum *μεγ' ἀγαλμα*, *Daniel Heinsius*, in laudatione *Asini*, scripto, ut genii, ita penitiorum literarum, ac civilis prudentiæ plenissimo. *Voss. de Hist. Lat. p. 138.*

Heinsii sacræ Exercitationes, opus ingens & eruditum. *Boxhorn. in Epist. p. 106.*

Incredibile quanto amore illum prosecuti fuerint *Iosephus Scaliger*, *Iann. Donza*, aliique viri doctissimi. Naturâ ipsâ instructus ad Poëticam facultatem, patriæ etiam rythmo excellit, ut paucis agam. Quæcunque ab eo profecta sunt, limam sapiunt politiolem: Phrasis tersa & elaborata: conceptus sublimes: ita ut cum illis præci sermonis Scriptoribus certare velle videatur. *Suversii Athen. Belgic.*

Daniel Heinsius in summis viribus meritò æstimandus, orbem eruditum sibi devinxit varii generis, & varii argumenti Poëmatis, in quibus nihil humile aut jejunum, omnia tersa, solida, sonora. Dum apotheosin condit *Thuano*, *Scaliger* quoque versu Epico, tertiam ipse meretur; nec mori potest, qui de contemptu mortis tam cecinit vitaliter. Quàm lecta in ejus *Hipponacte* dictio? Sed & quàm hinc idde aculeata? quàm feliciter audet in *Herode Infanticida*? Nec *Elegi* ejus quicquam venustius. *Borrich. de Poët. p. 143.*

Dominus Balzacijs asseverat duos *Heinsii* Tractatus in Horatii Satyricon esse duo præstantissima opera. Ait se non opinari se unquam majorem renovatæ Antiquitatis copiam simul collectam vidisse, ut nec plus continuatæ rationis, plusque subtilitatis majori robore statuminatæ. Inutilem, pergit idem, non navat operam in extruendo trophæo locorum prorsus similium super vocem quampiam nulla difficultate implicatam, eorum more qui Notas conscribunt, quique loca in invicem coaccervant, & in sua Scripta nihil nisi Læctionis suæ eruditatem confusionemque inferunt. *Balzac. Epist. in Infanticidium p. 142. 143. Gallicè.*

D. Vossius mihi dixit *Heinsii* Patris stylum hinc facillè cognosci posse quiddam plusquam quis alius pronomine Qui, quæ, quod uteretur. Id non sine voluptate verum esse observavi. *Paulus Colomes. Opusc. 128. Gall.*

* *Danielis Heinsii* Sacrarum excitationum ad Novum Testamentum libri 20. ejusdemque *Aristarchus*, sive ad *Nonni* in *Ioannem* Metaphrasin exercitationes emendatiores nunc, & auctiores editæ prohibentur in Decreto 19. Mart. 16. 3. in Decreto 18. Decembris 1646.

K k k k k 2

Extant

proprio iudicio conceptam semper habuimus. *Idem* in alio Diplom.

Oclav. Ferrarius in prælus. p. 202. *Scioppium* vocat virum in omni literarum genere eminentissimum, qui ab ineunte ætate ita totus literis affixus fuerit, ut sexto decimo anno libros evulgarit, quos senes admirarentur. *Idem* p. 225. duo in eo præcipuè commendat, miram & exactam vim iudicii in æstimandis aliorum scriptis, & summam *Sacrarum Literarum* peritiam, ut, quod olim de *Esdra* dictum est, deperditos Linguae Sanctæ Codices solus reparare potuerit. *Addit*, plures libros à *Scioppio* confectos, quàm annos numeraret, ejusque *Opera* vel magnam Bibliothecam instruere posse.

Scioppius nihil nisi miserabilis literator fuit, ut *opera* ejus inepta & maligna ostendunt, ac extremâ senectâ, scriptis *Patavio Leidam* Literis, transitionem iterum ad Evangelicos offerebat, si in gratiam reciperetur: Sed rejectus *Apostata* contemptusque ob vanitatem fuit. *Horn.* in Hist. Ecclesiast. p. 226.

Inter illos qui Blasphemias contra *Sacram Scripturam* scripserunt, ducit hodiè familiam iste hostis *Dei* certissimus *Scioppius*; in cujus *Ecclesiastico* leviter inspecto, multas legi superioribus diebus adversus τὰς θεοπνευστὰς *Scripturas*, blasphemias longè dirissimas capite 90. in disputationibus de *Fidei* articulis, non vult adhiberi verbum *Dei*, de quo extat vox *Domini*, *Inquirite Scripturas*. *Casaub.* ad Apparat. *Annal. Baron.* num. 93.

Scaligeri duo, Pater & Filius, in utraque linguâ, & in omnibus disciplinis peritissimi, quibus incalsùm, ut *Luna Canis*, oblatrauit *Scioppius*. *Bonifac. Lud.* Hist. p. 602.

Gaspar Scioppius, vir desultoriæ levitatis. *Phil. Labbe* part. 2. Bibliothec. Nummar.

Valla omnes *Grammaticos*, qui ante ipsum vixerunt, aggreditur. *Gaspar Scioppius* non mitior est, nec ipsi *Ciceroni* ac *Varroni* parcit. *Annotat.* ad Relig. Medic. p. 356.

Paucula illa, quæ *Robertellus* & *Scioppius* de *Arte Criticâ* scripsere, tumultuaria sunt, & hujus rei fundum omnem non emetiuntur. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist.

Quoad illa quæ in *Apuleium* scripsit quorum titulus *Symbola Critica*, negandum non est eum in illis feliciorum fuisse cæteris qui ante ipsum hujus *Authoris* difficilis elucidationi allaboraverant. Sed, hoc concessio, *Critica* ejus *Variarum Lætionum* limites ferè non excedit. quas plerique parvi faciunt. Si enim hujusmodi laboris scopus esset, ut aliquis fructus ex illo perciperetur, opus esset ut peritus aliquis *Vir* examinaret, quid rationi magis consentaneum in hac *Critica* diversitate occurrat, utque in textum insereret, quæ optima & *Authoris* sensui maximè conformia censeret. *Ephemerid. Eruditor.* diei *Lunæ* 16. Martii 1665. Gallicè.

Homo, ut notissimum est, ingenii maligni & oris maledicentissimi, qui propter præstantissimorum, & de re literariâ optimè meritorum virorum invidas ac injuriosas calumniationes meritò *Canis Grammaticus* appellatur. *Lambec.* lib. 1.

Monstrum

Monstrum ex omni spurcitium & scelerum colluvie concretum. *Band.* cent. 3. epist. 27.

Famosus iste turbo & publica tempestas pacis. *Sprinsfeld.* de apanag. cap. 4. n. 38.

Multa scripsit *Scioppius* doctè & laboriosè, sed pleraque eo animo & stylo, ut ad scommata & convicia factus videretur. *Limneus* in add. d. cap. 5. n. 99.

Quis, quæso, magnorum ejus & antecedentis ætatis virorum, cujus Scripta & famam ipse [*Gasp. Scioppius*] non majori cum infamiâ polluisset? *Ioan. Decker.* de Script. Adespotis. p. 94. 1686.

Quid *Scioppius* *Giphani* harpagavit, notum est doctis, inquit *Rittershusius* in Epist. ad *Georg. Richterum*, p. 205.

Nam quòd suspicatur *Schoppius* ignorasse *Phadrum* leges metricas, cui quæso, persuaserit? eadem operâ *P. Syrum*, eadem operâ *Plautum*, *Terentium*, veteresque alios accuset, & *Virgilium* ipsum, si *Diis* placet. O pudor, *πῶς οὐκ ἔστιν* *ἔστιν* *ἔστιν*; sed solens suo more facit *Schoppius*, qui *Scaligeros* ausus est, & *Casaubonos* insectari, *πολλοὺς πρὸς αἶτον*. *Tanaquil. Fab.* Not. in Prolog. *Phadri*, l. 1. Fabul.

De *Salmasio* non queror, qui cum nemini suorum temporum literato pepercerit, non magis quàm ille *Schoppius*, quem insignis maledicentia *Zoilo* quovis nobiliorem reddidit, nihil profectò rationis est, cur parentis mei causam potiorrem ducam, quàm cæterorum omnium, qui ætate nostrâ clariere, quorum nemo virulentum ejus dentem evasit. *Nic. Heinsius* Not. in *Ovid.* librum 2. de *Art. Amand.* vers. 660.

Ciceronis Accusator, de quo ut ad te scribam me rogas, est formidandus ille *Scioppius*. *Mediolani* librum prelo submitit, in quo *Ciceronem*, incongruitatis & barbarismi arguit. Hæc erga *Ciceronem* injustitia *Scaligerum* si revivisceret solaretur. Sed spero *Scioppium* eundem librum alterum conscripturnum quo evincendum suscipiet *Catonem* Virum minimè frugi, *Iuliumque* *Cesarem* ignavum militem fuisse. *Balzacius* Epist. 12. ad Dominum *Chapelain*. lib. 18. Gall.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

GULIELMUS HARVEIUS

Anglus, *Iacobi Carolique* Regum *Angliae*, Medicus primarius; in Collegio Medicorum *Londinensium* Anatomes & Chirurgiæ Professor, motu Sanguinis circulari reperto nobilis. Obiit 3. Junii Ann. Dom. 1657. annoque ætatis 80.

Clar. An. D.
MDCXXXI

Scripsit Exercitationes Anatomicas de Circulatione Sanguinis, & de Motu Cordis: item. Exercitationes de Generatione Animalium.

Carolus Fracassinus ait, Italum quendam hoc Inventum ante *Harvium* excoluisse. Is nempe est Pater *Paulus Servita*, quem *Ioannes Valens* etiam in laudem protraxit, Circulationisque hujus primum Auctorem prædicat. Nimirum nec lux est absque umbrâ, neque gloria sine invidiâ. Istius autem commentifabulam

liiiiij 2

bulam

bulam jampridem à te mihi narratam memini. Nempè *Legatum Venetum*, ad suos reditum parantem, libro tuo de *Circulatione Sanguinis* à te donatum fuisse; eundemque postea *Patri Paulo* legendum exhibuisse: Indeque virum hunc celebrem, memoriz causâ, pluscula transcripsisse; quæ, ipso mox defuncto, in Hæredis manus inciderint: creditumque postea multis, eundem scripti hujus Auctorem extitisse: habereque te literas à Patre *Fulgentio*, ipsius sodali, ad te scriptas, quæ rem eandem clarè ex primerent. *Georg. Ent.* in epist. præfix. Apolog. pro Circuit. Sang.

Pensatis hæcenus æquâ lance inter se rationibus *Amilii Parisani*, & *Guil. Harveii*, concludere demum licet *Circulationem Sanguinis* esse verissimam, atque *Harveo* immortales gratias à posteris deberi, quòd ipsis rem adeo subtilem ac proficuum communicaverit; eandemque firmissimis undequaque conquisitis rationibus ratam fecerit, humaniter verò ignoscendum, si alicubi (ut in re tenebricosâ fieri solet) cespitaverit: & quod ipsemet *ἡ δυνάμις πλεον* facile emendaturus fuerit: *Parisano* autem gratias quoque debitas esse, vel eo nomine; quòd commento ab *Vlmo* mutuato, reliquisque clumbibus argumentis, veritatem eandem uberius confirmaverit. *Georg. Ent.* 200. in Apolog. sect. 207.

Ultimo demum loco ex *Anglo-Britannis* præcipuè commendandus venit, *Gulielmus Harveius*, Circulari Sanguinis motu reperto nobilis. Quamvis enim novam hanc & omnibus retrò seculis inauditam ejus doctrinam cum alitum *Amylinus Parisanus*, & *Fortunatus Plempius* convellere conati fuerint, ita tamen Ampliss. Dn. *Præses* juxta cum aliis eos exceperunt, ut passim, per eruditum orbem magis magisque *Harveiana* sententia assensum inveniat. *Sebast. Scheffer* Introd. ad Med. p. 3.

Præ omnibus tamen eminet immortalis *Guil. Harveius Anglo-Britannus*, rerum ad *Animalium γένειν* pertinentium scrutator indefessus & felix, ceu ex ejusdem aureis *Exercitationibus* satis superque perspicitur, quæ æternum applausum, ac minimè perituram laudem est promeritus. Veruntamen cum elegans iste libellus decenti ordine careat; cum *Observationes* in eodem enarratæ non sint unius generis, variæque dispersæ; cum denique plurimæ dissertationes sint immixtæ, atque sic omnia in unum quasi acervum permistim collata, vix legitur cum eo fructu qualem, tot insignes *Observationes* aliàs ex sese afferre queant. *Iust. Schrader.* in Præfat. ad *G. Harv.* Observat. de Generat.

Guil. Harveius cum ex invento, deprehensoque *Sanguinis* motu gloriosissimum egisset triumphum, ad investigandam *Animalium Generationem* animum adjunxit. Quamobrem adhibitâ frequenti *Zootomiâ* (nam ingens illi cujusvis generis *Animalium* copia, & dissecandi opportunitas abunde suppetiit) per multa in lucem protulit, à se primùm animadversa atque notata; quæ mihi jamdiu saxū hoc volventi magno, fateor, adjumento fuisse, &c. Interea non dissimulabo *Harveium* in ejusmodi studio ita se præstitisse, ut cum summâ in observando experiendoque diligentiam exhibuerit, in judicando tamen per sæpe labatur: quippe experimenta magno labore atque industriâ conquisita ad præconcepas Opiniones (quod dolenter potius, quàm contumeliosè dictum velim) perperam traducit,

cit,

tit. *Thom. Cornel. Progymnasim. V. de Generat. edit. Lips. 1683. in 12°. p. 168.*

Nostro seculo *Guil. Harvejus, Anglus*, singulari industria & ingenii ad scrutandum nati acumine, hunc sanguinis per arterias itum, & per venas reditum, & tenebris in lucem protraxit, & anno 1628. eruditorum censura primus publice proposuit; eundemque firmis fundamentis ita probavit, ut veritas non quasi in crepusculo micet, sed eeu in medio constituta cælo fulgentibus radiis totum literarium orbem illustret. Pro tanto beneficio à plurimis *Artis Medice* primoribus meritis tractatur laudibus, quorundam tamen insimul mordetur calculus, fortunam *Columbi* experiens, qui pro laudabili *Novi Orbis* inventione, etiam à plurimis gloriam, à quibusdam sinistra judicia & sugillationes reportavit. Paucis autem iisque bonis placere optima laus est. *Gothofred. Moebii* Fundament. Med. Physiolog. edit. *Leue* 1661. in 4°. p. 275.

Nuper *Anglia* novam peperit de *Motu Cordis* opinionem, quam invulgavit *Guil. Harveius* Medicus Regis *Anglia* & *Anatomes* in Collegio *Londinensi* Professor, edito eâ de re peculiari libello — Hoc suum Commentum multis verissimilibus rationibus adstruit; adeo ut jam multis doctis hodiè adridere incipiat; nomineturque honoris causâ à quodam populari suo *Circulator Microcosmi*, ad distinctionem alterius *Angli*, qui primus *Macroscopum* circavit. Primum mihi inventum hoc non placuit, quod & voce & scripto publice testatus sum: sed dum postea ei refutando & explodendo vehementius incumbo, refutor ipse & explodor; adeo sunt rationes ejus non persuadentes, sed cogentes: diligenter omnes examinavi, & in vivis aliquot canibus cum in finem à me dissectis verissimas comperi. *Plempii* fundam. Medis fol. pagin. 128.

Ex recentioribus *Aristoteli* felicitate par, industriâque non minor, sed ingenii acumine, gloriâque Inventorum citra dubium major, in *Angliâ* nostro tempore inclauit *Harveius*. Hic enim quantum in *Zootome* præsertim profecit, eruditissima ejus de *Circulatorio* motu *Sanguinis*, & *Generatione Animalium* scripta sat testantur. *Ioan. Man. Majoris* Chirurg. Infusor. edit. *Kiloni* 1667. 4°.

Est tanta eximii viri *Guil. Harveii* in *Natura* penetralia scrutando diligentia & sagacitas: & in *Observata* tradendo tam candida sinceritas, ut ejus tradita, quæ omnium fidem facile merentur, amplecti non erubescamus; in perpetuam ipsi laudem ceder, quod invenerit, communique commodo liberaliter tradiderit de *Sanguinis motu & Animalium Generatione*

— *Quæ longa vetustas*
Oculis arcanis Oracula mersa tenebris.

Jac. de Back Dissertat. de Corde Alloq. ad Lect.

Scientiam Humani Corporis; Physicæ partem utilissimam in libris suis de *Motu Sanguinis*, & de *Generatione Animalium*, mirabili sagacitate detexit & demonstravit *Guilielmus Harveius* R. R. *Jacobi Carolique* Medicus primarius; solus

iiiiii 3

(quod

(quod sciam) qui doctrinam novam superatâ invidiâ vivens stabilivit. *Thom. Hobb. præfat. ad Elem. Philos. sect. 1. de Corpore.*

Statua ejus conspicitur in Collegio Medicorum *Londinensium*, cum hac Inscriptione:

Industria, Sagacitate, Successu Nobilis, perpetuos Sanguinis Æstus circulari Gyro fugientis primus promulgavit Mundo, Nec passus ultra Mortales sua ignorare Primordia, Aureum edidit de ovo atque pullo librum: sic novis inventis apollineam ampliavit artem — Mernitque esse stator perpetuus.

JOANNES SELDENUS.

Symbolum ejus fuit:

Περὶ πᾶντος ἐλευθερία.

Clar. A. D.
MDCXXX.

Anglus, celebris Jurisconsultus, natus est decimo sexto Decemb. An. 1584. *Salvinonia* in Comitatu *Suffexie*. Obiit ultimo die Novembris Anno 1654.

Reliquit insignem Tractatum de Jure Naturæ — Alium de *Diis Syrorum* — Librum de *Synedrîis Hebraorum* — De Successionibus & Pontificatu — De Anno Civili veterum *Iudaorum* — De Decimis, vernaculo Sermonem — *Marmora Arundeliana* — Liber ejusdem extat de Nummis. Observationes porro in *Fletam* scripsit.

Ioannes Seldenus ad *Juris Patrii* exactam scientiam, Legum *Mosaicarum*, reliquarumque Gentium, & literarum porro omnium, non *Latinarum* modò & *Græcarum*, sed *Hebraicarum* & *Gentium Orientalium* singularem cognitionem adjecit. *Arth. Duck* de *Authoritat. Jur. Civil.* l. 2. §. p. 193.

Seldeni doctrinam & eruditionem non suspicio modò & veneror, sed etiam admiror & exosculor planè, *Cappell.* in diatrib. de Nom. *Iehovah*.

Magnum honorem *Seldeno* deferunt extranei, præsertim verò *Grotius*, qui eum vocat *Honorem Britannis*, *Annotat.* ad c. 2. l. 2. de *Jur. Bell. & Pac.*

Videatur de iis doctissimus Jurisconsultus *Ioannes Seldenus*, qui in his Sacris per medium fundum Antiquitatis peregrinatur, ut, ubi Sacros Scripturæ locos quàm multos, ad *Priscos Deos* remittunt, nobis det enodatos: qui vir, etiam si præterea aliud nihil præstiteret, est tamen, cur ei Antiquitatis amatores multum se debere fateantur. *Dilber.* *Disputat. Acad.* Tom. 10. p. 248.

Anno 1644. *Ioannes Seldenus*, *Anglus*, Jurisconsultus, ut tot aliis pulcherri-
mis Scriptis, ita Dissertatione de *Anno Civili*, & *Calendario Veteris Ecclesiæ*, seu *Reip. Iudaicæ*, præclare admodum de studiis [meritus fuit. *Voss.* de *Scient. Mathem.* p. 46.

Per idem tempus accepit aureum eruditi *Seldeni* librum de *Arundellianis Marmoribus*, sive *Saxis Græci incisis*, quæ perillustris ille Comes transferri ex *Asia*

Asiā in Angliam, hortosque suos curaverat. Gassend. de vit. Peiresk. lib. 4. p. 140.

De *Noachidarum* Præceptis, ex *Talmudicorum* scriniis, toto demensa horreo congeffit vir Præstantissimus *Ioannes Seldenus*, libris 7. de *Jure Naturali & Gentium*, juxta disciplinam *Hebraeorum*: Qui cum sint summâ diligentia & mirâ eruditione conscripti; nemini, saltem è doctioribus, non sunt sedulò evolvendi. Ex illo fonte nos sitim saturavimus. *Ioan. Marsham. in Chronic. Secul. 9. p. 161.*

De Doctrinâ *Talmudicâ* quid in genere censendum sit, & quibus ea cautionibus amplectenda, consulant studiosi profundæ simul eruditionis & judicii virum, *Iohannem Seldenum*, in opere eximio de *Jure Naturali Hebraeorum, &c.* cujus nos iudicio libenter submittimus. *Meric. Casaub. de 4. Linguis, p. 111.*

Vir *μολυμαδης* & D. *Ioannes Seldenus* in scripto illo de *Diis Syris* accuratissimo, eruditionisque reconditoris cum primis fæto. *Gataker de Tetragram.*

Hoc Opus de *Diis Syris* aureum libellum vocat *Bochart. in Geogr. Sacr.*

Inter omnia *Seldeni* Opera Ecce, (librum de *Diis Syris*) meo quidem calculo, omnium jucundissimum & utilissimum. *Gerardo Vossio* usque adeo gratum fuit ut illud in suam *Theologiam Ethnicam* ferè totum ejus Authorem ubique laudans, inseruerit. Tam universim laudatur *Seldenus* ut singulorum testimonia huc referre minimè decreverim, unicum *Ludovici Molinæi* Medici Londinensis in ejus Apologia ad *Ren. utrum Verdaum*, qui est *Andreas Rivettus* enarrare sufficiat, *Tantum abest*, inquit, *ut me nostrorum Philantia ceperit, ut maxime concesserim inno ultro agnoverim Galliam nostram vix habere Seldeno, in suo genere eruditionis, superiorem; ac Usserio Archiepiscopo Arminiano nepotem quidem.* Quibus patet Dominum *Molinæum*, quamvis *Seldenum* impensè laudet, cum tamen Archiepiscopo *Usserio* inferiorem agnoscere. Qua in re ipsi nequaquam assentior, *Paul. Colomes. Sel. Biblioth. p. 197 198. Gall.*

Vir Clarissimus *Ioannes Seldenus* æternum nostri seculi decus. *Marsham. Canon. pag. 15.*

Vir doctissimus — Opus suum de *Jure N. & G.* eruditâ & modestâ æmulatione *Grotiani* Operis scripsit. *Boecler. in Præf. Comment. Grot. de J. B. & P.*

Equidem *Seldeni* opera laudare velle, nihil aliud esset, quàm Soli testimonium splendoris meditari, &c. Vid. *Boecler. in dedicat. Operis Seldeni de J. N. & G.*

Vir sanè non vulgari eruditione præditus. *Arnold. Vinnius* ad sect. 1. *Instit. de R. D. n. 4.* ubi tamen librum ejus, quem *Mare Clausum* inscripsit, improbat, ejusque sententiam Paradoxam dicit.

Quare igitur *Rich. Simon* non recensuit celebris *Seldeni* Opera, qui *Latine* non minus benè quam *Anglice* scripsit, quique nobis tot insignes elucidationes tradidit innumerosum *Veteris Testamenti* locorum in libris de *Diis Syris*, de *Decimis*, *Uxore Hebraica*, de *Synedrîis Iudaorum* & Dices forsitan *Seldenum* adeo cognitum esse ut opus non esset illum *Rich. Simon.* commemorari: Sed plurimi sunt alii, de quibus eadem ratione tacere debuisset. *Judicia plurium Theologorum Hollandicorum super Critica Rich. Simonis. p. 378. Gall.*

Iohannes

Iohannes Seldenus fuit unus è maximis Viris quos unquam Anglica Gens habuerit. *Arundeliana Marmora* mirabili successu emendavit eorumque difficultates enodavit, iisque tam excellentes *Notas* addidit, ut ideo dictum fuerit *Lapides* pro ipso locuturos, etsi homines elogia ipsi debita reticerent. *Iudicia Eruditor.* Paris. 1685 per *Bailletum*. Gallicè.

D. *Seldeni* præclara jam habuimus ex *Hebraeorum* scriptis deprompta; quare in animo illi esse novis nos muneribus suis ditare gaudeo. De *Synedris* pauca pro materiæ ubertate dedit nobis *Cochius*. Non dubito quin D. *Seldenus* pro istâ suâ multijugi lectione plurima scitu utilia ac jucunda possit velisque addere. Nec minus placet alterum reconditæ eruditionis argumentum de *Iure Gentium*, quale *Hebræi* coluere. *Hug. Grot.* in Epist. ad *Samson. Iohnson. Lutet.* 22. Sept. 1638.

Eruditissimus Dominus *Seldenus*, unus è præclarissimis Viris quos ulla Ætas unquam produxerit. *Burnetti Hist. Reform.* lib. 3. 1539. p. 264. Anglicè.

Magna erat ejus industria, qua matutinis horis utebatur in suis studiis Philosophicis, pomeridiano autem tempore Materiam coacervabat eorum Argumentorum circa quæ sibi satisfacere tentabat. Robustum habebat corpus, fideliem Memoriam naturalem & artificialem, Mentis conceptum tardum (quamvis identidem in Poeticam & Oratoriam excurreret, tum ad animum à gravioribus meditationibus relaxandum, tum ad expoliendum & connexiorem reddendum Stylum suum, interruptum & asperum (quæ vitia contrahebat ob immensam materiam quam is illum amplecti adigebat) edoctus à *Benj. Iohnson*, ut quidem gloriabatur, *Horatium* imitari) sed judicium solidum. Indoles ejus ad communicationem propensa, Scutoriarum Imaginum eximius Interpretes, ut patet ex ejus *Honoris Titulis*: Magnus Antiquarius, ut ostendunt *Marmora ejus Arundeliana*; Tractatus in *Draytoni Eadmerum*, plurima ejus prisca Numismata, multoque plura neoterica; dives tum Museo, tum Arcis; Juris-Consultissimus, quem talem demonstrant ejus *Observationes in Fleta, in Tenuras, in Fortisenti Modum tenendi Parliamentum*, ejusque Argumenta, quippe qui, si quis in toto Regno alius, Documenta in promptu haberet, *Decimis*, quæ omnem *Judaicam, Ethnicam & Christianam* in hujusmodi Argumentum Doctrinam complectitur: Ejus *Mare Clausum* adversus *Grotii Mare Liberum*, quo continentur omnes Leges, Consuetudines & Usus Orbis universi circa hoc Caput; Ejus *Vxor Hebraica, de Synedris, Lex Natura secundum consuetudines Hebraicas*, quæ totidem sunt Monumenta ejus in Doctrina *Judaica* perspicacitatis; Libri ejus de *Diis Syris*, quibus evincitur quam benè noverit quomodo *Ethnicorum* Fabulæ mera fuerint corruptio Veritatum Scripturæ Sacræ, & quomodo *Gentilium* Doctrina *Christiane* Religioni possit conciliari; Liber ejus de *Decimis* impressus anno 1616. offendiculo fuit, tum ob ejus Præfationem, quoniam Cleri nostri famam & Authoritatem minuebat respectu Doctrinæ; tum ob ejus Materiam quæ commodo ejusdem detrimentum afferebat respectu utilitatis (quamvis ad eum responderit Eques *Iohannes Temple*, quoad legalem & Historicam partem; Dominus *Nettles* insignis *Talmudista* in *Regina Collegio Cantabrigia*, quoad partem *Judaicam*; Dominus *Montacutus* & Dr. *Tilley*.

Tilley' Rochestria Archidiaconus, quoad *Græcæ & Latinæ* linguæ, ut & Ecclesiasticæ Historiæ peritiam;) Sævissima procella (inquit ille) quæ post Reformationem Beneficiorum Ecclesiasticorum horrea concussit: Sed omisit, quod die 28. Januarii 1618 coram quatuor Episcopis & quatuor Juris Doctoribus publicoque Notario submissionem suam contestatus sit, & culpam agnoverit temeritatis suæ, Confessione suæ manu propriæ subscribens. *Doctor Lloyd* in suis *Adversariis*. Anglicè.

Extat *Maie Clausum Londini* 1636. 8°.

Extat de *Jure Naturali & Gentium*, *Londini* 1640.

Extat de *Synedriis & Præfecturis Juridicis Veterum Hebræorum*, *Londini* 1650. & seqq. annis, 4°.

Extat *Vindiciæ Maris Clausi contra Burgum*, *Londini* 1653. 4°.

Hoc ejus Epitaphium:

Ioannes Seldenus.

Heic juxta situs, natus est 16. Decemb. 1584. Salvingtoniæ qui viculus est Ferring occidentalis in Suffexiæ maritime, Parentibus honestis Johanne Seldeno, Thomæ Filio, è Quinis secundo anno 1541. nato.

E T

Margaretâ Filiâ, & herede unicâ Tho. Bakeri de Ruslington ex Equestri Bakerorum in Cantu familiâ, filius è cunis superstitionum unicus, ætatis ferè 70. annorum, Denatus est ultimo die Novembris Anno salutis reparata 1654. per quam expectat heic Resurrectionem felicem.

DANIEL HEINSIUS.

Symbolum ejus fuit:

Quantum est quod nescimus.

G *Andavensis*, natus est anno 1580. Studiorum suorum rectore *Ios-pho Scaligero* usus est. Anno ætatis 18. publicè primùm *Latinos*, d. inde *Græcos* Autores interpretatus est: tandem *Politicos & Historiarum* professiones suscepit: queis & *Secretarii* ac ad & *Bibliothecarii* nobile munus accessit. A *Gustavo Adolpho*, *Sueciæ* Rege in *Consiliis* priorum numerum ascitus & à *serenissimâ Venetorum* Rep. Equestri D. *Marci* dignitate ornatus, ipsum *Urbanum V. I.* Pontif. Rom. eruditionis suæ admiratorem habuit, amplissimo honorario *Romam*, ut eam à barbarie vindicaret, invitatus Cbiit ann 1655.

Clar. A. D.
MDCXXX.

Struxit *Antichum* sacrum in *Nonnum*: item *Exercitationes* in *Novum Te-*

K k k k k

stamentum

cutiunt. *Aristarchus* tuus ex oculis meis non recedit, quot verbis, tot documentis fertilis, omnem ostendens unius ingenii doctrinam ac scientiam comprehendit. Et quis te aut non novit, aut orbis amore dignum non pronunciet? *Idem* in Epist. 82. p. 82.

Ego cum voluptate sæpè legere soleo maximorum virorum *Hugonis Grotii* & *Danielis Heinsii* puerilia Carmina, quæ initio hujus seculi edita, postea Operibus ipsis non sunt inserta. Quæ etsi à Virilibus illis multum discrepant, delectat tamen florum illa luxuries, quos tam præclari fructus postea secuti sunt. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist.* p. 62.

Summus vir, verèque Musarum & Charitum *μεγ' ἀγαλμα*, *Daniel Heinsius*, in laudatione *Asini*, scripto, ut genii, ita penitiorum literarum, ac civilis prudentiæ plenissimo. *Voss. de Hist. Lat.* p. 138.

Heinsii sacræ Exercitationes, opus ingens & eruditum. *Baxhorn.* in Epist. p. 106.

Incredibile quanto amore illum prosecuti fuerint *Iosephus Scaliger*, *Iann. Donatus*, alique viri doctissimi. Naturâ ipsâ instructus ad Poëticam facultatem, patrio etiam rythmo excellit, ut paucis agam. Quæcunque ab eo profecta sunt, limam sapiunt politiolem: Phrasis tersa & elaborata: conceptus sublimes: ita ut cum illis præci sermonis Scriptoribus certare velle videatur. *Suverii Athen. Belgic.*

Daniel Heinsius in summis viribus meritò æstimandus, orbem eruditum sibi devinxit varii generis, & varii argumenti Poëmatis, in quibus nihil humile aut jejunum, omnia tersa, solida, sonora. Dum apotheosin condit *Thuano*, *Scaliger*que versu Epico, tertiam ipse meretur; nec mori potest, qui de contemptu mortis tam cecinit vitaliter. Quàm lecta in ejus *Hipponacte* dictio? Sed & quàm hinc idde aculeata? quàm feliciter audet in *Herode Infanticida*? Nec *Elegi* ejus quicquam venustius. *Borrich. de Poët.* p. 143.

Dominus Balzacijs asseverat duos *Heinsii* Tractatus in Horatii Satyricon esse duo præstantissima opera. Ait se non opinari se unquam majorem renovatæ Antiquitatis copiam simul collectam vidisse, ut nec plus continuatæ rationis, plusque subtilitatis majori robore statuminatæ. Inutilem, pergit idem, non navat operam in extruendo trophæo locorum prorsus similium super vocem quampiam nulla difficultate implicatam, eorum more qui Notas conscribunt, quique loca in invicem coaccervant, & in sua Scripta nihil nisi Lectionis suæ eruditatem confusionemque inferunt. *Balzac. Epist. in Infanticidium* p. 142. 143. Gallicè.

D. Vossius mihi dixit *Heinsii* Patris stylum hinc facile cognosci posse quoddam plusquam quis alius pronomine Qui, quæ, quod uteretur. Id non sine voluptate verum esse observavi. *Paulus Colomes.* Opusc. 128. Gall.

* *Danielis Heinsii* Sacrarum excitationum ad Novum Testamentum libris 20. ejusdemque *Aristarchus*. sive ad *Nonni* in *Ioannem* Metaphrasin exercitationes emendatiores nunc, & auctiores editæ prohibentur in Decreto 19. Mart. 1643. in Decreto 18. Decembris 1646.

K k k k k k 2

Extant

Extant ejus in Novum Testamentum exercitationes fol. *Lugd. Bat.* 1639. 4°. *Cantabrigia* 1640.

Extat *Aristarchus Sacer.* 8°. *Lugd.* 1627. Alia ejus opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Morti proximus omnium penè rerum oblitus fuit; unde *Const. Hugonius* *Epigrammata* in ejus morbum & mortem modulatus est:

*Sciverat Heinsiiades, quantum nescire fatentur,
Quos nescire nihil credere fama jubet.
Ultima lento subrepens inscitia morbo
Reddidit infantem, nec sine laude senem:
Successit melior fugiente scientia; postquam
Omnia descivit, scire mori didicit.*

In ejus Effigiem:

*Cernitis? Hic Mundi Phoenix, ille alter Apollo,
Heinsius, ut pingi corpore, & ore potest.
Parte sui meliore, animo transcendit Olympum,
Iamque diu Divos inter & Astra fuit.
Qui plureis doctè scripsit, quàm viximus annos;
Et, pretextatus, Nestore major erat.
Livor, abi. Palmam Batavæ meruistis Athenæ,
Nec regio vatem viderat ulla parem.*

Reinerius Neusius I. C.

EDWARDUS HERBERTUS.

Elar. An. D.
MDCXXX.

Anglus, ad Castrum *Montgomeriense* natus dicitur, inter Collegii *Universitatis* *Commensales*, postremis *Elizabethæ* temporibus (prout ex *Alumnorum* Catalogo, illà tempestate composito, edoctus sum) literas percepit; Annoque 1603 cùm *Aurea Periscelidis Eques* crearetur *Henricus Vallia Princeps*, Eques de *Balnco* fiebat. Sunt qui credant è Collegio *Reginensi* fuisse *Herbertum* illum, verùm in errore proculdubio versantur, atque prædicto posteriorem fatendum est *Edwardum Herbert* Agri *Montgomeriensis* Armigeri filium, qui in *Reginensi* numerum inque *Album Academicum*, primo Julii die, anno Dom. 1608. ætat. 17. admittus reperitur. Utcunque Artium Linguarumque peritissimus fuit, tantamque à *Carolo* primo gratiam inivit, ut *Baro Castri Insule de Kerry*, apud *Hibernos*, paucisque post annis *Baro de Cherbury* in *Angliâ* crearetur. De illo plura referre supersedeo, utpote qui ubique apud seculi hujus scriptores memoratur. *Anton. à Wood* in *Hist. & Antiquit. Univers. Oxon.*

Scriptis

Scripsit de veritate. De causis errorum, & de Religione laici. Expeditionem in Ream Insulam. Vitam *Henrici Octavi*. De Religione Gentilium.

Tradidit mihi librum tuum de *Veritate* doctissimus *Doreslaus*. Exosculatus sum munus istud *Literarium* non uno nomine. Pretium illi conciliat *autor*, *titulus*, & ille, per quem voluisti ad me deferri opus gravissimum, exactissimumque. Gaudeo in *Britannia* Philosophari *Barones*, & ad studia nostra se demittere grandes illustresque animas. Gaudeo *Philosophiam* non illis solum cordi esse, qui longâ stolâ ambulant, hoc est, *Umbraticis* Doctoribus, sed & viris in lucem positis, quosque dignior fortuna secrevit populo. Nec minus recte or *Augusto Veritatis* vocabulo, ad quam assurgat ipse è *Curuli* sellâ *Cato*. Demersam illam in profundo puteo dicebat *Plato*: Inveniri nō posse *Pyrre*, probabilem solum esse *Academicus*. Inveniri posse, certamque esse & immobilē *Dogmaticus*. Tu, vir summe, *Dogmaticorum* sententiæ affinis, non inveniri solum eam posse doces, sed & oculis *Lectorum* nudam objicis. Legi pleraque; nec aliena te dicere & sentire ab *Aristotele* & *Peripateticis* statuo, licet aliâ formâ orationis & mutatis vocabulis, quorum majestate & elegantia gratior es lectori, & admirabilis magis. Ubi dissentis, facile te dissentientem fero, cum & hoc inter *Veritates* communes sit, *Non idem omnes sentire*. Philosopharis liberè nec in aliorum verba juras, ut non solum in territorio tuo, sed & *Philosophorum Regno* *Baronatum* exerceas. Qui uti libertatis civilis est studiosissimus, ita pari libertate de *Vero* judicas, nulli beneficio vel metu obnoxius. Quibus *Stipendiaria* est *veritas*, anxie loquuntur; & licet sentiant secus, linguam caecumque falso mancipant. Ideo utilia sibi loqui malunt, quam vera. Tu in *libertatis* regno natus eascribis, quæ nec fœdam servitutem, nec licentiam effraenem sapiunt. Simul & candidè *Philosopharis* & prudenter: acutè & religiosè: doctè & piè. *Casp. Barlaus* in Epist. dat. *Amstelod.* 24. Jun. 1635.

Quamvis hæc Historia [De Vitâ *Henrici VIII. Anglia Regis*] jam anno 1649. evulgata, sæpiusque deinde recusa, initium Collectionis nostræ longè antevertat, ob *Auctoris* tamen celebritatem non indignam judicavimus, quæ per occasionem nupetæ editionis [Anno 1683.] nobis ante paucos demum menses oblata, his *Actis* infereretur. Adeo enim, non modò apud *Anglos* suos, sed *exterarum* etiam gentes inclauit *Herbertus*, ut ejus de *veritate* libri (si *Lloydo* in observationibus ad vitas *Ministorum Anglicorum* credimus) *Bibliothecæ Vaticanæ* summo cum honore illati fuerint; Hæcque ipsa *Henrici VIII. Historia* (*Woodo* in *Hist. Oxon.* affirmante) in *Archivis Bibliothecæ Bodliane* manuscripta pretiosi alicujus *Cimelii* instar, asservetur. Enim verò si, præter mirificam sententiarum concinnitatem, singularem in judicando dexteritatem, summumque quod ubiq; præ se fert, veritatis studium spectemus, optimo sane jure hunc scriptorem inter præstantissimos ætatis nostræ referemus. Oreditur autem *annales* suos ab Ann. 1491. quo lucem adspexit *Henricus*, desinitque in anno 1547. quo fato concessit *Princeps* ingentibus vitis, quæ magnis virtutibus redemit famosus. Videtur verò argumentum tam nobile de indultu elegisse *Herbertus*, in quo suam in dicen-

Kkkkkk 3 cendo

cendo vim exereret, cum non solum insignis rerum Germanicarum, Gallicarum, & Hispanicarum inclinatio, sed religionis etiam per Angliam memorabilis mutatio illo tempore facta fuerit, quæ ex Actis secretioribus summâ curâ perlustratis, & Historicis seculi superioris fide dignissimis diligentissimè eruta, Lectori in compendio quasi ante oculos ponit. *Acta Eruditor.* Mensis Mart. 1686.

Aliquot ab hinc annis edidit librum *de veritate, prout distinguitur à revelatione, à verisimili, à possibili & à falso*, item librum *de causis errorum*, nec non *de Religione Gentilium errorumque apud eos casus*. (Nam cætera, quæ hinc inde Auctor promittit, num lucem huc usque conspexerint, non constat) quibus Commentariis suis mirum est quàm sibi plaudeat clarissimi animi Scriptor, &c. Omnem movet lapidem Baro, ut in odium, invidiam & contemptum adducat communiter receptam doctrinam, eamque cum suâ collatam noviter repertâ sapientiâ, ne titivilitiô quide n æstimandam esse incautionibus persuadet; impericiam, prævaricationem, nugas, ineptias, cavilla itrophas, sophismata, imposturas, & nescio quæ non, passim Scholis exprobrans. Quæ tamen *εὐρηματα* si paulò inspectentur acrius, nonnisi personatas subtilitates esse, aut, si quid solida sub sit sapientiæ, vix aliter, quàm vocum novitate, à receptâ scholarum doctrina discordare, dudum harum rerum peritissimis fuit animadversum. *Koriboli.* de tribus Impostor. Sect. 2.

Aliquot dunc effluxere Menses, Nobilissime & Generosissime Baro, quodd librum tuum acceperim *de Religione Gentilium, errorumque apud eos Casus*; idq unâ cum literis Serenissimi Electoris & tuis. Et pro libro & pro literis non possum non gratias agere quàm maximas. Delectatus sum plurimum & Argumento, & Scriptionis genere. Vix itaque dixerim, quàm avidè, quantoque cum fructu illum devorârim. Nam jam animus est, ut scribam tibi, quid de hoc Opere sentiam. Scio quàm difficulter audire laudes tuas possis. Audiant has illi, quibus cum sæpè de hoc scripto colloquor, cum tempus & occasio patitur, quæ nunquam non sese offert. Dum itaque sæpius lego, & relego, illos tuos Commentarios, animadverti verum esse istud, nullam in bonis rebus esse satietatem. *Ger. Job. Voss.* in Epist. dat. *Amstelod.* 1645. 3. Kal. Jan.

Holingshead, ped. & Stovv. meras rerum publicè cognitarum relationes tradiderunt, pluresque errores committunt. Eorum vestigia premunt fere omnes neoterici nostri Scriptores, eaque tantum excerpunt & repetunt quæ ab ipsis scripta sunt. Dominus *Herberd* se minime dignum autumavit ut alii fecerant nugari, ideoque diligentius exquisivit autographa Monumenta quàm ullus eorum qui ipsum præcesserant, summaque fidelitate ac industria *Henrici VIII.* Historiam nobis tradidit; verùm rebus Religionem spectantibus tamdiù non immoratur ut argumentum postularet, hæc scilicet Viris diversæ à se professionis relinquens, & forsitan existimans minus congruum suæ conditionis viro, hujusmodi argumentorum plenam & accuratam tractationem persequi. *Burnetti* Præf. ad suam Hist. Reform. part. 1. Angl.

Excellentissimus fuit Artifex, Polyglottus eximius, tam Virorum quam Librorum studiis operam navavit, ipseque duorum valde insignium Operum Auctor,

thor fuit, quæ sunt Tractatus de *Veritate* Gallicè conscriptus, tanto apud Transmarinos in pretio habitus, & etiamnum (ut perhibent) perhonorificè in Papæ Biblioth. Vaticana existēs; Ejus Historia Henrici VIII. ubi ejus Collectiones plenæ sunt & authenticæ. Ejus Observationes sagacitatem spirantes, ejus Connexio valida & cohærens, totum verò opus accuratum. *Da. Lloyd* Adversaria. Anglicè.

* Ejus libri de *Veritate* inter libros prohibitos numerantur in Indice *Rome* impresso 1681.

Obiit 20. Augusti Anno Dom. 1648. inque Ecclesiæ S. *Aegydi*, extra urbem *Londinensem*, Adyto sepultus requiescit.

Extat Tractatus de *Veritate*, unà cum libro de Causis errorum, & de Religione Laici. *Lond.* anno 1645. *Lat.*

Extat Vita *Henrici Octavi*. *Lond.* Anno 1649. *Angl.*

IACOBUS USSERIUS.

Patria *Dublinensis* in *Hiberniâ*, in Parochiâ S. *Nicolai* natus Anno 1580. quarto die Januarii, quasi *Strena* loco in orbem missus; magnum certè futurus, cum Patriæ suæ decus, tum Ecclesiæ Dei beneficium. Clarâ familiâ fuit, Archiepiscopus *Armachanus*, & totius *Hiberniæ* Primas. Obiit vicésimo primo Martii, anno 1655.

Clar. An. D.
MDCXXX.

Opera ejus *Latina* hæc sunt: De Ecclesiarum Christianarum successione & statu — Historia *Gotteschalci* — Epistolarum *Hibernicarum* Sylloge — De Primordiis Ecclesiæ *Britannicarum* — *Ignatii* Epistolæ cum Annotationibus — Appendix *Ignatiana* — De Romana Ecclesiæ symbolo Apostolico vetere, & aliis fidei formulis — De anno solari *Macedonum* — Epistola ad *Capellum* de variantibus textûs *Hebraici* lectionibus — Annales Veteris Testamenti — Annales Novi Testamenti — De *Græcâ* septuaginta *Interpretum* versione syntagma — De *Cainane* superaddito dissertatio — Chronologia sacra. Scripsit plurima *Anglicano* sermone.

Jacobus Vsserius vastæ lectionis & eruditionis Theologus, inque *Antiquitate Ecclesiasticâ* versatissimus. *Vœt. Thel. de Angel.*

Reverendissimus Antistes *Iac. Vsserius*, Arch. *Armachanus*, vir summâ pietate, judicio singulari, usque ad miraculum doctus, & literis severioribus promovendis nat. *Joan. Selden. Marmor Arundel.*

Non opus esse arbitror, ut quod *Vsseriano* nomini inscriptum prodit, Lectori datâ operâ commendem. Norunt quotquot literas meliores colunt, nôtunt & semidocti; quanta fuerit *Vsserii* & quàm diffusa eruditio, quàm infinita lectio, quanta judicii gravitas. Inter tot certè literaturæ Instauratores & Orthodoxæ Religionis Pugiles, quos sæculo postremo tulit Orbis *Britannicus*, illum præ aliis habemus, quem nobismetipsis gratulemur, & in re literariâ Ducem statuamus. *Henr. Wharton.* in Præfat. ad *Iac. Vsser.* Histor. Dogmatic. controversi, inter Orthod. & Pontif. de Scriptur. & Sac. Vernaculis.

Multum equidem debeo, quòd non cesses augere & Bibliothecam nostram libris, & nos doctrinâ. Ut mittam quæ miseris prius, quàm gratum acceptumque

industriam quis non mirabitur? Ego certè quoties eam cogito, non possum quin exclamem(quod de *Casare Cicero*) ô horribilem diligentiam ! *Gul. Bates. in Vit. Usser.*

Reverendissimus *Iac. Usserius*, Archiepiscopus *Armachanus*, suo merito ob insignem literarum omnium scientiam, inter *Britannia* Nostræ Ornamenta annumerandus est. *Arth. Duck. de Authorit. Jur. Civil. Roman.*

Iac. Usserius, vir admirandæ tum pietatis, tum eruditionis, *Colomes. in Paralipom. ad Charroph. Ecclesiast. p. 43.*

De tanto Præfule filere præstat, quàm pauca dicere: cùm talis sit [quod olim de *Antonino* Philosopho dixit Historicus] *Quem mirari facilius quis, quàm laudare possit.* Pietatem ejus insignem, perpetuam in legendo, scribendo, concionando, industriam, eruditionem in re antiquariâ, Theologia, & omni humanioris literaturæ genere summam, cum æquali modestiâ conjunctam, fusiùs laudare nec opus, nec mihi animus; Historiam enim non scribo; sed *Epistolam*, Virtus enim *Usseriana* est sui ipsius *Panegyrica*, laudis nostræ non indiga. Vivit, æternumque vivet in *Scripturis* suis *Cedro* dignis, in ore & corde Doctorum, in memoriâ hominum, & monumentis temporum; illumque [quem *Hibernia* parens ingrata, tali filio & Præfule indigna, bonis (præterquam animi) omnibus exutum in exilium misit] *Posteritas* læta venerabitur.

*Quò nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi;
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.*

Thom. Barlowe, nunc Episc. *Lincolniensis* in Epist.
Dedic. Dom. *Timoth. Tyrill*, præfix. *Usser.*
Chronol. Sacr.

Dono tuo accepi *Diatribam* tuam de *Symbolis Veteris Ecclesie*. Pro istis tuis erga me meritis, debitas rependo gratiarum actiones. Magnâ cum voluptate, nec sine fructu, legi postrema ista opuscula; in quibus igneum ingenii vigorem, & reconditam eruditionem, abstrusissima quæque rimantem, & bono publico eruentem, ex animi sententiâ dico, sum admiratus. *Cland. Sarrau. ad Iac. Usser. Armac. Lut. Paris. 28. Octob. 1647.*

Tantum abest ut me nostrorum Philantia ceperit, ut facilè concesserim, imò ultro agnoverim *Galliam* nostram vix habere *Seldeno* in suo genere eruditionis superiorem; at *Usserio* Archiepiscopo *Armachano* ne parem quidem. *Lud. e Molinæus, Med. in Apolog. ad Andr. Rivet.*

Ex quibus patet, quamvis à *Molineo* magnis efferatur laudibus *Seldenus* ab ipso tamen infra Episcopum *Usserium* collocari: Qua in re me sibi suffragantem non habet, *Colomes. Biblioth. select. Gall.*

Necessarium non puto *Usserii Armachani* opinionem seu potius paradoxum
LIIIIII confutare,

confutare, qui duplicem τὴν Septuaginta nomine inscriptam *Versionem Græcam* extitisse arbitratur. Priorem τὴν Septuaginta verè fuisse putat, hanc sub Ptolomæo Philadelpho continuatam fuisse; sed alteram, quæ *Alexandria* pariter sub Ptolomæo Philcone fuerat elaborata, quæque genuina non est, eam esse quæ hodie nobis superest. Dominus Valois novum hoc Systema optimè confutavit, Epistola in hanc rem ad Usserium conscripta. Oratorii Presbyter. *Richard. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 2. c. 3. Gall.*

Inter quos (scilicet ejus Operis fautores) primas meritò tener, Primas ille Reverendissimus *Hibernia Jacobus Usserius*, Archiepiscopus *Armachanus* ὁ μακαρίτης vir doctrinâ multifariâ, pietate, modestiâ omnibus conspicuus, cui propria hæc laus erat nil proprium habere, sed ex effusa bonitate omnia, in Reipublicæ literariæ bonum communicare; qui instructissimâ suâ Bibliothecâ libros plurimos MSS. vel impressos variorum Idiomatum nobis libenter commodavit, consiliumque suum quando ipsum convenirem libenter impertivit, quò in multis me adjutum profiteor. *Brian. Walton. præfat. in Bibl. Polyglott.*

Deus bone! quàm reconditâ literaturâ refertus. Stupebunt exteri, gratulabuntur posterum hanc felicitatem. *Joseph. Hall. (Episc. Norwvic.) in Epist. Gratulat. pro libris Annalium dono missis.*

Reverendus hic Author, præter magnam suam peritiâ in omnigena utiliore & politiore literaturâ, immensam suam lectionem, suamque facilitatem in usum quavis occasione revocandi quicquid legerat, sibi adeo universam celebritatem paraverat ob piâ & ordinatam suam vitam, lenitatem & moderationem, ut & suam humilitatem, affabilitatem, liberumque accessum in omnibus conversationibus, simul cum sua facilitate atque lubentia ad gratam consuetudinem continuandam cum iis quibuscum versatus erat, ut vel merum ejus nomen auctoritatem secum gereret, & ad reverentiam atque existimationem & Personæ & judicii sui adigeret vel illos ipsos, qui neminis nisi proprio sui ipsorum judicio facillè se se submittere solent. Hæc Doctor *Sanderson* Episcopus *Lincolniensis*, Præfatione præmissâ *Tractatui posthumo Domini Primatis de Potestate Principis, & Obedientia Subditi. Anglicè.*

Clementia tua eruditos Labores tuos dignata est mecum communicare pro quibus verè profiteri possum, Ecclesiam suam potius non minoris reverentiæ Memoriam tuam debitricem fore illâ quâ nos hodierno tempore Personam tuam colere tenemur. *Gul. Londinensis Episcop. posteaque Centuariensis Archiepisc.* Epistola quæ nunc in manibus est illius Eruditi ac Soletis Nobilis *Jacobi Tyrelli Usserii* Episcopi ex filia Nepotis. *Anglicè.*

Naturales ejus dotes tam variæ, tamque insignes fuerunt ut rarò in uno eodemque homine tales concurrant; Nimirum inventio fecunda, Memoria tenax cum Judicio: quorum ope jam ab adolescentia illic paratus erat ad quodvis exercitium sibi impositum, quodque ambitu studiorum ad quæ appulisset animum comprehenderetur. Verboque ut quod res est dicam, optimè illi potest

test applicari Character quo B. Augustinus insignitus est, videlicet. Insignis erat sanctissimi Præsulis mansuetudo, ac miranda animi lenitas, & quædam invincibilis clementia: Linguam habebat ab omni petulantia & convitiis puram; Ingenii felicitas prorsus erat incomparabilis, sive spectes Ingenii acumen, vel obicurissima facile penetrans, sive capacis memoriæ fidem, sive vim quandam mentis indefatigabilem. *Vide Vitam Archiepiscopi Usserii scriptam à Doctore Par, ejus quondam Capellano, præfixam nupero Volumini Epistolarum ad præfatum Primate & ab ipso met scriptarum. Anglicè.*

Simul cum ingenti atque valla eruditione sua (Episc. Usserius) nemo unquam meliorem Animam, Mentemque magis Apostolicam habuit. In sua Conversatione veram Christiani simplicitatem exhibuit. Nam Iracundiæ, Arrogantiæ, Obstinatæ, vel Amoris Mundi ne minimulum quidem vestigium in illo Viro observabatur: adeo ut tota columbæ innocentia in ipso existeret. Modo quodam hominum corda sibi lucrificandi, horumque Conscientias afficiendi utebatur, qui redivivam Ætatem Apostolicam quadantenus spirabat. In duobus hisce optimis exercitiis magnam temporis sui partem insumebat, Arcana videlicet Precatione, alienarumque Conscientiarum Directione, tum publicis concionibus, tum in privatis sermonibus; temporis autem residuum Studiis suis dicabat; In quibus quàm stupenda fuerit ejus diligentia & accuratio, cum judicio subacto ex multitudine Voluminum ab ipso conscriptorum liquidò constat. Adeo ut clarissimis, & optimis Viris quos Seculum, imò Univerſus forsitan Orbis tulit, certissimè sit annumerandus. Verum nemo est omnibus numeris absolutus, ad Muneris sui partem regiminis functiones spectantem minimè natus erat; nimia erat Animi ejus lenitas ad asperum opus reformationis Abusum promovendum, quapropter in statu quo res invenerat illas relinquebat. Reformationis tempus venturum esse sperabat: Plurimos abusus rescindendi necessitatem animadvertēbat, & fatebatur tolerantiam abominandarum corruptionum à Canonistis invecetarum adeo fœdam maculam esse in Ecclesia optimè omnium alio quovis respectu reformata, ut metueret ne hinc in totam Constitutionem maledictio & exitium accerſeretur. Sed quamvis Deum precaretur ut auspiciatior opportunitas affulgeret, & animitus cuperet ad horum reformationem concurrere, non tamen eum adhibebat conatum quo illa ex suo munere suscipere tenebatur. Admodum autem verosimile est hanc negligentiam animum ejus gravasse dum moribundus decumberet; identidem enim submississimè precabatur ut Deus peccata omissionis sibi condonaret, suæque in officio suo delicta. Non sine magna repugnantia id à me tandem impetrare potui ut aliquid dicerem quod characterem minuire videbatur Viri tam eximii, qui in cæteris omnibus quovis si os contemporaneos antecellebat, sed hac tantum in parte infra se ipsum depressus est: Et illi qui omni alio respectu ipsum amabant & admirabantur, hunc in ipso defectum deploraverunt, qui unus nœvus in ipso remansisse videbatur, & absque quo majori forsitan quàm conveniret venerationi apud homines fuisset. *Burnetti Vita Episcopi Bedelli p. 85, 86, 87. Angl.*

* *Jacobi Usserii* liber *Gravissimæ Quæstionis Christianarum Ecclesiarum*, in occidentis præsertim partibus, Historica explicatio, ab Apostolorum temporibus ad nostram ulque ætatem continuâ successione, & statu, omnino prohibetur in Decreto 5. Martii. 1616.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa. Vide Catalogum ad Calcem vitæ Rev. Primatis à *Richardo Par*, S. T. P. Sacellano olim suo fideliter conscriptum.

En ejus Epitaphium à *Richardo Par*, S. T. P. ad calcem vitæ non minus verè quàm argutè scriptum, quamvis nullum nisi in operibus, ejus memoriæ adhuc positum est Monumentum :

M. S.

Jacobus Usserius,

Archiepiscopus Armachanus

Hic situs est.

ob

Praclaram Profapiam,

Raram eruditionem,

Ingenii acumen,

Dicendi, & Scribendi facundiam,

Morum gravitatem suavitatem conditam,

Vita candorem, & integritatem,

Æquabilem in utraque fortunâ animi constantiam,

Orbi Christiano, & piis omnibus charus;

Omniumque judicio, præterquam suo,

Præsul verè magnus.

Qui Ecclesiam veterum institutis,

Clerum exemplo,

Populum concionibus,

Affiduè instruxit:

Chronologiam Sacram pristino nitori restituit:

Bonarum Artium Professores,

Inopiâ affictos,

Munificentia sublevavit:

Denique qui Hæreses repullulantes calamo erudito contudit.

His ingeni dotibus, his animi virtutibus ornatus,

Præsul optimus, piissimus, meritiissimus,

Cum inter Bella Civilia, & Ecclesia, & Patria sua funesta,

Sibi que lucrosa,

Nec Ecclesia, nec Patria diutius prodesse poterat,

In Christo Pacis Authore placidè obdormivit,

Anno Æræ Christianæ MDCLV.

Ætatis

*Ætatis sue 76.
Rigate in Comitatu Surreia
Martii 21. obiit.
Apud Westmonasterium in Capella S. Erasmi sepultus.
April. 5. 1656.*

ROBERTUS SANDERSON

Rotheramia, in Agro Eboracensi, Ministro patre natus, 19. Septembris anno Dom. 1587. Circa annum 1603. in Collegium *Lincolniense* admissus, post *Baccalaurei* in Artibus gradum, in *Socium* electus est. Sed relicto mox Collegio, Rector de *Borhby-Paganelli* in Agro *Lincolniensi*, necnon Ecclesiæ ejusdem *Cathedralis* Præbendarius factus est, & tandem longo post tempore S. Theologiæ Doctor, ejusdemque Facultatis in *Academiâ Oxon.* Professor *Regius*. His omnibus, Regiarum partium studio, quibus semper hæserat fidelis, & *Parlamento* privatus est; sed in *Caroli I.* reditu Episcopatu *Lincolniensi* remuneratus.

Clar. A. D.
MDCXXX.

Scriptit *Logicæ & Physicæ Compendium*. De Juramenti Promissorii obligatione Prælectiones septem. De obligatione Conscientiæ Prælectiones decem. *Episcopatum* prout nunc in *Angliâ* stabilitur, *Regiæ* potestati, nequaquam præjudicare, *Angl.* Quæstiones duas practicas solutas, *Angl.* Quinque alias ejusdem generis Quæstiones practicas, ab eodem, variis temporibus, solutas, *Angl.* Sermones triginta, & amplius. Cæteros, quos publici juris fecit, libros, cum in *Catalogo Bodleiano* recenscantur non heic operæ pretium erit enumerare. Quamplurimos insuper Tractatus apud se conservatos, quanquam multorum judicio in publicam lucem prodire dignos, cum suprema & fatalis hora instaret, ipse flammis tradidit, ne scilicet ipso defuncto, imperfecti quæstus gratiâ evulgarentur.

Ab ipsâ juventute prægnanti fuit, necnon capaci intellectu, fidelissimâ memoriâ, judicioque solidissimo; quæ quidem omnia, methodo, & multâ cogitatione mirum in modum excoluerat. Hisce *Naturæ* dotibus, maturus jam annis, prudentiam, & industriam ipse addiderat, simul & sagacitatem in quærendo, & perspicuitatem in explicando; animo serenus, & sedatus, vitâ & moribus gravis & sobrius. In Fidei & Religionis Controversiis exercitatissimus; *Patrum & Scholasticorum* Scriptis volvendis versatissimus, sui que Seculi *Casistarum* (quos vocant) facile princeps. Neque quisquam ferè est, alicujus saltem apud *Nostrates* in *Literis* famæ, qui non honorificentissimè semper illius mentionem fecerit. *Usserius Armachanus* perspicacis ipsum compellatione insignivit, & accepto ab illo cujusdam à se propositæ Quæstionis responso, omnes ejus apices, & circumstantias, ab illo tam feliciter consideratas fatetur, omnemque dubitandi ansam adeo præcisam esse, ut ne minimus quidem ulteriori scrupulo locus relinqueretur. Sic & *Hammondus* à πόνυ, illum appellat acris, & subæli judicii vi-

rum, qui meditatò loquitur, prudenter cognoscit, exactè distinguit, decretoriè fert sententiam, sensa animi liquido, aptè, veraciter expromit. *Ant. à Wood. in Hist. & Antiquit. Univers. Oxon.*

Propter mite ingenium, animum æquabilem, mores candidos, doctrinam singularem, bonis omnibus semper accepti sumus——Edidit alia quædam quæ à viris doctis & prudentibus admodum probantur; de *Conscientiâ* verò acutè, distinctè, perspicuè, summoque cum judicio scripsit——In Controversiis dirimendis versatissimus erat. *Rob. Grov. in Respons. ad Censuram, pag. 38, 39.*

Aliam historiolum silentio præterire non debeo, quippe quâ Doctoris *Sanderfoni* Pietas, ejusque quatenus *Casista* eximia peritia & acce judicium arguuntur. Cum aliquando colloquerer cum Illustri Equite *Roberto Boyle* (cujus Pietatem pluris æ timo quàm ejus nobilitatem & eruditionem, quamvis utraque insignis existat) de Casu Conscientiæ circa *Juramenta & Vota* eorumque naturam & obligationem, in quæ peculiaribus de causis, intimius tunc penetrare cupiebat, *Sanderfoni* Librum de *Juramento* apud ipsum laudavi, cujus lectione cum sibi abundè satisfactum esset, à me petiit num arbitraret, *Doctorem* illum induci posse ad scribendum de *Casibus Conscientiæ*, si honoraria pensio ipsi assignaretur, ut Libri ad hunc finem necessarij sibi subministrarentur. Ipsi respondi me putare eum id facturum: Epistolâ vero ad Doctorem scripta, ipsi retuli, quanto cum delectamento Præclarus ille Vir & plures alij legissent librum ejus *De Juramento*; ipsumque rogavi num ipsi liberet ad emolumentum Ecclesiæ aliquem elaborare Tractatum de *Casibus Conscientiæ*. Mihi respondit se gaudere quòd aliquis aliquem è suis libris fructum percepisset, addens insuper, si futurus aliquis suus Tractatus tantum emolumenti cuipiam allaturus foret, quantum videbamus dicere à priori suo allatum fuisse, se manum ad opus illud libentissimè admoliturum, quamvis absque ulla pensione. Hoc cum accepissem responsum, præfatus ille Vir illustris quinquaginta Libras per manus meas transmitti curavit ad bonum illum Doctorem, cujus conditio, ut plurimorum tunc temporis bonorum admodum tenuis erat; Ipse autem exemplum recognovit, absolvit & divulgavit eximium illum librum *De Conscientiâ*. Qui liber mole quidem exiguus est, non autem pretio, si beneficium consideremus quod ex illo ad peritum Lectorem redire potest. Ibi enim occurrunt tot generales Propositiones circa *Conscientiam*, circa ejus Naturam & Obligationem, explanatæ, atque probatæ tam solida Consequentia & tanta Rationis evidentia, ut qui illas legit, memoria retinet & potest prudenter *hic & nunc*, & appositè ad particulares Casus applicare, illarum auxilio ac luce, possit rationabiliter mille particularia Conscientiæ dubia vel scrupulos resolvere. Hæc Doctor *Thom. Barlow* nunc Episcopus *Lincolniensis*, Epistola ad Dom. *Jf. Waltonum*. Dat. *Londini* 10. Maii 1678. Impressâ cum D. *Waltoni* Relatione vitæ Doctoris *Sanderfoni*. Angl.

Quamvis ipsum acriori *Judicio* quam alios Natura beavisset, ei tamen usque adeo

adeo diffidebat, ut iterum atque iterum retractaret *Consequentias*, & adeo differret ac secum recoleret quid *determinaturus** esset, ut quamvis nemo melius unquam determinaret, attamen quando campanæ signo in Auditorium advocabatur, ut *Oxonii Theologicas* suas *Lectiones* haberet, omnesque Discipuli expectarent ad illum audiendum, nondum eo tempore, aut saltem tunc demum temporis statuisset & scripsisset quod determinandum præcogitaverat; Adeo ut id verissimum esse videretur, quod antiquus & intimus amicus ejus Doctor *Scheldon* sæpius dixerat, nimirum; quod Judicium ejus *hanc* tantam adeo superaret ut quicquid ab hac suggeretur ab illo fastidiretur & improbaretur, contempnendo & rependendo, donec tantum fluxisset temporis ut scribere cogeretur, non quod optimum, ut verosimile est, sed quod ultimum animo volveat. *J. Walton* in *Vita Doctoris Sandersoni*. Angl.

Doctor Robertus Sanderson ex Nobili Familia *Sandersonorum*, in *Eboracensi* & *Lincolniensi* Comitatus, in Schola *Lincolniensi* educatus, sub Methodico Magistro, & sedulo Præceptore in ejusdem Loci Athenæo; qui acce illius ingenium, capacem ejus intellectum, fidelem ejus Memoriam, solidum ejus Judicium, cui vires addiderunt Methodus & profunda Apprehensio, magnæ spei gravitatem ejus, silentem, sedentariam & stupendam ejus Industriam, ad exquisitam illam perfectionem deduxit, quæ usque ad ultimam vitæ metam ornatus fuit (hanc autem sedulitatem strictamve accuratorem observare voluit in jaciendis Doctrinæ fundamentis, ut hæc vicissim in ea quæ se perstruerentur influerent.) In adolescentia Memoriarum Artem didicit; cum enim in pueritia juberetur memoriæ mandare, quæ non intelligebat, similitudinibus, uti cogebatur, & mente recollere quæ ignota sibi erant, cogitando de quibusdam iis quæ noverat animis. Serius erat in suis propositis, prudens in studiis suis, industrius in sua Methodo; clarus in conceptibus, sagax in suis Disquisitionibus; serenus ordinatus & methodicus, in cogitationis suis; Sobrius & comis in suis moribus, quoniam ejus educatio præclaris ejus dotibus addiderat eam humilitatem, mansuetudinem, modestiam, obsequentiam, & urbanitatem, quæ laudabili ejus dispositione adauctæ ipsum in ætate provec̃ta reddiderant superioribus morigerum, erga æquales officiosum, erga inferiores indulgentem, affabilem, munificum, (bona in juventute disciplina Obedientiæ habitum in ætate matura generat.) Sollicitus ejus Animus conflictabatur cum trivis, perplexitatibus, obscuritate atque confusione Naturæ; & intentus erat genuinæ rerum apprehensioni, potius quàm operosæ verborum collectioni, excepta Grammaticæ peritia quæ ad mentis cogitata congruè, & Rhetoricæ ad eadem persuasibiliter proferenda sufficeret, coque Logicæ usu, quo suos conceptus methodicè ordinari, duci ac dirigi possent; res distinctè apprehendendo, de iis sanè judicando, veritatem in iis latentem feliciter eruendo, errores, deceptiones, & fallacias, quæ circa illam nobis obtruduntur evidenter confutando: veritatesque detectas rationibus omni exceptione majoribus urgendo. *Dan. Lloyd* Adversaria. Angl.

* Ejus Libri de *Conscientiâ*, seu de Obligatione Conscientiæ, & de Juramenti Promissis.

Promissorii Obligatione, inter Libros prohibitos numerantur in *Ind. Rom. Im-*
prell. Anno 1681.

- In Choro Ecclesiae suae *Bugdenensis* in Agro *Huntingtonia* inhumatur, cui se-
 quens Epitaphium sic inscribitur:

Deposuit *Roberti Sanderson*, nuper *Lincolniensis* Episcopi, qui obiit Jan. 29.
 anno Dom. M.DC.LXII. & ætatis suae septuagésimo sexto, hic requiescit in
 spe beatæ Resurrectionis.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

P E T R U S H E Y L I N U S

Chr. A. D.
 MDCXXXV.

Natus est *Burfordia*, agri *Oxonienfis* Oppidi Mercatorii 29. Novemb. Anno
 1599. In Collegio *Magdalenensi* educatus est. Anno Dom. 1631. No-
 vemb. primo Præbendarius *Westmonasteriensis* in loco Doctoris *Darrell* de-
 functi factus est. Anno 1638. per commutationem cum Magistro *Atkinson*
 Collegii S. *Joannis Baptista* Ecclesiae de *Istip* juxta *Oxoniam*, Rector de *War-*
borough Australi in Agro *Hantonienfi* evasit, & ejusdem Comitatus pro pace
 conservandâ *Justitiarius*, ascitus est. Anno 1639. Apr. 10. in Convocationem Cle-
 ri pro Ecclesia *Westmonast.* ascitus est. Anno 1642. desertis omnibus ad Regem
Oxonii commorantem se contulit, à quo *Mercurios Anticos* singulis septima-
 nis conscribendi cura ipsi demandata est: In hoc munere per integrum penè
 annum perstitit, in eodem à Magistro *Joann. Birkenhead* è Coll. *Omnium Ani-*
marum tum succenturiatus. Paulo post à Parlamento inter Delinquentes de-
 claratus, bonis omnibus, & libris totaq. re Ecclesiasticâ multatus est. Anno
 1644. Patrono suo *Laud*, & deinde ipso Rege in anno 1648. immani sen-
 tentiâ è medio sublatis, primò in pagum, quem *Minster Levellorum* vo-
 cant, juxta *Burfordiam*, inde ad Curiam *Lacetanam Abendonia* se rece-
 pit, utrobique in Ecclesiae Anglicanae defensiones scribendo totus; usque
 dum redeunte *Carolo I.* ad omnes, quibus excidisset, in Ecclesiâ promotiones
 restitutos sit.

Scripsit varia, cæteris verò palmam præcipiunt Historia S. *Georgii de Cap-*
padocia. Historia Sabbati. Expositio Symboli. Cosmographia. Histo-
 ria Episcopatus. Historia Reformationis Ecclesiae Anglicana ab *Henrico VIII.*
 ad Reginam *Elizabetham*. Vita *Gulielmi Laud* Archiep. *Cantuar.* Historia Presby-
 teriana.

Vir eximiis Naturæ dotibus, ingenio & memoriâ instructissimus. Poëta, Hi-
 storicus, Orator (etiam extemporaneus) addo & Satyricus insignissimus. Hoc
 solum infelix, quòd aliquam multos, priusquam obiret, annos, ex acri quâ la-
 borabat febre, oculos amisit. Hoc illi ad altiora in Ecclesiâ surgenti simul &
 majora

majora in studiis molienti sufflaminavit. *Ant. à Wood* in Hist. & Ant. Univ. Oxon.

Doct. *Heylin* Vir fuit eximiis dotibus ac eruditione præditus, quique Historiam jucunde satis scripsit; sed in quibuldam nimio partium studio ducebatur, quod boni historici famæ repugnat: Cumque ipsemet quibuldam controversiis admodum implicatus esset, omnia ejus circa Ecclesiam nostram Scripta clarè ostendunt utras partes tueretur, quod, ut mihi quidem videtur, Historicum minime decet, qui neutri partium addictus esse debet. Et si modò infamia posset aspergere quos *Puritanorum Sectam* nominabat, ab initio Reformationis, non admodum curabat an universæ Reformationis fama hinc coinquinaretur. *Stillington* Dialogi inter Rom. Sacerdotem, Fanaticum Ecclesiasten, & Ecclesiæ Anglicanæ Theologum. Anglicè.

Bini Authores Ecclesiasticam Historiam aggressi sunt, *Fuller* & *Heylin*. In prioris manus inciderunt scripta quædam pauca, antequam ab illo evulgarentur nondum visa; sed quoniam phantasticus erat & insolitum scribendi modum affectabat, ejus opus Lectori parum satisfacit: Sed Doct. *Heylin* comiter & venustè scripsit, methodo pie ac stylo laudabili, ejusque Opus ab omnibus libentiùs legebatur quàm nullum aliud ante illud editum. Sed aut rerum ignarus admodum fuit, aut affectibus valde indulsit, cūq; violentissimis præjudiciis exacerbatus esset in Viros quosdam, qui rerum tunc temporis gestarum pars magna fuerant, multa tam intolenti modo refert, ut clam ad id instigatus videatur ab *Ecclesia Romana* Sæctatoribus, quævis illum Protestantem sincerum fuisse nullus dubitem, sed quibuldam propriis opinionibus obliquè abductum. In uno sanè nequaquam excusari potest, quèd nulla unquam autoritate firmat quæ scribit, quod cuius candonari nequit scribenti de rebus ante suam ætatem gestis, novaque & eatenus incognita referenti. Adeo ut quibus fundamentis nixus majorem libri sui partem contexuerit conjectare tantum nobis liceat, plures autem in suis conjecturis ad ipsi favendum haud multum proclives sint. *Burnetti* Præf. ad 1. part. Hist. Reform. Angl.

In omnibus ejus Libris Stylus ejus blandus & tamen masculus est, sensus ejus plenus & copiosus, ejus verba clara & intellectu facilia, ejus notiones numerosæ ac perspicuæ, ejus Argumenta apposita, momentosa, & evincentia. Hujusmodi perfectiones, quæ in uno Individuo rarissimè concurrunt, Doct. *Heylin* inerant in eminenti & supremo gradu, videlicet judicium solidum, acutum ingenium, fæta & opulenta phantasia, Memoria tam prodigiosa, prompta & tenax, ut plerarumque omnium Artium & Scientiarum Apothecca fuerit. Quodque maximè mirum est, neque ætas, neque ætumnæ detrimentum ei attulerant. Nam plura erudita volumina, quæ nomen ejus præ se ferunt, postquam visu orbatus esset, scripta fuerunt. Hic autem præterire nequeo debitum illum characterem quem illi tribuit Doctissimus quidam vir, nunc vero Ecclesiæ nostræ Præsul, quod nimis Doct. *Heylin* nullum unquam scripserit librum, quantumvis mediocre ac è trivio sumptum foret ejus argumentum, quin dignus idem fuerit qui à Doctis legeretur. Alius verò celebratissimus Professor, jam, Oxoniensis, cum ipsum officiosè aliquando invisisset, domum rediit summa cum admiratione incomparabili

M m m m m m

lis

lis ejus peritiæ, dicens se nullum unquam Academicæ Cathedræ Doctorem audivisse qui copiosis magisque dilucidè de quovis Argumento judicium ferret quàm Doctor non ter fecerat, de variis Theologici capitibus sibi propositis. Adeo ut quod de *Catone Livius* asserit, absque ullo veritatis dispendio de hoc venerando Vi. o affirmari posset, *Natum ad id diceres, quodcumque ageret. Georgius Vernon Rector Burioni ad Aquam in Comitatu Glocestria, in Vita Petri Heylin excusa Londini anno 1682. p. 253, 254. Angl.*

Ejus Historia S. Georgii a Doctore *Hakevill* agri *Surreiensis* Archidiacono multum impugnata est, in Libello, quem contra eam scripsit, calumniis referto. Postea vero *Hakevillus* in libro cui *Natura Apologiam* titulum fecit, omnia à se in libello prædicto, contra hanc Historiam prolata, æquissimo animo retractavit.

Obiit *Westmonasterii* 8 Maii, in ipso *Ascensionis* die 1662. & in ejusdem Ecclesiæ Cho. o sepultus est, juxta sedem Subdecani. Verùm *Cenotaphium* ad Aquilonarem partem extra Chorum erigitur, cum hoc Elogio à Doctore *Johanne Earle*, ejusdem Ecclesiæ tunc temporis *Decano* composito:

Hic jacet è propinquo Depositum mortale *Petri Heylin S.T.D.* hujus Ecclesiæ Præbendarii & Subdecani, viri planè memorabilis, egregiis dotibus instructissimi, ingenio acri & fecundo, judicio subactò, memoriâ ad prodigium tenaci; cui adjunxit incredibilem in studiis patientiam; quæ, cessantibus oculis, non cessavit. Scripsit varia & plurima, quæ jam manibus hominum teruntur, & argumentis non vulgaribus stylo non vulgari suffecit. Constans ubique Ecclesiæ & Majestatis Regiæ Allector, nec florentis magis utriusque quàm afflictæ: Idemque perduellium & schismaticæ Factionis Impugnator accerrimus: Contemptor Invidiæ, & animo infracto. Plura ejusmodi meditati mors indixit silentium; ut sileatur efficere non potest. Obiit anno Ætat. 63. Posuit hoc illi mæstissima conjux.

C A S P A R B A R T H I U S

Clar. An. D. **N**obilis Saxo, natus est Anno 1587. obiit Anno 1658. Concinnavit admirandum Opus *Adversariorum*: Commentaria in *Claudianum*, *Statium Papinium*, *Guilhelmum Britonem*, *Mamertum*, & alios. Pietatem ejus satis ostendit elegantissimum Opus *Soliloquiorum*. Aiunt ipsum cxx. *Adversariorum* libros reliquisse, prioribus multo meliores. *Konig.*

Gaspar Barthius, immortale *Germania* ornamentum. *Dilber.* in Disputat. Acad.

Clarissimum illud *Germania* lumen *Barthius* incomparabili *Adversariorum*. *Idem* ibid. Tom. 2.

Gaspar Barthius Criticus, & Philologus multæ eruditionis. *Io. Card. Rona.*
Barthius

Barthius vir multæ quidem lectionis, sed naris haud prorsus emundæ. *Paul. Colom. f. Opusc. p. 257.*

Caspar Barthius, vir doctissimus, & propè infinitæ lectionis. *Voss. Instit. Poët. lib. 2. p. 30.*

Virum [*Barthium*] narramus generis & famæ claritudine, elegantissimarum Artium tum *Græcarum* tum *Latinarum* cognitione, veræque sapientiæ Professione excoltissimum, cui parem inexhaustæ Doctrinæ Opibus *Germania* vix habuit, & quo in primæ, mediæ, infimæ Antiquitatis Scriptoribus, illique sive *Christianis* sive *Gentilibus* luculentius versatum *Exteri* vix poterunt ostendere, imò cujus virtutem juvenilem ac cordatos aulus *Josephus Scaliger* suspexit adeò, ut divinationis instar hanc illi de *Barthio* voce excidisse compertum sit, *Naum esse, adhuc unum aternitati ingenium, quod si ad maturitatem perveniret, literas aliquandiu vivere posse.* *Theodor. Spizel. in Templo Honor. Referat.*

Quanta in talibus, & præcipuè, quod Auctores ipsos attinet, major hodie Philologorum pars ignoraret, absque eo [*Barthio*] fuisset? Etiam eo adolescenti uti Doctore non erubuerunt *Taubmannus, Siberus, Schmidius*. Quæ *Gruteri*, aliorumque apud exteros Virorum de eo tum lata fuerint judicia, domi eorum literæ aservatæ partim, partim lectæ docent. Diligentia & labor in eo stupendus, si tantum cogito quæ habeo & vidi inedita, nec unquam edenda. *Christoph. Daumius in Epist. ad Thom. Reines. dat. die 28. Decemb. Anni 1650.*

In sinu gaudeo, si, sola mea eà felicitate fuisse, ut inciderent in Censorem talem. *Cl. enim Barthium*, at quem virum! esse certis documentis scire videor. Judicium vero ejus, qui de omni genere *Scriptorum* pronunciare præsumpsit fecitque luculentissime, sustinere non est in laude ultima. *Thom. Reines. in Epist. dat. Altenburgi die 5. Aug. 1637.*

Pauci Critici plures Authores quàm ipse mendis expurgaverunt. Hæc publica ejus professio fuit atque occupatio. Commentarios reliquit in *Claudianum, Statium, Gulielmum Britonum, Mamertum &c.* In *Virgilium* etiam laboravit, in *Petronium, Rutilium*, Epistolas *Plinii junioris*, aliosque Authores, sed præcipuum ejus Opus sunt ejus *Adversaria* in 60. libros divisa, quæ apud plurimos, præsertim verò apud *Germanos* in pretio & existimatione sunt. *Barthius*, ut perhibent, 12. alia *Adversaria* prioribus adhuc præstantiora moriens reliquit; Et in omnibus ejus impressis operibus honestatis & modestiæ characterem quendam cernere est, qui eorum meritum illustrat. Quidam tamen animadvertunt eum, quando judicia sua fornat, memoriæ defectu in contradictiones interdum labi. *Judic. a Eruditor. per Bailletum, Paris. 1685. Gallicè.*

Ingens apud *Barthium* occurrit numerus Citationum quæ nihil continent, quæque ad hoc tantum confarctatæ videntur, ut vastam lectionem & felicem memoriam ostentent. *Biblioth. Universalis & Historica, anni 1687. Tom. 5. pag. 237. Gallicè.*

Copiâ lectionis inexhaustâ, memoriæ promptitudine stupendâ, judicii gravitate summâ, & ingenii præstantiâ incomparabili Philologus excellentissimus.

M m m m m m 2

Omnia

Omnis eruditionis antiquæ penu. Quemadmodum vel unicum illud *Adversariorum* volumen, cujus simile nunquam ab uno homine in literas missum, testatur. *Varro* alter, si quisquam, meritò dicendus, qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacarem iremur, tam multa scribit, quàm vix quendam legere posse credamus. *Tobias Magirus* in *Eponymol. Critico*.

Gaspas Barthius de omni eruditione humaniori benè meritus, & præsertim de *Claudiano*. Censere aliorum *Poëmata* maluit, quàm multa ipse scribere: quoties tamen istuc eum rapuit impetus, satis docuit nihil sibi in arte universâ invium esse. *Borrich.* de *Poët.* p. 125.

Extant *Adversariorum* libri 60. *Franc.* 1624. Fol. Alia ejus Opera variis in locis atque temporibus impressa sunt.

D A V I D   B L O N D E L L U S

Clar. A. D.
MDCL.

Gallus, obiit *Amstelodami*, sexto die Aprilis Anno Dom. 1655. ætate 64.

Scripta ejus sunt: *Libellus de Joannâ Papissâ*—*Apologia pro sententiâ S. Hieronymi de Episcopo & Presbyteris*—*De Primatu Ecclesiæ*—*Assertio Genealogiæ Franciæ*—*Tractatus de Sibyllis*—*De Formulâ regnante Christo*—*Isidorus Vapulans*—*De Eucharistiâ*, &c.

David Blondellus, Gente *Gallus Cabilone*, in *Campania* ortus est. A teneris annis miram in *Literas* propensionem ostendit, in iis satis felicem successum nactus est: Eruditas enim addidit *Linguas* ac *Theologiam*: sed *Historiæ* præsertim sese addixit. Dominus *Blondellus* felicissima, si quis alius, memoria pollebat, id ei maximo ad propositum istud emolumento fuit; magno etiam ingenii acumine præditus erat, quo utiliter ad novas detectiones usus est—Vir frugi erat, lectionis prodigiola, rerum maximarum capax; & quamvis nec *Gallice*, nec *Latine* ritè scripserit, ejus tamen opera eruditione mirifica facta sunt quæ illa reddit digna *Eruditorum* curiositate. *Moreri* *Diction. Gall.*

Blondellus vir inter *Religionis* suæ consortes parem in *Criticis* fortasse non agnoscebat, si verò errores in illis commiserit ejus fortunæ commodis potius quàm vel ignorantia, vel præjudiciis, ii sunt ascribendi. *Judic. Eruditorum. Paris.* 1685. *Gall.*

Doctissimus ille temporum magister *Blondellus*. *Tanaq. Faber.* part. 1. *Epist.* p. 148.

Nunquam *Græca Ecclesia* tantum *Zonara*, *Balsamoni*, *Nilo*, *Græcis*que aliis debuit, quantum nunc *Blondello*. Præter lectionem & multiplicem & diligentem amo valdè methodum & perspicuitatem. *Hug. Grot.* in *Epist. ad Sarraenum*, *Luc.* 161. 17. Jul. 1639.

Blondellus, magnæ vir diligentia, sed suæ parti supra æquum addictus. *Hug. Grot.* in *Epist. ad Voss.* *Lucet.* 22. Aug. 1643.

Blondelli omnia videre desidero. Est enim peritissimus *Historiæ*, sed nonnunquam

quam transverſum cum agit pars illa cui ſe addidit *Idem* Epist. ad eundem 15. April. 1645.

David Blondellus, vir doctiſſimus, adverſus *Chifletium* ſcribere juſſus, non raro facit, quod in adverſario reprehendit, neque ſemper penſi habet, quid ſcribat, dummodo cauſæ ſuæ ſerviat: quanquam proſectò hoc non eſt cauſæ ſervire, ſed nocere, ſi quis ſtudio certandi proxima quæque arripit, cenſet, vexat, neque de ulterioribus & citerioribus cogitat. *Jo. Boecler.* in diſſert. de S. R. J.

Privatâ auctoritate ſtylum publicum totius Europæ corrigere auſus. *Ibid.* Voc. Romanum.

Prout in partes ſibi inviſas aut diſiectas incidit, in contraria quaſi ventò circumagitur. *Ibid.*

Incomparabili labore conſcripſit accuratiſſimam *Cenſuram Decretalium Iſideri. Conring.* de O. J. G. c. 16. ubi & c. 19. Opus iſtud præclariffimum vocat.

Stupendæ vir induſtriæ. *Idem* ad part. Lampad. c. 6.

Spirans illa Bibliotheca omniſque antiquitatis hiſtoricæ theſaurus, celeberrimus D. *David. Blondellus. Schoock.* in Fab. Hamel. p. 91.

David Blondellus, vir Antiquitatis Hiſtoricæque Eccleſiaſtica ſingulariter peritus. *Valent. Henr. Vagler.* Inſtrond Univerſ. in Notit. ſcript. c. 6.

Nemo fere eſt eruditior, in ſacra præſertim tractantium, qui vel ex ipſis tula doctiſſimis laudatiſſimiſque lucubrationibus non perſpexerit, vel e famâ ſaltem non didicerit, quanta tua ſit in omni literarum genere excellentia, & quàm accurata Antiquitatum, maximè Eccleſiaſticarum notitia: quarum tamen omnium Auctores ſic trivitti, omnes ſinus atque anfractus ſic exploravi, omnia ſecula, tempora, ac penè momenta ſic ad unguem indagata cælles, ut prodigii inſtar ſit, unum hominem res tam abditas eruere, tam involutas explicare, tam diverſas, tamque innumerabiles animo omnes amplecti ac memoria tenere potuiſſe. *Jo. Dallius* Præfat. Apolog. pro Eccleſ. Reform.

Percuſſi cum voluptate D. *Blondelli* Diatribam de *Suburbicariis*: de ipſâ renunquam aliud quàm ipſe ſenſi. Non poſſum ſatis laudare viri ſummam diligentiam deſæctatumque iudicium. *Hug. Grot.* Epist. 183. ad *Claud. Sarravium*.

Blondelli diligentiam pridem admiratus; quo plura ejus lego, e admiror magis. *Grot.* Epist. ad *Sarrav.* 18. Jan. 1640.

In Antiquitate Eccleſiaſticâ verſatiſſimus fuit *Blondellus.* *Rivet.* *Grot.* de ſcript. dialyſ. §. 10.

David Blondellus, inter omnes Miniſtros, qui Reformatos ſe vocant, Hiſtoriæ Veteris peritiſſimus. *Rivet.* Apolog. Diſcuſſ.

Blondellus vir piſſimus, & ſupra fidem in rebus Eccleſiaſticis doctus. *Bochart.* in Epist.

Ac *Sibyllina* quidem Carmina, & priſcis Urbis ad *Siricium* Episcopis affictas (impudentiâ an ſtultitiâ majore incertum) à *Lucumone* nescio quo Epistolas *Blondellus* noſter à *maxæſtris* pro ſtupendâ illâ, quâ pollebat, eruditionis Eccleſiaſticæ copiâ ita accuratè excuſſit, ita omnia novitatis & impoſturiæ argumenta patefecit, ut omnibus & noſtratum, & alterarum partium hominibus, æquis quidem & can-

M m m m m ; didis

didis assentiendi necessitatem, perversis verò & φιλονεικτικῶς dissentiendi pudorem iniecerit. *Jo. Dal.* in *Epist. ad Sam. Bochart.* lib. de libr. suppos. *Dionys. Areopag. & Ignat. Antioch.* præfix.

Extat de *Joannâ Papissâ Latinè, Amstelod.* 1657. 8°.

Extant *Pseud. Isidorus & Turrianus vapulantes, Geneva* 1618. 4°.

Extat *Apologia pro sententiâ Hieronymi de Presbyteris & Episcopis: Amstelod.* 1646. 4°.

RENATUS des CARTES, sive CARTESIUS

Clar. A.D.
MDCXL.

Nobilis *Gallus*, Philosophus hujus seculi celeberrimus. In *Turonibus* natus, stirpe fuit, in *Aremoricâ, & Pictonibus*, illustris: à primâ juvenia studiis deditus, in *Philosophia, & Mathematicis*, stupendos fecit progressus: Arma dein in *Germania & Hungariâ* feliciter circumtulit. Hinc *Philosophiâ* secessum poscente, *Egmontium* in *Hollandiam* concessit, ibi annos 25. commoratus; Edidit hic primò *Meditationes* primæ *Philosophiæ*, quibus cum varia objicerentur, omnibus eruditè & solide satisfecit: Interea ex omnibus orbis partibus per *Epistolas* lacessitus, ut velut *Oraculum* quoddam responsa daret. Deinde *Parisiâ* veniens, à *Ludovico XIII. & Card. Richelio* invitatus est, ut ibi sedem figeret: Sed *Aulam Musis* non convenientem ratus excusavit se. Nihilominus *Christina Suecorum Regina* frequenti rogatu *Holmiam* venit, ut singulis diebus hora quinta matutinâ in *Bibliothecâ* ejus illam instrueret. Sed paulò post obiit vir incomparabilis Anno 1650. ætatis 54. *Hofman.*

Scriptit *Dioptricam Geometriam: Principia Philosophiæ: Meteorologica: Epistolas: De Homine: De Passionibus, &c.*

Nobilis *Cartesius*, Philosophorum hoc ævo Coryphæus, omni laude dignus, propter acumen & solertiâ, & Heroicos conatus in promovendo *Philosophico studio.* *Sam. Mares.* *Theol. Elenctic.* *Nov. Synops.* *Tom. 2. Controv.* vers. 21.

Fortunatus Plempius cum *Renatum Democritum* vocare solebat.

Fuit profectò *Cartesio* ingenium erectum, & indagandæ *Veritatis* avidum, & suscepto par negotio, nisi viventi præsidia, tandemque vita defuisset: summa fuit *Mathematicarum* disciplinarum peritia, quarum tam immodico flagrabat studio, ceteras ut omnes sub earum *Præscripta* redactas vellet; id quod optandum, sed materiæ conditione vix sperandum permittitur: fuit acere limatumque judicium, & nisi liquidæ ac prope dixi tractabili demonstrationi cedere necium, sed nimis anxium in rebus præcipuè *Metaphysicis & Ethicis*, quas *Mathematicâ* persequi diligentia non patitur: fuit denique tanta in *Commentando* felicitas, ut *Aristotele* commodius, addo & verius, in *Physicis* permulta docuerit. Et hoc negare non est nisi malignorum: Sed an ideò *Aristoteli* comparandus? Risum vix tenebam, nuper, cum in *Anticos* incidissem, qui de *Aristotele* contemptius quàm de *Discipulo*, de *Cartesio* magnificentius quàm de *Magistro* loquebantur.

Et

Et ita judicare *Sciatorum* demum est. Nos laudamus *Cartesium*, *Aristotelem* admiramus. Absit invidia dicto: non dicam centum, sed compluria tantum ex summiis ætatis nostrę ingeniis in unum conflari oporteret, ut *Aristotelem* redderent. *Alex. Morus* in Præfat. præfix. *Eusebii* Chronic.

Renatus Cartesius: vir proculdubio optimus atq; ingeniosissimus, ac serio Philosophus, & qui videtur ad Philosophiæ hujus [De *Materia & Motu*] contemplationem ea attulisse auxilia, qualia fortassis nemo unquam alius; intelligo eximia in *Mathematicis* peritiis; animum naturæ atque alluetatione meditationis patientissimum; iudicium præjudicis omnibus & , popularium errorum laqueis exutum, extricatumque, quinetiam plurimis illique non nisi certissimis & selectissimis experimentis instructum; abundans otium, ab inutilium librorum lectione, & avocamentis seculi electione propriâ immune, ne memorem incomparabile ingenii acumen, & facultates quibus præstabat eximiis tam clarè & distinctè cogitandi, quæ mentem suam paucis verbis admodum plenè ac dilucide explicandi. *Isaac. Barrow* in Opusc. p. 156.

Cartesii Epistolæ pleræque Physici Argumenti sunt. Novæ Philosophiæ autor fuit *Cartesius*, quæ tamen non ita nova est, ut non apud Antiquos ejus Dogmata appareant, ut per singula capita facilè demonstrari posset. Fuit qui illa ex *Mose* deducere voluit, primis scilicet *Geneseos* capitibus, quod ipsi *Cartesio* ne quidem per omnium in mentem venisse opinor. Ejus *Hypothesès* vix per se sunt intelligibiles, nisi illustrentur vivâ doctrinâ. *Mathematicas* certè corporum affectiones, & quicquid ab iis operationum dependet in naturâ, ut sunt permultæ, nemo profundius & exquisitiùs demonstravit, quàm *Cartesius*. Post mortem ejus editæ sunt Epistolæ in 4°. *Lugd. Batav.* quæ ad viros doctos scriptæ sunt super dubiis Philosophiæ suæ locis. Nullo itaque ex Commentario melius intelligi potest doctrina *Cartesiana*, quam ex istò, quem præbent Epistolæ. Multa illic proponuntur rariora naturæ *quædam*, in quibus explicandis illic suum exercuit ingenium. *Gallicâ* etiam linguâ plures scriptæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhist. p. 297.

Domini *Cartesii* acumen admirationi meritò fuit. Et sanè Geniis qui hoc postremò seculo claruerunt supra vulgus elatissimis accensendus est, ingenii fecundi reconditæque eruditionis. Ejus Systemo ritè dispositum, Doctrinæ ipsius concatenatio ad ejus scopum tendens, ejusque ordo bene excogitatus deprehenditur. *Moreri* Diction. Gallico.

Meditationes ejus *Metaphysicæ*, ad Seculi nostri gloriam arguunt neminem ante ipsum hoc Argumentum (quod nimirum *Deus* existat, *Animaque nostra immortalis sit*) tam profundè, tam evidenter tamque solidè pertractavisse. Et sanè quemadmodum Poetæ *Minervam* è Jovis cerebro nasci finxerunt, ille *Principia* sua è naturali ratiocinio deducit, *Philosophiamque* intra *Ideas* nostras nasci facit. Hoc pacto liberat illam ab opinione cui à Sophistis mancipata detinebatur, ut in Cæritudine illam fundet. Illam ingeniosis suis dubiis infallibilem reddit; detractòque velo, quo menti nostræ occultabatur, facies ejus apertum intuitum nobis permittit—Methodus ejus præclarissima Europæ ingenia stupefecit.

quæ

quæ Argumentationibus Scholæ assueta, ejus Axiomata prima fonte ægrè quodammodo degustaverunt. Qui illa oppugnaverunt sunt *Caterus Belgii Theologus* eruditus, *Hobbes* celebris Philosophus *Anglus*. *Arnaldus Andilius Sorbonæ* Doctor unus è præclarissimis Galliarum genis. *Petrus Gassendus* Vir in humanioribus literis & in Philosophia versatissimus; postremus, isque omnium concitatissimus *Loyolita* quidam. His plures alii Theologi atque Philosophi operam suam addiderunt. Objectionibus suis subruere annili sunt recentiorē hanc Philosophiam quam *Cartesius* antiquæ ruderibus superstruebat, verum post multos conatus incitos plurimi fundamenta ejus inconcussa deprehenderunt. *Is. Bullart* in Acad. Scient. Gall.

Hunc Tractatum (de Homine) usque adeo confusum reliquerat *D. Cartesius*, ut à nemine intelligi posset nisi *D. Clercelier* ejus materiam ordine disposuisset, eundemque *Dom. de Forge & Guscoven* figuris illustrassent. Erudit. *Ephemerides Gallica*, diei Lunæ 5. Jan. 1665.

Ultrajectini quidam Theologi *Cartesium* infamare moliti, publicè scripserunt ejus Philosophiam effræni vitæ favere & ad Atheismum deducere. Nullo fundamento nitebatur ejusmodi calumnia; nullus enim Philosophus tantam adhibuit operam ad *Dei* existentiam & Animæ rationalis immortalitatem demonstrandam; omnesque vitæ suæ actiones tam ritè composuit, ut ejus mores & Oportet suæ conformes semper fuerint. Illum tamen in Publicis Thesibus impietatis accusarunt, plures ejus Opiniones ab *Universitate* Civitatis suæ damnari curaverunt; quoniam autem illis paulo vehementius respondit, criminis litem ipsi intentarunt, pluresque adversus ipsum judiciales sententias obrinuerunt; sed criminationem prorsus diluit, amplā Apologiam in qua apud *Ultrajectinos* Magistratus de iniquis judiciis in se latis conqueritur. Ibidem die Lunæ 31. Jan. 1667. Gall.

Ex omnibus qui in ejus Dioptricam scripserunt, nemo illam tam acriter impugnavit ac *D. de Format*. Ibid.

Iis quæ de Adversariorum suorum Operibus dicit nimia non est adhibenda fides: Fatendum est enim illum ex animi impotentia nimis contemptim de illis quandoque loqui, omnesque alios eruditos judicium valde diversum de iisdem pronunciasse. Ibid.

Denique ut Genti nostræ & *Cartesii* memoriæ debitam laudem tribuamus, fateamur Physicam ejus subtilissimis & absolutissimis recentioribus annumerandam esse; curiosas ideas & egregios mentis conceptus continet; cumque attentius eadem consideratur, melius ordinatum Doctrinæ Systema quam apud *Galileum* & apud *Anglos* in ea reperitur: imò plus novitatis & inventionis quam apud *Gassendum* in ea occurrit. Verbo ut absolvam Opus hæc est, cujus ordo optimè excogitatus est. Methodus ejus penitus est Geometrica, quæ à principiis ad principia, à propositionibus ad propositiones procedit. *Rapinus*. Animadvers. in Physicam s. x. Gall.

Verum

Verum quidem est illum dubitationem nimis docere cujusmodi exemplar imitandum ingeniis natura sua incredulis haud aptè proponitur. *Idem in Philosophiam §. 18.*

Cartesius omnia in dubium revocari voluit, ut eâ ratione summam de omnibus certitudinem investigaret; at exitu tam infelici, ut tandem magno sudore atque majori apparatu nihil nisi *se esse* probaverit. Quod tamen opinor simplici intuitu, sine solenni istâ dici inductione, sine prolixâ meditationum serie, sine tanto syllogismorum strepitu, sat notum sibi habere potuisset. *Sam. Parker. in Disputat. de Deo, & Provident. Divin. Disput. c. §. 16.*

* *Renati des Cartes* Opera sequentia prohibentur, donec corrigantur: De Primâ Philosophiâ, in quâ *Dei* Existentia, & Animæ Humanæ à Corpore distinctio demonstratur — Notæ in programma quoddam sub finem Anni 1654. in *Belgio* editum — Explicatio mentis Humanæ — Epistola ad *Petrum Dinet* Soc. Jesu per *Franciam* Præpositum Provinciale — Epistola ad celeberrimum virum *D. Gisbertum Voetium*, in quâ examinantur duo libri, &c. — *Passiones Animæ* — Opera Philosophica. *Index Romæ* Impress. Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Hæc ejus Epitaphium:

D. O. M.

Regnante.

Christinâ, Gustavi primi Princeps, Magni filiâ, Avorum incepta, Patriaque terminos victoriis novis promovenste, pacem demum armis quasdam Artibus ornante: accitis undique Terrarum sapientia Magistris, ipsa in exemplum futura, Renatus Descartes ex Eremita Philosophicâ in lucem, & ornamentum aula vocatus, post quartum Mensem morbo interiit, & sub hoc lapide mortalitatem reliquit Anno Christi 1650. 10 CL. vite sue 54.

In Effigiem Cartesii hæc Carmina composuit Anonymus quidam:

*Talis erat vulen Naturæ filius: unus
Qui menti in matris viscera pandit iter.
Assignansque suis quævis miracula causis,
Miraculum reliquum solus in orbe facit.*

JOHANNES DALLÆUS.

Ecclesiæ Reformatæ Parisiensis, quæ Carentone suos cœtus habuit, Pastor. Clar. A. D.
In Gallia natus est sexto die *Januarii*, Anno Dom. 1594. Obiit. *Parisii* 15. MDCXL.
N n n n n die

die April. Anno Dom. 1670. ætatis 77.

Scripsit de Ufu Patrum. Multaque alia.

Dalleus, Theologus, pietate & eruditione nulli secundus. *Hofman.*

Dalleus vir multæ ac variæ Læctionis. *Tanaquil. Faber* l. 1. epist. p. 140.

Iohannes Dalleus Ecclesiastes *Parisiensis*. in erudito suo opere, cuiusmodi sunt, omnia illius, de *Ufu Patrum* *Sam. Mares.* Theol. Elench. Nov. Syn. Tom. 2.

Vir Antiquitatis Ecclesiasticæ promus condus felicissimus, *Ioh. Dalleus.* *Hortinger.* Biblioth. Quadripart. p. 218.

Ioannes Dalleus, in SS. Patrum monumentis diligenter versatus, in discernendis operibus spuris admodum acutus. *Ioan. Pearson.* in Vindic. Epist. S. Ignat. pag. 1.

Dalleum magno in honore habuerunt, incomparabiles illi viri *Baro de Faulkland*, & *Guilielmus Chillingworth*: qui in Scriptis suis adversus Pontificios hoc Autore sæpius usi sunt.

Protestantem *Perronium* vocat *Baro de Faulkland*.

Dalleum quidem summo ingenio, præstanti eruditione ac doctrinâ, nec minori pietate virum fuisse, & de *Ecclesiâ Reformatâ* plurimis in rebus optimè meritum, ultra omnes hîc confitemur. Verùm id malè nos habet, quòd ille contra *Ecclesiâ Romanam* disputans, nostram etiam, tanquam iisdem erroribus obnoxiam, sub communi *Latinorum* nomine indiscriminatim oppugnavit, nusquam distinguens inter eosdem ritus ut à *Romanâ* atque à *nostrâ* Ecclesiâ usitatos, etiam si plurimum interesse, benè nôrit. *Gal. Bevereg.* in Proëm. Cod. Canon. Eccles. Primitiv.

Franciscus Turrianus, Jesuita, librum singulatè edidit, quo probare conatus est, *Canones* vulgo *Apostolorum* dictos, ab ipsis *Apostolis* constitutos, & à sanctissimo eorum discipulo *Clemente Romano* literis mandatos, atque in eam, quam hodie habemus, formam redactos esse. Hanc *Opinionem* vir egregiè doctus, & in *Antiquitate*, præsertim *Ecclesiasticâ*, versatissimus, *Iohannes Dalleus*, multis, iisque solidissimis argumentis refutavit. Sed quod commune est hominum etiam eruditissimorum fatum, in refellendâ istâ *Turriani* sententiâ summe occupatus, præ nimio incensi in eam animi ardore, eò tandem devenit, ut omni asseveratione affirmavit, hanc *Canonum* Collectionem non tantum non ab ipsis *Apostolis*, vel à viris *Apostolicis* compositam esse, sed ab *Hæretico* nescio quo tenebrione confarctatam, eamque nec ante quintum illudque auctum à *Christo* incarnato seculum *Ecclesiâ Christianâ* immotuisse, & quinto exeunte jam primùm extitisse, publicarique ceptam esse. Quod quidem non est à delirâ *Turriani* opinione tantum recedere, verùm etiam in aliam ei ex diametro contrariam sese præcipitare — Nos quidem mediam inter duas istas extremas, *Turrianicam* scilicet & *Dalleanam*, opiniones amplexi sumus: Hos scilicet *Canones* nec ab ipsis *Domini Apostolis* Anno Dom. XLV. ut vult *Turrianus*, constitutos esse, nec tamen quinto exeunte seculo eos primùm extitisse, vel publicari ceptos esse, ut hauriarus est *Dalleus*; sed medio inter ea tempore, secundo videlicet exeunte, vel

tertio

tertio saltem ineunte seculo constitutos pariter editosque fuisse. *Idem* in Cod. Canon. Eccles. Primitiv. &c. l. i. c. i.

In diversas admodum sententias abeunt Operis de *Vsu Patrum* censores. Id magni faciunt Presbyteriani: *Angli* verò Episcopales idem parvi æstimant. Lectori utras ipsi libuerit partes amplecti permitto. *Paulus Colomies* in sua Sel. Bibliotheca. Gall.

Cum aliquando Parisiis Dominum *Valesium* primogenitum convenissem, inter alia mihi dixit, plurimos esse qui libros conscribere sibi sumebant, sed perpaucos sibi notos qui *Dallaum* in scribendo æquarent. *Paulus Colomies*. Opusc. p. 95. Gall.

Licet quidquid operum hætenus edidisti, vir Reverende, mihi plurimum placuerit, tuaque omnia, cum *Latini* tum *Galliæ* scripta, æquali plausu ab eruditiss, atque ad ò piis omnibus, excepta sint, diffiteri tamen non possum, laborum tuorum primitias, Tractatum nempe tuum de *Patrum* in decidendis de *Religione* Controversiis *Vsu*, me plurimum semper cepisse. Non solum enim Opus istud mirâ rerum lectu & scitu jucundissimarumque varietate refertum est, verum etiam eloquentia orationisque nitor cum rebus ipsis certant, tantâque eruditione & facundiâ argumentum illud pertractasti, ut vix quicquam magis elaboratum erudito hoc seculo prodiisse videatur. *Joann. Mettayer* in Epist. ad *Dallaum*, quam præmis. lib. de Ver. Us. PP.

* *Joannis Dallai* de duobus *Latinorum* ex *Vnctione* Sacramentis, Confirmatione, & extremâ, quam dicunt, *Vnctione*, Disputatio, inter Prohibitos habetur lib. in Indice *Rome* impresso Anno 1681.

Varia ejus Opera variis in locis atque Temporibus sunt impressa.

HENRICUS HAMMONDUS.

A *Anglus, Suthriensis*, natus anno Dom. 1605. die 18. Augusti, apud *Chersey*, *Chr. A. D.* S. T. D. Archidiaconus *icestrensis*. Obiit Anno Dom. 1665. Etatis 55. MCCXL. Scripsit Annotationes in *Psalmos*, atque in *Novum Testamentum*, multaque alia.

Ex omni illo *Commentatorum* numero, qui in *Psalmos* scripserunt (de Neotericis loquor) ut *Calvinum*, *Musculum*, *Levinum*, *Mollerum*, alios omittam, duos præcipue & præ aliis maximè adjumento fuisse fateor. Il sunt, *Simon de Muis*, in *Commentariis*, de quo jam antea dixi, & noster *Hammondus*, *duxaxætræ*, in *Paraphrasi* suâ & Annotationibus vernaculo sermone scriptis: (utinam verò & illæ alteræ in *Novum Fædus*, *Latine* loquerentur, quò & ad ex. e. o. etiam dimanaret tantus thesaurus:) nobile par *Interpresum*, me quidem iudice, & qui in indagando eruendoque literalis (quem vocant) sensu *Tex. us Davidici*, sagacissimi felicissimique. *Jacob. Duperi*. Præfat. ad *Metaphras. Psalm.*

Doctissimus *Hammondus*, etiam nostras, in *Psalmos* fecipit in quo multa reperiet Lector acumine plusquam vulgari, parique eruditione, conscripta, non-

nulla etiam singularia. *Matth. Polu*: Præfat. Tom. 2. Synopf. Critic.

Clarissimus *Hammondus* nostras, antea suo merito laudatus, in eruditissimis ipsius *Annotationibus* in N. T. in quibus non pauca sunt planè singularia. *Idem* Præfat. Tom. 4. Synopf. Crit.

Neque enim si quod extaret, omisisset hoc loco doctissimus *Hammondus*, cui omnis *Ecclesiastica Antiquitas* æque ac domus sua, nota erat. *Ioan. Dall.* de lib. suppos. *Dionys.* & *Ignat.* p. 346

Orat. Presbyt. *Simon* mentionem quoque nullam fecit celebris *Hammondi*, qui in *Psalmo* & in *Proverbia* tam doctè scripsit, ne quid de cæteris ejus Operibus dicam. Author iste qui dubio procul inter peritissimos seculi nostri Criticos non ultimus est, dignus erat qui inter Scripturæ Interpretes collocaretur, in quos Criticem suam exercere libuit Presbytero *Simoni*, nedum propter magnam apud *Anglos* Operum ejus celebritatem, sed etiam quia pauci revera sunt commentatores apud quos adeo singulares Observationes reperiantur ac apud illum. Plerique omnes meri Exscriptores sunt vel *Epitomatores* eorum qui ante illos scripserunt. *Hammondus* verò quæcunque dicit è proprio penu ferè depromit. *Judicia Theologorum Hollandorum* 377. Gall.

Præclara naturalis ejus solertia, præclarior acquisita. Per totam Artium Encyclopædiam in linguis accuratus & eloquens erat, fidus respectu Veterum & recentiorum Scriptorum, in Philosophia versatus admodum, in Philologia versatior, in Theologia Scholastica eruditus, in Ecclesiastica Antiquitate Magister, consummatus in Patrum, Conciliorum, Historicorum Ecclesiasticorum, & Liturgicorum noticia. Reverà eminens Intellectualibus suis Virtutibus, eminentior verò in Moralibus fuit. *Davidis Lloyd.* Adversaria Anglicè.

Henricus Hammondus: vir planè summus, Theologus omnium consummatissimus, eruditæ pietatis decus simul, & exemplar; Sacri Codicis Interpres facile omnium oculatissimus, Errorum malleus. Post homines natos felicissimus; veritatis Hyperaspistes supra quàm dici potest nervosus; In cujus Scriptis clucescunt ingenii gravitas & acumen, judicii sublimitas & æquitas, sententiarum *ἔνθεος καὶ θεῶν* devotio, docendi Methodus utilissima, nunquam dormitans diligentia. vid. Epitaph. quod in memoriam *Hammond.* scripsit vir admodum Reverend. *Thom. Pierce* S. T. D.

Epitaphium ejus tale legitur in Opusculis *Isaaci Barrov*, p. 301.

Lege, Luge, Disce.

*Ne te prætergressum pœniteat, siste pedem
Hic, & animum, Viator. Etenim,*

Hic jacet *H. Hammond*, S. T. D. Theologorum sui seculi Coryphæus. Literarum princeps. *Anglicæ* gentis decus. *Ecclesiæ* columen. Veritatis assertor peritissimus. Pacis cultor devotissimus. Ordinis fautor studiosissimus. Antiquitatis

tiquitatis genuinæ fidissimus Interpres, & propugnator acerrimus. Sanctitatis Magister præstantissimus. Omnibus ornamentis instructissimus. Philosophus solidè acutus, dilucidè subtilis. Orator in affectatè politus, nervosè copiosus. Disputator vehemens, extra acerbicatem. Egregius Criticus, absque superbia tamen aut supercilio. Læctionis infinitæ, sed exquisitè digestæ Maximè ingenii, Majoris judicii, consummatæ eruditionis cum pari modestiâ; Tantis dotibus usus præclarissimè. De *Ecclesiâ*, *Principe*, *Patria* optimè meritis. Utinamque Tabulæ Legum præco, observator, vindex. *Ecclesiæ Anglicanæ* ensis & Clypeus: quam à falsi *Schismatis* labe purgavit, à veri contagio munivit; *Romanis* hostibus, & perfugis *Sæctariis* fulis, fugatis. Sincerae doctrinæ radio veteres tenebras *Pseud-Catholicos* dispulit, nova lumina *Anti-Catholicæ* extinxit. *Presbyterianam* paritatem prostravit. *Fanaticam* licentiam coercuit. Temporum iniquitatem expugnavit Scriptis victoribus, patientiâ triumphali, Ecclesiastici ordinis, jurisque vindex fortissimus, ac felicissimus. *Liturgiæ* patronus consultissimus. Theologicorum dogmatum scrutator sedulus. Difficultatum enodator accuratus. Veritatum explorator sagax. *Novum Testamentum*, *Psalterium Davidicum*, luculentâ Paraphrasi, eximio *Commentario*, sancto exemplo illustravit. Calamo scripsit, vitâ edidit *Catholicum Catechismum*. Christianæ fortitudinis, patientiæ, mansuetudinis illustre *Exemplar*. Mentis insigni prudentiâ, invictâ constantiâ, candore illibato, solertiâ indefessâ mirabilis. Morum integritate spectabilis, gravitate venerabilis. Summâ pietate in *Deum*; extremâ fide in *Principem*; propensâ charitate in *Omnes* conspicuus. *Vir*, *Scholasticus*, *Theologus*, planè incomparabilis, omni *Epitheto* major, quolibet *Elogio* potior. Meruit haberi *Martyr* assiduis pro *Ecclesiâ* curis & vigiliis confectus. Occidit diei nostri *Univer*, Anno 1660. salutis partæ, primo Regis Restituti, Patriæ liberatæ, Ecclesiæ instauratæ quæ à se strenuè promotæ, & ardentè concupita prælagiit animo, sed oculo non adspectavit, in hoc felicissimè infelix.

Vade, Cogita, Imitare.

Nec Magnum tamen Hammondum satis ulla loquantur

Saxa, nec à morsu temporis ulla regant:

Clarius ostendit Scriptis se illustribus, illo

Digna sui tantum sunt Monumenta Libri.

Plura de eo scire cupientem ad libellum de Vitâ ejus à Doctore *Iohanne Fell*, Reverendo *Ædis Christi* Decano, postea verò Episcopo *Oxonienfi*, conscriptum remittimus.

Omnia ejus Opera in 4. Vol. in fol. continentur.

Nnnnnn ;

GARBIEL

GABRIEL NAUDÆUS.

Clar. An. D.
MDCXL.

P *Arisinus*, Eminentissimorum Cardinalium, *Francisci à Balneo*, *Francisci Barberini*, *Iulii Mazarini*, ac demum *crenissimæ Christina Regina Suecorum, Gothorum & Vandalorum*, Bibliothecarius. Natus est IV. Non. februarii 1600. Obiit 29. Iulii Anno Dom. 1653.

Edidit Pentadem Quæstionum iatrophilologicarum: Bibliographiam Politicam: De Studio liberali Syntagma: Consilium de Bibliotheca struenda.

Gabriel Naudæus Parisinus, nominis inter literatos magni. *Gassend. de Vit. Petresk. p. 153.*

Librorum iste suæ ætatis *Helluo* doctissimus *Gabriel Naudæus*. *Annotator in lib. 16. c. 4. Anti Celli cum Not. Var.*

Quæ ad insignem eruditionem comparandam præsidia conferunt, *Gabrieli Naudæo*, fermè universa adfuerunt; Patriæ & sæculi eruditio, solers ingenium, indefessus in studio labor, otium, librorum copia, cultissimorum hominum consuetudo, & mita inscribendo facilitas. *Elog Naudæi præfix. epist. Naud.*

Cæterum te hîc appello, *Gabriel Naudæ*, inclytam *Parisiensium* sobolem, ac non vulgarium florentis ingenii fœtuum varietate fœcundam. Probantur, leguntur à doctis omnibus tua quætidie monumenta literarum. Angit eos etiam atque etiam expectatio cæterorum, quæ nondum completa rerum pulcherrimarum divitias pollicentur. *Ioan. Imperial. in Mus. Hist. p. 202.*

Audio *Naudæum* nostrum, *Gallica* probitatis exemplum, cuique amantissimum, nova subinde moliri monumenta literarum; è quibus, quæ jam luci imminet, *Politica Bibliographia*, opinione Doctorum hominum diu concepta, partum haud serò decus admittat meritissimæ laudis; quam is & editâ nuper de *Venenis Dissertatione* præstanter adedò comparavit, ut fermè dixerim, *Naudæum* sibi gloriam *Venentis* ipsis aluisse, insigni doctrinæ miraculo. Virum novi liberalibus doctrinis politissimum; novi in omni vetustatis ratione cum industriâ versatum; quò ad ea quæ publica fecit, ornamenta studiorum, diligentia, ac laboris plurimum contulisse haud dubiè videri possit: verùm illustre illud de *Studio liberali* Syntagma, quo nobilissimum adolescentem egregiè institutum voluit, scimus aulicis curis penè distracto, subsicivis horis, raptim excidisse; ut incredibile cuiquam sit, potuisse illum, nullo commentandi otio, nullo librorum adjumento, tam multis ex antiquitate erutis rationibus, & exemplis, quid ad omnem ingenium morem, erudito disciplinarum cultu, cum laude faciat, apto studiorum, atque exercitationum d. lectu, disertè adedò, & accommodatè præscribere: nisi fortè inexhaustâ illâ, quæ *Catonis* olim fuit, legendi aviditate ita pridem nobilis ingenium expleverit, ut is carere libris nusquam possit, dum suo non careat ingenio, seque unum ipse circumferat. *Gaspar de Vinea. ib. Epist. ad Leon. Allat.*

Vir

Vir ingenio, judicio, & multâ lectione præpollens clarissimusque. *Conring. supplem. 30.*

Vir multiplici lectione planè incomparabilis & verè ἐμφυτος βιβλιοθήκη, eaque de causâ non olim *Gallia* duntaxat, sed *Italia* etiam, ipsiusque aded *Roma*, imo universi orbis eruditi in admiratione. *Conring. cap. 19. Censur. diplom. Lindav.*

Vir πολυμαθὴς & longiore ævo dignissimus. *Schoock, in fab. Hamel. pag. 26.*

In *Nandæo* observare licet, eum interdum studio' partium odioque Nationis aut Religionis quibusdam iniquiorem esse, multos etiam Auctores egregios ob easdem causas, ut videtur, plane præterire. Exemplo esse possunt, quæ de *Clapmario*, *Grutero*, *Forstnero*, *Scipione Gentili*. & quibusdam aliis satis frigidè aut etiam malignè scripsit. *Anonym. Auctor. vid. Konig.*

Iatro-Philologicam eruditissimi *Nandæi* dissertationem adversus naturâ *Alasoras* cum summo applausu percurri. Utinam plura ab ingenio illo videamus. *Casp. Gevart. Epist. ad Ioan. Francisc. Slingelandum.*

Extat Syntagma de studio Militari. *Roma 1637. 4°.*

Extat Bibliographia Politicâ. *Veneri's 1633. 8°.* & *Lugd. Bat. 1642. 8°.*

Extant Epigramatum libri 2. *Parisiis 1650. 8°.*

SAMUEL PETITUS.

Natione *Gallus*, Sacræ Theologiæ apud *Nemensenses* Professor, obiit Clar. An. Dⁿⁱ MDCXL.
Anno Dom. 1654.

Hujus Scripta sunt: *Miscellanea*, 4°. — *Eclogæ Chronologicæ*, 4°. — *Variae Lectiones*, 4°. — *Commentarii in leges Aticas* — *Observationes*, 4°. — *Diatriba de Jure, Principum edictis, &c.* 8°. — *Versus Latini in obitum W. Schikardi.*

Ingeniosissimus *Petitus*, vir non sui nominis, sed verè inter *Gallorum* literatorum maximos numerandus. *Thom. Reines. L. 1. Var. Lect. c. 25.*

Cui magnopere obstrictus est totus Orbis Literatus — Felicissimum annum exopto eximio *Petito*. *Gerard. Ioan. Voss. ad Sam. Sorberium. Amstel. Kal. Jan. 1643.*

Samuel Petitus, vir *Hebraicè* & *Copticè* doctissimus, & in omni Antiquitate, *Ecclesiasticâ* præsertim, ocularissimus. *Paul. Colonies. Gall. Oriental.*

Salmasius, *Petitusque* ex paucis libris communicatis in *Lingua Copticâ* plurimum profecerunt. *Gassend. in vit. Peiresk. p. 168.*

Petitus hic nomine, doct inâ *Magnus* est; nam & scriptis multis jam inclauit quibus eruditissimum se linguarum *Orientalium* ostendit, & in omni antiquitate *Ecclesiasticâ* versatissimum, ne de *Theologiâ* ac *Philosophiâ* dicam, cujus est peritissimus. *Salmas. ad Gulielm. Staakenann. Leyd. 3. Id. Jan. 1635.*

Vir doctus *Samuel Petitus*, sed haud dubiè minùs felix in emendandis *Veterum Scriptis*.

Scriptis. *Tanaquil. Faber. Epist. l. 1. Ep. 10.*

Leges Atticas edidit, à se, quo voluerat, modo collectas & concinnatas, ad quas Commentarium addiderat. Erat vir probus, & doctus, sed iis præidiis, quæ ad opus hujus argumenti elaborandum necessaria erant, destitutus. *Desider. Herald. ad Ias. Attic. & Roman. l. 2. c. 12.*

Petiti leges *Atticas* videre aveo, ut cognoscam an supra *Scaligeri* collectionem, quâ usum me memini, aliquid præstiterit. *Hug. Grot. ad Cordesium, 30. Octob. 1634.*

Exiguus noster, vir bonus eruditusque, nodum in scirpo quærit, non metuenda metuens. Nam si *Novi Fæderis* auctoritati non obstant tot quæ olim deprehensæ sunt, & quotidie deprehenduntur, discrepantes *Scriptura*, quid mali facit qui in *Veteris Fæderis* libris sive ex Orientalioribus *Judaïs* sive ex *Interpretibus antiquis*, aliquas fuisse præter eas in quas inciderunt *Masoreta*, sedulo observat & verecundè docet? *Idem ad Claud. Sarrav. 18. Jan. 1640.*

Nulla quippe est ex omnibus *Correctionibus Plantinis* quam pro verâ ac probatâ sumere auserim; multæ absurdissimæ. Quas in *Græcis Authoribus* excogitavit nihilo meliores. Legem *Senarii Iambici* apud *Græcos Comicos* non videtur tenuisse, aded sæpe contra *Metri* mensuram offendit. *Salmas. ad Hug. Grot. 8. Id. Maii 1630.*

De *Punicis Plantinis* tecum sentio, vel *Plutone* cæciorum in plerisque deprehendi. *Idem ad eund. Divione Kal. Ian. 1630.*

De *Sermone Punico* apud *Plautum* scripsi, posse ad *Ebraismum* reduci, & fore, ut, si monstra *Lectionum* & ineptias *Librariorum* inde refigamus, ista *Punica* planè *Ebraea* esse certò simus deprehensuri. Hoc verò omnium esse verissimum, interea dum mea eduntur, ostendit elegante ingenio homo *Samuel Petitus*, qui omnium istorum *Plantino-Punicorum* à doctis depositorum veras lectiones ex *Ebraismo* constituit & exposuit, ita ut nemo desiderare præterea possit quidquam, ad eum omninò remitto, si qui ultrà dubitent. *Thom. Reines. in Epist. quadam dat. Altenburgi 5. Aug. 1637.*

Eximie doctrinæ vir, *Samuel Petitus*, Anno 1632, edidit *Eclogas Chronologicas*. Opus est pereruditum. *Voss. de Mathemat. p. 238.*

Cum *Iosephum* interpretandum suscepit *Petitus*, magnæ vir diligentiae *Linguarumque* sciens, multum eo nomine gaudeo, paratus conferre quicquid poterò quod in hoc negotiorum æstu sanè exiguum est. *Grot. ad Peiresk. Lut. 22. Maii, 1637.*

Petitus unus est sex illustrium illorum *Protestantium*, quos Dominus *Colomiez* solos censet magna valuisse literatura inter suos Consectaneos. Vide *Miscellanea Historica* p. 72. Gallicè.

Extant *Miscellanea. Paris. 1630. 4°.*

Extant *Eclogæ Chronologicæ. Paris. 1631. 4°.*

Extant *Variae Lectiones. Paris. 1633. 4°.*

Extant *Commentarii in Leges Atticas. Paris. 1635. fol.*

Extant *Observationes. Paris. 1642. 4°.*

CLAUDIUS

CLAUDIUS SALMASIUS.

D *Iuvenensis*, natus est Anno 1596 obiit anno 1652. Eum adhuc Iuvenem *Clar. An. D. MDC XL.*
Iosephus Scaliger & Isaacus Casaubonus admirati, imò professi sunt, se à
 literarum ejus lectione semper doctiores discedere. Cum vix 14. annorum esset,
Nilum & Basilianum de Primatu Papæ recensuit. Decimo quinto ætatis anno
Florum edidit unà cum Notis, & *Joh. Gruero* dedicavit. Hæc scripta postea
 plura alia secuta sunt, quæ omnia enumerare difficile foret. Inter præcipua sunt
 Commentarii in *Augustam* Historiam: Opus exercitationum *Prædianarum* in
Solinum: Apparatus Sacre Tractatus de Annis Climactericis: Libri de usuris,
 modo usurarum & fœnore trapezitico: Defensio Regiæ pro *Carolo I.* Liber de
 Transubstantiatione, &c. Reliqua ejus opuscula *Antonius Clemenius* in Vita
Salmasii pag. 64. recenset. A *Veneris*, multis aureorum millibus promissis in-
 vitatus est, ut ter tantum in anno publicè prælegeret: quod modestè recusavit.
 A *Belgæ* solus dignus æstimatus est, ut magni *Scaligeri* locum licet longo tem-
 pore post impleret. Mortuus est non sine veneni suspitione. Post mortem mul-
 ta ejus scripta (sic enim jussit) ab uxore combusta sunt, quod in iisdurius in
 viros doctos invehit fuisse. Viri eruditi fateri coguntur, fuisse eum doctissi-
 mum Theologum, solertissimum Jurisconsultum, exquisitissimum Medicum,
 nobilissimum Philosophum, admirabilem Philologum. Linguarum notitiæ
 adeo avidus erat, ut *Arabicam, Egyptiacam, Persicam, Chinicam, & Indicam,*
 cæteris Europæis, quas antea callebat, adjungere non dubitaverit. O seculi mira-
 culum! *Hugoni Grotio* audit optimus interpret veteris *Salmasius ævi*. *Scioppius*
 appellat *literarum principem*. *Gronovius Varronem & Eratosthenem seculi nostri.*
Reinesius in Var. Lect. 1. 6.

Salmasii exquisitissimæ eruditioni tantum tribuo, ut non modò, quæ doctè ad
 bonos autores notavit & ingeniosè istorum medelis excogitavit, tantum non
 ex osculo longèque meis abortivis præferam: sed ulterò suavis meis cedere pa-
 ratus sum, si ipsi contrà videri viderim. *Konig* in Biblioth.

Vir nobilissimus, idemque celeberrimus *Polyhistor*, in antiquis scriptoribus
 atque antiquitatibus versatissimus *Salmasius*. *Gisbert. Voët. patr. 1. Disput. Select.*
 p. 702.

Vir stupendæ & ad miraculum reconditæ eruditionis excellentissimus *Salma-*
sus. *Jac. Onzel. ad Minut. Felic. p. 9. 1652.*

Assentio *Claudio Salmasio*, viro nunquam satis laudato. *Voss. de Hist. Græc.*
 cap. 17.

Ingens illud literarum column *Claudius Salmasius*. *Idem de Hist. Lat. p. 693.*
 in *Echico*.

Vide maximi illius viri [*Ios. Scaligeri*] Epistolam 240. ad *Claudium Salma-*
sium, tum magnam Reip. Literariæ spem, nunc eximium ejus, & incomparabi-
 le ornamentum. *Idem lib. 3. Justie. Poët. c. 20. Sect. 7.*

Oooooo

Vij

Vir nunquam satis laudatus, nec temerè sine laude nominandus. *Idem* de Idolat. l. 4. c. 91.

Est quidem juvenis *Divionensis Salmasius*, ad miraculum doctus. *Is. Casanb.* in Lit. ad *Scalig.* Lut. 15. Kal. Mart. 1607.

Est profectò dignissimus, quem omnes boni ament. Omitto incredibilem eruditionem pari modestià conditam: illud equidem pluris facio, quòd puriorem religionem palam non dubitavit nuper profiteri. *Idem* in Litt. ad *Georg. Mich. Lingelshemium, Breton.* 4. Non Sept. 1606.

Viri clarissimi *Claudii Salmasii* eruditionem consummatissimam silentio venerati malo, quàm laudes ejus ingenii mei culpà deterere. *Hug. Grot.* limine *Notar.* ad *Stobæi Florileg.* Paris. 1623.

Vir infinitæ Lætionis *Cl. Salmasius*. *Idem* in Annot. ad lib. de Verit. R. C. 1640. p. 308.

Claudius Salmasius, vir undecunque doctissimus, & qui divinis in omni disciplinâ lucubrationibus hoc consecutus est, ut jam non hominis, sed ipsiusmet scientiæ *Salmasius* nomen habeatur. *Ægid. Menag.* ad *Sereniss. Christianam* in Epist. *Balzacii*, 1651.

Is [*Salmasius*] est sanè, in cujus sententiam omnes boni boctique libenter eant, aded in literis suo merito principatum tenet. *Claud. Sarrau.* in litt. ad *Vincent. Fabricium*.

Quanto gaudio perfusus esses, audiendo *Bochartum*, de mille arcanis [*Salmasium*] sollicitè & curiosè interrogantem, nunquam inanem recedere; jurasses non defecisse *Oracula*. Uno in homine miratus esses piissimum & doctissimum Theologum, eloquentissimum Oratorem, solertissimum Jurisconsultum, Medicum exquisitissimum, Philosophum nobilissimum, & omnigenæ linguæ, scientiæ & eruditionis *Βίβλος ὁμῶν ἐμψυχον*. *Idem* in Litt. ad *Jacobum Palmarium*.

Hæc cum ita lusissemus, & conjecturis ornatassemus, Clarissimus vir, omni literaturæ genere excultissimus, & in diffusâ eruditione *Ægyptiaca* etiam Lingua peritissimus *Claudius Salmasius* uno verbo nos expedivit. *Lud. de Dieu* in Animadversion. ad Act. Apost. c. 7. Sect. 43.

Virum [*Salmasium*] medullitùs amo, colo, veneror, tanquam rarum seculi decus, & doctrinæ miraculum, deque eo nihil à me tam splendide dici potest, ut ad meritum sublimitatem assurgat. *Jac. Cruc.* in litt. ad *Theod. Schrevelium*.

Dominus *Salmasius* Criticis suis sagacibus suæque in obscurissimam Antiquitatem penetratione tantam sibi paravit famam, ut vel unicum ejus nomen in Lætoris mente Literaturæ ac Eruditionis magnas excitet ideas. Res sic se habet quoad illustres illos Doctos ut quoad Populorum Domitores in Historia, quorum nomina omnia supra vulgus mentibus ingerunt & quævis Elogia superant. Sic nempe Domini *Salmasii* nomen libri cujuscumque fronti præfixum ejus magnificum Panegyricum efficit. Vide Dominum *Beauval*, in Operum eruditorum Historia. Februariar. 1689. Gall.

Nuper decessit *Claudius Salmasius*, vir in omni literarum genere eminentissimus.

mus, ac sine controversiâ hujus ævi summus. Sed quæsitâ meritis superbiâ immodicus sui æstimator, aliorumque contemptor, omniſque ſententiæ, cujus ipſe autor non eſſet, inimicus. *Oblaz. Ferrat.* in litt. ad lect̃or. quas poſteriori libror. parti de *re Veſtiariâ* præmiſit.

Vir alioquin ad *litteras* ſummo honore tractandas, & illuſtrandas natus, ſi modestiam adhibere, & arroganti de ſe perſuaſione, ac erga alios malignitate excuſâ, mentem animi in iis ſedulò occupare potuiſſet. *Deſider. Herald.* animadverſ. in *Salmaſ.* obſervat. in *Ius Attic. & Rom.* l. 2. c. 7.

Salmaſius nemini ſuorum temporum literato pepercit; nemo omnium qui ætate noſtrâ claruere. viſulentum ejus dentem evalit. *Nic. Heinf.* Not. ad *Ovid.*

Habebat hoc vir ille incomparabilis, ut uberrimo ingenio nulla ſufficeret manus, & ubi inſtituerat ſcribere, nec rerum nec verborum modum noſſet. *Joan. Eric. Gronov.* in lib. de *Sextertius*, 165. p. 46. 47.

Scriptit librum pro *Carolo I.* Rege *Angliæ* magni nominis vir *Claudius Salmaſius*; ſed, ne quid diſſimulem, non reſpondet expectationi, admodum enim tumultuarius eſt, & graviter *Salmaſius* peccavit, quòd non diſtinxerit inter varias *Regnorum* ſpecies; ſed ita diſſerit ac ſi ſimpliciter omnibus *Regibus* una eademque poteſtas; & quæ reperit apud *Autores* de *Regibus*, illa omnia uni *Regi* applicat; cum tamen *Ariſtoteles* plures ponat *Regni* ſpecies, licet minus plenas vel mixtas. Debuiffet potiùs argumentari ex legibus & conſuetudinibus *Regni Anglicani*, non ex iis quæ in hiſtoriis legerat. Excepit eum mordax ſcriptor *Miltonus*, ſed in quo deſideres prudentiam & æquitatem judicii: in *Sarcasmo* eſt artifex, unde petulans ejus ingenium ſatis ſe prodidit. *Herman. Conring.* de *Regn. Angl.*

Salmaſii de *Uſuri* librum vidiffè te opinor. *Theologi* ſententiam ſuam vix probaſſe videtur. Noſti quàm periculofum ſit in ejuſmodi argumentis ingenium exercere; præſertim cum contra receptam ab omnibus ſententiam in aliam, & novam itur. *Marr. Zuer. Boxhorn.* in Litt. ad *Joan. Iſac. Pontanum*, p. 84.

Salmaſii *Epistolæ* prodierunt poſt mortem iſtius viri, doctrinâ variâ plenæ, ut fuit ille vir diſfuſæ lect̃ionis & ingenii; ſed paucæ illæ ſunt, quarum ego longè plures ab illo ſcriptas eſſe exiſtimo. In tantâ enim celebritate hominum viventi penè quotidianum fuit *Epistolarum* commercium quarum autographia ipſi perierunt, & in angulo apud viros doctos ſparſim latent. Ut enim extemporalis fuit in omni lect̃ione ſuâ, omniaque, prout ſemel conceperat, in typographiam miſerat: ita vix credibile eſt, *Epistolæ* illum deſcripſiſſe: dolendum tamen eſt, intercidiſſe illas in quibus fortaſſe multa fuerunt, quæ prodeſſe orbi literario potuerint. Apud *Sarravium* non paucæ ejus *Epistolæ* leguntur, quas in opere illo *Epistolarum* non deprehendas. Reperiuntur & in *Bibliotheca Gudianâ* nonnullæ. *Dan. Georg. Morhof.* Polyhiſt. pag. 292.

Salmaſius *Notas* ad *Rhodii* aras deſcripſit ex *Polobolo* *Rhetore*. *Celomeſ.* *Opuſc.* p. 138. *Iſ. Voſſ.* ad *Pomp. Mel.* p. 213.

* *Claudii Salmaſii* *Opera* prohibentur in Decreto 18. Decemb. 1646.

Varia ejus *Opera* variis in locis atque temporibus ſunt impreſſa.

In Effigiem C. Salmasii hæc Carmina composuit C. Barlaus.

Gallia quo nuper, jam fidere Leyda superbit,
 Pralucet magnis artibus ista Pharos.
 Hæc sunt perspecti, Lector, compendia Mundi,
 Fronte sub hac Pallas prodigiosa later.
 Partimur doctrinam alii. Hic se tota recondit:
 Immensosque habitat mens spatiosa Lares.
 Scribite scriptores. Cui pagina scripta Solini est,
 Iudice me, scripti Circulus orbis exit.

FRIDERICUS SPANHEMIUS.

Clar. A. D.
 MDCXL.

AMbergensis Palatinus filius *VVigandi*, Senatoris Archipalatini, Theologi hoc seculo celeberrimus, *Genevæ* primò, dein *Lugdunì Batavorum* Professor. Edidit variis, inter quæ eminent *Dubia Evangelica*, *Exercitationes de Gratia Universalì*, *Miles Suecicus*, &c. Obiit Anno Chr. 1649. ætatis 49. *Heidan*. Oratione funebri.

Accuratissimus scriptor *Fridericus Spanhemius* in eximio illo Opere de *Dubiiis Evangelicis*. *huchari*. in *Geograph.* p. 104.

Spanhemius, vir planè eximius, iuperioribus diebus Professionem Theologicam feliciter apud nos est auspicatus. Talis *Atlas* illud cælum debebat sustinere. *Marc. Zuer. Boxhorn*. in *Litt. ad Adrian. Hofferum*, *Lugd. Bat.* 1642 Novemb. 12.

Gloriosissimum me reputo quòd bene de me Dominus *Spanhemius* existimet; Virum enim illum maximi facio. *Balzaciu*. Epistola 28. ad D. *Chapelain*. l. 20. Gallicè.

Vir magne, docta ingenii tui monumenta magno labore, magnisque vigiliis elucubrata, summâ cum voluptate, summo cum fructu vidi & legi. De Republicâ centè litterariâ mereri magis non poteras, quàm *Dubiiis tuis Evangelicis*, dignis memoriâ, & laude seculorum. Non quòd vel *Dubia* statuatur *Veritas Evangelicæ*, vel de ea ambigendum censeas. Absit ab homine *Christiano* qui aliquo pietatis sensu ducitur tam impia cogitatio. Sed *dubia*, quæ vel profanorum furor, vel infirmorum imbecillitas non invenit in *Scripturâ*, sed in *Scripturam* invexit, à radice revellere tibi fuit animus. Laudabili meherculè instituto! Nam non *ecclatiorum* solum, sed & *pyrthioniorum* ac *atheorum* funesta agmina passim occurrunt, qui sacrilegâ prorsus temeritate, *Veritatem Evangelicam* infelicitè subiles, vel convitiis apertè lacessunt, vel per cuniculos labefactant, iudicasti quâ polles prudentiâ, hoc scribendi genus non utile solum, sed & necessarium esse, & sine crimine non debere negligi. Exemplo *Patrum*, *Tertulliani*, *Origenis*, *Epiphani*, *Hieronymi*, *Augustini*, & aliorum, qui strophas Adversariogum detectas solidè eliserunt, & S. *Scripturæ* dignitatem masculè tutati sunt, ne hominum

hominum impiorum protervia ullo modo fraudi esset *Ecclesia Christiana*, sed ut in luce & oculis omnium, *Veritas* clarius splenderet. *Iacob. Cruc.* in Epist.

Quàm est laudabile, multis linguis loqui posse & scribere. Uni genti nati videntur, quibus simplex est lingua, quibus bisulca & trisulca, pluribus. Inter hos nomen mereris, Clarissime *Spanhemii*, dum iis vocibus loqueris quibus se maxime explicat hodierna facundia. *Latinas* innuo & *Gallicas*, quarum documenta dedisti Scriptis luculentissimis. *Casp. Barl.* in Epist. ad *Frid. Spanhem.* *Amstel.* 18. Mart. 1645.

Plurimum me tibi debere profiteor, quòd Tomis secundo & Tertio *Dubiorum Evangelicorum* liberaliter me donaveris. Legi eos quamprimum potui maximâ cum aviditate. Satis mirari nequeo diligentiam tuam in evolvendis tot *Interpretibus*, partim antiquis, partim novis, quibuidam etiam horum mihi ignotis hactenus; tum verò non pauca *Chronologicæ*, *Historiæ* præceptorum video abste quam ab aliis enucleatius exposita. Neque doleo quædam, quæ ego pridem annotaveram, mihi tuo labore præcepta. Quin gaudeo potius meum iudicium tuo, viri tam eruditi, iudicio confirmari. *Hug. Grot.* in Litt. dat. *Lutet.* 16. Feb. 1639.

Facultas *Theologica* per obitum *Spanhemii* adhuc vacat. Majorem certè orbitatem pati non potuit *Academia*. Utinam illa illucescat aliquando dies, quâ surrogetur in locum defuncti, qui cum eo paria faciat, sed mihi crede facilius reperietur qui locum subibit, quàm qui implebit. Doleo sæpe mecum extinctum hoc lumen sæculi, decus virtutum, & principem ingenii, & doctrinæ, omnique scientiarum genere cumulatissimum. Sed ita Deo visum, cujus voluntati nostram subjici par est. *Iac. Cruc.* in Epist. ad *Ivan. Crac.* p. 516.

* *Friderici Spanhemii* Dissertationes Theologico-Historicæ omnino prohibentur. Index *Rome* impress. 1681.

Extant *Dubia Evangelica* 2. Vol. in 4°. *Geneva* 1639.

HENRICUS VALESIUS.

Historiographus Regius, natus est *Lutetia Parisiorum* anno Chr. 1603 4. Clar. An. D. Idus Septembris, die Mercurii. Obiit Nonis Maii Anno Christi 1676. MDCXL.

Scripsit Notas & Annotationes in *Arminianum Marcellinum*, in *Eusebium*, *Socratem*, & *Evagrium*, &c. Multa in Scriniis volumina moriens reliquit, partim absoluta, partim imperfecta. Ejus Notæ in *Valerii Harpocrationis* Lexicon editæ sunt *Lugd. Batav.* 1682. 4°. Unum oculum amiserat.

Vir summus summos *Grammaticos*, & *Rhetoricos*, atque adeò *Oratores* ipsos plurimum supergressus est: quippe qui *Græcas*, *Romanas* & *barbaras* notas habebat antiquitates, cui erat *Historia* sacra prophanaque comperta, qui *Græcum* *Latinumque* sermonem tamquam *patrium* noverat; qui denique ad magnitudinem ingenii, vimque & acrimoniam iudicii, assiduâ lectione, ac meditatione variâ & interminuatâ in omni literarum genere doctrinam adjunxerat. *Haarian. Vales.* frater in *Vit. Hen. Vales.*

Oooooo 3

Nemo

Nemo *Criticorum* Professionem suam magis condecoravit quam Dominus *Valesius*, omnibus ad illam rite exercendam necessariis dotibus instructus erat, ejusque dignitatem magno cum splendore tuitus est imo & adauxit. *Judicia Eruditor.* Paris. 1685. Gall.

Dominus *Valeis* inter totius Regni Græcæ linguæ cultores excelluit, & in Ecclesiæ ac Imperii Historia veratissimus erat, in omnibusque argumentis ab *Eusebio Socrato, Eozomeno, Theodoro Evagrio* pertractatis. Quapropter ex omni parte respondit expectationi jussisque *Clericis illis*, qui ei ut rotius Seculi viro ad hoc maximè idoneo gloriosam demandaverat provinciam Historicos vertendi, si mandatum idem non exqueretur Dominus de *Morch. l. Tholose* Archiepiscopus. Certoque affirmari potest illum nedum obscuravisse & delevisse omnes illorum Authorum versiones ante se elucubratas, sed etiam paucissimos *Interpretes* ipsum nec superare imò nec adæquare posse. Quædam tamen loca occurrunt in aliquibus harum *Versionum* ubi Doctus ille vir, *Criticorum* hodiernorum judicio, ambobus suis oculis opus habuisset. *Idem.* Gallicè.

Eruditus *Henricus Valesius* omnium *Eusebii* Versionum vitiis observatis aliam iis absolutiorem elaborare molitus est. Illam adjunxit Græco contextui ad quatuor manuscripta recognito, Doctissimasque Notas eidem addidit. Ejus Versio Literariæ Republicæ applausum omniumque Eruditorum promeruit. Duobus attributis parum vulgaribus ornari potest, quod nimirum & elegans & literalis sit. Critici quidam aliquos tamen lapsus in illa observaverunt; Sed omnibus satisfacere impossibile est, difficillimumque in tantæ prolixitatis opere nusquam hallucinari. *Ell. du Pin.* in *Biblioth. Nov.* Vol. 2. pag. 9. Gallicè.

Negari non potest, quòd in Notis *Valesianis* in *Harpoerationis Lexicon* plurima occurrant, quæ *Scripturam* non intellectam aliis aperiunt, teterrima *Scriptorum* loca restituunt, *Latinos Græcorum* interpretes corrigunt, *Historiam* multis partibus illustrent, obscurissima *Fabularum* deridicula, & nativum Verborum atque dictæriorum leporem, qui in *Fabularum* scenis discitur, revelant; Poëtarum quoque & oratorum lusus ac delicias, suavitate Græca conditas elegantia, sine fūco sistunt. Ut taceamus, quæ in cognitione *Autorum, Græcorum* præsertim, in doctrinâ Græcæ linguæ, in tribunalis Græci formulis & harum Origine, in contractuum, & *forensium Actionum* generibus necnon in rebus *Geographicis & Chronologicis* illustrata ab eodem hîc reperiuntur. *Acta Eruditor.* vol. 1. p. 250. 251.

Ediderat anno 1636. *Parisiis Marcellinum Henricus Valesius*, vir de literis egregiè meritis, ex manuscriptorum Codicum fide doctisque conjecturis, quantum fieri potuit, emendatissimum, notisque illustratum perquam eruditis. Ex quo tempore & familiaris magis reddi hic *Autor* eruditis cœpit, à cujus lectione antea quamplurimos tot in eo lacunæ ac mendæ absterruerant: & Editio præcipuè illa *Valesiana* distractis brevi tempore exemplaribus, summo apud doctos omnes in pretio fuit. *Ibid.* ut supra p. 13. 14.

Henricus

Henricus Valesius, vir eruditione cum maximis hujus ac superioris ætatis Philologus comparandus. *Colomes.* 44. in Paralipom. ad Chartoph. Eccles. Gul. C. 4. v. c. p. 44.

Henricus Valesius vir summus, cujus mors nuper rei literarie ingentem imposuit & irreparabilem plagam, omnibus eruditis diutissimè lugendam. *Ioan. Georg. Grav.* Præfat. ad *Ciceron.* Epist. cum Not. Var.

Ingeniorum nostræ ætatis principem vocat idem *Gravius* Tom. 2. Not. in Ep. *Ciceron.* p. 407.

JOHANNES LUDOVICUS GUEZIUS BALSACIUS.

Gallus, Poëta Latinus, obiit anno Dom. 1654. Reliquit tres libros Carminum, item Epistolas, &c. Clar. An. D. MDCXL.

Ioannes Ludovicus Guezius Balzacus, celebris ille scilicet, cui nemo non Gallicè modò, sed Latine etiam scribentium elegantia palmam non facillè cedat. *Gassend.* de Vit. *Peire* h. p. 250.

Balzaci literæ selectæ, Gallico sermone scriptæ, *Amstelodami* apud *Elzevirios* editæ an. 1656. in 12°. Apud populares suos varia expertus est judicia ob novum aliquod dictionis genus in Gallico sermone: Est enim argutus, floridus, Metaphoris aliquantulum indulgens; quæ scribendi ratio quibusdam, qui castigatiores videri volebant, displicuit. Nam Satyræ adversus illum scriptæ & integri libri, quos ipse tamen validè latis excepit & retudit. Latinas Epistolas scripsit, quæ raræ sunt, in quibus singularis quidam Linguae Latine nitor, & Gallica quædam facundia, optimè ad sermonis Latini genium applicata. In Gallicis Epistolis habentur singularia de rebus literariis & auctoribus judicia. Non has tantum, sed & aliorum. *Callorion*, Epistolas perstringit *Jacobus Houvelius* in literis suis familiaribus, Anglicè lingua scriptis; nam Epistolâ primâ dicit, vicinos suos transmarinos, vernacula lingua scribentes, stylo uti marcido, qui similis sit corpori carnoso sine junctura & arteriis. Vocat eorum expressiones *Hellicas*, & meris verbis flatulentas, aranearum telas, quæ non stringant Lectores. Illæ Epistolæ, quas junior edidit *Balzæ* in, rurgunt Metaphoris, & aliquid *Asiatici* sonant. Maturiore ætate temperavit sibi paululum, & quod tumidum antea videbatur, in molliu dicendi genus commutavit. Si quid ego judico Gallicæ illius eloquentiæ, vel potius grandiloquentiæ, quam Genti illi familiarem in *Salpicio Severo*, *Encl.* vi. aliqui, in *Budæ* *Erasmus* notavit, specimen in illo quoque observare mihi videor. Magna interim partium studia fuerunt in *Gallia* adversus hujus viri eloquentiam, aliis ut novam integris libris damnantibus; aliis ut perfectissimi sermonis exemplum imitantibus. Historiam omnem ejus rei prolixa dissertatione complexus est *Sorellus* in Bibliothecâ Gallicâ. In *Balzaci* Epistolis notari merentur, quæ habet de lite inter *Cuietum* & *Grotium* super præstantiâ *vini* & *cerevisiæ* pag. 313. *Francisci Cuieti* Rusticum Epigramma pro *vino* adversus *Batavos Cerevisiæ* potores illic legatur. *Grotii Phaleucus* pro *Cerevisiâ*

Nemo *Criticorum* Professionem suam magis condecoravit quam Dominus *Valesius*, omnibus ad illam rite exercendam necessariis dotibus instructus erat, ejusque dignitatem magno cum splendore tuitus est imo & adauxit. *Judicia Eruditor.* Par. 1685. Gall.

Dominus *Valeis* inter totius Regni Græcæ linguæ cultores excelluit, & in Ecclesiæ ac Imperii Historia versatissimus erat, in omnibusque argumentis ab *Eusebio*, *Socrate*, *Sozomene*, *Theodoret* *Evagrio* pertractatis. Quapropter ex omni parte respondit expectationi jussisque *Clerici Illi*, qui ei ut totius Seculi viro ad hoc maximè idoneo gloriosam demandaverat provinciam Historicos vertendi, si mandatum idem non exqueretur Dominus de *Morch.* *Tholose* Archiepiscopus. Certòque affirmari potest illum nedum obscuravisse & delevisse omnes illorum Authorum versiones ante se elucubratas, sed etiam paucissimos *Interpretes* ipsum nec superare imò nec adæquare posse. Quædam tamen loca occurrunt in aliquibus hatum *Versionum* ubi Doctus ille vir, *Criticorum* hodiernorum judicio, ambobus suis oculis opus habuisset. *Idem.* Gallicè.

Eruditus *Henricus Valesius* omnium *Eusebii* Versionum vitiis observatis aliam iis absolutiorem elaborare molitus est. Illam adjunxit *Græco* contextui ad quatuor manuscripta recognito, Doctissimasque Notas eidem addidit. Ejus Versio Literariæ Republicæ applausum omniumque Eruditorum promeruit. Duobus attributis parum vulgaribus ornari potest, quod nimirum & elegans & literalis sit. Critici quidam aliquos tamen lapsus in illa observaverunt; Sed omnibus satisfacere impossibile est, difficillimumque in tantæ prolixitatis opere nunquam hallucinari. *Ell. du Pin.* in *Biblioth. Nov.* Vol. 2. pag. 9. Gallicè.

Negari non potest, quòd in Notis *Valesianis* in *Harpoerationis Lexicon* plurima occurrant, quæ *Scripturam* non intellectam aliis aperiunt, teterrima *Scriptorum* loca restituant, *Latinos Græcorum* interpretes corrigunt, *Historiam* multis partibus illustrent, obscurissima *Fabularum* deridicula, & nativum Verborum atque dictæriorum leporem, qui in *Fabularum* scenis discitur, revelant; Poëtarum quoque & oratorum lusus ac delicias, suavitate *Græca* conditas elegantia, sine fūco sistunt. Ut taceamus, quæ in cognitione *Autorum*, *Græcorum* præsertim, in doctrinâ *Græcæ* linguæ, in tribunali *Græci* formulis & harum Origine, in contractuum, & *forensium Actionum* generibus necnon in rebus *Geographicis* & *Chronologicis* illustrata ab eodem hîc reperiuntur. *Acta Eruditor.* vol. 1. p. 250. 251.

Ediderat anno 1636. *Parisiis Marcellinum Henricus Valesius*, vir de literis egregiè meritis, ex manuscriptorum Codicum fide doctisque conjecturis, quantum fieri potuit, emendatissimum, notisque illustratum perquam eruditis. Ex quo tempore & familiaris magis reddi hic *Autor* eruditis cœpit, à cujus lectione antea quamplurimos tot in eo lacunæ ac mendæ absterruerant: & *Editio* præcipuè illa *Valesiana* distractis brevi tempore exemplaribus, summo apud doctos omnes in pretio fuit. *Ibid.* ut supra p. 13. 14.

Henricus

Henricus Valesius, vir eruditione cum maximis hujus ac superioris ætatis Philologis comparandus. *Colomes.* 44. in *Patalipom.* ad *Chartoph.* *Eccleſ.* *Gul. Ca-*
te p. 44.

Henricus Valesius vir summus, cujus mors nuper rei literariæ ingentem imposuit & irreparabilem plagam, omnibus eruditis diutissimè lugendam. *Ioan. Georg. Grav.* Præfat. ad *Ciceron.* Epist. cum Not. Var.

Ingeniorum nostræ ætatis principem vocat idem *Gravius* Tom. 2. Not. in Ep. *Ciceron.* p. 407.

JOHANNES LUDOVICUS GUEZIUS BALSACIUS.

Gallus, Poëta Latinus, obiit anno Dom. 1654. Reliquit tres libros Carminum, item Epistolas, &c. Clar. An. D:
MDCXL.

Ioannes Ludovicus Guezius Balzacus, celebris ille scilicet, cui nemo non Gallicè modò, sed Latine etiam scribentium elegantia palmam non facillè cedat. *Gassend.* de Vit. *Præf.* p. 250.

Balzaci literæ selectæ, Gallico sermone scriptæ, *Amstelodami* apud *Elzevirios* editæ an. 1656. in 12°. Apud populares suos varia expertus est judicia ob novum aliquod dictionis genus in Gallico sermone: Est enim argutus, floridus, Metaphoris aliquantulum indulgens; quæ scribendi ratio quibusdam, qui castigatiorres videri volebant, displicuit. Nam Satyræ adversus illum scriptæ & integri libri, quos ipse tamen validè satis excepit & retudit. Latinas Epistolas scripsit, quæ raræ sunt, in quibus singularis quidam Linguae Latinae nitor, & Gallica quædam facundia, optimè ad sermonis Latini genium applicata. In Gallicis Epistolis habentur singularia de rebus literariis & auctoribus judicia. Non has tantum, sed & aliorum *Gallican.* Epistolas perstringit *Jacobus Horvelius* in literis suis familiaribus, *Anglicè* lingua scriptis; nam Epistolâ primâ dicit, vicinos suos transmarinos, vernacula lingua scribentes, stylo uti marcido, qui similis sit corpori canolo sine junctura & arteriis. Vocat eorum expressiones *Hellicas*, & meris verbis flatulentas, aranearum telas, quæ non stringant Lectores. Illæ Epistolæ, quas junior edidit *Balzaci*, turgent Metaphoris, & aliquid *Asiatici* sonant. Maturiore ætate temperavit sibi paululum, & quod tumidum antea videbatur, in molliu dicendi genus commutavit. Si quid ego judico *Gallicae* illius eloquentiæ, vel potius grandiloquentiæ, quam Genti illi familiarem in *Salpistio Severo*, *Enchirid.* aliqui, in *Budac* *Erasmus* notavit, specimen in illo quoque observare mihi videor. Magna interim partium studia fuerunt in *Gallia* adversus hujus viri eloquentiam, aliis ut novam integris libris damnantibus; aliis ut perfectissimi sermonis exemplum imitantibus. Historiam omnem ejus rei prolixâ dissertatione complexus est *Sorelius* in Bibliothecâ Gallicâ. In *Balzaci* Epistolis notari merentur, quæ habet de lite inter *Quietum* & *Groium* super præstantiâ *vini* & *cerevisiæ* pag. 313. *Francisci Quieti* Rusticum Epigramma pro *vino* adversus *Batavos Cerevisiæ* potores illic legatur. *Grotii Phaleucus* pro *Cerevisiâ*

Cerevisiâ inter poemata ejus reperitur. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. p. 295. 296.*

Nec videretur *Balzacii* Latinas Epistolas cum Epistolis *Antiquorum* comparare, ac nescio, an etiam præferre debeam: *Ciceronianas* excipio, nihil enim illis in eo genere perfectius sunt tamen, quibus aliquæ nimis cultæ & compositæ, nec satis faciles & familiares ex *Balzacianis* istis videantur. *Ægid. Menag. in Epist. ad Christianam Suedorum Regin. præfix. Carminib. Balzac.*

Epistolarum tuarum conceptus graves sunt & à vulgaribus cogitatis non minus remoti sunt quàm conformes sensui communi virorum qui peracti iudicio valent: Earum dictio pura est, verba verò ejus sunt delectus qui cum laudabili simplicitate consistere pot. st, earum sensus perspicuus & nitidus, & periodi suis omnibus numeris absolutæ. *Cardinalis Richelius Epistola ad Balzacium. Parisiis 4. Febr. 1624. Gall.*

Stylus ejus argumentorum adeo jucundorum naturæ tam congruus est, ut *Axiomata* ejus *Politica* vel ipsarum fæminarum captui attemperentur, ejus verò *Amatoria* Epistolæ Philosophorum gravitatem non offendant. *Apologia pro D. Balzacio. Gall.*

Quod si Artem minùs atq; Artificem, *Poësin* dico atq; *Balzacium* amares, *Balzacii* certè Versus non amare non posses; ita sunt *Latini* & castigati; ita canori atq; rotundi, adeo abhorrent ab omni verborum vilitate, adeò in iis omnia vivunt, & moventur; tanta vis est atque sublimitas; tam felix audacia; tam nihil puerile, nihil otiosum atque arcessitum. Propter quæ, *Hugo Grotius, Nicolaus Borbonius, Francisc. Guicetus, Hadrianus Valesius, Carolus Feramusia*, ut summi Poetæ, ita Poëtarum judices exactissimi, *Balzacium* inter eximios hujus seculi Poëtas collocarunt. *Ægid. Menag. in Epist. ad Christin. Sued. Regin. præfix. Carmin. Balzaci.*

Si *Balsaco* tuo visum fuisset, Nobilissime Virorum, intra patrium sermonem, cui exornando totum se impendit, nominis existimationem cohibere, nemo tam præclaro instituto non faveret. Majoris verò eruditionis famam cum ambiret, ne dilectus magis, credo, quàm eruditus videretur, summum decus seculi aggressus est, qui ingenio sublimi, nec iudicio minori, tum scientiarum omnium cognitione, & antiquitatis utriusque instructus, nusquam jam hæere potest. Id tentandum interim suscepit, quod cum omnia sint sua, inter prima ejus monumenta numeramus; *Herodem scilicet, Infanticidam*: Tragediam, ut breviter hoc dicam, excitatam & cœlestem: quam universus ordo Literatus cum stupore admirationis legit, prædicatque. Quæ *Antiquitati* ita vim omnem geniumque expressit, ut (ne quid dicam amplius) æquarit. *Marc. Zuer. Boxhorn. in Epist. ad Constantin. Hugenum, Lugd. Bat. 1636. Jul 12.*

Superat utrumque [*Ioannem Auratum & Ioannem B. chotium*] *Io. Ludovicus Guezius Balzacius*, cujus in versibus felix audacia, nihil jejunum, otiosum, acersitum. Solebat dicere *Ioannes Saracenus*, superati *Balzacium* à paucis in genere levi & æquabili, in gravi & sublimi à nullo æquari. Nexum tamen Poëticum alicubi requireret Lector, & alicubi collisiones verborum asperiores forsan averfabitur, utcumq; cætera ejus scripta ultimam propemodum limam receperint. Tres Carminum ejus libros edidit illustris *Ægidius Menagius*, varii argumenti in quibus
Epica

Epica cum Elegis de principatu certant. Inter Epica præstat Christus Villor, inter Elegia propemodum Amyntas. Borrich. de Poët. p. 111, 112.

Vir ingenio compto, & Gallica eloquenti e laude clarus, *Balzacus*, sed in Religione plus quàm infans. *Molnans* Præfat. ad Hyperaspitt.

Extant opera ejus Gallicè Tom. 2. in fol. Paris. 1665.

C A S P A R B A R L Æ U S

A *Niverpianus*, Doctor Medicus, primùm Logices in Academia *Lugduno-Batavâ*, post Philosophiæ Moralis apud *Amstelod.* Professor, obiit Anno 1647 Reliquit. Carmina, Orationes, & Epistolas. Clar. An. D. MDCL.

Casparus Barlaeus, dubium Poëta melior, an Philosophus. *Voss. de Grammat. lib. 1. c. 3.*

Barlaeus, Orator & Poëta *Batavus*, cuivis *Antiquorum* comparandus. *Hofman.*

Barlaeo valetudinem opto prosperiorem, vel Poëseos causâ quam ornat. *Hug. Grot. in Epist. ad Voss. Cal. Jan. 1638.*

Poëti plurimum valet, vincitâque numeris oratione sublimè incedit; sed nec solutâ minus disertus est. *Valer. Andr. in Biblioth. Belgic.*

Ita admirando planè artificio, & incredibili Auditorum delectatione ac fructu, apud *Amstel.* Logicam exponit vir summus, & clarissimus *Caspar Barlaeus*, quem meritò numerare soles inter primarios *Reip. Litteraria* proceres. *Jo. Beverovic. ad Jo. Westerburgium de Vit. term. p. 169.*

Magni viri [*Barlei*] insignem doctrinam nunquam non veneror, laudo, prædico. *Jo. Westerburg. ad Jo. Beverovic. p. 179.*

Ille vatum nostri seculi Princeps *Barlaeus*. *Marc. Zuer. Boxhorn. in Epist. ad Pontanum, p. 4.*

Nec in *Belgis* defecit Genius Poëticus, sed nonnunquam gloriam Veterum propemodum obscuravit. Sanè *Caspar Barlaeus Antverpianus*, & inventionum artificio, & cultu dictionis, optimo cuique *Antiquorum*, etiam ipsi *Claudiano* palmam dubiam facit, in quocunque argumento, quocunque Poëmaturum genere opido nitidus, facundus, exquisitus: dignus qui ab omnibus *Heliconis* alumnis in sinu gesteretur, ita piè & suaviter *Sacra* emodulatur, masculè *Heroium* gesta, opportunè & convenienter varietatem Actionum Humanarum, ubique expectatæ industriæ, cui accedit nativa quædam facilitas, copia, majestas. Agnovit illam deceritatem *Card. Richelius*, & lecto *Panegyrico* cujus exordium, *Nunc nova purpurei sumens exordia fasces*, planè Regiâ munificentia prosecutus est. Ad summum, in uno *Barlaeo* ostendere voluit Natura, *Phœbum* semper juvenem esse, nec cum mundo effæto consensu ille. *Borrich. de Poët. p. 140.*

Barlei Epistolæ facetiis & salibus perspersæ multa istius temporis notabilia sæpè memorari. Fuit *Barlaeus* Philosophus & Poëta præstantissimus, quanquam à *Batavis* ipsis non magni æstimatus; ingenium fecundissimum & festivissimum habuit,

PPPPPP

habuit, in *Elegia*, *Seaxonte* & *Phalencis* mirè suavis & argutus, in *Epicæ* carminè luxurià nimia penè molestus : Quam ejus loquacitatem contemptim habuere *Heinsius* aliique castigatiores Poetæ. Id certè verum est, in delectu verborum non multùm se cruciasse, sed primos impetus plerumque esse secutum, & ingenii sui ubertatem. Misero fato petiit, puto submersus; an sponte, an casu, incertum. Ejus extant Epistolæ, quas non adeò ob dictionem legi velim, quàm ob argutias & urbanitatem : Facetiarum plenissimus est, ubique jocis circumfluens; ac incidunt nonnunquam, quæ ad Historiam literariam sui temporis, præciue in *Batavia*, pertinent. Lepida inter alia Epistola est LXXI. quam ad *Petrum Gruterum* Ludimagistrum scripsit, hominem in stylo κακὸς ἄνθρωπος & antiquarium, ubi per mimesin perpetuam cum cum stylo suo exagitat. Est verò *Gruterus* etiam inter *Simias Lipsianas*; sed qui præter κακοζηλίαν *Lipsianam* mirè ineptus est in frigidis Allusionibus & verbis Antiquitatis, *Dan. Georg. Merhof. Polyhist.* . 300, 301.

In *Barlæi* Epistolis habent *Lectores* quod discant, *Historici* quod notent, *Theologi* quod animadvertant. De rebus sacris, de veritate pacificà, de Religionis libertate disserit Auctor tam piè quàm animosè: de *Philosophorum* arcanis sagaci-ter & perspicuè subtilitate. Erga familiares officiosus est scriptor, in fautores gratus, cum gaudentibus gaudet, & dolentibus præbet solacium. Sic miscet utile dulci, rerum argumentorumque varietate, non onitis, jocis, salibusque. Plura adderem, sed non eget domestico teste. *Gerard. Brandt. in Epist. ad Arnold. Hoofst. præfix. Epist. Barlæi.*

Barlæi jactura, cujus aliquas circumstantias à me petis, cum *Walai* & *Veslingii* interitu non est conferenda, quamvis præclarus vir fuerit ille; plures enim semper existent eximii *Poeta* quam eximii *Medici*. *Amstelodami* cum degere non de vitæ illius exitu variè spargebantur rumores, ac si melancholia quædam ipsum accelerasset. Verum quidem est quod cum in Principis *Auræici* obitum Funebrem Orationem carmine concinnasset, Doctor autem *Spanhemius* alteram prosa pronunciasset, impatientissimè renumerationis inæqualitatem toleraverit, ut enim festivè dixit *Dom. Salmasius*, mira hæc fuit hallucinatio, quod *Equitis* stipendium *Pediti*, *Peditis* verò *Equiti* persolveretur: *Barlæus* quingentas tantum libras, alter verò quingentos nummos accepit. *Sorbiere Epist. ad Dom. Patin pag. 442. Gall.*

Socinianus nec sum, nec fui, vellent quidem me esse, qui explendi in me odii materiam sollicitè quærun. Sed his innocentiam meam pro scuto opponam. *Barl.* ipse in Epist. ad *Petr. Cunæum*, 12. Septemb. 1636.

Extant ejus Poëmata, *Lugd. Batav.* 1628. 8°.

Extant ejus Epistolæ, *Amstel.* apud *Jo. Blaen.* 1667. 8°.

JOANNES

JOANNES MORINUS

N Atione Gallus, Patria Blesensis, Congregationis Oratorii Presbyter, Obiit Clar. A. D.
1659.
ann. 1659. ætatis 68.

Edidit Biblia Græca Interpretum LXX. Item Exercitationes Ecclesiasticas in utrumque Samaritanorum Pentateuchum : Tractatum de Sinceritate Hebraicæ Græcique Textus dignoscendæ, contra Taylerum, Bootium, ac Musium, Grammaticam Samaritanam, &c.

Vir impensè doctus Ioannes Morinus è Congregatione Oratorii. Gassend. in Vit. Peiresk. p. 68.

Orientalium literarum peritissimus Ioannes Morinus. Voss. in Harmon. Evang. pag. 50.

Io. Morinum Congregationis Oratorii Presbyterum, in linguis Orientalibus fuisse veritissimum, sed Pentateucho Samaritano nimis addictum scripta clamant. Paul. Colomes Gal. Orient. p. 166.

A Domino Patin audiui, Cardinalem Richelium, cum aliquando de Io. Morino Oratorii Presbytero incideret sermo, dixisse ipsum egregium esse ingenium, seque illum timere. Paul. Colomes. Opusc. p. 129. Gall.

Nunquam interitutam sibi peperit famam, quia vero merito superstructa erat. Pauci profundæ ejus eruditioni parem assecuti sunt. Præstantis erat ingenii, fecundæ phantasiæ, memoriæque tam fidelis ut nihil unquam ipsi elaboretur eorum quæ ipsi concredita fuerant. Moreri Majori Dictionario Gallico.

Ioannes Morinus vir doctissimus, cui multum ob labores in Samaritano Pent. docti omnes debent. Brian. Walton in Dissert. de Ling. Oriental. 1658. p. 41.

Mirum est Io. Morinum virum aliàs doctissimum, statuere tam Græcam LXX. quàm vulgatam Latinam divinæ authoritatis esse, cum inter se sapissimè discrepent & contraria affirmant. Idem ibid. p. 118.

Si Capellum cum Morino comparare liceat in iis quæ uterque de rebus Biblicis composuit, in hujus quidem libris plus eruditionis apparet, sed quæ sapius sit extra rem, at in illo plus ingenii atque judicii qui nunquam à scopo aberrat, & id quod sibi proposuit firmissimis rationibus comprobet. Vit. Io. Morini præfix. Antiquit. Eccles. Orient. 1682. p. 69.

Utinam Morinus in tractandâ Ecclesiæ Disciplinâ & Historiâ omnem Operam suam collocasset, neque agendum illi fuisset cum Tayloris, Bootii, Hottingeris, Musii, Flavignii & aliis ejusmodi hominibus, qui illius, ut erat paulò iracundior ac difficilior, bilem commoverant: Habermus enim maximam Theologiæ partem ab eo gravissimè tractatam, & non ex more Scholasticorum qui temerè & sine judicio de rebus magni ponderis sententiam ferunt, nihilque edunt in Theologiam præter sophismata & argutias quæ viros doctos ad risum & contemptum incitent. Ibid. p. 99. 100.

Pppppp 2

Nemo

Nemo in Bibliorum Criticis plura imò nec eruditius scripsit quàm *Joann. Morinus* Oratoris Presbyter. Quoniam plurimos hodie sequaces habet, qui ejus Opiniones minùs accuratè excussas cæco impetu sectantur, non abs re fuerit si easdem majori sedulitate perscrutemur. Cum apud se statuisset alteram tñ *Septuaginta* Editionem juxta Vaticanum exemplar vulgare, & in Parisiensibus *Polyglottis* excudendum Hebraico-Samaritanum exemplar *Pentateuchi*, jam ab illo tempore animo molitus est hodiernum contextum Hebraicum quantum posset destruere, ut eò magis tñ *Septuaginta* Versionem & Hebræo-Samaritanum *Pentateuchum* commendaret, quali depravatus esset textus Hebraicus Judæorum plurimus in locis, in quibus discrepat à Versione *Græcæ* tñ *Septuaginta*, & ab Exemplari *Hebræo-Samaritano*, imò & ab ipsa *Vulgata*. De Ecclesia hac ratione se preclate meritum putavit, omnibus mediis tuendo Veteres Versiones, quas usu diuturno approbaverat. Verùm fortassis non animadvertit Ecclesiam, dum authenticas declaravit Veterem tñ *Septuaginta* Versionem, novamque B. *Hieronymi* Interpretationem, nunquam sibi proposuisse Hebraicum Textum damnare, nec Judæos quod eundem depravaverint accusare. In ejus Libris innumera sunt utilia, altissimaq; occurrit eruditio. Protestantes quidam *Morino* respondere conati sunt. Sed præterquam quòd præjudiciis in gratiam Judæorum pleni erant, adeo infirma sunt eorum responsa, ut facile crediturus sit Lector ratione nixum fuisse *Morinum* in omnibus quæ adversus *Massoretarum* textum Hebraicum in hunc libris attulit. Dominus de *Mnis* sagacius multò *Hebræi* Textus Apologiam scripsit, eademque opera quibusdam *Joann. Morini* propositionibus respondit. Optandum tamen esset cum moderationem fuisse, nec consilium prætexendo *Morinum* acrius oppugnandi, qui nimium ostentavit Zelum pro Veterum Versionum ab Ecclesia approbatarum propugnatione, ad alterum extremum tam prope illum non accessisse. *Massoræ* ascribendo plura ipsi minimè debita. Quamvis D. de *Mnis* *Hebrææ* Lingue peritus esset, totam tamen non videtur habuisse eruditionem necessariam ad bonum responsum *Morini* Libris opponendam. Orat. Presb. *Rich. Simon*. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 18.

Joannes Buxtorfius in Dissertatione de Literarum *Hebraicarum* genuinâ Antiquitate, *Morini* Exercitationes vocat Librum crudâ & indigestâ materiæ mole infertum & confertum.

Extant Biblia LXX. Interpret. cum Præfat. ac Prolegomenis, Paris. 3. vol. fol. 1628.

Extant Exercitationes in utrumque *Samaritanorum* *Pentateuchum*. Paris. 1631. 4°.

Extant Exercitationes Ecclesiasticæ. Paris. 1626. 4°.

S A M U E L B O C H A R T U S

Clar. A. D. **R** *Hotemagenfis*, Anno 1599, natus, anno 1667, obiit. Fuit Theologus & Philo-
logus eximius.

Scripsit

Scriptit *Hieroicoicon*, & *Geographiam Sacram*, &c.

Samuel Bochartus Protestantis Religionis apud *Cadomenses* Minister fuit. Ejus propensio erat in politiores litteras, quarum callentissimus erat, assidueque Poetas *Græcos* & *Latinos* Veteresque Patres legerat. Dom. *Bochartus* Linguarum etiam peritissimus erat, *Latina*, *Græcâ*, & *Hebraicâ* loquebatur & scribebat, Arabicæque satis gnarus erat. Ejus merita nedum apud ejus partium homines estimationem ipsi conciliarunt, sed etiam apud omnes apud quos probitas & Doctrina in pretio erant. Eorum illusterrimos indigitare haud difficile foret; sed observasse sufficiet eum à Regina *Sueciæ* *Stokolmiam* accitum fuisse anno 1652. ibique publicis signis eam ostendisse quanti ejus eruditionem faceret. *Moreri*, *Diction. Gall.*

Samuel Bochartus, illud sæculi nostri *Miraculum*, cujus si quis sit qui nomen ignoret, aut stupendam eum summâ modè iâ conjunctam eruditionem non suspiciat, næ illum penitus *ἀμύμων* esse oportet. *Jo. Lud. Fabricii*. in Orat. inaugural. de Anim. immortalitat.

Samuel Bochartus eruditionis licet *Abyssus*, adèd tamen propriæ opinionis & æstimationis expertus fuit, ut haud semel commissos in scriptis suis errores publicè sit professus: *Ingenue agnosco* (dicit inter alia *Geograph. Sacr. lib. 2. c. 14.*) *nos in iis errasse, quæ de Caspiis portis & Nisro Campo diximus.* Adeo ut summo jure *Apuleianum* hoc convenire Viro huic dixeris quod inter doctos nobilissimus, inter nobiles doctissimus, inter utrosque optimus, & , quod merito addas, inter omnes modestissimus facit. *Enl. Salden*. de Usu & Abusu Librorum.

Doctissimus, Linguarumque Orientalium peritissimus vir *S. Bochartus* in admirando opere, *Geographia Sacra. Onzel. Animadvers. ad Minut. Felic.* pag. 34.

Vir longè doctissimus in illo diffusæ eruditionis opere, *Geographia Sacra. Porck* in portam *Mos. c. 1.*

Opus laboriosum, scilicet *Geographia Sacra*, & variâ eruditione refertum. *Voët.* in *Biblioth. suâ*, p. 420.

Quæ autem *Tarsis*, & ubi fuerit, nuper in immortalis Opere demonstravit, quod tute scis, longè doctissimus *Bochartus. Tanaq. Faber. Epi. l. 1. p. 36.*

Samuel Bochartus, doctissimus & judicii absque controversiâ limatissimus. *Lambec. l. Hist. lit. prodr. 4.*

De quo adeundus *Bochartus* in admirando opere de *Animalibus Biblicis*: *Bochartus*, inquam, quem ut, dum viveret, veneratione singulari coluimus, ita nunc fato functum lugemus, cum omnibus bonis, quibus nota erat viri illius, in summâ omnium ferè linguarum & universæ antiquitatis peritiâ admirabilis morum probitas, pari modestiâ juncta. *Paul. Colomes.* *Observat. Sac.* pag. 127.

Samuel Bochartus, vir *Punica* Linguae ad miraculum peritus, sed (proh dolor!) maximo Reip. Literariæ damno nuper ereptus. *Colomes.* in opusc. pag. 205.

Vir eruditionis cumulatissimæ *Samuel-Bochartus*. *Petr. Gassend.* in epist. ad M. *Neuræum*, *Paris*. 7. Kal. Novem. 1653.

Batanea eadem est quæ *Basan*, quod bene observat seculi nostri ornametum *Samuel Bochartus* in *Geographiâ S. Jo. Jons.* de *Scriptor. Hist. Philo.* soph. p. 286.

Samueli Bocharti divini ingenii viro, & pro tali jam olim mihi noto, & ex quo noto, culto semper & amato, haud invitus accedam. *Merie. Casaub.* ad *Laert.* p. 4.

Observatione dignum est illud Doctissimi *Bocharti*, qui multa de linguis antiquis nobis suppeditavit; *Babylonem* semper *Hebraicæ* Linguae fatalem fuisse, tum ob Linguarum Confusionem ibi factam, tum quod *Judæi* captivi ibi linguam patriam dedidicerint. *Brian. Walton.* in *Dissert. de Ling. Oriental* pag. 20.

De hoc *Homeri* loco *Athenæus*, l. 2. sed *Samuel Bochartus* Sacrarum humanarumque literarum lumen clarissimum, rem pro sua singulari doctrinâ longè aliter tractavit in admirando opere, cui nomen est *Phaleg*. *Tanaq. Faber* Not. in *Longinum*, p. 288.

Hominum quotquot vivunt doctissimus *Bochartus*, *Is. Voss.* in observ. ad *Me-* *lam*, p. 197.

Idem non semel affirmat *Menagius* Not. ad *Laertium*, & *Joannes Schefferus* in op. de *Milit. Navali*, p. 341.

Sed nescio quo factorum consilio, huic ultimo seculo nec merenti, nec talia æstimanti, reservati sunt eximii illi viri *Martinius*, *Spelmannus*, *Kilianus*, *Vossius*, *Salmasius*, *Bochartus*, *Junius*, *Menagius*, *Skinnerus*, qui primi *Etymologorum* nugari deliquerunt. vid. *Editor. Etymol. Ling. Anglican.* *Steph. Skinneri*, in *Epist. ad Lect.* Anno 1671.

Cadomensis Bochartus eruditissimum *Commentarium* ad *Geneseos* cap. 10. perfecit: in quo *Geographia Sacra* illustris & nova tractatio cum omnigenâ doctrinâ conjuncta suaviter te afficiet. *Cl. Sarrau.* ad *Salmas.* *Lut. Paris.* 15. Mart. 1645.

En mihi relatam mortem Viri, si quis usquam gentium, in *Orientalibus* Linguis doctissimi. Is erat *Dom. Bochartus Cadomi* in *Normannia* Ecclesiastes, quem paucis horis abtulit *Apoplexia*. Annum septuagesimum nondum attingerat. Nimia animi contentio & in studiis intemperantia obitum ejus unice accelerarunt. Propediem *Librum* suum de *Paradiso Terreſtri* prælo submittere decreverat. Apud me habeo præclaros duos libros ab illo elucubratos de *Geographia Sacra* & de *Animalibus Biblicis*, quosque interdum cum voluptate lego. Ejusmodi homines nunquam mori deberent. *Guido Patin.* *Epist. sel. Epist.* 138. Gall.

Bochartus duo ingentia volumina composuit quorum unum *Phaleg* alterum verò de *Animalibus Scriptura Sacra* inscribitur in quibus multa *Bibliorum* loca elucidavit: Verum quoniam diffusus, admodum est ille Author, & vir Doctus, ac eruditione potius quam judicio valens haberi videtur affectasse, opran-

optandum esset ut duo illa Opera in compendium redigerentur, ea tantum retinendo quæ ad Librorum Sacrorum intelligentiam conferre possunt. Verum quidem est quoddam pleraque eorum quæ referuntur cum in *Phaleg*, tum in libro de *Animalibus* quorum mentio in Scriptura occurrit, meris ut plurimum conjecturis nitantur: Sed id genus conjecturæ utiles quandoque sunt, quatenus si per illas non semper detegatur veritas, ad errorem præcavendum saltem conducunt: Hac autem in re posterior Liber, qui agit de Animalibus apud Authores Sacros memoratis, utilissimus esse potest; quamvis enim vera ignorentur nomina plerorumque *Animalium*, quorum *Biblia* n. eminerunt, satis quandoque lucis affert ad animalia quædam excludenda, quibus eadem nomina convenire nequeant. *Rich. Simon. Hist. Crit. V. T. l. 3. c. 20. Gall.*

Liber quem *Bochartus* in lucem emisit cui titulus *Phaleg*, præferri debet dissertationibus quas idem *Arius Montanus* evulgavit etiam sub nominibus *Phaleg & Canaan*, quæque *Apparatus* ejus partem constituunt. *Idem ibid. lib. 3. c. 17.*

Extat Geographia sacra, *Cadomi* 18, 1. fol.

Extat Hierozoicon, *Londini* 1663. 2. vol. fol.

Ultimum diem obiit loquens in *Cadomensis* Adademiae consessu, die Lunæ 16. Maii 1667. quæ fuit occasio cur D. de *Briens* eleganti hoc Epitaphio ipsum decoraverit:

Scilicet hæc cuique est data sors æquissima, talis
Ut sit mors, qualis vita peracta fuit.
Musarum in gremio teneris qui vixit ab annis,
Musarum in gremio debuit iste mori.

Dominus *Bochart* opulentus erat, opimum reliquit patrimonium filix unica quam *Rotamagensis* Curie Senator quidam uxorem duxerat. Verum ingenii ejus filiis multo solidioribus opibus gaudet. Potissimi sunt duo illa egregia Opera quæ adhuc in vivis publici juris fecit. Prius est *Phaleg* seu *Geographia Sacra*: alterum vero de *Animalibus Sacra Scriptura*. Operam præterea navaverat in Tractatu de *Mineralibus*, *Plantis & Gemmis*, quorum in Sacris Codicibus mentio; in alio de *Paradiso Terrestri*, in Commentariis in *Genesin* & in volumine *Dissertationum*. Omnia ejusmodi Fragmenta cum plurimis Epistolis eruditione refertis in Domini *Le Moine* amici ejus intimi manus pervenerunt; à quo quædam eorum evulgatum iri sperabatur, sed ob molestum quoddam negotium regno extorris factus, id nondum præstare potuit; Professor nunc *Lugduni Batavorum*, electus hac de re forsitan cogitabit. Id tanquam certum mihi dictum est. *Moreri Diction. Gallico.*

JOANNES

JOANNES LAUNOIUS

Clar. A. D.
M D C L.

Constantiensis, Theologus Parisiensis, natus est vicesimo primo Decemb.
1603.

Scripta ejus multa sunt & varia: cæteris verò palmam præripiunt, Quinque Tomi Epistolarum: Opusculum de *Dionysio*: Tractatus de variâ *Aristotelis* in Academia *Parisiâ* fortunâ: Dissertatio de rectâ *Nicani* Canonis 6. intelligentiâ: De mente *Concilii Tridentini* circa satisfactionem in Sacramento Pœnitentiæ: De Commentitio *Lazari, Magdalene, & Marthe* in Provinciam appulsu: De verâ causâ scelsûs *Brunonis* in Desertum: Dissertatio de Auctoritate negantis Argumenti: Judicium de *Hadr. Valesii* disceptatione de *Basiliensibus*.

Martinus Schoockius part. 2. fab. *Hamel.* c. 20. ait. *Launoium* esse ferum & eruditum Veritatis antistitem, ac vindicem: Scriptaque illius uni veritati eruendæ dicata esse.

Joannes Launoius, vir [ex elogio *Egidii Menagii*] doctissimus, humanissimus, & inter *Theologos Parisienses* (nam talem esse *Launoium*, ne vel ipse livor negaverit) celeberrimus. Utinam verò diutius vixisset Autor non minus doctissimus quam diligentissimus, ut multos labores suos utilissimos continuare absolvereque potuisset! *Acta Erudit.* Mens. Jul. 1686.

Nemo est inter hujus sæculi Scriptores qui merito suo apud cordatos omnes majori in pretio sit habitus, quam *Joannes Launoius*. Quinetiam citra invidiam dixerimus, vix alium inveniri, qui majore tum candore, tum ingenii acumine, seposito omni partium studio, res sacras tractarit, atque impetiti vulgi errores animosius impugnârit, aut etiam feliciter prostraverit. *Elog. Joann. Laun.* 12°, Impress. Lond. 1685. vid. præfat.

Parisiensis Theologus *Φιλαληθής*, qui cum *Iacobo Sirmondo*, candidissimo nuper sociorum, magno studio, spretis suorum calumniis, Gallicanam Ecclesiam fabulis liberare hodie nititur. *Conring.* præfat. in *Cassand. & Wicet.*

Multum tribuo Viri judicio, utpote quod abundè ille mihi probavit eximie al' quot libellis, quibus fabulas nonnullas Ecclesiasticas in vulgus receptas masculè explosit. *Idem* de *Antiq. Acad. Supplem.* 39.

Clarissimus *Sorbone* Doctor vocatur *Dalao* de Cultu Relig. in Præfat. pag. 9. Ubi dissertatio illius de *Auctoritate negantis Argumenti* anno 1662. edita doctissima quoque dicitur.

Dominus *Launoius* bonus erat Criticus; Ad hoc autem magno fuerunt ei emolumento familiaria cum *Jesuita Sirmondo* colloquia. Omnes ferè *Gallicanarum Ecclesiarum* Veteres Traditiones impugnâvit, sententiam suam *Sulpitii Severi & Gregorii Turonensis Epochis* superstruendo, quæ tamen omnino falsæ sunt, ut peritissimis pluribus Criticis persuasum est. *Moreri* *Diction. Gall.*

Nulli forsitan Critici inter Catholicos extiterunt, qui tanto cum emolumento tantoque successu libertate illa usus sit, quæ tam necessaria est iis omnibus.

bus qui de aliorum Scriptis sanum iudicium ferre volunt. Huiusmodi libertas audaciam eam in illo produxit, qua quisquam alius impunè fortassis agere non esset ausus: Hanc vero audaciam secuta est paulo nimia confidentia in propria sua auctoritate, quæ ipsum ad præcipitata quandoque impulit iudicia de Scriptis seu Operibus quibusdam non semper à se examinatis accuratatione & acumine sibi solitis. Cætera tamen nunquam satis laudari posset Vir ille quoad fortitudinem illam qua promovit *Positiva* liberationem à iugo servitutis qua premebatur à *Scholastica*. *Judicia Eruditorum per Bailletum Parisiis 1685. Gallicè.*

Extat de Variâ *Aristotelis* in Academia *Parisiâ* fortunâ. *Hage Comitæ 1656. 4º.*

Extat de rectâ Canonis *Nicani* 6. intelligentiâ. *Paris. 1662. 8º.*

Reliqua ejus Opera variis in locis atque temporibus sunt impressa.

Epitaphum ejus hoc est:

D. O. M.

Hic jacet Lannoïus Constantiensis, Parisiensis Theologus: Qui veritatis assertor perpetuus, Jurium Ecclesiæ & Regis acerrimus vindex, vitam innoxiam exegit: Opes neglexit, & quantumcunque, ut relikturus, satis habuit. Multa scripsit nullâ spe, nullo timore: Optimam famam maximamque venerationem apud probos adeptus. Annum septimum & septuagesimum excessit: Animam Christo consignavit die 17. Mart. Ann. 1678. Hoc monumentum amico jucundissimo poni curavit Nicolaus le Camus, suprema subsidiorum Curie Princeps.

JOANNES LIGHTFOOT

Natus est in ædibus Pastoris *Stoke ad Trentam* in Comitatu *Staffordienfi*, Clar. An. D. die Veneris 19. Martii 1602. Obiit *Eliz* 6. Decemb. 1675. MDC L,

Composuit *Harmoniam Vet. & Novi Testamenti*: Horas *Hebraicas* in quatuor Evangelistas, multaque alia scripsit, quæ duobus Tomis fol. impressa sunt *Latine Roterodami 1636.*

Ejus eruditio optimè ex Operibus ab eo editis nota est. Sita præsertim erat in *Historiâ*, *Chronologiâ*, *Theologiâ Systematicâ*, *Orientalibus Linguis*, sed præsertim in *Rabbinorum & Thalmudicorum* Scriptorum lectione ac cognitione. In hisce ultimis sine dubio multum temporis ac laboris impendit, ac puto me posse dicere, quantum quidem ex ejus Scriptis apparet, in utroque *Thalmude*, (in quorum intelligentia sita est potissimum eruditio *Judeorum*, quippe quibus eorum *Lus Canonicum & Civile* continetur) fuisse eum versatissimum & peritissimum omnium *Europæorum* ——— Stylus

Qq q q q q

Auctoris

Auctoris nostri non caret *αιερολογιας*, imò etiam adversus *Grammaticam* peccat; quod tribui debet perpetuæ variationi *Thalmudistarum Rabbinarum*, librorumque alius Linguis *Orientalibus* conscriptorum, quorum genius valdè distat ob *Occidentalium* genio; & rarè lectioni Auctorum nostrorum qui in lingua vernaculâ usi sunt, quod compositionibus suis ac cogitationibus satis occuparetur; & aliquando etiam fortè hoc inde oritur, quod singulares admodum sint ejus Opiniones. Observari etiam potest, cum sæpè multum differat à ple-
risque omnibus *Chronologis*, ut in tempore *Nativitatis Christi*, tempore à *Christi Baptismate* ad ejus mortem, duobusque terminis septuaginta *Hebdomadam Danielis*. In supputatione à *Diluvio* ad *Abrahami Nativitatem* differat à pleisque aliis sexaginta annis, idque propter diversam interpretationem *Genes* 11.26. & quia probat *Abrahamum* non fuisse maximum natu filiorum *Therachi*. Vid. *Georg. Bright* Præfat. ad Opera *J. Lightf.* Impress. vol. 2. fol. *Revered*. 1686.

De le Moine eruditus Minister Ecclesiæ Reformatæ *Rothomagensis*, in epist. ad Doctorem *Worthingtonum*, verba faciens de Notis suis & exercitationibus in *Iosephum*, ait; In iis utor sæpissimè notis *Lightfootii Thalmudicè* doctissimi, quem si inter *Philæbrorum* familiam ducem dixerò, nihil certè dixerò, quod assurgat ultra meritum eruditissimi illius viri. Quæ de Templo, de Chorographiâ sacrâ in *Mattabæum*, in *Actus*, eruditè & feliciter conscripsit, diu est quod illa possideo, illique præclaris Operibus Bibliotheca mea superbit.

Ex *heris* ejus *Thalmudicis* incepti illius doctrinam & diligentiam valdè amare. Illæ salivam mihi moverunt, ut propediem ab ipso similia videre desiderem & gustare. Precor ipsi omnia læta, ac meritis ejus digna. *Joan. Buxtorf* junior ad D. *Castellum*.

Cum *Joannes Lightfoot* misisset *Horas* suas in *Marem* ad D. *Castellum*, vicum illum linguarum adeo peritum: rescripsit *Castellus*, se ab ipso ineffabili devinctum Beneficio; id eruditum esse & diu expectatum Opus; eumque distasse ipsius exiguum Bibliothecam, additionem eximiam & jucundam. Et acceptis *Horis* in *Joannem*, accepi, inquit, præterita hebdomade, tuo jussu, donum auro quovis, gemmisque contra non charum; quod omnes orientis divitiæ æquare non valeant; tale opus, ut dignum sit quod recensatur inter ea monumenta, quæ proxima sunt infallibilibus Scriptis. Ac certè rara tua inventa in cœlestibus veritatibus, videntur mihi omnia supra omnem dubitationem, aut hæitationem posita.

In *Harmoniâ Evangelicâ*, & *Harmonico-Chronico*, & *Horis Hebraicis* Clarissimè *Lightfoot*, plurima & nova & fructuosa reperiet Lector, ex intimis *Hebræorum* penetralibus eruta. *Matt. Pol. Synops. Critic. Tom. 4. Præfat.*

Cur etiam *Rich. Simoni* invisus est famigeratus *Lightfootius*, quæ felicissimè in Vetus Testamentum operam posuit, quod ejus ne minimam quidem mentionem fecerit? Ejus *Harmonia Ver. Testamenti*, ejus in *Genesis* Observationes & in *Exodum* pluresque alii Tractatus ad Bibliorum intelligentiam utiles, digni sane erant qui obiter saltem memorarentur, quod si quis præstare teneretur, is videretur

cur esse *Rich. Simon*. cum huic Authori hoc cum illo commune sit, quod innumeros Rabbinos citet; sed quibus admodum felicius utitur quam *Rich. Simon*. Verum Authores isti (*Hammondus & Lightfootius*) Anglicè scripserunt: Ideoque hæc videtur esse causa cur illi minùs quàm cæteri innotuerint. Theologorum *Hollandia* sententia. p. 797.

Hoc ejus Epitaphium

Joannes Lightfoot, S. T. P.

Agro Staffordiensi oriundus, Ecclesia Magnæ Mundoniæ in Agro Hertfordiensi Rector. Aulae S. Catharinæ apud Cantabrigienses Praefectus, & Eliensis Canonici. Eruditione omnifariâ, præsertim Orientali, instructissimus. Qui Thalmudicam doctrinam miræ judicii acumine tractavit, & Rabbinicæ literaturæ venam exhibuit (quod rarum) sine Scoriis. S. Scripturis Obscurioribus lucem dedit, confusis Harmoniam. In Chronologiæ duorumque eruendis conjector felicissimus. Et Hebraicæ veritatis vindex strenuus. Intimus Templi Hierosolymitani Mystes; Qui secretiora Adyta penetravit, Sacra ordinavit. Atria mensus est calamo vere Angelico. Terram Canaaniticam, injuriâ temporis magna parte deperditam, face requirens Thalmudicâ, sibi ipsi, & Orbi restituit. Qui bonarum literarum optimis ornatis moribus, suavitate singulari, candore summo, humilitate eximiâ: Amicis maximum reliquit sui desiderium, omnibus exemplum. Senectute vegetâ studendo, scribendo, concionando lubenter impensâ, deposuit tandem quicquid erat mortale. Horis vero Hebraicè & Thalmudicè impensis Nomen suum reliquit Eternitati sacrum.

T H O M A S H O B B E S

Natus est *Malmesburia*, Agri *Wiltoniensis*, Nonis Aprilis, An. 1588. Obiit 1679. die 40. Decembris, ætatis suæ 91. Opera ejus Philosophica anno 1668. *Amsterod.* in quarto prodierunt. In eis continentur problemata Physica: Dialogi sex de emendatione hodiernæ Geometriæ: Libri tres de corpore: Liber de homine: Libri tres de cive: Tract. de naturâ aëris: Tract. de Principiis & ratiocinationibus Geometrarum: *Leviathan* sive de materiâ, formâ & potestate civitatis Ecclesiasticæ & civilis. Anno 1671. prodit ejusdem *Rosetum Geometricum*.

Clar. An. Dr.
M D C L.

Thomas Hobbes in operibus suis ad Civilem Scientiam spectantibus plurima habet quantivis pretii, & nemo, cui rerum ejusmodi est intellectus, negaverit, tam profundè ipsum *Societatis Humanae & Civilis* compagem rimatum fuisse, ut pauci priorum cum ipso hæc comparari queant. Et quâ à vero aberrat, occasionem tamen ad talia meditanda suggerit, quæ fortasse aliàs nemini in mentem venissent. Sed quod & hic in Religione peculiaris sibi & horrida dogmata finxit.

Qq9999. 2. n.

rit, hoc ipso apud multos non citra rationem sui averfationem excitavit: Quamquam & illud non rare contingere videas, ut ab illis maximo cum supercilio condemnentur, abs quibus minimè lectus fuit aut intellectus. *Sam. Pufendorf. de Jur. Nat. & Gent. vide Præfat. ad Lect.*

Magnam Linguarum *Græcæ Latineque* peritiam & in hodiernis exercitationem haud mediocrem tanto viro adstruere supervacaneum facile censetur; certè *Anglicani* sermonis Genium adeò feliciter expressit, ut cum præstantissimis Gentis nostræ scriptoribus conferendus veniat. Exemplo sit gravissimus Historicus *Thucydides*, quem vel ipsis veteribus subobicurum adeo perspicuè, adeo venustè & eleganter transtulit, ut nihil supra. *Vita Thom. Hobbes. in Præloq. ad Lector.*

Hobbes, Gassendus & Cartesius tres sunt Viri quos omnibus illis quotquot gloriantur Italia & Græcia possumus opponere, eorumque deliramenta (si quæ aliquo infirmitatis humanæ casu ipsis contingerint) mihi magis arident, quam vel gravissima quorundam aliorum Philosophorum dogmata. *Sorbiere Epist. 32. pag. 216. Gal.*

Gassendo fuit charissimus *Thomas Hobbes*, cujus libellum *De Corpore*, manibus *Præci* nostri, paucis ante obitum mensibus accipiens, osculatus est; subjungens, Mole quidem parvus est ille liber, verum totus, ut opinor, Medulla scaret. *Sam. Sorbier. Præf. in Opp. Gassend.*

Liber de *Cive* certè est non vulgaris, dignusque, qui omnium, qui altiora sapiunt, manibus teratur; neque (si illa seposuero, quæ Religionem, in quâ sumus *εὐδοκία*, adtinent) scriptorem agnosco, qui argumentum scrutetur, quàm ille, profundius. *Petr. Gassend. in Epist. ad Sam. Sorberium.*

Neque parùm debere nos profiteamur *Thomas Hobbes*, cujus Hypothesis in libro de *Cive*, etsi quid profani sapiat, tamen cætera satis arguta & sana. *Sam. Pufendorf. Præfat. in Element. Jurisprud. Univers.*

Hoc probè scio *Hobbesum* nihil nobis obtulisse, nisi quod apud veteres in *Epicuro* reprehensum inveniamus. Ut enim *Epicurus* omnia à *Democrito* surripuisse dicitur, ita *Hobbesius* omnia *Epicuri* flagitia ingenti fastu tanquam sua recudit; atque ut nova videantur novis nominibus (quorum ille, ut sunt novatores omnes, egregius artifex) approprie affectavit. Exemplo sit magnum illud & primum omnis suæ Philosophiæ *Moralis & Civilis* effatum; ut enim *Epicurus* *Voluptatem* ultimam cujusque finem esse statuit, ita hic eadem vocabuli ambiguitate *sui amorem*, at sicut ille solam corporis voluptatem, ita hic nil nisi corporis ejusdemque membrorum amorem intellexit; sic enim ubique definire placuit; uocunque igitur nomine appelleretur, sive voluptatis sive *sui amoris*, eodem revolvitur; scilicet cum nullam voluptatem *Epicurus*, nullumque *sui amorem* *Hobbesius* agnovit, nisi quæ ad corpus ejusque membra referantur, quid sequitur nisi sapientem ejus solius curam habere, ejusque gratiâ omnia agere, atque adeo ab utro, ut vitam belluinam induci. *Sam. Parker. de Deo. in Disp. p. 86, 87.*

Ex omnibus neotericis Philosophis, qui maximi nominis fuerunt, sunt *Gallus, Italus, Baconus, Hobbes, Bailo, Angli, Cartesius, Gallus, Helmontius Belgæ*

ga—Hobbes obscurus est gratiarumque expertus, in suis Ideis singularis, eruditus, parum tamen solidus; in sua doctrina inconstans, modò enim Epicuræum, modò Peripateticum se se exhibet.—Thomas Hobbes magnam ingenii profunditatem ostendit, ut etiam inter postremorum harum Seculorum Epicureos audacissimus est, eorumque in omnibus principia, nequaquam sibi temperans, sectatur. In omnibus quæ mentem ejusque principales operationes respiciunt perperam ratiocinatus est, horum scilicet principium Phantasmatibus & Imaginationi tribuens. *Rapin. Animadversionibus in Veterem & novam Philos. Sect. 18. & Animadv. in Phys. Sect. 9. Gall.*

Hoc judicium nuper *Galottus Galeatus Karlsbergius* de *Hobbio* tulit: Famam quam numerorum proportionumque scientiâ comparavit, prudentiæ studiis adeo non auxit, ut quoque labefactaverit maximè. Nam *justum & injustum*, perperam æstimat, *legem* malè definit, *Principem* impiè solvit lege. Civitatem cùm adornat, aut deformat, a se evertit. Pactorum religione non multum tangitur. *Societates Civiles* non considerat, ut debet; jamque principia nova contingit, jam vetera, majori, debium, libidine, an contradicendi procacitate destruit. Absolutum Principi Imperii mafferit; *Civem* non *jura*, sed mero Principis arbitrio subjicit, affirmans, faciendum, patiendum, cùm facere, pati, agere, omittere, pro fructu velit jubeat Princeps. Vereor, ne hic *Cyclopica* licentia *Cyclopica* Remp. condatur. Vivat in eâ *Hobbesius*! velit nobis longè alia placet. *Joann. Decker. de Script. Adespot. p. 328, 329. Ann. 1686.*

Inter *Pufendorfium* & *Grotium* medius quasi est *Thomas Hobbes*, *Anglus*, qui in *Elementis philosophicis de Cive* juris naturalis & Gentium institutiones molitus est; sed hic quidem propter Hypotheses quamplurimas maximè paradoxas non tantum exterorum, sed & civium suorum indignationem meruit. Et sanè, licet Scriptor ille satis acuti judicii linguæque satis politæ f. erit, tamen illi vitata scribendi ratio stupenda n aliquam animi perversitatem arguit; Nam *Statum Naturalem* is proponit, talem qualis nunquam fuit, nec unquam esse potest. Et falsissimum est quod in Annotatione ad c. 1. Sect. 10. dicit: iniustitia erga homines supponit leges humanas, &c. *Joan. Eisenhart. instit. jur. nat. c. 2. Sect. 11.*

Unus *Hobbesius*, quamvis novæ sectæ principatum affectans, Logicam suo videtur æstimasse pretio, solamque illam ex omnibus disciplinis veteres possidere ait: Utur pessimus in formandis demonstrationibus artifex & magnus ac merus plerumque paralogista, atque ex arbitrariis ac fictis Hypothesibus juxta cum æmulis suis veram propriæque dictam scientiam Lectori vanè atque superbè pollicitus. *Val. Henr. Vogler. de studiorum hodiernis corruptelis p. 37. & seq.*

Anglus Hobbes librò *Elementorum Philosophorum de Cive* edito non dubitavit hucce verbis gloriari: *Physica res novitia est, sed Philosophia civilis multò adhuc magis, ut qua antiquior non sit librò, quem de Cive scripsi.* Insano profectò fastu, &c. satis autem apertum est in illis quidem *de Cive elementis* nihil esse boni, quod non ab omni retrò memoria fuerit notum. Ne quidem illud autem po-

Q99999 ; tuisset

tulisset superesse, si præjudicii defectu vidisset *Hobbes*, quàm multùm alià deducti debeant ex illo horribili principio, naturâ inter homines non societatem, sed discordiam institutam esse; & verò illo posito omnis societas humana contra Naturæ fuerit institutum. Quo adserto nescio num quid excogitari possit absurdum magis & improbum. Sed relinquimus hominem illum insipienti suæ sapientiæ. *Conring. de Civ. prud. c. 14. fin.*

Nisi ipse summus admirator sui, quàm Auditor veterum esse maluisset, ad maximorum ingeniorum gloriam perventurus erat. *Joan. Boëler. in Præfat. ad lect. Comment. Grot.*

Periculosis ac malè coherentibus axiomatibus suis præstantissimam scientiam politicam non parum conturbat. *Voët. lib. 2. Bibl. Theol. c. 22.*

De libro cui titulus est *Leviathan*, hiscè verbis exclamat *Joan. Arrovvismiche*.
 • Dic fodes, amice lector, ecquis unquam liber ad omne genus irreligionis patentiore janua aperta esse compertus est? Credo equidem neminem, si de eis sermo sit, qui nomen *Christi* præ se ferunt. *Vid. Tact. Sac. p. 124.*

Hoc unicum in omni suâ Philosophiâ fategisse videtur *Malmesburiensis*, ut omnes quotquot videmus effectus, tum *Nature* communis, tum humanæ, solis materiæ viribus ascribantur. *Sam. Parker. de Deo, p. 88.*

Samuel Marcius part. 2. *Controvers. contra Tirinum* p. 476. *Politicam Hobbesii* patriæ suæ morbis exulcerandis, quàm mitigandis magis accommodatam esse existimat.

In Libellum ejus de *Naturâ Hominis*:

Quæ magna Cœli mania, & tractus Maris,
 Terræque fines, siquid ante ultra est, capit;
 Mens ipsa tandem capitur: Omnia hæcenus
 Quæ nosse potuit, nota jam primum est tibi.
 Accede, Lector, disce quis demum sis es;
 Es Inquilinam jecoris agnoscas tui,
 Quæ propius hæret nil tibi, & nil tam procul:
 Non hic Scholarum frivola, aut Cassi Logi,
 Quales per annos forte plus septem legit,
 Ut folle pleno prodeat, Rixæ Artifex;
 Vanasque merces futili linguâ creper:
 Sed sancta, rerum pondera, & sensus graves,
 Quales parari decuit, ipsa cum fuit
 Pingenda Ratio, & Vindexi suo adstitit.
 Panduntur omnes Machinæ Gyri inæ,
 Animæque velles, Trochlea, Cones, Rota,
 Quæ concitatur arte, quo sufflamine
 Sistatur illa rursus, & constet tibi:
 Nec si fenestram pelleri humano suam.

Epistola

*Apræsser ipse Momus, inspiceret magis.
Hic cerno levia Affectuum vestigia,
Gracilesque Sensû, lineas; video quibus
Vehantur alis blanditi Cupidines,
Quibusque stimulis urgeant læ graves:
Hic & Dolores, & Voluptates suos
Produnt recessus; ipse nec timor laet.*

*Hæc nôrit artes quisquis in foro velit
Animorum hâbenas flectere, & populas cupit
Aptis ligatos nexibus jungi sibi.
Hic Archimedes Publicus figat pedem,
Si quando Regna Machinis Politicis
Urgere satagit, & feras gentes ceco,
Imisque Morum sedibus Mundum quatit:
Facile domabit cuncta, qui Menti imperat.*

*Consultor audax, & Promethæi potens
Facinoris Anime! quis Tibi dedit Deus
Hæcintueri sæculis longè abdita,
Oculosque luce tinxis Ambrosia tuos?
Tu mentis omnis, ac tua nulla est capax.
Hæc laude solus fructu: Divinum est opus
Animam creare; proximum huic, Ostendere.*

Rad. Bathurst, A.M.

Col. Trin. Oxon. Soc.

Sequentia in Dom. Hobbes laudem Anglico carmine cecinit ejus Admirator
Abraham Cowley, quæ ob elegantiam Lectori gratum nos facere putavimus, si
verbatim Latine reposuerimus, quamvis de nativo nitore multum ejus allegoriæ
sic detrahi fateamur.

Pro Dom. Hobbes.

I.

Vasta Philosophiæ Corpora
Sapiens vidi ac legi:

Sed ea omnia sunt Corpora mortua,
Vel Fabricata Corpora;

*Hæc enim Vivam Animam contemplari non licuit mihi,
Præterquam in tuis Libris & in Te ipso.
Deo unice datur nosse,*

*An pulchra ejus Idea & quam spectabilem nobis reddis
Divino Archetypo sit omnino conformis, nec ne.*

*Hoc saltem audacter profitebor,
Hanc Veritati æque consonam esse, ut ejus vicem nobis sufficienter præ-
stare possit.*

Hand

*Haud fecus, ac in Natura sunt inae Proportiones,
 Aequè ac concora est earum Varietas,
 Tam firmiter quam partes in suo quiescunt Centro,
 Omnia denique tam solida sunt,
 Ut non minus quam Natura abhorreant à Vacuo.*

II.

*Stagira potestas diutinum exercuit
 Imperium in Universas mentes.
 Regibus & Leopardus natalem suam Regionem subactam vidit;
 Fortior Aquila Romana evolavit,
 Frequentius aetatem suam renovavit, eamque extinctam vidit.
 Ipsa Mecha, invito Mahumete occupata,
 Horrendoque Diluvio ab Oriente fugata,
 Monarchiam suam in Occidente denuo condidit.
 Sed quemadmodum vasti cujusvis Imperii aetas labilis est,
 Tandemque novum aliud aliquod ex ejus ruderibus exurgere solet;
 Sic & nobile hoc Imperium
 Gradatim labi, ejusque gloria splendorem marcescere contigit,
 Tandemque in Scholasticorum manibus omnino interiit.
 Tunc mera succreverunt verba,
 Eaque omnia Barbara.
 Interiit, inquam & evanuit,
 Vita ejus & Anima exhalata in Aera vacuum abiverunt.*

III.

*Arva quae quondam colonum Atatto copiosè respondebant,
 Exhausta & effata nullam nunc Messem exhibent:
 Sterilem ac ingloriam, spinisque tantum horridam Aetatem nunc vivimus;
 Præteritamque Abundantiam jactamus,
 Unde praesens Pauperies parum levaminis accipit.
 Frugibus enim quibus sustentemur, in posterum destituemur;
 Ni novos conferamus Agros.
 Manu sacrilega veterum tumulos violamus,
 Ipsorum Rudera scrutamur,
 In Eorum Ruinis ut inanes Umbrae vagari amamus,
 Bacillorumque stultâ divinatione
 In Defunctorum Monumentis
 Defollos rimamur Thesaurus.
 Dum Munifica Tellus cunctarum regit
 Tot intactas sedinas Auto hallenni irreperito sapes.*

IV.

IV.

Mare Balticum, Pontus Euxinus & Mare Caspium,
Et angusti litoris Mediterraneum,
Retrussi tantum Sinus tibi videntur,
Quos perrevent miscella Mentis Horiolæ:
Sed ampla tua Navis per Oceanum vastum velificatur,
Nihilque quam Equi & Æthera conspiciatur,
Donec incognitas Terras exploraverit.
Tu praeclarus aliter Columbus Auriferæ Regionis nova Philosophia;
Quin & multò audacius quam ille suscepisti facinus.
Docta enim America tua,
Non modò à Te primum detecta,
Nec inculta futura industria retecta fuit;
Sed Facundiâ tuâ, tuâque solertiâ
Plantariis, Coloniis, Edificiis, legibusque illam excoluisti.

V.

Paulò antehac putaveram,
(Nec, usque adeo angusta est mea Mens,
Tantam opulentiam capere poteram)
Quòd quantumvis Eloquentiæ Promptuarium,
Ne mediam quidem partem sufficere valeret,
Splendidi, novi & durabilis texti,
Ad valida Membra Giganteorum tuorum Sensuum vestiendæ
Solida tua Ratio, ut Clypeus ille de Cælo missus,
Ad Trojanum illum Horoa,
Quibusvis mortalium telis impenetrabilis,
Auro & Gemmis totus præterea fulgidus est,
Et mirabilibus gestis Artis docta manu calatus:
Clypeus, qui conspectus delectamentum affert
Vel ipsorum Hostium oculis,
Non etiam cum certâ prævident se per illum in pralio succubiturus.

VI.

Nec potest Nix illa, quâ frigida Senectus conspergit:
Tuum venerabile caput,
Nec restringere, vel ullatenus languescere nobilem Ignem qui in illo ar-
det.
Sed quicquid olim fuisti,

R. L. L. L.

L.

*Et quicquid potest esse Juventa, etiamnum in te perennat;
Usque adeo perfecte*

*Frueris robore virili; ætatis, vividoque Animi flore,
Totoque nativo calore, sed eo nullatenus Febriculoso;
Quemadmodum in Aetææo vertice, contraria sic conspirant,
Ut eodem loco cernere liceat pruinæ & erumpentes ignes;
Et tamquam fideles vicini tranquillam pacem colant,
Rigens Nix & Flamina vorax; adeo ut illa prope istam secure dormiat.
Sed si tecum examinemus
Naturam & Causas, concludemus
Rem aliter se habere non posse:
Rebus Immortalibus rugas Tempus inducere nequit:
Quodque moriturum nunquam est, juventute perenni floreat oportet.*

Abraham Cowley.

PHILIPPUS LABBE, Soc. Jes.

Clar. A. D.
MDCCL.

Gallus, Bituricus, natus est mense Junii Anno Dom. 1607. Obiit 25. Martii Anno Dom. 1667.

Scripta ejus hæc sunt: Nova Bibliotheca MSS. librorum, Vol. 2. Fol. — De Byzantina Historiæ Scriptoribus — Galleni Vita — Bibliotheca Bibliothecarum — Concordia Chronologica. — De Scriptoribus Ecclesiasticis Bellarmini Philologica & Historica Dissertatio — Bibliographia Patrum Societatis Jesu in Franciâ — Bibliotheca Anti-Janseniana — Synopsis Conciliorum — Notitia dignitatum Imperii Romani. Aliaque edidisset Opera, quæ propemodum abolverat, si illum mors non abstulisset.

Philippus Labbe Soc. Jesu, vir infinitæ lectionis, & eruditionis, atque acerrimi judicii in veterum scriptis recensendi. Jo. Bona Card.

Summæ doctrinæ vir *Philippus Labbaeus*. Voss. de Hist. Græc. l. 4. c. 21.

Philippus Labbe, homo plurimæ utique lectionis & industriæ, ac meritò laudandus, nisi in viros à Papiculis alienos, eoque graves, pietate & doctrinâ præstantes, effusè nimis debacchatus esset. Henning. Witten. Præfat. ad Memor. Theolog. Clariss. p. 24.

Jes. *Labbeus* in duarum Linguarum Græcæ nimirum & Latine notitia præsertim excelluit, ut & Authorum, ac Librorum, Historiæque. Sed ejus eruditio longe inferior fuit ejus diligentie; Illeque laboris amor famam ejus utcunque minuit; quippe qui ad Scriptorum suorum numerum multiplicandum potius quàm ad eadem expolienda ipsum impulerit, solertissimumque Exscriptorem ipsum reddiderit, sed valde mediocre Authorem in iis quæ Marte proprio elaboravit, si quæ duas Linguas spectant excipiantur. Judic. Erud. Baillet. Gall.

Quod ad illum Librum attinet, quem Jes. *Labbeus* conscripsit, cui titulus *Specimen*

Specimen nova Bibliotheca Manuscriptorum librorum, fatendum est eum & utilem simul & curiosum esse. Sed præterquam quod admodum imperfectus est, paulò etiam siccior & macilentior quam par esset. deprehenditur, illisque explicationibus, nimium nudatusquæ ad instituti ejus intelligentiam requirerentur. *Ibid.*

Jes. Labbei *Dissertationes in Bellarmini Tractatum de Scriptoribus Ecclesiasticis*, inter Scripta quæ ab eo sunt evulgata optimis accensentur; Quæ causa est, cur qui ipsum non amant dixerint eum è Jes. Sirmendi Manuscriptis hausisse quæcumque in illo Libro laudabilia occurrunt. Id verum quidem esse posset; Cum tamen Jes. Labbeus plures sibi excitaret inimicos superbo & impotenti quo se gerebat animo, quis dubitet quin probum hoc in illum gratis cudi potuerit? *Novella de Republ. Literaria. Jan. 1686. p. 106. Gall.*

Bellarmini librum de Scriptoribus Ecclesiasticis recensuit nuper, & Dissertationibus Philologicis auxit *Philippus Labbeus*, scriptor biliosus, qui planè *Ismaeliticâ* temeritate optimis quibusvis, nullâ religionis habita ratione, insultat scriptoribus. Est scriptum ejus, quod non diutior, ager laboriosè quidem cultus, sed in quo spine & urticæ ita luxuriant, ut ne quidem, quod bonæ frugis esse videatur, aliundè depromptum, decerpi queat. *Hottinger. Biblioth. Quadrip. p. 2.*

Hujus [*Conciliorum* editionis] adornandæ autor P. *Philippus Labbeus*, cum eam multum promovisset, piis æquè ac eruditis laboribus immortalis est. Is *Avirici Bicurigum* nobili familiâ natus 4. Id. Quintil. anno 1607. annum deinde agens 17. Societati Jesu nomen dedit: in eâque tum humaniores literas, tum Philosophiam ac Theologiam, magnâ doctrinæ commendatione docuit: ac deinde in legendo scribendoque totus, egregiam in omni eruditionis genere laudem, ingenti librorum, quos edidit multitudine, adeptus est. Vir laboris assiduitate, facilitate ingenii, memoriæ tenacitate, paucis secundus. *Gabriel. Cossart. in Præfat. ad Lect. SS. Concil. præf. Impress. Fol. Lut. Par. 1672.*

Philippus Labbe, scriptor ut plurimæ lectionis & exquisitæ doctrinæ, sic n or daci admodum, præsertim in alienos à suâ, hoc est Pontificiâ, religione calami, quos in illo de *Ecclesiasticis Scriptoribus* Opere suo passim petulantissimè criminatur. Sed quod uni alterique impingit plagium, sibi objectum vicissim audit, ipse videlicet *Cornicula Asopica*, & passim dicta alijs, etiam nominibus dissimulatis, in rhapsodiam illam suam transcribens, ut jam *Hottingerus* monuit in *Enneade Dissertationum Philologico-Theologicarum Disputat. 8. Thomas. de Plag. 479.*

Extat Catalogus librorum à *Philippo Labbeo* emissorum, ab amico collectus. *Paris. 1662. 4º.*

FRANCISCUS VAVASSOR, Soc. Jes.

Utra quadraginta jam annos scriptis in lucem editis per orbem literarium Chr. A. D. inclaruit *Franciscus Vavassor*, Patriâ *Burgundus*, ex Comitatu *Carolesio*, 1602. & anno ætatis 14. seculi hujus 21. in Societatem Jesu, ut vocant, cooptatus, & postquam *Parisijs* Humaniora duos, Rhetoricam quinque, & Theologiam positi-

vam seu expositivam sex & triginta annos docuerat, ibid. Anno 1681. die 16. Decemb. non sine ingenti literatorum motore his terris ereptus. *Acta Erudit.* Vol. 2. p. 267, 268.

Scriptit tres libros Epigrammatum: libellum de Epigrammate: Tractatum de Iudiciâ Dictione: librum de Formâ Christi in diebus Carnis: alium de Miraculis Christi: Poëmata varia.

Vir disertissimus, & summi ingenii ac doctrinæ *Franciscus Vavassor.* Jo. Georg. Grev. part. 2. Not. in Epist. Ciceron. p. 61.

Is certè quidem *Index*, cujus perspicacitatem nihil fugeret, integritatem nihil corrumpere. Jo. Lucas in Epist. præfix. *Petr.* Jo. Perpiniani Epist.

Franciscus Vavassor, vir in æstimandis Veterum recentiorumque scriptis accuratissimi judicii, eruditione multiplici, *Græcæ & Hebræicæ* Linguae sciens, ut pauci, *Latine*, ut nemo magis, ab omni memoriâ. Orator comptissimus, Poëta perelegans, Interpretes Scripturæ semper fidus. Jo. Luc. in Testimon. præfix. *Vavassoris* Multipl. & Var. Poësi.

Jes. Bouhours ait *Vavassorem* peracti judicio, si quis alius, inter ævi sui Criticos fuisse, quamvis ei non assentiretur, circa judicium quod ex animi cæca impotentia de quibusdam Libris tulerat. Sermones *Aristi & Eugenii*, Dialogo 2. pag. 169. Gall.

Franciscus Vavassor apud suos Sodales omnesque Doctos magno fuit in pretio. Eximius Poeta, præclarusque fuit Orator, Theologiamque positivam totis 36. annis docuit. Evulgatae sunt *Parisiis* in 8°. 1683. *Observationes ejus de vi & usu Verborum quorundam Latinorum.* Ibi extant ducentæ vel circiter *Observationes Grammaticæ*, ex quibus nobis constat cum magna animi contentione Veteres Authores legisse, plurimasque circa verborum & phrasæon energiam subtilissimas explorationes acceptas ipsi ferendas esse. Admodum reddidit conspicuum tempus, quo plurimæ voces in Linguam Latinam introduci cœperunt, multaque nota fecit discrimina inter vocabula quæ vulgò idem significare putantur. *Novelle de Repub. Literaria.* Septemb. 1684. p. 132. Gall.

Jes. *Vavassor* cujus jacturam Eruditi omnes acerbissimè indoluerunt, unus est singularium horum hominum, de quorum Scriptis nihil deperdi posteritatis interest. Ultra omnem exaggerationem dici potest cum si alius quisquam hoc seculo & in tota Europa, omnes Linguae Latinae modos & argutias optimè calluisset. Imo nonnulli profiteri non dubitarunt neminem forsitan ab *Augusti* seculo illam purius & elegantius esse locutum. De veterum & recentiorum Authorum genio perspicacissimè judicabat; Mente sana, judicio solido, accurratione incomprehensibili, Veritatis amore inusitato summaque ad laborandum contentione commendabilis erat. Testimonium quo Critices ejus bonitatem limatumque ejus ingenium ornat Jes. *Petavius* Epistolarum suarum lib. 5. Epist. 34, 36, 37. *Elagio* integro æquivalens est; Sed ex Operibus clarius adhuc innotescit *Autoris* meritum. *Ephemerides Eruditorum* Gallicæ. 22. Febr. 1683.

Liber ille de *Ludicra Dictione* qui *Jocularis Poëtae* nostros lacessit, mirificus est in suo genere, nec solidius ingeniosiusque ratiocinari potest quispiam quam illustre

Illustris ille *Jesuita*. Quid dicam de gratis & veneribus stylis ejus, de *Critico* ejus argutis, de judicio quod circa celeberrimos, Antiquitatis Authores nobis pronunciat? Sanè eruditus Dom. *Gravius* nullis dignioribus laudibus Scriptum illud ornare poterat quàm cum ipsum suum in Hesiodum Notis, denominat *Librum omnibus Gratis & Veneribus conditum*. Si verò disertus Do n. *Balzacius* paulo diutius superstes fuisset incomparabilem illum Tractatum totis viribus laudasset. *Paulus Colomies* suâ Biblioth. Selectâ. p. 1, 2. Gal.

Franciscus Vavassor non Jobum modò, sed & miracula *Christi* heroico versu extulit, floridior in expingendis Miraculis quàm in *Jobi* Historia, ut in quâ arrioribus sese limitibus incluserat, utrobique tamen purus, planus, emendatus. *Borrich.* de Poët. p. 120.

Erat *Vavassor* non comptus tantùm Orator, atque Poëta elegans, sed & Latina literaturæ tam sciens, ut ne. 1. o magis; unde & tale illi à *Jo. Commirio*, *Jesuita*, positum est Epitaphium:

Vavassor jacet hic, quem postquam fata tulerunt,
Autonix *Charles* dedidicero loqui.

Acta Eruditor. Cal. Jul. 1683.

LUCAS HOLSTENIUS

H Amburgensis, Vaticana Bibliothecæ præfectus, obiit Anno Dom. 1861. ætatis 65. Clar. A. D. MDCL.

Multos scriptores nondum editos in lucem protraxit. *Porphyrus* scripta *Neel* *Apoxys* nitidissimè edi curavit.

Jampridem clarum est per Orbem & illustre *Luca Holstenii* nomen, & immortalia ejusdem habentur in rem literariam merita dum eleganti studio ratiore *Antiores* expolivit, eorumque memoriam ab oblivione & interitu, integritatemque à corruptelis vindicavit, reconditas quoque *Antiquitates* profanas juxta & sacras recensuit: quarum exacta cura eruditorum omnium admirationem, Magnatum amorem, cumplimis autem *Roma Purpuratorum* favorem sibi conciliavit, à *Francisco Barberino* Cardinale doctissimo (quem *Bibliotheca* & Facultatum suarum Hæredem ex *Assè* scripserat, Anno 1661. annos sexaginta quinque natus vitâ discedens egregio sepulchrali monumento in Ecclesiâ *Germanorum S. Mariae de Anima*, quæ appellatur, posito, cohonestatus. Plura autem extarent præclara eruditæ ejus industriæ monumenta, si per fata licuisset absolvere, & in publicum exire, quæ affecta habuit. *Acta Eruditor.* Ann. 1684. p. 487.

Lucas Holstenius *Hamburgensis*, eruditorum ocellus. *Gassend.* de Vit. *Peiresk.* lib. 4.

RRRRR 3 Lucas

Lucas Holstenius Hamburgensis, vir clarissimus singularis doctrinae, & admirandae eruditionis in omni genere literaturae. Io. Card. Bona.

Germanorum; uno aut altero excepto, doctissimus Lucas Holstenius. Paul. Colomes. in Paralipo n. ad Chartoph. Ecclesiast. p. 6.

Leo Allatius & Lucas Holstenius praeter ceteris in Graecorum Auctorum lectione, & Manuscriptorum tractatione versatissimi sunt. Gab. Naud. in Epist. ad Per. Gassend. Romae 6. Mart. 1632.

Holstenium doctissimum itineris sui Italici comitem vocavit Philippus Cluverius Ital. Antiq. lib. 2.

Lucas Holstenius vir fuit qui cum vasta eruditione, & peracri judicio, insolita Geographiae peritia praeditus erat. Novella de literaria Rep. Tom. 1. pag. 485. Gallicè,

Publici juris fecit varia de Ecclesiastica & profana Antiquitate Scripta cum Criticis Notis, quibus innotuit magna ejus in Antiquitatibus experientia, judicii ejus soliditas, eruditionisque ejus vastitas. Sed pleraque Opera ejus Posthuma quae in lucem prodierunt, imperfecta videntur, parumque accurata, seu quod morte praeventus ultimam ipsis manum non adhibuerit, seu quod nimis negligenter fuerint qui editiones ejus accuraverunt. Judicium Erudit. per Bailletum Paris. 1685. Gall.

Athanasii Homiliae septem studio Lucae Holstenii erant ex diversis Bibliothecis, & Latine redditae, ita mihi languidae, humilesque sunt, ut magno Athanasio doctis, viris indignae prorsus videantur. Has ego semel atque iterum legi, sed pueriles, valde nihilque veteris succi continere adverti. Casimir. Oudin. in Supplem. de Scriptor. vel Script Eccles. à Bellarm. omitt. p. 38.

Extant Emendationes in Eusebii librum contra Hieroclem. Paris. 1628.

Extat Dissertatio de Vita & Scriptis. Porphyrii, & Observationes ad Vitam Pythagorae, Romae 1630. 8°.

Extant de Abassinorum Communione sub unica specie lib. 2. Col. Agn. 1653. 8°.

Hoc ei Epitaphium struxit Franciscus Barberinus Cardinalis:

D. O. M.

Lucas Holstenio, Saxoni Hamburgensi, qui clarus in Galliis, Romae clarior, gentium omniumque aetatum Historias & Ecclesiae res mente complexus, diversis regionibus peragratis, diversos eorum fines & nomina probe tenuit, varias quoque linguas, praeter Graecam Latinamque, quarum scriptoribus plurimum lucis attulit. Antiquam Philosophiam calluit. Ab Urbano IX. Canonicatu Basil. Vatic. ab Innocentio X. praefectura Bibliothecae ornatus, ab Alexandro VII. sapienter unus electus, ut occurreret Suecorum Gothorumque Regina incomparabili, quam miram in tanto viro summi ingenii summaque modestia conjunctionem suspexie & predicavit. Vita denique laudatissima & illustrium Operum cursu inter-

CELEBRIORVM AVTHORVM.

1055

*scripto, eximius patriæ Germaniæ amator propugnatorque Religionis Catholicæ
obiit 4. Non. Febr. Anno MDCLXI.*

JOANNES HENRICUS HOTTINGERUS

T *Igurius*, Philologus, & Theologus inter primos nostri seculi. Natus Anno Clar. A. D. Dom. 1620. Tantam multijugæ eruditionis suæ Famam voce scriptique in MDCLX. exeteras oras sparsit, ut à *Gallis, Germanis, Belgis, Anglis, Suecis, Danis, Italis*, per literas quotidie adiretur. Ipse Sereniss. Elect. *Palatinus* Anno Christ. 1655. usuram ejus à Proceribus *Tigurina* Reip. petiit & impetravit, ad tempus: quo exacto, frustra ab *Hassis, Amstelodamensibus, Bremensibus*, aliis expetitus, rediit in Patriam Anno 1661. quam porro illustrare perrexit, donec à Curatoribus *Academiæ Lugduno-Batavæ* vocatus, veniam eò discedendi ad annos aliquot à Magistratu *Tigur.* impetravit. Cui itineri dum se parat, in *Limagi* trajectu, undis missus, obiit Anno 1667. *Hofman.* in Lexic.

Scriptis plurima, hæc vero palmaria sunt: *Thesaurus Philologicus seu Clavis S. Scripturæ* — *Historiæ Ecclesiasticæ Novi Testamenti Tomi 9.* *Grammatica quatuor linguarum* — *Juris Hebræorum leges* — *Collegium Sapientiæ Re-itu-tum* — *Smegma Orientale* — *Promptuarium seu Bibliotheca Orientalis* — *Cippi Hebræici* — *Schola Carolina* — *Speculum Tigurinum* — *Primitiæ Heidelbergenses* — *Lexicon Harmonicum Pentaglotton* — *Bibliotheca Historico Theologi-co-Critica* — *Exercitationes Moriniana* — *Dissertationes Miscellanea* — *Bibliothecarius Quadripartitus* — *Historia Orientalis.*

Fortissimus Religionis vindex, abyssus eruditionis, & literatorum facile Prin-ceps. *Jo. Henr. Heidegger* in Vit. ejus.

Haud ita pridem, novum veluti aliquod Sydus, inter vos exortus D. *Jo. Henr. Hottingerus*, amicus mihi exoptatissimus, ad *Linguarum Orientalium & Antiqui-tatis* ornamentum & incrementum vobis datus & natus. Addat ei supremus dies, & egregiis ejus conatibus ubertim ex alto benedicat. *Jo. Buxtorf. fil.* in Epist. Dis-sert. Philologico-Theolog. præfix.

Jo. Henr. Hottingerus non admodum accuratus est in sua Orientali Bibliothe-ca, ut nec in cæteris à se conscriptis. Quamvis ejus libri avidè quadantenus lecti fuerint ob curiosarum rerum quam in illis sibi proposuit tractationem, præclari tamen Scriptoris nomine non gaudet, nec apud Religionis suæ consortes, nec apud populares suos, ut à Domino *Morello* celebri Antiquario *Bernacæ* mihi re-latum est. *Judicia Eruditorum.* 16. 85. Gall.

Vir Orientalis literaturæ sine exemplo peritissimus, simulque inusitata indu-striæ & probitatis. *Conring.* de Antiquit. Acad. Supplem. 20.

Nec verò habuit temerè hoc seculum quenkum, cui *Hottingerus* fuerit se-cundus, sive *Φιλοπονίας*, sive *Φιλαληθείας*, sive Orientalis literaturæ peri-tiam in istis annis inusitatum videamus. *Conring.* de num. Ebræor. paradox. cap. 1.

P. Angelus

P. Angelus à S. Joseph taxat *Hottingerum*, quod in *Bibliotheca Orientali* Josepham nimis notitiam circa *Persica Bibliotheca Catalogum* habuerit, cum in omni facultate veterum pariter ac recentiorum exhibere potuerit elucubrationes. *Acta Erud.* Anni 1684. p. 442.

Hottingerus suum *Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum Suppositiorum* ineptissimi le corrastit ex *Andrea Riveto & Roberto Coco. Labbe* in *Biblioth. Bibliothec.*

Si modum aliquem in suis Operibus servasset *Hottingerus*, nec minutis usque adeo inhæsisset, aliquid in ipsis ad sensus Scripturarum literalis intelligentiam utile reperiri posset. Sed quoniam ferè semper partium studio ducitur, nimisque præcipitanter libros suos composuit, frequentibus hallucinationibus est obnoxius. Unum ex ejus in hoc argumentum Scriptis illud est, quod adversus *Morini-Exercitationes Samaritanas* contexuit, sed nequidem in hoc Opere omnino accuratus est. *Orat. Presbyt. Rich. Simon*, in *Histor. Critic. V. Test. l. 3. cap. 19. Gall.*

* *Historia Orientalis, & Thesaurus Philologicus, seu Clavis S. Scripturæ*, inter libros prohibitos recensentur in *Indice Romæ* edit. anno 1681.

Extat *Thesaurus Philologicus, seu Clavis S. Scripturæ, Tigur. 1649, 4º.*

Extat *Historia Orientalis. Ibid.*

Extat *Etymologicum Orientale, seu Lexicon Harmonicum ταταγλαττοι. Franc. 1661. 4º.*

Extat *Historiæ Ecclesiasticæ Novi Test. Enneas seu pars prima. Tigur. 1654. in 8º.*

Extat *Historiæ Ecclesiasticæ pars secunda. Tigur. 1651. 8º.*

JOANNES FREDERICUS GRONOVIVS

Clar. A. D. MDCLX. **J**uriconsultus, & Polyhistor celeberrimus, Patriam *Hamburgum* habuit, ubi primam lucem aspexit Anno 1611. *Musæ* statim à puero incredibiliter amare cepit, feliciterque excoluit. Juvenis factus *Germaniam, Italiam, Galliam*que peragravit, nec non clarissimorum virorum favore & amicitia inclaruit. In *Belgium* delatus *Daventriae* sedem posuit: inde in *Ratavam* *Academiæ* à potentissimis *Hollandiæ* Statibus in *Dan. Heinsii* locum evocatus est. Obiit *Leyde.* Anno 1672. magno rei literariæ dispendio. *Konig.*

Scripta ejus sunt: *Diatriba in Papinii Sylvas*—*Tres Observationum libri*—*Monobiblus Observationum in Ecclesiasticis Scriptoribus*—*Liber de Secretis, sive de vetere pecunia*—*Plurimos Classicos Autores recensuit emendavitque, ut Plautum, Sallustium, Livium, Senecam, Plinium, Quintilianum, Agellium, &c. plures emaculatoris suoque nitore restitutoris, nisi morte prævenius, scriptam abrumperet. telam coactus fuisset.*

Gronovius

Gronovius criticus est eruditionis magnæ, & quod rarissimum, iudicii paris. *Boxhorn.* in Epist. ad *Ioan. Pontan.* *Lugd. Bat.* 1637. Iul. 8.

In veterum monumentis restituendis eximiam nostris temporibus navavit operam, doctrinæ copiam, ingenii acuminem, & indagandi felicitate præstantissimus vir *Ioannes Fredericus Gronovius.* *Acta eruditor.* Vol. 2. p. 49.

Gaudeo in expositione huius loci consentientem mihi habere virum maximum *Ioannem Fredericum Gronovium.* *Ioan. Scheffer.* Not. in libr. 3. Fab. 3. *Phædri.*

Gronovii librum de *Sæsterni*, felicissimi ingenii ac profundissimæ eruditionis Opus vocat idem *Schefferus* Notis in lib. 4. Fab. V. *Phæd.*

O factum bene ! *Gronovi* præstantissime. Quanta lux literis *Græcis* propediem accessura est, postquam tu illarum interpretandarum provinciam suscepisti. Nunc demum habet florentissima *Academia* virum, Scriptorum editorum copiam nobilem, & cuius splendore tam clara per se *Profectio* illustretur — Tu omnes numeros consummatæ eruditionis jampridem implevisti. *Tanaquil. Faber* in Epist. 75.

Tantæ sunt suavitatis, *Gronovi* doctissime, *Observationes* tuæ, ut semel in manus sumptas quanquam in multis negotiis deponere nunquam potuerim. Sunt omnia plena emendationibus ingeniosis, explicationibus pereruditis. Ipsa tot scriptorum, de quibus bene mereris, varietas mire oblectat animum; mei quoque quod benignam fecisti mentionem pergratum est. *Hug. Grot.* in Epist. *Lutet.* 25. Mart. 1639.

Edidere *Senecam Tragicum* varii : Omnibus tamen accuratior hætenus illa editio, quæ è pluteis *Ioannis Frederici Gronovii* exiit, ut quæ textum exhibeat curiosissimè emendatum, & notas eruditas. *Borrich.* de Poët. p. 57.

Gronovio præ reliquis *Statius* tantum debet, quantum cæteris omnibus, qui aliquid lucis ei affuderunt. *Ioan. Veenbus.* in Præfat. præfix. *Stat. Opp.*

Remitto cum largis gratiis *Gronovii Papinium.* Valde me delectant notæ tam accuratæ, & in pondere non magno satis ponderosæ Viri ad restituendum genuinum Auctoris sensum peculiari quopiam Genio nati, à Charitibusque educati. *Chr. Daumius* in Epist. ad *Thom. Reines.* Dat. *Cygnæ* die 21. Feb. 1654.

Ejus in *Titum Livium* Commentarii magna in estimatione sunt; Eos divulgavit tribus Voluminibus in 8°. ann. 1665. Sed Dominus *Colomies* arbitratur consultum fore si eis adjicerentur Epistolæ filii ejus, quæ parum provec̃ta ætate Patris mensuram, inquit, jam impleverat; additque plura in iis occurrere loca Geographiam spectantia mirifice emendata. Nescio cur Dominus *Furezerius* *Joannem Fredericum Gronovium* incommodis *Padagogis* & imperitiis Criticis an numeraverit. Dominus *Baillet*, Iudiciis Eruditorum. *Paris.* 1685. Gallicè.

Gronovius Livio suo æternum addictus implebit *Patavium* suo nomine. Tot eximia in unum caput congerit, ut pulchrè *Turnebum* referte mihi videtur; non autem jejunos illos, qui ut plurimum leves pugas magno & prolixo itadio

Sssss

popella

Propello venditant. Claud. Sarrau. in Epist. ad Alex. Morum Lut. Par. Prid. Non. Nov. 1643.

Quàm gaudeo de munere tuo, molem si libelli spectes, minuto; sin fructum, ingenti. Ita multa bona de *Sestertio*, obiter etiam de aliis doces vel doctissimos; in his etiam heroas illos *Rudam, Hottomannum, Scaligerum*, & tot alios in Rep. literariâ principem obtinentes locum. Gratulor ingenio tuo; gratulator Urbi vest æ, imò Orbi, quando ut voce urbem, sic orbem calamo doces. Deus diutissimè te conservet, præsertim seculo hòc ad barbariem non sensim eunte, sed gradu adeò præcipiti grassante. Quæ eò fidentiùs scribo, quia nihil periculi est, ne sermo cujusquam inflare possit, quando non minus modestiam mirari soleo, quàm ingenio acri, acre additum judicium, & utrique raram eruditionem & multijugam *G. r. Ioh. Voss. in Epist. CCCCLXXXV.*

Extat Diatribe in *Par. Statii Sylvarum* libros 5. *Hage Comiti 1637 8°.*

Extat Monobiblos Observatorum in Scriptoribus Ecclesiasticis *Daventriae 1651. 12°.*

• Extant Observationum libri 3. *Lug. Bat. 1639. 8°.*

Extat de Sestertiis, seu veteri pecuniâ *Græcâ & Romanâ. Daventriae 1643. 8°.*
Et *Amstel. 1656. 8°.*

THOMAS WILLIS.

Clar. An. D. MDCLXX. **N**atus honesto loco, circa A. C. 1620. Patre Philosophiæ Magistro in Academia *Anglorum Oxoniensi* creato: ipse verò primùm Theologiæ operam dedit in eadem Academia: Sed postea mutato consilio ad Medicinam conversus, ejus Doctor & Professor Philosophiæ Naturalis *Oxonia* renunciatus est: circa A. C. 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus est, ibique obiit A. C. 1677. ætatis suæ circiter 57.

Scripsit de Fermentatione, de Febris, de Cerebri Anatome, de Anima Brutorum, Pharmaceuticæ Rationem, multaque alia quæ ad rem Medicam pertinent.

Nuperrimè *Thomas Willis* Angliæ Academiae Dynastes, qui cum Fermentatione Februm Doctrinam clariùs quàm fecerint veteres reclusisset, in Cerebrum tam diligenti incubuit sectione ut de meacula medullariâ succi nervei, spirituumque aptas ad Cerebri ac interiorum sensuum motus operationes, & collatis diversorum animantium Cerebri structuris, non constantes imaginationis, Phantasiæ, appetituum, ac memoriæ modos, ac demum vel ipsam animam brutorum, quàm graphicè oculis ipsis ulteriùs subditurum promittit, singulari ausu & nobili cotu litalecutus. *Car. Fracassat. Dissert. pistolic. de Cerebro ad Marcell. Malpighium, p. 177. 178 edit. Amstel. 1669. in 12°.*

Submissè ac reverenter veniam posco, quòd Doctori *Willis* non assentiatur. Nemo sagacis ingenii Praxin ejus culpæ potest: Methodos authenticas non alteravit, sed novas & plausibiles pro antiqua rationes attulit. Is in eo Character est

est agnoscendus, quod vix quisquam in ejus sententiis dum vigilat cum superet; & hæc est peculiaris ejus felicitas quod vel ejus somnia jucunditate atque coherentia non careant. *Henr. Stubbe*, Dissertatione de Phlebotomia, adversus *G. Thorsoen* p. 44. 45. impressa Londini 1671. in 4°. Angl.

Semper consideravi Dissertationem eruditi illius Viri (nimirum Doctoris *VVilis*) de *Febribus*, ut unum è maximi judicii Scriptis quod Facultas nostra unquam produxerit. Succincta est sine obscuritate & sine omissione ullarum circumstantiarum, quæ sive frequenter, sive raro sub Medici considerationem cadunt, & cum Praxis tum Medicamenta tam integra traduntur ab eo, tamque usu comprobata secundum Artis & practicarum Observationum Regulas, à nobis observatas, ut ab omnibus invidiæ atque malitiæ telis secunda sit. *ibid.* p. 172.

Liber ille (*Pharmaceutice Rationalis*) Domini *VVilis* postremum opus non esset nisi mors illum abstulisset in medio gloriæ, quam Doctis suis Scriptis sibi paraverat. *Anglia* tumultus obstiterunt ne in cenam prodiret statim ac ejus merita id jure postulabant: Sed bella non impediverunt quin privatim pace profunda frueretur, cujus munifici fructus, animique ejus primi fortis fuere *Tractatus de Fermentatione*, de *Febribus*, & de *Vrinis*. *Tractatus* ejus de *Cerebri Anatomia*, de *Scorbuti* & de *Morbis quos stipant convulsiones*, in lucem venerunt, haud diù postquam Philosophiæ professione condecoratus fuit. Sed Oxoniensi Universitate ampliori Theatro dignus erat. Anno 1667. *Londinum* Evocatus est ad Medicinam exercendam, idque ineffabili gloria & successu præstitit. Aegrorum à quibus accersebatur multitudo nunquam tamen fecit ut musæum suum desereret, & postquam omnem his rulerat opem, Sanis doctrinæ suæ lucem imperiebat, nec magnus Præscriptionum numerus quas quotidie tenebatur exarare, non obstabat quin libros conscriberet. Ille quem elaboravit in *insolitum Sanguinis ardorem*, & in *Musculorum motum*, in lucem prodit initio urgentissimarum ejus Occasionum, huncque secuti sunt alii de *Anima Brutorum*, de *Cerebri morbis*, tandemque ejus *Pharmaceutice. Ephemerides Gallicæ Eruditorum*. Diei Lunæ 20. Julii 1676. Gall.

Tristissimus affertur nuncius, Autorem immortalitate dignissimum, Pleuritidis ineluctabili impetu oppressum, è vivis excessisse, nec profuisse Domino Artes, quæ aliis omnibus profuerunt. Dabit veniam Lector, si memoriæ tam sacræ aliquantisper parentemus; nec supervacuum ducet paucis audire, qualis ille vir fuerat, qui talia scripserat: porro intelligere gessit, quàm bonus erat ille qui tam doctus, quàm etiam in pietatis praxi exercitatus, qui in Praxi Medicæ versatissimus — Circa Annum 1667. *Londinum* ad Medicinam faciendam evocatus, mirum dictu, quàm citò, & quantà cum laude inclaruerit, præsertim cum ita esset naturæ & moribus factus, ut nec verbis ad fucum faciendum compositis, nec vafriis Agyrtarum technis se venditare possit. Sed licet totos dies, & tantum non noctes in ægrotantium curâ exhauriret, Artis suæ excolendæ librisque conscribendis usque vacavit, unde inter mille interpellationes nati sunt *Tractatus De Sanguinis Accensione*, & *Motu Musculari*, *De Animâ Brutorum*, *De morbis Cerebri*, *Pharmaceutices Rationalis pars prior*, & demum altera —

Porrò pientissimæ Animæ Divini Numinis cultus eadem usque curâ infederat, & quandoquidem horis Canonicis in Ecclesiâ Parochiali Adibus suis vicinâ precibus publicis per negotia interesse non liceret; ut officia sacra primo mane & sero vespere ibidem celebrarentur, procuravit; iisque, negotiis quibuscumque frustra reclamantibus semper ferè vacavit. Insuper cum videret institutum illud utile admodum fuisse pluribus, qui in viciniâ pariter toto die in Mercaturâ aliisque artibus exercendis distringebantur, Sacerdotem id munus per futura secula obiturum idoneo salario dotavit. *Vit. Thom. Villis, præfix. Opp. ejusdem, Impress. Geneva apud S. De Tournes. 4°.*

TANAQUILLUS FABER.

Vixit & scripsit
Ann. D.
MDCLXXXV.

Cadomensis, Professor Salmuriensis, exaravit Epistolas Criticas Salmuri editas, Anno 1659. Notas in Lucianum de morte Peregrini, Anno 1653. item in *Ælianum, Sinaecreontem, Dionysium Alexandrinum, Apollodorum, Longinum, Terentium, Lucretium, Phadrum, Iustinum, &c.*

Tanaquillus Faber Cadomensis, non solum Græcis & Latinis Literis egregiè est imbutus, sed & rarâ valet ἀγχινοία. Sam. Bochart. in Hierozoic. 2. 18.

Tanaquillus Faber, homo dum vixit, perfacetus fuit, omnique Græcâ & Latinâ urbanitate mirificè excultus. Jac. Tollii Fortuit. p. 320.

Quantum in Linguâ Græcâ & Latinâ supra Doctorum vulgus sapias, & valeas, nemo fere hîc ignorat. *Cl. Sarrau. in Epist. ad Tan. Fabr. Luc. Par. 29. Mart. 1651.*

Tanaquillus Faber præclarus vir est primæque hodiernorum Eruditorum Classis. Guido Patin, Epist. 148. Gallicè.

Tanaquillus Faber Vitas quorundam Græcorum Poetarum idiomate nostro contexuit. Author Ephemeridum Eruditorum ait illas jucundissimo stylo scriptas esse, eoque gratiùs exceptas fuisse, quòd de hujusmodi materia nihil hæctenus lingua nostra scriptum esset. Sed ut diversi gustûs sunt homines, idem ille stylus qui quibusdam arridet, aliis nauseam movet quoniam illum nimis humilem deprehenderunt, quique pædagogicam ut quidem arbitrantur, affectationem sapiat. Præterea plura narrare poterat quàm ab eo factum est. Multam tamen eruditionem continet illa Synopsis, dolendumque est quòd nihil nobis dixerit de insigni auxilio quod ex Opere Lillii Gregorii Giraldi accepit. Iudicia Eruditorum per Bailletum Paris. 1685. Gallicè.

Tanaquillus Faber duo evulgavit Volumina Epistolarum Philologicarum 4. Tomis. Omnia quæ illis pertractat Argumenta ferè sunt Critica. Iurima in illis visuntur Veterum loca quæ admodum eruditè ab ipso explicantur, ingeniosæ Conjecturæ ad loca restituenda quæ depravata videntur, eximieque observationes circa Historiam & Chronologiam. Sed difficile est dicere an magis proficua

proficua quam nocua sit Authoribus de quibus loquitur, illa Domini *Fabri Critica*. Si enim plura operum illorum loca elucidavit, plures in iisdem notabiles naevos propalavit, imò etiam contendit demonstrare illos frequenter linguam non intellexisse qua in suis Libris usi sunt, nec Authores quos in illis citant, & inter alios in exemplum adducit *Titum Livium, Terentium Aristotelem, Cyprianum, Tacitum, Eusebium, Eusebium &c.* Satis ei non fuit *Historicos & Poetas* emendare, *Criticum* suum in ipsam *Scripturam Sacram* convertit, pluraque retigit loca in quibus voces mutavit, periodos transposuit, & quandoque lineas integras erasit: idque nullam ejus quod asserit probationem afferens, nisi quod sibi videatur sensum hac ratione meliorem & pleniorē fore. *Ephemerides Eruditorum Gallicæ*, Diei Lunæ 3 Maii 1666.

Extat præterea in hoc altero Epistolarum Volumine *Aristophanis Comædia* una, quam recens Latine reddidit doctissimèque commentatus est Dom. *Le Fèvre*. Potuisset tamē sollicitè non explicare quædam in quibus ipse *Aristophanes* aliquam obscuritatem affectasse videtur. Absurdum saltem videbitur, quod eodem Volumine occurrat explicatio plurium *Scriptura Sacra* locorum & spurcissimorum *Aristophanis* dictorum, idest, eorum quæ in Ethnicorum libris impurissima sunt, & eorum quæ in *Christi. nismo* ut sanctissima suspiciuntur. *Ibidem*.

Quæ cum ita sese habeant, miror extitisse nuper admodum *Tanaquillum Fabrum*, virum cætera eruditum & ingeniosum, sed præ nimio sui amore caligantem haud tardè, quod ferendum utcumque esset, si hæc *Philologia* & immoderata sui ostentatio cum malignitate & contemptu alieno non conjungeretur. Hunc, inquam, *Tanaquillum Fabrum* miror in *Epistolis* nuper editis ausum affirmare, naevum in hoc ipso, de quo nunc agimus, *Nasenniano* loco à nemine animadversum, nedum sublatum fuisse, cum vix alius in toto *Nasone* locus occurrat, qui ingenia nostri temporis plura exercuerit, atque in se converterit, ut jam vidimus. Nec monere id neglexit meus pater in editione suâ, quâ se usum esse *Faber* ipse non diffitetur. Atque verò magis mirandum tam securè & confidenter *Salmasii* à *Febro* compilari, & cum *pulvisculo*, quod ajunt, hoc est, cum *Lucretiano* loco, qui *Nasenniani* castigationem unicè confirmet, corradit, atque in succum & sanguinem *Epistolarum* suarum converti. *Nic. et eius. Not. in Ovid. lib. 2. De Art. Amand. vers. 665.*

Sit gracilis, macie quæ malè viva suâ est.

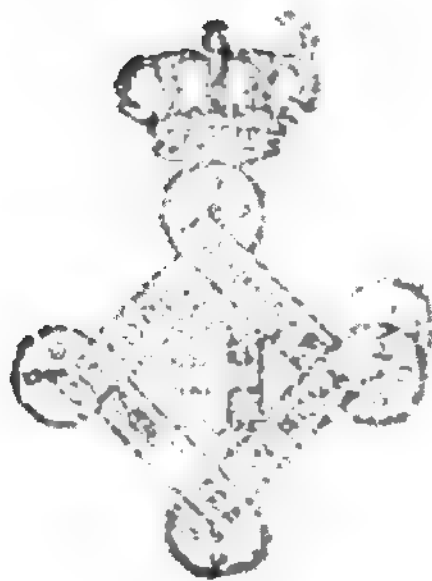
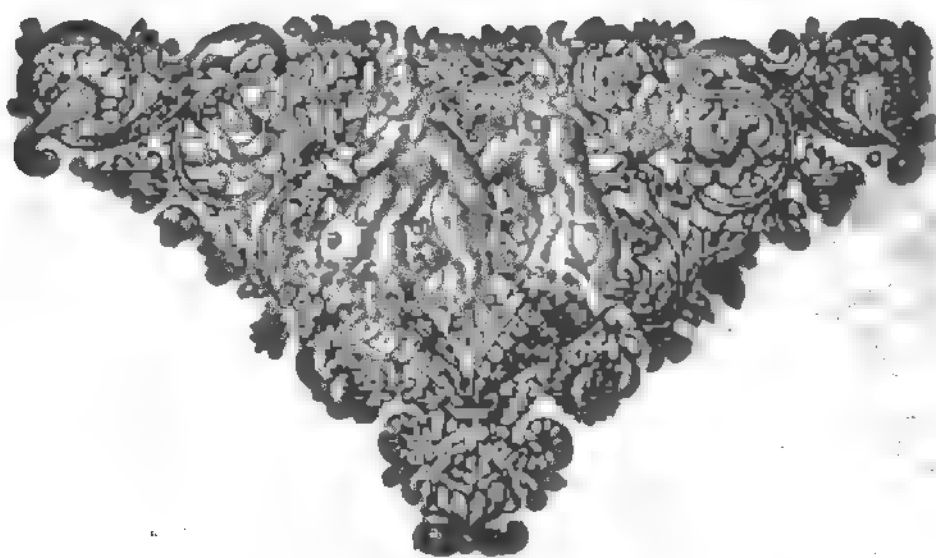
Tanaquillus Faber vir doctissimus fuit, Philologus, Græcarum literarum peritissimus, velocis sed & audacioris ingenii, *Salmasiensis* Academiæ Professor: multa ex ingenio suo in Autoribus reposuit, etsi Manuscriptis Libris destitutus; quæ tamen ipsi temeritas nonnunquam feliciter cessit ingenii solertiâ sæpè percipienti, quod alii magno labore in Manuscriptis requirunt. Non semel tamen aliis ob audaciam suam vapulat Scriptoribus: nam corrigit sæpè pro-

Stiff 3

lubitu

lubitu mendosa loca, destruit, adificat, mutat quadrata rotundis. Multa suarum conjecturarum complexus est Epistolis suis, quarum libri duo sunt, quibus autorum veterum loca adversus omnium sententias explicat, ob festivitatem ingenii & acumen magno in pretio habendus. Aliquem Epistolarum illarum locum, ubi *Livium* reprehendit, ut qui quondam Latinæ Linguae vocem non satis intellexisset, sugillarunt *Ephemeridum* Scriptores Gallici, qui tamen ab ipso probè depexi libro quodam Gallico, cui titulus: *Journal du Journal*. Scripsit, ut hoc obiter memorem, de Religionum unione Librum Gallicâ Lingua, quo nec Pontificiis nec Reformatis placuit, illorum vitia in nuditate suâ sistens, horum verò invidiam incurrens, quòd jungeret *Gryphes Equis* laboraret: qui liber & in Belgicam Linguam conversus est. Cæterum magnæ fuerunt istius Viri Calamitates domesticæ, de quibus sæpè conqueritur. Filiam doctam habuit, quæ hodie libros scribit in gratiam *Delphini*, quæ & ipsa dicitur imitari Patrem. Edidit quoque *prima Scaligerana* quibus Præfationem præmittit, in qua de fatiis suis queritur. *Dan. Georg. Morhof. Polyhist. pag. 297, 298.*

INDEX

INDEX.

Prima Columna continet Indicem Alphabeticum Authorum qui in hoc libro recensentur ; Secunda designat seculum Authorum qui ante Christum floruerunt ; Tertia seculum eorum qui post Christum floruerunt ; & Quarta Paginam libri in quâ singuli Authores reperiri possunt.

	A	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
A	Cecilius Franciscus		1223	406	Aquila		128	151
	Acolta Iosephus		1585	823	Aquinas Thomas		1255	413
	Ælianus		129	193	Aratus	271		39
	Emilius Paulus		1520	546	Archimedes	221		44
	Æschines	353		31	Arelinus Leonardus		1410	453
	Æschylus	482		7	Aristophanes	400		21
	Agathias		560	327	Aristoteles	343		32
	Agricola Georgius		1535	585	Arnobius		303	213
	Agricola Rodolphus		1474	479	Arrianus	147		166
	Agripoa Henr. Cornelius		1520	549	Athanasius	326		223
	Albertus Magnus		1260	416	Athenæus	355		167
	Andreas Alciatus		1535	587	Audoenus Iohannes, vulgò			
	Alcivinus		780	342	Ovven		1610	913
	Aldrovandus Viyffes		1590	837	Averroes		1150	385
	de Alliaco Petrus		1398	445	D. Augustinus	396		170
	D. Ambrosius		374	247	Augustinus Antonius	1570		741
	Amiotus Iacobus		1570	740	Avicenna	1040		357
	Ammianus Marcellinus		380	257	Ausonius	390		268
	Anastasius		870	354	B Acon Francisc.		1610	903
	Anselmus		1033	369	Balæus Ioh.		1552	683
	Antoninus M. Aurelius		161	169	Baldvinus Francisc.		1560	708
	Apollonius Pergæus	240		41	Baldus	1400		447
	Apollonius Rhodius	235		43	Balsacius Ioh. Lud.	1640		1031
	Appianus		123	150	Balsamon	1180		396
	Apulejus		163	170	Barbarus Hermelani	1480		487
					Barclaius	1620		933

I N D E X

	ante Chr.	post pag. Chr.		ante Chr.	post pag. Chr.	
Barclajus Ioh.		<u>1620</u>	<u>233</u>	Campanella Thomas	<u>1620</u>	<u>236</u>
Barlaeus Caspar		<u>1640</u>	<u>1033</u>	Cantacuzenus Ioh.	<u>1341</u>	<u>428</u>
Baronius Casar		<u>1590</u>	<u>861</u>	Canterus Gul.	<u>1570</u>	<u>748</u>
Barthius Caspar		<u>1635</u>	<u>1010</u>	Canus Melchior	<u>1530</u>	<u>569</u>
Bartolus de Saxoferrato		<u>1350</u>	<u>435</u>	Capella Martiannus	<u>490</u>	<u>307</u>
Basilus		<u>370</u>	<u>241</u>	Capellus Ludovicus	<u>1630</u>	<u>971</u>
Baudius Dominicus		<u>1600</u>	<u>877</u>	Capitolinus Iulius	<u>298</u>	<u>211</u>
Becanus Ioh. Goropius		<u>1560</u>	<u>712</u>	Cardanus Hieronymus	<u>1544</u>	<u>641</u>
Beda		<u>703</u>	<u>332</u>	Cartesius Renatus	<u>1640</u>	<u>1014</u>
Bellarminus		<u>1610</u>	<u>908</u>	Casa Ioh.	<u>1545</u>	<u>643</u>
Bembus Petrus		<u>1520</u>	<u>554</u>	Calaubonus Isaac.	<u>1600</u>	<u>882</u>
Bernardus		<u>1115</u>	<u>372</u>	Cassander Georgius	<u>1560</u>	<u>727</u>
Beroaldus Philippus		<u>1500</u>	<u>515</u>	Cassiodorus M. Aurelius	<u>514</u>	<u>318</u>
Berosus	<u>357</u>	<u>40</u>		Castalio Sebastian.	<u>1555</u>	<u>700</u>
Beza		<u>1560</u>	<u>710</u>	Cato M. Porcius	<u>190</u>	<u>47</u>
Billius Iacobus		<u>1575</u>	<u>771</u>	Catullus C. Valerius	<u>44</u>	<u>69</u>
Blesensis Petrus		<u>1160</u>	<u>322</u>	Cedrenus Georgius	<u>1057</u>	<u>361</u>
Blondus Flavius		<u>1440</u>	<u>465</u>	Chaucerus Galfred.	<u>1380</u>	<u>443</u>
Blondellus David		<u>1640</u>	<u>1012</u>	Chemnitius Martin.	<u>1570</u>	<u>768</u>
Bocartus Ioh.		<u>1366</u>	<u>437</u>	Chrysostronus	<u>398</u>	<u>276</u>
Boccalinus Trajan.		<u>1610</u>	<u>927</u>	Ciacconius Petrus	<u>1570</u>	<u>750</u>
Bochartus Samuel		<u>1650</u>	<u>1036</u>	Cicero M. Tullius	<u>78</u>	<u>57</u>
Bodinus Ioh.		<u>1570</u>	<u>744</u>	Cinnamus Ioh.	<u>1160</u>	<u>324</u>
Boethius		<u>510</u>	<u>317</u>	Claudianus Claudius	<u>388</u>	<u>263</u>
Bradvvardinus Thomas		<u>1348</u>	<u>430</u>	Clavius Christoph.	<u>1580</u>	<u>821</u>
Brahe Tycho		<u>158</u>	<u>789</u>	Alexandrinus Clemens	<u>192</u>	<u>178</u>
Barnabas Brissonius		<u>1580</u>	<u>791</u>	Cluverius Philippus	<u>1616</u>	<u>931</u>
Brodæus Ioh.		<u>1550</u>	<u>658</u>	Columella	<u>58</u>	<u>107</u>
Bucerus Martinus		<u>1530</u>	<u>575</u>	Cominæus Philippus	<u>1490</u>	<u>510</u>
Buchananus Georgius		<u>1545</u>	<u>654</u>	Comnena Anna	<u>1118</u>	<u>375</u>
Bucholecerus Abraham.		<u>1576</u>	<u>787</u>	Contarenus Gaspar	<u>1535</u>	<u>606</u>
Budæus Gul.		<u>1520</u>	<u>565</u>	Copernicus Nicolaus	<u>1536</u>	<u>609</u>
Busbequius		<u>1575</u>	<u>786</u>	Cujacius Iacobus	<u>1570</u>	<u>752</u>
Buxtorfius, Ioh. senior		<u>1610</u>	<u>910</u>	Cunæus Petrus	<u>1620</u>	<u>238</u>
C				Q. Curtius	<u>80</u>	<u>121</u>
C Iulius Cæsar	<u>46</u>	<u>166</u>		Cusanus Nicolaus	<u>1448</u>	<u>467</u>
Cajetanus		<u>120</u>	<u>547</u>	Cuspinianus Ioh.	<u>1515</u>	<u>538</u>
Ioh. Calvinus		<u>1545</u>	<u>646</u>	Cyprianus	<u>248</u>	<u>201</u>
Calvisius Serhus		<u>1605</u>	<u>896</u>	Cyrillus Alexandrinus	<u>412</u>	<u>287</u>
Gul. Camdenus		<u>1600</u>	<u>880</u>			
Camerarius Ioachim.		<u>1535</u>	<u>590</u>			

Dallæus

Dallæus

I N D E X

ante post pag.
Chr. Chr.

D.

D Allatus *Ioh.*
Dantes Aligerus
Delrio *Martin. Anton.*
Demosthenes
Dempsterus *Thomas*
de Diet *Ludovicus*
Dio Cassius
Dio Chrysostomus
Diodorus Siculus
Diogenes Laërtius
Dionysius Halicarnass.
Doula, Pater *Ianus*
Doula, Filius *Ianus*
Drusus *Ioh.*
Duaremus *Francisc.*
Ducæus *Fronto*

E

E Lias, Levita
Emmius *Vbbo*
Ennius *Quintus*
Epictetus
Epiphanius
Erasmus
Erigena *Ioh.*
Erpenius *Thomas*
Evagrius Scholasticus
Euclides
Eunapius
Euripides
Eusebius
Ezra *Aben*

F

F Aber *Iacobus*
Faber *Petrus*
Faber *Tanaquillus*
Fabricius *Georgius*
Fagius *Ianinus*

Fallopianus *Gabriel*
Fernelius *Ioh.*
Ficinus *Marsilius*
Flacius Illyricus *Matth.*
Flaccus *C. Valerius*
Florus *L. Anneus*
Folietta *Hubertus*
Fracastorius *Hieronym.*
Frontinus *Sext. Jul.*
Fulgentius *Afer*
Fulgentius *Grammaticus*

G

G Agurinus *Robertus*
Galenus *Claudius*
Galfridus Monumotensis
Galilæus *Galilæi*
Gallendus *Petrus*
Gaza *Theodorus*
Gelenius *Sigismund*
Gellius *Aulus*
Génébrardus *Gilbert.*
Gennadius
Gerson *Ioh.*
Geinerus *Conradus*
Gifanius *Oberius*
Gilbertus *Gul.*
Gildas
Clarcanus
Goltzius *Hubertus*
Goveanus *Antonius*
Gratianus
Gratius
Gregorius Magnus
Gregorius Nazianzenus
Gregorius Thaumaturgus
Gregorius Nyssenus
Gronovius *Ioh. Frid.*
Grotest *Robertus*
Grotius *Hugo*
Gruterus *Ianus*

T t t t t

ante post pag.
Chr. Chr.

1535 596
1540 623
1480 492
1560 714
73 116
201 184
1565 737
1530 581
85 128
508 313
510 315
1494 513
143 163
1151 388
1605 897
1625 964
1455 473
1545 651
112 146
1580 793
492 309
1404 449
1550 661
1590 858
1610 919
581 328
1530 584
1570 755
1550 666
1131 380
paulo 88
590 330
370 244
254 204
375 250
1660 1056
1235 408
1620 945
1610 922

Grynæus

INDEX

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Grynæus Simon		1530	<u>170</u>
Gualter. da Hemmingford		1335	426
Guicciardinus Francisc.		1520	551
Guilandinus Melchior		1580	<u>795</u>
Gulielmus Iannus		1584	<u>830</u>
Gyraldus Lilius Gregorius		1530	<u>577</u>
H			
H Ammoudus Henric.		1640	<u>1019</u>
Harveius Gul.		1630	<u>987</u>
Heinsius Daniel		1630	<u>993</u>
van Helmont <i>Loh. Baptista</i>		<u>620</u>	<u>955</u>
Helvicus Christoph.		1615	<u>929</u>
Herbertus Eduardus		1630	996
Hermogenes		<u>156</u>	168
Herodianus		<u>224</u>	192
Herodorus	440		15
Hesiodus	944		
Hesychius		<u>500</u>	<u>310</u>
Heurnius Ioh.		1580	<u>722</u>
Heylin Petrus		1635	<u>1008</u>
Hierocles		<u>302</u>	<u>212</u>
Hieronymus		378	252
Hilarius		<u>354</u>	231
Hincmarus		<u>845</u>	<u>344</u>
Hippocrates	<u>450</u>		<u>10</u>
Hirtius Aulus	<u>45</u>		<u>68</u>
Hobbes Thomas		1650	<u>1043</u>
Hoescheliu David		1605	<u>900</u>
Holstenius Lucas		<u>1650</u>	<u>1053</u>
Homerus	<u>907</u>		
Hooker Richardus		1590	<u>1845</u>
Horatius	<u>36</u>		75
Hottomannus Francisc.		1575	773
Hottingerus Ioh. Henric.		1660	<u>1055</u>
Hoveden Rogerius		1199	400
Huntingtonensis Henricus		1150	387
Hyginus C. <i>Lulius</i>		4	90

L

	ante Chr.	post Chr.	pag.
I			
J Amblicus		<u>345</u>	<u>228</u>
Jametsius Thomas		<u>1620</u>	<u>944</u>
Jansenius Cornelius		1555	<u>684</u>
Ignatius		<u>100</u>	<u>137</u>
Josephus Flavins		94	131
Jovius Paulus		<u>1540</u>	<u>633</u>
Irenæus		<u>179</u>	<u>174</u>
Isæus	<u>380</u>		<u>25</u>
Isidorus Hispalensis		<u>595</u>	<u>334</u>
Isidorus Pelusiota		<u>412</u>	<u>286</u>
Isocrates	<u>324</u>		<u>23</u>
Jucllus Ioh.		1559	<u>705</u>
Julianus		<u>361</u>	<u>235</u>
Julius Africanus		<u>220</u>	<u>191</u>
Junius Francisc.		1590	<u>857</u>
Junius Hadrian.		1545	<u>652</u>
Justinianus		<u>527</u>	<u>320</u>
Justinus, Historicus		<u>142</u>	161
Justinus Martyr		<u>140</u>	<u>159</u>
Juvenalis		95	<u>135</u>
K			
K Empis à Thomas		1450	<u>469</u>
Kimchii David		1190	<u>398</u>
Kirchmannus		1630	<u>975</u>
L			
L Abbe Philippus		1650	<u>1050</u>
Lactantius		<u>303</u>	216
Lamber. Schafnaburgensis		1077	<u>366</u>
Lambinus Dionysius		1560	<u>715</u>
Lampridius <i>Ælius</i>		<u>296</u>	<u>209</u>
Lanfrancus		<u>1070</u>	<u>32</u>
Langton Stephanus		<u>1204</u>	<u>402</u>
à Lapide Cornelius		1620	<u>950</u>
Lascaris Ioh. Andreas		1480	<u>494</u>
Latinus Latinus		1565	<u>733</u>
Launoius Ioh.		1650	<u>1040</u>
Lazius Wolfgangus		1555	<u>686</u>

Lelandus

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Lelandus Ioh.		1540	<u>626</u>
Leonicenus Nicolaus		<u>1480</u>	<u>485</u>
Leunclavius Ioh.		1565	<u>734</u>
Libanius		360	<u>233</u>
Lightfoot Ioh.		1650	<u>1041</u>
Linacer Thomas		1510	<u>534</u>
Lindvood Gul.		1422	<u>455</u>
Lipsius Iustus		1590	<u>840</u>
Livius Titus		12	<u>91</u>
Lombardus Petrus		1141	<u>381</u>
Longinus Dionysius		<u>240</u>	<u>200</u>
Lucanus M. Annaeus		<u>60</u>	<u>111</u>
Lucianus		<u>170</u>	<u>172</u>
Lucilius	129		<u>54</u>
Lucretius	105		<u>55</u>
Lullus Raimundus		1300	<u>420</u>
Lutherus Martin.		1517	<u>540</u>
Lyranus Nicolaus		1320	<u>424</u>
Lysias	406		<u>20</u>

M.

M Acrobis		344	<u>226</u>
Maimonides		1160	<u>390</u>
Maldonatus Ioh.		1570	<u>758</u>
Malmesburienſis Gul.		1130	<u>378</u>
M. Manilius	32		<u>77</u>
Mancius Paulus		1560	<u>718</u>
Mariana Ioh.		1595	<u>874</u>
Martialis		<u>82</u>	<u>125</u>
Martyr Petrus		1540	<u>613</u>
Mafius Andreas		1555	<u>703</u>
Mela Pomponius		<u>45</u>	<u>104</u>
Philippus Melancthon		1540	<u>615</u>
Mercator Gerardus		1570	<u>770</u>
Mercerus Ioh.		1555	<u>697</u>
Mercerus Iofias		<u>1620</u>	<u>952</u>
Mercurialis Hieronymus		1580	<u>300</u>
Meuſius Ioh.		<u>1620</u>	<u>953</u>
Minutius Felix		<u>220</u>	<u>189</u>
Mirandula Ioh. Picus		<u>1484</u>	<u>497</u>
Miræus Anbertus		1630	<u>977</u>

	ante Chr.	post Chr.	pag.
Molinæus Carolus		1540	618
Molinaus Petrus		1620	958
Arias Montanus Benediſt.		1575	<u>774</u>
Montanus Michael		1580	<u>819</u>
Morinus Ioh.		1640	<u>1035</u>
Mornæus Philippus		1595	872
Morus Thomas		<u>1525</u>	<u>561</u>
Munſterus Sebaſtian.		1530	<u>579</u>
Muretus M. A. r.		1575	<u>777</u>
Musculus V Volgangus		1540	628

N.

N Annius Petrus		1550	664
Naudæus Gabriel		1640	1022
Nepos Cornelius	40		71
Neubrigenſis Gul.		<u>1200</u>	<u>401</u>
Nicetas Acominatus		<u>1204</u>	<u>404</u>

N.

O Cellus Lucanus	Incertæ ætatis	1520	<u>544</u>
Occolampadius Ioh.		<u>290</u>	<u>356</u>
Occumenius		1565	<u>731</u>
Onuphrius Panvinus		<u>217</u>	<u>187</u>
Oppianus		<u>230</u>	<u>197</u>
Origenes		<u>416</u>	<u>290</u>
Oroſius Paulus		1575	780
Ortelius Abraham.			85
Ovidius	2		

P.

P Agninus Sanctes		1510	536
Pamelias Iacobus		1575	<u>772</u>
Pancirolus Guido		1570	757
Papinianus		200	183
Paracellus		1535	597
Paris Mathæus		1240	410
Paſſetarius Ioh.		1585	838
Paterculus C. Vellejus		27	101
Patricius Franciſc.		1580	797
Pauſanias		13	155
Peireſcius		1620	962

INDEX

Sarpis

INDEX

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
Sarpus P. Paulus		1595	864				
Savanarola Hieronym.		1480	490				
Savilius Henricus		1610	925				
Scaliger Iul. Cesar		1535	600				
Scaliger Iosephus		1580	808				
Schottus Andreas		1590	856				
Scioppius Gaspar.		1630	985				
Scotus Iob. Duns		1300	418				
Seldenus Iob.		1630	990				
Seneca M. Annus		20	28				
Seneca L. Annus		60	109				
Sennertus Daniel		1610	921				
Senensis Sixtus		1555	691				
Serarius Niclaus		1595	868				
Severus Sulpicius		400	280				
Sidonius		472	306				
Sigebertus		1100	371				
Sigonius Carolus		1570	760				
C. Silius Italicus		72	115				
Simlerus Iosias		1570	762				
Sirmondus Iacobus		1625	966				
Sleidanus Iob.		1540	628				
Socrates Scholasticus		440	199				
Sophocles	445		14				
Sozomenes Hermias		440	301				
Sphanhemius Fridericus		1640	1028				
Spartianus Aelius		293	208				
Spelmannus Henricus		1620	242				
Statius Publius Papinius		85	129				
Stephanus Robertus		1540	636				
Stephanus Henricus		1580	811				
Strabo		15	24				
Strada Famianus		1590	857				
C. Suetonius Tranquillus		112	148				
Suidas		1081	367				
Sydnæus Philippus		1586	828				
Szilburgius Fridericus		1580	813				
Sylvius Aeneas		1458	475				
Symmachus		384	261				
Synelius		410	284				
				T.			
				T Acirus Cornelius		100	139
				Taubmannus Frid.		1605	201
				Terentius Publius	154		52
				Tertullianus		192	180
				Themistius		352	229
				Theocritus	272		38
				Theodoretus		423	292
				Theognis	58		6
				Theophrastus	303		36
				Theophylactus		1071	364
				Theophylactus Simocatta		611	397
				Thuanus Iac. Augustus		1600	898
				Thucydides	429		18
				Tibullus	15		83
				Tiraquellus Andreas		1550	671
				Tolctus Francisc.		1580	814
				Torquatus Tassus		1585	835
				Torrentius Lavinus		1580	817
				Tostatus Alphonsus		1440	458
				Trapezuntius Georgius		1440	460
				Tremellius		1560	723
				Trithemius		1490	503
				Trimegistus Hermes		1555	688
				Turnebus Adrianus		1550	681
				Turrianus Franciscus			
				V			
				V Alerius Maximus		27	99
				Valesius Henricus		1640	1029
				Valla Laurentius		1440	462
				Varro M. Terentius	68		60
				Vatablus Franciscus		1535	603
				Vavasor Francisc.		1650	1051
				Vellerus Marcus		1595	870
				Vesalius Andreas		1550	678
				Victor Aurelius		396	275
				Victorinus Afer.		352	237
				Victorius Petrus		1550	673
				Vida M. Hieronymus		1550	675

Tcccc

Victa

I N D E X

	ante Chr.	post Chr.	pag.		ante Chr.	post Chr.	pag.
V icta <i>Francisc.</i>		1590	<u>859</u>	Wiclevius <i>Ioh.</i>		1370	<u>439</u>
de Villa Nova <i>Arnoldus</i>		1340	<u>427</u>	Wierus <i>Ioh.</i>		1570	<u>764</u>
Vincentius <i>Bellovacensis</i>		1244	<u>411</u>	Willis <i>Thom.</i>		1670	<u>1508</u>
Vincentius <i>Lerinenfis</i>		434	<u>298</u>	Wolphius <i>Hieronym.</i>		1570	<u>766</u>
Virgilius <i>Polydor.</i>		1540	638				
Virgilius <i>Maro Pub.</i>	32		73	N.			
Viterbiensis <i>Ioh. Annus</i>		1475	<u>483</u>	X Enophon	387		24
Vitruvius	31		78	Ximenius <i>Francisc.</i>		1506	<u>525</u>
Vives <i>Ioh. Ludovicus</i>		1500	<u>519</u>	Ximenius <i>Roderic.</i>		1208	<u>405</u>
Volaterranus <i>Raphaël</i>		1505	<u>523</u>	Xiphilinus <i>Ioh.</i>		1073	<u>365</u>
Vossius <i>Ger. Ioh.</i>		1625	<u>969</u>	Xylander <i>Gul.</i>		1565	<u>738</u>
Ursinus <i>Fulvius</i>		1575	<u>784</u>				
Usserius <i>Iacobus</i>		1630	<u>999</u>	Z.			
Vulcanius <i>Bonaventura</i>		1590	<u>860</u>	Z Anchius <i>Hieronym.</i>		1570	<u>767</u>
W.				Zonaras <i>Ioh.</i>		1118	<u>376</u>
W Estmonaster. <i>Matt.</i>		1377	<u>441</u>	Zosimus		425	<u>296</u>
Whethamstead. <i>Ioh.</i>		1430	<u>456</u>	Zwvinglius <i>Hulderic.</i>		1525	<u>560</u>

F I N I S.

